

Moravan.

Kalendář na rok přestupný 1856.

Ročník pátý.

Nákladem Dědictví sv. Cyrilla a Methodia.

Pořadatel:

Veneš Method Kulda.

V Brně.

W kommissi u Nilche a Grobe.

Zištěm dědictví M. Mohrera.

Dle Knauerova stoletého kalendáře ješt roku 1856.

S l u n c e

panovníkem.

Ziště panování velebného s l u n c e netoliko nad naši kulatou zemí, ale také nade všemi bluoicemi a měsíci, jenž o naši soustavy hvězdny patří, připouští i M o r a w a n. W této soustavě skutečné obrovské slunce podobá se tr á l i na trůně jedicimu, kolem něhož b l u d i c e jako služobé bez upání obíhají a jeho světlem se zdobí. Může země neměla by ani světla ani tepla — tudýž ani plodnosti, idyby se jí opvěcujičich, zahřívajících a žürodnüjících. paprsky slunečnych nedostávalo. — S l u n c e ješt 1,448.000krát větší, nežli naše země; jeho průměr obnaší 194.000 mil, a tudýž ješt 113krát delší; jeho objemu pat 12.769krát větší, než u naší země. Sředeňi vzdálenost slunce nebeského od země ješt 20,857.000 zeměpisnych mil, tak žeby koule oelová, kteráž za minutu asi na 6000 jáhu uletí, při této rychlosti své více než 25 let potřebovala, aby od naší země ke slunci přiletěla. Paprsky slunečné wykonají tuto cestu od slunce na naši zemi asi za 8 minut, a tudýž wykonají za minutu 2,365.000 mil. S w e t l o slunečné ješt 500.000krát silnější nad světlo měsíčné. — Zá-
graty Boží we všem tvorstvu jsou tak welice a slavné, že hlasně wy-
zywají nas člowěty, bychom bez upání welebili wysealohoucnost Stworite-
lowu. Již torunowany prorok, Duchem Swatým nadšeny tr á l D á w i d, přemýšleje o všemohoucnosti, dobrote a moudrošti Boží napjal swuj trásny 148. žalm, jehož začatek žni: „G h w a l t e H o s p o d i n a . . . w š i d n i a n j e l o w é J e h o: G h w a l t e J e j w š e d y m o c n o s t i J e h o. G h w a l t e J e j s l u n c e i m e s i c: G h w a l t e J e j w š e d y h w e z d y i s w ě t l o!“
Wložnili čtenáři a čtenářky! G h w a l m e j i m y H o s p o d i n a t a ž d o u m y š l é n -
t o u a t a ž d o u ž á d o u t i j w o u; G h w a l m e j J e j t a ž o y m j l o w e m a t a ž o y m j t u t k e m j w ý m n y m i i w ž o y d y a ž n a w ě t y w e t u w. A m e n!

Wšeobecná powaša roku 1856.

Předkové a pradědové naši očekávali od slunce panujících rok do-
statečné teple, mnoho bouřek a lijawců, a wúbec radostné a
urodné léto. — W roce, jehož panovníkem ješt s l u n c e, přý se po zimě
juehem bohaté země otvíráwa w březnu t serbái jarním. Již měsíc bře-
ze n m u w á na tonci swem dosti suchou a teplou powětrnost jarní; a jaro
tehýž rotu čítá se mezi jara stálezší a pětnejší. Xeto m u w á horté suché
doby, ješto se toliko jünymi a roziablymi bouřkami na několič dni ochla-
zuji a owlazuji. Z á r i w y w á d e j s t i w é, p o w o z i m e t p ať p r i j e m n ý a
trwaly, za kterým pozdě přichodí m i r n á z i m a. Dle K n a u e r a ješt rok
s l u n c e n ý w e j s t ř z s u c h ý, m a l o w l h t ý, p r o s t ř e d n e t e p l ý s p ř e w l á d a j í c í m i
w e t r y j i z n y m i a j e w e r n y m i. — M o r a w a n w š a t s n e f l a m n o u j i r o t o u
ubezpečiti muže taždeho, že p o w e t r n o s t a ú r o d n o s t r o k u 1856 b u d e
t a t o w á, j a t j i w š e m o h o u c i P á n B u d ý d á t i r á č i,

Le den má 31 dní.

Polsky: Styczeń. Jirsky: Sečanj. Slowinsky: Prosijec. Rusky: Januar.
Latinsky: Januarius.

V lednatém a přestudeném lednu
S vřelou touhou k hvězdám nebes vzhlednu.

Den měsíce.	Den v týd.	Svatý a slavnosti církevní.	Slunce				Znam. neb.	Měsíce					
			východ		západ			východ		západ			
			h.	m.	h.	m.		h.	m.	h.	m.		
1	U.	Nový rok. Obřez. P.	7	54	4	6	☿	8	13			měsíce a západ ráno	
2	St.	Št. Makária, poust.	7	53	4	7	☿	9	28				
3	St.	S. Genovefy panny.	7	53	4	7	☿	10	10				
4	P.	+ S. Lita, biskupa.	7	52	4	8	☿	11	49				
5	S.	S. Telesfora, pap.	7	52	4	8	☿						
První neděle v roce. Vstaň a vezmi bite i matku jeho. Mat. 2.													
6	P.	S. 3. Králů. Zjevení	7	51	4	9	☿	0	56			ve dne, večer	
7	P.	S. Valentina. Rajm.	7	50	4	10	☿	2	2				
8	U.	S. Semerlina Norič.	7	49	4	11	☿	3	5				
9	St.	S. Marcellina. Julian.	7	48	4	12	☿	4	6				
10	St.	S. Pavla poustevn.	7	47	4	13	☿	5	5				
11	P.	+ S. Hygina p. muč.	7	46	4	14	☿	6	0				
12	S.	S. Artadia, muč.	7	45	4	15	☿	6	49				
Neděle 1. po Zjevení Páně Když byl P. Jezid ve 12. letech. Luk. 2.													
13	P.	S. Veroniky.	7	44	4	16	☿	7	33	4	43	a my hodi měsíce	
14	P.	S. Maria. Jelire.	7	43	4	17	☿			5	41		
15	U.	S. Maur a Britty	7	42	4	18	☿			6	41		
16	St.	S. Marcella, papeže.	7	41	4	19	☿			7	43		
17	St.	S. Antonína poust.	7	40	4	20	☿			8	46		
18	P.	+ S. Brišky, p. mč.	7	39	4	21	☿			9	51		
19	S.	S. Kanuta, krále.	7	38	4	22	☿			10	57		
Neděle Devítitisk. (Septuagesima). Hospodář najímá dělníky. Mat. 20.													
20	P.	S. nejšv. jména Jez.	7	37	4	23	☿				ráno		ve dne, přichází
21	P.	S. Anežky pan. muč.	7	36	4	24	☿			0	6		
22	U.	S. Vincencia, muč.	7	35	4	25	☿			1	17		
23	St.	Zasnoubení P. Marie.	7	34	4	26	☿			2	29		
24	St.	S. Timothea, bisk. muč.	7	33	4	27	☿			3	41		
25	P.	+ Obrác. sv. Pavla.	7	31	4	28	☿			4	52		
26	S.	S. Polýkarpa, bisk.	7	30	4	29	☿			5	58		
Neděle 1. po Devítitisku. (Sexagesima). Slovo Boží jako semeno. Luk. 8													
27	P.	S. Jana Zlatoustého.	7	28	4	31	☿				večer	ve dne, přichází	
28	P.	S. Karla W. - Cyrilla.	7	27	4	33	☿			5	43		
29	U.	S. Františka Saleš.	7	25	4	35	☿			7	1		
30	St.	S. Martina, pan. muč.	7	23	4	37	☿			8	17		
31	St.	S. Petra Kolasta.	7	21	4	39	☿			9	30		

● Nový měsíc dne 8. n úterý o 0. hod. 28 min. ráno. — Belm studeno, pak při jiho západními větře mirne a zamračeno.

☾ První čtvrt dne 14. n pondělí o 4. hod. 48 min. večer. Jasní a zbraví zimní dnové tluhou zimou. —

☉ Uplnět dne 22. v úterý o 4. hod. 34 min. ráno. — Mrazivé mlhy, zamračeno, potem mirnejší povětrnost.

☾ Poslední čtvrt dne 30. ve středu o 9. hod. 40 min. ráno. — Mraho, mirná zima, později znaumenitě sněženi.

Knauerův stoletý kalendář.

„Dá-li Pán Bůh!“

Žeden začíná s notnou zimou; 16. tuze studeno; led po několik dni; 20. jněh až do konce.

Slunce vstoupí do znamení vodníka (♒) v neděli, dne 20. ledna o 3 hod. 44 min. ráno.

Pomaha měsíce ledna.

Do první polovice ledna padají nejjižnější dnové rosy. Dne 14. jeň prostřed zimny. Vozdělí však přínosť mětrowé severní a severovýchodní tuhou zimou a sněh.

● Nový měsíc due 8. n úterý o 0. hod. 28 min. ráno. — Belm studeno, pak při jeho západu mírně mizne a zamračeno.

● První čtvrt dne 14. n pondělí o 4. hod. 48 min. večer. Jasni a zdravi zimni dnové a tuhou zimou. —

● Úplnět dne 22. v úterý o 4. hod. 34 min. ráno. — Mrazivé mlhy, zamračeno, potem miznější povětrnost.

● Poslední čtvrt dne 30. ve středu o 9. hod. 40 min. ráno. — Mrazivo, mizná zima, později znamenitě sněžení.

Znauerův stoletý
kalendář.

„Dá-li Pán Bůh!“

Le den začíná s novou zimou; 16. tuze studeno; led po několik dní; 20. jněh až do konce.

Únor má 29 dní.

Polští : Luty. Irští : Veljača. Slovinský : Svečan. Ruský : Februar. Latinský : Februarius.

Ať vše zmrzá v únorovém mrazu :
Plamen lásky zůstane bez úrazu.

Den měsíce.		Svatý a slavnost církevní.	Slunce				Znam. neb. Znam.	Měsíce				Čtvrtě měsíce a možná průměrnost.
Den v týdnu.			východ		západ			východ		západ		
			h.	m.	h.	m.		h.	m.	h.	m.	
1	P.	+ S. Ignácia bisk.	7	20	4	40	☾	10	41	a.	m.	Nový měsíc dne 6. ve středu, o 11. h. 41 min. ráno. — Jima, sněh, silné větry a koncem půlnocních. —
2	S.	Děšňování P. Mari.	7	18	4	42	☾	11	49	b.	m.	
Neděle 2. po devítistku. (Quinquagesima). Slépy u Jericha. Luk. 18.												
3	M.	S. Blažej biskupa.	7	16	4	44	☾	ráno		a dobrá měsíce		
4	P.	S. Beroniky.	7	15	4	45	☾	0 55				
5	U.	S. Agathy. Krant.	7	14	4	46	☾	1 58				
6	St.	+ Roplec. Doroty.	7	12	4	48	☾	2 58				
7	St.	+ Romualda, opata.	7	10	4	50	☾	3 54				
8	P.	+ S. Jana i Mat.	7	8	4	52	☾	4 45				
9	S.	+ S. Apollonie, p.	7	6	4	54	☾	5 32				
Neděle 1. posmi. (Invocavit). P. Ježíš pokoušen od ďábla. Mat. 4.												
10	M.	S. Scholastiky, sepi.	7	5	4	55	☾	6	14	a dobrá měsíce	večer	Druhá čtvrt dne 20. ve středu, o 10. h. 46 min. večer. — Měsíček počal, mraz, severské padal vlny, dešť a oblač.
11	P.	+ S. Eufrosiny, pan.	7	4	4	56	☾	6	51			
12	U.	+ S. Eulalie, pan.	7	2	4	58	☾	7	23			
13	St.	+ S. Kateřiny K.	7	1	4	59	☾	7	38			
14	St.	+ S. Valentina, f.	6	59	5	1	☾	7	48			
15	P.	+ S. Faust. a S.	6	57	5	3	☾	8	49			
16	S.	+ S. Juliany p.	6	56	5	4	☾	9	57			
Neděle 2. posmi. (Reminiscere). Proměna. Epifania Pána. Mat. 17.												
17	M.	S. Juliana, a spol.	6	55	5	6	☾	11	6	a dobrá měsíce	druhá půlnocní	Poslední čtvrt dne 29. v pátek, o 2. hod. 47 min. ráno. — Posní nově se množí, mírná zima, raf mšhy.
18	P.	+ S. Klaviana. Sim.	6	54	5	8	☾	ráno				
19	U.	+ S. Mansweta. Gab.	6	52	5	10	☾	0 17				
20	St.	+ S. Eucharie, bisk.	6	50	5	12	☾	1 28				
21	St.	+ S. Eleonory.	6	48	5	14	☾	2 36				
22	P.	+ S. Ebleni sv. Pet.	6	46	5	15	☾	3 41				
23	S.	+ S. Petra Dam.	6	45	5	16	☾	4 40				
Neděle 3. posmi. třechavna. (Oculi). P. Ježíš vymítal ďábelství. Luk 11.												
24	M.	S. Montana. Lucia.	6	43	5	18	☾	wečer	5	31	a dobrá měsíce	Annoverský stoletý kalendář. „Dá-li Pán Bůh.“ Únor začíná posmournost a deštivo, d. — přilienině počal, potom 3 dni sněh, pak jima a mraz, 15. dešť a sněh až do 18. potom deštivo až do konce.
25	P.	+ S. Matěje apost.	6	41	5	20	☾	4	32	6		
26	U.	+ Walburgy.	6	39	5	21	☾	5	49			
27	St.	+ S. Alexandra.	6	38	5	22	☾	7	4			
28	St.	+ S. Leandra, bisk.	6	36	5	24	☾	8	17			
29	P.	S. Osv. Kof. zah.	6	35	5	25	☾	8	35			

Slunce vstoupí do znamení ryby (♈) v pondělí dne 18. února o 6 hod. 33 min. večer.

Povaha měsíce února.

Zima hromničná stala se v národu našemu přelivní. Únor mlhá mnoho sněhu a tuhou zimou, pláště v horách. Teplým dnům se nesmí věřiti. —

Březen má 31 dní.

Polšty: Marzec. Jiršty: Ožujak. Slowiſty: Sušec. Rušty: Mart. Latiſty: Martius.

V březnu zmáhá ledy vltř vlažný;
Zmáže-li Tě výry vánok blažný?

Den měsíce.	Den v týdnu	Svatý a slavnost cirkewní.	Slunce				Znam. neb.	Měsíce				Čtvrtě měsíce a možná povětrnost.
			východ		západ			východ		západ		
			h.	m.	h.	m.		h.	m.	h.	m.	
1	G.	+ S. Albina, biskup.	6	34	5	26	☾	9	28			
Neděle 4. roční, druž. Lactare P. Ježíš nasytil 5000 mužů. Jan 6.												
2	M.	S. Karla Fl. Simpl.	6	33	5	27	☾	10	37	Měsíce ubývá, a rozbíhá.		
3	P.	+ S. Kunhuty, cíř.	6	31	5	29	☾	11	44			
4	U.	+ S. Kasmira.	6	30	5	30	☾	ráno				
5	St.	+ S. Eusebia.	6	28	5	32	☾	0	47			
6	Čt.	+ S. Bedřicha, klášť.	6	26	5	34	☾	1	45			
7	P.	+ S. Tomáše Alfo.	6	24	5	36	☾	2	38			
8	G.	+ S. Jana Božího.	6	22	5	38	☾	3	28			
Ned. 5. poř., smrtelná. (Judica.) Kdo z vás bude nyní hříchu trestati? J:8.												
9	M.	S. Cyrilla a Method.	6	21	5	39	☾	4	12	Měsíce přibývá a rozbíhá.	ned.	
10	P.	+ S. 40 mučenišť.	6	19	5	41	☾	4	50			
11	U.	+ S. Anjela. Herak.	6	17	5	43	☾	5	23			
12	St.	+ S. Řehoře Bel.	6	16	5	44	☾	5	53			
13	Čt.	+ S. Rosiny panny.	6	14	5	46	☾	6	21			
14	P.	+ 7. bol. P. Marie.	6	12	5	48	☾	6	47			
15	G.	+ S. Longina, m.	6	10	5	50	☾	6	39			
								7	47			
P. Ježíš na ofici slavně jede do Jerusalema. Mat. 21.												
16	M.	S. Heriberta.	6	8	5	52	☾	8	56	Měsíce přibývá a rozbíhá.		
17	P.	+ S. Gertrudy, p.	6	6	5	54	☾	10	7			
18	U.	+ S. Eduarda. fr.	6	4	5	56	☾	11	19			
19	St.	+ S. Josefa pěstoun.	6	2	5	58	☾	ráno				
20	Čt.	+ Zelený čtvrtek.	6	1	5	59	☾	0	28			
21	P.	+ Bílý pátek.	6	0	6	0	☾	1	38			
22	G.	+ Bílá sobota.	5	58	6	2	☾	2	32			
Boží hod velikonoční. P. Ježíš vstal z mrtvých. Mark. 16.												
23	M.	První velikonoční	5	56	6	4	☾	3	25	Měsíce přibývá a rozbíhá.	dne	
24	P.	Druhá velikonoční.	5	54	6	6	☾	4	10			
25	U.	Třetí velikonoční P. Marie.	5	53	6	7	☾	4	47			
26	St.	S. Emanuela. Theod.	5	51	6	9	☾	5	19			
27	Čt.	S. Ruperta.	5	49	6	11	☾	5	49			
28	P.	+ S. Guntrama.	5	47	6	13	☾	7	6			
29	G.	S. Gustavia.	5	45	6	15	☾	8	17			
Ned. 1. po Bel. (Quasim.) P. Ježíš vstal z mrtvých. Jan. 20.												
30	M.	S. Jana Klím. Kvir.	5	44	6	16	☾	9	25	Měsíce přibývá a rozbíhá.		
31	P.	S. Kwidona op. Alac.	5	42	6	18	☾	10	31			

Nový měsíc dne 6. ve čtvrtek, o 9. hod. 44 min. večer. — Husté mlhy, zamračeno a deštivo. —

První čtvrť dne 13. ve čtvrtek o 3. hod. 42 min. večer — Po humelici jasno a několik studených dni. —

Úplněk dne 21. v pátek o 5. hod. 10. min. večer. — Proměnlivo, více horka jasno. —

Poslední čtvrť dne 29. v sobotu o 3. hod. 37 min. večer. Silní mrazy, velmi proměnlivo, několik teplých dni.

Knauerův stoletý kalendář.

„Dá-li Pán Bůh!“

Březen začíná s povětrností studenou až do 20.; ob 22. do 24. tuzežima, ob 25. až do konce ráno led, ve dne odměk. —

Slunce vstoupí do znamení řopce (V) ve čtvrť. dne 20. břez. o 10. hod. 55. min. ráno. Začátek jara dne 20. března. — Dnové a noci stejně dlouhé.

Povaha měsíce března.

Měsíc března bývá boř mezi zimou a jarem. Vlazní větrové přemáhají sněh a led. Bývají hezci dnové a studené noci. Mnoho mraza a mlhy.

Nový měsíc dne 6. ve čtvrtek, o 9. hod. 44 min. večer. — Husté mlhy, zamračeno a deštivo.

První čtvrť dne 13. ve čtvrtek o 3. hod. 42 min. večer. — Po chumelici jasno a několik studených dní.

Úplněk dne 21. v pátek o 5. hod. 10. min. večer. — Proměnlivo, více i méně jasno.

Poslední čtvrť dne 29. v sobotu o 3. hod. 37 min. večer. Silní větrové, velmi proměnlivo, několik teplých dní.

Knauerův stoletý kalendář.

„Dá-li Pán Bůh!“

Březen začíná s povětrností studenou až do 20.; ob 22. do 24. tuze jima, ob 25. až do konce ráno led, ve dne odměl.

Polsky : Kwiecion. Žirsky : Travanj. Slovinsky : Mali traven Rusky : Aprelj. Latinsky : Aprilis

Nebud jako duhen proměnlivý,
Rázně pravdy buď a cnosti chtivý!

Den měsíce.	Den v týdnu	Svatky a slavnosti církevní.	Slunce				Znam. neb.	Měsíce				Čtvrtě měsíce a možná povětrnost.
			východ		západ			východ		západ		
			h.	m.	h.	m.		h.	m.	h.	m.	
1	U.	S. Huga biskupa.	5	41	6	19		11	34			Měsíce západ Měsíce
2	St.	S. Františka z Pauly.	5	39	6	21						
3	Čt.	S. Richarda, biskupa.	5	37	6	23		0	31			
4	P.	S. Jindřicha Ambrož.	5	35	6	23		1	21			
5	S.	S. Vincence Ker.	5	33	6	27		2	6			
Med. 2. po Melit. (Mis. Dom.) Já jsem pastýř dobrý. Jan 10.												
6	P.	S. Celestina papeže.	5	31	6	29		2	47			Měsíce východ Měsíce
7	P.	S. Hermana Josefa.	5	30	6	30		3	23			
8	U.	S. Valerika Albr.	5	28	6	32		3	54			
9	St.	S. Demetria. Mar. G.	5	26	6	34		4	22			
10	Čt.	S. Ezechiela. Mech.	5	25	6	35		4	48			
11	P.	S. Ewa M. pap.	5	23	6	37		5	15			Měsíce večer Měsíce
12	S.	S. Julia. Sabasa.	5	22	6	38		5	42	6	42	
Med. 3. po Melit. (Inbilate)) Malice a neuzijte mne. Jan 10.												
13	P.	S. Hermenegilda.	5	20	6	40				7	54	Měsíce a východ Měsíce
14	P.	S. Tiburcia a Wal.	5	18	6	42				9	7	
15	U.	S. Anastasia. Bl. Petr.	5	17	6	43				10	19	
16	St.	S. Eutibia, biskupa.	5	15	6	45				11	27	
17	Čt.	S. Rudolfa. Anicet.	5	13	6	47						
18	P.	S. Apollonia bisk.	5	12	6	48				0	28	Měsíce ráno Měsíce
19	S.	S. Ewa IX. papeže.	5	10	6	50				1	23	
Med. 4. po Melit. (Cantato) Jdu k tomu, kterýž mne poslal. Jan 10.												
20	P.	S. Vnejšy. Marcel.	5	8	6	52				2	10	Měsíce večer Měsíce
21	P.	S. Anselma, biskupa.	5	6	6	54				2	50	
22	U.	S. Eotera a Raja.	5	4	6	56				3	23	
23	St.	S. Wojtěcha biskupa.	5	2	6	58				3	53	
24	Čt.	S. Jiří rytíře. Žid z E.	5	0	7	0				4	20	
25	P.	S. Marka evang.	4	58	7	2				4	46	Měsíce večer Měsíce
26	S.	S. Kleta a Marcellina.	5	57	7	3				7	7	
Med. 5. po Melit. (Rogate) Budete-li zač prositi Dce. Jan 15.												
27	P.	S. Anastasia. Beregr.	4	55	7	5				8	15	Měsíce dne Měsíce
28	P.	S. Vitalisa, muč.	4	53	7	7				9	20	
29	U.	S. Petra Wer	4	51	7	9				10	20	
30	St.	S. Kateřiny S.	4	50	7	10				11	14	

Nový měsíc dne 5. v sobotu o 6. hod. 58 min. ráno. — Ráno mrazí; za dne slunečno a teplo; pak proměnlivo a větrno.

První čtvrt dne 12. v sobotu o 5. h. 58 min. ráno. — Země se začíná zelenati; tepla přibývá, přeháněly.

Úplněk dne 20. v neděli o 10. hod. 19. min. ráno. — První jarní bouřky a několik nepřijemných dní. —

Poslední čtvrt dne 28. v pondělí o 0. hod. 32 min. ráno. — Několik proměnlivých, nejvíce příjemných jarních dní; silné západní větry.

Anaerův stoletý kalendář.

„Dá-li Pán Bůh!“

Duben na začátku studený; 4. hezky a teplo; 8. větrno, lijavec; 9 — 11. pěkně a teplo; 16. lijavec a bouřka, 10. hezky, potom bouřka a hrom až do 22., pak nepřijemné počasí; 25. studeno a posmourné až do 30.

Slunce vstoupí do znamení

(8) v pondělí, dne 21. dubna o 6. hod. 30 min. ráno.

Pomaha měsíce dubna.

Duben stal se pro svou měnlivou pomahu obrazem neustálých a bezrázných lidí. Slunce každým dnem více vyvinuje sílu a teplo svoje.

Nový měsíc dne 5. v sobotu o 6. hod. 58 min. ráno. — Ráno mrazí; za dne slunečno a teplo; pak proměnlivo a větrno.

První čtvrt dne 12. v sobotu o 5. h. 58 min. ráno. — Země se začíná zelenati; tepla přibývá, přeháňky.

Úplněk dne 20. v neděli o 10. hod. 19. min.

ráno. — První jarní bouřky a několik nepřijemných dní. —

Poslední čtvrt dne 28. v pondělí o 0. hod. 32 min. ráno. — Několik proměnlivých, nejvíce příjemných jarních dní; silné západní větry.

Anaerův stoletý kalendář.

„Dá-li Pán Bůh!“

Duben na začátku studený; 4. hezky a teplo; 8. větrno, lijavec; 9 — 11. pěkně a teplo; 16. lijavec a bouřka, 10. hezky, potom bouřka a hrom až do 22., pak nepřijemné počasí; 25. studeno a posnívačno až do 30.

Polsky : Maj. Němsky : Svibanj. Slovinsky : Velikí traven. Rusky : Maj. Latinsky : Majus.

Krásný Květen radosti nám plodí ;
Tvá-li duše též květ cnosti rodí? -

Den měsíce.	Den v týdnu.	Svatky a slavnosti církevní.	Slunce				Znam. neb.	Měsíc				Čtvrtě měsíce a možná pomětnost.	
			východ		západ			východ		západ			
			h.	m.	h.	m.		h.	m.	h.	m.		
1	Čt.	Nanebevstoup. Páně.	4	48	7	12	☉	ráno					
2	P.	S. Edmund. Bisk.	4	47	7	13	☉	0	3				
3	S.	Nalezení sv. Kříže.	4	46	7	14	☉	0	46				
Vědte 6. po Velikonoci. (Exaudi). Když přijde Utěšitel. Jan 15.													
4	M.	S. Floriana, muč.	4	45	7	15	☉	1	23	a lupa Měsíc			
5	P.	S. Václav. Bisk.	4	44	7	16	☉	1	55				
6	U.	S. Jana z Damasku.	4	43	7	18	☉	2	24				
7	St.	S. Stanislava, bisk.	4	41	7	19	☉	2	51				
8	Čt.	Zjevení sv. Michaela.	4	40	7	20	☉	3	17				
9	P.	+ S. Řehoře Řaz.	4	38	7	22	☉	3	42				
10	S.	+ S. Jilbora. Anton.	4	36	7	24	☉	4	8				
Boží hod svatodušní: Milujesli lbo mne. Jan 14.													
11	M.	Neb. svatodušní	4	35	7	25	☉	4	37		6	47	
12	P.	Boj. svatodušní	4	33	7	27	☉				8	0	
13	U.	S. Eutymia, biskup.	4	32	7	28	☉			9	13		
14	St.	+ Suché dni Bonif.	4	30	7	30	☉			10	21		
15	Čt.	S. Josef m. Jilbora.	4	29	7	31	☉			11	21		
16	P.	+ S. Jana Nepom.	4	28	7	32	☉						
17	S.	+ S. Brunona. Pal.	4	27	7	33	☉			0	10		
Ved. 1. po Sv. Duchu. Luk. 8. — Slavn. Nefno. Trojice Boží. Mat. 28.													
18	M.	S. Benancia, muč.	4	26	7	34	☉			0	51		
19	P.	S. Jma. Petra Čelest.	4	25	7	35	☉			1	26		
20	U.	S. Bernardina Sien.	4	24	7	36	☉			1	57		
21	St.	S. Felixe, kapucína.	4	23	7	37	☉			2	24		
22	Čt.	Božího. Těla. Julie.	4	22	7	38	☉			2	50		
23	P.	+ S. Desideria bisk.	4	21	7	39	☉			3	16		
24	S.	S. Johann. V.	4	20	7	40	☉			3	43		
Ved. 2. po Sv. Duchu. Slavnost učinil večeri velikou. Luk. 14.													
25	M.	S. Urbana. Řehoře.	4	19	7	41	☉	7	8	4	13		
26	P.	S. Filippa Nerej.	4	18	7	42	☉	8	9				
27	U.	S. Jana, papeže.	4	17	7	43	☉	9	6				
28	St.	S. Vilema. Bedy.	4	16	7	44	☉	9	58				
29	Čt.	S. Germanna. Mar.	4	15	7	45	☉	10	43				
30	P.	+ Řej. řbce. P. Řej.	4	15	7	45	☉	11	23				
31	S.	S. Petronilly - pan.	4	14	7	46	☉	11	57				

Nový měsíc dne 4. v neděli o 3. hod. 48 min. večer. — Přijemni jarní dnové, pak deštivo a chladno.

První čtvrt dne 11. v neděli o 9. hod. 51 min. večer. — Chladně jitro a večery; o polebných teplo, jasno a větrno.

Úplněk dne 20. v úterý o 1. hod. 2. min. ráno. — Tepla přibývá, jasno a sucho, bouřky a lijácky.

Poslední čtvrt dne 27. v úterý o 6. hod. 30 min. ráno. — Přijemni, krásní dnové, tepla přibývá, zataženo.

Knauerův stoletý kalendář.

„Dá-li Pán Bůh.“

Květen od 1—2. nepřijemno, větrno a chladno; od 4—15. krásně, teplo, málo bouřek a dešťů; 24. mráz, 20. pěkně, 27—29. chladno a deštivo, 30. mráz, potom deštivo, a mrázivo.

Nový měsíc dne 4. v neděli o 3. hod. 48 min. večer. — Přijemni jarní dnové, pak deštivo a chladno.

První čtvrt dne 11. v neděli o 9. hod. 51 min. večer. Chladně jitro a večer; o polebných teplo, jasně a větrno.

Úplněk dne 20. v úterý o 1. hod. 2. min. ráno. — Tepla přibývá, jasno a sucho, bouřky a lijáče.

Poslední čtvrt dne 27. v úterý o 6. hod. 39 min. ráno. — Přijemni, krásní dnové, tepla přibývá, jasně.

Kruhařův stoletý kalendář.

„Dá-li Pán Bůh.“

Květen od 1—2. nepřijemno, větrno a chladno; od 4—15. krásně, teplo, málo bouřek a deště; 24. mráz, 26. pěkně, 27—29. chladno a deštivo, 30. mráz, potom deštivo, a mrazivo.

Slunce vstoupí do znamení bližší než (II) ve středu, dne 21. května o 6. hod. 41 min. ráno.

Pomaha měsíce května.

Květen vyznačená je příjemnými a jasnými dny sluní. V našem pouti pokládá se květen za měsíc nepřijemnější a nejmenší.

U e t w e t i t n a 30 d n i.

Polský: Czerwiec. Nizký: Lipanj. Slowinský: Rožnik. Ruský: Junij. Latinský: Junius.

Nad rokem prý červen rozhoduje;
Pro věčnost tvůj ži voj červenem sluje.

Den měsíce.	Den v týdnu.	Svatky a slavnosti církevní.	Slunce				Znam. neb.	Měsíce				Čtvrtě měsíce a možná povětrnost.
			východ		západ			východ		západ		
			h.	m.	h.	m.		h.	m.	h.	m.	
Měsíc 3. po Sv. Duchu. D. Jitřence ovci. Euf. 15.												
1	P.	S. Juvencela. Fortun.	4	13	7	47	☿	ráno				Měsíc a západ
2	P.	S. Grajima, mučen.	4	12	7	48	☿	0 27				
3	U.	S. Plotilby, králov.	4	11	7	49	☿	0 54				
4	St.	S. Kvirina, mučen.	4	10	7	50	☿	1 18				
5	St.	S. Bonifacia, biskup.	4	10	7	50	☿	1 43				
6	P.	S. Norberta, bisk.	4	9	7	51	☿	2 9				
7	S.	S. Roberta. Eufrecie.	4	8	7	52	☿	2 36				
Měsíc 4. po Sv. Duchu. P. Jezíš učil z sobičky zástupy. Euf. 5.												
8	P.	S. Mebarba biskupa.	4	7	7	53	☿	3 7	večer			Měsíc a východ
9	P.	S. Prima a Kelcit.	4	7	7	53	☿	3 44	6 53			
10	U.	S. Markéty, králov.	4	6	7	54	☿	8 4				
11	St.	S. Barnabáše apost.	4	6	7	54	☿	9 9				
12	St.	S. Jana z Kafund.	4	5	7	55	☿	10 6				
13	P.	S. Antonína Pad.	4	5	7	55	☿	10 52				
14	S.	S. Basilia Welf.	4	5	7	55	☿	11 29				
Měsíc 5. po Sv. Duchu. Nebude-li hojnější spravedlnost vaše. Mat. 5.												
15	P.	S. Wila. Mod. a Kr.	4	5	7	55	☿		ráno			Měsíc a východ
16	P.	S. Františk. R. Benna.	4	4	7	56	☿	0 1				
17	U.	S. Kájtera, zpěváka.	4	4	7	56	☿	0 36				
18	St.	S. Marka a Marc.	4	4	7	56	☿	0 57				
19	St.	S. Juliany Falkon.	4	3	7	57	☿	1 22				
20	P.	S. Silvera, pap.	4	3	7	57	☿	1 48				
21	S.	S. Aloisia z Gonz.	4	3	7	57	☿	2 16				
Měsíc 6. po Sv. Duchu. P. Jezíš nashlil 4000 mužův na poušti. Mat. 8.												
22	P.	S. Paulina, biskupa.	4	3	7	57	☿	2 47				Měsíc a východ
23	P.	S. Edeltr. Agripiny.	4	3	7	57	☿	3 22				
24	U.	S. Jana křestitele.	4	3	7	57	☿	7 53				
25	St.	S. Prospera, biskupa.	4	3	7	57	☿	8 41				
26	St.	S. Jana a Pavla.	4	4	7	56	☿	9 23				
27	P.	S. Labislava král.	4	4	7	56	☿	9 59				
28	S.	S. Iva II. pap.	4	4	7	56	☿	10 30				
Měsíc 7. po Sv. Duchu. Varujte se lžích proroků Mat. 7.												
29	P.	S. Petra a Pav. ap.	4	5	7	55	☿	10 57				Měsíc a východ
30	P.	Památka sv. Pavla.	4	5	7	55	☿	11 22				

Nový měsíc dne 3. v úterý o 0. hod. 45 min. ráno. — Teplí dnové, bouřlivý dešť, úrodné.

Prvá čtvrt dne 10. v úterý o 2 hod. 50. min. večer. — Jasně a příjemno, potom chladno a deštivo při severních větrech.

Druhá čtvrt dne 18. v úterý o 0 hod. 57. min. večer. — Mírné teplo, dešť, zamračeno.

Poslední čtvrt dne 25. v úterý o 11. hod. 23. min. ráno. — Teplá přehřívá, sloto denně bouřky, velmi úrodné.

Rukopis lety kalendář.

„Dá-li Bůh.“

Červen 1. pěkně, 3. slný dešť, liják, 4—8. nepřijemno, 9. krásný den, 10. nestála povětrnost, od 13—14. chladno, večer tepleji; 15. ve dne i v noci dešť, 20. studeno, 22. a 23. teplo, pěkně, 24. slný dešť a liják, 26. velmi chladno, od 29. až do konce deštivo. —

Slunce vstoupí do znamení rak (♋) v sobotu, dne 21. června o 7. hod. 43. min. ráno. Začátek léta dne 21. června. — Největší dnové, nejkratší noci.

Počátek měsíce června.

Od měsíce června jízda s milostí Boží nejvíce úrodná a požehnaná roků. Mnozí června hývá všem rostlinám novitostí, vinému kmenu šťastí štěstí.

Slunce vstoupí do znamení rak a (♋) v sobotu, dne 21. června o 7. hod. 43. min. ráno
Začátek léta dne 21. června. — Největší dnové, nejkratší noci.

Pověsta měsíce června.

Od měsíce června závisí s milostí Boží nejvíce úrodnost a požehnání roku. Mnozí červem
bývá všem rostlinám novitost, vinému kmenu však škodlivý.

Nový měsíc dne 3. v
úterý o 0. hod. 45 min.
ráno. — Teplí dnové,
bouřlivý dešť, úrodnost.
První čtvrt dne 10. v
úterý o 2 hod. 50. min.
večer. — Jasně a přiz-
jemno, potom hladno a
dešťivo při severních
větrech.
Úplněk dne 18. ve
středu o 0 hod. 57. min.
večer. — Mírné teplo,
dešť, zamračeno.
Poslední čtvrt dne 25.
ve středu o 11. hod. 23.
min. ráno. — Tepla
přibývá, storo denně
bouřky, velmi úrodnost.
Krauterův stoletý
kalendář.
„Dá-li Bůh Bůh.“
Červen 1. pěkně, 3.
sloný dešť. Ljál, 4—8.
nepřijemno, 9. krásný
den, 10. nestálá po-
větrnost, ob 13—14.
hladno, večer tepleji;
15. ve dne i v noci dešť,
20. studeno, 22. a 23.
teplo, pěkně, 24. stálý dešť
a lijáče, 26. velmi hla-
dno, ob 29. až do konce
dešťivo. —

Čerweneć ma 31 dni.

Polsky : Lipiec. Nirsly : Šarpanj. Slowinsky : Mali serpan. Rusky : Julij. Latinsky : Julius.

Vzduch nám čisti bouřky Čerwencevé;
Tvou-li duši čisti kružni dnové?

Den měsíce.	Den w tēmb.	Swátty a slawnosti cirkewní.	Slunce				Znam. neb.	Měsíce				Čtvrtě měsíce a možná powětrnost.
			wýchod		západ			wýchod		západ		
			h.	m.	h.	m.		h.	m.	h.	m.	
1	U.	S. Theobalda poust.	4	5	7	55		11	47		Měsíce ráno večer	Nový měsíc dne 2. w středu o 10. h. 36 min. ráno. — Chladno a deštivo, sewerni witr, pak jasno a teplo. —
2	St.	Rawsttiw. P. Marie.	4	5	7	55						
3	St.	S. Eulogia. Irenea b.	4	6	7	54		0	11			
4	P.	S. Prokopa opata.	4	6	7	54		0	37			
5	S.	S. Dominica. Cyrilla.	4	7	7	53		1	5			
Neděle 8. po Sw. Duchu. Co slýšim o tobě? Wydej počet. Luk. 10.												
6	P.	S. Isaiáše proroka.	4	8	7	52		1	39		Měsíce večer	Prvá čtvrt dne 10. w čtvrtel o 8. hod. 28 min. ráno. — Teplo a dusno, někdy welmi sucho. —
7	P.	S. Wilibalda bisk.	4	8	7	52		2	19			
8	U.	S. Kiliána, biskupa.	4	9	7	51		3	6			
9	St.	S. Aloisie. Briskia.	4	9	7	51		4	2			
10	St.	S. Amalie kněžny.	4	10	7	50		5	8			
11	P.	S. Pia I. papeže.	4	11	7	49		6	22		10 3	Úplnět dne 17. w čtvrtel o 10. hod. 36 min. večer. — Bouřky a deště ochlazují parný vzduch. —
12	S.	S. Jindř. Jana Gual.	4	12	7	48		7	41			
Ned. 9. po Sw. Duchu. P. Ježíš plakal nad Jerusálemem. Luk. 19.												
13	P.	S. Eugena. Markét.	4	13	7	47		11	2		Měsíce a měsíci w přibývá ráno	Poslední čtvrt dne 24. w čtvrtel o 4. hod. 7 min. večer. — Stále věčné počasí na žně s jasnými a teplými dny.
14	P.	S. Karoliny. Bonaw.	4	14	7	46		11	28			
15	U.	Rozeslání sw. apost.	4	15	7	45		11	33			
16	St.	S. P. Marie Karmelské.	4	16	7	44		11	54			
17	St.	S. Měsse jebráka.	4	17	7	43						
18	P.	S. Kamilla a Symf.	4	18	7	42		0	21		0 21	Nový měsíc dne 31. w čtvrtel o 10 hod. 14. min. večer. — Jasni wejeli dnové, potom bouřky a proměnlivo. —
19	S.	S. Wincencia ; Pauly.	4	19	7	41		0	51			
Neděle 10. po Sw. Duchu. D farisejowi a publikánowi. Luk. 18.												
20	P.	S. Eliáše. Hieronym.	4	20	7	40		1	24		Měsíce večer	Anauerůw stoletý kalendář.
21	P.	S. Daniela pror.	4	21	7	39		2	2			
22	U.	S. Maří Magdal.	4	22	7	38		7	23			
23	St.	S. Apollináře. Libor.	4	23	7	37		8	1			
24	St.	S. Christiny muč.	4	24	7	36		8	34			
25	P.	S. Jakoba Wět.	4	25	7	35		8	34		9 2	„Dá-li Pán Bůh!“ Čerwenec 1. 2. 3. zamra- ženo, studeno; 4. teplo; 10. welmi chladno, 17. a 18. pē- kně teplo, 19—21. deště, 23. až do konce pēsně, teplo, parno.
26	S.	S. Anny manž. Joa	4	26	7	35		9	2			
Neděle 11. po Sw. Duchu. P. Ježíš uzdravil hluchoněmého. Mark. 7.												
27	P.	S. Pantaleona. R.	4	27	7	33		9	27		Měsíce večer	Čerwenec 1. 2. 3. zamra- ženo, studeno; 4. teplo; 10. welmi chladno, 17. a 18. pē- kně teplo, 19—21. deště, 23. až do konce pēsně, teplo, parno.
28	P.	S. Innocencia I.	4	28	7	32		9	52			
29	U.	S. Marthy, panny.	4	29	7	31		10	16			
30	St.	S. Albbona a Senena.	4	30	7	30		10	40			
31	St.	S. Ignácia a Wojols.	4	32	7	28		11	16			

Nový měsíc dne 2. we středu o 10. h. 36 min. ráno. — Chladno a deštivo, severni witr, pak jasno a teplo. —

Prvá čtvrt dne 10. we čtvrtel o 8. hod. 28 min. ráno. — Teplo a dusno, někdy welmi sucho. —

Úplněk dne 17. we čtvrtel o 10. hod. 36 min. večer. — Bouřky a deště ochlazují parný wzduch. —

Poslední čtvrt dne 24. we čtvrtel o 4. hod. 7 min. večer. — Stále věčné počasí na již s jasnými a teplými dny.

Nový měsíc dne 31. we čtvrtel o 10 hod. 14. m. večer. — Jasni wejeli dnové, potom bouřky a proměnlivo. —

Knauerůw stoletý kalendář.

„Dá-li Pán Bůh!“

Čerweneć 1. 2. 3. zamra-
čeno, studeno; 4. teplo; 10.
welmi chladno, 17. a 18. vě-
trné teplo, 19—21. dešť, 23. až
do konce větrné, teplo, parno.

Slunce wstoupí do znamení (♋) we středu dne 23. čerwence o 2. hod. 0. min. večer.

Powaha měsíce čerwence.

Čerweneć jest nejparnější měsíc, který často bouřky a frapobiti přinoží. Dne 16. počítá se prostředek léta; dne 23. začínají psi dnové.

Srpen má 31 dní.

Polsky: Sierpień. Ilstrsky: Kolovoz. Slowinsky: Veliki serpan. Rusky: August.
Latinsky: Augustus.

Koncem srpna prý se horka máli —
Hleď, ať mužný věk tě neošálí!

Den měsíce.	Den v týdnu.	Svatky a slavnosti církevní.	Slunce				Znam. neb.	Měsíce				Čtvrtě měsíce a možná povětrnost.	
			východ		západ			východ		západ			
			h.	m.	h.	m.		h.	m.	h.	m.		
1	P.	S. Petra v okow.	4	33	7	27		11	36			První čtvrt dne 9. v sobotu o 1. hod. 28 min. ráno. — Jasně dnové, potom bouřky a proměnlivo. —	
2	S.	Porciunkuly. Alfons.	4	35	7	26							
Ued. 12. po Sv. Duchu. O milosrdném Samaritanovi. Luf. 10.													
3	M.	Nalez. sv. Štěpána.	4	36	7	25		0	10			Druhá čtvrt dne 16. v sobotu o 7. hod. 0 min. ráno. — Deště a větrno; velmi parno.	
4	P.	S. Dominika, mnich.	4	37	7	23		0	52				
5	U.	Panny Marie Sněžné	4	38	7	22		1	43			Třetí čtvrt dne 22. v pátek o 10. hod. 13 min. večer. — Přelínání stálé počasí.	
6	St.	Proměnění P. Ježíše.	4	40	7	20		2	44				
7	St.	S. Kajetana. Dáv.	4	41	7	19		3	35			Čtvrtá čtvrt dne 30. v sobotu o 0. hod. 19 min. večer. — Proměnlivo, větrno, deště, vo a hladno: —	
8	P.	+ S. Cyriaka a spol.	4	43	7	17		5	13	7	57		
9	S.	S. Romana. Emidia.	4	45	7	15				8	31		
Ued. 13. po Sv. Duchu. P. Ježíš zhojil 10 malomocných. Luf. 17.													
10	M.	S. Bawřince muč.	4	46	7	14				9	1	Krauerův stoletý kalendář.	
11	P.	S. Susany muč.	4	48	7	12				9	29		
12	U.	S. Klary panny.	4	50	7	10				10	24	„Dá-li Pán Bůh!“	
13	St.	S. Hippolita, kněze.	4	51	7	9				10	53		
14	St.	+ S. Eusebia muč.	4	52	7	8				11	25	Srpen od 1—6. pěkně, 8. celý den dešť, 9—11. zamračeno a deště, 12. krásně, 13. v noci mráz, 14. hromobiti, blýskání a lijavce, 15. hladno, dešť, 16—20. pěkně, velmi teplo, 20—28. denně bouřky se silným deštěm, 30. a 31. dešť.	
15	P.	+ Maneb. P. Marie.	4	53	7	7							
16	S.	S. Rocha. Theodor.	4	55	7	5				0	1		
Ued. 14. po Sv. Duchu. Žádný nemůže dvěma páni sloužiti. Mat. 6.													
17	M.	S. Liberata mučen.	4	57	7	3				0	42	Srpen od 1—6. pěkně, 8. celý den dešť, 9—11. zamračeno a deště, 12. krásně, 13. v noci mráz, 14. hromobiti, blýskání a lijavce, 15. hladno, dešť, 16—20. pěkně, velmi teplo, 21—28. denně bouřky se silným deštěm, 29. a 30. dešť.	
18	P.	S. Heleny císařov.	4	59	7	1				1	30		
19	U.	S. Ludvíka biskupa.	5	1	6	59				2	23	Srpen od 1—6. pěkně, 8. celý den dešť, 9—11. zamračeno a deště, 12. krásně, 13. v noci mráz, 14. hromobiti, blýskání a lijavce, 15. hladno, dešť, 16—20. pěkně, velmi teplo, 21—28. denně bouřky se silným deštěm, 29. a 30. dešť.	
20	St.	S. Bernarda, opata.	5	2	6	58				3	20		
21	St.	S. Johanny Chant.	5	4	6	56				7	6	Srpen od 1—6. pěkně, 8. celý den dešť, 9—11. zamračeno a deště, 12. krásně, 13. v noci mráz, 14. hromobiti, blýskání a lijavce, 15. hladno, dešť, 16—20. pěkně, velmi teplo, 21—28. denně bouřky se silným deštěm, 29. a 30. dešť.	
22	P.	+ S. Timothea, m.	5	6	6	54				7	33		
23	S.	S. Filippa Bennizzi.	5	8	6	52				7	56		
Měsíc 15. po Sv. Duchu. P. Ježíš vzkřísil mrtvého v Naimu. Luf. 7.													
24	M.	S. Bartoloměje ap.	5	9	6	51				8	20	Srpen od 1—6. pěkně, 8. celý den dešť, 9—11. zamračeno a deště, 12. krásně, 13. v noci mráz, 14. hromobiti, blýskání a lijavce, 15. hladno, dešť, 16—20. pěkně, velmi teplo, 21—28. denně bouřky se silným deštěm, 29. a 30. dešť.	
25	P.	S. Ludvíka XI. frál.	5	11	6	49				8	45		
26	U.	S. Samuela. Zefirina.	5	12	6	48				9	10	Srpen od 1—6. pěkně, 8. celý den dešť, 9—11. zamračeno a deště, 12. krásně, 13. v noci mráz, 14. hromobiti, blýskání a lijavce, 15. hladno, dešť, 16—20. pěkně, velmi teplo, 21—28. denně bouřky se silným deštěm, 29. a 30. dešť.	
27	St.	S. Josefa Kalazansk.	5	14	6	46				9	38		
28	St.	S. Augustina biskup.	5	16	6	44				10	10	Srpen od 1—6. pěkně, 8. celý den dešť, 9—11. zamračeno a deště, 12. krásně, 13. v noci mráz, 14. hromobiti, blýskání a lijavce, 15. hladno, dešť, 16—20. pěkně, velmi teplo, 21—28. denně bouřky se silným deštěm, 29. a 30. dešť.	
29	P.	+ S. Jana stěti.	5	17	6	43				10	48		
30	S.	S. Růženy Limánské.	5	18	6	42				11	34		
Měsíc 16. po Sv. Duchu. Sluší-li v sobotu uzdravovati? Luf. 14.													
31	M.	S. Rajmunda. Isab.	5	20	6	40							

Slunce vstoupí do znamení panny (mp) v sobotu dne 23. srpna o 8. hod. 33. min. ráno.

Povaha měsíce srpna.

V první polovici měsíce tohoto panuje ještě veliké parno. V druhé polovici pak ho vchová, ať ještě dosti bouřek přichodí. Na konci se počínají sřehovat ptáci.

Ž á ř í má 30 dní.

Polsky: Wrzesień Nizsky: Rujan. Slowinsky: Kimovec. Rusky: Septembr

Latinsky: September.

Komu v květnu mládí květy cnosti,
Ten i v září slastné květy hostí.

Den měsíce.	Den v týd.	Svatky a slavnosti církevní.	Slunce				Znam. neb.	Měsíce				Čtvrtě měsíce a možná povětrnost.
			východ		západ			východ		západ		
			h.	m.	h.	m.		h.	m.	h.	m.	
1	P.	S. Václav poustevníka.	5	23	6	37	☾	ráno			Měsíc rotační	
2	U.	S. Justina. Štěp. fr.	5	25	6	35	☾	0	29			
3	St.	S. Manueta bisk.	5	27	6	33	☾	1	33			
4	Čt.	S. Rosalie, pann.	5	28	6	32	☾	2	46			
5	P.	S. Vavřince J.	5	30	6	30	☾	4	4			
6	S.	S. Zachariáše.	5	31	6	29	☾	5	23			
Neděl 17. po Sv. Duchu. Mat. 22. Slavn: anjelův strážný.												
7	N.	S. Bronislavy pan.	5	32	6	28	☾	6	42	večer	Měsíc rotační	
8	P.	Narození P. Marie.	5	34	6	26	☾	7	59	7		55
9	U.	S. Georgína a spolm.	5	36	6	24	☾	8	23			
10	St.	S. Pulcherie. Mikul.	5	38	6	22	☾	8	52			
11	Čt.	S. Keliře z Reguly.	5	40	6	20	☾	9	24			
12	P.	+ S. Guida chudého.	5	42	6	18	☾	9	59			
13	S.	S. Euforácie muč.	5	44	6	16	☾	10	39			
Ned. 18. po Sv. Duchu. Doufej, synu, odpouštějí se tobě hříškové. Mat. 9.												
14	N.	S. Im. P. M. P. sv. kř.	5	45	6	15	☾	11	25		Měsíc rotační	
15	P.	S. Mikodema mučen.	5	47	6	13	☾	ráno				
16	U.	S. Ludmily, král. česk.	5	49	6	11	☾	0	17			
17	St.	+ Suché dni. S. Lmb.	5	51	6	9	☾	1	13			
18	Čt.	S. Ros. Kup. T. z V.	5	53	6	7	☾	2	12			
19	P.	+ Januaria.	5	54	6	6	☾	3	12			
20	S.	+ S. Eustachia, muč.	5	55	6	5	☾	4	14			
Neděle 19. po Sv. Duchu. Království nebeské jako svatba. Mat. 22.												
21	N.	S. Matouše apost.	5	56	6	4	☾	večer	5	18	Měsíc rotační	
22	P.	S. Morice plukovní.	5	57	6	3	☾	6	49	6		23
23	U.	S. Tefky pann.	5	59	6	1	☾	7	14			
24	St.	S. Gerharða. Ruperta.	6	0	6	0	☾	4	41			
25	Čt.	S. Kleofáše uč. Páně.	6	1	5	59	☾	8	12			
26	P.	+ Tomáše z Villan.	6	3	5	57	☾	8	47			
27	S.	S. Rožmy a Damian.	6	4	5	56	☾	9	28			
Neděle 20. po Sv. Duchu. P. Ježíš uzdravil syna králíkova. Jan 4.												
28	N.	S. Václava krále Č.	6	6	5	54	☾	10	18		Měsíc rotační	
29	P.	S. Michaela archanj.	6	8	5	52	☾	11	18			
30	U.	S. Jeronyma uč. cír.	6	11	5	49	☾	ráno				

Prvá čtvrt dne 7. v neděli o 5. hod. 2 min. večer. — Několik dní chladno a deštivo, potom přejemno a stále počasí. —

Úplněk dne 14. v neděli o 3. hod. 14 min. večer. — Tichý výbuch, jasno a příjemno. Překně počasí podzimní.

Poslední čtvrt dne 21. v neděli o 6. hod. 54 min. ráno. — Chladno, deště a proměnlivo.

Nový měsíc dne 29. v pondělí o 4. hod. 53 min. ráno. — Proměnlivé podzimní počasí, pak mírno a příjemno.

Krauerův stoletý kalendář.

„Dá-li Pán Bůh.“

3. až 1. a 2. tepla povětrnost, 4. v noci bouřka a lijavce, od 5—9. jasno a překně, málo deště, od 17. až 19. nestálé počasí, větřno, studeno, 27. krásný den a teplo, 29. až do konce deště.

Slunce vstoupí do znamení v á ě (♊) v pondělí, dne 22. září o 9. hod. 41. min. večer.
Začátek času podzimního dne 23. září. — Podzimní rovnost dní a noci.

Povaha měsíce září.

Září nazývá se též m a l ý m k v ě t n e m, že mívá jako květen příjemné dny. Na konci měsíce toho panují a dělají škodu bouřliví větrové.

První čtvrt dne 7. v neděli o 5. hod. 2 min. večer. — Několik dní chladno a deštivo, potom příjemno a stále počasí. —

Úplněk dne 14. v neděli o 3. hod. 14 min. večer. — Tichý výbuch, jasno a příjemno. Překně počasí podzimní.

Poslední čtvrt dne 21. v neděli o 6. hod. 54 min. ráno. — Chladno, deští a proměnlivo.

Nový měsíc dne 29. v pondělí o 4. hod. 53 min. ráno. — Proměnlivé podzimní počasí, pak mírno a příjemno.

Knauerův stoletý kalendář.

„Dá-li Pán Bůh.“

Září 1. a 2. tepla povětrnost, 4. v noci bouřka a lijáček, od 5—9. jasno a překně, málo deště, od 17. až 19. nehláde počasí, větřno, studeno, 27. krásný den a teplo, 29. až do konce dešť.

Ríjen má 31 dní.

Polsky: Pazdziernik. Šlirsky: Listopad. Slowinsky: Kolopersk. Rusky: Oktobr.
Latinsky: October.

V říjnu hory kryjí sněhem hlavy;
Blažen, kdo sněh šedin ve cti slaví!

Den měsíce.	Den v týd.	Svatky a slavnosti církevní.	Slunce				Měsíc	Měsíc				Čtvrtě měsíce a možná povětrnost.	
			východ		západ			východ		západ			
			h.	m.	h.	m.		h.	m.	h.	m.		
1	St.	S. Remigia biskupa.	6	13	5	47		0	25	Měsíc	První čtvrt dne 7. v úterý o 6. hod. 43 min. ráno. — Neštětá povětrnost, deštivo, pak zamračeno a mlhavo.		
2	St.	S. Leodegara biskup.	6	15	5	45		1	40				
3	P.	+ S. Kambida muč.	6	17	5	43		2	58				
4	S.	S. Františka Seraf.	6	19	5	41		4	15				
Ned. 21. po Sv. Duchu. Král klade počet se služebníky svými. Mat. 18.												Měsíc	Úplněk dne 14. v úterý o 0. hod. 6 min. ráno. — Několik příjemných dní, potom zamračeno.
5	N.	S. ruženc. S. Placid.	6	21	5	39		5	35	večer			
6	P.	S. Bruna zasl. řádu.	6	24	5	36		6	49	6 20			
7	U.	S. Justiny. Marka p.	6	26	5	34				6 48			
8	St.	S. Brigitty, jept.	6	28	5	32				7 19			
9	St.	S. Dmítrije, biskupa.	6	30	5	30				7 55			
10	P.	+ S. Františka Borg.	6	31	5	29				8 34			
11	S.	S. Burgharda, bisk.	6	33	5	27				9 17	Měsíc	Poslední čtvrt dne 20. v pondělí o 7. hod. 12 min. večer. — Chladné jitro, začátek mraků, několik slunečných dní.	
Nedle 22. po. Sv. Duchu. Sluší-li daně dávatí císaři? Mat. 22													
12	N.	S. Maximiliana bisk.	6	35	5	25				10 6			
13	P.	S. Eduarda III. král.	6	36	5	24				11 0			
14	U.	S. Kalista papeže.	6	38	5	22				11 58	Měsíc	Nový měsíc dne 28. v úterý o 11. hod. 0 min. večer. — Mlhavo, mokr a studeno. Za dnů větších listů padá.	
15	St.	S. Terezie.	6	40	5	20							
16	St.	S. Hawla zasl. řádu.	6	41	5	19				0 59			
17	P.	+ S. Hedwigy věr.	6	43	5	17				2 1			
18	S.	S. Lukáše evang.	6	44	5	16				3 5	Měsíc	Anagenný stoletý kalendár.	
Nedle 23. po Sv. Duchu. Mat. 9. Slav. posr. brámi Páně													
19	N.	S. Petra z Alfantar.	6	46	5	14				4 10			
20	P.	S. Wendelina. Jan.	6	47	5	13				5 16			
21	U.	S. Worslly pan. m.	6	48	5	12				5 44	Měsíc	„Dá-li Pán Bůh.“	
22	St.	S. Korduly, panny.	6	50	5	10				6 13			
23	St.	S. Severina.	6	52	5	8				6 47			
24	P.	+ S. Rafaela archanj.	6	54	5	6				7 27			
25	S.	S. Křispina a Křispin.	6	56	5	4				8 14	Měsíc	Dí je n 1. přně. 2 a 3. z rána zmrzuto a hladko, 4. a 5. teplo, celý den dešť, 8—12. zamračeno, studené nížní, 15. posmutno, větřno, a dešť; 19. silné větř a sněh, 20. neštětí, 21—27. velké deště se sněhem promícháné, 29. hezky, 30. zamračeno a studeno.	
Nedle 24. po Sv. Duchu. Setník a jeho služební. Mat. 8.													
26	N.	S. Ewarista I. pap.	6	58	5	2				9 11			
27	P.	S. Sabiny mučen.	7	0	5	0				10 16			
28	U.	S. Simona a Judy.	7	2	4	58				11 26	Měsíc		
29	St.	S. Narcissa. Zenobia.	7	4	4	56							
30	St.	S. Marcella setníka.	7	5	4	55				0 46			
31	P.	+ S. Wolfganga bisk.	7	6	4	54				1 56			

Slunce vstoupí do znamení křídla (M) ve čtvrtek dne 23. října o 1. hod. 23 min. večer.

Povaha měsíce října.

V měsíci říjnu se podzimní pořád zmáhá a jeví se větry, studenosti, mrazy a mlhami. Na konci měsíce toho vrcholy vyšších hor pokrývají se sněhem.

První čtvrt dne 7. v úterý o 6. hod. 43 min. ráno. — Nešťálá povětrnost, deštivo, pak zamračeno a mlhavo.

Úplněk dne 14. v úterý o 0. hod. 6 min. ráno. — Několik příjemných dní, potom zamračeno.

Poslední čtvrt dne 20. v pondělí o 7. hod. 12 min. večer. — Uhlavně jitra, začátek mrazů, několik slunečných dní.

Nový měsíc dne 28. v úterý o 11. hod. 0 min. večer. — Mlhavo, mrazivo a studeno. Za dnů větších listů padá.

Kuauerův stoletý kalendár.

„Dá-li Pán Bůh.“

Říjen 1. pěkně, 2 a 3. z rána zmrazuto a hladko, 4. a 5. teplo, celý den deště, 8—12. zamračeno, studeně mženi, 15. posmutno, větrno, a deště; 19. silné větry a sněh, 20. nešťálé, 21—27. velké deště se sněhem promícháné, 29. hezky, 30. zamračeno a studeno.

Listopad má 30 dní.

Polský: Listopad. Irský: Studenj. Slovinský: Listopad. Ruský: Novembr.
 Latinský: November.

V listopadu listí na zem padá —
 Tvého života strom denně zvádá. —

Den měsíce.	Den v týd.	Svatky a slavnosti církevní.	Slunce				Znam. neb.	Měsíce				Čtvrtě měsíce a možná povětrnost.
			východ		západ			východ		západ		
			h	m.	h	m.		h	m.	h	m.	
1	Č.	Sl. všech Svatých.	7	8	4	52	☾	3	11	2		
Neděle 25. po Sv. Duchu. Bouře velká stala se na moři. Mat. 8.												
2	M.	S. Huberta, biskupa.	7	9	4	51	☾	4	26	na		
3	P.	Všech věrných duší.	7	10	4	50	☾	5	40	na		
4	Ú.	S. Karla Boromej.	7	11	4	49	☾	6	53	večer		
5	Čt.	S. Emericha. Zachar.	7	12	4	48	☾	8	3	5	49	
6	Čt.	S. Leonarda poustev.	7	13	4	46	☾			6	26	
7	P.	+ S. Engelberta bisk.	7	14	4	45	☾			7	8	
8	Č.	S. Bohumíra biskup.	7	15	4	43	☾			7	55	
Neděle 26. po Sv. Duchu. O koutolu mezi pšenici. Mat. 13.												
9	M.	S. Theodora mučen.	7	19	4	41	☾			8	48	
10	P.	S. Ondřeje Uvellin.	7	20	4	40	☾			9	49	
11	Ú.	S. Martina biskupa.	7	22	4	38	☾			10	44	
12	Čt.	S. Martina papeže.	7	23	4	37	☾			11	46	
13	Čt.	S. Stanislava Kotský.	7	25	4	35	☾					
14	P.	+ S. Zulfunda. Serap.	7	27	4	33	☾			0	49	
15	Č.	S. Leopolda IV mark.	7	29	4	31	☾			1	52	
Ned. 27. po Sv. Duchu. Království nebeské jako ženo horčicné. Mat. 13.												
16	M.	S. Otmar. Gertrudy	7	30	4	30	☾			2	58	
17	P.	S. Řehoře divotvor.	7	31	4	29	☾			4	6	
18	Ú.	S. Eugena. Dbona.	7	33	4	27	☾			5	16	
19	Čt.	S. Alžběty kněžny.	7	34	4	26	☾			6	27	
20	Čt.	S. Felix z Valois.	7	35	4	25	☾			5	22	
21	P.	+ S. Otkomán P. Mar.	7	36	4	24	☾			6	9	
22	Č.	S. Cecilie mučnice.	7	37	4	23	☾			7	4	
Ned. 28. a posl. po Sv. Duchu. Když užijete ohavnost spustění. Mat. 24.												
23	M.	S. Klementa I. pap.	7	38	4	22	☾			8	6	
24	P.	S. Jana z kříže. Glory.	7	39	4	21	☾			9	15	
25	Ú.	S. Kateřiny mučen.	7	40	4	20	☾			10	28	
26	Čt.	S. Konrada biskupa.	7	41	4	19	☾			11	44	
27	Čt.	S. Virgilia biskupa.	7	42	4	18	☾					
28	P.	+ S. Sophena. Rusa.	7	43	4	17	☾			0	59	
29	Č.	S. Saturnina biskupa.	7	40	4	16	☾			2	12	
Neděle 1. adventu. O posledním soudu. Luk. 21.												
30	P.	S. Ondřeje apošt.	7	45	4	15	☾			3	24	

První čtvrt dne 5. ve středu o 6 hod. 28 min. večer. — Nepříjemní větrné, posilující se a vlny, několik přelivů dnů.

Úplnět dne 12. ve středu o 10. hod. 1 min. ráno. — Mhla a noční mrazy. Sněh.

Poslední čtvrt dne 19. ve středu o 11. hod. 30 min. ráno. — Mrazivo, hladno, židla sluneční svět. V horách notná mlha.

Nový měsíc dne 27. ve čtvrtek o 5. hod. 6 min. večer. — Několik studených dní, potom mžla a vlny. Nebezpečí tmačné noci.

Knauerův stoletý kalendář.

„Dá-li Pán Bůh!“

Siropad 1—14. desítky počasi a desítky studeno 15. v noci sněžení, od 17. a 20. dešť, 21—26 přehled, teplo jako v létě až do konce.

První čtvrt dne 5. ve středu o 6 hod. 28 min. večer. — Nepřítel jemu větrné, poslušné a mluvo, několik přilic jasných dní.

Úplně dne 12. ve středu o 10. hod. 1 m. ráno. — Mhla a noční mrazy. Sněh.

Poslední čtvrt dne 19. ve středu o 11. hod. 30 min. ráno. — Mraz, hladno, židla sluneční svit. V horách notná žluta.

Nový měsíc dne 27. ve čtvrtel o 5. hod. 6 min. večer. — Několik studených dní, potom mhl a mlho. Nežijte tmavé noci.

Znakování stoletý kalendář.

„Dá-li Pán Bůh!“

Listopad 1—14. deseti počali a došli studeno 15. v noci sněžení, od 17. a 20. dešť, 21—26 přelů, teplo jako v létě až do konce.

Slunce vstoupí do znamení škele (♈) v sobotu dne 22. listopadu o 9. hod. 43 min. ráno.

Pomaha měsíce listopadu.

Listopad bývá nejmokřejším a nejmudnějším měsícem roku. Neustálé deště a nepřijemné mlhy zahalují nám obyčejně oblohu nebeskou.

Prosinec má 31 dní.

Polsky: Grudzień. Ilirsky: Prosinec. Slovinsky: Gruden. Rusky: Decembr.
Latinsky: December.

Prosincové smutky Vánoc pudí —
Jesulátko v srdcích radost budí.

Den měsíce.		Svatky a slavnosti církevní.	Slunce				Znam. neb.	Měsíce				Čtvrtě měsíce a možná povětrnost.
Den v týd.			východ		západ			východ		západ		
h.	m.		h.	m.	h.	m.		h.	m.	h.	m.	
1 P.		S. Eligia biskupa.	7	46	4	14	P O S T A V A N Í	4	36	M e s i c	První čtvrt. dne 5. v pátek o 4. hod. 32 min. ráno. — Suše i mhy, mokr, hladno; sněh a dešť.	
2 U.		S. Bibiany p. Aurelie.	7	47	4	13		5	47			2
3 St.		+ S. Františka Ka.	7	48	4	12		6	55			večer
4 Čt.		S. Barbory panny.	7	49	4	11		7	59			5 1
5 P.		+ S. Lucia. Sabbasa.	7	50	4	10			5			47
6 S.		S. Mikuláše biskup.	7	51	4	9			6	38		
Měsíce 2. adventní. Ty-li jsi ten, kterýž přijíti máš? Mat. 11.												
7 P.		S. Ambrože biskupa.	7	51	4	9	P O S T A V A N Í		7	32	Úplněk dne 11. ve čtveř- tek o 9. hod. 18 min. večer. — Silné sněžení. Několic studených dni.	
8 P.		Pep. Boč. P. Marie.	7	52	4	8			8	31		
9 U.		S. Leofabie panny.	7	53	4	7		a m u s o b i	Měsíce při	9		32
10 St.		+ S. Judithy. Melch.	7	54	4	6			10	34		
11 Čt.		S. Damasa, papeže.	7	55	4	5			11	36		
12 P.		+ S. Synesia. Mar.	7	56	4	4			ráno		Poslední čtvrti dne 19. v pátek o 7. hod. 49. min. ráno. — Sněh a žima jsou jako do- mowem.	
13 S.		S. Lucie pan. muč.	7	56	4	4			0	39		
Měsíce 3. adventní. Poslali židé z Jerusalema k Janovi. Jan 1.												
14 P.		S. Epiridiona. Nikaš.	7	56	4	4	P O S T A V A N Í		1	45	Nový měsíc dne 27. v sobotu o 9. hod. 50 m. ráno. — Mrazivé mhy, mokr a studeno. — Přiroda v nejhlušším smutku při loučení starého roka.	
15 P.		S. Irenea mučen.	7	56	4	4		m e d n e.	býval	2		53
16 U.		S. Abdelahy, císař.	7	57	4	3			4	4		
17 St.		Suché dni S. Laz.	7	57	4	3			5	16		
18 Čt.		S. Graciana biskupa.	7	57	4	3			6	28		
19 P.		+ S. Nemesia.	7	57	4	3		večer	7	38		
20 S.		S. Ammona. Liber.	7	57	4	3		5	51	8	42	
Měsíce 4. adventní. Léta 15. císařství Libéria. Luf. 3.												
21 P.		S. Tomáše apostola.	7	57	4	3	P O S T A V A N Í		7	0	Konec roku stoletý kalendář. „Dá-li Pán Bůh.“ Prosinec 1. a 2. sněh, 3 - 8. neště, 10. v noci velká žima, 13. a 14. sněh a mírně počasí; 16. jasno a velmi žima, 20. trochu sněhu, od 11. až do konce žima.	
22 P.		S. Zena. Beaty.	7	57	4	3			8	15		
23 U.		S. Viktorie, panny.	7	57	4	3			9	33		
24 St.		+ Adama a Evy.	7	57	4	3			10	49		
25 Čt.		S. Christa Pána.	7	57	4	3			ráno			
26 P.		+ S. Štěp. prvomuč.	7	57	4	3			0	3		
27 S.		S. Jana apost. evang.	7	57	4	3			1	16		
Měsíce mezi oslavou Narození Christa Pána. Luf. 2.												
28 P.		S. Mladetek.	7	57	4	3	P O S T A V A N Í		2	27	m u, m e d n e.	
29 P.		S. Tomáše arcibisk.	7	56	4	4			3	36		
30 U.		S. Dawida krále.	7	55	4	5			4	44		
31 Čt.		S. Sylvestra papeže.	7	54	4	6			5	49		

První čtvrt dne 5. v pátek o 4. hod. 32 min. ráno. — Husté mlhy, mokro, chladno; sněh a dešť.

Úplněk dne 11. ve čtvrtě o 9. hod. 18 min. večer. — Silné sněžení. Několik studených dní.

Poslední čtvrt dne 19. v pátek o 7. hod. 49. min. ráno. — Sněh a jima jsou jako domowem.

Nový měsíc dne 27. v sobotu o 9. hod. 50 m. ráno. — Mrazivé mlhy, mokro a studeno. — Přiroda v nehlubším smutku při loučení starého roka.

Kinauerův stoletý kalendář.

„Dá-li Pán Bůh.“

Prosinec 1. a 2. sněh, 3 - 8. neště, 10. v noci velká jima, 13. a 14. sněh a mírně počasí; 16. jasno a velmi jima, 20. trochu sněhu, od 11. až do konce jima.

Slunce vstoupí do znamení kožorožce (♈) v sobotu, dne 21. pros. 3. hod. 37 min. večer. Začátek zimy dne 22. prosince. — Nejkratší dnové a nejdelší noci.

Povaha měsíce prosince.

Měsíc prosinec bývá obyčejně smutný jako doba starozákonní, kdy toužebně očekávali zaslíbeného Mesiasse světa. Narodil Jesulátko rozveselil a potěšil srdce každého věrného katolika.

Přehled židovského kalendáře na přestupný rok 1856.

Dle počtu židovského 5616—5617.

Počet křesťanský.	Počet židovský.
8. ledna	1. Šebat.
7. února	1. Adar.
20. „	Malé Purim.
20. „	Půst Esther.
21. „	Purim.
22. „	Suffan Purim.
6. dubna	1. Nisan.
20. „	Passa Belkonoc. *
21. „	Druhý svátek *
26. „	Sedmý svátek. *
27. „	Konec svátků. *
6. května	1. Ijar.
4. června	1. Siwan.
9. „	Slavnost Letnic. *
10. „	Druhý svátek. *
4. července	1. Tbamuz.
20. „	Půst dobytí chrámu. *
2. srpna	1. Ab.
10. „	Půst spálení chrámu.
1. září	1. Elul.
30. „	1. Tisri. Nový rok 5617. *
1. října	Druhý svátek. *
2. „	Půst Gedaljah.
9. „	Slavnost Smíření. *
14. „	Slavnost pod zeleným. *
15. „	Druhý svátek. *
20. „	Slavnost palmová.
21. „	Konec slavnosti pod zelen. *
22. „	Radost ze zákona. *
30. „	1. Marcheswan.
28. listopadu	1. Kislew.
22. prosince	Posvěcení chrámu.
28. „	1. Tebeth.

Poznamenání. Slavnosti hvězdičkou * znamenají, u Židů se přislne světi.

I. Pohyblivé svátky roku 1856.

Nejsladšího jména Ježíš (neb. 2. po Zjev. Páně)	20. ledna.	Nejšťetější Trojice	18. května.
Neběle Dvoutní	20. "	Slavnost Božího Těla	22. "
Popelční stěba	6. února.	Slavnost Navštívení Panny Marie	2. července.
Neběle 1. postní	10. "	Slavnost anjelů strážných	7. září.
Neběle květná	16. března.	Slavnost jména P. Marie	14. "
Zelený čtvrtek	20. "	Neběle růžencová	5. října.
Boží hod velikonoční	23. "	Obecné posvěcení chrámů	19. "
Neběle bílá čili promodní	30. "	První neběle adventní	30. listop.
Neběle prosebná	27. dubna.	Neběl po svatém Duchu jest	28.
Nanebevstoupení Páně	1. května.	Majopůst počíná 7. ledna, a trvá až do 5. února.	
Boží hod svatodušní	11. "		

II. Džvlášttní pohyblivé svátky a slavnosti církevní

w arcibiskupství Olomuckém a w biskupství Brněnském, potvrzené
svatým otcem papežem Piem IX.

W úterý po neběli dvoutní: Modlitba Pána Nášeho Ježíše Christa.	W neběli 3. po Sw. Duchu: Nejčist- šího srdce blah. P. Marie.
W úterý po 1. neběli po dvoutní: Pa- mátka utrpení P. N. J. Christa.	W neběli 5. po Sw. Duchu: S. Pa- wliny panny a mučence.
W pátek po popelci: Sw. trnové ko- runy P. N. J. Christa.	W neběli 1. w červenci: Nejdražší krve P. N. J. Christa.
W pátek po 1. neb. postní: Kopa hřebů P. N. J. Christa.	W neběli 1. po oktávu sw. ap. Petra a Pavla: Památka všech svatých biskupůw (papežůw) Římských.
W pátek po 2. neb. postní: Prostěra- bla P. N. J. Christa.	W neběli 3. měsíce září: Sedmi- letí blah. P. Marie.
W pátek po 3. neb. postní: Sw. pěti- ran P. N. J. Christa.	W neběli 2. měsíce října: Matěřství blah. P. Marie.
W pátek po 4. neb. postní: Nejdražší krve P. N. J. Christa.	W neběli 4. měsíce října: Čistoty bl. P. Marie.
W pátek po neběli smrtelné: Sedmi- bolestné blah. P. Marie.	W neběli 2. měsíce listopada nebo, w ne- běli posl. po sw. Duchu: Džran- ství blah. P. Marie.
W neběli 3. po Velikonoci: Džran- ství sw. Josefa, ženicha b. P. Marie.	
W pátek po oktávu Božího Těla: Nej- šťetějšího srdce Ježíšova.	

III. Dnowé postní.

Dnowé postní jsou w kalendáři
nášsem pro větší jistotu a pohodlnost roz-
děleny we dvě třídy. Dnowé červeným
třízkem znamenání jsou takowi dnowé
postní, ldy každý katolický křesťan masi-
tých pokrmů zdržeti se musí. — Dnowé

černým třízkem znamenání jsou rovněž
dnowé postní, na které však masitých
pokrmů jísti se dovoluje, ale poroučí se
Církvi svatou, ujmú sobě učiniti w těchto
dnech, a jmenovitě jenom jednou za den
do šta se najísti. —

Dnové, kdy masitých pokrmů w
nasseh biskupství požíwati nelze, jsou:

1. Každý pátek po celý rok.
2. Každá středa kwatembrowá.

3. Středa popelečná.
4. Zelený čtvrtek, velký pátek a
bílá sobota.
5. Dnové před Božím hodem wá-
nočním a swatobuřním.

IV. Čtvero suchých čili kwa- tembrowých dní.

1. Dne 13., 15. a 16. února.
2. Dne 14., 16. a 17. května.
3. Dne 17., 19. a 20. září.
4. Dne 17., 19. a 20. prosince.

V. Letopisné známky.

(Dle kalendáře Řehořova.)

Zlaté číslo XIV.

Číslo epaktů XXII.

Číslo kruhu slunečního XVII.

Číslo římského počtu XIV.

Písmeny nebělní F. E.

VI. Posvátný čas welikonoční.

Posvátný čas welikonoční
trvá od čtvrté neděle postní dne 2.
března, až do soboty před slavností Nej-
světější Trojice, dne 17. května. —

W tomto posvátném čase powinno-

wán jest každý katolický křesťan, swému na-
řizenému knězi ze swých hříchů stroupeně a
úplně se wyznati čili zpowídati, a nej-
světější swátost oltářní s plamennou po-
božností a s roznicenou touhou přijmouti.

VII. Noremní dnové.

Posvátné doby (Tempus sa-
cratum), w nichžto po zákonu církewním
zapovězeny jsou wseřadě hluché kratochvíle,
plesy čili bály, weřejné hubby čili musiky
a těm podobné zábawy jsou:

1. Doba adventní a swátky wá-
noční až do slavnosti sw. tří králůw, ob.
30. listopadu až do 6. ledna.

2. Celý čtyřcetibenní postní čas
a týhoden welikonoční až do neděle pro-
vodní, ob 6. února až do 30. března.

3. O čtverých suchých čili kwa-
tembrowých dnech, jakož i w pátek a
w sobotu po celý rok.

4. W swatwečer před hlawními swátky.

5. Na den apoštolů nassích sw. Cy-
rilla a Methebia.

Plesy (bály), hubby (musiky) wse-

řité, divadelní hry a wseřady zábawy we-
řejné zakázány jsou též zákony císařskými:

1. Poslední tři dni adventní, dne 22,
23. a 24. prosince.

2. Na Boží hod wánoční, dne 25.
prosince.

3. Na středu popelečnou, dne 6. února.

4. Na den Zwěštwání b. P. Marie,
dne 25. března.

5. Po celý swatý týden před wel-
ikonoci.

6. Na Boží hod welikonoční, dne
23. března.

7. Na Boží hod swatobuřní, dne 11.
května.

8. Na hod Božího Těla, dne 22.
května.

9. Na slavnost Narozeni b. P. Marie,
dne 8. září.

VIII. Swatí patronové zemští,

jichžto památka slawně se koná w forunních zemích nasseho císařství
Račouského.

Sw. Cyrill a Metheob, dne 9. března,
na Morawě.

Sw. Jan Nepomucký, dne 16. května,
w Čechách.

Sw. Wáclaw, dne 28. září, w Čechách.	Sw. Stanislav, dne 7. května w Haliči.
Sw. Štěpán, dne 20. srpna w Uhřích.	Sw. Leopold, dne 15. listopada w Dolním Rakousku.
Sw. Eliáš, dne 20. července w Chorwatsku.	Sw. Florian, dne 4. května w Horním Rakousku.
Sw. Rochus, dne 16. srpna w Chorwatsku.	Sw. Marek, dne 25. dubna w Benátsku.
Sw. Jan Křtitel, dne 24. června w Slavonsku.	Sw. Ruprecht, dne 14. září w Solnohabsku.
Sw. Jiří, dne 1. září w Korutansku.	Sw. Spiridion, dne 14. prosince w Dalmatsku.
Sw. Jiří, dne 24. dubna w Krainsku.	Sw. Virgil, dne 27. listopada w Jižním Tyrolsku.
Sw. Josef, dne 19. března w Korutansku, w Krainsku, w Pomorzi, w Štýrsku a w Severním Tyrolsku.	Sw. Justus, dne 2. listopada w Terstě.
Sw. Hedwika, dne 15. října w Slezsku.	Sw. Karel Boromejský, dne 4. listopada w Lombardsku.
Sw. Ladislav, dne 27. června w Sedmihrabsku.	Sw. Ambrož, dne 7. prosince w Lombardsku.
Sw. Michael, dne 29. září w Haliči.	

IX. Čtvero částek ročních.

1. Jaro čili vesna počíná dne 20. března o 10. hod. 55. min. ráno dle počtu Brněnského. — Jarní rovnodennost.
2. Léto počíná dne 21. června o 7. hod. 43. min. ráno dle počtu Brněnského. — Nejdelší dnové, nejkratší noci.
3. Podzimel čili jeseň počíná dne 22. září o 9. hod. 41. min. večer dle počtu Brněnského. — Podzimní rovnodennost.
4. Zima počíná dne 21. prosince o 3. hod. 37. min. večer dle počtu Brněnského. — Nejkratší dnové, nejdelší noci.

X. Zatmění na slunci a na měsíci.

Roku 1856 bude dvoje zatmění na slunci, a dvoje na měsíci, z nichžto jenom druhé zatmění na měsíci po celé trvání své w našich krajinách viděti bude.

1. Zatmění na slunci dne 5. dubna od 4. hodiny 56. min. až do 9. hodiny 28. min. ráno, dle pravého počtu Brněnského. Toto zatmění viděti bude w Novohollandsku a ve velké části severně a východně od této pevniny ležících ostrovů.

2. Zatmění na měsíci dne 20. dubna od 8. hodiny 40 min. až do 11. hodiny 44. min. ráno dle pravého počtu Brněnského. Toto zatmění viděti bude w Americe, w Novohollandsku a částečně ve východních částech Afie.

3. Zatmění na slunci dne 29. září od 2. hodiny 43. min. až do 7. hodiny 42. min. ráno dle pravého počtu Brněnského. Toto zatmění bude viděti w největší části Afie, w malé severovýchodní části Evropy a w severozápadním cípu severní Ameriky.

4. Zatmění na měsíci dne 13. října od 10. hodiny 27. min. večer až do 14. října do 1. hodiny 33. min. ráno dle pravého počtu Brněnského. Toto zatmění bude po celý čas trvání viděti w Evropě a w Africe; jeho začátek w částech Afie, Novohollandska, konec w části Ameriky. Největší zatmění obnáseti bude 12 palců na jižním pokraji měsíce.

XI. Letopočet nové doby.

Rok 1856 po Narození Pána a Spasitele našeho Ježíše Christa, jest rok přestupný mající 52 neděl a 2 dni, čili 366 dní.

Rok tento jest :			
Ob stvoření světa	6021	Ob smrti Karla IV.	478
Ob potopy světa	4250	Ob mučeníčce smrti sv. Jana Ne-	
Ob vystěhování se Židů z Egypta.	3353	pomučného	463
Ob začátku králování Davidova.	2917	Ob vynalezení Ameriky	364
Ob vystavení chrámu Jerusalemského	2873	Ob počátku bludův Lutherových	339
Ob založení Říma	2609	Ob konce velikého sněmu církevního v Trientu	293
Ob konce Babylonského zajetí	2392	Ob počátku 30leté války	238
Ob Narození Christa Pána	1856	Ob bitvy na Bílé Hoře	236
Ob usmrcení a vzkříšení Christa	1823	Ob počátku 7leté války	100
Ob založení sv. stolice Římské	1814	Ob smrti císaře Josefa II.	64
Ob zkázy Jerusalema	1787	Ob narození císaře Ferdinanda I.	63
Ob císaře Konstantina	1550	Ob založení Rakouského mocnářství	52
Ob Karla Velikého	1056	Ob narození císaře Františka Josefa I.	26
Ob příchodu sv. Cyrilla a Metoděje na Moravu	994	Ob smrti císaře Františka I.	20
Ob uvedení křesťanství do Čech	985	Ob smrti papeže Řehoře XVI.	10
Ob smrti mučeníčce sv. Václava.	920	Ob nastoupení císaře Františka Josefa I. (dne 2. prosince 1848)	8
Ob smrti Otakara II., krále českého	548	Ob uvedení jazyka českého do úřadů a do škol	8
Ob založení Pražského arcibiskupství	512	Ob založení Vědictví sv. Cyrilla a Metoděje v Brně (na den sv. Václava 1850)	6
Ob založení Pražských vysokých škol.	508		

XII. Znamení kalendářská.

a) Znamení zvířetníka.

Jméno.	Obraz.	Znamení.	Jméno	Obraz.	Znamení.
1. Slopec		V	7. Váha		Ω
2. Býk		8	8. Štír		♏
3. Blíženci		II	9. Střelec		♐
4. Rak		♋	10. Kozorožec.		♑
5. Lev		♌	11. Vodnár (Vodník)		♒
6. Panna		♍	12. Ryby		♓

Poznámání. Každý měsíc mívá v kalendářích jedno ze znamení zvířetníka, a sice v tom pořádku, jak jsme jich zde postavili; 1. 2. a 3. jsou znamení měsícův jarních; 4. 5. a 6. jsou znamení měsícův letních; 7. 8. a 9. jsou znamení měsícův podzimních; a 10. 11. a 12. jsou znamení měsícův zimních.

b) Znamení oběžnic čili sludic nejznámějších.

Jmeno	Znamení.	Jmeno	Znamení.
1. Dobropán (Mercurius)		10. Svězděna (Astraea)	
2. Krásopani (Venus)		11. Živěna (Ceres)	
3. Země s 1 měsícem (Tellus)		12. Žovína (Juno)	
4. Smrtonoš (Mars)		13. Mubřena (Pallas)	
5. Květena (Flora)		14. Královoc se 4 měs. (Jupiter)	
6. Cířena (Vesta)		15. Sladolet s 8 měs. (Saturnus)	
7. Dužena (Iris)		16. Nebesťanka s 8 měs. (Uranus)	
8. Běhlafa (Melis)		17. Woban (Neptun)	
9. Cířena (Hebe)			

XIII. Tabulka úroková pro 1 je sta.

D á ú r o k ů															
Jisti na	w celém roce			w půlletě			w měsíci			w tříměsí			na den		
	zl.	fr.	wib.	zl.	fr.	wib.	zl.	fr.	wib.	zl.	fr.	wib.	zl.	fr.	wib.
1	—	—	2 ¹ / ₁₀	—	—	1 ¹ / ₁₀	—	—	2 ¹ / ₁₀	—	—	—	—	—	—
2	—	1	8 ¹ / ₁₀	—	—	2 ⁴ / ₁₀	—	—	4 ¹ / ₁₀	—	—	1 ¹ / ₁₀	—	—	—
3	—	1	3 ² / ₁₀	—	—	3 ² / ₁₀	—	—	6 ¹ / ₁₀	—	—	1 ¹ / ₁₀	—	—	—
4	—	2	1 ⁶ / ₁₀	—	1	8 ¹ / ₁₀	—	—	8 ¹ / ₁₀	—	—	2 ¹ / ₁₀	—	—	—
5	—	3	—	—	1	3 ² / ₁₀	—	—	1	—	—	3 ¹ / ₁₀	—	—	—
6	—	3	2 ¹ / ₁₀	—	1	3 ² / ₁₀	—	—	1 ² / ₁₀	—	—	3 ¹ / ₁₀	—	—	—
7	—	4	8 ¹ / ₁₀	—	2	4 ¹ / ₁₀	—	—	1 ⁴ / ₁₀	—	—	3 ¹ / ₁₀	—	—	—
8	—	4	3 ² / ₁₀	—	2	1 ⁶ / ₁₀	—	—	1 ⁶ / ₁₀	—	—	4 ¹ / ₁₀	—	—	1 ¹ / ₁₀
9	—	5	1 ⁶ / ₁₀	—	2	2 ⁶ / ₁₀	—	—	1 ⁸ / ₁₀	—	—	4 ¹ / ₁₀	—	—	1 ¹ / ₁₀
10	—	6	—	—	3	—	—	—	2	—	—	5 ¹ / ₁₀	—	—	1 ¹ / ₁₀
20	—	12	—	—	6	—	—	1	—	—	—	6 ¹ / ₁₀	—	—	1 ¹ / ₁₀
30	—	18	—	—	9	—	—	1	2	—	—	1 ⁴ / ₁₀	—	—	2 ¹ / ₁₀
40	—	24	—	—	12	—	—	2	—	—	—	1 ⁸ / ₁₀	—	—	3 ¹ / ₁₀
50	—	30	—	—	15	—	—	2	2	—	—	2 ³ / ₁₀	—	—	3 ¹ / ₁₀
100	1	—	—	—	30	—	—	5	—	—	1	6 ¹ / ₁₀	—	—	1 ¹ / ₁₀
200	2	—	—	1	—	—	—	10	—	—	2	1 ² / ₁₀	—	—	1 ³ / ₁₀
300	3	—	—	1	30	—	—	15	—	—	3	1 ⁸ / ₁₀	—	—	2
400	4	—	—	2	—	—	—	20	—	—	4	2 ¹ / ₁₀	—	—	2 ⁶ / ₁₀
500	5	—	—	2	30	—	—	25	—	—	4	3	—	—	3 ² / ₁₀
1000	10	—	—	5	—	—	—	50	—	—	11	2	—	1	2 ⁶ / ₁₀
2000	20	—	—	10	—	—	1	40	—	—	23	1 ¹ / ₁₀	—	3	1 ² / ₁₀
5000	50	—	—	25	—	—	4	10	—	—	57	2 ² / ₁₀	—	8	6 ¹ / ₁₀
10000	100	—	—	50	—	—	8	20	—	—	1	55	3 ¹ / ₁₀	16	1 ⁶ / ₁₀

Platí-li se, jakož obvykle, úroky po více než 1 zl. je sta, t. p. po 2, 2¹/₂, 3, 3¹/₂, 4 neb 5 a p., množí se w této tabulce nagnacný výsledek úroků je sta 2 mi neb 2¹/₂, 3, 4, a p.

XIV. Sažba kolková čili stemplová

na listiny podle udané w nich ceny peněžité.

	2l. do	20 zl.	3 fr.	přes 1200 zl. až do 1600 zl.	4 zl.
přes 20	"	40	6	1600	5
40	"	70	10	2000	6
70	"	100	15	2400	8
100	"	200	30	3200	10
200	"	300	45	4000	12
300	"	400	1 zl.	4800	14
400	"	800	2 "	5600	16
800	"	1200	3 "	6400	18
				7200	20

XV. Sažba poštovního za listy číslí za psaní,
aneb: mnoho-li se musí platiti za list (psaní), a za vsselité jiné věci,
které se mohou poštou zasílati w balíčkách.

Wáž-li list 1 lot, plati se na 10 mil 3 fr., do 20 mil 6 fr., přes 20 mil 9 fr.

— 2 loty	— 6	— 12	— 18
— 3 "	— 9	— 18	— 27
— 4 "	— 12	— 24	— 36
— 5 lotů	— 15	— 30	— 45
— 6 "	— 18	— 36	— 54
— 7 "	— 21	— 42	1 zl. 3 "
— 8 "	— 24	— 48	1 " 12 "
— 9 "	— 27	— 54	1 " 21 "
— 10 "	— 30	1 zl. "	1 " 30 "
— 11 "	— 33	1 " 6 "	1 " 39 "
— 12 "	— 36	1 " 12 "	1 " 48 "
— 13 "	— 39	1 " 18 "	1 " 57 "
— 14 "	— 42	1 " 24 "	2 " 6 "
— 15 "	— 45	1 " 30 "	2 " 15 "
— 16 "	— 48	1 " 36 "	2 " 24 "

a tak dále.

XVI. Cizozemské peníze dle rakouské konvenční minci.

a) Anglické peníze.

Guinea (zlatý peníz)	9 zl. 38 fr.
Sovereign (zlatý peníz)	9 " 34 "
Koruna (crown) stříbrný p.	1 " 16 "
Penny (stříbrný peníz)	— " 2 1/4 "
Dolar (stříbrný peníz)	2 " 5 "
Půl koruny (stř. peníz)	— " 38 "
Groat (stř. peníz)	— " 9 1/2 "
Silink (stř. peníz)	— " 28 "
Farthing měděný	— " 1 1/4 "
Půlpenny měděný	— " 1 "

b) Bavorské peníze.

Dukat (zlatý peníz)	4 zl. 28 "
Zlatá " "	3 " 9 "
Karolin " "	9 " 30 "
Maxb'or " "	6 " 20 "
Korunni neb měšní tolar (stř.)	2 " 12 "
Slavni peníz (stř.)	— " 20 "
Dewittbacnik " "	— " 30 "
Dolar " "	1 " 55 "
Půltřetník " "	— " 2 "
Kreycar " "	— " 3/4 "

c) Francouzské peníze.

Centiffrant (zl. p.)	15 zl. 10 fr.
Dwacatiffrant " "	7 " 35 "
Dwon = Louisb'or (lnibor)	
(zlatý peníz)	17 " 51 "
Jednobluchý Louisb'or zl. p.	8 " 55 "
Nový Louisb'or " "	7 " 39 "
Napoleonsb'or " "	7 " 20 "
Pétiffrant (stříbrný peníz)	1 " 55 "
Dwouffrant " "	— " 66 "
Frant " "	— " 23 "
3/4frant " "	— " 17 1/4 "
1/2frant " "	— " 11 1/2 "
1/4frant " "	— " 5 3/4 "
Koruna stará " "	2 " 21 "
Dolar " "	2 " 15 "
Livre " "	— " 22 1/2 "
Livre paříž. " "	— " 28 "
Louis blanc " "	2 " 2 "
Nový dolar " "	2 " 18 "
Centime (měděný)	— " 1 1/4 "
Decime " "	— " 2 1/4 "
Liard " "	— " 1 1/4 "
Sous " "	— " 1 1/4 "

d) Hannoveránské peníze.

Georgsb'or (zlatý peníz)	7	zl.	30	fr.
Zlaták	3	"	13	"
Ondřejský zlatý (str. p.)	1	"	7	"
Ondřejský dolar	2	"	—	"
Wildemanský dolar	2	"	—	"
Wildemanský zlatý	1	"	—	"
Wildemanský groš	—	"	3 1/4	"
Widenšský (měděný)	—	"	1	"

e) Italské peníze.

40 lirů (zlatý peníz)	15	zl.	24	fr.
Pistole	8	"	51	"
Roslin	7	"	52	"
Kuspona (zlatý peníz)	12	"	15	"
Scubino	1	"	17	"
Cechino	4	"	30	"
Dulaton (str. pen.)	2	"	31	"
Francescone	2	"	6	"
Scubo	2	"	12	"
Pezzo	2	"	31	"
Testono	—	"	37	"
Tallaro	1	"	56	"
Quadrino (měděný peníz)	—	"	1 1/4	"
Sesino	—	"	1 1/4	"
Solbo	—	"	3/4	"
Crozia	—	"	1 1/4	"

f) Pruské peníze.

Dulat (zlatý peníz)	4	zl.	31	fr.
Friedrichsb'or	7	"	50	"
Blasert (stříbr. pen.)	—	"	1 1/4	"
Albertský	2	"	—	"
Groš	—	"	2 3/4	"
Marianský groš (str. p.)	—	"	2 1/2	"
Libra	1	"	32	"
Dolar	1	"	25	"
Bílý groš	—	"	2	"
Albus (měděný peníz)	—	"	2	"

Trojnít (měděný peníz)	—	fl.	— 3/4	fr.
Pfennig	—	"	— 1/4	"
Störtmit	—	"	3	"

g) Ruské a Polské peníze.

Ondřejský dukat (zlatý p.)	4	zl.	—	fr.
Platinový dukat	4	"	37	"
Imperial nový	15	"	16	"
Imperial starý	19	"	37	"
Rubl	1	"	53	"
Souverain	13	"	—	"
Rubl stříbrný starý	2	"	10	"
Rubl " nový	1	"	32	"
Albertský zlatý	1	"	2	"
Albertský dolar (stříbrný)	2	"	4	"
Pěták	—	"	4 1/2	"
Piatálnit	—	"	23	"
Dolar	2	"	—	"
Kopej (měděný peníz)	—	"	— 1/2	"
Potusla	—	"	— 1/4	"
Trojan	—	"	1 1/4	"
Polbravo	—	"	1 1/4	"
Česták	—	"	1 3/4	"

h) Švédské peníze.

Augustb'or (zlatý peníz)	8	zl.	8	fr.
Dulat	4	"	21	"
Dolar (stříbrný)	1	"	30	"
Trojnít (měděný)	—	"	3/4	"
Pfennit	—	"	1/4	"

i) Lucembéřské peníze.

Fondul (zlatý peníz)	3	zl.	28	fr.
Mabul	13	"	12	"
Seriff	2	"	51	"
Cechin	2	"	48	"
Mastufar	2	"	46	"
Piastr (stříbrný peníz)	—	"	10 1/2	"
Rupie	—	"	11	"
Para (měděný)	—	"	1	"

XVII. Nejvyšší císařský rod panující v říši Rakouské.

Jeho ap. Velčenstvo František Josef I., z Boží milosti Císař Rakouský, král Uherstý, Cestý, Lombardský, Benátský, Dalmatský, Chorvatský, Slavonský, Galicstý, Vladimírský a Ilirský, markrabě Moravský, arcikníže Rakouský, velkové-

voda Erbský a Krakovský, vojvoda Bukovinský a t. d., narobil se dne 18. srpna 1830, za plnoletého prohlášen dne 1. prosince 1848. Když byl jeho strýc, císař pán Ferdinand I., dne 1. prosince 1848 v Olomúci korunu složil, a jeho

otec, arcivojvoda František Karel trůnu se oběhl, nastoupil vládu. —
 Jeho císaře pána: Eliška Amálie Eugénie, dcera Jeho t. Východní Maximiána Josefa, vojvody v Bavorsku, a Její t. Východní Ludoviky Viléma, nar. 24. prosince 1837, zasnoubená ve Vídni dne 24. dubna 1854.

Dcera Jeho Belič. císaře Pána.

Čif. Východní, arcivévodkyně Žofie, Bedřicha, Dorothea, Maria, Josefa narozena dne 5. března, 1855.

Rodičové Jeho Belič. císaře Pána.

František Karel (Josef), syn císaře Františka I. († 1835), narozen dne 7. prosince 1802. Oběhl se trůnu ve prospěch syna svého, nejvyššího Čifáře Pána dne 2. prosince 1848. — Jeho Žofie (Bedřicha, Dorothea, Viléma) dcera t. krále Bavorského Maximiána Josefa, nar. 25. ledna 1805, zasnoubená dne 4. listopadu 1824.

Bratři Jeho Beličen. císaře Pána.

Ferdinand (Maximilian, Josef) nar. dne 6. července 1832.

Karel Ludvík, narozen dne 30. července 1833.

Ludvík (Josef, Anton, Viktor) narozen dne 3. května 1842.

Bratr a sestry otce Jeho Beličenstva císaře Pána.

Ferdinand I., Dobrotivý, bývalý císař Rakouský, narozen dne 19. dubna 1793. Zasnouben s Marií Annou, dcerou t. krále Sardinského, Vittora Emanuela, narozenou dne 19. září 1803. ve Vídni dne 27. února 1831.

Maria Klementina, narozená dne 1. března 1798, zasnoubená dne 28. července roku 1817 s králov. princem obojí Sicílie, Leopoldem.

Maria Anna, narozená dne 8. června 1801, paní řádu hvězdy křížového.

XVIII. Zemští mocnářové.

Jména zemí a panovníků.	narozen	nastoupil vládu.
Rímský papež.		
Pius IX.	13. května 1792.	16. července 1846.
Císařové.		
Rakouský: František Josef I.	18. srpna 1830.	2. prosince 1848.
Ruský: Alexandr II. Nikolajevič	29. dubna 1818.	2. března 1855.
Francouzský: Napoleon III.	20. dubna 1808.	2. prosince 1852.
Turecký: Abdul Medjid-Chan	6. května 1823.	1. července 1839.
Brazilský: Don Pedro II. de Alcantara .	2. prosince 1825.	23. dubna 1840.
Králové.		
Pruský: Bedřich Vilém	15. října 1795.	7. června 1840.
Bavorský: Maximilian II. Josef	28. listopadu 1811.	21. března 1848.
Hannoverský: Jiří Bedřich V.	27. května 1819.	18. listopadu 1851.
Belgický: Leopold I.	16. prosince 1790.	21. července 1831.
Saský: Bedřich August	18. května 1797.	6. června 1836.
Švédský: Oskar	4. července 1799.	8. března 1844.
Dánský: Frederik II.	6. října 1808.	20. ledna 1848.
Sicilijský: Ferdinand II.	12. ledna 1810.	8. listopadu 1830.
Řecký: Otto I.	1. června 1815.	5. října 1832.
Nizozemský: Vilém III.	19. února 1817.	17. března 1849.

Jména zemí a panovníků.	narozen.	nastoupil vládu.
Králové.		
Anglická: Viktorie I.	24. května 1819.	20. června 1837.
Sardinští: Viktor Emanuel II.	14. března 1820.	23. března 1849.
Španělská: Isabella II. Luisa	18. října 1830.	30. listopadu 1833.
Portugalští: Don Pedro de Alcantara	16. září 1837.	15. listopadu 1853.
Belkovévodové.		
Mellenburští - Střelich: Jiří	12. srpna 1779.	8. listopadu 1816.
Toslaňští: Leopold II.	3. října 1797.	18. července 1824.
Hesenská: Ludvík III.	9. června 1806.	16. června 1848.
Sasko - Wajmar - Eisenašští: Karel Alexander.	24. června 1818.	8. července 1853.
Mellenburg - Šverinští: Bedřich Frantisek	28. února 1823.	7. března 1842.
Bavorská: Ludvík	18. srpna 1824.	24. dubna 1852.
Oldenburgští: Mikuláš Bedřich Petr.	8. července 1827.	27. dubna 1853.
Wévodové.		
Anhalt-Desaunští: Leopold	1. října 1794.	19. srpna 1817.
Sasko - Altenburgští: Jiří	24. července 1796.	30. listopadu 1848.
Sasko - Meinigenští: Bernhard	17. prosince 1800.	17. prosince 1821.
Anhalt - Bernburgští: Alexander	2. března 1805.	24. března 1834.
Brusswido - Wolfenbüttelská: Vilém	24. dubna 1806.	25. dubna 1831.
Rasfawští: Adolf	24. července 1817.	20. srpna 1839.
Modenská: Frantisek V.	1. června 1819.	22. ledna 1846.
Parma, Piacenza, Quastala: Louise Maria Tereska	21. září 1819.	
Kurfürst.		
Hesenská: Bedřich Vilém I.	20. srpna 1802.	20. listopadu 1847.
Knížata.		
Rippe - Šaumburgští: Ferdinand	20. prosince 1783.	18. dubna 1807.
Reuß - Šlaich: Jindřich LXII.	31. května 1785.	17. dubna 1818.
Monako: Florestan	10. října 1785.	2. října 1841.
Swarzburg - Rudolstadtští: Wintř	6. listopadu 1793.	9. listopadu 1814.
Reuß - Šraicští: Jindřich XX.	29. června 1794.	13. října 1836.
Pichtenstein: Alois	26. května 1796.	20. dubna 1836.
Rippe - Dettmoldští: Leopold	6. listopadu 1796.	3. července 1820.
Waldeckští: Jiří Viktor	14. ledna 1831.	15. května 1845.
Hessen-Homburská: landhrabě: Ferdinand	26. dubna 1784.	7. září 1848.

XIX. Nejvyšší správcové Církve katolické.

a) Na Moravě.

1. **Bedřich**, landhrabě Fikrstenberg, | Jeho Cíj. Král. Apost. Veličenstva st-
nuije arcibiskup Olomucký, metropolita, | tečný tajný radce, a t. d., narozen me

Wibni dne 8. října 1813, na kněžství posvěcen 14. října 1836, za arcibiskupa zvolen 6. června 1853.

2. Antonín Arnost, hrabě Schaaffgotsche, svobodný pán na Klnastu a Greifensteinu, biskup Brněnský, Jeho Cij. Král. Apost. Beličenstva skutečný tajný radce, a t. d., narozen v Brně dne 16. února 1804, na kněžství posvěcen dne 8. září 1827 za biskupa jmenován dne 15. července 1841.

b) V Čechách.

1. Bedřich, kníže Schwarzenberg,

wévoda Krumlovský, Římské Cirkve kardinal, kníže arcibiskup Pražský, království Českého primas, a t. d. ode dne 15. srpna 1850.

2. Augustin Hille, biskup Písecký ob roků 1832.

3. Karel Berom. Hanl, biskup Královhradecký ob roků 1832.

4. Jan Valerian Jirsík, biskup Budějovický ob roků 1851.

XX. Statistický přehled farních okresů a duchovenstva na Moravě.

A. Arcibiskupství Olomucké

děli se

a) v Rakouském mocnářství na 8 arcikněžství a 50 děkanství,

b) v Král. Pruském pobílu na 1 " a 4 "

Arci- kněž- ství.	děkanství.	far.	lokal.	kněží ve sprá- vě duchovní.	katolíků.	nekatol.	židů.
a) V Rakouském mocnářství.							
I. Olomučé,	1. Olomučé	8	3	34	24247	24	121
	2. Cholinště	8	1	19	20804	—	43
	3. Kralické	6	2	12	11695	—	27
	4. Huncovské	11	—	24	30204	3	43
	5. Prostějovské	8	3	21	31641	1	1798
	6. Šternberkště	7	5	22	28555	38	47
II. Bosťovické.	7. Bosťovické.	7	2	18	20248	1039	2033
	8. Češské	12	1	26	32181	—	96
	9. Opatovické	6	5	19	21409	1427	1008
	10. Třeborovské.	8	2	20	27426	8	4
	11. Světlavské.	6	1	14	16750	21	62
III. Kroměřížské.	12. Kroměřížské.	7	—	26	23921	36	1083
	13. Bzenecské.	6	4	14	22028	—	1117
	14. Rýjovské.	6	2	13	18342	—	871
	15. Hradistické.	9	3	21	34173	1	810
	16. Švábenické.	7	2	15	17787	1	574
	17. Strážnické.	7	5	19	26756	1493	712
	18. Zboudské.	6	3	14	17786	1	132

Arci- běj- ství.	d e k a n a t u i.	far.	lokal.	kněží ve sprá- vě duchovní.	katolíků	nekatol.	židů.
a) W Rakouském mocnářství.							
IV. Holešovské.	19. Holešovské.	9	4	24	27109	1204	1643
	20. Uher. Brodské.	8	7	20	26872	34	1122
	21. Kelečské.	6	4	14	19097	319	41
	22. Klobucké.	6	2	15	24474	858	101
	23. Napajedlské.	7	1	15	21099	19	76
	24. Bozlomické.	6	3	13	18136	137	165
	25. Bizovické.	6	5	18	19058	4633	84
	26. Wsetinské.	6	3	12	12351	15327	94
V. Mohelnické.	27. Mohelnické.	8	2	19	29913	3	997
	28. Kolbsteinské.	6	7	19	19859	5	32
	29. Zábřežské.	7	2	17	24513	—	52
	30. Rymařovské.	8	3	19	28477	20	26
	31. Šimperské.	5	4	14	23353	33	—
	32. Šumberské.	9	6	30	44338	66	70
VI. Opavské.	33. Opavské.	8	2	22	32338	50	363
	34. Krňovské.	10	6	26	31175	6147	106
	35. Jablečnické.	5	4	14	13505	24	28
	36. Bruntálské.	7	4	24	26289	26	78
	37. Hradecké.	4	2	10	15351	5	12
	38. Dobrušské.	9	2	19	29149	11	436
VII. Příborské.	39. Příborské.	7	5	24	36760	2	224
	40. Val. Mezeticé.	11	1	24	38797	1349	108
	41. Místek.	9	6	24	35759	141	130
	42. Jičínské.	8	5	19	31603	2636	95
	43. Oderské.	6	5	19	26440	47	51
	44. Bilovecké.	10	6	25	33161	10	81
VIII. Š. Vyštické.	45. Šruba-Vyštické.	9	1	24	24701	6	142
	46. Dubířské.	5	9	21	21507	4	61
	47. Dubské.	5	5	17	16036	—	234
	48. Dvůrské.	4	6	14	14999	337	71
	49. Lipnické.	6	9	23	28727	4	2852
	50. Přerovské.	6	4	19	24836	43	449
dohromady :		361	179	968	1,245735	37593	20636

b) W král. Pruském podílu.

IX. Kletské.	51. Kletské.	13	2	23	34934	2290	250
	52. Sulčinské.	8	1	16	29598	84	258
	53. Slubčické.	9	2	18	20437	1808	236
	54. Opavské.	9	3	14	16164	929	58
dohromady :		39	8	71	101133	5111	802
W celém arcibiskupství :		400	187	1039	1346868	42704	21438

Duchovenstvo klášterské v arcibiskupství Olomuckém.

a) Řeholníci.

Jméno řádu čili kláštera.	Místo kláštera nebo fary.	Počet kněží.	Počet nowiců.	Počet laických bratří.
Řytíři řádu německého	v Bouzově.	2	—	—
"	v Braunsau. .	2	—	—
"	v Bruntálic.	4	—	—
"	v Engelsbergu.	3	—	—
"	v dol. bl. Louče.	4	—	—
"	v Opavě.	4	—	—
"	v St. Vogelseifenu.	2	—	—
Prämonstráti	na sv. Kopečku.	7	—	—
Piaristé.	v Lipníku.	10	2	—
"	v Strážnici.	11	—	—
"	v Kroměříži.	19	—	—
"	v Třebowé.	11	—	—
"	v Star. Městě.	7	—	—
"	v Bruntálic.	5	—	—
"	v Příboru.	4	—	—
"	v Kyjově.	3	—	—
Dominiáni.	v Olomuci.	5	—	—
"	v Uher. Brodě.	3	—	—
Minoriti	v Opavě.	6	—	—
"	v Krňově.	4	—	—
Františkáni	v Hradisti.	6	—	4
"	v Třebowé.	5	—	4
Kapucini	v Olomuci.	11	2	4
"	ve Fulneku.	8	—	3
Milosrdní bratři	v Prostějově.	1	—	12
"	ve Vizovicích.	—	—	3

b) Řeholnice.

Jméno řádu.	Místo kláštera	Počet materů nebo sester	Počet nowiců.	Počet laických sester.
Boršilky	v Olomuci.	16	2	3
Německé sestry	v Opavě.	44	3	2
"	v Bruntálic.	17	2	2
"	v Engelsbergu.	11	—	—
Milosrdné sestry	v Kroměříži.	14	—	—
"	v Pačlamicích.	5	—	—
Sestry 3. řádu sv. Františka	v Třebowé.	4	2	2
"	v Sternberku.	5	—	—

B. Biskupství Brněnské

se dělí

na 7 arciděkanství a 36 děkanství.

Arci- děl- ství.	děkanství.	far.	lokal. a be- neficii	kněží.	kátoliktů.	nekatol- iktů.	živů.
I. Brněnské.	1. Brněnské.	15	14	63	68875	792	1240
	2. Ivančické.	5	1	12	10822	65	1028
	3. Kutimské.	8	5	17	21591	6	111
	4. Kounické.	5	2	12	10921	—	735
	5. Modřické.	8	4	14	21966	24	91
	6. Rosické.	7	1	10	16517	10	102
II. Letomské.	7. Bystřické.	6	4	15	17427	7373	122
	8. Jedovnické.	6	4	16	26188	31	50
	9. Letomské.	8	6	22	27888	736	142
	10. Pommické.	6	3	14	16170	232	334
	11. Novo-Městské.	6	4	15	23636	4615	142
III. Bystřovské.	12. Slavkovské.	9	3	22	23921	268	1688
	13. Bučovské.	6	3	14	16107	37	546
	14. Hedoninské.	9	1	19	22854	470	451
	15. Kloboucké.	8	3	16	16307	1912	536
	16. Bystřovské.	7	8	24	28510	6	99
IV. Mikulov.	17. Hustopečské.	4	9	18	17063	30	84
	18. Grabcé.	8	2	19	14904	10	13
	19. Mikulovské.	9	11	29	24196	4	3720
	20. Podlívinské.	10	3	24	26409	1	1217
	21. Zblichovské.	5	5	16	13761	1244	780
V. Zblichovské.	22. Zblichovské.	8	3	32	41375	393	1457
	23. B. Meziříčské.	11	3	24	32179	211	1276
	24. Teletské.	6	6	20	18711	871	156
	25. Třebíčské.	5	5	14	16228	360	1518
	26. Měřínské.	7	4	17	20626	148	140
VI. Jaroměř.	27. Dačické.	8	—	14	14435	1406	343
	28. Jemnické.	13	—	21	20077	—	874
	29. Jaroměřické.	13	3	23	28158	27	112
	30. Pásměstské.	4	6	15	15183	81	61
	31. Beletavské.	6	1	9	13142	9	44
VII. Znojmské.	32. Břanovské.	6	5	12	10371	1	859
	33. Hostěhradské.	7	4	20	15707	31	48
	34. Jeřovicé.	8	2	16	16884	6	88
	35. Olbramské.	6	3	16	13748	368	1165
	36. Znojmské.	13	8	34	28495	12	79
dohromady:		276	140	690	771352	21790	21471

Duchovenstvo klášter ské v biskupství Brněnském.

a) Řeholníci.

Jméno řádu.	Místo kláštera.	Počet kněží.	Počet nowiců.	Počet bratří laických.
Prämonstrati.	v Nové Říši.	14	—	—
Benediktini.	v Rajhradě.	16	4	2
Augustiniani.	na St. Brně.	15	—	—
Piaristé.	v Mikulově.	19	2	1
"	v Hustopeči.	4	—	—
Dominiáni.	v Znojmě.	7	1	—
Minoriti.	v Brně.	7	8	4
"	v Jihlavě.	4	—	1
Františkáni.	v Dačicích	6	—	4
Kapucini.	v Brně.	17	—	6
"	v Třebíči.	6	—	4
"	v Znojmě.	7	—	4
Milosrdní bratři.	na St. Brně.	1	—	18
"	v Petovicích.	1	—	3

b) Řeholnice.

Jméno řádu.	Místo kláštera.	Počet mateří	Počet nowicel.	Počet sester laických.
Woršistky.	v Brně.	19	2	3
Alžbětinky.	na St. Brně.	15	2	4
Milosrdné sestry.	v Brně.	4	—	—
Terciárky čili sestry 3. řádu sv. Františka.	v nemocnici v v Brně.	—	—	až 30

Popsání života poctivého pána, pana Kalendáře.

(Od Fr. P.)

Čtenář nepotřebuje si právě mysliti, že bude mít dlouhou chvíli při vyprávění osudu nějakého nebohého chudáka, kterýž bez hláholu troub a koplů na svět přichází a opět bez vytrubování a smutečného nařikání ze světa odchází. Tento životopis zaměřitelmá se nejdůležitější osobou. Na miliony jest lidí, kteříž krále neb císaře jak živi nemiděli, a přece jim při tom ničeho nezchází: kdyby ale jen jeden rož bez kalendáře býti měli, hnedby byla Babilonská zmatenice; tu by ani seblát newěděl, kdy má pšenicu seti, a kdy mák nebo len; kdy má řepu sázeti a kdy okopávat — zkrátka, bez kalendáře by nebylo ani žni. Tu by bylo hladu, ažby lidé žuby na slunci suffili. Kdyby kalendáře nebylo s jeho červenými a černými dny, ani by se newědělo, kdy jest neděle a kdy jaký svátek, tu bychom každý den měli všední den, právě jako husy, které sice mnoho pér na zádech nosí, ale kalendář napsati přece neumějí. Bez kalendáře by ani řemeslník newěděl, kdy má jíti na trh, a kdy bluh zaplatiti. Bez kalendáře se dnem svatého Štěpána a svatých tti strálů by byli hospodáři zle na tom, neboť by se nebbalch a linch čeledinů nezbyli, a dobří čeledinové bez těchto dnů by ani nebyli od slonpých hospodů a od hospodů po turedu nestoudných wyswobození. Mimo to musí býti pan kalendář se všemi panovníky jakž také spřátelen, protože w něm všichni, od papeže a císaře až k landhraběti Heslo-Homburckému a ku knížeti z Richtensteinu stojí. Naposledy jest on i nade všemi. Všechny zákony knížat, všechna nařízení, všechny rulo-pisy, všechny závěty bohatých tetiček, všechny soudy soudců neměly-by platnosti, kdyby pán kalendář svou pečel na to nepřitlačil, kdyby totiž měsic, rož a den

k tomu nebal. Zkrátka, kalendář jest první a nejwětší potentat, podle kterého se všechna knížata a národové říbiti musí. A o tak důležité osobě by se neměl žiwo-topis udělati? —

Má-li se život nějakého syna lidstvého popisovati, začíná se obyčejně s jeho vlasti a rodem. Poněwadž ale poctivý vzácný pan kalendář žádná opadustka není, a také ani s nebe nespádl, aniž ze země jako nějaká muchomůrka newylezl, musí sobě čtenář již dáti libiti, aby také o jeho počestných rodičích zwěděl. Jeho otec jmenuje se pán Spišowatel a matka pani Tiskárna. Tito dva, chtěj-li sdávkly slawiti, aby toto podivné dítě na svět přivedli, namlouwaji se, ale obyčejně jen aby řemeslo nestálo. Dějet se to tu jako o židovské swatbě. Dva se mají sice rábi, ale není to pouhá lásta, kteráž je dohromady swábi, nebrž také žist, nějaký wděleček. Jeden chce wic a druhý nečce tolik dáti, a konec s koncem — newhwa jeden s druhým spokojen, a tu se uklazuje jako u jiných manželi, že se spolu shodují až na to, w čem se neshodují, a že i dobré manželstwo za lajcnost platí. Z takowého manželstwa pochází tedy kalendář. Když se to pak již k posledním nebělím schpluje, kde se má naroditi, newhwa to také bez bolesti. Spišowatel čili pokadatel dostává trháni a strachy, jedna úzkost druhou stihá; brzo sedne, brzo wstane, brzo sobě své čelo drbe, brzo za uchem se štrábe; a nebohé pero co to wstojí, brzo bhwa koufáne, brzo odhoděno a zas wzato, brzo se jim pisse, brzo zas přestřtuje, co bylo napsáno. Zkrátka mnohých těžlostí tu bhwa, než se dítě narodí, které se má všem lidem libiti. Nechce-li ale někdo wě-
řiti, že rozličných strasti při psání

kalembáře přestáti nutno, ať toho jen zkusí a napíše aspoň několik článků pro Morawana na rok 1857; ale obvyčejně, kteříž ani duchovního mrzáka na svět nepřivedou, ti a tací i z pořádného duchovního dítky, z učených knih, smích si tropívali, a to třeba při jídle i o každé jiné příležitosti; avšak, když tak českou knihu zpanství obra- cují, vede se jim při tom jako oslu k houslím posazenému. — Nechť me ho, však jest to nějaký pan audiat z Newěbomowic, a po- diwejme se, jak to u maminky, Zistárny vypadá. Tam jest potu, a šukání, ohá- nění, pílění a lomozu, a za dítě, jen aby se ji pořádky na penězích a to velké dary ob kmotra pana nalladatele donášely, — wice ještě nežli šestinedělce do kouta.

Jak mile toto dítě na svět přijde, obnese se k obřezání ne sice k rabbi- nowi, ale k kníhaři, a u něho má mladý kalendář trpkou školu. Jako w mnohé škole nadějná mládež místo učení má jenom mučení, a pan učitel se ji rád na hřbet dostává: podobně newebe se ani kalendářowi dobře. Tu býwá píchán a wázán a tloučen a na hřbetě hlazen a rownán a přichází na hoblík, a při tom při všem ani necekne. Tak se stává již hned w své mladosti wzorem a kazatelem trpělivosti pro ostatní mládež, a ziskává si mnoho zásluh o celý svět, poněwadž všem lidem jest této cnosti tak welice za- potřebí. Když tak w této škole podobný slušný dostal a třebaš ani o máš se nebyl wice naučil, nežli morawské dítě w něm české škole, musí mladý pán do světa. Příležitost jeho nebywá walná, phtel bez sedabla, bez světla a bez powě- tti. Nosíť nebywá naň tuze lastaw, když ho nese do kopce, dosti newrle na něj hu- buje, práwě jako muž na ženu, když po něm chce peníze na rozličné útraty a on nemá; jak mile ale přijde s kalendářem do wsi, do města, tu ho chwálí wice ještě nežli opět muž swou ženu w hospodě, když se chluští; tu ho wychwaluje nad Duben- stého krále, a lidem toho nalže, až jim uffi brní. Takové čtení, jako jest w letošním kalendáři, prý ještě ani na světě nebylo,

— hloupi mohou prý z něho zinou- břití, chudí zbohatnouti, — děmčatům wí porabiti, jak by se wdáti mohli i bez lastawce, a pro wšedný nemoce hlavy i života wí domáci prostřed- ky. Když pak nebohý kalendář wšednu tuto nalhanou chwálu swého nosiče na své vlastní uffi slyší, jest mu jaksi bímno okolo srdce — ale co má dělati? On dobrát mlčí — poněwadž wí, že starý lhář neni k napravení, a poně- wadž také již slyšel, že ani pan sarár ne- může těm druhým kupcům jejich lži při prodávání odvrhnouti.

Se samou mrzutostí nalezne mladý kalendář přistěšši. Muž w domě již ko- litráte powídal ženě, aby koupila kalendář; ale co pak chtěla? Raději wšedný grosse by k Abrahamowi za barevné kalouny, hebbáwné stuzky, a Wúh wi tam a zač zanesla; možná že se proti kalendáři také proto bránila, poněwadž chce, aby muž toliko s ni se zabýwal a wyrázel, toliko u ni wšednu moudrost hledal a její šukání poslouchal, a snad také proto, poněwadž w powědomosti swých wlastnosti si myslí, že jest sama dosti hodným kalendářem. Když ale konečně wídi, že už neni co hráti, muž je potratí trpělivostí, že se mračí, žeby se to mohlo proměnití w blešty a hromy, a žeby mohlo třebaš i udeřiti a ji mo- dřínu způsobiti, tu konečně w měsíci pro- finci zawolá kalendářníka. Teď na- stane rofowání. „Vaciný musí býti, protože jsou peníze wzácné — a hodně tlustý k wůli papiru na rozličné koření pro po- třeba, a s obrázky pro děti, a to se ro- zumi, cobý tam nic nebylo na zlé ženy; a kde by se ony také wzały, když se ženy wybirají ze samých děmčat tak tichých jako pěna, dobrých jako hodina, pobožných a cnostných jako anjel; z čehož patrno, že zlých žen ani býti nemůže. Tolik ale jisto, že srblici kalendář probatí a jako řezník ji s masem také kost přimáčiti, to dvě welmi těžká řemesla jsou, kdo při tom trpě- livostí netratí — tomu patří ká d. Ko- nečně kalendář koupí, poslední krejcar byl chudému kalendářníku utrhnut, a žádaný kousek chleba w milosti s „naděl wás Pán Wúh“ odepřen; na světo ale ještě nesmí, aby se nezdálo, že se mužowi po wůli stalo, a že jeho slowo w domě platí

tepru až zaš jednou začne bouřiti, hobi se mu kalendář se slovy: „Tu máš to své prožlulé čtení, a buď z ticha!“ Toto strnutí jest také konec učení a stane se na jednou z něho pán v domě, jako z děvečky paní, když si ji vdovec hospodář za ženu vzal, — teď mistruje a dochází veliké cti a slávy.

Uroda jest doma, ozim na poli, zeli nakrouženo, dříví svezeno, uzené kůry čili (jak se obyčejně říká) šunty visí v komíně — teď by byl skoro pokoj v domě. Jenž práce: wochlowání rozličného druhu, přebení a punčoch pletení, a brebentění nezajímá mužské. Také laskavé rokováni, kdo se bude wšedchno w místě wdávati, přenechává je rádo sněmu, kde se w tajnosti wypravuje, aby se to žádnému nečeklo. Také je wentu plíšťanice, čumelka a wěchor. Desetkrát za den se opakuje: „To je tam, to aby ani psa wen newyhnal; jak jest nám w světnici dobře.“ Co ale začít? Kalendář musí sem, na štěstí, že wšedchny školy prossel, a něčemu se naučil. Mění-li ryba we wodě, pták w powětří a seblát w práci, wšedchni tři bývají mrzuti. Ryba a pták musí hleděti, jakby zase do wody a do powětří přišli, a si wrtouchy zahnali; těžkomyslnému wenslowanu ale pomáhá w tom kalendář. Wždyť pak iste snad už také wšedchni widěli, jak tatík, když si byl nejvíce naučil, div že se nezafmrtněl, vzal do ruky kalendář, sebl si k zatopeným kamnům, dal se do čtení, a tu se nad nápady kalendářovýchni rozejmál, až i na blůhy a na kontrbuci zapoměl. A není divu, neboť co wšedchno kalendář neprowozuje?

Poněwadž obyčejní lidé nemají brejli, kterými by do budoucnosti widěti mohli, a poněwadž by přebce každý rád zvěděl, co se budoucí rok nového přihodi — musí kalendář býti prorokem. Jako dobře umí předpowidati, co se na nebi stane, kolik a kdy budou zatměni na slunci a na měsíci, kdy budou hvězdy proti sobě státi: tak má také kalendář předpowidati, co se na zemi stane, který den bude pršet a který slunce swítiti, kdy a po čem wětry nastanou, a ještě wice, žpaliž potentáti budou proti sobě, bude-li wojna, jak dlouho bude trwati a kdo naposled zvíťezi. To wšedchno má kalendář wěděti, a za několik krejcarů celému světu wypowěditi; wesničan neba si

to wžiti, ačkoli není dost stokrát o kázání slyšel, že toliko Bůh jest wšewědoucí. Je-li kalendář s novinami, které se nestaly a také nestanou, hotow, dělá dohazowače, a wypisuje, jaká bude toho roku úroda na obilí a na wíno, na owoce a na len a na ženichy, a jak se bubou lupci o wšedchno dráti, a pak nabělá několik znamení pomlčení — — — aby se mohlo přemýšleti, co se má počnouti se všemi těmi penězy utrženými za prorokované wíno, a za obilí, které není posud ani zaseté, a jak to bude s těmi ženichy, až přijdou, kterého si wžiti? — Je pak později tyto do wětru stawěné hrady se boří, z toho si kalendář pra nic nedělá, když pak jiným wětšim lidem také jejich obmysly a wětrné hrady do wody padají. — Bez pochyby že w každém místě bude několik tulpasů, do kterých pan učitel we škole ničeho wyprawiti nemohl, w jejichžto hlavě pouhá pustatina se nachází. S těm přichází kalendář jako učený profesor z Berlina, a wywádí swůj konšel. Za tiskrát jedm hodin, co k přečtení kalendáře zapotřebi, wzejde i nehloupějšímu světle; a nejen to že jasné wi, co jest w nebi a co na zemi a co pod zemí, — w jejich hlavě moudrost sotwa přečtená tak naběhne, že dostanou strachy, aby se jim hlawa nerozlítla, kdyby z ni něco také jiným lidem honem neustředěli. Sned za tepla roznášejí wšedchnu kalendářowou moudrost ob souseda k sousedowi. Ale, přeběda, oni zapomenou se, wšedchno rozbdají, ničeho pro sebe nepodržují, a jsou zase tak hloupi jako byli, a zůstanou hloupými až zaš opět nový kalendář přijde. — Jesttohy ale do wšedch domů rád přišel, ohledl se we wšedch wědách, a mezi jinými také w lékařstwi. Přijde-li k nemocnému, hned wi domácí prostředky proti wrtouchům w hlavě, proti tlutotu srdce a štípání břicha žen, proti dně mužů, proti zhuilé zimnici studentů, proti bolestem lásky swobodných a těžkostem kříže wdaných; wi neomylně prostředky proti pihám na čele a na nose, powi olejček, aby wlasly rostly na holé hlavě, a mazadlo na wlasly zrzavé; sebiiny umi začerniti, wrásky w obličeji a slepičí pazourky u očí wyhladiti, a to bez cibličky. Když pak některý prostředek nepomůže, nebude mu to zájisté nic za

hřích počínati; poněvadž se to jiným také stává a on mezi všemi živými lékaři ještě jest nejlacinější. — Do kostela by kalendář neměl choditi aniž se tam nositi, poněvadž o svatých věcech pra nic neví. Vída ale, že lidé, kterým se nechce ani do modlení, ani do zpovídání, přece se rádi w kostele ukazují, upadl také do chyby našeho věku, — dělat kostelníka, a předtíkáwa knězovi a též jiným lidem, kolikátá jest nevěle po sw. Duchu, jaká epistola a jaké jest ewangelium, co se má a co se nemá říkati. A co ještě více w kostele tropí a tropiti chce svými neposvěcenými prsty, — tak jako jiní lidé s prsty také neposvěcenými, to se nesmí w jeho životopisu říci, aby nebyla zaš nějaká opletačka. — Doma si hrá na nábožného hospodáře, a vypravuje někdy o životě některého svatého nebo svěťce, a ukazuje, že staří měli také hlavu a w ní rozum a pod žebry sledjetné srdce, a že nebyli blázni a hlupcové jak to w mnohých učeních knihách stojí a se také pomíá. A když se někdo pro to na něj burbl, nebbá na to, ale jde svou cestou přímo, a protož, aby svou velikost náležitě dokázal, vystupuje také jako učený a velkým učencům a umělcům pravdu spílá a jejich úlohu jim opravuje. On je sice chváli, že hlavou tak mnoho pracují, ale přimichuje také některá poznamenání jako: že dělající werffe mají nejen mluvnice a smyslu, ale také dlouhých a krátkých slabik sstříti a přesných rýmů užíwati, že w nadšenosti nemají w proudu řeči na časoslovu zapomenouti, a vůbec že se nemá zmyslně Babilonský zmatek mluviti, slova z jedné řeči do druhé míchati; že w dějepisu nemá se lháti, poněvadž také zde platí osmé přikázání: „Ne promluwíš křivého svědectví“, že svět a lidé a národy nemají se nowě tvořiti, nébrž tak bráti a posuzovati, jak jsou; že pro vymyšlené prostředky, jak by se dalo chudobě pomoci, se nemá na skutečné milosrdenství zapomínati; že učenému není zapotřebi wiru obložití, a kostelu se vyhýbati, ba že ani jako učený nemá nijádného práwa sobě smích dělati z věci náboženských, kterým nerozumí. Ta a podobná spáslitelná poznamenání dělá kalendář učený, kterýmž pro jejich slávu a velikou neúřadnost jiní lidé si netrouwají pravdu po-

měditi. — Také se zanášl zahradnictvím, a na jeho slovo se rhyje a seje, pleje a sstěpuje a klídi, všechno jak on to pomíá. Lékárnici si jdou také k němu pro moudrost, a dají si od něho říci, kdy kwete heřmánek a bez, zeměžluč, kalfiněk a sliz a jak se lékařské byliny dají nejlépe sstít a předchováti. Jak se tyto věci lacinu kupují a draze prodávají, to vědí lékárnici již hned ze studii; to jim nepotřebuje teprw kalendář pomíati. — S hádáním z hvězd čili s pranostikou také někdy podle zastaralého zvyku pro posetilce se zabývá, ačoli hned napřed všem rozumným prawi, že se na to dáti nemá a nesmí; a když nebylo posetilců, již by byl dávno všechno dwanáctero znamení vyhodil, a učinil to aspoň kalendář Morawan co nejspíše; neboť jeho čtenářové a čtenářky, ponejvíce úbowé Dědictwí sw. Cyrilla a Methodia, nabyli čtením dobrých knih a spíš toli moudrosti, že si všechno těch znamínek a howádek zvířetníka oblohového málo všimají, a co se o tom mysliti má, to již w třetím ročníku na rok 1854 dosti zřejmě pomědel.*)

Tak jest kalendář důležitou osobou, a lidé w rozličných potřebách k němu útočistě berou. Však také dle své vysoké ceny jest ve velké wážnosti. Wesnučan i měšťan w něm nalézá kámen moudrů. Jako pak ale všechno, co pod sluncem roste, podobně i kalendář má smutné stáří, a smutný konec. Dubli jisté výšty dosáhne, tu se již o to Pán Bůh postará, aby nezpyšněl a do nebe newyrostl. Ušchne nu všék, poschnou větwe, shnije peň — konečně stojí tu jenom zthklý, wetký pahejl, w němž mravenci, dyrousti, myši a jiná zvířátka strojí si posměch z někdejší slávy krále stromů. — U mladých manželů také nebe věčně netrwá, nébrž jenom několi neběl, ježto se líbákami zwou. Časť sice nezřawí, protože není železná — ale hyne, a jeden druhému newyslowně drázi neměsta a ženich dáwají se jako manželé brzo velmi lacinu. Podobně také kalendář s wrcholu své sláwy brzo padá a láme sobě hřátý

*) Snad by se to bylo již letos stalo, kdyby kalendářník nebral ohled na děti, kterým ta zvířátka planetářská způsobují zábawu.

i waz. Sotwa že se dny blouží, sotwa že sněh taje, sotwa že skřivánek zapěje: již se kalendář na zahrávkách řebí nemilosrdně rošši; místo křawců a orlů pouští se do něj mudy a pawouci. Jenom ještě někdy se po něm sáhne k nakouknutí, jaké klade počasí, aneb aby se do něho napsalo, co se nemůže w hlavě podržeti. Přeslé měsíce se wytrhují na přilepek aneb k zawinutí šňra na pole nebo do lesa. Medce-li dítě mlčeti, dá se mu kalendář, a ten si musí dáti wšedchno libiti. Neuhodl-li počasí, tak že napsal jasno a ono zatím hospodyně prádko žmolko aneb hospodářowi seno, tu mu hned spíláno l h á ž ů, a že již nesmí wice do domu. Když staří své děti wychowali, wyučili, jim dům a pole pustili, pak mušiwaji se do wšlé komory stěhowati a nedostawaji pořádného obleku, a mušiwaji žebrati, aby se na ně zassilo aneb obuw se jim spravila. Právě takového nembětu dočká se také kalendář. Wšedchny najednou rozejmál, jim moudrosti dal, rady a útěchy poskytl, je léčil — a za to ničeho ani nepožádal ba ani žádnému w cestě nebyl, a předce takovýte nemběť! Když se liči, musí do komory se kliditi, do špinavého louta, kde ho pračky žere. Již zde by mu mohlo srdce puknouti. Když pak jest po roku, tu již dokonce neplatí, a každý s nim dělá, co jen chce.

Poněwadž se wšedchny wštistky neodbudou*), dočká se také ještě twrdého osudu panen zbytkem pozůstalých. Ty mušiwaji totiž celé rodině pomáhati we wšech pracích, které jim lidé nerádi dělají — děti chowati, na ně sítí, jim šaty kupowati, nemocné opatrowati. Zde-li se na swatbu, na hody, na dobrou vůli, někam na wyražení, tu aby doma zůstal, a dům opatrowal, — zapominá se na ně — ale do závětu chce každý postaven býti, jako by ji wšedchnu radost na jvěte byl strojil! Tak němého a hloupého nebylo podnes žádného ještě tulpasa, aby několk újměštu

nemběděl na staré pauny. Storo také tak wede se kalendářům na zbyť zůstalým. Se samým brbláním obnáseji se na sypku, aby měly myšši co hryznouti, a pak se probawaji za babku, kdo jen přijde, na korouvky nebo do papírny. Naladatel je smuten, že nic za ně neutřil, a spisowatel nebo pořadatelowi strká často pod nos, co měl sstody, a dělá se, jakoby měl oprawdu chut, kalendář již ani newyháwati, a při každé příležitosti dáwa mu ššupky, byt by ani nedtěl ššupati aneb sám měl právě plnou tabatěrku čerstvého.

Tak by tedy byl kalendář, jako každé jiné lidské dítě, bolestně zrozen, twrdě wychován, krásnou měl mladost — a w starosti dočkal se nembětu. Také naposled se po cho w á jako stowární lidé. Nejlepší rodičové a nejwětšší dobrodinčové dočkají se často nejohawnějššího nembětu; nejwětšší učenci jenom z prwopočátku bývají obbirowáni, napotom přicházejí w zapomnutí, ba i w potupu. Poněwadž ale newbědnici předce toho jména na sobě mlti nedtějí, proto při smrti rodičů, dobrodinčů, welkých mužů dělají kusy. Tu pláči a nařikaji a bědují ditky a nařiči plný dům a plnou ulici; po smrti welkých mužů wytrubuje se jejich chwála, nad welkou ztrátou welkých nářek se wede we wšech nowinách a na náhrobek wšedchny zásluhy welkých zlatými literami se pišší. Dobré slovo za živa byloby zajisté lepší, než tisíc slzi po smrti; — dobré zacházení w státi by mohlo také witanějšším býti, nežli chwála, kterou mrtwi si ani nemohou z nowin přečísti; — a nioudřejší by také zajisté bylo, kdyby ditky, žáci, poddani sobě dobrodiní za živa swých dobrodinčů do srdce napsali, než když je na náhrobek kameníkowi wytesati dáwají. Při wšem pokrytém smutku raduje se wdowička předce w srdci, že má druhého muže již wyhlidnutého; pláčici ditky jsou rády, že dědily; truchlici čelancové jásají w srdci, že se jim místo otevřelo; soudruhowé stawu usmíwaji se, protože nyní o jednoho soupeře své sláwy méně mají. Napodobně tak wede se i kalendářowi. Roztrhaný, zapomnutý, pomazaný, zaprášený wyhouští dne 31. prosince s pulkám srdcem ducha swého. Ted se scházejí wšichni strýci a ušcowé a teti a tetičky a jdou s pohřebem — wybuchají nad nebožtíkem ka

*) To arcil o našem Morawanu neplatí, neboť již po druhé shledal žine, že by se ho bylo ještě o několk jet wice obýlo, ač se pokáždě w počtu swém umozí.

kalendárem — vypravuješ si, co jím dáš, co jím přilepíš; — přejí sobě, aby ho ještě jednou kázpět zavolati mohli; slibují, že jeho naučení, jeho napomenutí jak živi zachovávat budou. Aťsať to všedno jest jen pokřtství. Sotva že divanáci z pultrů uderí, sotva že poslední tato hodinka jeho odbila, sotva že kalendář jest pochován, již jeden druhému přeje štěstí, a ob nového panovníka, ob nového kalendáře většího bohatství a zdaru a zdraví a požehnání očekává, nežli jim starý přinesl a přinésti mohl.

Kdyby mohl kalendář z hrobu povstati, zajisté žeby sobě krásné pohřební lázami udělal a žeby každému pěkně naučil bal. Především by každého upamatoval na onu připověď, kterou zajatý král Francouzský, František I. císaři Karlu V. uhltem na stěnu napsal: „Hodie mihi, cras tibi“, (Dnes mně, zejtra tobě). Pak by se obrátil k mla-

býti lidem, kteříž sobě na své krásy, na svému jmění zakládají, a sobě tmi nebe na zemi vystavěti chtějí, na ty by po třikráte zavolal: Věc po to m! — Učedníkům, poručíkům, učitelům, pěstounům otčímům, představeným obce, kněžím, a všem duchovním i světským představeným a dobrodincům by řekl: „Ne očekávejte odplaty od lidí:“ dnes volají „Hosiannah“ a po několika dnech: „Utržuj!“ — Někdejší svět splácí. — Každému by pak doložil: že nikoli pro pochvalu lidstvu, nýbrž pro dobré svědomí jest služba, povinnosti stavu svého plniti, že někdejší lidští nesmi nás odstrašiti od věrného a horlivého plnění povinnosti a od dobročinnosti, to že máme vykonávati, jako by na světě ani nebylo nějakého někdejší, hrubianství, pronásledování; svou odplatu že máme očekávati od Boha na věčnosti.

Josef Herman Agapit Galaš.

Řadu svého dějepisného čtení započítá letopis Moravan životopisem prvního Moravana, zbožného vlastence, jehož jménem článek tento nadepsán jest. Tím chce kalendář náš oslaviti stoletou památku krále slowutného. Slovy: „Chvalmež muže slavné a otce naše!“ (Sirach 44, 1.) již i samo Písmo svaté vyživá nás, bychom v paměti věčně chovali „muže slavné, přebly své.“ Tudyž zajisté zaměříme se krátkým životopisem tímto každému Slowanu, zvláště pak všem Moravanům, a nejvíce váženému obywatelství města Franic, kteří právem potřebním a s důvěrou Galaše nazývají mohou svým králem a rodákem. — Čteli jsme z první vlastnoruční životopis Galašův v kalendáři toliko oblištěním na stoletou památku jeho. Aťsať jest nám toliko první část vzácného rukopisu toho pohotově; druhou část známe toliko dle jména; nyní pak již není

řady, hledati ji — snad v knihárně farý Franicé nebo jinde. Také by obtíž celého životopisu toho v kalendáři nasseni přilíš mnoho místa vyplnil, an se lépe hodi pro obšírnost svou do knihy větší, nebo do knihy zvláštní. Pro mnohé pěkné a dobré stránky své by rukopis tento zasloužil tiskem uveřejněn býti. Co tu povědino bude až do roku 1812, váženo jest z rukopisu svého Galaše; ostatek vzat jest z Ripparova životopisu Galaše, v Olomouci 1841 tiskového.

Josef Hermann Agapit Galaš narodil se v Franicích dne 4. dubna 1756 na neděli smrtelnou. V druhém roce věku svého odevrali se rodiči jeho s nim do Blanská na faru k bratrowi matky Magdaleny, kdež vychován byl. Otec jeho, František, byl řezbářem, a šhotovil pro kostel v Blansku 3 oltáře, kazatelnu a křestitelnici. Tam jej chůwa spálila na kamnech, tak že těžce stonal. Nábožná matka jej zaslíbila

Panně Marii a sv. Františkovi a Paulu na Wranově, kdežto po vyhojení habitem Františkánům oběd byl. Otec jej chtěl pro stav kněžství vychovati; na něm vyšel se již a mládí zjemovala velká schopnost k malířství. Když byl v 5. roce, navrátili se rodičové s ním zase do Granic, kdežto do škol chodil a také zpěvu a latinskému čtení se učil u tehdejšího varhaníka (učitele) Benedikta Kellera. Otec mu bránil v rejsování čili v kreslení: on však, kde mohl, přece záhamy této hleděl. Roku 1768 nastoupil studia u Piaristů v Lipnici, kdežto rejsováním vybělal si od spolustudentů buchet, koláčů, ovoce i peněz, což mu bylo vohob, an otec jej málo podporovati mohl. Po školách latinských chtěl se oddati malířství, než k vůli otcovi šel do Olomouce na vysoké školy, aby na kněžství studoval, kdežto jej strýc farář podporoval. Skutečně počal již 10. školou navštěvovati, ale necitě se povoláním le starou kněžskému, vystoupil a šel domů, kdežto mu bylo trpkého týráni přestáti ob rodičů i ob sester, že nechťel na kněžství studovati. Doma se krátký čas zdržel, aby malováním sobě vybělal na cestu do Vídně, kdežto svého štěstí pohledávati chtěl. Na hranicích Moravských padna na kolena líbal půdu vlasti své a dělomal Bohu za dobrodini ve vlasti té užitá. Dne 28. října 1778 dorazil do Vídně. Ve Vídni na Josefově dostával odporučením Vatera Redemptora, Trinitáře, byt a stravu zdarma v hospodě u jakési „Swabské Marianky.“ Tak jmenovali dobrořečnou hospodskou, kteréž musil čestou píseň zazpívat. Její muž byl laťomý, a proto musel Galaš, jako jini hosté, denně s krejcarů za poledne zaplatit, které mu vyšel Marianka zase vrátila, aby muž newěděl. Vychovával dceru její, která do kláštera wstoupiti minila, latinské, a opsal jí rozličné poučné knihy. Brzy vyšel to hospodský upozoroval, že oběd dostává zdarma, a proto sstarebě na něj zhlízel. V tu dobu seznámil se s ním již mladý pán ze sousedstva, a zval jej k sobě a k sestrě své do bytu a do stravy. Šel a měl se tam velmi dobře. Malováním světnic vybělal sobě tolik peněz, že slušné šaty a mnoho knih sobě zjednati mohl. Swabská Marianka jej zase

lákala do domu svého, aby dcera měla učitele v domě; on šel. Brzy vyšel hospodská umřela. Po její smrti seznámila se školáčka jeho s posluchačem lékařství, s kterým Galaš počal učení ranhojičské navštěvovati, aby a takto prospěch měl pro svoje malířství. V tom čase rozstoupal se na horou nemoc, a byl již dříve doktorem v lékařství k Milosrdným do nemocnice poslán a tam po 6 neděl léčen. Po nemoci opět hleděl malováním světnic svého vybělti, ale pro slabost nemohl pracovati. Hospodský laťomý mu předstíral lenivost, proč se ob něho vyštěhová a máje velikou bídu v nebezpečnou těžkomyslnost upadl, a nižto jak sám vyžnal, jenom vracena modlitba Panně Marii v pomocnici jej vyhrmala. V ten čas náhle zemřel laťomý hospodský, u jehož dceru se opět seznámil s jiným ranhojičem, který mu dal a latiny do němčiny překládati knihu lékařskou, dle nižto profesor Hunčovský přednášel.*) Galaš se k tomu lonci k onomu ranhojiči přestěhová, který jej všemi potřebami zaopatřil. Bráci tu zhotovil za 8 měsíců r. 1783. Potom wstoupil do učení ranhojičského u příslušného ranhojiče p. Walentina Göpferta v Kornenburku, s kterým se přestěhová později r. 1784. do Gumpendorfu, kdež se Göpfert stábním ranhojičem stal. Tuto seznámil se s krajanem svým, slavným Hunčovským, jemuž mnoho tabulek

*) Jan Nep. Hunčovský nar. 15. května 1752 v Cechách na Moravě, nabyl svého vědeckého vzdělání ponejvíce na vysokých školách Olomouckých. Po filosofii odebral se do Vídně, aby se ranhojičství obhál. Roku 1777 vyšel jej na rodu Prambělskou císař Josef II. na cestu, jímž wědomosti své velmi rozšířil. Dvě léta žil v Paříži, šel do Londýna, kdežto svou vyniklou novinnu rozjednice bitěte podezříváné přeb soubem dohazal a i život zachránil. R. 1780 natrátil se do Vídně a stal se profesorem pitvy. V komunistu Leopolda II. proceřoval po 11. roci v Itálii, a po návratu svým povýšen jest byl za císařského žitotního ranhojiče. Od svých žáků a ob duhých wědomostí obhán, ob tehdejších učenců pro své wědomosti wysoce wážen, ob svých domácích milován, umřel Hunčovský dne 4. dub. 1798 ve Vídni. Zanechal několik lékařských spisů.

chorobozpytných a pitevnných opíšoval a sestavoval. Téhož roku přišel Galas co ranhojič na Moravu do Sunčova k pluku Rhevenhillerovu. — R. 1785. následkem zasláné literární práce ranhojičské povolán byl do Vídně k pluku Preis zvanému. R. 1788 povýšen byl za vrchního ranhojiče u generálního štábu hlavní armady, a odebral se dne 21. května do Štířské stolice v Uhřích, kdežto se mu dostalo cti, že princ František, napotomní císař, celou hodinu s ním a příteli jeho rozmlouval a miz uherští jim konpil. Pak byl rozkazem Jeho Vácnosti císaře Josefa II. vyslán k potajnému přehlídnutí vředů nemocnic k hlavní armádě patřících, kterážto výprava, že ji svobodník vykonal, mnoho nepřátel mu způsobila. Později na pochodech pozbyl vozů a dostal koně, s něhož při ústupu válečném spádl a sobě ublížil, zač ob 3. Velíčenstva císaře pána 12 dubatů odměnou dostal; 13. května 1789 ustanoven byl za vrchního lékaře u Jaroslava k té domie, kamž z Vídně Rostela v Banátě 4. června odesel. Tam se vřad zchlabil volán bym v noci z potu k nemocné, a následkem toho oslepnul. Jel do Lwowa, aby se léčiti dal. Nebyv ale vyléčen odebral se 3. května 1791 do Vídně pro další léčení. Přátelé jeho povolali radu lékařskou, která vřad pochybovala o jeho vyléčení. Jeho přítel Göpfert přivedl k němu císaře Františka, kterýž pojav jej za rukou slova útěchy mu mluvil. Největší radosti mu bylo v slepotě té, když se mu rozjímání je sv. Tomáše Kempenského četla, a on sám vyznal, že v slepotě své tělesné prohlídl zrakem duchovním, poznal marnost vředů světských věcí. Přece zase pomoci Boží a péči svých přátel lékařů nabyl i tělesného zrak, a odebral se do otciny své — do Granice dne 8. října 1791. Tam přichodilo mnoho nemocných k němu o radu a pomoc lékařskou prosit. Dne 7. ledna 1793 vstoupil do stavu manželského. Měl vřad také mnoho nepřátel popuzovaných záští ostatních lékařů, a pro svou nábožnost. V přenásledování tom chýkala se ho opět těžkomyslnost, proti kteréž se bránil básněním a a vůbec pracemi spisovatelskými, pro které

vřad rovněž nenilé opletachy měl, kdy opět potěchu svou u Boha hledal a našel. Po válce francouzské v čas nářlivé nemoci — záštké chudobným lidem pomoc lékařskou škýtal neunarveně, a při očkováni čili sázení nestovic rovněž obětivě bojoval proti dotyčným předsudkům lidu. V tu dobu se mu newalně vedlo, než p. farář v Granicích, Matěj Klátil, dával mu podporu, denně jezdil vina a obilí, neboť penzi měl jen malou. Pomáhal si také zase malováním, ba ob r. 1806. také ještě i dítty malbě vyučoval. Zamýšlel též v tom roce založiti nevělní školu pro učení, avšak nenalezl potřebné podpory. Chýl pouště r. 1784 zrušenou obnoviti a přeměnit v zahrádku romantickou na památku zakladatele města Granice, pouštěvníka Jureka; z úroků zahrádky té po 10 letech mělo chudobné děvoce věno dostati, ale knížecí úředníci překazili mu to. Na té pouště složil ponejvíce svoje veské písně. R. 1811 učinil začátek faršské knihárny, avšak i v té věci našel odpůrců, a teprv později uskutečnil se dobrý úmysl jeho. Dne 12. června t. r. maloval světnici jednoho měšťana, spádl s lesseni a obrazil si velice prsa. (K potud jde vlastní jeho životopis; co následuje, vyňato jest z knížčky Ripparovy o Galassovi.)

Žak dobrodějná byla činnost jeho co lékaře a lidumila, takéž úrodná byla jeho snaha na roli vlastenského písemnictva. Temné lesy, příjemní hájové, romantické doliny a welkolepé útvary přírodní, jimiž okoli Granice tak bohaté jest: nadchnuli jej moci k básnickým plodům, jimiž ozvláštké lid sobě spřizněný z duchovního spánku, v němžto ponořen byl, vzbuditi, a v něm netoliko lásku k vlasti, než i lásku k přirozené řeči rozviliti se snažil. Této okolnosti dětujeme mezi jiným také idyllu, v nichžto Galas způsobem Goethovým život wentewský dobře líčil. Tyto básnické výlewy, jakož i jeho ostatní práce, ozvláštké morawsko-slowanskému lidu a stupni jeho tehdejší vzdělanosti přiměřené, neminuly se s účinkem; ba i vzdělanec pozná v nich nábožného, krásou přírody a vyznesenosti jejího Twürce přemítutého básníka, bytby jej některé z výmowů těchto pro menší uměleckou doonalost svou neu-

spolojily. Jeho přítel a spolužák, Tomáš Frýčej, tenkrát moravský translator, později farář v Obřanech u Brna jich vybral, sestavil a roku 1813 pod názvem: „Muza Moravská“ v pěti oddílech tisku odevzdal.

Alle netoliko ze spisů, než i z jiných dobročinných ústavů měl veliký duch tohoto sledčetuška i potomstvu mluvíti a ho i podobným podnikům podněcovati. V ohledu tom založil r. 1811 s vysokým povolením v otčině své farní knihárnu, kteráž ponejvíce jeho vlastními, vybranými, 1000 svazků počítajícími knihami a rukopisy obhacena jsou každému milovníku čtení přístupna jest.

Od něho povzbuzen byv uložil vážený měšťan, Karel Kober, jistinu, jejíž úroky v nestejných dích za věno chudé ale cnostné děveče, pak za odměnu věrně vyplněných povinností učitelovi, jakož i uobově za dobré vychování dítek každého pátého roku od krajského hejtmána, nebo v zaneprázdnění jeho od faráře městského slavným způsobem v místnostech Bohu zasvěcených se podávají. I znamenité odměny školní děkují jeho působivému vplyvu svou skutečnost. Tento právě sledčetuň muž byl by pro blaho otčiny svého města ještě více učinil, kdyby s přibývajícimi léty slabota očí a churavost jeho se nebyla množila a jej na lůžko připoutala. Avšak i ve svém vysokém stáří bral živého podíl v literárním snažení vlasti, jakož časopis Moravia čísle 147, ročník 1839 došvědčuje, a obíral se neustále pracemi spisovatelskými. Už do posledního okamžení máje zdravé povědomí usnul v Pánu dne 15. února r. 1840 ve svém 84 roce. Když přišla zpráva o jeho smrti do šidelního města Widuě, dal šobě Excellenci p. hrabě Anton Bedřich Mitrowský, nejvyšší kanclér, c. k. krajským úřadem soupis všech jeho spisů a knih zaslati. Tot jest důkazem, že tento veliký podporovatel vědy a umění o tiché a skromné činnosti našeho krajana poučen byl.

I v hodině trpkého loučení s tímto světem osvědčil Galas svou sledčetuň lásku, svou starostlivosť o trpící nužné bratry; svůj dům se zahradou v Hranicích a pole o dvou měřicích, v ceně 5000 zl. W. Č. (tenkrát) poručil, ač při-

bužné měl, městu, aby se po jeho smrti v nemocnici přeměnil. Zpráva o jeho smrti rozšířila se s rychlostí bleskou a naplnila mysl jeho spoluobčanů nehlubším smutkem. Zástupně valil se lid do příbytku zemřelého, aby ještě jednou spatřil tváře dobrodince svého, aby ještě jednou studenou mrtvolu jeho slzami wděčnosti a bolesti smočil. Když pak tělo jeho se pochovávat mělo, tu se ožalo, jak vysoko zemřelý stál ve vážnosti všeobecné. Světští i vojensští úředníci, všední cechy se znaky svými byli na pohřebě. Nesčetné slzy plakaly se za ním, a tisceré: „Dopoměj v pokoji!“ proudivo se ze rtů přítomného množství na důkaz nezvratný, že dobro, jež sledčetuň ten za časté obětováním a zapíráním sebe zveleboval, ve wděčných srdcích těch, jižto v něm otce, pěstouna, vychovatele, osvo- buditelce nebo těšitele ctějí, jako nepominutelný pomník žiti bude.

Wděčnost potomstva objevila se také důstojným skutkem, jelikož Galasovi pomník se postavil.

Kdožby mužem tím se nehonosil,
Který vlast svou v srdci zbožněm nosil?
Moravané! On co činil, činite,
K Církvi své a ku vlasti se viňte!

Ze spisu Ripparowa Akademie tu též jvišy Galassovy: 1) Muza Moravská, svrchu jmenovaná. — 2) Tajemný dub. Tisk. v Olom. 1803. — 3) Muzy Moravské díl druhý, Olom. 1825. — 4) Sjezd bohův arabských na svatojanské sláse blíž města Hranic, v Hranicích 1828. — Geschichte der Stadt Weiskirchen, Olom. 1836. — 6) Anatomisch = pathologische Beschreibung der Hohlader in den Abhandlungen der Josephinischen Akademie. — 7) Einige Beiträge zum Hesperus. — 8) Glantz v časopisu Hylas. — Hranická farní knihárna chová ještě v rukopisech: 9) Moralische Abhandlungen zur Bildung des Frauengeschlechtes. — 10. Anzätze aus der Naturgeschichte. — 11) Aforistische Aufsätze vom freien Willen. — 12) Mythologie der Götter mit Abbildungen. — 13) Kurzgefaßte Geschichte der Anatomie nach Meäher. — 14) Geografische Bemerkungen über Ungarn während des Türkenkrieges.

W rukou mel. p. J. Fiath, w Chorině (Př. kraj) jsou tyto rukopisy. 15) Jáhro přiběhuosti Morawské i prospěchu mládeže. — 16) Památky města Hranic, 4 díly. — 17) Krátká historie Pitartského náboženství. — 18) Památky o rušických tvorách blíž města Hranic. — 19) Collectanea ad historiam patriae illustrandam. Fasc. I. continens professionem fidei fratrum Valdensium ad regem Vladislaum Jagellonium missam et epistolas binas Augustini Kaesebrodt ad eundem regem contra eosdem. — 20) Der Berg Mádhsost und die darauf wohnenden Walachen, wahre Aftadiere Mährens. — 21) Jezowiti w Japonii a Parakwaji. — 22) Mučedníci z towarystwa Jezissowa, kteréž tacíři w Evropě umřeli. — 23) List Petra Fararda, biskupa z Buenos Ayresu. — 24) Topografisch-medizinische Beschreibung des Teplicer Bades bei Weiskirchen. — 25) Verzeichniß der Ueberreste ehemaliger Ritterburgen in Mähren, w morawské i německé řeči. — 26) Scuta nobilium civium Hranicensium. — 27) Určita svědectví lékařská o veliké moci hojitelné vody Hranické. — 28) Memoriale trans peregrinantium et hospitantium Hranicii imperatorum, regum et principum ab anno 1323 usque ad annum 1823. — 29) Učení Morawané. — 30) Jahody z historické obory, 4 swazky. — 31) Samun-

lung aller Diplome und Privilegien, Weiskirchen betreffend. — 32) Možličnísti, 4 díly. — 33) Ehrendenkmal der verdienstvollen Weiskirchner. — 34) Má vlastní biografie 2 díly. (Především životopis vlastní snad bude díl první). — 35) Sammlung verschiedener Notizen, das Judenthum betreffend, 4 swazky. — 36) Uiber J. A. Komenští. 37) Krátký životopis Keuelona, arcibiskupa Rambrenského. — 38) Truchlivý konec Kristofa Aloisa Laubera, faráře Šumberského. — 39) Památky počestného cechu soukenického w Hranicích. — 40) Seblát přeb Bohem, kniha modlitební. — 41) Sw. Aurelia Augustina řeč o ožraštění. — 42. Rozjímání přehořkého umučení P. J. Christa. 43) Bobožnost swatopostní dle Saileru. — 44) Sw. Bernarda kniha o bussi. — 45) Fentelona duchovní rozjímání na každých den w měsíci. — 46) Sedmero rozjímání o posledních slovech P. J. Christa na kříži. — 47) Bůh jest má wíra, má nádeje, má láska a útěcha. — 48) Elogia Mariana, 2 díly. — 49) Sterne am serafischen Horizonte des h. Franziskus. — 50) Zrcadlo zlaté pro služebné děvečky. — 51) Duchovní miscelle. — 52) Obraz laťomce. — 53) Chvála panenství newinnosti dle Charlemana. — 54) Můj labutí zpěv. — 55) Muza Betlemská. — 56) Nábožné písně. — 57) Swatá křížová cesta. — 58) Muzh Morawské třetí díl.

K l á š t e r K o u n i c k ý

řečený

Rosa coeli (Růže nebes).

Dějepisné pojednání s úvahami, jež sestavil Dr. Jan Ev. Bílý.

I.

Město drahé, město rodné!
Kde jsem dětství prožil léta.
Snad se duch můj s tebou shodne
K památkám když k Tvým zalétá.
(Dr. J. B.)

Městečko Kounice na rozdíl „Dolní od hlavního města Brna na řece Sounice“ zvané, dvě míle k jihozápadu hlavoce položené, patří mezi nejpěknější

místa nassí milé vlasti, jednat romantickou polohou svoji, jinať i historickými pamět-nostmi, jichž nejednu čítá. V tiché kotlině jsouc ponořeno rozkládá se po obojím břehu Vihlawky prostřed městem tekoucí; kolkolem owěnceno jest a jakoby obuzawěno světu strážnými horami, anž i východu a zá-padu seuběžně strnice, působí vysoké lože, kterýmžto Vihlawka ob Swancie své tiché volný wál a městečko tak říkaje pro-řiznuwsi dále i jihu utěšenými luhami ubíhá. Po horách vlnících pěstuje pilný a wptwálš kopač (wjnať) we winohra-bech dosti dobré wíno, a čeho se mu i wš-živě nedostává, nahrazuje wšborné ovoce, w zahradách zádomních a po stráních se bařící. Ozdobu má městečko troji: předně horu sw. Antonína Paduanského, jejížto tůmě dosti vysoké wěncí ozdobný chrámecel tohoto swatého. Přentěšený roz-hled obtud obměňuje obtíž wstupowání; též laždoročně w čertonu kostelní slawnost welmi welebná le etí sw. Antonína se tu konáwá, kteráž mnoho poutníkůw na tuto poswátnou horu wpláá. Dálšho popisu se zdržíme poukazujice na to, co o tom chrámu Páně náš brachý přítel a kaplan Kounický pan Fr. Děbel *) w lonšlém „Blasu katolické jednoty“ byl nwe-řejnil. Na proti tomu kopci „sw. Anto-nína“ i západu, ale poněkud nížeji i jihu strmi w rowné wšši hrab či zámeť Kounický na hromolowité hoře, libě na pohled osázené stromy ořechowými. Rozkossný najistě jesti pohled na horu tuto a kormu její starowětou ob Vihlawky dole tekoucí, nebo s protějši vysoké skalnaté „Stráně.“ Obmezujet sice hora tato wšhled z mě-stečka samého, za to ale přetwopuje stoji-cího na jižním břebě jejím milým po-hledem i jihu na pláň širo-dálnou, táhnoucí se ob Bratolowa, kde náš milý Rutin **) obpočiwá, až i horám Polawským, ozbo-beným žřiceniími hrabu Děwinského. Kfe-

weru máme ze zámku přehled městečka sa-mého, anot jato oto w hlavě w kottině se stwi owěnceno winohrady; w pramo utěšená hora swato-Antonínská s chrá-mečkem weselým i nebeským touhám po-wššujícím, w lewo horý šibenické se ži-domským hřbitowem. Wšude, kamkoli tu pohledneš, sama krása přírody Boží. Wššak stojiš-li na hoře swato-Antonínské, pohrp-žen w rozhled na Vihlawku, anot co hab stříbrný lučinami se promíjí, přetwopen budeš pohledem na hrab a na třeti staro-žitnost, která tuto nejwice pozornost nassí poutati má. Na úpatí totiž hrabu Kou-nického přiléhají i hoře samé ctihodné žřiceniný bruhdy slawného a welitého klá-štera panenského řádu sw. Norberta, a nenit leaže naléztí tak milého stupeni těchto dwou žiwliw středowěkých, jako tuto na břehu Vihlawky kolem tekoucí. Spi-sowatel tohoto pojednání, kterýž nazývá Kou-nice swým brachým městem a brachou kolébku swou, wí se upa-matowati, kterať co mladý, zláště we stu-diích, celé hodiny tráwil w pohledu tom s horý swato-Antonínské na šedé rumý protějši kláštera. Dusse jeho se pono-řowala wezdy w nekonečný bol, a podobné city proudily dussi jeho, jakých bylo za-koušeti Jeremiášsi, když seděl na žřiceninách města swatého, či Mariowi na zbořenistú slawné dyš Karthagy, či jako náš Břetislaw, když plakal nad zbořeným Welehradem. Welmi těžce to nesla dusse má, že jenom nahé rumý strmi tuto z chrámu, we kterémž bruhdy zbožný zazniwal zpěw w křowpěni řeholnic, nábožných to wlastenel morawských. Tou-žila a touži posub dusse má, kdyby bylo možno obnoviti toto tiché sídlo zbožnosti křestanské, na kterémž pěstowáno nejwšši duchowní swosty člowěčenstwa we stredo-wěku. Ob té doby owšem duch nepřes-lawá žalétati i milým těmto pomníkům braché kolébky mé, a jelitož knězem jsem, s obzláštmi oblibou brachým wlastencům přebkládám kromých těchto blažených sibel

*) Tento náš brachý a učený přítel mnoho dobrého a krásného spisuje w nassí řeči morawské. Pán Bůh nám ho bochowej blouho při žiwobytí, aby w ošolí Kou-nicém swým usslechlým duchem kněžským působiti mohl.

**) Krásný říj ob četných přátel postawený uklazuje místo, kde tento nadějný syn vlasti pohroben byl. Pochowalít šme ho w Pra-

wlowě 7. Maje roku 1848 3 léta po wy-swěcení jeho. Bylat to usslechlá dusse, jakowých se nyní málo wybařl. (Wiz „Týdenník“ w Brně 1848 číslo 19.)

středověké pobožnosti, ve kteroužto práci jsem se tuto tím ochotněji uvážal, jelikož to je klášter mého rodiště, a potom, že k tomu záslužní jákousi prozířetelnosti vybidnut jsem byl. *) Zaletěl jsem tedy ob „Brány nebes“ i „Kůži nebes.“

Klášter Rounický, kterýž leží v Moravě ve kraji Brněnském mezi Strumlovem a Rajhradem na řece Jihlavce, založen byl o sto let později, než-li klášter v Rajhradě, a sice zakladatel jeho jest Vilém hrabě z Rounic a pán na Drnholci, kterýž byl zetěm moravského knížete Konráda III. Tento hrabě vyprovázel vojvodu Zbojenského Konrada do pole proti nepřátelským tehdy Rakusanům, při kteréž příležitosti tam pobořili mnoho chrámů a klášterů. Později pak toho všeho velice litoval, ano na cestu vydal se do Říma, aby se z toho vyzpovídal samému Otci svatému a od něho dostal rozhřešení. I udělil mu ho náместek Christův, ale pod tou jediné výminkou, aby na pokání na svých statcích založil a nadal klášter panenský. S tímto uloženým pokáním vrátil se hrabě Vilém do své vlasti Moravy, a hned se jal správit se po winnosti uložené. I vyhlídl hned k zámečku svatému utěšené a klidné údolíčko, kteréž se táhne mezi hradem Rounickým a naproti strmícím pohorím „ve stráněch“

na pravém břehu Jihlavy. *) Aby však všecko dle wlsu a pořádku církevního wykonati se mohlo, povolal již tehdy zbožnosti svou proslulého opata kláštera Zelimského Gottsfalka do Rounic, aby se s ním o to porabil; a tento zbožný opat byl kajicimu sledčtici ve všem radou svou napomocen. I proto octnuv se v Zelimě, hned wypravil do Rounic tři ze synů svých, totiž: přemora Manduwina, kněze Eberharda, (kterýž byl příbuzným hraběte Viléma) a klerika Richwina, aby tam stavbu budoucího kláštera řídili a pro panny řádu svého swatého (prámonstratského) jak náleží připravili. Gottsfalk pak sám odebral se k generalní kapitole řádu svého do Prámonstratu ve Francouzích, wymohl tam povolání, aby tento nový klášter v Rounicích na Moravě pod ochranu řádu přijat byl, což se s ochotností povolilo. Otcové řádu toho přijali nové toto nadání, jmenowavše hned Gottsfalka opatem nového kláštera a odewydavše mu správu jeho s mnohou pochwalou, načež opat hned zase do Cech se vrátil, a o zřízení této nové příslady na naší milé Moravě neunarveně pečliv byl.

Stavení tohoto kláštera počalo se roku 1181, a tak pilně staveno, že již roku 1183 klášter tu stál ve své krásě ctihodné. Toho ještě léta, a sice na den sv. Dionisia, wypravil opat Gottsfalk přísladu jeptišek z kláštera Louňovic do Rounic, nábožného pak a učeného kněze Petra, proboshta Louňovského za prvního představeného jim ustanovil. Tento zbožný probost jenom do r. 1186 zde pobýv, do Zelimu povolán byl, kde brzo smrti sešel. Opat Otto poslal do Rounic za probostta Eberharda, kterýž byl příbuzným zakladatele samého hraběte Viléma, aby tím během klášter více se zmáhal a blahobyt jeho rozkwétal. Zakladatel nazval tento klášter „Rosa coeli“ (Kůže nebes) a nyní se starali oba o zdar jeho, tak že rok od roku i důchody i počet řeholnic rostly jsou; probosttovi pak přičiněním řádu od papeže povoleno, aby in-

*) Můj přítel pan B. M. Kulda sdělil mi výšně psaní vel. p. faráře Mikulovičského blíže Znojma, ve kterémž mezi jiným stojí: „Na dějepisnou zprávu kláštera Zelimského „*rosa coeli*“ měla by nyní následovati zpráva o bývalém klášteře u Rounic nazvaného „*rosa coeli*.“ — Snad se ujednálo, kdo by se o sestavení také postaral. K tomu cíli přikládám příspěvek.“ Přiložil totiž vel. pan farář Ambrož Honcíl Dlabáčův spisel dobrý, jebnajet o klášteře „*rosa coeli*“ v Rounicích, kterýž náležel nejposledněji klášteru Strahovskému v Praze, jehož členem dotčený welemážený pan farář i Dlabáč, spisowatel zaslane knižčky jest. Můj přítel miš, oběslav mi vše plše: „I vidím v tom výšně potlynutí, aby Wásim přem pro letošního Moravského kláštera Rounického bolíčen byl.“ W co jsem se neprobleně uvážal, neboť jsem tím wyhověl nejhoroucnější touze srdce vlastního.

*) Viz Dobner Töm. I. Monumentor. inedit. str. 93.

futi *) a berlu nositi směl. Jakými statky klášter hned ob samého zakladatele nadán jest byl, toho nikde záznamenáno nenaležáme; až teprve roku 1276 vyskytuje se nám listina melebuležitá, **) o kteréž později řeč bude, ve kteréžto se uvádí deset far či kostelův ke klášteru konnickému náležících, a sice: Kounice (nyni město), Prawlow, (Prawlyn), Malpicz (Malešowice) Uhřichic (Uherčice), Wasfaticz (Wasatice), Urspicz (Uvrčowice), Pulina (snad Smolina), Dunayowicz, Newzibel (Neusiebel), Moschan (nyni Mussow), kteréž spolu náležely i arcijáhenskému Brněnskému. O čem roštal později. Jak dlouho pečlivý Eberhard s Wilémem o toto své milené místo se starali a kdy zemřeli, to nemáme. Mezi tím ale smála se na toto nové sídlo zbožnosti středověké strasná bouře, která tuto sotwa porozhvětlou „Růži“ téměř zcela zničila, jak o tom hnedle vypravowati budeme. Dříve pak budiz nám domoleno, uvéstí zde význačná slova, kteráž jeden z nejvěstších učencův našich wolastenedých ve své historii o klášterích a

jejich zakládání napsal, totiž Palacký: „Také i w posledni čtvrti XII. století ještě neuhaslá tato neobyčejná horlivosť o zakládání a welebení nových ústavů duchovních, aniž ji kdo tupiti bude, komuž duchovní prospěch člowěčenstwa vůbec na srdci leží. Ústawové tito zajiště sloužili středověkosti za semenistě netoliko náboženstwi, ale i nauky a umy, osvěty a průmyslu; ba i hospodářstwi samo, i řemesla wšelijaká jimi se více a více wzdělávaly. Zatáž uslechtilá snáha liblá, která za našeho wětu libuje sobě w zakládání a podporowání spolků a akademií učenských, uměleckých a t. d., wepla také w život středověké ony ústawy, jen že účely těchto býwaly ještě wššší a rozsáhlejší, prostředky ještě oučinnější, a tudíž weškeré postavení a působení jich ještě blahobarnější. ***)

*) Infula jest biskupská čepice.

**) Cod. dipl. Boček. Tom. IV. p. 168.

***) Palacký: Děje národu českého. Díl 1. část 2. str. 41.

II.

Rosa coeli! Rosa coeli!
Jaké trudné kvílení
Zvonky věží tvých vyzvání
Do oblohy večerní? —
Rosa coeli! z tvého chrámu
Leje modlitby se zvuk;
Do zvonění, do modlení
Z dálky bručí divý hluk.
Z Přemyslowců. Er. Vocal.

Musímeť zde zlástě obsirněji pojednati o udalosti, kteráž snad jest nejbuležitější ze všech, co byly wjednány na půdě naší morawské a při čemž se utázalo, že žádný čas a žádná síla nedowede rozvésti to, co Bůh spojil, jako naši Morawu se sestrou Čechii. To se utázalo w bitwě u Rodenic 10. prosince 1185, ve kteréž i hrabě Wilém bojewal. Příčina byla takowá. Tehdejší král Český, welotnějšíž domu Přemyslowců, Bedřich, za to, že mu císař Němeců pomohl ke trůnu, slíbil mu mnoho peněz. Chtěje jich wplatiti, utíšlowal lid daněmi, z čehož po-

wstalo zbourčení mezi lidem, tak že Bedřich ze země odejiti musel. (1182). Z porowán jest Konrad III., tchán Wiléma hraběte Kounického, (nazwaný Konrad Ota) na stolec Přemyslův. Bedřichowi nezbywalo nic než utéci se s žalobou i císaři, kterýž větším dílem příčinou byl nehody jeho. Císař měl útrpnost s wyhnancem, wyprawil do Čech Baronského falckrabě Otta, wolastního šwaakra nového panowníka, a wolal ho i s předními muži w národu na sněm říšský do Řezna. Na sněmu tomto zjewila se nejprw. politika Bedřicha. Baronských w pravé způsobě své nahá, ne-

mládež, nestoudná. Už po tu dobu knížata Moravská (Přemyslovci) přijímali uděly své na Moravě po každé z rukou velitelého knížete Čechského, jenž je propůjčoval ne dědičně, ale jak se mu kdy hodilo; a ještě žádný císař římský nebyl se mohládal do vnitřní správy knížecího domu Přemyslovského. Bedřich propůjčil nyní Rukratovi Otovi z vlastni moci Moravu, co nové markhrabství, a co zlástni léno říše římské; a tím chtěl způsobiti, aby Morava byla navždy od Čech oddělena, a napotom říši německé bezprostředně podrobena. Arciť že při tom nesmělo se dopustiti, aby Bedřich moci cele zbaven byl, ještě by sice nepobledlost Moravy byla neměla trvati, a císař sám byl by snad přišel o ten důstoj, kterých ještě za Bedřichem zůstával. Odpor pánův českých přemožen snadno; císař dal do síně, kde se sněmovalo, nánositi seler, jalovýchž latové tehdaž užívali — to působilo; páni podvolili se Bedřichovi opět, a propuštění jsou v pokoji. (1182 koncem jara.)

Rozumi se, že skutky takovými nemohla panovníkovi pojištěna býti oddanost, ani učta v národu. Všeoobecná nevole cíhala jen na příležitost, aby s větším důrazem vyjevila se opět. Kníže Bedřich nezapomenul se nade svou cti a svým důstojenstvím v té míře, aby byl sobě newšimnul proměny na Moravě. Jak mile ucítil se silna došti ku přewedení úmyslu svého, wypravil vojsko proti novému markhraběti; nepřítomnost císaře, dle jeho již zase v Itálii, howěla záměrem jeho. Za nejvyššího velitele wypravu té ustanovil drahobrého bratra svého, Přemysla Otakara. Stejnou dobou jmenoval Wladimíra knížetem Olomouckým, a Spitihněwa Brněnským. — Přemysl wytrhl u prosinec léta 1185 do Moravy, poplenil Znojensko a Bítowsko bez odporu, a wrátil se do Čech zase, s nepřitelem se nikde nepotkav. Když ale Rukrat Otakara boji se připravil, zřítav sobě z Němec podpory branné, poslán jest Přemysl ku konci měsíce listopada 1185 s vojskem ještě silnějším opět do Moravy. Centráte přišlo k válce domácí rad míru trwawé, a dne 10. prosince swedli Čechové a Morawané u Lobenice

we Znojensku mezi sebou největší a nejkrutější bitvou, o které w letcípisech pamět se zachowala. Bojowáno s obou stran rovnou silou a stejnou rozhořčeností. Opát Gerlach bitvy Lobenické popsaní mistrně nám zůstawił: „Na místě Lobenice nazwaném trwawý a dlouho nerozhodnutý boj sweden, tak že zwul a rhl bojující, hučení lidstva a loňstwa a chřestění zbraně až w skounicích, mili obtud wzdaných, slyšán byl. Wilem skounic, zallabatel chrámu (Rosa coeli), trwný přiběn maje lišči loži, která nesčíslnými ranami rozembrána byla, přec na žiwu s bratrem svým Oldřichem zbitý wywážnul, a to zásluhami bratrů a sester za něj w klášterě skounickém orodujících.“ *) Veliký počet udatných mužůw, až při te 4000, pabli tu w obět politice cizí, potýkajice se s vlastními krajany a rodbáky swými; když je pochowáwáno, házeno při po 10 a 20 do jedné jámy. Sloť tu zajisté o čest jména slowanského, aby znou — byt i trwi — zpečetěn byl swazek Bohem určený, a tak Morawa opět připojila se ke své družné sestře Čechii — orlice morawská opět zasnoubena lwu českému (r. 1185). Kof na to odřekl se Konrad sám markhraběstwi, a wyzuv se z poddanstwi německého spojil se se Znojenskem.

Dobner **) má zaznamenáno, že podle kronikáře Želinského při té příležitosti, když wojsko Bedřichowe do Moravy wpadlo, klášter skounický i s mnohými jinými staveními popelem lehnul, pauny ale že se utekly do Bytowa, kde při wyčtaly, až se stencila wálka, načež při se zase nawrátily do kláštera svého.

A tak se ku klášteru skounickému hned dvě léta po jeho wystawení připíná jedna z nejwšetečnějších událostí, která kdy na půdě Morawské se byla sběhla. A na to pamatujte mili krajane a wlastenci! kterak předkové naši na to pyšni byli a hrdi, že jsou Slowané, a hájili národnosti svoji Bohem dané, dobře wědouce,

*) Chron. Gerlac l. c. p. 119—120.

**) Monum. ineditor. T. I. p. 119.

že s národností vzdělanost, ozvláštní ráz a vřelost mravní zvedenost v jistý hrob klesá. Ale bohužel! nyní na Moravě, zvláště ve městech, na to prázdné neklade se váhy, a když vystoupili od Dobrušského počínající mužové, kteří lid budili, aby se zase řeči své a národnosti ujal, tu již tak byli poněmčili, a tudíž i zmalátněli a tupi, že skoro za bláznův takové dobrodince své považováno. Když ale se vidělo, že ti domnělí blázni přec vzrůstají v sílu a nalézají ohlasu, a uznání u moudrých a sleschetných lidí: tu jich kde jen možno a tak pronásledovali, že by to spravedlivému člověku ani na um nepřišlo. Než ale nyní již, kdy i sami zákonové milostivé a spravedlivé vlády naši pod slavným žezlem našeho Nejsvětějšího Císaře Pána, Františka Josefa I. (Sláva Mu!) snahy jejich tu zvelebování vzdělanosti národní potvrdili, nařídili, aby se řeči slovanské ve všech školách řádně vyučovalo — nyní již bývalá globa nepřátel blaha národního utuchla a moudřejšímu se chování místo postoupila. Nejvyššími zákony národnost naše pojistěna jest.

Ku zvelebení národu našeho valně přispěje Dědictví sv. Cyrilla a Methodia denně krásněji protvétající. An ti to velici a slavní apoštolové naši sami základ položili písemnictví slovanskému, abecedu pro Slované vynalezli, a knihy bohoslužebné do řeči slovanské přeložili: tudíž my jejich potomci máme z vděčnosti k tomu jazyku a té řeči vysoce vážiti, ve kteréž oni našim pohanským předkům svatě

evangelium hlásali a křesťanskou zpívali. Ale posud obzvláště ve městech více obnárodných vřelost, cena na to kladena, aby děti, zvláště v domněle lepších domech národu a řeči své se od-cizily, a v německé řeči byly vychovány. A z toho poslo mnoho zlého; především se staly mělkými nebo-ucty, nebo němčině se naučili příliš mnoho, než aby nepohrdali jazykem národním, a příliš málo, než aby v němčině dokonale vzdělávati se mohli — vyjmouce těch, co potom do vyšších studií přešli a buď zcela se obnárodnili, buď i pravému poznání přišli, což ozvláště v nynějším duchovenstvu, díky Bohu, především se děje. Ozvláště náboženství má dítčím vštěpováno býti v té řeči, ve kteréž doma rodiči s ním mluví, jesto se zde jedná o city nejhlubší — o pravdu věčnou a nejsvatější, a nikoli o to, aby i katechismus se stal pomůckou grammatiky německé. O těchto umou- břili sobě, a nepřemýšleli se po cizinstu!

Kdo jani sebe necti, neni cti ho- dným! — Bud si každý tím, čím ho Pán Bůh mlti dce. Co pak Slované nejsou také tvorové Boží, a nemá-li „každý jazyk významati Hospodina?“ —

Tedy rodiči a učitelové! vychovávajtež děti na Moravě moravsky. Dřsem dobře jest, aby se též přiučili jazyku ně- meckému, ale teprva později, až dobře ve svém jazyku mysliti se naučili, sice budou z nich lidé nijací, a ti jsou nejhorší, protože nemají rázu nijádného a nijádné pravé vzdělanosti.

III.

Od bitvy Lodenické — do válek Husitských. (1185—1400.)

Zbožné dcery „Kůže nebes“ vrá- tily se po skončené válce občanské z By- tova do zbořeného sídla svého, a jaly se znova je vystavovati. Zbali klášter ten, jak nyní v rumech stojí, po té válce tak vystaven byl či později, o tom pí- semných památek nemáme.

Teprv r. 1228 čteme, že byl zase probosťem v tom obnoveném klášteře Florian. Přemou obnovila Konstanca obnověla královna česká, (kteráž neblouho

na to sama též klášter panenský u Bř- nova „Porta coeli“ byla založila) tlt vlnohradu u Medlova od majitele statku Medlova koupené pro klášter Rounický, dťic býti účastna modliteb sester zbožných v klášteře tom Bohu sloužících (r. 1228).*) Probosť Florian i jeho nástupcové byli

*) Obd. diplom. Boček. Tom. II. p. 219 CXC VII.

vždy vzati z řeholníků Želivských, ob kterých klášter Kounický až do svého úpadku odvislým zůstal. Po něm byl probostt Ambrož¹⁾. Tento probostt byl svědlem důležitých událostí v naší vlasti moravské. Přítomen byl, když biskup Robert v Modřicích Oslawanským právo podací chrámu sv. Jakoba v Brně propůjčil (1231)²⁾; když markrabě Přemysl Maltežům (špitálským) statky jejich na Moravě potvrdil (1234)³⁾; když biskup Robert svěděl chrámy a řehole kláštera Doubravnického z Kroměříže potvrdil (1238)⁴⁾; když Václav král Zábrdovským statkům rozumnou (1240)⁵⁾. Toho však roku musel sejiti, nebo ještě téhož roku nalézáme již probostta Jindřicha (1240), kterýž stojí podepsán za svědka na listině ohledem podacího práva v Bistězi a Budejovicích od krále Václava I. (1240), pro klášter Tisnovský vyhotovené⁶⁾. Mezi tím vtrhli do Moravy krutí Tataři, a tiché sídlo panen Kounických neminul šlivený vztek jejich i horavší surovost, ač se nám pobrobnějších o tom zpráv nezachovalo. Přestávající tedy na tom, co jsme volni u kláštera Tisnovského o jejich řádění pověditi museli, pospíšme dále u vypravování dějin našich.

Když Tatar krutí z naší ubohé krajiny vypuzen byl slavným vítězstvím rekoného Jaroslava ze Sternberku u Olomouce a přimlouhou matere Božiny Hostyně, tu oddychovala volněji vlast sličná a z tolikera ran krvácející. Z klášterů od těch divochů znečistěné a zpusťované zotavovaly se zponenáhla. Z tiché sestry a zbožné řeholnice „Můžebes“ počaly se oddávati obvyklým cvičením pobožnosti, častovaly pocestné, stavěly stavby krásné, podporovaly umění a řemesla v okolí svém, jako to vždy a všudy kláštery dělali uměly. Blahobyt panen Kounických se zmaňal tím více, ať byly pod ochranou horlivých pro-

bosttů, kteříž co bděli strážcové uměli hájiti a zaslávati práva kláštera a ujmati se jich, kde jim hrozila ujma a bezprávi jakékoliv. Tak v tom ohledu zmínka se děje o probosttu Mikuláši I. r. 1275. Toho roku¹⁾ hádal se klášter tento s Oslawanským, komu náleží právo podací (patronat) v Trostkovicích. Probostt Mikuláš, ať obě strany sobě byly zvolily opravce (arbitros), vzdal se práva svého kláštera,²⁾ a biskup Robert z Blanská velel, ať do které lůžky pře o tom má býti narovnána;³⁾ ano biskup sám osvědčil se v listině z Bystoměře dané, že pán Miroslavský (na Miroslavě) toto právo klášteru Oslawanskému byl propůjčil⁴⁾, načež spor ten utichnul na vždy. Za času tohoto probostta naleznul klášter Kounický, (jako prvé o Konstancii jsme byli s pochvalou zmíniti museli) zase novou dobrodětelnou v jiné usledčité matrone. Františka Macdová, pani ovdovělá po panu Oldřichovi z Drnholce, kterýž v tomto klášteře pochován byl, darovala jako záduši jeptiškám 80 mark šříbra, což byla tehdyž veliká suma peněz. To darovala usledčité pani chrámu Panny Marie v Kounicích pod jistými závazky nepatrnými, co do vykonávání⁵⁾ (XV. Cal. April. 1276).

Za to pak hned se zase ulázalo, jak věčné a uzalé jsou sestry „Můžebes“ k dobrodincům svým. Z odevzdaných jsou (ovšem s povolením svědč, jenž do toho co mluvíti měli) usledčité matrone Macdové k použití na čas života blízký stateček Bránice (němedě), kde posaváde viděti nějaké chatrné pozůstatky stavení z oněch dob klášterních pocházejících. — Po Mikuláši II. spravoval klášter ctihodný Gerlach. (1293.) Za jeho času povstal spor mezi klášterem Kounickým a řádem Špitálským (Maltežů), kterýž v Přibicích měli svého faráře, stranova desátkům z polí kláštera Kounického faře náležících, kteréž Gerlach ve dvou lůžkách

¹⁾ a ²⁾ Cod. diplom. Boček. Tom. II. p. 233.

³⁾ Cod. diplom. Boček. Tom. II. p. 281.

⁴⁾ Cod. diplom. Boček. Tom. II. p. 342.

⁵⁾ Cod. diplom. Boček. Tom. II. p. 365.

⁶⁾ Cod. diplom. Boček. Tom. II. p. 382. p. 384.

¹⁾ Cod. dipl. Boček. Tom. IV. pag. 154.

²⁾ Cod. dipl. Boček. Tom. IV. pag. 156. CXII.

³⁾ Cod. dipl. Boček. Tom. IV. p. 155.

⁴⁾ Cod. dipl. Boček. Tom. IV. p. 161.

⁵⁾ Cod. dipl. Boček. Tom. IV. p. 171. CXXII.

vrátiti musel řáde Přibické. ¹⁾ Tentýž probosst koupil od Jindřicha z Lihtensteinů dvě děviny *Pamorany* ²⁾ a Popice pro klášter Kounický. (r. 1297). A tak utěšeně zmáhalo se bohatství tohoto kláštera, bez kteréhož žádná společnost nic dobrého a znamenitého ve světě poříditi a uvésti nemůže. Škoda jen, že zase i v těchto dobách pozdě onde přiválila se bouře na toto tiché, v údolí od hlomozu světského utryté sídlo panen-
ské, zachvátíc záhubou věšší menší kolem ležící statky jeho, jako se t. p. vypravuje o pochodu válečném Rudolfa z Habsburku, kterýž co vítěz (1278) nad nestastným Otakarem, králem Českým přes Bálčice do Moravy vtrhnul, a jesto Moravané ho nechťeli hned uznati za pána svého, vojstvo jeho mnohou promobilo po úbohé zemi pomstu. Pochořelice pohorěly jsou; statky klášterů Kounického, Oslawanského, Rajhradského mnoho trpěly, co zatím Rudolf ležel táborem u Zwančic, Oslawan a Rosic, vsudý jeden den, až ho veliký biskup Bruno smířil a do Brna uvezl. Ale kde neštěstí nejvyšší, tam pomoc Boží nejbližší. Již jsme zmínili, jak zbožná Františka Mačowa obmyslila štědré sříbrem tiché sídlo Kounické. Toho samého roku, co Mačowa obmyslila klášter Kounický, událo se něco, co rovně nebylo klášteru tomu na ujmu. Už dosud totiž brávala kapitola Voleslawská v Čechách desátky z far kláštera Kounického, jesto zároveň se všemi kraje Znojemského farami. dotčené kapitole zavázány byly. To přestalo ob roku 1276, kde dotčená kapitola Voleslawská takovou učinila s klášterem Kounickým smlouvu, aby jí klášter desátky tyto ze svých 10, a potom ještě 6 far, k arcibiskupství Brněnskému patřících vybíral, za to ale kapitole Voleslawské ročně jednu marku na sříbře odváděl. ³⁾ Avšak lepší ještě výhoda přišla klášteru zase od

ufflechtilé duše ženské. Toho času zbržovala se totiž v Brně ovdovělá po Václavu II. Královna Eliška, ¹⁾ matka posledního Přemyslovce v Olemouci zavražděného. Nábožná tato paní, chtějíc zálost činiti za poklésky života svého, bez nichžto nikdo se neobejde, uminila sobě, krom jiné důkazů nábožné myslí své založiti klášter pro panny řádu cisterciáckého na Starém Brně, jakož tam i podnes stojí, a králové klášterem „Aula B. Mariae“ slowe. Tudyž náležala na krále Jana svého zetě, aby jí k tomu napomocen byl. Jestto pak chrám Panny Marie na Starém Brně jeptiškami Kounickým náležel: povolil král Jan a spolu markrabě moravský, aby směly panny Kounické ten chrám na Starém Brně a posom dvůr v Hajanech ²⁾ Elišce podstoupiti k cíli nadřčenému, (1323) a za to obdržely dědinu Pravlovo, asi 1/2 hodiny k jihu od kláštera ležící; což pannám velice muselo přijiti vhod, ant statel svůj více na blízku měly. Téhož roku prodal Sezema z Jemšovic klášteru Kounickému dvůr, ³⁾ v dědině Dyršowicích (Stetendorf), jakož byl roč před tím (1322) tamtéž prodal probosstovi Jakobovi pro

¹⁾ Codex dipl. Boček. Tom. V. pag. 298. CVI.

²⁾ Codex dipl. Boček. Tom. V. p. 59. LXI. (To bubou suab Pouzbrany. Boček má Porýčany a Popice.)

³⁾ Codex dipl. Boček. Tom. IV. p. 168.

¹⁾ Eliška tato jest wdowa po Václavu II., králi českém, její dcera Eliška měla za manžela Jana, krále Lucemburského, po zavraždění posledního Přemyslovce, krále českého a markraběte moravského. Její obžalství důvěrník byl Jindřich z Lipé, hejtmán v Moravě, pročej se tato ovdovělá královna ob r. 1319 na Moravě držela, a tu mnoho pro zvelebení náboženství učinila. Jest to ona královna, kteráž se slanelá svatě hostii, na kteréž se zářal veliký stál v Zwančicích, jak to náš umělec Šellich mistrůvským štětcem svým dle historie představil pro jednotu katolických panen v Zwančicích na obraze, který jsme viděli ve výstavě o 4. všeobecných sjezdech jednot katolických v Brně 1854. — Tetež zbožná panovnice založila také chrám Páne v Komtně u Brna. Viz Cod. dipl. Tom. VI. p. 164. CCXXII.

²⁾ Pístinu o tom v archivu kláštera Staro-Brněnského, Cod. dipl. Tom. VI. o. 165, CCXXIII. & p. 177. T. VI. Hajany jsou posud děvina k řáde Ořechovské náležel v romantickém údolíčku položena.

³⁾ Cod. dipl. Chytil. T. VI. pag. 174 CCXXX.

tentýž klášter 2 lány za 70 mark grossů Pražských. ¹⁾ Téže královské pani probati směl též probosst Bulko r. 1329 dvůr Wrenspicze (Frainspiz) ²⁾ a potom probosst Kuland 1329 pole v dědině Sattendorf (Stetindorf čili Treskowitz) wířáři Iwančičemu Salomonowi, a bratřow jeho. Po tom probosstowal Mikuláš III., kterýž probal dědinu Seiten-dorf (Sattendorf) opatowi do Lut (Klosterbrud.) Pak byl probosstem Wáclaw z Kunowic (1376) a Vindřich (1377), kterýž ob papeže za kuratora kláštera Břewnowského ustanowen byl. — A tak twel klášter ten, čehož důkazem i to, že i biskupové z Olomouce doň zawítali jsou, jako to obzřítel o Robertowi, kterýž sem často zawítal a dobře je tu mimal (Cod. dipl. Boč. II. 108 & 177), kterýž wšak welikému Brunowi ustoupiti musel. A tak to trwalo až do dob Husitských, kde Bůh tento klášter nawstiwil a zloufel. — Wšudy widíme, kterať w řízení klášterstvem řídí a spravuje wše probosst, ont jest wládnuocim rozumem, ale srdcem wše obřiwajícím jsou panny, kteréž se uobleji, a dobroditelky, kteréž klášteru znamenitě přinášejí dary a oběti. Zajiště objazřiwá ženská weliká sobě wydobily zásluh o miru a náboženstwi jako w obrácení národůw, tak i w stawení klášterů a ústawů dobročinných, w řízení žiwota rodného a w křesťanském odchowání dítek. S welikou oblibou tudýž čtámám řeči, kteréž o tom předmětu učinili byli s neobhyčejnou horlivosťi dva knězi wla-

staneční na sjezhu IV., ¹⁾ totiž wel. pan Michael Pacina, kaplan w Tiffnowě a wel. pan Tomáš Šimbera, farář w Romině, dwodice z historie, jakých sobě zásluh nazískalo „nábožné pohlawi ženské“, jak je sw. Augustin jmenuje, o rozkwět wíry, Cirkwe a mrawopověstnosti křesťanstwo-katolické. A nemohu leč blahoslawiti wnuknuti to, kterýmž na swětlo wynikly jednoty panenské. Nebo strže tyto jednoty zase swěžejší křem náboženstá obihá w žiwotě rodném, a ženské pohlawi lépe počíná pochopowati a poznáwati wynešinou úlohu swou. Proto je rádno, w těchto jednotách pannám předkládati wzorů panen, řádných manželeť, hospodyn a mateř rodných, jak je žiwotů smatých, tak i je žiwota pospolitého. Wšborně se k tomu hobi charakterů sw. Ludmily, Moniky, Marty a Marie, a t. d. Ze swětšých wzorů pobáwá pělné prčení wšborná kniha: „Pomidky pro moji dceru“, z francouzského od F. R. Bonilly, přeložil Dr. Fanel. 1. a 2. swazek w Praze 1854. Kdo o tom chce obširněji čísti, čím jsou a býti mohou ženské lidstwu pokoleni, teu čti w překrásné Postille ²⁾ od Dr. Frencla na str. 669 díl I. Podle síly a wplywu, který má ženská na srdce mužow, nakloniti uměly objazřiwá ženská jak k zlému, tak i k dobrému muže nejstatečnější, a nestámaloby mnohých welikých ústawů, kdyby ženský jazyt nebyl swou wýmluwností wůli mužowu k tomu naklonil. Protož tomu čest, tomu čest. —

¹⁾ Codex diplom. Chytil. T. VI. p. 159. Roku 1327. žalowala králowna Eliska (dcera oné Elisky) kapitolu Olomouckou, že tam po zavraždění jejího bratra poslepného Přemyslawce křesťi postrabl ráme sw. Anny a jiné wjacné ostatky (reliquie) královské rodné náležet. Papež Jan XXII. nařídil opatům z Třebíče, Lut a probosstu Kunowicému, aby cestou poloje tomu na stopu přišli a reliquie nawráceny byly. Cod. dipl. Tom. VI. p. 274.

²⁾ Postilla o tom w archiwu kláštera Starobrněnského. Dědina Frainspiz nedaleko Kunowic k západu posub stoji. Cod. dipl. Tom. VI. p. 291. CCCLXXII & p. 286 CCCLXXV.

¹⁾ IV. Wšeobecný sjezd kat. jednot str. 50 a str. 74. Řeči wšech čtyř wšeobecných sjezdů jednot katolických na Morawě, které by w žabném katolickém domě, tím méně w knihárnách na Morawě, w Čechách a na Slowensku scházeti neměly, jsou posub wšech w čtyřech swázcích k dostání w Brně u kněhlupců Ritsche a Grosse, jakož také u přebnosťenswa ústředni jednoty katolické w Brně.

²⁾ Postilla ta jest wydaná ob Dětictwí swatožanského w Praze, prawý to postab sneslený ze wšech nejlepších knéh bohoslaweckých nasseho welu, prawá to perla theologické literatury české!

IV.

Od válek husitských až do tak zvané reformacie.

(1400 — 1500.)

1. Války husitské postýhují jedno z nejmutnějších divadel po společné vlasti Česko-moravské. Wůdci swými rozpálený husita táhl, kalich Páně v čele vojsk máje, po vlastech, a bořil a pálił bez milosti chrámy a hřady. Neboť měl vůdce Husitů Jan Žižka to nedochvalné mínění, že kněžstvo, zvláště řeholní a sľechta vyšší naskrze zkažení jsou. I šlo to tedy na hřady a chrámy, a kde jim co pabla pod ruky, vše pobořeno a potřísnáno. Toho pak nejvíce jest želeť, že při tom šíleném boření a pálení přišlo na zmar tolik vzácných památek stavitelství a jiných umění, tolik písemnosti, kteréž tehdyž jedině v klášterích a strže klášterů pěstováno. I ubohé matrony „Můž nebeš“ musely zakoušeti všech vzteků málek husitských. Divý husita přikwapil sem do tichého údolíčka Kounického, a jakoby sup se šřítíl na klidné holubinky, tak se rozutířaly panny, kam která mohla. Ale mnoho jich pozabijeno. Koluje pověst v okolí Kounicím a Ivančicím, a ukazuje se tam i strmá skála, se kteréž prý strasný vůdce tlup husitských ubohé panny střemhlav do tůně házeti welel, jako se dohlí stávalo zločincům nejhorším v Římě pohanském se skály Tarpejské. Vyhlý to tussim jeptišky ze sousedních klášterů Oslavanského a Kounického, jichž tak ukrutný osud potkati musel. — Šlo jejich tiché zbořeno a vypáleno. „Můž nebeš“ osířela a v šinách a na kře zamládló ticho hrobové. Teprv až mirem v Žilavě r. 1430 konec učiněn zuřivým vzbuchům vášni šílených: tu zase počaly se zalidňovati obyvateli swými tiché komůrky kláštera Kounického, a počala se stavěti a opramováti zneuctěná, zbořená svatyně. Tu již bylo potřebi činiti výloh tak velikých na opravu kláštera, že ubohé panny na dlouhý čas se zakrmácely a zotaviti se nemohly. To poznati z tak častého pohánění jejich probosťů k soudům strže půhonů, pro nezaplacení bluhův. Tak probosť Mikuláš IV. r. 1438 pohnán byl do Brna k soudu, že 140

kop grossů vyblužených zaplatiti nemohl; potom i ob pána z Ledwice za touže příčinou byl žalován.

2. Wáclaw III. obdržel od papeže Mikuláše V. povolení, aby faru v Mikulově s desátkem z dědin Voitelšbrunu, Perny, Klentic a Pardorfu tak dlouho podržeti směl, ažby z toho bluhů klášterni zapraviti mohl.

A však ani to ještě nestačilo, nebo r. 1459 musel s povolením přemorky Barbory a podpřemorky Anny vypůjčiti od jednoho měšťana Brněnského 200 zl. uher., což mu potom z Brámovského msta po 12 kopách grossů zplácel. U Majšpic musel probati pole 30 jiter pánu Lobednickému za 180 kop grossů a r. 1460 dědičnů dvůr Sumice opatovi Přibislavovi do Lut (Klosterbrud) za 60 mark grossů, což i král Žiří v Praze potvrdil. Roku 1484 žalován byl probosť, že weš Neslowice neprávě v držení má; předce však ta dědina zůstala až podnes při statku Kounicím. I probosť Hynek pohnán byl k soudu pro 42 mark Wíd. č. služných. I městečko Kounice muselo pannám vyšelijať napomocným býti, jesto probosť Wilem s povolením přemorky Kateřiny roku 1483 městečku dal právo, aby závěty (obřady) činiti smělo. O všech pak probosťech čteme, kteráž zasedávali na sněmích zemských v Brně co stavové země Moravské. Dřiatně želeť jest, že právě tento okres časový kláštera Kounického tak temně jest ozářen světlem historickým, že wyjma těchto práv týkajících se hmotného stavu kláštera zbědovaného, o ostatním působení jeho téměř ani stopy wynalezti nelze. Mnoho pověsti tu koluje v okolí o tomto kláštere, mnohou pohádku si wymyšľili lidé o tomto posvátném sídle, neboť jest to pomahou lidu, že, kde se mu nedostává historie jistoty, tam se samoděť domyšľli a dohádává toho, čeho dozvědět se chce. Spišowatel těchto řádků jám s napnutýma očima a usíma poslouchával divným pověstem, jež mu vykládávala máť či do

jiný o tomto fidele posvátném z dávnověstosti křesťanské; s jakousi bážlivostí vstupoval do těchto sbebiných, welikánstých stěn, na kterých tam ta podobizna prý se dívá na jisté místo, kde weliký poklad zadržán jest a t. d.

3. Odtud k welikým dílům zavázány se býti citíme společnosti učeníhů mužův, kteráž w Brně pod jménem „historické sekce“ měsíčně swá sezení mívá a čtení tam držané we zlástnách knihách tiskem vydává, jež obsahují tosse, co tito mužové pilně a učeni ze starých písem a listin o starých památkách vlasti naši milé vyžpytují, abydom toho k vědomosti lidu dospěti mohli. Weblé toho ale i ty powěsti, jakoli někdy neobsladné, ba i směšné a zpozdlé, ba i ty pohádky našeho lidu nejsou nám nikterak lhostejny, nýbrž jsou nám witané a milé, jesto z nich zpytujeme powahu lidu našeho Morawského. Odtud jsme s radostí uitali dílo, kteréž nám sestawil náš přítel a pořadatel tohoto Morawana, B. M. Kulda, a kteréž má titul: „Pohádky a powěsti“¹⁾ národu Morawského. Mnolý si čta titul takový pomysli: Co pak je po takových pletkách, jako jsou pohádky, wšak to bez toho není prawda, nač to sbírat a vydávat?

Wšak kdo se naučil hlouběji skoumati, neodbyde to tak náhle, nýbrž těši se nad nírú tomuto podniknutí. Pohádka owšem je sfořápta, ale w ní se taji a dozrává sladká, či aspoň spasitelná prawda. Co nelze říci do očí lidem, aby již neurazil, to se dá přebnésti w rouchu bájky či pohádky; a nalezne to přiznivějšího přístupu k myšlce a k srdci lidu. Znást tu powahu lidu ubohý Soatham w Písmě swatém, nejmladší bratr ukrutníka Abimelecha, jehož židé nemoudře zwolili

za soudce swého, a mluvil jim proto do duše, ale aby je nezahánbil příliš, powídal jim pohádku (bajku) o stromech (Jubic. 9, 8). Známy jest též účinek, jakž měla pohádka (bajka) oblíbeného tribuna Menenia Agrippy na pracující lid Římský, kterýž se rozhněwaw na boháče a na sledstwu wytáhl z Říma a položil se hněwivě táborem na hoře swaté; minime fábulu o žaloudku a oubedy ostatních. A hle! lid tomu porozuměl a wrátil se hneď. A tak je to i u wybělaných lidí, kteří jsou někdy důtkliwější, nežli newybělanci; kde tedy prawdu mluwiti není radno, tam musíme dělati bajky jako Esop, a wložití to zwiřatům do huby, a tworim bezživým, aby to powěděli lidem, co tito zwěděti mají. Z náš lid Morawský má sílu takových pohádek. Po některých owšem je málo nebo nic, ale některé welikou mají do sebe cenu! Jako rozum wtělen w přislowích lidu, tak jeho obrazotwornost se zrači w pohádkách, jak umi lid básnit a zaobaliti, co si myslí, do roucha pobobenství. Kdoby nezasnul, čta pohádku o „dwanácti měsíčkách“¹⁾ kterouž si wykládají w Trenčanské stolici Slowáci, jimž nerozum, newybělanost a hanebná neláska nadává „die dummen Slowaken!“ — Taji se w ní prawda, že cnost zwiřeti nad zlobou, i kdyby nebe diwem pomoci mělo — ale jaká to w tom poesie, jakáto mluwa! To jak by člověk mlsal neustále z číste Ganimedow. Jsout to wysoce nadané hlavy, třeba ne wybělané cwičením školským (ale právě proto snad někdy rozumnější!), jimž dal Bůh ostrého wtípu a živé myšlce, z nichž tyto pohádky posly a pochobi. Proto by bylo přáti, aby když ty pohádky dítkám se čtawají, hneď se jim při tom ob nětoho wyložilo, jaká se w tom prawda mratvní skrýwá, a co si z toho pro své mratvní chowání wybrati mohou.²⁾ Jaké

1) Sussí dobrý rozbil činiti we slowách bájka, pohádka a powěst. Bájka jest ubalost wymyšlená z oboru zwiřat a wěcí bezživých, we kteréž nejaky mratw lidstý se překládá; pohádka již stojí wšle; jesti to ubalost owšem též wymyšlená, ale z oboru činnosti lidsté, jednajet tu jsou osoby lidsté; powěst pak má zálab dějepisný, t. j. to, o čem se wyprawuje, t. p. osoba či wěc (zámek, hrab) je něde skutečné, ač to, co se wyprawuje, třeba zcela wymyšlené jest.

1) Viz: Almanach „Laba-Niola“ str. 67 na rok 1855. Škoba, že wšedco ostatní, co w tom almanachu obsaženo je, jest jenom ku pohoršení a na ostudu statečným lidem!

2) Tak učinil w nebéli Dewitnil wel. p. farar Tisnowský w Jednotě katolické pro mužské. Wyprawowaw pohádku „D lyryntický“ na to poukázal, které mratvní sady této humoristické pohádky za zálab slouží, což owšem se welmi zalíbilo.

prospěchy z těch pohádek pro jazyk a v Musejniku,¹⁾ melikou dávající chválu p. pořadatelů pohádek moravských, p. pořadatelů pohádek moravských, o nichž tuto mluvíme.²⁾

V.

Od tak řečené reformacie — až do nynější.

(1500 — 1800).

1. R. 1504 čteme, že byl probosťem „Núže nebes“ Wáclaw IV. z Hobic. Tento probosť byl urozenec, jakož i nástupce jeho Jan IV. hrabě z Althan (1507 — 1517). Mramorový náhrobek jeho posud žiti jest ve zříceninách kláštera Kounického,³⁾ a hájil různé práva toho kláštera; na p. Janu Zeleném z Říčan (1507) vymohl těch 600 zl. od Wáclawa z Hobic na vydržení kaplana uložených, kteréž pan z Říčan co peručník vyplatiti musel; dále poňnal k soudu Erasma z Lichtensteinu, že zdržoval desátky z Drnholce; r. 1512 žaloval Zindřicha z Lipé, že jeho lidé z Ivančic na gruntě kláštera Kounického bezprávně mýto žádají. Jeho nástupce byl Martin Göffl, robilý Zihlawec a kněz z Běliva, doktor práv, 1515 farářem v Zihlawě a konečně probosťem tohoto jindy tak proslulého kláštera. Byl spolu biskupem z Mikopoli (titul) a suffraganem biskupa Olomuckého. Jako probosť přikoupil klášteru statek Perseluc (Siluňky?), Štikovice (Štikovice) a Radošovice, jakož i pět rybníků za 800 zl. št. Roku 1526 tento nešťastný kněz dal se omámiti novotami německého kazatele, vlastně kazatele nové víry, Lutwa, stal se protestantem a oženil se s jednou jeptíškou, načež se nejvíce zdržoval v Mikulově mezi novokřesťanci (Anabaptisty⁴⁾).

Jeden anabaptista mu věnoval knihu o tom, že se bítí teprv, až jsou vypuštěny ve víře, křesťiti mají.¹⁾ Musel pak Martin ještě jiných zločinův winným býti, jesto byl rozkazem královým jat, a až na škřepci natahován, a to asi sedmkrát, jak Valbin²⁾ dokládá; a již i měl upálen býti, kdyby mnohé věci nebyl odvolal, načež na přimluvu některých sledčiců život mu darován. Císař Ferdinand potáhnul nyní statky tohoto kláštera na sebe a odvezl je l. p. 1535 p. Jiřímu Zablouvi z Limbertu kterýž byl vicekancler český, jenž opusťené stavení klášterní a kaplu Marianskou zase vřstavěl. Byl zde i pohroben. Tenkrát ovšem Moravané a Češi mezi sebou v přátelském trvali spojení, co národové sousední jedné řeči, jednoho ducha; — tenkrát ovšem nebylo takových špičatých počínání na Čechy roztroušeno mezi Moravany, kteréž jsou proti lásce křesťanské a proti smornosti sousední, i proti očitě přesvědčenosti; — L. P. 1562 byl se uvažal ve statek Kounický p. Sigmund ze Zástřizlu, po něm Zdeněk Leo z Rožmitálu (1578), který jej tak zadlužil, že jej Bernardovi Drnowskému z Drnowic (1586) prodati musel. L. P. 1610 byla majetnice panství Johanna, dcera Bohusle, posledního Drnowického, zasnoubená Jiřímu Ehrenreichu z Hogenbornu, která l. P. 1619 i s chotěm svým na powstání protestantské sledchy Cesto-moravské proti císaři Ferdinandovi

1) Viz r. 1854.

2) Pohádky Moravské, díl I. z olovi Rožnovských posud dostati lze u pořadatele Moravana v Brně, a sice vsedě 8 swazků za 1 zl. 40 fr. št. B. M. R.

3) — — — In Xto Pater ac Dnus Dnus Joannes Praepositus Monasterii Canicenis hic sepultus. Orate pro eo.

4) Tato sekta powstala v Němcích, ve městě Ruykowě (Rywikau), původce byl jistě Mikuláš Storch; nejvíce se zmožila ve městě Mikulově, kdež i potlačeni jsou byli, a král jejich Jan Bořchoľb, krejčí

z Lejby, usmrčen, načež se rozšířili po rozličných krajinách. U nás na Moravě jich bylo velmi mnoho, požíhvající ochrany sledchy Moravské.

1) Byl to jistě Balthasar Suebmeier v. Friebberg (Pacimontanus), kterýž r. 1526 do Mikulova přišel a r. 1527 ve Wibni co kacíř upálen jest byl.

2) Epitome p. 463 a 586.

II. pobíl měla. Když napotom po bitvě Bělohorské (1620) pomstalcům statky a privilegia se odebíraly: tu i panství Rounické připadlo komoře císařské, od kteréž je kardinal a kníže František z Dietrichsteinů, biskup Olomucký, tentokrát za zeměsprávce v Moravě od císaře ustanovený, za 111. 406 tolarů Moravských odkoupil, a se statkem Blasatice Beithowů hraběti z Thurnu odňatým je spojitě posavádní majorátní panství Dietrichsteinské z toho způsobil, ku kterému l. p. 1745 sousední překrásné panství Zibohorovské připojeno jest bylo, ale již zase odděleno jest.

2. R. 1698. 31. srpna obdržel opat Strahovský v Praze Beit Seipel od knížete Ferdinanda z Dietrichsteinů zase toto stavení, ovšem zbořené, pod tvrdými podmínkami. Posledního prosince¹⁾ převzal opat ve jménu řádu svatého toto místo; kníže vykázal místo pro přibytí dosti obmezené. Chrám Páně, jehož stěny posavád stály, obnovil opat Strahovský, posvětil a první mši svatou sám tam sloužil. Ze statků vyšaf, dříve ke klášteru náležejících, kníže mu pro nic ponehati nechtěl. Od té doby tu přebýval vždy jeden kněz ze Strahova, kterýž tento klášter, jakož i hospodářství ob opata Kasspara z Duestenbergu v Německých Branicích koupené spravoval a obstarával. Poslední z těch správců byl 1798, 25. prosince p. Oktavian Prudský, kterýž toto místo s celým hospodářstvím, se stávkami sešlými, knížeti Janu křesťiteli z Dietrichsteinů ve jménu opata Milo Gršna a celého Strahova r. 1808 obvezdal. Od té doby, co poslední založený požár toto stavení strávil, jsou tu z něho jenom smutné zbořeniny. Smutně tu poznášeji se a čněji ctihodné stěny chrámu

druby v dějinách naší vlasti tak proslaveného. Klášter jest vystaven ve slohu novějšímu, a posud se v něm přebývá; všedlo pak, co patřilo ke kostelu, jesulo se, totiž spojitě chodby, postavnice čili sakristie, kaply, kteréž již z nového věku svůj původ mají. Však na tom málo záleží; velice mnoho vyšaf na zbořených pozůstatcích chrámu samého, ač dost špatně zachovaných; majíť ony ceny pro dějepis umění stavitelského.

Stit jest posud v dobrém stavu, z koutův jeho vyčnívající pilíře popínají co podpory stěnu až k vrchu. V poli stitu samého je čtvero oken gotických, na hoře jedno, a pod ním tři menší bez ozdoby; jiných ozdob tu není viděti více. Stit jest oddělen rovným lemem ode zdi dolejší, v jejímž středu je veliké okno gotické, kterýmž padalo světlo jeptiškám na kůr; byloť trojdielné mající mnoho ozdob, z nichž posud něco zbýlo. Hlavní vchod z této strany nebyval nikdy zrovna pod tím oknem, nebo toho nepřipouštěla klenba kůru dotčeného, nýbrž poněkud v levo. Dvěře do chrámu jsou ze vnitřku čtverhranné s poněkud zaokrouhlým klenutím; z vnitru vyšaf jsou okrouhlé, na vrchu pak uprostřed dolu tak vyhnuté, že tím pomstávají dva oblouky okrouhlé. Obruba všeho toho představuje oblouk jehlancový; mezi tím tedy a vrchním okrajem dvéří prostírá se pole, ve kterémž Kristus zehnající v poprsí se představuje. Nad obloukem vybihá rovnou stítek, kterýž se končí ve snopce listů dubového. Za tím bylo čtverhranné okno, které nyní kamennou plošinou je zastěho. Po stítku sem tam viděti listů dubové. Na stranách dvéří, kde jsou pruty vypoukle tesaře, znamenati několik známek kamenických. R. p. X; GM, Y, a v pravu X, X, π.

V pravu stitu vystoupá malá, dosti dobře zachovaná osmírohá věž se zvěným svrškem ze stěny pobočné. Schodby na věž vedoucí jsou až na několik stupňů posud zachované. Vchod je ze vnitřka. Vedle průčelí chrámového je v levo v rovné čáře s oným zevnější stěna chodby křížové. Jestť pak rozdělena dvěma pilíři na tři rovných části. Ve středním oddílu je zastěho gotické okno, a nad

¹⁾ Diarium Monasterii Gradicensis (M. S.) r. 1698.

Když opat Strahovský ten klášter obnovil, a r. 1703 vysvětil: brzo na to nejalý zlomyslný člověk jím ho podpálil; a od té doby jenom jeden či dva knězi tu přebývali z kláštera Strahovského, z nichž jeden v Něm. Branicích hospodářství vedl. Proto je vyšaf statek ten jenom slouby více, nežli užiti přinášel: tubyž ho opat zase knížeti Dietrichsteinovi za 45,000 zl. popustil.

tlm po celé šíři stavení tří nových čtverhranných oken, jimiž nová chodba nad křížovou dosahovala světla.

Chrást Páně sám jednoduše vybudován jest ve způsobě kříže. Délka lože obnáší až k lodi příčně 64', šířka pat lože příčně 47', 9". Délka každého křídla jejího obnáší 24'. Délka presbyteria až k lodi 47', délka tohoto (konce) 7'. Šířka lože samé rovná se šířce presbyteria obnášející 28'. Dlouhé rámě tohoto kříže bylo podle celé zbělky své téměř odděleno v polovičné výšce své na dvoje patra, kde jeptišky měly svůj kůr; klenuti, na kterémž tento kůr spočíval, už tu není; jak ale vypadalo, lze jest poněkud si představit z těch silných kamenův podpěrných, jakož i ze sloupů v zeb ponořených či zahloubených. Klenuti lože rovně již také schází, jako ostatní v celém chrámě. Z kamenův náhrobních, kteréž Dlabáč udává, není tu již žádného viděti. Nejsou-li někde pod sutinami zahrabány, upotřebeny jsou byly k stavění, což pravdě je nejpodobnější. Bohužel! Dlabáč neudal místo, kde se nalezaly. Weblé chrámu k severu je chodba křížová, která téměř do půle stojící stěny chrámové sahá. Dvějímá v sobě tvoří čtveruhelný. Chodby, jesto s chrámem rovně běží, mají 61', ostatní 54 1/2', zbělí; šířka obnáší 13'. Klenuti její posud zcela dobře zachováno jest, jakož i schody velmi těsné, po kterých se na chodby nad ní dostati lze jest, kteréž ale jsou bez přístřeší a později vybudované, jesto s ostatním stavením neshodují se. Chodba křížová má na každé straně čtvero velkých gothických oken bez ozdób, ale divně propletených. Z východní chodby vkročí se dvojím vchodem weblé sebe do kaply. Tato je čtverhranná. Délka její rovná se šířce lože příčně (28') se kterouž i pravou stěnu společnou má. Šířka její obnáší 13', naproti vchodu je veliké gothické okno. Klenuti té kaply je zcela dobře zachováno, spočívající na malých podpěrách, kteréž květinami a jinými předměty ozdobeny a dobře zachovány jsou. U prostřed kaply je náhrobní kámen probosťka Jana IV., z červeného mramoru, kterýž jak Dlabáč udává, byl robtil hrabě z Althana a ob r. 1507—1517 probosťtem byl. Již za času Dlabáce

nebyl nápis k přčetení. Tato kapla byla ještě tak dlouho v dobrém stavu, pokud tu Premonstráci byli. Nynější vel. p. farář Rounický, Leopold Eifenfest, v ní ještě co pácholil ministroval. Úřadníci kněžci ale nechali tu kaplu jako všecko ostatní zbořiti se a zajiti. Chodba křížová a kapla daly by se ještě snadno ob většího jesuti uchovati, kdyby se nad nimi střecha udělala. A stálo by to jistě za to, aby se takového cos udělalo. Kníže pán jistě by k tomu byl nakloněn, kdyby ho někdo na to upozornil. Na to, jako i na Jbářský kostel sv. Jana měl by ho někdo upozorniti. — Konventské stavení, jak nyní jest, ovšem nepatrné v sobě má místnosti, a muselot v čas květu toho kláštera býti mnohem rozsáhlejší a prostornější. Kolem kláštera táhnou se zahrady, jež omlazuje říse k Pravomou spěchající Vltava. Bylo slyšeti, že kníže to chtěl dáti rozbořiti, ale pernost stavby rozhodovala takovému namáhání, kteréž by se nebylo vyplátilo. Nyní se již není obávati toho, aby místo tak památné zcela vyhlazeno bylo. Úřad c. k. konservatora jistě k tomu přihlébne,¹⁾ aby se zachovalo pro památku místo posvátné, a kdo ví, čeho budoucnost v líně svém přechovávala. Snad se zase navrátí s pokročilou vzdělaností onna upřímná touha po Bohu, a přítulnost k náboženství katolickému, bez kteréž všecko učení je jenom chytráctví, a všecko umění jen bráždění smyslu,

¹⁾ P. T. c. k. konservator, p. Vebřích hrabě Sylva Tarouca, náš ctěný přítel, za tou příčinou letos v zimě tento klášter navštívil, a zvrub okresil i vyměřil. Z toho jeho poplání, kteréž nám lastavě byl sdělil, vyňali jsme, co k věci samé se nám zdálo býti dopadajícím, začem mu vřoucně vzdáváme dík. Episkopat sice sám dobře kde kterou stěnu toho stavení v paměti má, avšak porobčen jest tomu, že z pomolaných rukou svá udání tuto může zběliti, a krajanům svým nejistou stovnor: památku po sobě zřítaviti.

Historie tohoto kláštera nalezá se v rukopise v Rajhradě ob Benediktina Gerbarba Lefebura r. 1806 sestavená. Tato práce použil praemonstrátský kněz Dlabáč, když r. 1817 v Praze spísel svůj: „Nachricht von dem Prämonstratenser Frauenstifte zu Ranih in Mähren“ byl sestavoval. Z P. T. Volný ve své topografii vřstah z Dlabáce o tomto klášteře pobal.

wssecko sužení lidské bez nebeského požehnání. Řezybchom stály alespoň již na prahu věku toho, pak bychom s radostí obložiwše péro, kterým jsme k těm věkům klesli cestu, zvolali:

„Nyni propouštíš Pane! službu
Svého, neboť užel nový
rozkvět Cirkve swaté ve
wlasti své!“

Kapla svatojakobská v Ivančicích.

(Tomáš Procházka, kaplan v Ivančicích.)

Žtvi jajiště w živé paměti až do nassich dnůw děsná bouře na den sw. Antonína obpoledne w sobotu roku 1789, když se bourala kapla sw. Jakoba na hoře nade městem nassim. Z rána se počala třhati prachem, a hláhol wýbuchům, duně nad městem a údolím otřásal útroby nabi tenkrátice více než kdy jindy nábožného lidu zdejšího.

Wsselijaké se téhož rána rozprádaly řeči proti tomu, jenž si tak drze na stánu Boží počínal, ničím se od nedychalibného zámyslu swého odvrátiti nebada. Slova, která otec jisté vážené rodniny zdejší při hluku ran s bolným srdcem byl proněs: „Střilej, střilej! wssak bude obpoledne Pán Bůh střileti“ skutkem se naplnila.

Z černa lesa, tam od zbořeného hradu templářského, blíž Jamolic, *) wstoupil zážonostný mrať, jako Boží pomsty hrozivý meč, do obzoru zdejšího. Po malé době strhla se wichřice strassná, ihned wzala celá obloha nebeská jako twátnost rozhněwaného Pána swého na se, hrom rachotil ze wssech stran, blesky na blesky se křižujice černá a těžká mračna w slánu držely ohni. Polekané obywatelstwo zdejší wzýwalo na kolenou jméno Boha swého, powětrím wládnoucího, a swého patrona winohradů sw. Jakoba. Ditky té doby právě we škole jsouci se jako osiky dymely,

bledly a kwilely, kolikrátkoli silným rachotem hromu začincela ohra. Zbálo se nejedné duši téhož dne, jakoby byl již nastal poslední soud, když přimnožil pán strachy tím, že po náhlém a wydatném lijáku krupobití počalo třístati ohra, obili na poli, owoce, list a větwe ze stromů, a že moha prubstými bystřinami namnožená, již zde onde topiti počala přibytky lidské, dšewy a stoboly, a nosila po ulicích nábytky domovní a nářadí hospodářské. Ké wellá a sstodná byla powodeň r. 1823, předece se posud prawi, že tenkrátice hrozby rozlaceného žiwlu tohoto wssecko jiné daleko přewyšily.

Dá se mysliti, na či hlavou se přičiny takové Boží náwstěwy sčítaly, ano makati se dalo, že ta nebeská hrozba na něho samého působila, poněwadž po bouřce ušelonal bíla dále.

Měltě jajiště nassastnuit potom trptě wšěctky snášeti od katoliktů zdejších, a každé oko, byt i opatrná ústa byla mlčela, na potkání jewilo mu, že se provinil uetolito na swatyni Boží, wýbrž i na swatyních srdci lidu zdejšího, poněwadž jim byl zmařil drahotinu, která jim jak se říká, k srdci byla přiwosila.

Wssak přeb swětem věci ztvrzenou jest, že nakládání s mnohými kostely, kaplami a jich zádušim bylo té doby wětším proviněním, nežli bourání chrámů takových. Co jednou bylo Bohu wěnowáno, toho suab neměla se ruka lidská pod žádným zámyslem dotýkati, neb se proti tomu i staré listiny zádušní samy wštražně hrabily. „At w pomstu wssemo houcích Boha uběhne ten, kdoby a t. d.“ tak zakončují mnohé listiny zádušní.

Proto se také zbožné obywatelstwo

*) Nejnowější babatelé w dějinách nassí wlasti dři bowobiti, že nyní zbořený hrad Jamolický Templářům nenáležel. Ústa lidu wssak ho jinak nejmoují, než Templářským čili hrad Templářským. Někdý se mšje učenec také zmýsliti, a ústně pobání mlwá proti němu přece prawbu. B. M. R.

zdejšší po rošsednyh časů drželo neodvratné rozumné zásady té: Je-li člověk zamožán i náhradě sfody bližnímu učiněné, tím většší jest povinnosti jeho o to se vsí silou zasazovati, aby bylo zase Bohu dáno, co bývalo Božího. Ano usilovně bylo pečováno o to, aby se znovu vystavěla kapla svatojakožská, a proto každé příležitosti se chápali zbožní přebci nassí i znemumyštavení jejímu. Zmenovitě té doby, když poprvé strastlivá nemoc cholera se i nám z východu blížila. Tu se jim prostomyslně zdálo, že vyhnutí hrozivý prst Boží více, nežli slabých tvorů důvody platné. Vláška světská se ale odvolávala na to, že není zákonobárná, že ji tudíž nelze proti rozkazu nejvyššímu jednati; a tím se obkládaly žádosti rošsedů v tomto ohledu zadávané, byt v obsahu svém sebe spravedlivější, a v důvodech sebe jasnější byly bývaly. Lid nebočlavý nasnášel roku 1831 písku a vápna, avšak pro ten čas zhola darmo.

Jako druhdy užášlo se srdce zdejších obyvatelů, když děšivá bouře promobilá strastnou pomstu nade horami a nade městem nassím, rovněž nemálo ustrnula mysl jejich zbožná nad truchlivou zprávou, že i v době zuřivé cholery nemožno vymoci jakého domolení. Jakká ale pro tu příčinu v srdcích rošsedů se ustálila nebůvěra v mocnosti pozemské vyšší a nižší, dá se souditi každému, a dalo se tentráte zkusenému soudci na vlastní oči pozorovati. Lid počínal zkusenosti nabývati, že pravomocnost Církve svaté ob Boha-člověka svěřená u vazbě se octla, a ihned se soudově zjevně vynášeli, že nespravedlivé a proti Pánu Bohu jest takovéto neotcovské nakládání, anož se spěchuje naplniti žádost srdce lidu nejvšelejší, která nikomu na ujmu, než ku mnohemu prospěchu býti může. Už úžlo bylo knězi rozjímajícímu uzavírati, že taková co bden se zmáhající nebůvěra lid i dobrému konci věsti nemůže. Proto wděčným srdcem velebíme nasseho nejmilostivějšího Císaře Pána, Františka Josefa I., kterýž s vobou Církve svaté dobrotivými ústy svého předsídice na trůně císařském vyřknoutou potvrdil. Svoboda Církve svaté — totéž byla mezi jinými nepřijemnostmi pozemskými ona přezáboující poselstvě ze samého ne-

be smilování Božím na zemi přisílá! Teď dobrá! řekl svým věrným přátelům pisatel těchto řádků. Teď to půjde se stavbou svatojakožskou samo; a buď Pán Bůh podválen, šlo to, jako skutek ihned dokáže.

Avšak dříve, nežli o stavbě nové promluvíme, služno o staré vynešti některé věci na zjev.

Z knihy městské nejstarší možno bylo doměditi se, že stará kapla stavěna byla r. 1481, a to sice, jako teď nová, z dobrovolných příspěvků s takovou ochotností, že si nemožno vysvětliti, proč v mnohých závětech (testamentech) stojí slova: „Poručím i m i l é m u sv. Jakobu.“ — Jakou příčinou či radou a návrhem se kapla stavěla vypátrati se posud nedalo. Soudať s v. Jakobá, dílo toho času výborné, byla snad darem obijinů přisílým, poněvadž se o příspěvcích na ni nikde v nadřčené knize zmínka nečiní. Dost možné, že zdaleka i snad až z Víma sem přijíti mohla, neboť že obtud až tam té doby bylo putováno, viz dole.¹⁾ Po ukončených válkách husitských muselo býti se rošsedů stran o to pečováno, aby šleflá wira katolická zase tuto oživena byla.

Zvon, posud zachovaný, rovněž litiny pěkné, darem se nám též býti mohl. Pernice kamenná, práce dost vkusná, byla dle ústného podání před sto léty ob zdejšího faráře co v kaple nepotřebná těmito slovy z kaply vybána: „Vezměte si tu pernici, kostelníku, rošsal se již zde nikdy nebude křtiwati.“ Podobalo by se z toho, že tentráte, když se ve městě rozpelešilo kacířstvo rošseho druhu tak, až se i o mateřský chrám byli rozdělili, novorozeňátka věrných katolíků tuto se dávala pokřtiti ode kněze katolického. Neboť svato-

¹⁾ Filipp Belinar, jenž byl lueb po ukončených válkách purknistrem zdejšímu v závětu svém r. 1483 poručel takto: „Jin poruczym wyuo, buď mnoho, neboli málo, czož geho gt, aby s toho se rošseho statku meho dcera ma Katherzina pouh wyprawila do Wyma.“ „Jin poruczym lepni i sw. Jakobu, to ma wydati Katherzina dcera ob meho statku.“

jakobská kapla měla svého kněze ob-
čátku, čemuž nasvědčuje kniha stará.¹⁾

Dále připomínáme časův ohnivého
missonáře sv. Jana Kapistrána a té
doby nebávnou zaslých, ješto se na jeho poky-
nutí zde onde kaply stavěly, jako t. p. v
Zemnici kapla sv. Víta.

Konečně stůj tu na rozmázení verš
z písně k sv. Jakobu v kancionálu r.
1753 umístěný :

„Mám pro bafelost nelze do Španěl putovat,
Ale chceme pobožně zde tě navštívitovat,
Tebe žádáme, bys byl náš zástupce
Na te pouť, z které se newrátíme více.“

Čla také krásná pověst o kaple na-
ssí, a dochovála se v ústech nejstaršího
lidu až do našich časův, že totižto jistá paní
z Uher se slepým chlapečkem přijela k sv.
Jakobu, kterýž tuto, jak se mu bylo ve
snách zjevilo, úplného zraků nabyl.²⁾ Po-
věst tuto i dva z našich sousedův také
v Uhrách na různých místech o nassí ka-
ple vypravovati slyšeli.

Když kapla r. 1786 na nejvyšší
rozkaz zatčena býti musila, vyžádal si

1) Stojí v knize takto : „Co se Mubrákové
botýče o tu věčnou misi k sv. Jakobu,
takto s ní smluveno, a sama se dobro-
volně v to dala. Za půl druhého sta
zlatých ve dvou letech položiti má, ob
toho sv. Martina nejprv příslého polo-
vici v roce 75 zlatých. Když zaručí ty
peníze, můž se obštěhovati beze wšl pře-
lázt. A druhých 75 zlatých, ob toho sv.
Martina pořáb zběhlého úplně v roce kon-
cem položiti, a zaručiti má dobrým lidem.
A zlástě missal, kalich, ornat s jiným k
tomu příslušenstvím, což na kněze sluffi,
kterýž k tomu kupila, při tom zůstati má.
A cožby na biskupu bylo nalezeno, co se
kněze potvorení botýče, to ona na svůj
náklad zapraviti má.“

Actum in Evanczic praesente Georgio
de Lomnic tunc temporis purgravo
Crumloviensi et Dno Bohunkone de
Misorzovic et Joanne Komichio notario.
ser. VI. p. om. Sanct. 1485.

Dále stojí : „Anno Dni M octuagesimo
septimo reposuit Thom. Popp de Bruna
una cum uxore sua Ursula cognomine
Muhapechin 75 florenos. Pertinent ad
Sct. Jakobum in Eybaczic ad unam
missam.“

2) Viz básně prof. Sussila : „kapla swato-
jakobská.“

zbejší kaplan domoleni, aby směl při za-
věřených dvěřích v ni misi swatou slouži-
ti, doufaje oběti nejdrazší a modlitbou
zbaveni býti neobvytné zimnice.

Působivala po wšechny časy zlástě
na wináře zbejší tak, že i kaplo u je-
jích někdy zmana byla. Tam zazvonilo
se v sobotu o třech hodinách odpoledne,
a hle na první ránu na zvon swatoja-
kobský obkládali wináři motyky, opouštěji-
ce hory k domovu svému pospíchali, po-
tub due sobotního stávalo, domovní toli-
ko práce konajice.

Kromě pouti swatojakobské sloužiwala
se v kaple misse swatá i v druhý z křižo-
vých dni, pať na sv. Filipa Jakoba,
petoni v úterý po úslawních swátcích.
Mariecelenští poutníci mivali před odcho-
dem tam misi swatou, jako zase při ná-
vratu svém. V obecných potřebách t. p.
v čas příslisného sucha, mokra, hladu,
moru a wojny a t. d. konawali se z
města tam průvodové.

Když již kapla v sutinách ležela, je-
ště sem putowali nejnábožnější měšťané
a měšťanky, i děti s sebou modlujice,
aby se tu s nimi pomodlili, a tuto poše-
dice jako druhdy nábožní židé na rozwalí-
nách chrámu Jerusalemského slzy ronili.

Pokuty za přestupky nejedny musely
se na tomto již znesvěceném místě ob-
diť na rozkaz rodičů vykonávati. Sami
přítel těchto rádlů musil jednou smíření
s Bohem a s otcem svým modlitbou pě-
ti Otčenášů a Zdrávasů, pať Wěřim v
Boha tuto sobě vymáhati pro přestupek
pacholetský, což, jak mu bylo v pozdějších
letech powědino, i otec i děd jeho na tžž
způsob si tamto dobýwati musili. Zároveň
tudýž zjevno, že ve vychování katolickém
od pokolení do pokolení používáno toho,
co na mysl wšech záračným jávažím
doléhalo k oblomení vůle a k narownání
smýšlení wtrkavé mládeže nezhusené.

Sudiž tedy milý čtenáři sám o pu-
vodu, melebnosti a působivosti kaply swa-
tojakobské v Ivančicích.

Na wyzvání tedy we schůzce jednoty
katolické učiněné : „Sta w me bratři
kaplu swatojakobskou!“ jakoby
elektrická jiskra žily wšech byla projela.
Žádána byla žádost k náměstu apostol-
skému, a žab přisla radostná zpráva, že

nám náš nejbůstojnější pan biskup nejenom domlouvá, nýbrž je s radostí své dovolení dává. Co více se dělo, to nasse spolková kniha podrobně vypisuje.

Dá se mysliti o radosti, kterou se započalo stavění kaply. Bylo to na svato-večer knížat apostolských sv. Petra a Pavla r. 1852 po požehnání, kterým se právě otevířelo milostivé léto. Přistoupil totiž starosta jednoty katolické zdejší s celým shromážděním a pak se čtyřmi přednostkami jednoty panem i sv. zpovědi před požehnáním, a po něm ubírali se vsichni na horu svatojakobskou.

Rdyž se pak dostoupila hora a ono posvátné místo na ní, kde zbořenisko smutně na nás se dívalo, postavil se jednatel na kus zbylé zdi, a otázal se přítomných, co jich sem bylo dovešlo? a odpovídal na to sám. Pak pokleknuto pomodlil se s přítomnými ke cti a chvále pěti ranám Krista Pána za zemřelé dobrodince jak staré tak budoucí nové kaply. Na to se počalo otvírání půdy. Přistoupivši pachole, (synel starosty jednoty zdejší, Wojtěch Kočí), dalo tři rány tlučnici do půdy před malou chvilí desítem namlhlé ve jménu Otce, i Syna i Ducha svatého, a za pacholetem kopnuli po třikráte druží. Také jsme vynešli každých dvanacte opálek hlíny ke cti a chvále dvanacti apostolů Páně.

Tudýž slavným otevřením milostivého léta, otevířela se téhož večera půda přezřáboucí kaply svatojakobské u nás.

Horlivost bratří roztopila se až tak, že povážlivému duchu nutno bylo, chlabnější myslí návraty na váhu bráti. Zbytky zdi musely se ihned zaroveň s půdou urovnati, a pak voláno jednotohlasně, že kapla nová prostranější býti musí, vsať uzavřeno takto „aby základy staré kaply pro uctivost zůstaly, toliko s přebud aby se o dva sáhy vyšouplo, a presbyterium se rozšířilo. Plán byl vyhotoven; přisla komise, a vyřčeno znatelem stavby, že stavba celá na 8000 zlatých stříbra snadno vyšoupí.

Tu ovšem, kdož povážil stromné síly nasse, až zámrat dostával. „Duch zajiště hotov, ale tělo nemocno,“ (Mar. 14. 28) s Christem Pánem říci nucen byl v časích neúrody na ovoce, brambory a obilí, wellé bídy a bída, platů a

dávek rozličného druhu; kromě zvyššené daně také shromáždění z desátů, státní půjčka i městské nové přirážky na bláhu atd., platy, které snad nikdy posud v té míře a počtu neshrnuly se najednou, aniž snad kdy se shrnou. V časích strastného křísání ve vsedech říšských a chřísání se k evropské válce, od čehož Pán Bůh uchrániti račí! K tomu ke vssemu byly zámožnější rodniny, jako vsudy ve městech, ponejvíce duchem zaslé doby Josefské vsstrz proniknuty, tudýž chlabnější u probuzování a zvelebování katolického života, jakýž kweťl před dobou Josefskou. Ano což nad míru zarmucovalo, bylo i to, že nedorozumění vyhuřlo mezi staviteli.

Co si počíti v také tísní? Jak peníze sehnati? Snad podpisy, mnoho-li kdo dáti zamýšlí? Snad sbírkou v jistých lhůtách po domích konanou? Nic tak! vsedchno buď plobnému vnuknutí ducha katolického ponecháno. At se tento duch osvědčí sám, zda-li z Boha je, at samovolně každý dá, co a kdy dáti může, neboť nám ya mysl tanulo přislowlí staré: „Kdo s Bohem počíná, všla dobře dokonává.“ S Bohem bylo započato, a naplnilo se, že „když nouze nejvyšší, Pán Bůh blíží.“

Nejprvo nás potěšili kněží — zdejší rodnáci — vydatnými peněžitými příspěvky. Za příkladem kněží chvatem se hnál lid. Mečceme tuto na světló vynášeti, kdo nejvíce byl dal. Bůh sám nejlépe oceniti wi dary jednotlivců, neb ráčil se sám o ženě chudobné vyjádřiti, ač do pokladnice Jerusalemské malinko položila, že přec více dala, nežli ti, co mnoho dali. To vsať vypravíme, že pohlawi ženské, jako vůbec v Církvi bývalo, se tu též vyznačilo. Vdomy čím starší, tím stěbřejší! — V prácech zase nabe vsedchý činily rozmilé panniny jednoty nasse. V závod bylo nšeno, a každý a do jakého kopce, poutníckové, poznáte až k nám na pouť přijdete. Na večer rozejřivaly svým zpěvem slavičky ve žlebech vsylichých, a ráno stěmávky budívaly. — Mládenci též z domův zámožnějších s obvahou neobhčejnou a uátahem nemalým postavili stěžeň na stolicí věžní, jini zase, v prácech s kamením žlaskeni vsstavěli taras před kaplou.

Mužové hospodáři posílávali dobý-
tel svůj vlastní práci unavený ještě
tam k domovu pro kaplu, aneb sami s ni
přijeli. V školní dílně bylo vidati cihly
v náruči z městské cihelny až na horu
donášeti, a to s nábožným zpěvem se vzhluru
ubírajíce a doprovázeny jsouce slzami zbo-
žných matek aneb bábiček, ano v holo-
bované peníze za obět na oltář
svatojakožský donášely.

Žení v okolí našem cihelny, která
by si to za čest nebyla počítala, svou
obět dovésti k stavbě této posvátné; ani
osoby v okrese zbejšim, obkud by darové
nebyli božští. Když jsme se tážali, cože
cizince k tomu pohynulo? za odpověď jsme
nejednou dostávali: „My tu kapli-
čku od nás vidíme!“

Poznali jsme, že jisté osoby sobě u-

žinu na pokrmu a jiných potřebách učini-
ly, a uspořené peníze sv. Jakubu oběto-
valy. Zdeděné peníze po rodičích neb dě-
dách, které se málo tomu utazovaly, vy-
neseny byly na světlo — staré do-
lary a dukáty, — a větowały se;
nic si z toho dárcové nebělali, že se vy-
měniti museli. Milejší se zdála býti obět
ve stříbrné minci konaná, nežli v papi-
rách. V prsteny zlaté nám doručeny byly,
mezi nimi dvou zasnoubenců.

V vojínové rodáci poslali nám pe-
pěžitě přispěly na kaplu z táboru z Bu-
kovic a občin.

Táži se teď před celým světem, mů-
že-li co krásnějšího a uctěnějšího býti nad
obětivost čistě katolického ducha, jakž se
byl osvědčil na kaple svatojakožské v bi-
dých časích v Swančicích?

Prohlídka vojenská ve Wloui dne 20. května 1853.

Návštěva Jeho Veličenstva krále Pruského ve Vídni.

Náš nejmilostivější, rytířský císař František Josef I. navštívil v prosinci 1852 krále Pruského, Bedřicha Viléma IV. v Berlíně, kterýž potom dne 18. května 1853 návštěvu svou učinil císaři našemu ve Vídni. Cesta ta vykonala se za 19 hodin, a král Pruský s komonstvem svým byl na hranicích Moravských v Bohumíně od ustanovených k tomu c. k. generálů, a našeho milovaného místopředsedy, Excellenci p. hraběte Lazarského uvítán, přičemž i Pruský vyslanec, hrabě Arnim a jiné vysoko stojící osobnosti byli. Tamo vstoupil král Pruský do svého císařského vozu, a za chvíli byli v Břeclavi, kde náš Císař Pán, František Josef, král Pruského v říši své pozdravil. Odpoledne o 5. hodině přijeli do Vídně, kdežto slavně přijat byl. Náš Císař jel jako general Pruského pluku granátnického; kterýž jeho jméno má, a král Pruský v štátech rakouského pluku husarského v otevřeném kočáře do hradu císařského. Krom jiné slavnosti ke cti krále Pruského ve Vídni byla prohlídka vojska našeho vyššího druhu, 30,000 mužů počítajícího, která se dne 20. května na Kolissi (glacis) konala.

Nejmilostivější lidstva se shromáždilo, aby tuto vojenskou slavnost wi-

děli, a radostným přivítáním svého císaře Pána s hosty, králem Pruským a králem Belgickým pozdravilo. — Na večer téhož dne byla ke cti krále Pruského jízda v Prateru — ve veřejné zahrádě Widenfse — obhružována, na kterou se tisícové a tisícové lidstva dívali s radostí. Všech ty lesklé vozy dvorské, bujné tóny, slavné oděné paníčky, pestře a bohatě oblečené komonstvo a služebníctvo popisovati není možno. Císař Pán sám, dle obvyčeje starého, seděl po boku krále Pruského, svého strýce, v prvním dvouspřežném voze, maje oprátku sám v ruce svých; za nimi jel král Belgický s arcivévodou Františkem Karlem, a pak ostatní princové a arcivévodové, jakož i celý vzácný zastup dvorní. Rudý císař náš jel, stávali diváci se sedadel svých, aby panovníka milostivého hluchým vyvoláním pozdravili. — Na večer provozovalo se potěšení saracenů (Turků) s rytíři křížáckými v oděvu starobávním a nárobním s obou stran. Dojovníci tito byli důstojníci císařští dílem ze sledy dílem ze stavu měšťanského. Počítalo se 25 křížáků a 25 saracenů, kteří s komonstvem svým, asi 120 koníků měli. Slavnost ta skončila se tancem quadrilly koňmi provedené.

Elišběta Amalia Eugenia, císařovna Rakouská.

Elišběta Amalia Eugenia, císařovna Rakouská, jest druhá dcera a třetí dítě manželky Maximiliana Josefa v Bavorsích, a narodila se dne 28. prosince 1837. — Jeho Veličenstvo, František Josef I., císař Rakouský, narozený dne 18. srpna 1830 zasnoubil se s ní dne 24. dubna 1854 ve Vídni. Den tohoto nejvyššího a pro mocnářství naše důležitého zasnoubení slavil se netoliko ve Vídni, ale po všech korních zemích. V každém kostele téhož dne vysílaly se vroucné modlitby za šťastné panování mladých císařských manželů ku blahu Bohem svěřených národů.

Mezlouho potom učinil sobě Císař

Pán, císařskou chot svou národům svým v hlavních městech okázati. Nasse brachá Morava byla první země, kteráž tohoto štěstí účastnou se stala. Brno vidělo dne 1., 2. a 3. června 1854 svého císaře a svou císařovnu, kterýmž poslanec ze všech okresů Moravských s úctou vyslovili pomětnou věrnost Moravanů ke trůnu a k rodu císařskému. Dny tyto rozkošné chtěla ústřední jednota katolíků v delší památce uchovati básněmi, jež oběratelům „Slasu jednoty katolické“ známy jsou.

Národové mocnářství Rakouského s toužebností a vroucnou modlitbou očekávali doby důležité, v nížto manželstvo

císařské prvníu potomkem obdařeno býti
mělo. Dne 5. března 1855 naplnila se
naděje tato šťastně, a císařovna naše
porodila dcerušku; kteráž druhého dne v
císařském hrabním chrámu Páně slavně
křtěna byla, a na křestu jména:

Žofia, Bedřisla, Dorotea, Ma-
ria, Josefa dostala. Pán Bůh račiž
milostivě žehnati rodu našemu panov-
nickému, aby jin se nurožila v říši naší
čest a sláva Boží, a pravé blaho věr-
ných národův.

Elisběta Amalia Eugenia, císařovna Rakouská.

Dva papežové.

(Ignác Vurm, kaplan v Dědicích.)

Za nejžalostnější událost v dějinách Církve Páně má se vůbec ona roztržka, kteráž roucha Christova rozčísnila na dvě. Dolejší příběh tento nazývá se greckým jmenem „ssisma“, což tolik znamená — jako: „odtržení.“ — Návodem osmetného člověka Focia začali se tehdy, kdy sv. Cyrill a Method Slovanů na víru křesťanství obraceli, národové k východu od Říma hýblíci, od svaté jednoty církevní trhati. Po tisícleté odloučenosti bylo by konečně žádoucí, aby nestastní ssimatičové svůj blud poznali a se k nám navrátili. Potud se vsíť uboží východníci nevozvědi, že na jejich návrat západníci čekají a je milují: nepřihlášejí se k Římu. — Endyž jest na nás katolický, ssimatičům vyrownání s Římem usnadňovati důkazy lásky, kteráž se dle slova sv. Alfonsa ponejvíce jeví: „modlitbou.“ Tim cílem založil nejdůstojnější pan biskup Rabodský, Slomšek „bratrstvo sv. Cyrilla a Methodia.“ Podstatu i směr bratrstva Slomšekova objasněwali jsme v lonském Moravanu příkladem nadepsaným „lásky bratrská.“

Na modlitební spolek sv. Cyrilla a Methodia zakládá si nemálo sv. Otec, a naši biskupové by ho rádi ubomácnili ve vsíech slawanských chrámech, aby se tím dříve ona slavná doba přiblížila, kdy se rána svaté choti Páně Fociem učiněná zaceli a zahojí! — Nebude-li mnohem radostnější býti katolíkem, až se počet dítek svaté Církve o sedmdesát milionův zvýší? ¹⁾ Za tak vznesenou příčinou modlivají se katolíci vsíadní, jichžto duch Cyrillo-methodský proniknul, totiž učitel se školák, hospodář s čeledí a kněz se svými osadníky „otčenáš“ s přibavkem „S. Cyrille a Methodie orodujte za nás!“

¹⁾ Ssimatičům se také říká: starověrci, nesjednocení grecové a východníci. Oni pak sami nazývají se: pravoslawnými.

Dvšem jsou ještě katolíci, kteříž důležitost bratrstva Slomšekova nepochopili, aneb ho docela neznají; jimžto k poučení a k povzbuzení Moravan každoročně nějakým pojednáním přispěti chce, aby se tábor projevníků za sjednocení církve východní s církví západní brzo a valně po vlastech našich rozhojnil.

Uvodice čtenářům našeho kalendáře „lásky bratrskou“ v lonském ročníku na straně 129 na pamět, předkládáme letos na pomáženou, co následuje.

V kevnivém Caribradě zastával za časů sv. Cyrilla a Methodia pyšný a podstocný učenec Focius vznesený úřad. Sláva světská nemohla vsíť jeho ctizádost ukrotiti, pročez se mu zahtělo církevních důstojností. Vichotivým poblázáním naklonil si a omámil slabého cara carhradského a svrhnul tehdejšího zbožného patriarchu Ignacia hanebnými rejdby a sjezdby se stolce biskupského. Zároveň učinil se dnes pobýhlem, zítra jáhlem, třetího dne se dal proti stanovám církevním vysvětit za kněze a čtvrtého dne se prohlásil za carhradského patriarchu na místě neúhonného Ignacia. Napotom psal do Říma, hleď slovy na oko od danými a líčenou pokorou vysliti si papežského uznání a ztvození. Swatý otec propátrav celý příběh vsíestranně a přemědčiv se o nemině Ignaciově a o podobosti Fociově zahrozil mu klatbou. Z rozkazu papežského měl Ignác opět převziti biskupskou správu v Caribradě, a posvěcení do chrámu wetřelého Focia bylo prohlášeno za neplatné.

Říkává se, že se lidé za spravedlnost nejvíce hněvávají. Pravdu přisloví tohoto ztvořil náruživý Focius ssíleným odbojem proti hlavě církve, jak mile papež spravedlivý výrok byl pronesl. Sdytralosti svou zapletl nestastný Focius četné přimoržence své v pitomý odpor proti Římu. Proud bludu Fociova rozmobil se z Caribradu a zaplavil během času Bulharsko, Serbsko a rozsáhlé Rusko. Takto zmařila wášení car-

hrabstvého hrboffe nadějně dílo SS. Cyrilla a Methodia. Krásné vlasti slowanské na východě potem bratrův Soluňských zúrodnované, slowem jejich posvěcované a pravicemi požehnávané odtrhly se bohužel od Říma. V neblahém sřisnu věži wšeliká příčina wšeho neshody, jakowěž kolwěť až doposud potkalo východních, jimžto se také říkáwa : starowěrci. Přirozeným a newyhnutelným způsobem předázela prawomocnost cirkwni poznenáhla u starowěrcůw na swětské wladě. A w skutku sobě carowé ruskí od Petra welikého počínají jako papežowé. Na carowi Russem zatládá se tudýž wratka budowa cirkwe sřismatické, kteráž se w niwec sejuje, jak mile se některý učenc sřismatický odváží, ne p o b s t a t n o s t a n e d ů s t e b n o s t swé cirkwe veřejně wmoditi, aneb jak mile některý car tak zwané prawoslawné wyžnání změní.

Z porownání papeže Římského s hlavou sřismatickou dá se poněkud pesouditi a uhdnouti přednost Cirkwe nassí, pročez tuto památný příběh umisťujeme.

Před desíti roky roznemohla se Ruská cisarowna tak, že ji lékaři radili, odebrati se na několik měsícůw do teplých krajůw půwodné Itálie. Za několik časůw, když byla carowna z Petrohradu objela, wypraispil se na cestu Nikolaj I. do Itálie, zamýšleje přetwapiti svou dyot, kterouž tak wěrně milowal. Na cestě nawštíwil také poswátný Řím. Tu ho napabla žádost nawštíwiti i papeže. W slávě nádherného cara přistál nebožtík Mikuláš u bran paláce Watikana, w němžto swatý Dtec býwá. Erbnatě hual se reformský car po schodech do prvého patra k siní, w nížto swatý Dtec zasedáwá, wyslýdaje předchůzích. Dwěře se otwírají a druhdy tak zmužilý wojtn stoje před nástupcem prostého rybáře Petra potráci wšedchen svůj přirozený hrdinský ráz. W rozpacích nepodopitelných dýší se mimoděť k Re-

hořowi XVI. a ulíbá mu rukn. Papež otočiw zbmožile welmožného cara, stanol si ho po lewé straně a zaujal wedlé něho místo prawé. Tím dal náměstek Chřistůw celému swětu na srozuměnou, že papežstwi carowo prawé není. Na to započala (dle náhledůw sřismatických) mezi dwěma papeži pawátná rozmluwa : „Mám z toho newyslowitelnou radost“, bí swatý Dtec, „moha nej-mocnějšsimu mocnářowi powěbėti prawdu do očí.“ — Po slowích těchto zachwěl se car a žasnul, když mu později otec křestanstwa počal wytykati křiwdy páchané w Rusku na katolicih. Pobíwný to dojem! Jindy tak wýmluwný car wýmlouwá se tentokráte pomateným slowem. Mistobrzitel Boží pozbwiňuje se po slowích Mikulášowých slawně s trůnu swého, a prawi hlasem wážným : „Wasse zákony říšské jsou libské, tudýž je lze změniti, ale zákony králowstwi mého jsou Bohem stanoweny, pročez je jinačiti neshmíme. Já i Wy, oba budeme ldy-si státi před soudnou stolicí Páně. Já Wás předejdu; Wy se tam wšak později také dostawíte. Dbou nás bude Hospodin souditi z wladaření nasseho.“

Tak jádrně a odwážlivě mluwiti umí a smí toliko strážce prawdy Chřistowý — papež.

Ku konci howoru prosil car o powolení, jestě jednou nawštíwiti náměstka Chřistowa.

Wzdávajice Bohu za to čest, že jsme úbowé Cirkwe katolické, jejížto hlawa wíditelná wážnosti wyniká daleko nade wšedky předstawené wšedy jiných náboženských wyžnání : neopominmež se každobenně pomodliti za usjednecení slowanských sřismatikůw s Cirkwí katolickou „Otčenáš“ s přídawkem : „Swatí Cyrille a Methodie, orodujte za nás.“

Slíbené každoroční pojednání krátké o nassem bratřstwu sw. Cyrilla a Methodia uwitám wezdý s tím wětšší radostí, an wim, že wáženému čtenářstwu nassemu milejšších pochoutek duchowních podáwati nelze. —

Bořadatel.

Mikuláš I., car (císař) všech Rusův.

Mikuláš I., car (císař) všech Rusův.

(Umřel dno 2. března 1855.)

Tento třetí syn cara Pavla narodil se dne 25. června. 1796. Ještě mu ani nebylo úplně 5 roků, a již ztratil otce svého rukou vražednickou. Jeho vychování, obstarávala císařská matka Maria Teodorovna. Lehce naučil

se několika řečím; a nejvíce klonil se k vědám pro vojenskou službu potřebným. Z jara 1814 nastoupil cestu do Francouz a do Angličan. V Berlíně poznal dceru krále Bedřicha Viléma III., princeznu Charlottu, s kterou se dne 1. července

1817 zasnoubil. Smrtí císaře Alexandra, a odřeknutím se trůnu druhého bratra, velkoknížete a korunního prince Konstantina, stal se císařem, a nastoupil dne 25. prosince 1825 vládu Ruslou. Sned na počátku potlačil různým vystoupením svým nebezpečné povstání. Byl přísný v čistotě mravů svých, choval něžnou lásku ke své rovině v hrbinějším srdci svém, a vyhnačoval se silou vůle, která se při mnohých příležitostech osvědčila a otužila.

První práci po nastoupení trůnu byly opravy vnitřní ve vssedch odvětvích státního řízení; sstetkení v státních vohbáních, odstranění nesmírných podmohů, zvelebení soudního jednání bylo mu zvláště na žeteli. Dne 22. února 1828 ukončil vítězně Pasliemičem válku s Persií sšachem Teti Ali, a zachoval říši své země za Kamkazem. Velitou mírnost oázal v těchž letech ve vojnách s Turekem, a dal důkaz, že mu o sstílení říše své v Tureku a o rozpadnutí Turecka neshlo. Ale mu vssal ani rozhodní nepřátelé neupírají velikých cností v kruhu domácnosti a lidstosti, přece se jemu činí vohčítka oprávněná, že choval značnou nepřijetí a zástí proti církvi katolické, jelikož náležel k vyznání nesjednocené řeckému, a že násilně potlačoval národnosti neruské, zvláště pak polskou. Je pak se bránil proti protestantismu a vůbec proti filosofii německé, osvědčoval tím moudrost vladařskou, jelikož řádu státnímu nic není horším jedem nad novější vědu německou, kteráž se odvrátila od viry ve zjevení Boží; neboť kde se nechtí zákon Boží, tam se pohrdá tím více zákony zemskými — lidstými. V posledních dobách, jakož každému známo, stála téměř celá Evropa proti němu. Válku tu račiž Bůh vssemocný ke své cti a slávě a k blahu národů vtrvalý mtr a pokoj obrátiti. — Po jeho smrti i německé noviny pronášely tento soud o něm: „Císař Mikuláš, což se upírají nedá, byl charakter (řád) nejústálenější a nejvohčtečnější osobnost panovníká v době novější. Dnt byl o svém povolání přesvědčen a znal služebních a radce své sstastně voliti. Snad namybor svoji soustavě politické přivěděl národnost ruskou k domáznému

zerovějšímu vohvinu, kterýž každým pádem na váhách budoucnosti rozhodovati bude. V soukromém obcování osvědčoval car Mikuláš nejprístnější pořádek, odměřeně, chladně, i důvěrnosti málo se klonic chování, rozslasnost a spravedlnost.“ — Přítomnost ducha cara zemřelého, Mikuláše, osvědčuje udatost z nejnovější doby. Setnit jeden měl mu donéstí zprávu o slavném vítězství u Achalcichu. Ten cestoval bez přestávky, až přišel na smrt unavený do Petrohradu, sídelního města, kdežto do kabinetu císaře povolán byl. An císař četl, usnul důstojník tak tvrdě, že se nedal obvyčejnými prostředky probuditi. Tu zvolal císař hlasem velikým: „Kone jsou pohotově!“ a v okamžení procitl setník, kterýž za tuto horlivost ve službě své odměněn byl ob cara políbením a povýšením za podplukovníka.

Důležité svědectví o Rusku, jeho panovníku (Mikuláši) a úřadech napsal nám ve zlástní knize „Alfred Royer, první poručík anglické válečné párolobě „Tiger“ zvané; které tím více viry zasluhuje, jelikož jsou od nepřítelů Ruska, tehdy co do příznivého usudku o Rusku jistě nestranně psané. Jelikož právě v ty doby o Rusku mnoho se mluví a píše, tussim se zavědčím čtenářům Moravana některými vohpisky z knihy zmíněné pod názvem „Z Ruslého zajetí.“

Časné z rána dne 12. května 1854 (jak píše Alfred Royer) tři neděle po bombardování Dvessy, v kterém královská parní loď „Tiger“ činná byla, zpozorovali jsme, že krásná nasse loď asi 150 kroků od břehu, půldruhé hodiny jižně od Dvessy na pevné zemi umázla. Marné bylo nasse namáhání do vody se dostat, a pro hůstou mlhu newěděli jsme, kde se nacházíme. Brzy o nassem nestěsti zvěděli Rusi; napřed po nás střileli pěšáci z ručnic, a později o deváté hodině počali dělostřelci záhubnou úlohu svou. D čtvrt na desátou raněn byl náš kaptan a čtyři z nassich dělostřelců; já, jakožto poručík, vrazil jsem na se velitelskmi na lodi. Když jsme viděli, že se Rusům neubráníme, umolili jsme se podrobiti jim a na milost se vzdáti. Já jsem vrazil praporec Ruský a vssel jsem na břeh. Rusky

general Osten-Sacken na žádost mou dal ochotně nasse raněné do nemocnice obnésti a dovolil nám všem, svoje věci z lodi wynésti a sobě pojištit, a podvá- lil nassi ubatnost, s kterou jsme se, pokud nám možno bylo, proti jeho vojsku brá- nili. Až 180 mužů nasseho lodního voj- ska muselo na rozkaz generalitu ihned vy- stoupiti na pevninu, a byli po silnici do Odesy vedeni. Zatím připlouly nasse lodě „Niger“ a „Besuv“ nám tu po- moci. Mezi 11. a 12. hodinou začaly střilet, a Rusi jim též statně odpovídali. Zatím byli nassi vojáci odvedeni a po- ranění obnesheni. „Niger“ a „Besuv“ poznavše, že ničeho nepořídí, odplouly nazpět, a Rusi také přestali střileti. Po- tom byly také ostatní věci z nassi lodě wyneseny, a ostatní vojini přivedeni. Za dvě hodiny přišli jsme do stavení, v kterém každý přichodí musí nějaký čas by- bleti, aby snad nakazlivé nemoce s sebou do země Ruské nepřinesl. Horkem a hla- dem byli jsme velice unaveni. D 7. ho- dině večer dostali jsme jísti. D 8. ho- dině slyšeli jsme výbuch prachu na nassi ubohé lodi, která zapálena byvši střelbou z kusů Ruských, pořád doutnala, až pa- celá shořela. Veliká síla zvědavých di- wáků tlačila se k nám, a tu jsme dostali první důkazy dobrosrdečnosti nassích málo známých nepřátel; tolačů a rozličného pečiva, jalož i vína hned jsme měli v hojnosti; ba i smotek (cigar) se všech stran se nám podávalo. Můj raněný ka- pitan dostal s lékaři 4 švestně zřízené světnice, a nassích 22 důstojníků 11 po- dobných světnic; ostatní mužové byli v méně pětných světnicích ubytováni. Na večer jsme vychodili ze stavení pojišto- vacího došů, žežto jsme dle libosti jísti, pít, kouřit, se baviti a vůni bezového květu se občerstvovati mohli. 21 dni bylo nám vyměřeno zůstati v tomto ú- stavu pojištovací (quarantaine). Po celý čas měli jsme vína, masa, polévky a chleba do sytosti. Obvyčejně bylo asi 15 krejcarů stříbra v ústavu tom pro osobu na den vyměřeno; nassi muži však dosta- li 25, a důstojníci 50 krejcarů na den. vláda nám dala zlástního tlumočnicka, jehož přívětnost nás mnohých nesnázi oprostila; onť hleděl každé i sebe menší

přání nasse vyplniti, zač jsme mu vši- dui velmi wděčni byli. Za dne konali u nás stráž a obsluhu starí vyslouženci, kteří v noci mladým vojskem se vystří- dali. Druhého dne nasseho pobytu v o- nom ústavu pojištovacím pochováli jsme nasse raněné a zemřelé dva vojáky. Po pohřbu nás navštívil generál Osten- Sacken se svou paní, kteráž k nám ve- lice wlduě a lastawě se chovala a nassim raněným všelijaké libůstky z kuchyně své posílala. General Osten-Sacken na- vštěwował nás denně, a nikdy neopome- nul i hroby nassích zemřelých navštíwiti a za ně se modliti. I generalgouverneur z Odesy, Auentow, vojenský místní gouverneur general Krusenstern, gou- verneur pevnosti baron Kollberg a mnozí důstojníci Rusští překonávali se prořa- zováním svých lastawostí k nám. Bylo nám i dovoleno dopisovati sobě s přáteli svými. Nasse mužstvo přesídilo se do veliké školy, ať půl hodiny od nasseho stavení vzdálené, poněvadž byty jejich od lékařů za nezdravé uznány byly. Tamo nejen dobré vody měli, ale také forte- pianem, fletnou a houslemi večerní doby wesele sobě utracowali. Prowinili se někdo z nasseho mužstva, Rusové, ač ho- dle zákonů svých trestati mohli sami, po- nedžali to nassemu řízení. Dobrosrdečné Rusky denně přinášly kytky, a házely nám jich oknem do světnic. Na důkaz wděčnosti mužstvo nasse dalo stačitému komisarowi ústavu pojištovacího při odchodu prsten z dobrovolných příspěvků koupený. — Dne 16. května blížily se dvě nasse anglické lodě, a donesly nám listy od nassích přátel, peníze a sstatstwo, tabák, mýdlo a jiné věci, což vše nám odewzbáno bylo. Za několik dni po této pro nás radostné udalosti dovolilo se nám, široké trávníky před stavením k pro- cházkám svým použiti, z čeho jsme se všichni velice radowali. Lékařové Rusští byli nassim lékařům při léčení nassích ra- něných velmi nápomocni. — Dne 22. května opět jsme byli potěšeni pohledem na dvě lodě anglické; opět nám donesly dopisy z domova a novou zásobu mýdla a tabáku; nejmilejší však byla nám zpráva, že dvě ruské lodě se 179 muži a desíti důstoj- níky zajaty byly; náš admiral učinil

generalowi Osten-Sačeni návrh, tyto za část nasseho zajatého vojska vyměnit; general Osten-Sačen nebyl proti tomu, avšak musel vyšších rozkazů čekat. Mezi jinými věcmi přinesly ony dvě lodě dvě střelky, v nichžto bambitky a meč byly; tubyž mechy od Ruských úřadů odevmuty býti; avšak nestalo se tak; uznány byvše za jmění soukromé byly zapečetěny a jen tak dlouho pozadrženy, pokud jich majetníci byli v zajetí. I knihy, které na nassi lodi nalezeny byly, jsou nám navraceny, jakmile jsme vyšli z ústavu pojistovacího. Mluvílo se mnoho o nassém osudu; avšak dobrota nassích rozdělaných (civilisovaných) nepřátel učinila nám za to, že se přílišné přísnosti obáwati nemáme. Někteří z nassích důstojníků z předstředí utrývali peníze své v limci tabáků, aneb jich nosili v opasť na holém těle, bojíce se, žeby mohli okradeni býti, kdybychom zavazeni byli do nitra země Ruské; avšak strachy ty byly zbytečné. — Dne 1. června umřel náš raněný kapitán Giffard. Náš doktor Danville četl na útechu jeho v posledních dnech písmo své. General Osten-Sačen povolil, pohřeb co nejdříveji zakázati, ačkoliv jsme ještě v karanténě byli. Cestná stráž byla postavena u nrtvoly, a všichni generalové a důstojníci Rusští navštívili ji. Dne 3. června o 9. hodině shromáždilo se Ruské vojsko u nasseho stavení. Nassi důstojníci se svým mužstvem kráčeli za oddílem Ruských koňáků hřeb za rakvi, za námi následovali Rusští generálové s množstvím důstojníků, po kterých se pohyboval pluk Ruské pěchoty s obrácenou zbraní; sbor hudební hrál Ruskou národní hymnu. W zadu se pohybovala baterie jízdného dělostřelstva. Nesmírní zástupové obyvatelův Dněstřských doprovázeli nrtvolu s největším smutkem a účastenstvím. Já, co velitel nasseho mužstva v nedostatku anglického duchovního vyslal jsem modlitby pohřební. Pluk pěchoty prořádal zemědělu vojenskou čest trojím vystřelením u hrobu. — Po pohřbě dostali jsme zprávu o nassém budoucím osudu, a mně byl dán rozkaz, císařův, abyž přijel do Petrohradu; druzi dva poručíci měli mne za několik dní následovati, a mužstvo ve dvou ob-

dílech rovněž za nimi jíti do vnitra Ruska. Důstojníci měli jeti, mužstvo pak mělo pěšky jíti, tak žeby vši za měsíc na místo ustanovené přišli. Čtyři nejmladší šipmenové (anglické slovo: Midshipman, t. j. námořští kadeti) dostali rozkaz, aby (všechni věcmi dokonale zapakčeni byvše) do Moskvy na universitu (na vysoké školy) přivezeni a řediteli v ozvláštní péči odevzdáni byli, kdežto by byli ve společnosti mladších Ruských z rodu nejvýznačnějších. Každý muž náš dostal dlouhý vojenský kabát a boty; vozy jely za nimi, aby věci jejich vezly a každého z mužů na sebe přijaly, kdyby nemohl pěšky jíti. Mužstvo nasse bálo se, že se nebude s nimi tak volně nakládati, kdyby bude od svých důstojníků obloučeno; avšak i toto obávaní bylo neúspěšné. Rozkazové tito však se změnil, mužstvo netáhlo do vnitra Ruska, jelikož zatím návrh nasseho admirála o výměně zajatých se přijal, a tudíž nasse mužstvo ostalo ve stavení svém, ažby zajati Rusové z nassi strany vydaní přišli, což se za měsíc stalo. Následkem toho všichni dani byli na slobodu až na třicet mužů; tito sami za prvním rozkazem odvezeni byli do země, aby další osud svůj očekávali.

Jelikož jsme karanténu přestáli, měli nám býti bytové v městě vyklázaní. Baron Rossberg, gouverneur perrnosti, sám mne vzal do kočáru svého, abyž sobě a ostatním důstojníkům podle libosti přijemné byty vymohl. Majitel domu, v němžto jsem pro sebe byt sobě vyhlídl, byl muž ctihodný, dvěma medaliemi zbořený od císaře, kterýž, jak jsem se přesvědčil, udatnost a hrbitství i sebe nižších vojinů a lodníků odměňuje. U nasseho domu byla stráž, kteráž musela nasse přání plniti; a kdykoliv jsme chtěli do města Dněstřu jíti, pořádě byl pobočník generala Osten-Sačena volný, aby nás ve svém kočáře doprovázel. Neumravná ochotnost těchto důstojníků byla nám až obtížná, jelikož jsme se ostýchali, ji často používat. Tím způsobem jsme mohli celé město dokonale poznati. W divadle byla nám důstojníkům vyklázaná místa v loži gouvernérově. — Dne 6. června pozval nás anglické důstojníky a nasseho lékaře na hostinu Ruských vyslanců Cesáři ni,

a pro utvářování ruského pobezření dva pobočníky Osten-Sadenovy s námi; obvyčejná hodina polební v domě jeho byla čtvrtá; že pak jsem uel já toho dne do Petrohrabu objeti, byli jsme požádáni, dříve přijíti. Po hostině odešli jsme od lastawého hostitele litujice, že jej a robintu jeho nebudeme moci častěji navštívit. Kdež jsem přišel do byti svého, bylo mi oznámeno, že general Osten-Saden se mnou v letohrádku generala Albersa, kterýž nyní obýval, mluví dce. Již den před tím učinili jsme generalovi svou potllou, bychom mu poděkovali ve jménu svého a ruského mužstva za netonečné lastawosti nám projevené. I ostatní generaly jsme navštívili a rozloučili jsme se s nimi vděčně. Dni náš ujížděli, že i bitovníčně budeme v Rusku spokojeni způsobem, kterým se s námi nadlábati bude. — Po hostině tedy (jakož napovědino), jel jsem opět k generalovi Osten-Sadenovi s panem Sarmánem, kterýž ustanoven byl za mého průvodčího na cestách v Rusku.

Osten = Saděn odemždal průwodni listinu mému průvodčímu, ptal se mne, kdy chci cestu nastoupiti, přál mi šťastnou cestu, a na důkaz své přizně dal mi na každou třet bratrské políbení. Dne 6. rozloučím se se svými spolubýstojnými a nápočtenými mužstvem, aby se i budoucně v Rusku dobře chovalo, před půl noci objeli jsme se služebním, jež jsem sobě zvolil — s mužem lodi nassi. — Jeli jsme v kočár bez pér, k němuž se až po třech mších vzbudly tři weblé sebe běžící koně přepřahovali. Koně byli málí, ale dobře běželi. Na cestě té na každé postě mohl jsem dostati, čehož mi potřeby bylo. Z nassidy věci neztratilo se nám nic, ač jsme kočár před domy postovními státi mřovali bez dohlídky. Na cestě posloužil výborně samowar, mnohem lepší nassina na vaření čaje (thé) nežli nasse anglické jsou. Samowar jest téměř v každém Ruském hospodářství; za méně než 10 minut weba v něm vře. Misto mřela dávají Rusové sřádku citronovou a mnoho cukru do čaje; někdy se přimíchává i rum, tak že z toho p'uně poznáváš. Wábník ruský jezdec (kourier), kterýž mně doprovázel, požíval vssubh

veliké vážnosti. Druhého dne odpoledne viděli jsme město Nikolajow, kde se to-
rábý hotovují. Město jest jako Dvěřa a
všedky novější města w Rusku pravidelně
stavěno. Tam jsme w hostinci pojedli, a
o 5. hodině jsme opět vyjeli. Už do 1/2 11
w noci ujeli jsme asi 10 mil, a ostali
jsme na jedné posště až do rána třetího
dne. Dne 8. června o 1/2 8. hodině jsme
zase objeli. Zeli jsme rowinami, w nichžto
louky a osení o úrodnosti svědčily. W
krajínách jest viděti množství mohyl a
prastarých pohřebišt. O páté hodině jsme
na posště obědvali a potom 5 loui pře-
přahli. O 2. hodině s půlnoci byli jsme
w Alexandrii, kdežto jsme w posstow-
ském domě na pohovkách sobě odpočinuli.
Dne 9. o 8. hodině po dobrém snídání
jsme jeli dále. Průvodci můj vsedlo za
mne platil. O 10. hodině blížili jsme se
ke wsi na levém břehu Dněpru, která,
jako mnohé vědiny a města w Rusku
wtusně stromorabím okrášlena jest. Silnice
wšak jsou špatné. W Rusku vsudy se
nalézají na střechách dřevěných domů we
wsích kade s wodou, aby oheň vypuklý
uhasiti je mohl. Šířka řeky Dněpru w
místě tomto obnáší asi půl hodiny. Než
jsme byli převezeni, byla 1. hobina —
čas obědu, po kterém jsem dostal pozvání
k jídlu u starého plukovníka, což jsem,
jsa již nasycen, odepřiti musel. Duen plu-
kowník wšak nám půjčil dobré koně na
další cestu. O 2. hodině odpolední jeli
jsme znamenitým místem Kremenčukem
k Pultawě. Krajina pahorkovitá má
duby, borowice, topoly a. t. d., a posht-
tuje příjemný pohled. Počet pěkných dworů
a letníků se množí, čím více jsme se blížili
k Moskwě. Na druhé posště ob Kremen-
čuku zastali jsme Ruského rychlojezdce, kte-
rýž nepochybně rozkaz o výměně zajatých
do Dvěřsy nese. Po něm jsem poslal ce-
bulku soubrohuům svým, naznačiw jim
místa, kde se jim w cestě dobře bařiti
bude. Na své cestě w Rusku byl jsem
začasté požádán, hospodskému wysvědčení
napsati o jeho potních a nápojích. O
12. hodině zůstali jsme na jedné posště
na noc. — Dne 10. června přijeli jsme
do Pultawy na snídání. Město to jest
rozšlé, a má dobře blážděné ulice s
bomý pěkně stavěnými. Na proti wojenské

školé viděl jsem pomník měděný, r. 1809 na stoletou památku bitvy u Bultawy postavený. Židé chtěli nám průvodčímí býti ke hrobům Švédům, jižto na bojišti u Bultawy padli. Místo to jest hobinu ob města vzdálené, tudíž jsme tam jíti nemohli. D 10. hobině jsme opět s pěti koňmi vyjeli, a za hobinu skoro 2 míle urazivše přijeli jsme o 5. hobině do Walky na oběd. Přesvědčil jsem se, že tamnější tesaři málo nástrojů mají, ale výborně jich upotřebiti znají. R 1. hobině s půlnoční dorazili jsme do Charkowa, kdežto mnoho cestujících noclehovalo. Viděl jsem tam lepší wozy než v Anglii; v některých byla úprava taková, že v nich paníčky pohodlně ležeti mohly, což na lepší cestě witané, ale v anglických vozích nemožné jest. — Časně z rána dne 11. června jsme vyjeli a večer jsme byli v Bělgorodu. Tu jsem pozoroval velikou úctu, s kterou Rusové vedle kláštera a kostela chodí, státi ostávajíce a před obrazem nad wraty se křijíce a modlice. Spravedlnost žádá po mně poznati, že opilství v Rusku není tak rozšířené jak se mluvívá, což jsem na celé své cestě zkusil. Pobuřilost pak nejemi se rozpustilostmi hrubými, než toliko zvrženou veselostí. Dne 12. o 5. hobině ranní jsem vstal a díval se z okna. Tu jsem pozoroval, že lidé do práce jdoucí bárky dávají jeptišce černě oběné před klášterem stojící do pytlíka. Když jsme měli objeti, přišla i ke mně. Dvsem že jsem prosbu její vyplnil. Silnice pořád ještě byly špatné. Radových vojáků jsem v Rusku neviděl více, nežli v Anglii vidati bývá. Nowáčků jsem začasť viděl; na jednom vozitě také asi 10 desíletých židovských chlapků, o kterých mi bylo pravěno, že se budou hudebě vyučovati. Na polích dobře obdělávaných pozoroval jsem, že se tu hnojí, což u Dněpru jest zbytečné. Pozdě v noci přijeli jsme do Kursku, kde jsme měli v nečisté hospodě špatný nocleh. — Dne 13. o 8. hob. opustili jsme toto znamenité ale nepravdělně stavěné město, za kterým jsme přišli na výbornou silnici, která rovnou čarou osmdesáti = milovou do Moskwy vede. Po obou stranách silnice jsou pšinky. Mhni jsme se třemi koňmi

více než dvě míle za hobinu ujeli. Krajina ta jest dobře obdělána a má veliké množství domů a vědin. D 6. hobině byli jsme v městě Orel zvaném; v tomto pěkném městě jsme jedli, a jeli jsme ještě na příští postu. — Dne 14. června jsme o 6. hob. vyjeli, a čím dál více věží a kostelů jsme viděli. D 4. hobině odpolední obědvali jsme v Tule, kde nás 4 turečtí zajatí důstojníci navštívili; byli tam již 3 měsíce velmi spokojeně živi mezi nepřáteli svými. V Tule jest mnoho zbrojů. D 5. hob. jsme objeli, o 10. pak dali jsme v jednom místě kolo spravovati. Já jsem zatím pobíval se do domu selstého a okusil jsem jejich večeri z dřevěné mísy; byl to hnědý chléb v kwasu, t. j. v tetutině z vařeného žita připravené, která se dá kysati; chut jidla toho není nepřijemná. Po večeri vykonali modlitbu svou před malým domácí mstářem, kterýž v žabném domě nedýchá; před ním visí lampa. Jeli jsme celou noc čtice druhého dne býti v Moskwě. D polebných dne 15. uviděl jsem s výšiny na silnici ponejpru toto město, jehož malebný pohled pro mnohé věže převyšuje světoznámý pohled na Cařihrad, před jehož bránami začíná nahá pustina, která by se dala v libnatou krajinu přeměnit. Když jsme o 6. hobině pojedli a se prospali, chtěli jsme Moskwského gubernera navštíviti; ten však nebyl doma. Jeli jsme v drožce (jednospréžném vozitě) bránami pevnosti Kremli, (t. j. křemenný hrad), kdežto množství paláců, kostelů a klášterů se nachází. Pohled s jednoho tarasu na Moskvu jest malebný a slavný. Přijavše pas svůj na úřadě, který jsme museli v předměstí odezdati, šli jsme na universitu, abych poznal jejího řebitele, jemuž naši 4 labeti odporučeni byli cisařem. On nás přijal velmi vlídně, uložal mi světnice pro ně již udělané, a ujistil mne, že rozkaz cisařův, by je měl v ozvláštní péči, dokonale vyplní. — Dne 16. jeli jsme na dvouch drožkách, (v jedné já s průvodčím, v druhé sluha s věcmi) k železnici, kde jsme 1/22 hobiny čekati museli. Zvědavost byla veliká, a zdmořilo se mně ještě větší. Dráhow (Bahnhof) v Moskwě jest široký. Ředitel dráhowa, starý ge-

neral, několikrát se díval do vozu, mám-li potřebu, čeho mi potřebí bylo. Vozy jsou lépe a pohodlněji zřízené nežli na anglických železnicích. O 11. hodině se objelo. Na cestě jsem ochuravěl, při čem jsem velkou starostlivost Rusů o mne poznal, kteří mi na nejbližším místě potřebu snášeli. Na cestě jsem se o nic nestaral; jenom na jednom místě pobíval jsem se oknem z vozu do jalého města (snad Twer), kde jsem 22 kostelů čítal. Na celé železnici 80 mil dlouhé jest asi 20 zastavení, na kterých cestovatelé potřebu mohou pořídit. K 6. hodině jsme snědli, a o 9. hodině přijeli jsme do Petrohradu, kdežto jest takový bráha jako v Moskvě. Eli jsme se ke komandujícímu Petrohradu, generálovi Sitinovi ohlásili, na něhož jsme čekati museli. Gubernér-general mne přivítavě uvítal a poslal mne do svého prozatimního bytu s plukovníkem Montandrem, kdežto jsem měl příchodu ministra vojny, knížete Dolgoruki do Petrohradu čekati. Jeli jsme do hostince mně vyhlázaného. Tam mne nastiřil policejní úředník, kterýž vida, že světnice má nemá žádné postele pro službu, ohlásil to úřadu a odpoledne mi dal být v hostinci na vybranou. O 2. hod. odpoledne se mi oznámilo, že ministr vojny z Petrova se vrátil a se mnou mluvíti chce. V předsíni mi bylo čekati. Po půl hodině vyšel generál Sitinin ze světnice ministrovy, a křval mi, aby se přiblížil. Šel jsem s ním do světnice, kde jsem byl knížeti Dolgorukimu představen; on mi pobal ruku a pravil: „Pane poručíku, osud války přivedl vás do stavu, který nás jako nepřátele proti sobě postavil, a já doufám, že se dalším obchodem vzájemně co rozšafné muže váziti sebe naučíme. Jeho Veličenstvo rozkázal vás v hostinci ubytovati a vám všemohoune pohodlí zjednati. Přání své projevte plukovníkovi. Musím vám sděliti, že na svou cest se nezdáte průvodčího svého, důstojníka, jelikož to zákonem jest; stane se co možného jest, aby vám průvod ten nebyl příliš obtížný. Císař jest nyní v hrabě Petrowě, a já budu mít čest, vůli Jeho Veličenstva vám sděliti, až bude mít kdy, s vámi mlu-

viti. Až potom, kdy Jeho přání žvím, musím vás prosti, byste svůj nynější byt neopouštěl.“ Já jsem věčně mluvil o lastavosti mně potřebu jevené, zvláště o něžné přívětivosti p. Sarmanově. Po delší rozmluvě mne ministr propustil. Večer toho dne strávil jsem ve společnosti s p. Sarmanem, jež paní manželka na druhý den nastiřila. Toho dne (18. čer.) měl jsem opět zimmici. Plukovník Montandre mi oznámil rozkaz císařův, že mohu ve společnosti úředníka kde chci v městě choditi, že nesmím s Angličany obcovati, leč s kaplanem anglického vyslanství v Petrohradě, s p. Lawem, že mohu potřebu žádané knihy a noviny dostati, avšak potřebu psaní, jež bych psal nebo dostal, mají úřadem vrchního komandanta jiti. Papír, černidlo a vosk mi byl donesen. (Dne 19. čer.) „Něwský průhled“ 1½ hodiny dlouhý z částky dřívím blážených, jest nejkrásnější silnice (ulice) v Petrohradě, a širší než kterákoli v Londrá. Kostelů jest v Petrohradě velice mnoho a krásných. Chrám Matky Boží Kazanské jest dlé chrámu sv. Petra v Římě stavěný. Rusové jsou velmi nábožný národ. — Dne 20. června nastiřili jsme uměleckou akademii, a její museum, knihárnu i obrazárnu. Večer jsme byli ve veřejných, velmi krásných zahrádkách, kde vojenská hudba se provozovala. Dnové jsou tam velmi dlouzí v ten čas, a téměř žádná noc. — Dne 21. čer. byl jsem po druhé u p. Lawa, z jehož přibytí mnoho čtení na krásné řeči Němů viděti jest. Socha císaře Petra velikého na koni sedícího jest na podstavku pahorek představující, který jest sláisko žulové 30,000 centůvů vážící. Blásknost města jsou průplavy se silnicemi spojené. — Dne 22. měl jsem opět zimmici, v nížto mne Ruský lékař léčil. Dne 23. přišel plukovník Montandre a vedl mne do Petrova, kdežto císař se mnou mluvíti chcel. Jeli jsme na parní lodice o 12. hod. a o 2. hod. přijeli jsme do Petrova, odkud jsem mohl Ruské loďstvo pod Kronstadtem asi 4 hodiny cesty vzdáleném viděti. Na břehu čekal císařský kočár, který mne dovezl pod střechu ministra vojny, kdež i můj byt přichystán byl. Kníže Dolgo-

rukou ptal se mne přivítavě na zdraví a zdali připraven jsem, jmeno po několik dní ostati? Řekl jsem, že jsem neuvázal věci svých s sebou i za toho minění, že ještě téhož dne do Petrohradu se vrátím. Hned se odeslal zlástní posel pro věci mé. Pak byl v hostinci výborný oběd, jako obvyčejně. Večer jsem ztrávil v zahradách císařských obecními přístupnými. Palác v Petrovu hrade jest letní obydlí císařevny, velkoknížete Alexandra. Císař sídlí v rezidenci Alexandria zvané nebaleko Petrova. V zahradách hrála střídavě dvojí vojenská hudba, která národní hymnou pozdě se skončila, při níž všichni vstali a hlavy své obnažili. — Dne 24. přišla mi opět zvěsti. Měl jsem se představit velkoknížeti Konstantinovi v Strělně nebaleko Alexandrie. V císařském voze byli jsme tam za 1/2 hodiny. Z oken obou paláců proti ústí řeky vystavěných v levo viděti jest Kronstadt. V dvoraně obrazy ozdobené musel jsem velkoknížeti Konstantinu (2. syna císařova) čekat, ažby z Kronstadtu přijel; ani jest vrchním velitelem námořstva, nástupce knížete Menčikova, kterýž stal se velitelem námořstva v Sebastopolu. Velkoknížna přišla do dvorany, a promluví se mnohým lastavě, poslala mi čaj a přinesla nejnovější noviny anglické na velkoknížete poslané a posub zapečetěné. D 10. hod. přišel velkokníže, podal mi ruku, a uvedl mne do jiné světnice. Jeho vládnoost oprostila mne všech nesnázi. Dal přinést vino a čaj. Mluvil se o ztrátě naší lodi, o které dočasnou známost měl, a pak o Anglicku. Velkokníže osvědčil velikou zvěstlost ve věcech námořských. — D 11. hodině v noci odesel ode mne velkokníže, a já jsem s p. Šarmanem jel do bytu svého. Venku právě viděl jsem, an přijel císař Ruský ve vojenském oděvu, maje plouhý plášť a bílou čepici. Hned za ním jel ministr kníže Dolgoruki, aby se ještě na práce svoje dal. Ani císař ani ministr tudíž nemají úřady, v nichžby si odpočívati mohli. — Dne 25. června o 1/2 11 přišel posel, že mám do paláce přijeti. Měli jsme jenom asi 100 kroků jeti; ministr již na mne čekal a uvedl mne do předsíně, kde bylo množství důstojníků, jižto měli císaře do kostela

doprovodit. Předsín ta byla samými obrazy ozdobena. Tam jsem poznal knížete Lichtensteina, jednoho z pobočnicků císařových. Všichni důstojníci se ke mně velmi dvorně chovali. Také oba nejmladší velkoknížata, Mikuláš a Michaila, v generálském oděvu jsem tam poznal. Mluvě s nimi byl jsem odvolán k císaři. Kníže Dolgoruki mne představil, a ustoupnul několik kroků na zad. Císař stál uprostřed světnice. Ač jsem věděl, že jest císař krásný, veliký muž — přece byl jsem těmi vlastnostmi na něm překvapen; vyšliji jako padesátilet. Oko jeho zářilo vládnoostí, aťž souhlasí s jeho slovy. Mluvil se mnohým francouzsky, a ptal se mne na mé zdraví, na loď Tiger, jsem-li ženat, na rodinu zemědělského kapitána; chtěl prý mu dáti svobodu, jelikož prý ale umřel, že milost tu dá mně, co komandujícímu důstojníku na lodi té, a tážal se, kterou cestou dci se do otčiny navrátiti? Byl jsem překvapen milostí takovou. Císař to vida pravil: „Vězte, rozvažte si to, a dejte mi dneš večer ministrem vojny vědět, kterou cestu sobě zvolíte.“ — Potom se ukloniv dal mi znamení, že jsem propuštěn, a řekl několik ruských slov ministrůvi, který hned za mnou šel. V předsíni mne ministr tiskl ruku a přál mi štěstí k mému propuštění; i všichni důstojníci radovali se ze svobody mé. Kníže Dolgoruki mi dovolil, že smím do kostela jiti s průvodními císařovými. Za chvíli císař s císařovnou a s celou rodinou vyšli, a šli do kostela v paláci. Zpěv byl slavný a dojemný. Jednu chvíli ohlídl se císař, a jednou všichni na mne, nepodchybně se modlili za oprostění od nepřátel svých. Po službách Božích my důstojníci postavili jsme se po jedné, a dvorské paničky po druhé straně. Rodina císařská vyšla ulici tou z kostela do svých komnat.

Dvorané se rozestli, jenom někteří zůstali. Ze všech řečí jsem znamenal, že v Rusku litují rozdělení obou mocností — Ruské a Anglické. Odesel jsem s p. Šarmanem do zahrady císařské. Tam čekalo mnoho set nováčků, ažby jich císař prohlídl. V zahradě krom jiné vzácnosti viděl jsem strom se samými trubicemi, kterým se časem voda prýští, tak

že se zdá, jako by celý strom všemi větvičkami svými plálal. Jinde jest lawice, na kterou kých si člověk sedne a péro to ni sláči, ihned odessab woda naň prší, což obecnostvu shromážděnému mnoho radosti působí. Po obědě jsem byl zase volán k ministrowi wojny, kterých mi rozkázem císařowými doručil korb ruský na památku, a pravil, že doufá o mně, že nebudu jako anglické novinový o Rusích soudit, jako by byli barbarové (t. j. nevyzdělání lidé), tišl mi ruku a propustil mne. Pak jsem se navrátil do Petrohradu. — Dne 26. šel jsem k generalowi Sitinowu, kterých mi řekl, kterou cestou bych měl do otčiny své se vrátit; cesta ta vedla na Warssawu, kde jsem měl svůj pas dostati, abych přes Ruské hranice do Rakouska přešel. Pro mou důvěru i sluha můj dostal od císaře svobodou. Dne 27. jsem se rozloučil s p. Lawem a s plukovníkem Montandrem, u něhož jsem jedl, aby p. Šarman ještě ke své rodině jiti mohl. Dne 28. měl jsem objeti; ale zimnice mi nedala. Dne 29. jsem byl opět plukovníkem Montandrem výborně pohostěn, a o 8. hodině jsme s p. Šarmanem objeli. Dne 30. na cestě jsem opět se

rozstoupal, tak že málo vím, co se stalo až do druhého července. Na silnici krásné bylo všudy velmi živo; jezdilo mnoho vozů s nákladem do Warssawy. Krajina tato má více lesů nežli mezi Dessou a Moskwou jest. Dne 3. července přijeli jsme do Rowu na Polských hranicích. — 4. byli jsme v Pomce. V Polsku jest rovněž tak dobrá silnice k Warssawě jako v Rusku. Dne 5. o 1. hod. s polebue přijeli jsme do Warssawy. Dne 6. rozloučil jsem se s přítelem svým, p. Šarmanem, kterých své vládě čest dělá, a jel jsem s policejním kommissarem, jenž mi pas můj doručil, po železnici do Warssawy, o 1/2 8. hodině. V Petrkowě jsem pojedl. W Cesochowě jsem byl představen jakémusi generalowi, kterých s námi jel až do Rozjaglewa. D 9. hod. přijeli jsme na hranice, kde jsme až do rána čekali. Dne 7. července přijeli jsme již do města v císařství Rakouském; pak jsme přijeli do Myslowic v Prusku; o 1. hod. společne byli jsme ve Wratislawi. D 1/2 5. ráno dne 8. července přijeli jsme do Berlina, a 9. jsem s radostí se octnul na půdě Staro-Anglické.

Alexander II. Nikolajewič, cár (císař) Ruský.

Alexander II. narodil se dne 29. dubna 1818. Narodení jeho oblažilo rodiče u veliké míře, ač tenkrát Mikuláš netušil, že bude křiži panovníkem Ruským. Radost otcova wysvitá z listu, kterých tenkrát psal arcibiskupowi Moskwěskému, Augustinowi: „S úzkostliwou bázní smrtelníka, ale s nadějí věřícího křesťana widěl jsem přiblížowati se rozhodné okamžení života svého, a w tomto úzkostliwém očekávání učinil jsem nebi slib. Vidělo se Bohu, mne účastným učiniti nejslabší země radosti, jsem uhyti otcem, a Všemohoucí zachowal matku i dítě. Bůh, kterých do wnitř člověčowa patři, nepotřebuje slce zevnějšího osvědčowání myšli wděčné, ale na zevnitřní důkaz své nesmírné, oslasktné buše dci, jakož jsem slibil, swatému Miku-

lášsi Newskému, strážnému patronowi mého noworozeného syna, w kostele Nowo-Jerusalemském (w klášteře blíže Moskwě) kaplu zbudowati. Tot jest malá obět šťastného otce, kterých své vzácné klenoty, manželku a dítě, ochraň všemocného Boha odporučeny miti dce. Budtež mi, důstojný prelate, napomocen w provedení díla tohoto, aby s oltáře kaply té nejwroucnější mohlby za matku i za dítě wystupowaly, by jich Bůh zachowal k jich štěstí, ke spáse císaře a mlašti.“ —

Mladý princ Alexander prožil první dítěti wěl na očích něžné matky, kteráž, hrdá jsouc na své powolání mateřské wšestko sama na dítěti swém činiti chtěla. Později, dle obyčeje Ruského, obklopen byl zástupem wýchowatelel a pěstounel, které z hlavních měst Europejských

powolány byly, a tím způsobem naučil se brzy všemi řečmi Evropejským plynule, avšak ruský, francouzský a německý mluvil nejlíp. Zčásti přichobil šťastný otec do kráhy malé rodiny své, houpával svého synáčka na kolenách, laštoval a žertoval s ním s newyslovnou laštovností. Malý princ objevil se před otcem svým položde w štátech vojenských; otec jej cvičil w postawě, w chodu a w obrátech vojenských, a to činil s takovou přísností, jako u ostatních vojáků. Malý Alexander neměl w těchto vojenských hrách žádného zalíbení, a miloval více radosti, co se ve společnosti matčině na něj usmívaly; k matce vezdy raději se přibližoval nežli k otcovi přísnému. Smrt císaře Alexandra náhle se udála, a Mikuláš stal se císařem. — Do této doby měla životní úloha prince Alexandra vyššího významu; on dostal jméno carowice (císařowice) a následníka na trůně Ruském, stal se welskolancérem university Finské, kterou hodnost císař Mikuláš po 9 roků až do nastoupení trůnu zastával. Ale Alexander byl ještě příliš mladý pro takovou důstojnost, a císařowice na ni také neshlala veliké váhy. Doba studií jeho se přibližila, ale císařowice příliš horlivě se neobíral knihami, tak že úlohou učitelů jeho bylo, jemu všecko učení lehčím a příjemným činiti. Nebylo na něm pozorowati onu trpělivost a wšelou horlivost w učení, jakou na bratru Konstantinowi později widěti šlo. Brzy však jewilo chování jeho to powědomí, že jest více než millionové jiných lidí, a že jest powolán, velikou úlohu w životě svém konati. Prošel všední stupně vojenského stavu, tak že ve svém 14. roce byl podporučíkem. Liboval si w důstojnických štátech svých, a wstoupil jednoho dne do sálu, kde se několik starých generálů nalezalo. Při jeho wstoupení powstali tito šlechtí wojinové, aby pozdravili následníka. To se mu líbilo. Za několik okamžiků šel opět sálem očeláwaje tutěž úctu; ale zmýšlil se. Staří wojinové, mylonawše jednou powinnost svou, již se neohlíželi po jeho přítomnosti. Alexander uražený obžalował jich u císaře otce svého. Mikuláš jej tisse wyslechl, pojal jej za ruku, wehl ho do sálu, kde

generálowie byli a mluvil k němu: „Synu! tu widíš ctihodné muže s hlavami šlechtými, jichžto oddanosti a wěrnosti já trůn svůj děkuji; oni jsou wysoce zasloužili o wlast. Sklon koleny své před nimi, oni zaslouhují wšelké wážnosti. Ale s politowaním pozoruj, symu můj, že jsi ještě příliš mladý, abyš náramky (epaulety) nosil; já ti odejmu toto wojenské wyznačení, a dříve jich nedostaneš, leč až se přesvědčím, žeš jich zasloužil.“ Po těch slovích císař mu náramky obíral.

W 16. roce, kdy následníci plukovníci se stáwají, složil dle Ruských zákonů přísahu wěrnosti panowníkowi, což se stalo velmi slawně w kaple dworní u přítomnosti celého dworu, diplomatického sboru a všedních státních hodnostářů dne 4. května 1834. Touto přísahou stal se následník prvním poddaným, nebo titul císařowice nepostytuje ještě žádného práwa k hodnostem a k úřadům; jestli na wůli císařowi, jemu jich uděliti aneb si ho w paláci newšimati. A skutečně w té době naběhal Alexander II. otcí svému mnoho starosti. Weliká těžkomyslnost sličowala a činila jej velmi nestálým, nedůsledným a nepodnikavým. Jeho zewnější sice byl wážený, jakož panowníku Ruské říše přislustí; ale duch jeho nelibował sobě w ničem. Císař jej poslal na cestu, aby sobě manželku wyhlídl. On nawštíwíval německé dwory, kdežto s nadšeností umítán byl. Málo sobě všimal velikých krás ženských. Tak přišel do Hesse-Darmstadtu. Ludwik II. měl dvě dcery, wzory ženské krásy a cnoty; proto se domníwal, že následník Ruský jistě jednu z nich sobě zwolí. Zmýšlil se. Zwolil si skromnou ženu — třetí dceru tohoto malého knížete, kteréž i ve wlastní rovině wálně zanebáwáno pro skromnost a jednoduchost w obcowání. Ludwik II. i Mikuláš zehnali jeho snátku s princeznou Marií. Udalost ta osvětluje jasné ráz Alexandra II. Sam skromný jsa skromnou sobě zwolil choť.

Stav manželský změnil jej a probudil w něm všední cnoty, dřimající k veliké spotojenosti císaře, kterýž jej státnictwí wpučowal, a ve všední tajemství umobil. W čelo pluku gardy (tělesné stráže) postawený byl s úlohou svou nespočtený,

domnívaje se, že povolání následníka trůnu jest vyšší, nežli vojstvo komando-
vati. Čtěl své budoucí poddané viděti,
jich potřeby poznati, o starou jejich samostatně
se přesvědčiti, a proto nastoupil cesty po
Rusku a po Sibiři. Jaké bolesti pocítilo
srdce jeho vidouc bídu nemyslounou tolika
nešťastníků v této zemi: o tom nikdy ne-
mluvil; kdo však dobrosrdečnost Alexan-
drou zná, může to tušiti. R. 1850
cestoval v jižním Rusku až ke Kawkazu;
tamo bojoval v čele vojska proti Ša-
mylowi, a zprávy chvalně mluvily o
refornosti jeho; vítězství toho dne se
jemu připisovalo, a císař obměnil jej
vojenským řádem sv. Jiří 4.
třídy, kteráž významenání toliko důstoj-
níkům v boji se vyhlašovali dáváno;
proto se významenání to tak vysoko cení,
že Potemkin, aby řád ten dostal, při-
měl císařovnu Kateřinu I tonu, aby
válku započala. Císař Mikuláš sám řád
tento nenosil, že se mu ho nikdy nedostalo,
a Jeho Veličenstvo, rýteřský císař Nikolau-

ský, náš František Josef I. ráb
tuto ozdobu nosí.

Dne 2. března 1855 v den smrti
otce Mikuláše nastoupil trůn císařství
Ruského. Císař Alexander II. Niko-
lajewič jest outlý a nad 5 stěmiců
vyšší; má hrdý chod ale nic přitřeho
na sobě. Jeho jasné, ohnivě, modré oči
jest zrcadlem mírnosti a dobrosrdečnosti.
V obličejí má barvu tmavě hnědou,
krátce ostříhané vlasy jsou světlé, hlas
libezný, který se stejně hodi k přísnému
komandování jako k společenskému ho-
voru. Nejrada ji nosí krigižský šat, kteráž
mu výborně sluší, zvláště helma turbanu
podobná, v kteréž pravým hrbinou vo-
jenským býti se vídí. Domácí čnosti zdobi
mladého císaře, kteráž s chotí svou šťastně
žije, a jest bohabojný. Říše Ruská může
od něho mnoho dobrého očekávati, ač se
mu nedostává různé přísné důslednosti v
té míře, v jaké ji měl zemřelý otec, císař
Mikuláš.

Velkosultan (císař) Turecký Abdul-Medšid Khan.

Dvacátý osmý sultan od vybojování
Cařihradu před 400 léty narobil se dne
23. dubna 1823, a nastoupil po otci
svém, Muhamedu II. trůn dne 2. července
1839. Jestli neméně dobrosrdečný jako
slabý ve vlábě své. On chce národ svůj
přivést na cestu vzdělanosti a práva;
avšak posud nic nestalo se. I ve prospěch
křesťanů v Turecku vydal zákony, jen
že se nezachovávali, a křesťané pořád
pronásledováni jsou ob náruživých a tvr-
dostijných Turků. Jeho zevnějšek jest zrc-
adlem vnitra; má on hladné, bezvýrazné
táh, z nichž však mírnost a dobrotu
prokoulá. Oči jeho jest veliké ale matné.
Původně světlá brada jeho jest na tmavo
barvená, aby mužně vypádal. Na koni
se kloní tu předu, jakoby měl bolení v
prsou. Avšak nejen v jeho slabotě spo-
čívá bídny stav země té, nýbrž hlavně
v muhamedanismu samém, který se přiči
opravám doby novější, vzdělanosti a
stejnému právu všech náboženských wy-
znání; neboť v Koranu (v zákoně mu-

hamedánském) za povinnost se klade pro-
následování jinověrců; obtud truchlivý
stav křesťanů v Turecku. Dále než po
sto roků stává Turecko toliko čerounosti
a žárlivosti welkomoci evropejských, z nichž
jedna druhé této kořisti nepřije. V nejno-
vějších dobách, r. 1852 vymáhal Napo-
leon, císař Francouzský práva církvi kato-
lické jmenovitě ve svatých místech — v
Jerusalémě. Napotom i car Ruský, Miku-
láš vystoupil a zastával práva ta pro
křesťany, a chtěl uspořádati své ochranné
právo nad křesťany řeckého vyznání v
Turecku. Ohledem na svatá místa pojistil
hatti sserif (zákon císařský v Turecku)
ode dne 4. června 1853. řecké církvi
práva ob dřívějších Sultanů daná znovu,
ale zdráhal se, učiniti to způsobem právě
zavazujícím. Turci cítili, že větší právo
v ohledu tom říši jejich jest nebezpečné,
a toto přesvědčení, jakož i pošlytovaná
pomoc západních mocností (Angliča a Fran-
couzů) pohnula Sultana a jeho ministry
k wypowiedění války dne 4. října 1853,

o jejíž výsledcích v tu dobu člověk rozhodovati nemůže.

Powrch Turecka Evropejského obnáší 7030 čtverečních mil, na kterých 7,100.000 obyvatelů žije. Sultan (padissach, císař) panuje s neomezenou mocí; jeho první

ministr jest Velký Wezir, ministr záležitostí náboženských nazývá se Mufti, jemuž všichni turečtí kněží, jižto spolu i právníci jsou, podléhají a ulemani se jmenují. Ministr zahraničních záležitostí jest Reis Effendy, ministr námořstva

Velkosultan (císař) Turecký Abdul-Medjid Khan.

Kapudan Paša, a správce jednotlivých krajů nazývají se Pašaty. Znamení důstojnosti jejich jsou bunčuky (koňské ocašy) na žerbích jako praporec

připravené. Tři bunčuky znamenají hodnost pašete první třídy. Působ této čestné známky, totiž koňských ocašů Turci vypravují takto: „Když jsme jeden-

kráte v boji s křesťany svůj prapor vojenský ztratili, utal náš vůdce koňmí ocas, přivázal ho na hůl a zvolal: „Sle tento jest náš prapor; kdo mne miluje, ať následuje kroky moje!“ — Na to jsme opět nabýli zmužilosti, a vítězství bylo nasse.“ — Řeklysmo Turci válku vyprovokovali, stává se to vystavením ocasu s zachycením bubnů a se zvukem trub. Barva ocasu toho může býti jakákoliv, jen ne zelená, proto že již ráho, na němž vlaje, zelené jest. Není to vsak skutečný koňský ocas, nýbrž z různobarevného koňského žíní upletený ocas. — Všichni nejvyšší úředníci skládají v Cařihradě nejvyšší státní radu — *divan* zvanou. Základním zákonem vlády jakož i náboženství jest *Koran*, *Muhamedova* kniha. Vláda uznává dva druhy poddaných, totiž *Mahomedany* (Turky a poturčence) a *Maju* t. j. vsedky nemo-hamedany (křesťany, židy a pohany), kteří se naproti Turkům za chatur považují a nejvyšší daně platiti musejí. Zákonných občanských práv nepožívají otroci obojího pohlaví, kteří za Turky pracovati musejí a ze zajatých neb zaprodaných křesťanů, židů aneb již z rozených otroků záleží. *Mahomedau* nemůže býti otrokem, a jakmile se otrok poturčí, jest volný a přestane býti otrokem. Bohužel mnohé knížeci rodiny slowanské, zvláště v Bosně, aby své statky neztratily, poturčily se. Jinak vsedka země náleží sultanovi, a rolníci jsou penzi nájemníci. Veliké násilí a bezpráví, kterým země turecké podléhají, jsou příčinou, že úprava rolí, chování dobytka, průmysl a obchod na nejnižší stupeň klesly. Passata sobě počínají ve vzdálenějších krajinách jako neobmezení tyrani, a nejhanebnějších bezpráví se dopouštějí; aby co nejvyšší kořist ze svého úřadování měli. Turecké modlitebnice nazývají se *džamie*, jsou-li velké jako chrámy, a *mečity* čili *mešity*, jsou-li menší; při nich stojí stihlé, tenté a vsoké věže, *minarety* zvané s pavlačkami, s kterých muežinové pětkrát za den k modlení povolávají. Zasněceným dnem jest jim pátek, kde se v mešitách shromažďují. Ramadan jest měsíc postu, v kterém ob východu až do západu žádný musliman (Turk)

ničeho požívat, ba ani vody se napít ani tabák kouřiti nesmí.

Po tomto postu nastupuje vsak Bajram, osmibenní radovánky a slavnosti; po 70 dnech pak jest Kurban Bajram, který 4 dni trvá a ještě slavnější se obhřívá. Turci mají také kláštery *derwissův*, t. j. jebramých mnichů, kteří nejvíce křesťany pronásledují; mají šedivé špicaté čepice z plsti. Každý musliman aspoň jednou v životě *Muhameda* proroka hrob v *Mešce* navštívití hleď, za kterou zásluhu přeb jméno své slowičto *Hač* — klášti smí. Obřizka jest u nich zavazena jako u Židů. Zasnoubení neběje se náboženským obřadem, ovšem ale pohřebem, při kterých se mnohé obřady a slavnosti konají. *Mahomed* svým věřicím domolil mnoho žensství, a proto každý Turk může 4 pravé ženy a tolik souložnic mít, mnoho-li mu jich vyžítí lze. Ženy obhřívají ve zvláštním oddílu přibýtku, který se *haremu* jmenuje, a přeb žádným mužským, krom přeb svým manželcem a pánem, vstupu s tváří sejmouti nesmí. Města a domy turecké jsou z wentu neuhledné, vsokými zděmi obulice zakryté, a jenom uvnitř vsedchen přepych a bohatství východních krajín na obiru vystaveno bývá. Ulice, silnice, mosty a vůbec vsedka veřejná místa nejvyšš zanedbána a zpuslá jsou, a množství psů nitomu nenáležících po vsedch obhřvaných místech se toulá. Mají mnoho párných lázní, v nichžto se Turci často koupají.

Hlavní město Tureckého císařství jest Cařihrad, na kterýž pohled nejpůsobnější se poslytuje z *Dolmabahšse*, jakož tuto v obraze viděti jest.

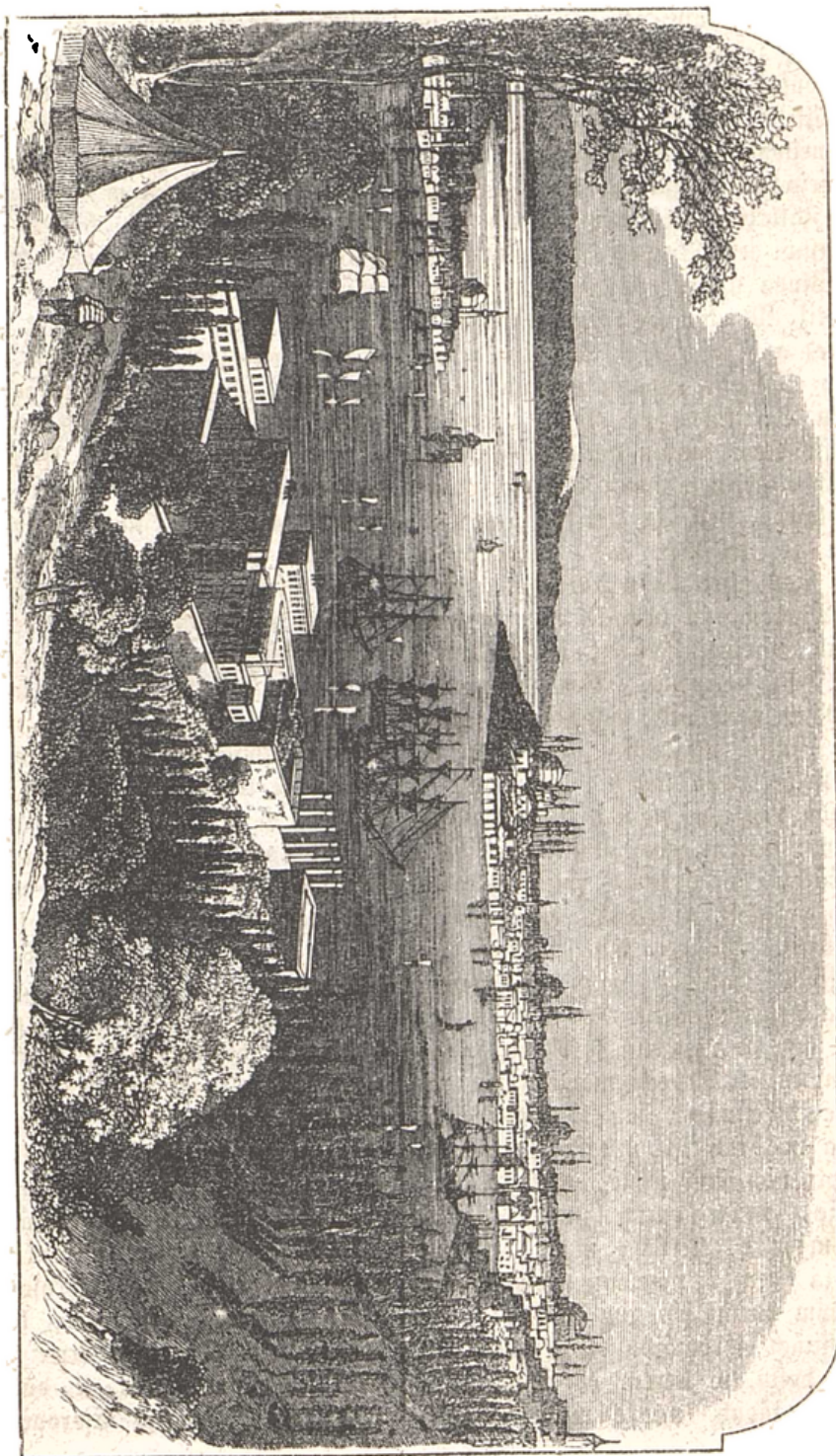
W levo naproti leží *Skutari* město s 35,000 obyvateli na břehu *Mslatském*, a w pravo jest pozorovati wchod do přístavu Cařihrabského. Již z tohoto vyobrazení wswiřá krása přirody, kteráž Bohem jakož za ráj stvořena jest, ale od Turků zřola se zanedbává.

W městě tomto (v Cařihradě) ondy wšmlutní rtové sw. *Chrysofoma* Pána nebes a země zvěstovali, kde vsak po 1000 letech Turci w krvi křesťanské takto se koupali. Ob té doby na celých 400 rotů Turci w Evropě se usabili;

sami vsať věřit ústnímu podání, že z Evropy zase vypuzeni budou, a tudíž bohatí Cařihradští Turci nejráději na asiatské půdě pochovávat se dávají, a sice v městě Skutari, kdežto k tomu lonci největší hřbitov celé Turecké říše jest. — Cařihrad poskytuje zvenku velkolepý pohled, ale uvnitř ohromnou špinu, zpuštělost a nepořádek; po-

čítá asi 600.000 obyvatelů; nyní ovšem snad ještě mnohem více, an tam pro válku proti Rusku nesmírné množství Francouzů, Angličanů a jiných krajanů se hemží. Nejvýznamnější památky Cařihradu jsou: Serail, sultánovo sídlo na nejjižnějším konci města se třech stran mořem otočené, sestávající z množství paláců a zahrad, a rovnající se velikosti

Pohled na Cařihrad.

svou vnitřnímu městu Widni; jedna z předních bran jeho zambala příčinu k pojmenování turecké vlády „vyšokou portou čili branou.“ Nejnádhernější z 344 mešit, jichžto stihlé minarety a ploště kopule Cařihradu tak velkolepého pohledu propůjčují, jest mešita sv. Zofie, nejvyšší křesťanský chrám ob císaře Justiana r. 532 vystavěný, a po dobytí města ob Turků v mešitu proměněný. Zámeč sedmery věží, kterých chová v sobě státní vězení; veliké vojárny (kasárny), vojenské a loďní zásobárny, bazary (stlaby kupců) přístav překrásný, starožitné hrady a brány a t. d. Nejslavnější prostranina jest At-mejdan, rejdiště za časů císařův Řeckých. Památek z časů těchto předtůrech málo ušlo zřáze, jakou války a časté požáry na toto město v rozličných dobách uvalily. Z předměstí Cařihradských nejznámější jsou Galata a Pera, oboje za přístavení na jiném výběžku země do moře. Galata jest sídlem kupců a Pera cizích vyslanců; předměstí ta každého přechvápí svou evropejskou výstavností jakož i smíšeninou všech evropejských jazyků a krojův.

Jelikož jsme mluvili o náboženství muhamedánském, připojujeme hned z toho náboženství vyplývající novou smýšlenku tureckou, která se zrodila v nynější válečné době v prospěch spojencův Turecka totiž Francouzů a Angličanů.

Nemalé požívají Frankové úcty a vážnosti v Turecku ob té doby, co mu pomocné vojsko posílá vláda francouzská a anglická. Nad míru vychvaluje nyní každý Turek císaře Napoleona, a královnu Anglickou nazývá paní požehnanou. Básněmi novými oslavují Turci tyto korunované hlavy. Jedna taková báseň, v kavárně na předměstí Pera zvaném přednášená zní takto:

Veliký prorok byv znepokojován ob duchy zlého v Mekce (město posvátné u Turků Mekka) utěl se na poustě do lůna Abrahamova, a tam před otvořením jestyně, kde s Bohem rozmlouval, viděti bylo pavouka, osnovu hebbávnou robícího, jakož i dvě holubice se zlatými korunami; jedna z nich měla tvářnost nejkrásnější hřístý (t. j. smýšlené v ná-

boženství muhomedánském panny nebeské) se zlatými kadeřemi a očima oblohouvými. Druhá též vynikala neznámou slce a vřstí mocnou a důstojnou tvářností. Prorok uchvácen tímto divadlem nechtěl ob holubice korunovaných ani pokrmu ani jakékoliv pomoci přijmouti, zvoliv raději v jestyni hladem umřít. Bůh vřstí mluvil k prorokovi takto: „Tyto holubice, synu můj, jsou k tobě upřímné, nesouce ti pokrm a pomoc v pravý čas. Neboť stane se, že korunované hlavy jednomu z potomků tvých v nesnázích pomoc státi budou. Tyto holubice nejsou Tobě krom pokrmu také podobizny oněch korunovaných hlav, které mněm tvým proti tomuto pavouku, měděnému nohama a železným rypátem opatřenému, pomáhati budou. Tento pavouk stane se mněm tvým nebezpečným, rozprostraje osnovu svou (pavučinu t. j. tenata) ustavičně dále do země tvé. Zehnej tedy holubicem těmito a zlořech pavouku mouchy chytajícím v zemi tvé.“

Turci, slyševše tuto novou báseň, smáli se srdečně, a jeden z nich počal ji takto vysvětlovati. Pavouk znamená Moskala, (t. j. Rus), ty dvě holubice představují královnu anglickou a císaře francouzského. — Podobnými básnami a smýšlenkami vládnou nyní Turci veřejným míněním, jelikož báseň nemalý vliv na lid obecný v Turecku vykonávají. Francouzové tedy a Angličané jsou nyní miláčkové lidu tureckého a císař Napoleon a Viktoriá královna jsou holubicemi proroka.

Svatá místa.

Půda, kterouž krotký Vykupitele světa, Ježíše Christa posvětil — půda, na které se narodil, žil, učil a za spásu pokolení lidského na kříži umřel, ob jakživá chová se ve věčné úctě u křesťanů. Hned v prvním věku křesťanské církve na tato místa veliká váha se kladla. Dvačrát snažili se Židé, svůj chrám Jerusalemský znovu vystavěti, avšak Bůh zničil úmysly jejich. Když pak pod císařem Hadrianem naproti zboření Jerusalema město Aelia Capitolina povstalo, vystavěn jest byl nad svatým hrobem, z něhož Spasitel z mrt-

ových rostání a věčný život vyhovobil, chrám pohanský, Labé (Wenussi) wěnowaný. Sotwa pak je Konstantin císař křesťanskou víru přijal, putowala jeho matka, Helena, 80 let stará, do swaté země, aby w Betlémě, kde se Kristus Pán narodil, a na hoře Olymetské, obtud na nebesa wstoupil, dva krásné chrámy wystawěti dala, kteréž po její smrti ob císaře velikými právy uabány byly. Ona též donesla listy, jimiž se nařizowalo, aby se opět otevřel hrob swatý, kterýž od křesťanů (nežli nad ním chrám pohanský wystawěn byl) zashpán byl zemí. Pohanský chrám se nyní rozkotal, a země se wykopávala; při tom se w poboční jestyni Golgotské nassel swatý kříž i s nápisem Pilátovým, což nám sw. Cyrill r. 347 po Christu dosměčuje. Při dobytí Jerusalema Chosroem II., kterýž chrám Gethsemanstý, chrám nanebewstoupení, chrám Konstantinůw a na Golgotě i s chrámem nad Božím hrobem rozbořil, odvezen jest byl kříž swatý do Persie, a obtud teprw císařem Herakliem r. 629. přivezen jest byl nazpět do Jerusalema. W tomtéž roce nawrátil se také Mohamed z útěku swého z Mediny do Mekky, a položil základ panování foranu (muhamedanismu) nad nejwětší částí tehdejšího křesťanského swěta. Jeho zástupy zaplawily brzy celou Palestinu a objewily se také před swatým městem (Jerusalemem). Po dlouhém obléhání připadlo r. 638. Chalifowi Omarowi, kterýž křesťanům život, děti, kostely, kříže a nerušené wyznávání křesťanského náboženství na věčné časy pojistil. Jenom násilné obracowání muhamedanů na víru křesťanskou bylo jim zážáno, a také nesměli žádnému křesťanowi brániti, chtěl-li se muhamedanem státi. Na těchto umluwách spočiwaji až podnes w jádru práwa křesťanůw w Jerusalemě, ač během času mnohým změnám se podrobily.

Přátelský poměr Karla Velkého ke Chalifowi Harun al Rašidowi jest známý, tak že tento za bohaté dary pro sw. hrob Karlovi Velkému poslal kříže ke chrámu swatého hrobu na znamení, že se wšsí moci nad tímto chrámem oddává. Pádem tohoto nejwětšího Chalifa Bagdad-

ského wyhnulo nové pronásledowání proti křesťanům w Palestině, a křesťizniwým Sakemem byl chrám sw. hrobu, chrám na Golgotě, a w něm patriarcha Jerusalemský, Jan VII. spálen. Pod jeho nástupcem chrám sw. hrobu patriarchou Niketorem opět se wybudowal a r. 1048 dokončil. Na místě kostela Golgotského tenkrát jednobučá kapla powstala, která teprw za panování křesťanůw s chrámem sw. hrobu a chrámem nalezení sw. kříže w jeden kostel spojena byla.

Napotomní brzké dobytí Jerusalema strze Turky pod Malek-Sáchem zawdala příčinu, že Petr z Amiensu křesťanstwu, jemuž z křesťanstwa krom jména nic nezůstalo, první křížácké tažení proti Turkům hlásal. Po twrbosijném obléhání dobyto jest město swaté 15. čerwna 1099. Více než 70,000 muhamedanů padlo za obět wítězství. Na zříceninách dobytého města založilo se králowství křesťanské, a Bohomír (Gottfried) Bouillonstý, princ Lotharinstý, byl tam prvním křesťanským králem. Ussal Jerusalema, již r. 1186. Saladinem nazpět dobytý, znovu co zbořenisko přessel do rukou Bedřicha II., aby napotom ještě dwakrát majetnits swé změnil, až ho křesťané před bitvou u Hazy dobrowolně opustili. Teprw Soliman I. obdal ho znovu r. 1542. nynějšími zděmi, a od té doby jenom boje mezi Araby, Armany a Latinský o každý palec swatých míst tamo zúřiwaly. S požár w kostele sw. hrobu, dne 8. října 1804. těmto bojům se připisuje. Dheñ ten byl tak prudký, že sloupové mramorowi na prachy shořeli a stříbrné kahance (lampy) se rozlily. Jenom swatý hrob ostal zachráněn, ba ani hřebáwných opónám plamen neusskobil. Nowý chrám jest ponejwice na útraty Arabůw wystawen, a poblé starého rozměru tak zbudowán, že není změny pozorowati. Od nejstarších časů byla wýchodní cirkew majetnici swatých míst. Po rozpadnutí na cirkew armenstou a řeckou, podržela z nich každá, co měla, a powažala západní cirkew za webralou. An pak wýchodní cirkew po wydobytí Carigradu Mehmedem II. dne 20. května 1453. až do wyžtění moci Ruské bez ochrany ostáwala, ujmali se činně králowé Francouzští La-

tiníků. Tito dosáhli postupně 32 fermanů (turecko-cisářských listin), jenž úmluvou r. 1535 učiněnou znovu se potvrdily. Jedno nařízení od r. 1558 chránilo sice i Řeky v majetnosti jejich, pojistilo však právo Latinsků ke všem ostatním posvatnostem. Napotomni králové Francouzští, zvláště Ludvík XIV. pokračovali, práva svá zastávati. Opětne dosáhli fermany ve svůj prospěch, an Řeci a Armenové, jimž žádná politická moc po boku nestála, jen na postranných cestách práva svá sobě pojistiti mohli, při čem se však velmi lživě a vytrvale chovali, a v čem jim obhývání řeckého patriarchy v Cařihradě prospívalo. Jejich těsný stav ale příznivě se změnil, když Rusko počalo sílu a moc svou cítiti. Zvláštní wyznání církve Ruské ustálilo se r. 1642 a sněm (synoda) s Metropolitou Moslewským pomýšlila se za hlavní moci církve, až Petr Veliký r. 1721. sám sebe za hlavní řecké církve s radou „svatého sněmu“ jmenoval. — Řeci a Latínci (pod tímto jménem rozumějí se v Jerusalemě katolíci) měli tamo pořáb sivoje boje, kteréž důležitosti dosáhli, když z nich powstala otázka moci mezi křesťanskými státy a společenstvem náboženskými. Vplyw Ruska v turecké říši okazoval se s přewahou od Kateřiny II. Když ji štěstí zbraně popřálo, mír v Kučuku Kainardssi dne 10. července 1774 přebpsowati, přijalo se v jeho 8. článku toto ustanoweni: „Poddaným Ruské říše, laikům i duchovním, jest wolno, swaté město Jerusalema a jiná uctění zasvěcená místa nawštěwowati. Nesmí se ob poutníků a cestowatelů ani v Jerusalemě ani kde jinde na cestě žádná daň a žádný plat bráti; oni se mají pasy a fermany jako poddani jiných sprátených mocností opatřiti. Po čas přebýwání w ottomanské (turecké) říši nesmí se jim žádná křiwda ani ublížení státi; oni stojí pod nejpřísnější ochranou zákonů.“ —

W žádné pozdější úmluvě a v žádném míru mezi Ruskem a Tureckem učiněni se zvláštní zmínka o swatých místech; za to však činili Řeci ve skutečnosti ustavičné pokroky. R. 1757. měli Latínci velikou bání nad chrámem

swatého hrobu, a malé bání nad hrobem samým, kamen pomazání, sedmero oblouků swaté Panny u kaply sw. Magdaleny, chrám hrobu sw. Panny w Gethsemane, velký kostel w Betlemě, místo narození Páně pod kostelem nad ním wystaweným, a kliče k oběma dvěřim tento kostel otvírajícím, stříbrnou hvězdu na místě narození, zahrady na východní straně toho kostela jsouci, a pole, kde anjelové pastýřům u Betlema se zjewili. Bohožením a znovu wystawením chrámu strže Řeky většší část majetnosti těch se jim potratila. Řecké duchowenstvo dosáhlo nadobrodu. Oni mají též nejvíce klášterů w Jerusalemě — totiž 13; ale oni sami podlehlí wplywu Ruského duchowenstwa, kteréž pod ochranou své vlády wáhy dosáhlo. Věřejné obřeknutí se křesťanstwa w Francouzích, a wálečné tažení Napoleona wo do Egypta wplyw francouzský w swatých místech zmenšilo, a pokusy pod vládou Bourbonůw a Orleanských, aby ho znovu dobyli, zůstaly bez výsledku. — Ludvík Napoleon chtěl každou cenou papeže ku swému korunowání nakloniti, a jelikož wšedky ostatní prostředky nepomohly, ujmál se žalob katolickým w Cařihradě swým wyslancem v. Lamolette r. 1851. W prostřed února t. r. stalo se Sultánem powtorené ustanoweni, kteréž, neberouc ohledu na práwa Řekůw ponechaná, rovnopráwnost všem křesťanským wyznáním w swatých místech přitřlo, a Latinským wícero poswatností nawrátilo, jichž byli během času potratili. Prowedení toho wrazilo na odpor; jmenowitě, zdráhali se Řeci wydati kliče ke kostelu w Betlemě, a patriarch Jerusalemský šel r. 1853 sám do Cařihradu, aby jich do rukou Ruského wyslance odewzdal a celé úmluvě té odpíral. Zatím byl kníže Mencičow, weloadmiral Ruský, ku zvláštnímu poslanství oprán, a opustil dne 10. února Petrohrad. Obhoblán, s tehdejšími ministrem zahraničných záležitostí, Fuaš Effendim, kterýmž ona Řekům nepřiznává úmluva s Francouzskem se stala, newyjednawati, wynutil jeho propustění, a pak žádal, aby se wzalo nazpět svolení Francouzsku učiněné. Ludvík Napoleon ustoupil domázným okolnostem a dal na místo pana v. Lamolette smířlivějšího

pána de la Coura, posavádního vyslance ve Widni, kterýž měl nařízení, aby Ruské dotěrnosti popustil. Dne 25. dubna stala se w Caribradě úmluva nová, kterou téměř vsedlo, co se pro Latiničky vymohlo, opět se zvrátilo.

Jmenovitě dosáhlo Rusko úmluvou tou pro Řeky nového potvrzení těchto práv: přebně aby klice od hlavních dveří kostela Betlemského Řeckému patriarchovi ostaly; pak opětné vystavení stříbrné hvězdy w jeskyni narození Christova, již katolici r. 1847 odstranili; třetí: katolici mají od hrobu sw. Panny vyloučení býti, a čtvrté: Řeci právo podržeti, bání sw. hrobu na své útraty obnoveni. Rozněčně se zavázala porta, (vláda Turecká) bez přivolení Ruska w Jerusalemě žádných nařízení, to co se ustanowilo, měnicich nedávati.

Toto wtírání se Ruska Cirkew katoličá bolestně pocítowala; protestantského obywatelstwa wšak ubalost ta (dle powahy věci) téměř ani se netkla. I w katolických zemích se starou živou wírou vyhlašla namnoze touha po swatých místech, a jest iisto, že desetkrát toli poutníků wýchodního (řeckého) wyznání Jerusaleme nawštěmují, nežli wyznawačůw jiných křesťanských církwí, jichžto počet ročně sotwa 1500 obnášši.

Dwsem že ujíblením ewangelického biskupa a založením ústawu diaconisek i protestanti osvědčili, je jim swatá místa wzácná jsou; awšak dle swého pojímání křesťanstwa wzbalují se hádel mezi Latiničky, Řeky a Armeny, kteréž důstojnosti křesťanstwa, zláště mezi muhamedány nehodny býwají.

Tat jest otázka o swatých místech, kteráž byla zdrojem velikých zmatků wálečných, jez nad Evropou se shlutly. Dna se uromnala Rusku po vůli; ale Rusko šlo bále, a chtic se proti budoucím změnám pojištit, žádalo swým mimofádním wyslancem obnovené uznání práv wyznawačůw wíry řecké w turecké říši úmluvou nebo neobwolatelným pojištěním Sultanovým. Snabhy i tyto požadawky nebhly wražily na opravdowý odpor, kdyby nebhly tajné úmysly Ruska západním mocnostem wýpowědmi anglickému wyslanci w Petrohradě, Sirowi G. F. Seymourowi

učiněnými, již dříve we známost přišly. K tomu nedtěly rukowět podávati.

Wůbec bylo to w samém počátku wice otázkou moci nežli wíry. Francouzsko a Rakousko chtěly swůj zmenšený wplyw na wýchodě (w Turecku) opět obžiwiti, a Rusko swou přewahu podržeti.

Jerusalem.

S nábožným a wděčným srdcem myslí wěrný křesťan na swaté město Jerusalem, jehož dějepis záračný jest. W srdci pohori z rowiny Isdraelon wybihajícího a až k jižním hranicem zaslíbené země sáhajícího leži město to na stránách pahorků, ale zdá se, když se na ně díváme s wyšších kopců, jakoby se rozprostíralo na wysočině. Josefus Flawius,^{*)} nejwice wěrohodný spisowatel židowský, jmenuje Melchisedeka, kterýž přišel w ústrety Abrahamowi z wálky se wracejícímu, zakladatelem Jerusalema, a wypravuje o něm, že tam Bohu chrám wystawěl. Cirkewni Dtec Hieronym ujíšťuje, že jestě za jeho času zbořenisko z paláce Melchisedechowa w městě tem widěti bylo. Jistá wěc jest, že hora chrámowá to samé místo jest, kdežto měl Abraham swého syna Isaka obětowati. — Jerusaleme, náležející rodu Judowu a Benjaminowu, dělil se na 3 částky: hrab Sion, horní a dolní město; horní město, Akra, na wyššině k západu, dolní pak w údolí Tyropäon, které se od jihowýchodu k sewerozápadu mezi Akrou a Moriou táhlo. Ani rod Juda ani Benjamin nemohl se pod Josuem města zmocniti, a když pod soudci rod Juda horní město dobyl, odporowalo dolní město pořád jestě Benjaminowcům, ba i za času Dawidowa jmenowal se jestě Jebusita Akra pánem hory chrámowé. — Dawid sám dostal horu Sion, která s horním městem dle něho městem Dawidovým nazwána jest, jméno, kteréž často hornímu i dolnímu městu se dáwa. — Jerusaleme wybudowan

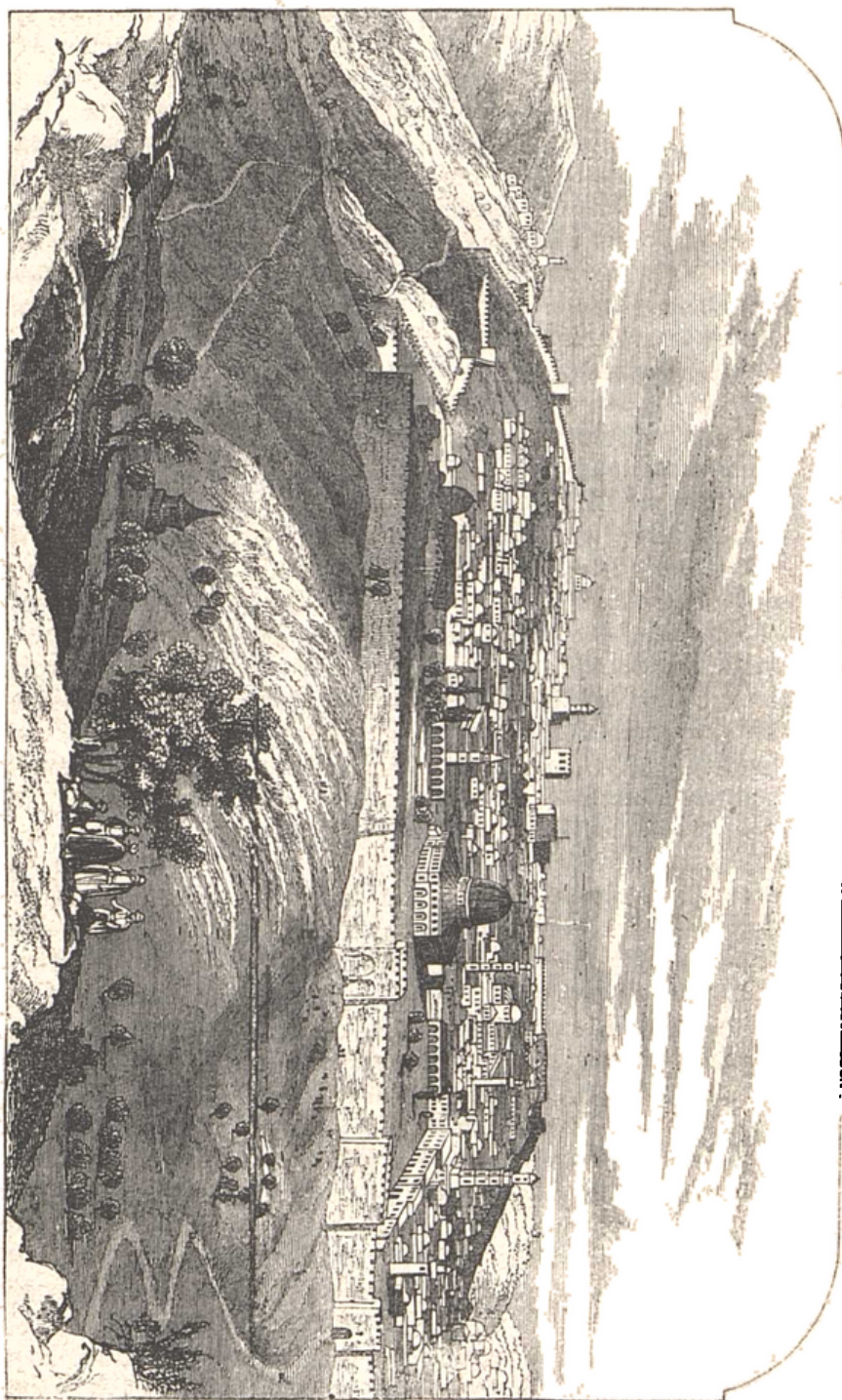
^{*)} Jeho kniha: „Wálka židowská“ připrawena jest pro spoluobdy Dětictwí sw. Cyrilla a Methodia“ pro rok 1856.

ještě na hřebetě horů ob půlnoci k polednímu běžící a trojím údolím v jihovýchodu se spojujícím přerývané. Na východní straně města jest údolí Ribron (Cebron), na polední a západní straně údolí Hinnom, v němžto Sihon teče, kterýž do Ribronu se vlévá. K půlnoci táhne se vysočina, a s této strany jest město nepřístupnější. Ze čtyř pahorků tato údolí obkličujících jest na polední straně ležící Sion nejznamenitější. V jeho pevných zděch stál královský palác a zahrady Salomounovy, vedle nich Histos, místo pro schůzky lidu ustanovené, obydlí nejvyššího kněze, v němžto za času Christa Pána Anáš obýval, a jiná veřejná a soukromá stavení. Půlnocně naproti Sionu ležící mírnější návrší Akra odděleno jest údolím Tychopäon, údolím syraťů, ob severozápadu přichodícího, přes které Salomoun chodbu od domu svého ke chrámu vystavěl, z nížto posud stopy viděti jest. V tomto údolí leželo předměstí, ob Davida pod jménem Milo s horou Sion, na níž horní město bylo, zdi spojené. Návrší s městem Akrou, kteréž bylo vyšší než hora chrámová, ob něho širokým údolím oddělená, dali Malkabäowé zarovnatí a zemi takto stopanou ono údolí vyplniti. Kolem Akry, ob horu Sionu až k Morii, táhlo se návrší Bezetha, k západu horní části údolí Hinnom, k východu údolí Josafat ohraničené, a na straně horů chrámové dílem hlubinou s rybníkem Bethesda, dílem hradem Antonii obmezené. — Hora Moria, východně údolí Josafat se dotýkající a se Sionem (jakož zmíněno) mostem spojená, na vrchu svém pracně se zarovnála, aby se našlo místo pro stavbu světoznámého chrámu Salomounova, kdežto nyní Omarem vystavěná veliká turecká mešita (modlitebnice) stojí. S ní hraničí k jihu mešita el akfa, zbudovaná na ohromných základních zděch, na nichž Justinian kostel vystavěl. Ze dvoru chrámového vedla k východu zlatá brána, k západu čtyři brány, z nichžto jedna do paláce královského, dvě do dolního města a čtvrtá po schodech dolů a zase zhlíru na pahorek Akru. — Mezi Akrou, předměstím Bezethou a chrámem vystavěl Simon Malkabäus pevnost

Baris, kterou Herodes rozšířil a Antonii nazval. Zde, které Sion obklopovaly, byly nejstarší a měly 60 věží, z nichžto věž Dawidowa, později Hippitus, a pak věž Pisanův zvaná, nejděle v paměti se zachovala. Pozdější zed se 14 věžmi uzavírala předměstí a Akru do pevnosti; konečně zbudoval Herodes Agrippa I. ještě jednu zed 50 střeviců vysokou a 20 střeviců tlustou, aby pahorek Golgotu a Bezethu do oboru pevnosti vtáhl. Z 90 věží na této zdi vystavěných strměla věž Psefinos 70 střeviců vysoká, a s její pavlače bylo možno přehlédnouti Judäu, Arabii a střední moře. Chrám ač velkou zdi uzavřený, byl k západu a k půlnoci, kdežto s městem hraničil, ještě zčásti zdi oddělen. — Počet bran byl v rozličných dobách rozličný. V čas dobytí mělo město dobře opemněné 12 bran, a Josefus Flavius počítal tentráte 1,000.000 obyvatelů; arcibiskup v tu dobu válečnou mnozí ze země hledali tam útočiště své. V největší slávě říše židovské hrnulo se ještě jednou tolik lidstva ke swatyni Jerusalemské, kteréž v městě samém ani dosti místa nemítvalo, a tudíž v poblízkou stany své zřizovalo. — Taktož byl Jerusalemský střediskem židovské moci, zámožnosti a bohoslužby, tak byl také hlavním sídlem židovské učení. — Základ, na němž město spočívá, jest vápenný, tudíž chudý na vodu, nicméně přece měli židé i v nejtěžším obležení, a an nepřátelé žijící trápeni byli, dosti vody, což dělávali bohatými a nepřístupným vodovodům. — Údolí Hinnom jest pohřebiskem, a do jeho skal vtesány byly úzké a neozdobné komůrky, v kterých mrtvolky odpočívaly. Na polední straně leží pole krwawé, kteréž vysoká rabba koupila za peníze Jidášsowi za zradu Pána a Mistra dané ale nawracené. Pole to sloužilo za hřbitov pro cizince, což se až podnes stává. Nad hrobův údolí Hinnom zdvihá se hora zlé rady se zbořením letohradu Kaifášsowa, v němžto židé usoudili Ježíše usmrtiti. U potoka Ribronu, na východní straně naproti Morii, jsou hroby Absalona, Josafata, apostola Jakoba a Zachariáše; nad nimi jestyně Jeremiášsowa.

— Po mostě nad Kidronem přichodí se do Gethsemane, zahrady asi 150 čtverečních stěwiců veliké a obezděné. Místo, kde Jidáš Pána políbením zradil. Turci jakožto místo prokleté zlástni zde obehnali. Dále k severu na patě hor Olivetských nalézá se náhrobek Panny Ma-

rie, jejích rodičů a sv. Josefa, císařovnou Helenou zřízený. Hora Olivetská, asi čtvrt hodiny cesty východně od Jerusalema jest 2556 stěwiců vysoká, strmi 175 stěwiců nad Sion a poskytuje nejkrásnější pohled na město a jeho okolí.

Pohled z hor Olivetských na Jerusalema.

Hora Olivetská má 3 vrcholy, s prostředního vystoupil Pán Ježíš na nebesa. Výhodně ob hory Olivetské leží Bethfage čili Bethania. —

Naproti městu, dne 10. srpna 71 let po Christu zbořenému, a dílem na jeho zříceninách vystavěl císař Hadrian 60 roků později město Alia kapitolina, do něhož pod trestem smrti žádný žid vstoupiti nesměl. Křesťané však i v sebe těžších dobách a tužších pronásledováních byli vždycky v tomto svatém městě. — O vystavení krásných chrámů nanebevstoupení a sv. hrobu, jakož také o dobytí města strže Osmany a pak strže křížů zmínili jsme se v předešlém článku: „Svatá místa.“ — Sultán Soliman II. postavil r. 1534 nynější městskou zed 40 střeviců vysokou a 3 stř. širokou. Svaté město náleží nyní k pašaliků Damasku, ob něhož 40 hodin vzdálené jest; ob středního moře jest 18 hodin. Z jeho staré slávy a velikosti zůstaly jenom památky. Má 23.000 obyvatelů, v nichžto asi 8000 židů, 4000 vyhnančů řeckého, 3000 armenského, 2000 katolického a ostatních křesťanských vyhnaní jest. Ostatní jsou muhamedáni. Ulice, nejvíce neblážděné ulice mají nízké, čtverhranné domy z pískovce s malými okny. Mezi nimi stojí vysoké zdi, mnohstvi kulatých nebo čtverhranných věží, křesťanské kostely a turecké mešity. V místech, na kterých se veliké stutky Boží udály, koluje mnoho pověstí. Kostel nad Božím hrobem i po svém zboření opět zcela dle staré podoby své se vystavěl. Na místě domu Kaifassova stojí armenští kostel Vykupitelův, v jehož oltáři vložen jest kámen, kterým hrob Páně uzavřen byl; vedle ukazuje se dům, v kterém Pán Ježíš poslední večeři slavil, nejsvětější svátost oltářní ustanovil, a kde Duch svatý na svaté apostoły sestoupil. Hrob Davidův jest na hoře Sionu; nad hrobem Marie Panniny jest chrám. Dům Annášův přeměněn jest v kaplu armenskou, a strom olivový, k němuž Ježíš přivázán byl, nežli Ježíš nejvyššímu knězi domedli, jest posud viděti. Na tom místě, kde byl sv. Jakub stat, jest hlavní chrám armenský a klášter s 1000 světnicemi pro poutníky. Na cestě utrpení

jest kostel, kde Maria Panna sřesla widow Syna svého pod tíží kříže upadnouti. V to místo poznamenáno jest, kde Simon Cyrenejský Christu kříž odňal. Dále ukazuje se dům sv. Veroniky, a pak se přijde do brány, kterou Pán Ježíš šel na Golgotu, kdežto tři chrámové pod jednou střechou spojeny jsou. Hlavní vchod jest na polední straně; musí se jiti vedle turecké stráže a nejprve uvidí se omřežený bílý mramor, na kterémž Nikodem a Josef Arimatejský tělo Páně pomazali. Odtud může poutník v levo k Božimu hrobu jiti, aneb v pravo po 18 schodech ve stále do kostela svatého kříže. Kostel ten sestává z dvou kaplicek; jedna se pne nad tím místem, kde Christus na kříž přibit, druhá, kde s křížem vydvížen byl. Tam byli také hrobowé prvníků křesťanských králů Jerusalemských, Bohomíra z Bouillonu a jeho bratra Balduina I., jenž však požárem r. 1808 zničení byli. — V horním kostele výhodně jest sloup bičovní, kterým tam přenesen jest byl, a pak se jde po 29 schodech do kaply sv. císařovny Heleny, kde ona se modlíla, když se svatý kříž hledal, což církevní Dcewé sv. Ambrož a Chrysostróm výslovně dosvědčují; 13 lamp osvětluje bez přestání tato svatá místa. Dále k východu jest kapla sv. Longina, kterýmž boť Páně kopím svým prohnal, a tamo mnoho roků co kajícník žil. — Z tohoto kostela jde se trojímí mřížovými dvéřmi do třetího chrámu, do něhož velikou bání světlo padá; pod ní jest hrob Boží ve stále vytesaný s 50 lampami. Všech tři kostelové mají 120 kroků délky a 70 kroků šířky; 200 kroků ob kostela mají katolici klášter Františkánský s chrámem sv. Salvatora, kde se poutníci přijímají. Pro to se činí i u nás sbírky na Boží hrob v Jerusalemě.

Takto kráčí noha poutníková ustavičně po svatých místech v Jerusalemě a v okolí jeho, a může sobě se svatou hrůzou živě představit, co Vykupitel náš, Ježíš Kristus, pro naše spasení podstoupil, vykonat a vytrpěl.

Z jara roku 1855 vypravilo se mnoho katolíků z Německa na pout do Jerusalema; mezi nimi byl také pro-

fessor pastoráky z Frýburgu, wel. p. Alban Stolz, kterýž sepsal několik kný pod názvem „Kalendář pro čas a věčnost,“ jenž i našemu česko-moravskému spisovateli, neunavenému wel. p. Frantiskowi Pojmonowi za wzor sloužily při spisování kalendáře pro čas a věčnost, který se s mnohou oblibou w lidu našem zhusla čítává. — Alban Stolz přišel dne 6. února na této své cestě do Jerusalema s nejstarším synem knížete Zeil-Waldburga a s hrabětem Ragenekem do Wídně; kdežto w domě jistého lékaře wyprawoval udalost tu: „Služebná děvče z Karlsruhe poslala mi duhat s tou žádostí, abych ho we swatém městě Jerusaleme, kdežto Pán Christus almužnu chudě wdo-

wy s libostí přijal, (Mark. 12, 41—44.) žebrákovi některému daroval. Táž děvče chtěla mi před časem svou celoroční službu 100 zl. dáti, abych je chudým rozdál. To však jsem ji wymluvil.“ — Lékařský rada, w jehož společnosti Alban Stolz to wyprawoval, poslal mu druhého dne také duhat s podobnou žádostí. Sle, i cnost milosrdenství jest nakažlivá; o všem nemoc tu měli bychom mezi námi pořáb sítiti. — Bůh dej, aby pouť tato nebyla z nowějších dob první a spolu poslední z našich zemí do swatých míst, a aby se stala žiblem milosti našim zemím potřebných. Pobotknouti bluzno, že i z Wídenské jednoty katolické podobná wyprawa pouti do Jerusalema téhož roku se zařídila. Zdar Bůh! B. M. R.

Kláster na svato-Bernardské hoře ve Švýcarsku.

Nemalou oslawou lidumilství a přetrásným důkazem činné lásky milosrdné jest klášter na swato-Bernardském vrcholu hrbě k oblakům se wyfmající. Důmyslná jest a wymyšlivá činnost, která půwod svůj běže z hlubin útlocitého srdce, zaujatého pro dobro úpicího opustěného, w nesnázích a w nebezpečnství smrti se nacházejícího člověka. Takou, jistě wší chvály a uznalosti hodnou touhou zaujat byl sw. Bernard z Menthonu, a plál wnitřním puzením, ku pomoci přispěti nebezpečnými cestami cestujícím ze Švýcarska do Wlach přes hory ustawičným sněhem pokryté, zwláště přes nebezpečný vrchol swato-Bernardský. W těchto zlázonosných místech zahynulo téměř každoročně množství poutníků, jižto buď sněhem zametení anebo w něm tatočka utopení byli, s přitřích cest jdouce buď zabloudili aneb do hlubokých propasti uvrženi či jakýmkoliv nestastným pádem z kníhy živých vymazáni jsou byli. To na myšli uwážiw sw. Bernard z Menthonu, tento hrbina činné lásky křesťanské, ustanowil u sebe w těchto nebezpečných místech útulek pro cestující co přistaw uprostřed rozbouřeného moře postawiti, a právě na tom nejwšším a nejnebezpečnějším vrcholu welkolepý klá-

šter ku přijmutí a pohostění cestowatelůw založiti.

Kláster ten jest welmi dlouhý, kamenné stavení a pohledu welmi smutného, tať že blwajícimu se na stavení toto, kterať w divoké, jednoduché a hornaté krajíně této wzhluru se pne, prsa jaksí se uží a truchlojenný pocit jich se zmocňuje. Leží mezi dvěma suchoparnými horami jako sewřen; kopcové tito jsou poněkud wyšší než ten, na kterémž uprostřed 7680' nad hladinou mořskou jmenovaný klášter s kostelem stojí ba tatočka jen wíší a jako přilepen w poměti se nachází. S jedné strany hrani s jezerem, jež asi 1/4 mile w oběhu má a tatočka we wobě stojí; na druhé pak straně hrani s nemalým stavením, kamž se kladou mrtwí, wšelijakými nehodami o život přišší cestowatelé, jižto pro nedostatek kypře země tuto pohřbeni býti nemohou.

Wákol rozprostírá se nepřetržený řetěz divokých lesů, kopců, a roztrhaných — nepřijemný bojem působících — skal, jižto wšměs sněhem a ledem pokryté jsou. W takové krajíně divoké, téměř hrůzoběsné, již přiroda tať stoupě obmyslila a kde tolikero cestowatelůw w náručí neuprostitelné smrti se wřhalo a za pokrm dravému ptactwu jakož i divoké zvěři sloužilo, ne-

byloť zajisté ničehož více přátel nad to, aby se tu vystavělo přístřeší pro ubohé a ob celého světa opustěné cestovatele.

A zajisté, klášter tento jest nejkrásnější památkou, již se lidumilství honosti může!

Hospice na hoře svato - Gertrudské.

W klášteře tomto nachází se vícero mnichů pod jedním představením. Každý cestující w něm se uhostiti může a bývá dle stavu a důstojnosti své přiměřeně přijat, péče vssak a obsluha jest jednotejná, buď si přichozí kdekoli. Každoročně ubytuje se w klášteře tomto třicet i čty-

řicet tisícům cestovatelů. Mnichům dostává se vssedch zdravotných prostředků a vsselichých potřeb z krajiny Walliské a z Aosty; ani vssak pro takové množství ubytujících se cestovatelů vssedch téměř příjmy založeného fondu nepostačují, tu sbírkám útočiště - wžití přinuceni

jsou. Cesty, jaké ke klášteru a k nemocnici vedou, jsou z většiny bílé nebezpečné, skalami ražené pěšinky, divně se kroucí a křivující stezky, ježto po celých osm měsíců každého roku sněhem zaváté a ledem uzavřené jsou. Věda tomu, kdo přinucen jest samotou jít nastoupiti. Starostliví mníši ničehož neopomenou a ke všemu činné ruky své přikládají, čímž by méně obezřetným cestovatelům vsselijaká nebezpečnost životu hrozící odstraniti mohli. Od slavnosti vssedě Svatošých až k měsíci květnu nemají dva služové klášterní nijádného jiného zaměstnání leč

ustavičně v okolí sem tam se probíhati a pátrati, jestli-by nějaký cizinec pomoci jejich zapotřebi neměl; ano i sami mníši nijádného neostýchají se pobídnuti, aniž litují balemou podstoupiti cestu, když byli zvěděli, že nějaký pocestný člověk v nebezpečnostech se nachází. Před mnohými roky měli (kromě několika jiných) ohromného psa, Barry nazvaného, kteréhož až ku podivu pro své povolání vychováli. Tomuto psu zavěšovali nemalý koš pokrmem a nápojem naplněný na kř a vyfílali ho na zvědy.

Tarači: (Doggen) na hoře sv. Bernhardské.

Ten pes byl takorča záračným pudem obdařen, tak že státi zůstal, jak mile poznal, že na tomž místě někdo ve sněhu utváznou zameten jest. Tu namáhal se úsilně, všemi čtyřmi sněh odhraboval, a když našel, že nešťastník, jehož pod sněhem takorča pohřbeného vyhrabal, ještě dýchá, až tu pln radostného pocitu nastřoval mu kř svůj a lichocením ho povzbuzoval, aby přikřivku na kosi odvágal a pokrmu i nápoje dle libosti požíval. A tu, nemohl-li ubožák z místa, zanechal koš a úprkem dýval do kláštera, by nešťastníka oznámil, pomoc opatřil a svým užtostlivým se chováním (což mníši hneble poznali) něčeho vybidnul, aby s ním na určité místo se odebral a opět

znovuuzrozenému nešťastníku ku pomoci přispěl. Mohl-li vssat ze sněhu, takorča z mrtvých povstalý cestovatel dále kráčet, a dovolila-li jeho síla tělesná, že předběžného oznámení zapotřebi nebylo, tu dobrý pes ten doprovobil cestujícího, když se byl pokrmem posílil a nápojem občerstvil, až ke bráně klášterní. Jakož vssat přecasto odměňují se lidé svým spoluobratrům černým neděkem za pronázaná dobrodini, tak se stalo i tomuto věrnému zvířeti. Pes tento dobročinný byl totiž jednoho dne nalezen mrtvý, neboť ho zavraždila ruka těch lidí, jichžto on tak věle miloval!

Kdykoliv země- či dějepisné listiny zmínku činí o klášteře na svato-Bernard-

stém kopci ve Švýcarsku, vždy mi na mysli tane welkolepost swaté wíry křesťanskotatolické činnou lástí k bližnímu hlásající! A zajisté, či srdce člověčí, byť sebe tlustší křivou tupostí obrostlé, a ledem je swato-Bernardského kopce obalené bylo, neobměčilo a nerozplynulo by se činnou lástí k bližnímu, an nám ji tak zjevně hlásají tamější mníši; ano i nerozumný tvor překrásný příklad k následování dává! Klášter ten jest a zůstane po mnohá století přestávoucí perlou w země- a dějepisu země Švýcarské. — W posledních dobách

psi na swato-Bernardské hoře nepřiznivými okolnostmi vyhynuli až na jednoho, tak že se přemor kláštera Deleglise na wšle strany ohlédati musil, aby podobné pokolení psů někde nalezl a jich opět rozplenil. I našli se skutečně w městčku Württembergském Leonbergu u tamnějšího měšťana Esfiga, kterýž hned s nejvyšší ochotností, uznávaje wštečné zásluhy jmenovaného kláštera o člověčenstvo, několik takových psů jemu darem přepustil.

Karel Drel.

Hotentotti a Damarové v jižní Africe.

Hlavní věci owšem jest pro každého vzdělance, aby přede wším sám sebe, swou vlast, swůj národ, swou řeč, zákony swého swatého náboženství a říše své dobře znal; proto že nic nestojí člověk sebe učenější w věcech swětých, je-li neznalcem w pravdách zjevného náboženství; a pravým pobídním jest Morawan, který dějepis wšech ostatních národův obřikává, o swých praotcích wšak ničeho nemí a w své řeči ani řádně mluvíti ani psáti nezná. Kterak vzdělanec takový naplní popřední úlohu swou, maje nad touto vzdělaností k prospěchu a k blahu tomu národu sloužiti, z něhož pochází? S tohoto stanoviska w části děje- a zeměpisné Morawan náš předně hlebiti šířiti známosti o vlasti naší milé. Wšak wšichni lidé na celém světě jsou synové a dcery jednoho Boha Otce nebeského, a tudíž owšem nutno, potřebno, příjemno a prospěšno jest, zráti swých i za hranice vlasti své otáčeti a zvidati, co dělají naši bratři w zemích dalekých a nám posud neznámých? Proto článkem tímto upozorniti chceme na lidské kmeny w cizím díle světa, totiž w Africe, o kterých u nás posud velmi málo se ví. Wždyť pak z našeho dílu světa, z Evropy, posud ještě málo lidí tam bylo, aby námi tamnější národy popsal. Daleko cest, hrozné neštězí na moři a na poustích, dwolá zvíř w zemích málo lidnatých, nesnesitelné paruo, neznámost řeči cizích — tyto jsou překážky ohromné, jichžto překonati není věci snadnou. —

Angličan Frantisek Galton cestoval ob měsíce srpna 1850 až do konce roku 1851 po jižní Africe, a wydal nám swůj cestopis tiskem, z něhož článek tento sestaven jest. (Wiz Morawan 1855. str. 95 a 165.) W spisu swém nejvíce popisuje hlavní dwa kmeny divokých obywatelů w jižní Africe, totiž Hotentotty a Damaru. Damarové jsou divoši barvy tmavé, moucheni, a wšborní zlodějové i zbojníci, owšem pohané; žijí se nejvíce dobytčářstím a honbou. S Hotentotty, sousedy swými, jsou w ustawičích bojích.

Damarové jsou trochu vzdělanější nad Hotentotty, sousedy své; úplnou nahotu těla považují za velikou hanbu; alespoň koženou zásterku musí každý a každá mít. — Syrového masa nejedí, byby sebe větší hlad měli. — Předsudků a powěr ohledem na maso jest mezi nimi mnoho. Každému kmenu, aneb vlastně každému rodu zakázáno jest, maso z howad jísti barvy požíwati; raději hlad trpí, nežby masa z howad zapovězených jedli. — Kozy jsou w nenávisti u wšech Damarů. — Maso považují za zboží obecné. Každé zabijení považuje se u nich za jatouši obět aneb za slavnost. Tak se může maso za každodenní stravu mít, nemožou Damarové pochopiti. Náčelníci jejich zabíjejí wola, když cizinec k nim přichází; na den rozenin nebo obřizky (?) aneb při jiné veliké udalosti píl tuctu wolů, a tenkrát může každý přítomný maso jísti.

Damarové mají woly u veliké wáž-

nosti, ba účtě. Každý, kdo nemá svých vlastních volů, může zabit býti, a vražebník nemá se čeho báti, dá-li jeho příbuzným dva voly, které dle obvyčeje země jsou dostatečnou náhradou za krev lidšlou. — Popřední, někdy i jedinou stranou Damarův jest mléko, ostatně se živí ořechy zemskými. Sladkého mléka sotva kde u Damarův lze dostati, poněvadž ho užívají jen zhyšela; krávy se dojí do nádob kyselým mlékem znečištěných, neboť peroně věti, žeby kráva ztratila mléko, kdyby ji dojíli do nádob čistě vymyté. — U Damarův jest právo, wola před časem utrazeného zase nazpět požádati, kdykoliv a u kohokoliv by ho našli. —

Téměř všichni moucheni ulamují malým dětem svým přední zub. Damarové strkají klíneček mezi dva přední zuby, a tak jich ulamují; tussim proto, aby přejemně šleplali.

Smýšlenky pohanštěho náboženství u Damarův jsou tyto:

Na počátku wssedů věci byl strom, (ten strom wssal jest jakýmž způsobem dvojitý, jelikož jeden jest w Omaruru, a jiný w Omučamatunda) a z toho stromu přišli Damarové, křowáci, woli a zebry. (zvířata podobná koňům). Damarové rozžehnují oheň, který křowák a woly zaplašil; zebry wssal tam ostaly. Odtud jde, že křowáci a diwořá zvířata na wsselích nepřístupných místech pohromadě žijí, an Damarové a woli w zemi obývají. Onen strom porobil wssedny ostatní věci, co žijí; w posledních letech stal se wssal neplodným; tudíž nic neproduhá, aby někdo u toho stromu čekal chť woly a owce schytati, ježby strom wshyobil. Bocestní Damarové, kdy přijdou ke stromu, kterýž jest otcem wssedů Damarů, ostatní státi, a tancují s velikou radostí a blažeností kolem něho. — Wssal, ač wssedů z toho stromu pochobí, přece mají lidé ozvláštním způsobem zwlášttní půwob, kterýž „eanda“ jmenují. Jestli sšestero neb sedmero eand čili půwobkyň libí, a každá eanda má vlastní zwshy. Kmenové nemohou považováni býti za totožné s eandami, jestli lidé každého půwobu w každém kmeně se nalézají. Náčelníci kmenův požívají ještě knejšší wážnosti a práwomoci, která přewshyuje jejich práwomoc

wojinskou. Náčelníci zažehnávají woly, a jejich dcery postřikují nejtučnější woly každého jitra pometlem w wobě namočeným, kdy se wshyostěji ze svých ohražených míst. — Damarové neočekávají žádného života budoucího po smrti; ale přece mogleji se nad hroby svých rodičů, aby měli dostatek volů a owců — a sice tučných a takové barvy, jak jich w každém kmeně potřebují. W jejich wře není nic nežného ani básnického; Damarové jsou diwoři laťomí, nesrdeční, hloupi. Neobshylé od stromu a eandy jest jejich smýšlené božství Omaturu, kterýž dešť dáwa a zabrzuje. Omaturu dle jejich wry jest na rozličných místech pochován, na kterých na wssedů Damarové příležitostně k němu se moglejí. Nad domělným hrobem Omaturovým jest homolowitý pahorek z kamení, mimojdoucí házejí wssedů kameni naň zpívající: „Tatikuru, Tatikuru!“ t. j. Dítě Omaturu!“ —

Damarové mají nesmírné množství powěr; tyto wssal jsou wssedů velmi hloupé, a zčásti i hrubé. Nespočítá w nich nic rázného a wshznamného. R. p. poslowé se pomazují mastným, nežli se na cestu wshbávají, a kdy se nawracují, bshvají zase natírání. Dospělí nejedí než z jistého druhu volů, o čemž obshcejně jejich barwa rozhoduje. Dospělí pijí také jenom ze zwlášttní nádob mléko. Noworozené dítě se umývá — a to ponejprw a naposled w celém žiwobhí; kdy jest umyto, utře se, pomáže a tím jest obřad u konce. W některé době wětu chlapeckého chlapeci bshwají obřezání; wěť ten wssal není přísně určitý. W manželstwu wstupují aš w patnáctém nebo sšestnáctém roce, jak se zdá; jelikož wssal Damarové počítání roků nemají, nelze o jejich stáří s jistotou souditi. Zuby se uřezují kaménkem křesavým dětem ještě malým. — Po smrti dá se mrtwolé shrbená postawa, tak že brada na kolenách leží, a w této postawě zashijí se do staré wolské kůže, na které za žiwa člověk ten spáwal, a pak se spustí do díry k tomu shwádně wshypané s obličejem k seweru obráceným, a dšra se zahází; konečně přestávají diwáci na zad a tu přebud hrob, aby nemoc z něho wshstoupiti nemohla. Nemocná osoba nenalézá žádně útrpnosti, obshluje se od příbuzných z bou-

by od ohně do zimy; příbuzní čini co mohou, aby smrt urychlili, a když se jim zdá, že nemocný umírá, hází ho wolsté kůže na něho, až se zabudí. Málo Damarů umírá přirozenou smrtí.

Boudy Damarův jsou welice bídné; ženy jich budují. Napřed nařezou tyčeť (rahúně) osm i deset střeviců vysokých, a naloupají kůru se stromů, kterou v úzké pásy roztěžávají; potom vykopají díry v kůru osm i deset střeviců v přičce, a tyče do těch děr postavují; pak se vrchní konce dohromady shýbají, splétají a pásy kůrymi svazují; kol kolem přivažuje a vyplétá se chrastí, až je všecko celistvě vyplácáno; na jedné straně nechává se bíra tři střevíce dlouhá a dva střevíce široká místo dvěti; vidličatá pobepěra postaví se uprostřed boudy, aby středu pobýtrala; všecko se potom omáže, a chalupa jest hotova. Veliký střechu horkem ohně se seslává a pulá, a protože obvyčejně místo komína na hoře pouhá toliko bíra jest, kladou Damarové s wentu na horu staré wolsté kůže, které kameny obtěžují, aby jich witr neshobil; potřebují-li změnu ve wzduchu, potahují jich stranou; v noci pak, když dít boudu hodně přijemnou míti, dávají kůži na samou bíru. Mářabi v boudě sestává z několika wolstých kůží, aby na nich ležeti a seděti mohli, že tři nebo čtyř dřevěných nádob, z hliněného hrnce k waření, z měchu na zemské ořechy, z koženého pytlíka s jakousi červenou železitou hlinou, kterou sebe malují, a z malého pytlíku s mastným. Něbď býwá železný nůž na stípání dříví při tom; vše ostatní nosí každý u sebe, anebo se to v zemi zakopává. Když jdou spát, leží celé obyvatelstvo boudy jako prasátka v hromadě kolem malého ohně. Na práci nemají ničeho. Děti, pokud neumějí běhati, nosí matka v koženém táci na zádech; potom jich nechá, aby se samy o sebe staraly a se ořechy zemskými živily, jak mohou. Všechť mají žalubky strašné nabotnalé a jsou hubené. Podivno jest, která mohou napotom tak hezkými lidmi se státi. — Damarové mnoho netancují, jenom při velikých příležitostech, kdy woinské tance provozují; také nezpívají společně, ačkoliv sola (samohlas) mají rábi, k čemuž slova sami sobě vymýšlejí a

také sbor mají, kterýž někdy do zpěwu wpadá. Widěl jsem u nich kytaru, kterou wšak Dwarowé tam přinesli. Jedný jejich hudebný nástroj jest luk. Swazují tetivu čili strunu a rukowět na luk svém kusem koženého řemene, a swazují ji dříve k sobě, pak brží luk wodorovně čili horizontálně ke svým zubům, a klepou malou hůlečkou na nataženou strunu luku. Dobrý hráč tímto nástrojem může mnoho wphusobiti; na rozměr (rytmus) dávají wětší pozor nežli na noty a napodobňují svou hubbou křus a cwal rozličných zwlčet bonale. Nemotorný a nezpůsobný wčest pawianův jest kusem mistrůvským, a když to někdo dobře dowebe, wpuťnou wšidni w hluchý smích.

Přirozenou barvu Damarův nelze snadno udati, leč v silných deštích, jenž mastné a barvu červenou smývají, jimiž se tak hojně natírají. Za powětrnosti suché jest Damar tmawočerveně hnědý a lesklý; páchne nelibě olejem, a wphlší hladký, teplý a weselý; liawec několik hodin trawosí mění ho zcela. Kůže jeho wpadá mrtwá a tratí wšechen lesť — ani zmlkly o tmawočervenosti, widí se býti blebozambalá, jako staré, zaprášené a wymoště železo, tak že Damar, když jest deštěm umytý, welice sstarebý jest.

Ženy jsou mužům welice užitečné; ony uosí jim jejich věci na cestách, budují boudy a waří. Žena nestojí Damaru nic, neboť ona hrabe oříšky zemni pro sebe. Manželstwa nejsou jim velikým břemenem, neboť se rozlučují, kdy jim líbo. Damara bije židka svou ženu welice, a učiní-li to, uteče mu; a skutečně má Damarka téměř každý týden jiného manžela. Ženy jsou welice switořivé a mnohomluwné; jsou wšak welmi trpělivé. Mnoho náklonnosti nemají ani k manželowi ani k dětem svým. Dwojí zkusenost, kterou činiti lze obvyčejně, učiniti lze i u Damarů: 1) že manželowé a manželky sobě wzájemně všecko powídají, co vědi, a 2) že jest ženským potěšením, tajemství jiných sobě wspolet sdělowati; tudíž lze se strže ženy Damarů o všecky wšudy věci snadno dowědeti.

Damarové horané, obvyčejně Ghu Damup zwani, odwozují pľwob svůj ob jistého druhu opic. Starý muž

vypravoval cestovateli takto: „Bratr mého děda byl pawian, a žil s ostatní robinou dobře a v zámožnosti. Blásknu příchodu se od robinu odloučil. Můj děd hrál a prohrál vsedky šperky a jiné drahé věci, které na své osobě nosil; jesto pak dále hráti chtěl, žádal bratra svého, nadzminěného pawiana, aby šel k mému pradědovi, pověstnému Sači-Ahbi-b'owi a jej ještě o jednu sázku perel poprosil. Bratr dědův, pawian, šel. Když pak na cestě své přišel k osadě Hottentottské, v které mnoho divotných psů bylo, jichž jsme prvé v naší zemi neznávali, tak se ulekl a poděsil jich štěkotu, že utekl do hor a nikdy více neosmělil se, člověku do očí se podívat. Proč bychom my a pawiani neměli býti bratři?“ zvolal u svého vypravování starý Ghu Damup, (Damarahorán) „myš jsme stejně ob každého pronásledování; my žijeme oba v horách, jíme téžž kořinky, a vyhrabujeme jich svými rukami tímže způsobem!“ — — Sači-Ahbi-b, praděd onoho Ghu Damup'a starého, vzal si dceru křowátowu (křowáci, Buschmänner, jsou neodmyslitelní divotný a loupeživý kmen Hottentottský) za druhou manželku, která svou vysoce myšlosti synům nevolastním obtížnou se stala, a jim sprosté obcování předstírala. Následkem jejího vlivu nakládal Sači-Ahbi-b se svými potomky Ghou-Damupy ukrutně, tak že tiho toužili po jeho smrti. Jednoho dne newrátíl se domů, a powstala powěst, že jest byl zabit. Synové, když to uslyšeli, oddali se nejrozpuštělším radovánkám, přičemž se tak nespustně chováli před uhlazenými přibuznými jich Hottentottské paníčky matky, že se musili, když Sači-Ahbi-b přišel (neboť nebyl mrtv) z hanby a ze studu před ním strýti. Uprchli do hor, a dostali jméno výčítu obsahující Ghou Damup.

D křowéžizni Damarův zaznamenal Galton tuto událost. Jednoho dne sbíhalo se mnoho Damarů kolem táboru mého, křičeli, skákali, točili zbrani svou a počínali sobě jako učinění čertici, což znamená velikou radost, kterou projevují mužové, ženy a děti, kdykoliv o proslavení křowě slyší. Dowěděli jsme se, že původem radosti té pekelné jest zpráva, že Damarové, hledající rozehnaný dobytč svůj,

nedaleko obtud dva zbýnity našli, kteří prý právě několik kusů z jejich stáda odháneli; oba dva muže ty prý Damarové lapili a zabili. Vypravování to widělo se býti pravdě nepodobné, a jelikož se to mělo nedaleko státi, wyslal jsem tlumočnicka svého a tři jiné muže, aby věc tu náležitě wyzvěděli. Nawrátivše se wykládali mi, že přišli na místo, kde widěli písek welice stlačený a křoví postřikáný; obtud webly šlápy na dvě strany, a na každé bylo pozorovati, že se tam něco wleklo. Jedna stopa webla ke kři, kde ležel mrtvův muž; druhá stopa webla k trní, pod kterém písek rozvrtán byl; obtud šla stopa dále k řece, kdežto ležel muž ve stavu politování hodném; měl jest kř až na kosti prořiznutý, a ležel pod stromem. Minulého dne před polednem byl jest tak dopraven, a nyní před polednem ještě mluvil. Vypravoval, (a další wyšetřování wypowěd jeho potvrdilo) že on a muž nedaleko zabity, rýpali si kořinky; že uwiděli oheň, a tři Damarů, jenž maso jedli; zabity vůl ležel weblé nich. Oni se nabídl, že nám dají jisti, jestli jim pomůžeme toli masa do Barmenu (poblížkého místa) odnésti, co uneseme. My jsme jim pomohli nésti. Když jsme přišli k řece, přepabli nás wšickni tři Damarové, ubili nás svými sukowitými kolemi, a když jsme byli bez sebe, řezali nám křky. Wne nechali mrtvého ležeti, ale přišel jsem k sobě, a dowlekl jsem se od toho trní až sem.“ — Dowázalo se, že příčina wraždy té byla tato: Ti tři Damarové hledající rozprchlý dobytč svůj, našli několik volů z jejich pastvy, ale nikoliv wlastní svůj dobytč; měli hlad, a zabili si jednoho wola, aby se notně najebli, a ufnesli se, aby wywázli z nesnázi, že zabili wola svých přátel, winu tu strčili na tyto dva nespustníky, kteréž proto zabili. — Člowěkowi bez žiwé wity w Boha wswědowaciho a w obplatu wěcnou stačí i sebe nepatrnější příčina, aby se dopustil zločinu nejstrašnějšího.

D soudním řízení Hottentottůw stůj zde také příklad. Umapp, neodmyslitelný náčelník (welitel, panovník) welni malého kmene Hottentottského wyšonal na konci roku 1850 w říši své soud wěru Hottentottský. Jeho syn roznemohl se a dychadnul; wina připisowala se některým poblížkým

řemákům, (za tření useblým mužům) o kterých se mluvilo, že mu zdraví občasovali. Umap dal vykopati zmolu asi na 5 střeviců šířkou a 8 střeviců hloubkou; ve zmolu dal připravit oheň, a za živa strčil vsedky 8 řemáků a jich žen, jenž byli v podezření, do zmolu, zakryl jich horkou zemí, a na hoře, nad jich hrobem

udělal také zas oheň. Umap se v krajinách těch považuje za hodného a poctivého Gottentotta. — Zedná udalost tato za života pohanského měla by stačiti, naplniti každého čtenáře neobmezenou wděčností ze božského učení Christova, a horlivosti plamenem pro čest Boží a pro slávu Evrope Jeho. B. M. R.

Ostrov Martinique.

W západní Indii přináležejí menší ostrovy, Quadeloupe, Martinique, Marie Galante, Désiderade a Les Saintes, dohromady 55 čtver. mil s 250.700 obyvateli vlády francouzské, tvořice část západoindického mnohostroví pode jménem Antillů známého. Obyvatelstvo ostrovů antilských sestává ponejvíce z monšeniů z Afriky sem přivezených a z pracování v sadech obsouzených. Na ostrovech západní Indie těží se ročně v průměru 9 millionů centů cukru a 124 millionů centů kávy, jakož i mnoho tabáku a rumu. Černofci co otroci musejí tedy úrodnou půdu sadů antilských obdělávati. Ubozí tito bývají ve vlasti své násilím schytáni a od ziskuchtivých kupců jako divoká zvířetí aneb věci bezcenné na loděch z cizím národům zaváženi, aby je koupili. Nemilosrdně z lůna matky dítve vyrváni, nežli pozvali neocenitelnost jeho, na celé cestě nehodami svého druhu souzeni bývají. Uzavírání bývají v místnostech zvlášť k tomu zřízených, řetzy v nepřetržené řadě obklopených a zevně pobíjí před sluncem a deštěm chránící, opatřených. Mladé, krásné žensktiny ve skvostrých, z roznicení suvilnosti uspořádaných státech posazeny bývají na stolicích u vnitru sklepů, aby mohli viděny býti. Dospělí chlapci, staré roby a staré baby, obe vsedky světa národů povržené, ku střezení mladých nicméně potřebované, mezi lacinější otroky omítnuté, polonahé, anebo roztrhanými prapory bezestudně zahalené po různu půl tržistě naplínili. Gromadně sbíhají se kupci, chlapa neb ženu svým potřebám přiměřenou hledající. Krásné obzvlášť hoj-

ným počtem pozorovatelů bývají obklopeny, na jejichžto obličejích snadno poznati vnitřní boj, jimžto stoupí pro příliš velikou cenu odvracení, wellomyšlnější ale pobízení bývají. Dopouští se nejpošebnější prohlídky předmětu prodávného ve vdejší, nřizemi a opsonami opatřeném pokoji, jichžto odhalení zabraňuje cit studu ob kupců lidského těla newelmi vážených. Na trzích s otroky počínají sobě prodáváci welni hrdě, wchwalují pomahu a wlastnosti sličných svých otroků ohromným hlasem wynássejí do nebe, nejináče než se to stává na dobytčím trhu u nás. Z nectných slov na nectné předhájějice skutky nuti prodáváci otroky své k tanci a k hanebnému spřimování s newyslovným pohaněním studu a lidstosti. Svrtepi tito hlibači nesetří ani nádomet ani bití, ani necudného dotýkání. Cena záleží na velikosti krásy. Na trzích v Turedu, kdež se i bílé otroky prodávají, cení se obyčejně ženská, wlastnostmi první třídy opatřená, za 4000 zl. stř. Umožňá nedovoluje ani srdce, ani skromnost dále popisovati tak mrzkého wýjwu. Tolik o obchodu s otroky předeslati považowal jsem za vhodné, aby čtenáři našeho kalendáře aspoň nějaké ponětí měli, jak se ubohým černochům z těžkým pracem na ostrovech antilských obsouzeným, webe a baři.

Dstatně jsou černofci wýjma těch, co v městech bytují, neztažení synové přírody, wynthájice prostofrdčnosti, pohostinstwím, wděčností z dobrodincím, jakož i láskou k údům rodným. Co wojinové nepožiwají veliké wážnosti; wýprawuje se o nich, že při prvním z běla wstřelení na zem padají, a pak

při druhém vypálení čtvernožky utíkají. Potřeb nezna černochů žádných, toliko hlad a žízeň dohánějí ho k ukojení potřeb tělesných; pročez u něho o žádném k bu-
doucnosti prohlédání a o žádné pracovní-
tosti aneb šetrnosti ani řeči býti nemůže. Hlavní vssat wadou černochů jest přílišná náklonnost ku krádeži. Podobají se vzhledem toho docela havranům, widouce zdaleka wssedlo, co se blíží. Soupežnictví wssat aneb wěššího druhu krádeže jsou u nich věci neslýchanou. Náboženství panující na ostrowech francouzských jest katolické. Církevní a školní zřízení jest jako w Evropě. Znamenitější naučné ústavy a školy, jako wšdec wšší dšsevní wzdě-
láni nalézají se toliko we wěšších městech.

Mezi ostrowy Francouzů přináležejícími vyniká půwabností svou ostrow Martinique (17 čtver. mil, 116.000 obywatelů) leží jižně od Dominiky, byl roku 1635 ponejprv ob Francouzů ze sw. Kristofa. osazen, kteří do roku 1658 zdejší prabýblitele Karaiibů do posledního vyhulili, jest hornatý a sopečnatý. Hora Mont Pelée dosahuje wššky 4500' a na wchollu má jezero; půda jest velmi úrodná a wzbává nejvíce cukru, kávy wysoce ceněné a kaka. Hlavní město jest Fort Royal, sídlo gubernatora a soudu, s lékařskou společností, wládním ústawem wchowaním pro dítky, s dobrým a silně operovním přístawem, mělo přeb zeuě-
třesením r. 1838 11.500 obywatelů. — Na západním pobřeží leží St. Pierre, nejwěšší město nejen na tomto ostrowě ale we wssedch francouzských osadách w Americe, s dvěma farníma kostelama, botanickou zahradou, k nawayání jinému podnebí ro-
stlin wýchodoindických, s nemocnicí, díwa-
blem, rejbou a 18000 obywateli. Toto město má krásnou polohu, náměstí jsou stromowím wysázena a ulicemi města proudí ustawičně čerstvá woda we žlabech umě-
lecky zřízených, a až k poblížkým wchollům wedených. Obywatelé neumějí si wssat této wšhohy wážiti, myjice we wodě wsselike nádoby, a tím ji kalíce. Le Lamentin, město s horčými žřidly, s obchodem a 8000 obywateli. — Ance d' Arlet, městyš, w jehožto okolí nejlepší káva ro-
ste. — Fort Trinité město s opetwě-
ným přístawem a 4000 obywateli. Ma-

ku ba, městyš, kde se powěštný šťnupa-
wý tabák připravuje. Ostro Martinika jest mnoho malých ostrůvků a mezi nimi ostrůvky solné (Islets des Salines) kde se mnoho mořské soli při-
pravuje. Ostatně jest ostrow Martini-
que také proto powěštným, že domowem jest jedowatého hada kopijníka (Trigono cephalus lanceolatus, Serpenter de lance) kterýžto pro svou weli-
kost, hbitost a nepřikladnou plodnost nejnebezpečnějším jest ze wssedch hadů jedo-
matých. Bývá 6 i 8 šrewiců dlouhý a jako silné ramě tlustý. Jest se co diviti, že lidé tento ostrow obýwají, nejsouce ani w sebe menší době přeb jeho uštknutím smrtným jisti. Na některých sádech se těchto hadů přes 100 kusů do roka zuičí, a w okolí Fort Baubana usmrtilo se jich w 8 letech 2400 a čtwtletně domáží se jich z okolí Fort Royala přes 700 za jistou obměnu. Z 100.000 obywatelů umírá následkem uštknutí jedowatého 50 ročně w průměru. W jediné farnosti bylo w 7 měsících 18 obětí za přčinou tato-
vého uštknutí pochováno. Wšudy a na každém místě setká se člověk s tímto země-
plazem, kterýž we dne w noci, jak na ze-
mi tak we wodě své rejby prowádí, ano i do domu, dworů a zahrad zná sobě cestu prokřstiti; slowem on jest pánem celého ostrowu. Má zuby storo na palec dlouhé, a každým huutím těla lidí pracujících neb cestujících k uštknutí brážděn bývá. Nej-
více štkobí ubohým černochům w sádech cukrowých pracujícím, pročez pozwebá do-
zorce jejich od času k času hlasu swého, oznamujíc příchod jedowatého hada, načež wšickni úprkem a s děsným křikem uskakují, a nejmůžilejší z nich hledí hada štoliti. Napotom se powěší usmrcený had na strom a mnohdykrátě na 300 takowých hadů wšifí weblé sebe na stromích. Děsný to pohled na nestwůry tyto.

Sluselo by předpokládati, že ostro-
wané wšsemožnou péčí o to se zasazují, aby od metly této oswozogeni byli, aneb že lékařové we dne w noci o prostředcích přemýšlejí, jiniž by se těchto nenáwiděných hostů šprostiti mohli; awšak nic podob-
ného se neděje. Ano i šokolové z Afriky sem k zdomácnění a k wphubení hadů při-
wezení, byli z pouhého wyražení lowců

vyštrílení. Aniž mají ostrované jakou bu-
měru k lékařům, očekávající rychlejší a
jistější pomoci od mastičkářů, kteří obřítá-
váním pověrečných slov bolavky zažehná-
wají.

Poměstný hrabě von Görtz wy-
pravuje ve svém cestopisu o svém krát-
kém pobytu na ostrově Martinique, že w
společnosti Dr. Lenza hojně činil zkoušky
k proskoumání jedovatců těchto. Dr. Lenz,
muž neohrožený, používal 3 střevíce dlou-
hých kleslí k zachycení hadů, z nichž 6
výborných kusů w kleci drátové choval.
S velikým nebezpečstvím života wyváb-
běli jsme jich při zkouškách pomoci kleslí
na místo připravené, oni pak takovou hbi-
tostí sebou mrstili a takovou vzteklostí
zubů do blízkých předmětů zatínali, že ne-
bezpečnost jejich dvojnásobně do očí bila.
Předně učinil nadzvěněný hrabě zkoušku
s psem tři měsíce starým. Byl usťknut do
prave lopatky. Rána se wyřízla a chloro-
wou wodou natřela. Po třech minutách
ležel na polo mrtvů a my všli, pisse
hrabě, do něho půl láhové lžice chlorové
wody, načež po krátkém zotavení wšli po-
čal. Byl mu vsaf již pozdě léc tento po-
dán; po 37 minutách byl mrtew, a rána
zafazená zčernala na palec w objemu.

Pak jsme učinili zkoušku s dvěma
holoubáčky. Jedno bylo raněno do krku,
po desíti minutách kleslo a po 37 minutách

bylo již na čisto mrtwé. Pomoc mu nebyla
žádná slytána. Druhé vsaf krmil jsem
den před zkouškou toliko zrním a chlebem
chlorowou wodou napuštěným. Bylo wel-
mi prudce nad křídla kousnuto, tak že
se had z péři ani wymotati nemohl. Spu-
stilo ihned křídla a po 55 minutách bylo
též mrtwé. Usťknutá křisa zcepenila me 2
minutách. Strásl byl raněn na pravém
stehně a rána ihned wyříznuta a chlorowou
wodou natřena, a část té wody také do
něho wpravena. Po 9 hodinách byl mr-
tem. Z těchto zkoušek wyswítalo, že chlo-
rowá woda w čas a w jisté míře užíwaná
nejlepším prostředkem proti takowému
usťknutí jest.

Za potrm kopijní kowi slouží křisy
(potkani), slepice a co obzwláštní lahůdka
mléko, když se k němu w statení dostane.
Že potkany poživá, jest newšsední wšhobou
pro držitele sadů cukrowých, w nichž pot-
kani nesmírnou škodu dělají. Krom potkanů
a kopijníků jest ještě třetí nepřítel
zde, který welice sady cukrowé pustoší, to-
tiž mravenci. Roku 1775 objevili se
w takowém množství, že wláda million
franků za obměnu tomu wyslala, kdoby
jistý prostředek k wyhuzení jich porabí.
Tyto tak krásné a úrodné ostrowy musejí
s takowými zápasiti nepřáteli. Nic doko-
nalého tedy není pod sluncem.

T. Šimbera.

Čtení z přírody.

I. Krátký návod ku zdarnému pěstování včel.

Jelikož c. k. ministerium wyučování
dopisem svým od 14. července 1854 č.
8036 wšsedh učitele na Morawě wybiblo,
aby wšlím svým we školách ku zwelebení
wčelařství napomáhali, a jelikož za tímto
prowoláním také přátelé wčelařství dne
24. listopada w dworaně Františkowa
musea w Brně k tomu konci se byli se-
šli, aby zřídili nový wčelařský odbor
hospodářské společnosti ku zwelebení wče-
lařství na Morawě a we Slezku: nebude
od místa, když tuto ku powzbuzení krajánů
nassich wšborný náwod ku zwelebení wče-
lařství w přeladbu umístím, kterýž na slo-

wo wzatý welebůstojný pán c. k. místobr-
žitelský a školní rada Hansmann, co rufo-
wěl pánům učitelům při školním wyučo-
wání podal, a který netoliko začátečníkům,
nšbrž i zkuseným wčelařům pro swou prak-
tičnost witáným bude. Zní pak náwod ten takto:

Wšminh podstatné rozumného a zdar-
ného pěstování wčel jsou následující:

1. Dostatečná pastwa. Tuto
nalézají wčely od jara až do podzimka we
wšsedh lesnatých a lučnatých krajinách,
které přes 1/2 hodiny vzdáleny nejsou, ja-
kož i w květu a meowé maně stromů a
rostlin, nejwice pak w květu jiwowém, ja-
worowém, pohankowém, lasťtanowém, alá-
ciowém, lípowém, bělojetelowém, sparřeto-
wém a wškowém. Kdyby vsaf učitelowé

v obcích vplivou svého ku zvelebení stěpařstva, k rozmnožení stromového, zvláště vssat lip, a ku pěstování takových rostlin použili, které krom užitku pro hospodářství, také včelám dostatečnou potravu poskytují, tud by vssm základ k nadějnému zvelebení včel položen byl.

2. Přiměřené a jednoduché chování včel. Začátečníkovi se rabi, aby na Moravě obhcejné, tak zvané domáci aneb zahradnické včelařství sobě oblíbil. Takové opatrování včel nepožaduje zvláštní učnosti ani značných obětí na penězích a na času, poskytuje spolu tu výhodu, že začátečník u zkušených včelařů rady nabýti může. Přechod k uměleckému pěstování včel státi se může teprv po nabytí známosti o včelařství přirozeném.

3. Příhodné místo, takové totiž, které suchou vyniká polohou a v nejbližším okolí proti větřím, zvláště vssat proti západním chráněno jest, a na výsluní včelám svobodně poskytuje výlet; kde silné tlučení a křik pracovitosti včel nepřekážejí, ani dusivých kouřů a smradutých západů vsslému včel životu neschází, a konečně kde hojnost vody se nachází. Nebo statku vody, kdyby příliš vzdálena byla, odpomoci se může tím, že se blíže včelníka nádoba s vodou, proutím aneb slámkou tence pokrýtá postaví.

4. Suchý, teplý a bezpečný přibýtek. Na Moravě slouží včelám za přibýtek kládové spalky aneb podobné z desek zhotovené ouly, tak zvané ležáky aneb stojáky, které pro svou jednoduchost a trvalivost ještě dlouho všeobecnému jejich užívání platnost zachovají.

Staré lípové, topolové, vrbové a jeblonové klády mají přednost před jinými, ani přes celou zimu obyvatelům svým zdravého obydlí poskytují, netrhající se mrazem tak snadno jako ouly z dřeva tvrdého.

Zdobralených a talořka uměleckých oulů od Dzirzona, Dettla a Hoffmanna, účeliv pro včelaře výnosnější jsou, mohou toliko zkušení včelaři, nikoliv začátečníci, s dobrým použitím prospěchem. Slamené ouly mají platnost v takových krajínách, kde se pohyblivé včelařství pěstuje, kteréž by se také v našich krajínách na některých místech zavésti dalo, kdyby se

k tomu nadřčených oulů čili schránek použilo. Prostornost oulů říditi se má podle krajiny. V teplejších a na med bohatších krajínách má vůbec prostornost větší býti nežli v krajínách méně teplých a medu méně příznivých. Menší ouly jsou pravdělně prospěšnější, poskytující na jaře více tepla a urychlující rojení včel, aniž se při nich lze jaké škody na medě obáhati, ani v dobrých letech po vyrojení včel něco medu vzíti a tím včely ku větší činnosti povzbuditi můžeme.

Při chování včel v kládových aneb deskových oulech není zapotřebi zvláštního včelníka; postačuje, když se ouly proti vlhkosti brílou, deskami aneb svindelem dobře pokrývají. Čím více slunce a vzduch na ouly přístup má, tím zdravější a k rojení schopnější rod v nich přebývá. Starejme se vssat o to, aby dobýtkem neb větrem potácený býti nemohly. Do oulů z dřeva čerstvého zhotovených nedávajme rojů, neb při větší zimní vlhkosti by snadno onemocněly a zhytnuly.

5. Opatrnost čili obezřetnost při prvním uakoupení. Začátečník ať si koupí od včelaře pro svou poctivost pověstného na podzim neb na jaře hned po podřezávání dva dobře zachovalé ouly, aneb má-li sám prázdne ouly, může začátek učiniti s dvěma rojei. Dstatně, možno-li, lépe jest, ouly sobě zaopatřiti ze včelníků vzdálenějších než poblížších. Při uakoupení rojů nepotřebuje ohled se bráti na vzdálenost místa, jelikož novou čeleb chovají, kteráž vssudy zdomácní a na své přibýtky uvrhne.

A kde sobě hned po podřezování včely zaopatří, má tu výhodu, že poctivý včelař ozuami, jsou-li zdravé a krásnou či matkou opatřené. V každém oulu matku majícím nachází se při podřezování nové plémě nasazené, více neb méně početilé.

Nově zaopatřené ouly mají se tak postavit na podstavcích, aby česla (otvory výletní) na tu stranu obráceny byly, která středem mezi východem a západem jest. Ouly nemají příliš blízko sebe státi, a lépe činí ten, kdo je od sebe opodál rojestaví. Kde to nemožno, aneb kde pro množství včel ouly blízko sebe stojí, zapotřebi jest, aby každý oul blízko česla něja-

sou známou z vápna aneb hartvy opatřen byl. Takové znamení má mladá královna v paměti a když k zúrodnění vyhlédá, nezabloudí tak snadno do oulu neblejšího, kdeby jistou našla smrt.

6. Přiměřené aneb opatrné jednání při podřezování. Zde se musí na čas a na způsob ohled brát. Vzhledem na čas rozhoduje příroda. Když jítva a dřín kvěsti počínají, když včely vylétají s kulíčkami květového prachu na zadních nožičkách radostně domů se navracují: bývá pro včelaře znamením, že příhodná doba podřezávání se přiblížila. Přiliš brzké podřezování často škodí, pozděni vsať nikdy. Aby se včely včasně jinak zlobějí nepřilákaly, volmež k práci té takový den, který sice příjemný, a vsať posmourný jest, dávajíc spolu pozor, aby med nekapal na zem. Kdyby vsať bylo ustavičně slunečno, oddělovati se může práce tato buďto časné ráno aneb později na večer. Při podřezování platí toto pravidlo: V každém oulu se nechá tolik díla a medu, aby je pozůstávající čeleb obsednouti mohla; buď vsať šetřeno čerwa nasazeného aneb s polovice či docela již zabuňtovaného (zabělaného). Nově nasazené plémě nalézá se obvykle v pravidelných oulech ve dvou aneb ve třech předposledních pláštěch proti výletu a u včel se studenou stavbou od prostředka oulu až po česla. Při zachovávaní tohoto pravidla mohou včely potřebného tepla k zabarvení vyhledání nové čeledě vyvinouti a též se tím spolehlivě mluví v osvědčené cestě k hnízdu včel ptáky. Z nadřezaného pravidla vidno, že silnému rodu více díla ponecháno býti musí než slabému. U rojů, jenž zbytečné zásoby medu nemají a v práci mnoho nepokročily, může se celé dílo, jestliže čisté jest, ponehati.

V starých a na čeleb bohatých oulech obnovi se zcela každý čtvrtý neb pátý roční hlava. Ve dvou totiž po sobě následujících letech vyřizne se každý roční polovice hlavy. Hlava jest horní část práce v oulu, kteráž obvrhuje až po přední říž sáhá. V roce medu nad míru příznivém může se po rojení včel celá hlava vyřiznouti a tak nová stavba docíliti, aniž předpokládati lze, že včely nové dílo zhotoví a medem opatří.

Nenalezá-li se při podřezování žádný černý, bývá to neomylným znamením, že v oulu matky není. V pádu tomto uperovni se k práci osířelého oulu, jestliže na čeleb dosti bohatý jest, půl dílaně obnášející část díla červem neb vajíčkami posetá z oulu zbravého. Tím bývá osířelý čeleb štytána možnost, novou sobě vypěstovati královnu. Pokud tento se vzdycht nepobadí, tím méně, jestliže malá čeleb v oulu bývá, proč radno, aby pozůstávající včely do oulu jiného přesaděny byly. Moudrý včelař vsať, aby osířelý oulu ochránil, počíná takové oulu podřezovati, v kterých o přítomnosti královny pochybuje.

7. Pečlivé pěstování na jaře. Od toho závisí rozmnožení jakož i brzké rojení včel, jestliže teplé dny na jaře snižší prachu květového podporují. Druhý neb třetí den po vyřezávání vymete se čisté oul a dole se dobře ucpá. Nepostačuje-li při podřezávání ponechaný med až do toho času, v němž včely v oulu potravu nalézají, tuť tak dlouho potřebným krmem zaopatřovány býti musejí, dokud ho potřeby. Kdyby této péče šetřeno nebylo, tu by včely z nedostatku potraviny čerwa zničily, a veta by bylo po naběží na četné roje.

Ku vyškolení zásoby potravní sluší toliko ucho na horní záluží čili blážtu blíže hnízda včelního přiložiti. Vydávaj-li včely značný zvuk, jest to znamením, že nedostatku na potravu nemají; jestliže vsať slabý zvuk a hlas sotva slyšitelný vydávaj, jest to sychomavý čas, aby se jim krmu poskytl. Na jaře podává se jim pravidelně za pokrm med s polovicí vody rozpustěný. Tato tekutina nesmí vsať studená, nýbrž musí vlažná býti. Lépe jest častěji v menších než zřídka ve větších dávkách pokrmu jim podávati, jelikož při takovém pěstování včel komůrk (celý) pro čerwa otevřené zůstávají. Mnoho-li takového krmu podávati se má, v tom platí následující pravidlo: Čím více včel v oulu, tím více potřebují. Prospěšně sesíleným včelám postačí na 4 dny půl žejdlíka, při čemž té opatrnosti zachovávatí blůžno, aby med poskytnutý stěbly ze slámy aneb plástovými drobtý pokryt byl, sice by včely po krmu dychtivě prahnoucí pojiti mohly. Volmež k krmu

čas večerní, aby se zloběly nepřítvá-
bily.

8. Zapuzení zlobějeť a jiných
šťůbů wčel. Mladého wčeláře do we-
líchů nesnáží aneb do malomyslnosti uwo-
zuji zloběly, které, jak mile který oúl na-
padnou, tak blouho své loupeživé nápadny
opatují, dokud mebu nemýberou; při čemž
nežádá i celý oúl zniči. Pozoruje-li se,
že časné ráno mnoho wčelstva kolem česla
obíhá, a že pod večer, kde jiné wčely od-
počívají, z jistého oulu jednotlivé wčely
wylétují, lze z toho uzavíratí, že to zlo-
běly jsou. K zapuzení těchto newitaných
hostů mezi jinými prostředky nejlepší jest
až posud ten, když se česlo čili wýlet
promotanou 2 couly blouhou troubkou zouží
tak, aby jen jediná wčela proléztí mohla.
Po dvouch neb třech dnech obrátí se
zloběly ob oulu a troubla se odstraní.
Nejvíce dorážejí zloběly na jaře, když
stromy kvetou; w tom čase musí wčelář
svou pozornost zdvojnásobiti.

Mezi početnými nepřáteli wčel musí
wčelář svou pozornost obrátiti zvláště k
molu woskowému, k mrawencům
a k sršním. — Proti štodnému molu,
který uprostřed oulu bytuje a plásky osno-
vou potahuje, lze wčely opatřiti častějším
promotáním jejich přibytí. Mrawen-
cům se cesta zabrání, když se wšech
otvorů a puklin na oulech dobře zamažou.
Sršní, jenž wčely lapají, žerou a staré
ouly probíráwají, musejí zničeny býti.

9. Bedlivá pozornost w čas
rojení a rozumné nakládání s
rojem. Čas rojení záwisi ob pomahy
rohu a ob pomětnosti w každé krajině.
Nejvíce rojů přichází w druhé polowici
měsíce června.

Když u wýletu před oulem silný a
pronikavý hlas slyšeti jest, když wčely we
dne chvílemi wylétají a opět do oulu se
nawracují, když trubci zvláště před po-
lednem wylétují: brzkého se lze nabíti
rojení. — První aneb hlavní roj wy-
wábí stará a zúrodněná králowna (matka),
pozdější roje matkami mladými a nezúrod-
něnými wedeny býwají. Wšich rojů usa-
zuje se obhcejně na poblížém stromě.

W se roj dobře usadí, smete aneb
střase se do řítá wčelního, uedá se na
blížším místě w řínu chvíli státí, až

se wčely upořadí, a pak se nová čelěb do
připraveného oulu usadí. — Mnohá krá-
lowna má porušené křídla a padá wyle-
tující z oulu na zem. Potřebnoť tedy, aby
se po wylétí prvního roje země před ou-
lem dobře ohledala, a pak když se tam
stutečně králowna našla, prostředkem kle-
dky k roji přidala. — Při posledních ro-
jích není této obezřetnosti třeba, jelikož
mladá a w čas rojení nezúrodněná krá-
lowna útolu svému nedostojí, jestliže k
lítání neschopná jest. — Po wylétí hlav-
ního roje z oula můžeme bezpečně při
dobré pomětnosti na druhý i na třetí roj
čekati. W několik dnech po objevení se
hlavního roje wylétají mladé králowny
ze svých schránek, prozrazující se silným
a zvláštěním wolaním: „Tyt, Tyt,
Tyt!“ — Pozorujeme-li takový hlas w
oulu, jistotně opět brzký roj očekáwati mů-
žeme. Moudrý wčelář uspořadí se prawi-
delně hlavním a druhým rojem, a poz-
dnější hledi opět do starého oulu wpra-
witi; neboť lépe jest, mítí méně ale silných,
než mnoho a slabých wčel. W příznivých
létách může se toliko wzhlédem usazování
pozdějších rojů prawišlo toto (a wšak pře-
ce s jakousi obezřetností) přetřítí.

Nastane-li po usazení roje desítmé
poměť, tuť musíme mladé čelěbi mebeni
ku pomoci přispěti. Tuto obět hojně wy-
nahrazují tím, že plástowou stawbu bez
probleni počínají.

10. Obezřetné proskoumání
a nakládání s ouly na podzim. —
Již ku konci wčelního léta musí wčelář
bedlivý pozor dáwati, jestliže wšech ouly
tak zvané trubce aneb trouty obmi-
tají. Znamením osířelosti jest to, když oúl
některý svých troutů neodmítá. — Když
na podzim wšechny zdroje potravni pře-
stávají a chladnější dny nastávají, jat
to obyčejně na začátku října býwá: tu
se ouly otewrou k proskoumání zásob mebu,
zbraoty jakož i početnosti wčelstva. Zbra-
wé, matku mající a silné ouly ponechají
se přes zimu, ale slabší, které pro nedo-
statek mebowé zásoby, králowny aneb pro
nemoc málopočetné čelěby žádný dobrý wy-
sledek nespíjují, se zniči. Wanující obhcej
w našich krajinách, každý i sebe slabší oúl
přes zimu ponechati, neprospívá ku zve-
lebení wčelářství, nýbrž štobí mu, naplňující

nebudvěrou k němu ty, jenž se marně o jeho rozkvětu zaslavovali.“ Silným a dobře zaneseným oulům odejme se na spodku třetina práce a medu. — Toto jednání má do sebe tu výhodu, že takový oul, když se dole vycpá, v zimě mnoho teplejší jest, jako ten, který celou zásobu medu v sobě zahrnuje, a pak včely na jaře místa nemají, kdeby čerwa nasadily. — Oulů slabé a na čeled s nedostatečnou zásobou medu a plátu, opatřejí se předně krmem a pak se vycpají včelami ze slámy, nikoliv senem, tak aby mezi slámou a práci malá mezera zůstala.

Med na podzim a na jaře vybobytý rozpustí se zdlouhavým vařením, a naleje se po odloučení vředy mostových částí do čisté nádoby; onna část medu, kteráž pro domácí chování včel potřebná jest, uschová se na místě suchém a vzduchu přístupném, zbýtečná vřad část medu může se obprodati. — Lépe se zpeněží med v krásných plástech, než rozpustěný. — V nepřiznivých letech může se mimořádní pád přihoditi, že jen málo který oul dostatečnou zásobou medu na zimu opatřen jest. Zde nastává nutná potřeba podzimního krmení. — Ze ztupenosti se tvrdí, že prostředně silná čeled přes zimu nejméně 12 liber medu potřebuje. —

K medu na podzim dávanému přihlíží se 16 dílů vřící vody, a krmení se má též diti pod večer. — Kdo donucen jest, cizím medem krmiti a pochybuje-li o jeho čistotě, ten se může tím sstodky uchrániti, když zdlouhavým vyvařením med tak dlouho cíví, až zůstane čistý. — Když včely na podzim více newyletují, musejí se ouly proti mšlouznutí myši opatřiti. Nebo každý oul jest ztracený, v němž myš přes zimu bytuje. Česla se musejí tedy tak zúžiti, aby jimi myš prolézt nemohla, a dosti na tom, když jen včely svobodně vycházejí, vycházejí a čerstvého povětří dosti mohou. Když zimní přibývá, mohou se ze zadu ouly slámou obvážati. — Nastane-li v měsíci únoru neb na začátku března mírnější počasí, jestli radno, od spodu oul otevřiti, mrtvé včely a vřelou nečistotu odstraniti, jakož i vřelou slamenou zátku suchou nahraditi. — Při této příležitosti může se oulům zásoby potravy snad nemajícím,

medu aneb plátu, tekutého medu, nikoliv vřad již seblého (krystallizovaného) podati.

11. Známost nebudů včel a jejich léčeni. Včelní nebudů aneb nemoce jsou úplavice aneb hniloba čerwa (násady, plodu). Úplavici aneb odnět dostávají včely v zimě, kteráž již velice se slabí, mnohdykrát i zničí. — Tato nemoc pochází z nastuzení následkem špatných oulů a nepřiznivého povětří, z požívání nezdravého krmu, a jak ztupenost učí, nemoc také dostává se v každém létě, v němž včely mnoho medu jedlového nasbírají. Protož vyžaduje moudrý včelař napodzim spodní část práce nejvíce medem jedlovým naplněnou, aby donutil včely horní část medu květového v oulech uchystanou požívat.

K vyléčení úplavice požaduje se, aby se oul hned na jaře co nejdříve a to dobře probřezal, bedlivě vyčistil, aby se dobrým pocpáním tepla v něm rozmnožilo a se slabými včelami zdravého medu podávalo. Hniloba násady čili čerwa pozůstává v tom, že nové usazené pléme hnutí počíná. Z česel přeb oulem vycházející srudivý zápach jest známkou této nakažlivé nemoci, kteráž rovněž z nastuzení a z nezdravého krmu pochází, zvláště vřad z medu, v nakažených oulech vybobytého aneb v nečistých nádobách uschovaného. — K zapuzení této nemoci musejí se časné na jaře nakažené plásty vyřiznouti a odstraniti. Kdyby vřad nakažená přilís do díla sáhala, musejí se včely do prázdneho oulu vyhubňovati a dílo nakažené zcela vyřiznouti. — V pádu tomto musí se včelám dobrým pocpáním potřebného tepla dobati a zdravého medu tak dlouho poskytovat, dokud venku dostatečnou potravu nenaleznou. Se slabý oul nestojí vřad za tu práci, jelikož by mu sotva k spomožení bylo.

II. Včely jaké nám dávají naučení?

Nestonalou moudrost Boží hlásají nebesa a země, nebo vřad jest moudře a krásně učiněno. „Jaká krása na nebi, na zemi a na moři, volá sv. Otec Augustin, jaká libost z hojnosti světla a při tak divné uslechnutosti slunce, měsíce a hvězd; jaká

pěknost v stinných hájích, jaká barva a vůně rozličných květů, jaká rozmanitost u velikém množství rozličných ptáků v stěbetavých a pestrých, jaká v mnohotvárném způsobu tolika a tak znamenitých živočichů!“ (Dei civit. Dei lib. 22. c. 24.) A v skutku každý čerm, každé zvíře, každý list na stromě, každý pták v povětrí, každá ryba ve vodě, všecko, nač pohledneme, láze moudrosti Stvořitelovu. Neb každý tvor takovými opatřen jest oudy, jakových mu právě k vyhledání své potravě jest potřebi. Každý tvor jest též přiměřenou schopností a silou obdařen, aby to, k čemu ve světě sloužiti má, vykonati mohl. Tato moudrost Boží obzvlášť bje v oči, když bychom oken pozorujeme včel, na nichž takové sledáme vlastnosti a schopnosti od Boha jim propůjčené, že bychom spásitelná rozjímání a zajímavé chvaloteč o nich k našemu poučení činiti mohli, čehož na důkaz kratičké toto pojednání o vlastnostech včel čtenářům Morawana pobati hobláme.

Předně nám včel kráský postytují obraz vlády monarchické, majice ve veliké uctivosti krále svého (královnu aneb matku) sloužice mu v lásce a poddanosti, skládajice mu ochotně daň své praco-
vitoosti a pilnosti, aby pod jeho ochranou a pokoji a svornosti požívatí mohli toho, čím jich Bůh během roku nadělil. O jejíž lásky a přítulnosti ku králi mluví v sferě bávnovovělosti slavný Plinius a Aristoteles, a zhusťnost to potvrzuje, že včel krále svého ve vysokém státi jeho pěstují, jemu pomáhají a tak dlouho krmem a opatřují, dokud neumře. A když krále úmrtím pozbaveny bývají, tu lze zhusťnému pozorovateli vnitřní jejich bol nad ztrátou takovou poznati, an pracovatí a snáseti přestávají, obumírajice též, nebo-
stane-li se jim krále nového. Král vssak miluje čel a poddanstvo své, všecko v krásném udržuje pořádku, a rozvrhuje práce, jakých potřeba žádá. — Kráský to příklad pro poddané, jakou uctivostí a láskou vinouti se mají k trůnu svého zákonnitého vladaře, jak praví sv. Pavel: (Řim. 13. 1.) Každá duše mocnostem vyšším poddána budiž.“ Mijme tedy vždy císaře a krále a podro-

bujme se mu považujice jej za svého otce, hajitele a ochrance práv svých. Všdy sám Ježíš Kristus praví, že není mocnosti jediné od Boha a poroučí, aby-
chom bávali císaři, co císařovo jest. Mění-li pak to zeměpán, který nasse jmění nám zachováva, nasse živobytí proti nepřátelům chrání, též i nasse svaté náboženství v ochranu bere, vraždu a loupež trestá? Smutné by to pro nás bylo, kdybychom viděti museli, jak jsou pole nasse od nepřátel popleněny, nasse domy a města rozmetány. Kdybychom viděti museli, jak strašné vojstvo naši zemi táhne, vraždi, hostely páli a oltáře převracuje. Jak velikou jsme tedy vděčnost zeměpánu za to povinni, když on vše to zlé od nás odvracuje! Tedy dobře praví sv. Petr: „Bojte se Boha, krále ctěte!“

Metolito vssak krále, také sebe společně milují včel, jsouce v po-
tlibné lásce a svornosti mezi sebou živý. Všechny pracují stejnou pilností, a jest-
liže která více nabírá medu, a radastí ho vsskeré věnuje čelbi, snažíc se bez ústání, aby tolik zásobu sneseno bylo, co by přes celou zimu až do příštího jara, kde nová snůška započne, stačila. Kráský to příklad pro křesťanské rodný, jak mezi sebou živi bývají a blahobyt pozemský rozmnožovatí mají. Ubové rodný mají v podobné svornosti a lásce mezi sebou žiti, ne každý pro sebe a o sobě státi, pracovatí a vyhledávatí, nýbrž společně přispěvky své domácím potřebám věnovatí a v létě, když jest více mýchů, a ob-
zvlášť v čas žni na dlouhou zimu a jaro pamatovatí, aby dostatečnou zásobou před nedostatkem a hladem udržení, nemuseli napotom útočistě své bráti k půjčkam lichvářským, kteréž se na ujmu hospodářství vykonávají a rodnám časnou záhubu připravují. Metolito včel zahálky a lenosti nemilují, přece roz-
vrhují své každodenní práce tak, že jen mladé a silné z nich na dalekou pastvu vyletují, nežto starší a slabší doma zůstávají, čelajice na své mladší družky a přijímajice od nich přinesené dílo, med a vosk, a kladouce je na místo patřící a to proto, aby mladé včelky rychleji ob-
létatí a větší snůšky, docílití mohli.

Každý ztluštěný včelař vyzná, že v čas snůšky více mladých než starých včel na pastvou vyvádí. — Dpět krásný to příklad pro mnohého mladého nemoderníka, aby zvěděl, jak se k starým rodičům a vůbec k starším lidem chovati má, jak jim v práci vplérovati a jim jejich státi láskou oslažovati má.

Veliký včelý toliko pilnost v práci, šetrnost a střídmost v požívání milují, samo sebou se rozumí, že žádných leuochů a darmožroutů v oulech svých netrpí. Když se vssal na jaře mnoho mladých včelicek rodi, tu mezi nimi lze pozorovati nemalý počet trubců, (u našich včelařů sluší bruncáci) kteří žádnou práci nekonají, nýbrž toliko o polebných a oulů vyletují, promodice hubbu a žvout kolem nich a pak opět se navracujíce a s chuti požívajíce toho, co pilné včelky byly sněšly. Včelky jich trpí tak dlouho, dokud se jim hojně dostává pastvy; když se vssal podzimel rychlým již přiblížuje krotom, tu dostávají trubci nemalými žmouty za vystoupenou. Zestliže jich docela najsavti, tu se jim při nejmenším stává ta čest, že jich z oulů vypuzují ven, kde hladem a zimou pojiti musejí. Pilně obletují též včelky ouly své, aby se jim tam nedostala nezvaná cizí družina neb jini newitani hosté a štoční živočichové, chytíce v zimě v pokoji požívati toho, co jim Bůh v letě udělal. Když se naši pobudové, nedbalíkové, břícho páskové, lenoši a darmožrouti od včel tolik naučili, aby majíce k práci oudu silné tolik sobě vyhodbyli a nahospodabíli, coby na podzim svého života nemuseli na způsob trubců čili trautů kolem domů bruceti a pro Boha chleba se domolámati. Vssal tite offustové nedělají dobroty, číhajíce raději, kdeby se co na polích a v komorách uloviti a vyhrvati dalo, jak to činivají včelky v letě nové (zlobějšky) včelám pilným, utrádajíce od úst chleba bližním svým. Když se jim vssal kemeslo pětprstové více nedatí, a jini v pokoji ze zásob svých pracně vyhodbytky sobě povolují, tu musejí páni z Kravlova na své zhnílé kůži ležeti a jako modědvi*) kteří včelám

šfobí, své prachy lízati; a jako v podzim včelky trouty z oulů vymitají, tak zavírají hodní lidé před podobnými ničemníky své dvěře, odkazující jich, aby hledali chleba tam, kde mlátivali. Krom pracovitosti a šetrnosti vyhynají v celých mezi všemi živočichy svou bezpříkladnou cudností, o nichž všim právem tvrdí Plinius, že nikdy spáření své veřejně neukazují, a za tou příčinou byl Virgilius a Aristoteles toho mluvení; že v kalistách květů svou mládata nalézají a sbírají, a přece jsou tak podivné plobnosti, že mnoho oulů bva i tki roje do rohu odhánvá. Z toho vidno, že kde se cudnost a čistota pěstuje, tam přebývá Boží požehnání. Krásný to též obraz pro křesťanské manžely vzhledem zachovávaní čistého a neposkvrněného lože manželského.

Konečně mají včelky do sebe tu krásnou vlastnost, že od Božích rána až do večera pracujíce, v noci odpočívají, méně žvuku vydávající. Naši nezabohorvé vssal ruskí tento Bohem ustanovený pořádek činnice z noci den a ze dne noc, jak praví prorok Izaiáš (K. 5. a 36.) Věhají z krčmy do krčmy, a místo coby ve dne pracovati měli, odpočívají v tuhé spánku, až přeplněný žaludek vytráví to co za celou noc do sebe mlil. Z takového živobytí pochází ztráta víry, stůdu, neswornost v rovinách, hanba před světem, pohoršení, a konečně časná i věčná záhuba. —

Pro tyto výtečné vlastnosti a schopnosti byly včelky u všech národů sloužící za svaté považovány a tato šetrnost a vládné chování se ku včelám až podnes se udrželo u lidu našeho, odkud i pochází, že žádný dospělý ba ani žádné dítě včelice neubliží, jakož i to, že lid náš říká, že včelice u mívá. Když jen krajané naši včelářství opět tak pěstovati chtějí, jako předkové naši, jistě žeby z toho netoliko užitek, nýbrž i užitek a zábavu měli, a pak, jak řečeno, mohli-by mnohé dobré naučení z povahy včel sobě obrati. Jako druhdy mou drý Salamoun k. 6. lenochů k mravenčům oblégal, aby se od nich naučil pracovati, tak bydy já si žádal naopak všem ruskitelům božského i světského zá-

*) Mebwěd-wěd meď to je že-wl o meď.

lona takto do srdce mluvíti: „S jďte ku včelám, a uče se o nich ctnostem, jakých v životě svém bohumilými skutky projevovati máte. Pro snadnější pamatování vlastnosti včel, opatují jich ještě jedentráte v kratičké básni.

V č e l a.

„Žádná ještě nikdy včela
Snášky dobu nezabílela,
Po květnatých sádkách slíbí,
Jal to oko lidské vidí.
Snášši med a most nám tvoří,
Jenž tam, kde se cherub koří,
Oslavu mše svaté množí,
Pro oltář jak slusší Boží.
Bohu včela v obět dává
Co jí v sádkách požehnává. —
Člověk sám si hanbu kuje,
Pranic Bohu neměnuje,
Ani srdce, ani statek,
V chrámě vssého nebostatek.
Krále včela cení vssě,
Jako člověk ve své pšse,
Starší družky v lásce chová;
Mnohá dcera člověková
Srdce matky bolem svírá;
Cudnou včela vssubdy sluje,
Snubu svého nezjevuje,
Jako děva rozmařilá
Ani Bohu, ni nám milá.
Včelo cudná, divný tvore,
Ctnosti libých krásný vzore,
Slovem každý vítá tebe,
Je jsi posla z vssim nebe.

Tom. Šimbera.

III. Vděčná náchylnost včel ke své pěstounce.

Roku 1777 oznamovalo se z města Nantes, že jistá urozená, věkem sešlá paní v okolí města tohoto překrásný statek venskostský má; kdež prý po celou letní dobu blaženě uprostřed melebné přírody Boží žije, na zimnu pak do města Nantes se ubírá. Paní tato ani se dočkat nemohla jara; v druhé polovici zimny toužila již po svém statku venskostském, a jak mile sněh trátil se počal, opouštěla město, a bláznivým citem přeplněná chvátala na svůj statek. Překrásná příroda tak ji poutala k sobě, že ve dne ponejvíce pod stíhým ne-

bem se zdržovala obíraje se hospodářstvím svým. Nejraději blala v zahradě své, která vssem zahradníkům taťka zřáblem byla. Přede vssim pak milovala včely, a z nevyslovné náklonnosti k těmto malým ale příkladným tvorům chovála jich na statku svém veliké množství. Ať o vssedco, co k hospodářství přináleží, nenavenou péči měla, přece nejvíce ji těšily včely, o jichž zvelebení a rozmnožení usilovala ozvláštní pečlivostí, a tudíž ji bylo rozkoší, těmto malíčkým tvorům sloužit. — Roku 8 vrdy jmenovaného rozne mohla se paní ta na statku svém tak nebezpečně, že v posledních dnech měsíce května do města Nantes přenesena býti musela, kdež při vssí lékařské pomoci po několika dnech zemřela. V den pohřbu jejího obletovalo dům zemřelé paní nesčíslné množství včel; tlačily se do komnaty, kde mrtvola odpočívala, a v celém prostorném domě nebylo ničehož slyšeti, než truchlojemné bzucení včel, ježto nářek domácích přehlasovalo. Když mrtvola v ráko se uzavřela, aby se na hřbitov odvezla, usabily se vssedky včelíčky v newidávaném počtu na ráko a nedaly se nikterak odehnati. Smutný průvod pohřební vážným krokem pohyboval se ke hřbitovu — včely jako přilepené setrvaly na raku, a neobletěly ani v tu chvíli, když ráko s mrtvolou do chladného spouštěla se hrobu. Tak byla paní s miláčky svými v jednom hrobě pochována. Zajisté pobíuhobná to a neslýchaná wděčnost nerozumných malých tvorů! Přítel a ctitel zemřelé paní chtěl se přesvědčiti, zdali včely pohřbené jsou skutečně ty, jichžto zemřelá na venskostském statku svém pěstovala. Objel tam a šlehal, že úly byly prázdné. — Zdalíž není výjem tento neobvyčejný pro každého hlasitou výbídou ku wděčnosti za dobrodini dosažená? — (Mor. Nár. List. 1855. číslo 16.)

IV. Lov na tygry.

Velitel anglickoindického vojska Lord Gough uspořádal důstojníkům svým velkolepý lov na tygry, kterých pro svou neobvyčejnost a nebezpečnost velmi poměrným se stal. V hustých močalovitých křovinách nejvíce sobě libují tygrové a v podobných houštěch dají se tygrové těžko

vyšlíditi. Ani přestý ani na koních nelze na takových místech ku předu jíti, a toliko slonové konaji službu výbornou lowcům na tygry. Lowcowé zhotovují sobě z dřeva lowedé ohrady na způsob křovníků aneb lazatelnice palachem propletené a sedablem opatřené, v kterýchž lowec se svým sluhou pohodlně seděti a pušky nabíjeti může. Ohrady nabíčené postaví se na melilánskou podušku na způsob pelechu a zároveň s ni upewněji se provazů a řetězů na hřebetě slonovém. Slon poslektne a lowcowé wstoupí po provazích do připravených ohrad, počínají se ku předu pohybovati. Důstojníci angličtí upotřebili k lowu nabíčenému 40 vybraných slonů, a z těchto bylo jich 8 pro lowce a ostatních 32 pro honce upraveno. Domorodní Indové znají výborně litou zvěř lowcům nabíhání, a jeden z nich posadí se na řet slona, kterých jeho slonům a znamením daným dobře rozumí. Low tento trval 10 úplných dní zaujato nesmírnou prostorem země a sice ob- pohorí. Swalika blíže Seharu pore až za řeku Ganges; nebetých Simalaya se svým sněhem pokrývanými vrcholky a kolem něho rozprostřené lučiny a lesy, jakož i sem tam rozsáhlé močálovité pustatiny dobávaly zvláštní půvabnosti lowu tomuto. Na některých místech dosahoval palach 15 i 20 stop výšky, tak že v něm slonové zmizeli a jen hlavy ostrážitých střelců nad nim čněly. Celá výprava postavila se nyní do řádu válečného a mezi jistým počtem honců zaujal střelec místo své. Výborný lowec Mr. Harwey vyšlídil hned první den tygra v palachu obpočívajícího, a dobře si naň namířiv střílně ho poranil. Dle povahy své obrátil poraněný tygr vztek svůj proti němu a hustým chráněním jedním skokem popadl slona za chobot, že se toho Harwey ani nenadal. Slon wycvičený se ani nehnul, napomáhaje pánu svému jistou ranou z blízka přes zábradlí ohrady na chobotě wšicího tygra skeliti. Po rychlém vystřelení padl k zemi a druhým vystřelením opět zkrísen powstal z novu na nohy, dle sobě opět zubů na nepříteli svém napraviti. Dproti stojící slon mu však uhlí, tím nastala mezera v celém řádu a této výhody použil tygr k rychlému útěku. Celá výprava však ho počala pronásledovati a po několika

minutách klesnul mrtvý k zemi. Wšeobecně nastalo jásaní nad touto kořistí a slézající ze sedadel lowcowé s pobívením prohlíželi tygra, 9 stop a 9 palců dlouhého. Nyní nastala druhá křivná práce, neb z rozjitřených slonů nechtěl žádný nepříteli svého na sobě nésti, jemuž ani mrtvému nebůvěruji.

Při této příležitosti chtěla sobě celá výprava krátkým obpočinutím na příhodném místě pohowěti, a však jediný strom ji v tom činil překážku. Tu dovezeného až ke stromu slona lowcowé lichocením naklonili k tomu, aby celý strom i s kořeny wzhvratil. Předně zlámal slon co stěho silné větve chobotem svým a pak opíraje se čelem o kmen za neblouho celý strom wzhvratil. Za tu namáhavou práci byl sucharem častován. Podobnou službu konaji slonové v lesích a houštěch, kšice cestu chobotem svým, když k tomu ob wůdců svých porýbuzení jsou. Po neblouhém obpočinutí pokračovala výprava dále a přijdouc až ku řece Ganges nespátčila na rozsáhlé močálovité pustatině ani zvěře ani jakýchkoli rostlin. — Postoupila tedy výprava do vzdálenějšího okolí, kde se tygromé opět objevowati počínali. — Na nábreží řeky vyšlídila výprava palachem porostlý močál, pravý to úkryt pro tygry. Lowcowé sešifowali ihned slony do pravého pořádku a pokračující dále ku předu pozorovali každé hnutí v trávě. Sem tam wšločil divoký kanec aneb srnec, byl však zákaz na ně stříleti, ani jim neplatila výprava tato. Za malou chvíli našli lowcowé čerstvě rozsápaného (roztrhaného) býka a blíže něho brlohy aneb ležisko většního zvířete v trávě poslapané. Wšidni uzavírali z toho, že zde tygr nedaleko své kořisti býti musí. Místo bylo nad míru příhodné, v lewo a pravo hlubokou wobou obehnáné, poskytující lowcům wýhodu, že celou prostorem mezi wobami zajmouti a proskoumati mohli. Zkrátka nadarmo prochodili lowcowé prostorem tuto křivou a křivou, a když již dále postoupiti chtěli, dohvzoval zkusený Harwey, že prozrazený tygr zde skutečně býti musí, že w nějakém tichém úkrytu v polebním obpočívá spánku, po kterémž svou ulowenou kořist jistě nawštiwi. Na náradu jeho postavili se lowcowé ještě jedenkrát do

střelci a některé z nich postoupili až na kraj rovu, a tak opět počali tu přebíh postupovati. Za malou chvíli nastal pohyb, že tygr vyhlídněn jest. Střelci honců, rozložili střelci a tvání poběšených slonů postřihují nemalé neštězí při takové příležitosti. Střelci rychle postoupili ku přebíh, a první ranou uvalil tygra Mr. Dawidson; poraněný tygr vztekle počal dorážeti na svého nepřitele, a vssat rány střelné tak zhubsta naň padaly, že koulení a unatujícími stáknutím přelomán na zad couvati musel. Pak ho silně ranil Major Bates, a tu znovu proti němu složil rozjitřený tygr, máchaje sebou a stákuje, počub síla jeho stáčila. Když poslední svou sílu napnul, aby nepříteli zubů svých zasáhl, ve sloku dobře namířenou ranou stelen byl. Tu bylo opět radosti a jásání bez konce, neb se ulomený tygr vztekle byl bránil a tím většního vyražení lowcům byl způsobil. Byl toliko o 3 palce kratší, než předchůdce jeho.

Smrt na tygra jest nebezpečná. První střelná rána rozhoduje nad osudem střelce, jakož i tygra. Zkušenost dokazuje, že poraněný tygr nikdy neutíká, nýbrž vždy vztekle svůj proti nepříteli obrací; musí tedy dostatek střelců a pušek po hotově býti, aby tygr nezvítězil, a sám slon má se tak velice na pozoru, že v přítomnosti tygra hneď chobot svůj uchová zvláštně jej do výšky; pobaří-li se první slok tygromi, blebě to vypadá se střelcem. Každý slon není spolehlivý, an mnohý pokleknutím, otáčením a válením se nepříteli tygra ze sebe svrhnutí usiluje, a tak střelci dobře na tygra mířiti nedovoluje. Vypadne-li střelec z ohraženého sedadla, nastává mu tuhý zápas s tygrem. Spolehlivá neohroženost bývá witanou vlastností u slonů lowců. Slonice (samice slonové) jsou stálejší a k lowům schopnější. Příliš udatný slon pouští se sám do boje s tygrem, hleď naň kleknouti aneb jej na zubáky nabrati, a tím shobí střelce se sebe, vyhazuje jej za kořist tygromi. Jestliže do většního padá nebezpečství lowce, když přešťasného slon na útěk se dává a ohražené sedadlo mezi stromy a křovím ztrácí, při čemž pro lowce jiné spásy není, než aby se za příkladem Abfalona na některé větvi zachytil a slona pob sebou

propustil. Jestliže větší a jistější záhubu připravují lowcům hůžba divokých volů, které se vssí rozvštělenosti mimořadocí slonů napadají a rozpláští. Lowce raději vidí tygra než rozdrážděné voly. Evropané jsou prozřetelnější při honbách na tygra, a zřídka jich při tom potkává neštězí.

W Luknowě stalo se neštězí, an rozdrážděný tygr z povyšněnějšího místa do ohraženého sedadla složil, a uchvátiv lowce, prýč s ním ušáněl, zanechav křavové slopy vzteklosti své. Podobným způsobem uchvátil tygr jednoho důstojníka, kterýž tolik obezřetnosti v nebezpečství života zachoval, že z kapsy vytáhnuv bambitku (pistolu) na tygra ji vyhlávil a tak život svůj zachránil.

Smutná též nehoda potkala výpravu lowců na Sangor Islandě na ústí řeky Hooghly; zde přetvářil tygr celou společnost při snídani, a obrátiv jednoho lowce prýč s ním ušáněl. Na ústí řeky Gangesu nacházejí se tygrové nesmírné velikosti v takovém počtu, že celé krajiny obyvatele nemají. Ostatně jest zde na tisíce zvířet vssch druhů domem, ant ji inbiče ponebí prospívá.

T. Simbera.

V. Nosorožec.

Nosorožec (Rhinoceros, Nashorn) má na nose jeden nebo dva za sebou stojící rohy 2 střemce dlouhé; ty vssat ne- sebi jako rohy jiných zvířat na kořist, nýbrž jen na kůži, a jsou složené ze stětin žutá k sobě složených. Hlava má 2 stř. bělky. Kůže jest bezchlupá, náramně tlustá, tak že se k ní stíh ano i hůlký vyžezávati dají. Vssiční druhové nosorožců žijí v nížích, vlhkých lesích východní Indie, Java, Sumatry a v jižní Africe. — První dva obrázky na oči nám stavi dva černé nosorožce z jižní Afriky.

Žijí nyní hezky daleko od břehů mořských; zvířet toto kře a stromy rozslape kudy běží, ale jest ve žrádle tak vyhířavé, že jenom útlé mladé větvičky požívá. Sluch a čich černého nosorožce jest velmi ostrý a nahraňuje mu slabý zrak. Vssilivci musejí mu po větru přiti, aby jich nosorožec nebezpečoval; musejí se každého ssustotu chrániti a co mož-

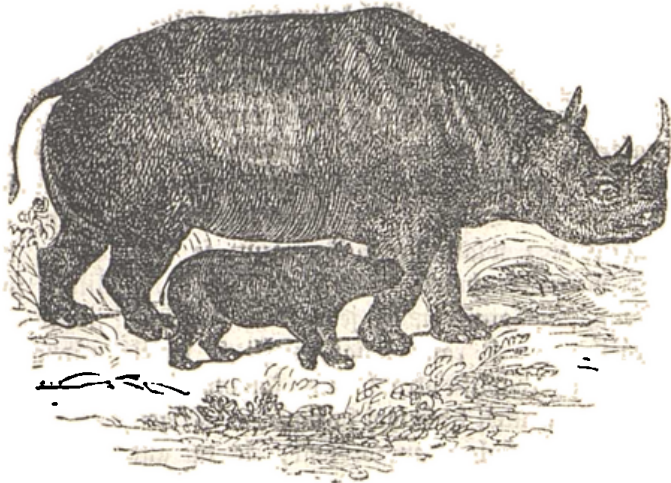
na nejvíce utřásti býti. U nosorožce myslivce svým slabším zrakem nepozná, přece ho ptáci snadno upozorují, jenž na střelbu žáda nosorožce sedají a tam rozličných hmyz hledají. Odletí-li náhle tyto ptáci, nosorožec z toho poznává, že jest nebezpečnosti blízké; hned zdvihá hlavu, obrátí ji na všechny strany, a hledí founěním a lapáním větru nepřitele svého vypátrati; když se mu to nepodaří, jest nepokojný a hledá jiné bezpečnější místo. Když-li poraněn nosorožec, běží to tu stranu, odkud ránu z ručnice slyšel, a myslivce utřásti může se jen tím zachrániti, když příchod rozvzteklého zvířete nepohnutě očekává, v přímém okamžiku stranou ustoupí a divoké zvíře medle sebe oddělnouti nechá, a tak času nabude, znovu ručnici svou nabíti. Ne každý, nejméně Evropan, má k tomu potřebnou chladnou přítomnost ducha, aby se nezalekl. Hollanďští seláci (osadníci v jižní Africe) a Sottentoti (tuzemci, o nichž v četných kalendářích na straně 87 více povědino) však nepovažují to za velice hrdinství, když jeden jediný muž na nosorožce se odvažuje nevěru ohledu na žádnou nerovnost půdy. Jsou-li dva mužové, hon na nosorožce trati všednu nebezpečnost, neboť v ní výborní střelcové mohou na sebe spoléhati. Cestující jsou v zemi té v noci a většinou nebezpečnosti nežli ve dne, a nosorožec ohně se nebojí, jako jiná divoká zvířata, než právě ohněm k divnému útoku popuzen bývá. Raněný nosorožec rozrývá rohem svým půdu, a

háží hromady písku a křemení, vůkol sebe. Maso nosorožce podobá se masu hovězímu a jest velmi chutné. Když se nosorožec uloví, tuzemci hned se kolem něho rozhostí, pekou, jedí a hovoří tak bloudy, až jenom kosti ostane. Z kůže čerstvé tebou čemery a strucují jich na bice. Černý nosorožec podobá se ohromnému praseti, má malé oči a uši, nemotornými nohama pak podobá se slonovi. Jenom kůže uši a konec ocasu jsou chlapaté; kůže červeně-žlutá-hnědá jest hladká, a dá se na mnohých místech snadno kůlkou prorazit; kůlky ty však jsou z olova a cínu smíchaného lité, a smějí toliko z blízka a silnou ránou prachu vystřeleny býti. Přední roh černého nosorožce jest 1 1/2 štekvice dlouhý, špičatý, nazad ohnutý; druhý zadní roh jest malý a tříhraný. Délka těla obnáší i s hlavou 12, výška pak 5 štekvic.

Mládě černého nosorožce dají se tak ukrotiti, že lidem z ruky žerou, ale pro svou hloupost a nemotornost nemohou se k ničemu potřebovati.

Jiný druh a řidčích nosorožců jest nosorožec kůň a na druhé straně vyobrazený.

Tento nosorožec obývá trochu severněji v Africe, a nenalézá se nikdy v tak četné společnosti, jako první dva druhové afrických nosorožců. Tuzemci ho nazývají *biwołh m, m sti w h m a u k r u t n h m*. Jeho podobu jest jako u černého nosorožce, ale rohy jeho jsou téměř stejně dlouhé; přební roh jest nazad ohnutý, zadní jest rovný, barva jeho jest také černá, hořejší písečtější. Délka a výška jest jako u obvyklých afrických nosorožců.

(Nosorožec keltloa.)

VI. Pudlik.

Dva přátelé šli háječkem domů do města. Jeden z nich měl psíka, publika čili kubláka, jehož chytrost příteli svému velice vychvaloval, a pravil, že mu o tom patrného důkazu dáti chce. Vyháhl tolar stříbrný z kapsy a hodil ho do houští v háji, aniž toho publika pozoroval, neboť utíkal napřed. Eli až do samého města. Tam pán publiku zvolal: „Kubláku, běž a hledej, co jsem ztratil!“ — Publik jako witr uháněl z města wen až do samého háje. Wšsat na to samé místo, kam byl měšťák hodil tolar svůj, již bříve přišel pocestný krejčí; ten si tam obpočíval na trávničku, a ohlíbaje se uviděl ležící tolar, kterýž ihned s radostí zdvihl, do kapsy uschránil, wstal a šel dále. W tom příběhu udýchaný pesel čtvernohý a čichem svým brzy wyhpatral, kde hledaný tolar wěží. Ziný pes hloupější byl by na pocestného štelal, ale tento publik se choval zcela jinak. Pochleboval pocestnému, štelal kolem něho, jakoby staří známi byli, líal mu ruku a běžel s ním k městu. Krejčí sobě pomyslil: „Jáť jsem přece dnes šťastný; přeb chvíli jsem našel tolar, a nyní tak pěkného psa.“ Z hladil nového společníka svého, a šel s ním do města a do hospody, kdežto publiku z vlastního talíře najísti se dal. Po večeri se wšekl a pokojně si lehl na slámu, an zatím publik jeho šaty beblivě strážil. — K ránu wšsat, nežli se krejčí probudil, publik utradl mu kalhoty i s tolařem a utekl k pánowi svému. — Krejčí, když byl wstal a zpozoroval, že tu ani

publika, ani kalhot s tolařem není, dal se do pláče a pravil: „J wšeci šlaci do toho! Já trulant myslíval jsem, že pochlebníci toliko o dvou nohách chodí; ale dnešek nešťastný přesvědčil mne o pravdě, že pochlebník, ať si je dvou- nebo čtwer-nohý, jest šelma.“

VII. Společenský tkadlík.

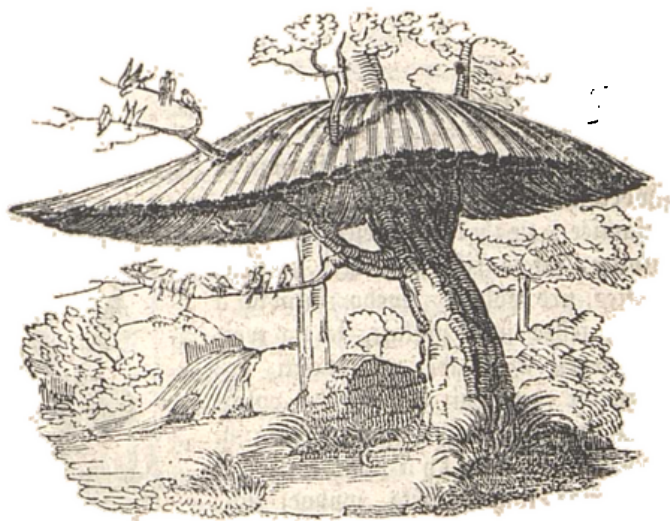
Společenský tkadlík (Ploceus socius, der gefellige Webervogel).

Jméno tohoto druhu ptáku wzato jest z neobvyklé umělosti, ptákům těmto wzozené. Wdalo který pták se wzowná svou umělosti w dělání hnízda tkadličkowi. Wyby někteří spříznění ptáci také tak perwně utláwali a na dlouhou stopku zawěšowali hnízda swá, jakož na obrázku tomto widěti jest, přece nikdy nemají několik hnízd pospolu pod jednou střechou, jakož u společenských tkadlíků widno, obkub přimění jejich pochobí. — Střechu tu urobí sobě tkadlíci společenssti na ochranu pro swá hnízda, kteráž pod ní zawěšují. — Ptáci tito jsou u velikém množství w Indii a w Africe, rozděluji se na mnoho rodů, jejich péči jest míchanina barwy hnědé a žluté, nebo černé a žluté. Wnoho ptáků těchto spoji se, hledají dlouho příhodné místo ku stavbě své, a pak se dají společně do práce. Přede wšim udělá se střecha více méně okrouhlá z hrubých stebel slámy, kteráž u velikosti své se řídí dle počtu podruhůw, jichžto někdy na sta pohromadě bývá; ale vždydy jest střecha ta dosti hustá, aby záštíto byla proti deštům a bouřkám. Na dolejší straně pak zawěšují jednolité hospodářčkové swá zwláštn

hnízba, která z podobných, ale tenčích a pečlivěji vybíraných látek sestává, těsně vedle sebe položené jsou, a kulaté vchody a díla mají. Je-li celá stavba hotová, zdá se, boční strana mobarová, mnohými, nejvyšší na dva palce od sebe vzdálenými bírami prostrána býti. Někdy se tato hnízba po druhé nepoužívá; ona ostanouviset a slouží druhé, nové vrstvě i zavěšování, čím se tuhost střechy množí. Zvětšuje-li se stavba na ten způsob po několika letech, konečně svou vlastní váhou se roztrhá a ulomí haluz, na kteréž zavěšena byla. Je-li příležitost, upomínají tyto ptáci své společné stavby na nejvyšší větve vysokých stromů, avšak na stromy trnovité a bodlavité.

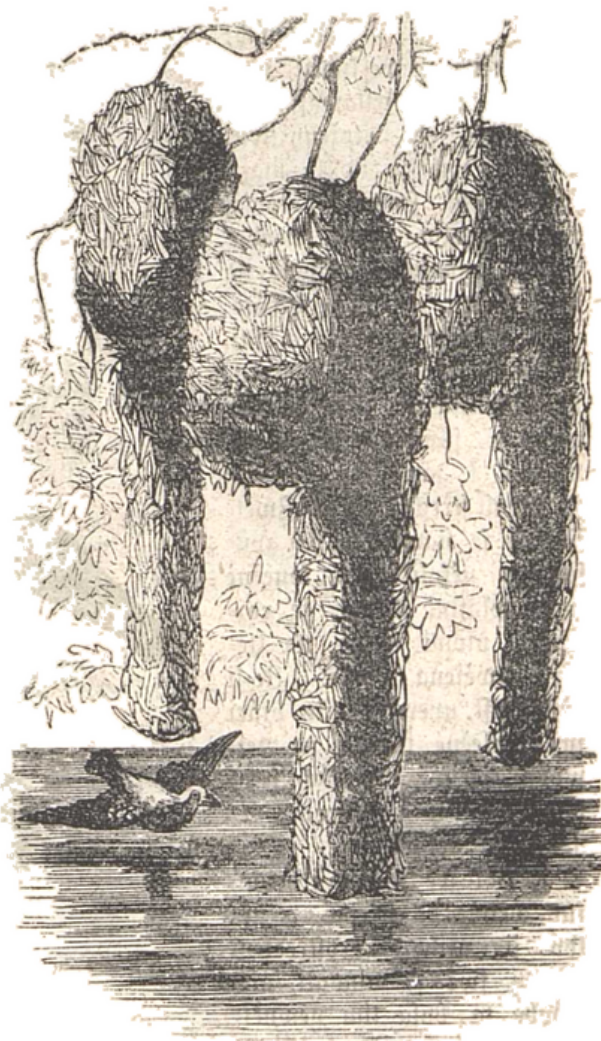
Bohatě zaplétají houbu kus větve do střechy, a někdy ji nechají prostředkem stavby své se vinouti, aby stavba ta byla tím pevnější. Každá samička snáší do hnízba svého 3 neb 4 zelnomodravé, na tlustším konci červeněhnědě zbarvená vejčka. V chování svém mají takových mnoho podob s pěnicemi (pinkami) a žijí se semeny oněch travin, jichžto stébla jim slouží ku stavbám hnízd.

Ptáčkové tito, tvoroové nerozumní, pubem sobě ob Pána Boha vrozeným poznávají, že swornosti a spojenými silami ussečo se lépe a snadněji dařívá. Co ptáci tito newědomky čini, mají rozumní lidé s dobrým vědomím činiti. Silly rozrůzné někdy newědomou toho, co bowěsti mohou tytéž silly w jednotu spojené. W nejnovějších dobách máte pravdy této dva stvořelé důkaz na nassi milé Morawě. První důkaz jest nasse Dědictví sw.

Chrilla a Methobia; druhý důkaz jsou jednoty katolické. Což by byli ussidni spoluoudové Dědictví pořídili swými desíti nebo dwaceti zlatými? — Welmi málo! — Je pak mnoho set spoluoudů nepatrné přispěvoky své dohromady složili, a takto silly své různé sjednotili, stalo se možným upbávání mnohých dobrých kňeh, umě-

lečších obrazů a užitečných map; ba i tento náš kalendář „Morawan“ toliko spojenými silami může ve své úpravě tak lacině vycházeti, jakž by ho jednotlivec nikdy na světlo dostati nemohl. — A považte působení jednot katolických ve mnohých městech a dědinách na Moravě! Před tím byli tam ti sami katolíci; že pak netečně a vlnajně stáli po různu vedle sebe: sily jejich spaly. Když pak se tyto rozbrobené sily pod řízením obětivého kněze spojily, ihned se jednaly krásné obrazy, sochy a kříže do kostelů, do škol a na cesty; ihned se opravovali oltářové a chrámové; ihned se zakládaly školní knihárny — ba i dva kostelíky (v Swančicích a v Kloboučích) povstaly ze smutných zbořenistí k novému životu! — Pročez, vzácní čtenářové a čtenářky, „spojenými silami“ vsse, což dobrého a spasitelného jest, podnikněte ve jménu Páně, a zajistě se vám vssecko podaří. Proto i nejmilostivější náš císař Pán, František Josef I. při nastoupení trůnu svého zvolil sobě heslo: „Spojenými silami!“

VIII. Láska materská.

Kdo poněkud přírodu skoumá a živočišstvo zná, tomu jest povědomo, že samice „žezulka“ vejce své sama nikoliv, jak se říká, vyseďeti nemůže, a sice pro polohu svého žaludku a střev, jestto jí tak přetáží, že na vejcích seděti a mládě vylihnouti nemůže. K docílení vsať toho položí vejce své do hnízda jiného ptáka n. p. pěnice, plísky a jiných. Jsou-li v hnízdě tom vajíčka, vyhodí jich; vylihlí-li se již ptáčci mládě, nemilosrdně jich zarvou a z hnízda matere vyvrhne. Je-li průchod k hnízdu tak malý, že tam celá vejiti se nemůže, do otvoru hnízdomého dle možnosti vněstná zadní díl těla svého a nechá tam vejce své padnouti. Jest a zůstane pobívu hodno,

s jakovou péčí nemlastní matka cizé vejce, ač neobvyčejná velikost jeho dosti značná jest, vyhledává, a s jalou horoucí láskou samec i samice, tedy oba rodičové newlastní mladou, žravou jezulkou tak dlouho krmi až k vylétu dospěla. S jakovou nálonností, péčí a pobíruhodnou láskou mateřskou přede vším samice tak čini: tohož důkaz dává nám následující příklad.

Před nebávným časem napadli dva myslivci v jisté krajině v pozdních dnech daleko již potročilého podzimku osamotnělou plisťku, která úžlostivě sem tam poletovala a mizný pokrm hledala. Neobvyčejný výjev tento učinil myslivce pozorný tím více, an to bylo v pozdní podzimní dobu, kdy tato zvířátka dávno již krajiny nasse opustila, a níže ptáčka takového spatřiti lze nebylo, proto že již dlouho před tím do teplejších krajín se obšťehovali. Myslivcové, dobří přátelé, ustanovili u sebe po neobvyčejném tomto výjevu blíže pátrati a plisťku pozorovati. Netrvalo to dlouho a poznali, že ptáček, jak mile někde něco uloví, k nedalekému dubu letěl, obtamtub se hbitě navrátil, nový pokrm hledal a opět rychle k témuž samému stromu letěl. Myslivci blížili se pozorně ke stromu, ostražitě ho prohlíželi a viděli, která z malého výklenku stromu toho hlava ptáči čouhá, jež velikosti svou dala souditi na ptáka většního než byla plisťka, z čehož poznali, že pták ten k jinému druhu přináležeti musí. Tut pobívení jejich tím více vzrostlo, an nepochybně poznali a se přestředčili, že tentýž předmět plisťku na tuto krajinu vágal, jako magnetem ke stromu tomu ji poutal, že tomuto většinu ptáčeti pracně a úžlostivě nalezený pokrm přinášela.

Abý se o věci té tím jistěji ubezpečili a důkladně poučili, vyšli na strom a viděli, že pták ten v dutině stromu toho tak uzavřen byl, že toliko jen hlavu a křk vystrčiti mohl. Slezli dolů, aby nějaký sochor vyhledali, jím dutinu či rozpuklinu stromu zvěřšili a tak věžně vysvobodili. Při návratu svém našli plisťku, která pořád ještě starostlivě se namáhala, aby svému o mnoho většinu vychowanci než sama byla, pokrm přinesla. Když pak myslivci sochorem pracovali, aby dutinu roztáhnuvše zvěřšili, viděli, která přestoupla umězného ptáka olovo hnízda

úžlostivě litala a všemožnými znameními nejvyšší starostlivosti o svého svěřence na jeho dávala.

Jak mile žalář otevřeli, našli — jezulkou, která však pro uzavřenost místa úplně v růstu vyvinouti se nemohla, ani křídla ani očasové péti obvyčejnou bétlu svou neměly, aniž pták mohl se na nohou udržeti. Do této butiny, již sobě plisťka k hnízdu svému vyvolila, wpusťla jezulka své wajičko, proto že sama do ní celá wléztí nemohla. Tím způsobem vyhledala tedy plisťka wajičko to, z něhož pak se wylíhla jezulka.

Malá jezulka wzrostla spíše, než litati mohla, k velikosti takové, že ji pak možno nebylo z butiny, která ji swírala, wylétnouti. Dobrá však plisťka živila svého chowance, jenž sebe sám uživiti nemohl, po mnoho měsícůw a plnila tak žalón přirozený, který matkám péči o své mladé nařizuje, s největší wěrností! Nebo ona toliko samotinká žůstala na svém místě, když wšedlo ptactwo druhu toho nasse studené krajiny opustilo, a do teplejšího ponebí se odebralo, a to jen proto, aby nenechala tvor zhytnouti, jenž zhola k jinému druhu ptactwa přináležel. A wýkonávání powinnosti této ji tak zaměstnávalo, že na sebe docela zapoměla a jen pro ubohou jezulkou úžost pocítovala, která ji tak mnoho radosti urwala a tak mnohých strastiplných dnůw připravila.

O zajiště pobíru hodný to příklad mateřské lásky, wěrnosti a péče, jakovouž zvířata ke svým mladým v sobě chowají, a jichž nám přiroda důstatečný počet porůbů a wšubů pobává!

O kž by mnohá lidská matka tímto skutečným příběhem se zahánbila! Kžby mnohá macocha tímto překrásným a wzdělawajícím dějem w přewelebné přirodě až po usší se zarděla a se svými Bohem ji swěřenými dítkami po mateřsku, nikoliv ale, jak se to na tomto světě bohužel přecasto stává, po tyrantsku jednala!

Karel Drel.

Poznamenání pořadatelowo. Také by se mohli při čtení tohoto pohntlivého příběhu z přirody za nos chytнути mnozi páni představeni obce a wšec mnozi občané, kteří nezdíla ubohé dítě

ostřelý, k obci přináležející toliko za břemeno považují, a pra nic o jeho vychování nezbají, ač jim to i moudrými zákony nejvyššími za povinnost uloženo jest. Mnohý takový zanebchalý — nestastný strotek na soudbu Božímu bude jím na plíšku ukazovati, kteráž pro zezulku podhoděnou učinila více, nežli činová mnohá obec pro nesmetnou duši člověka! —

IX. Agami.

Agami jest velký, krásný a pro svou neobyčejnou náklonnost k člověku podobu hodný pták. Vlasti jeho jsou rozsáhlé lesy horčého ponebí Amerikánského, a nachází se obvykle v četné společnosti svého druhu podobně koroptvím na kopcích a výšinách. Běhá skoro čerstvěji a častěji než lita; let jeho jest obtížný, pozdvihne se jen několik střevíců od země, by se hned zase na nízký strom či na zem posadil. Celý Agami má v délce 22 palců a jeho zobák jest 22 linií dlouhý. Jeho ocas nečítá víc než 3 palce a 1 linií, a nesáhá přes křídla, když je roztažené na hřbetě ležeti má. Jeho 5 palců vysoké nohy jsou šupinaté jako u kuřat, jeho hlava a vršek krku jest 8 předu a na zadu krátkými avšak velmi měkkými pírky hustě posetý. Na prsou pať a na dolejších krku má as 4 palce široký znať nejkrásnějšího lesklého péří, ježto zelenou, zlatou, modrou a brunatou barvou se září. Brádni a dolní část jeho těla, křídla a ocas jsou černé; leč že zadní péří na břiše do červeného a křídlová pera po kraji do jasno-popelového přechází. Nohy jeho jsou zelenavé. Živí se planým ovocem, a když se udomácní, žrnem, přede vším turkyni, neopouští ale ani masem, chlebem a rybami.

Agami jest mezi vším ptactvem člověku nejvíce oddán, a miluje přenáramně jeho společnost. V ohledu tom převyšuje veškeré ptactvo právě tak, jako veškeré čtvernohý zvěřata u věci té daleko jsou za psem. Onť má skoro tu přednost, že jest mezi nerozumnými tvory jediný, který takovým pudem po společnosti lidské touží, ihned svého pána dobře poznává, a nejvěstší lásku k němu na jeho dává, kdežto pes mezi čtvernohými zvířaty sice prvním

nikoliv vssal jediným jest, který této věrnosti schopen býti může. Vběčnost, láska a věrnost ptáka Agami ku svému pánu a dobrodinci, jenž ho vychová, zahanbuje mnohého nevěčnicka člověka. Ohledem na to jest zvíře toto vssí pozornosti hodno, tím více, an by se u vychování jeho o mnoho dále ještě pokročiti mohlo, kdyby si kdo potřebnou k tomu práci bál dít. Velmi lehce dá se skrotiti a v brzké udomácní, a tuť svobodně běhá sem a tam, chová pánowi svému vstříc, wesele oloso něho poskakuje, lichoti mu všemožným a přebitným způsobem, a dává svou radost přirozeným svým hlasem na jevo. Nemůže-li ale Agami člověka nějakého vyštáti, zobe ho do noh a zajene ho jak dalece může, aniž předešlé sřáblení či urážka toho příčinou byly. Toliko nepřijemná tvářnost či nemilý pud jistých osob již postačují, ptáka tohoto nejvěstší nevoli proti nim naplniti. Milerád a ochotně uposlechne hlasu svého pána, nic vssal méně poslouchá i jiných lidí, když ho volají, leč-by mu byli protivni. Jest tomu velice povděčen, když ho někdo hladi a sřtrabe, proč ustavičně hlavu a krk nasřtuje; avšak navyl-li tomu, požaduje časem rozhorleně a nezbedně lichocení toto. Pamatuje si velmi dobře hodinu, v kterouž se mu obvykle po krém podává, a dostaví se v určitou chvíli, by i volán nebyl. Spíše vssal, než po krém požaduje, zajene vssedý psy a kočky ze světnice, aby tam jen sám zůstal a nikdo mu neubíral. Při tom pať počíná si tak zmužile a obhoblaně, že mu psi obvyčné velikosti povzby, ač mnohdyráte po dlouhém a tuhém boji, ustoupiti musejí. V tomto potěhlání zná se velmi dobře a umí nejrychlejší obratnosti a podobu hodnou bystrosti ostrým zubům psův se vyhnouti tím, že se proti všemu očelávání svého nepřítele do vssíky vyhrovně a obtud jako střela naň se vrhne, by mu oči vssřabal aneb zohákem či pazourami všemožně ho poranil; a zvíťzil-li, pronásleduje svého nepřítele se vssí zvěřavostí, a jistě by ho usmrtil, kdyby jich někdo neobdělil ob sebe. An Agami obvykle domácí brábeři přeje a ji proti brawému ptactvu a před jinými sřodnými zvířaty chrání věrně, obhoblaně a zmužile: tvorbiło se, že-by se i při ovcích místo psů velmi dobře upo-

třebowati dal. — Po ulicích města Čahenne probíhá se pomůžky a docela swobodně mnoho ptáků těch. Wybíhají též i za město a pomůžky dostávají se w určitou dobu do bhtu svých pánů. Možná k nim se přiblížiti a bez ostýchání — libo-li — i do rukou jich wžiti, awšak jen tomu, kdož na sobě ničehož jim nepřijemného nemá. Téměř wšichni udomácnění Agami mají tu zvláštnost do sebe, že si z cizích osob, kteréž ještě nikdy nemiděli, časem jednu wpmolí, za kterouž pomůžky we městě i za městem kráčívají, a jich nerádi, nuohdy nikdy, wice neopouští. Někdy pak wpmolenec ptáka tohoto krotky své tam či jinam řidi, někdy se i ukryje aneb do jakého-koliv domu wkročí, Agami ho následuje a čeká před domem tať blouho, až milená nu osoba, buď si ona muž či ženská, opět wjde. Stejným krotkem ubírá se Agami za wpmolencem svým; jde-li pomalu, kráčí i on poznenáhla; chvátá-li, tut i Agami si pospíší; jestli-že wšak zůstane stát, postawí se podobně wedle wpmolence svého. Tak to častěji trvá dvě i tři hodiny. Ano, někteří z ptákův těch doprovodí lažďého cizince, jenž pána jich ponawštíwi, po domě, po dvoře a po zahrabě na tať blouho, wšubdy, pomůžky a wěrně, až se z přibytku po nawšstěwě na čisto obeběře. Pobíwný tento pták jest i neméně žárlivý, a nenawidí wšedky ostatní twory, jižto náklonnost pána svého s nim děliti se zdají; protož také častěji černočům a sloužicím, když se při jídle k swému pánu blíží, jatina zobálem do nos. — Nejhlawnější pak zvláštnost ptáka tohoto jest ta, že nízké, prázdné a hluboké zwuky (tony) z nitra svého těla wpmobiti může, o kterýchž mnozí soubili, že wchází otworem zadním. Obtud dostalo se mu nepodchybně jména „trubače.“ Zwuky tyto wbdává ob sebe Agami přede wšim tehdy, když radosti uab příchodem a spatřením pána svého rozplýwaje okolo něho poskakuje, aneb když ho někdo štrabe a mu lichoti. Tut pak lehce lze uwěřiti, že zwuky ty zadem wchází, an Agami při tom silně prsami, bříchem, zvláště pak zadním dílem svého těla pohybje. Kdo wšak má příležitost wnitřní ústroj těla jeho proslounati, ten nalezne, že Agami hluboké tyto zwuky wnitřně wpmobiti může, že wšak nikoliv

otworem zadním ale welmi malým, nezbrojenému oku sotwa pozorowaným průchodem, jaký w zobátu má, wchází a k sluchu člověka doráží. Drel.

X. O hedbávnictví.

„Sen sázejte morusse!“

Mezi úlohami, které každému příteli rozkweťu národního blaha na srdci ležeti by měly, nachází se rozsírwaní hedbáwnictwi. Neboť we ruce starých lidí a děti bez činnosti zůstati musejí, hedbáwnictwim by wšedky příjemně a s překrásnou odměnou zaměstnány býti mohly. Italiáni hedbáwním wšedky daně zaprawují. Zaneprázdnění to pozůstává w následujícím: Hedbáwní dělá jistý druh housenek, hedbáwník (bombyx); tehdy jest jen třeba housenky listem morussovým krmiti. Housenky líhnou se z wajíček, jak mák welkých; po 30 až 40 dnech wprost housenka w běltu třipalcowou a w tloušťku silnější uab husi brk; pak se zapřebe, jak jiné housenky zapředené widíme; přáblo jest wšak hedbáwní. Některým zapředěným housenkám dáme se wylíhnouti; tu wylezou motýlowé, kteří se pojímají, samečky wajíčla kladou, a hned odumirají. Největší část zapředěných hedbáwníků teplem se usmrťi, a hedbáwní pak se wupřádá. Kdyby u nás morussové stromy w hojnosti se nacházeli, podal bych obširně pojednání. Prozatím bez oddechu wolati musíme: „Sázejte morusse!“ Konečně wolání to přece snad nezůstane pouhým hlasem wolajících na pouští, a ušluteční se.

Morusse jest strom, jak u pt. nasse lípy jsou, jen že nedosáhne talowé wššky. Lupeni má málem jako lípa, jen lebašče wštrojené. Dwoce má na způsob malin; bílé, čerwené a černé. Jest náramně slabé, a děti welmi rády ho jedi. Morusse se daří téměř wšubdy, jen ne w močálech, nebo w tuze studených krajínách. Roste welmi rychle. Můžeme jak wrbě neb topolu kmeny usetati, a zas čerstwé rostou. Wřsto wrb, topolů, po loukách, po polích, podél cest wšubdy morusse sájeti se může. Též živé ploty z morusse wšborně se zdobowati dají. Tak morusse co strom užítu hojného wbdává, lupením svým pak po-
jeháním celých krajín se stává.

O rozšíření moruffových stromů hospodářské společnosti starati se musejí. Kdo vysadí tak dlouho čekat nechce (a možná, žeby se toho nebočil) než se obrátí na obchodníky v semenech, a obtud sobě semeno moruffové zaopatří. Semena se jako jiné semeno v zahrádce zaseje, stromky mladé se plejí, pak rozřazuje, a když velikost 4 — 5 střevíců dosáhnou, na určité místo vysadí. — Konečně volám ještě: „Sázejte moruffe, hebbáwnictwí pak samo přijde.“

Henzl.

XI. Život tělesný.

Židé a zvířata přijímají pokrm k udržení života. Z přijatého pokrmu ve střevách jedna část do krve přechází, ostatní nemůže život potřebovati, a ten co leženo střevem zase odchází. Přijaté do života pokrm jest v prvopočátku bílý, a nazývá se zažitinou (chylus). Přijde srdcem do plic, přijme na se světlóčervenou barvu, a stane se krví. Krev v žilách po celém těle se rozvádí, vředy ústroje těla přijímají z krve ony částky, které jim jsou přibuzné; naproti tomu vypotřebované částky vylučují. Tak tělo poznenáhla starou látku pozbývá a nové nabývá. Nejlépe to pozorovati můžeme u nehtů a u vlasů. Praví se, že člověk v sedmi letech novým se stává. Vypotřebované látky zase jiné žily přijímají, a obměňují. Přivedeny byvše zase až do plic, čistěny bývají. Co jest zcela nepotřebné, během odchází. Pak ještě krev dílem již vyčištěná v ledvinách nepotřebné látky potrací, které močem odchází. Z kůže vypatením a potem nežitečné částky vylučuje. Toto vylučování zpotřebovaných látek tělesných můžeme si jako při stavění pomysliti. Kdo chce stavěti dům na místě starého, rozhází starý; dobré cihly, kamen ba i stěrk, pak přinášeli desky a t. d. upotřebuje k novému stavění; nepotřebné stavivo ale buď odveze buď spálí.

Každé i seba jevnější pohybnosti tělem neb některým údem, každé promluvené slovo, každá hlava srdce, ba každá myšlenka zpotřebuje látku, jako oheň dříví zpotřebuje. — Z té příčiny je viditelné, proč pracující lidé více jísti musejí, než jiní; proto, že jich svačky namáhati se musejí, tedy i více tělesné látky ztrácejí.

Henzl.

XII. O Živlech.

Voda.

Tento živěl na povrchu země jest rozšířenější než pevná země sama. Náš zeměpisec praví, že tři čtvrtiny povrchu zemního jsou vodou pokryté. Ve vzhledu jest velká síla vody v podobě plynné a co pára v mracích. Země sama obsahuje množství vody.

V té samé míře, jak voda jest rozšířena, jest i také důležitá pro veškeré tvorstvo. Bez vody žítí a žít zvířat a bylin není možný. Nejenom, že voda za potravu zvířat a rostlin poněkud považovati se musí, voda jest takto jedním prostředkem, jímžto zvířecí a rostlinný ústroj ostatní potravu přijmouti může. Jen ty částky, co se ve vodě rozpustí, zvířata a rostliny co potravu přijímají.

V té samé míře, jak pro jednotlivé tvory, jest voda pro celé krajiny základem života. Mnohé krajiny, které před sty a tisíci roky neúrodnější byly, jsou nyní pustiny, v kterých se nic nebaří. A jaká jest toho příčina? Obhvatelé vyplenili lesy a stromy, a následkem toho desí i rosy zmizely. Země pozbyla horkem slunečním nejen svou vlhkost ale i mrazné částky. Země zaslíbená, ondy tak slavná nyní poněmice pustá jest. Španělské v hornatých krajinách lesy vymítali; teď jen bídný mech v prostorách velkých zemi jejich pokrývá, a nikde ani kře spatřiti nelze. Mnohé krajiny ve Francouzích chudnou. Proč? Desíť a rosy jest každým rokem méně, proto že v posledních 60 letech lesy poklesli a o žití nových se nepostarali. A necítí-li se též u nás ve mnohých krajinách co podobného?

Tak jest voda prostředkem veškerého života. Pro uznanou důležitost a domnělou jednoduchost přijali staří mudrci vodu za hlavní ze čtyř živlů, které jsou: oheň, vzduch, voda a země. My postoupivše v poznání přírody máme vodu jednoduchost upřiti, však ji v širším smyslu jméno „živl“ ponecháme, a bychom proti vodě se neproběsili, „složným živlem“ ji pojmenujeme. — Kdo v učebě se zná, že v učebních spisích Werningem a Robymerem

vybraných neb v hospodářských novinách se probíral, tomu bude známo, že vodu dva prvky neb vlastně živlové skládají; totiž kyslík a vodík. Oba jsou plynny, totiž v vzduchovitě čili povětrné podobě. Kyslík jest živlo nej důležitější. Nachází se též ve vzduchu v množství velikém. V kameny a zeminu mají ho v sobě namnoze. Též zvířecí a rostlinný život zakládá se na tomto prvku. Bez něho lidé a zvířata dýchati by nemohly. — Vodík jest druhý prvek, z něhož se voda skládá. Ve vodě jest 8 dílů kyslíka a jen jeden díl vodíka. Memusíme se tomu diviti, že voda jsouc z plynu složena, tekutá jest. Při lučebním sloučení tělesa sloučená obyčejně se v jiné podobě ukazují, než-li nomě vyprobená tělesa. Tak ž. p. rez jest sloučenina ze železa — prvního tělesa a z plynu kyslíka. Rez má jinou podstatu, jest prášek červený; ani železo ani kyslík se objevují. — Tak cukr jest sloučenina z kyslíka, vodíka a uhlika. Kyslík a vodík jsou plynny; uhlík se vynachází v první podobě. Voda tak sloučená beze vši jiné přísady nemá chuti, vůně ani barvy. Jen na umělé cestě takou vodu doméstí možná. Voda, jakou my známe, a jaká se v přírodě vynachází, obsahuje jiné částky přímíchané, ač nikoliv lučebně sloučené. Voda má totiž tu vlastnost, že vstřebává plynů pohlcuje, a že sůl a jiná tělesa se v ní rozpouštějí. Tato její vlastnost jest náramně důležitá, jak hned poznáme. Hlavní díl vody nacházející se v přírodě, nacházíme na zemi, menší díl co páru ve vzduchu. Voda nachází se ve věčném oběhu. Z malých zdrojů a proudů přichází ze země, sbírá se v potoky a v řeky; ty ubíhají do moře. V moři ještě nenachází voda pokoje. Nacházející v něm proudy vsud ty tím samým způsobem, jak se ve vzduchu větrné proudy objevují. — Mimo toto věčné proudění nachází se voda ještě v jiném pohybu; z moře, z jezer, z řek se zdvihají páry, země vydává pořád páru ze sebe, zvířata, rostliny vydávají ustavičně vodu. Touto vodní párou jest celý vzduch promíchaný. Když na některém místě vzduch ustydně, shustnou páry vodní a povstává dešť. K noci ustydně země mnohem silněji, nežli vzduch, páry se usazují na rostlinách a na vřech jiných tělech v podobě rosy.

To se stává na ten samý způsob, jako v světnici studená nádob nabíhá, neb jako ohra se potí. Ve světnici jest větší teplo než venku, ohra tedy studnější nežli vzduch ve světnici. Vzduch nacházející se v ustavičném pohybu dotýká se stla, tím pozbyvá tepla, a páry stanou se tekuté a usadí se na ohně.

Tak krouží voda pořád z moře a ze země vnika co pára neb plyn do vzduchu, obtud navracuje se co dešť a rosa k zemi, tadý se vpije do země, protahuje v sebe menší rozpustlný stla, sbírá se ve větších rozsedlinách skalních, a přichází se zas co pramen ze země, aby v potoky a řeky vzrostla a zas do moře neb do vzduchu se navrátila.

Podobitněl jsem výše, že voda má nápadnou vlastnost, plynů pohlcovat, soli a jiné látky rozpouštěti. Tak jest jiná možno, že voda proběravší také cestu, vstřebá látky, které k ní přibuznosti mají, v sebe pojímá. Podobáme se tou cestou, ač neschodnou se býti zdá, upř. na moře. Mořská voda jest slaná, jak každá ví. Jest v ní velká síla vstřebavá soli rozpustlých. Moře pořád vypařuje. Páry ty zdvihnuvše se z moře, jsou čistá voda, pozůstávající z kyslíka a vodíka. Soli jsouc zeminu částky, nemohou s párou se zdvihnouti. Tak ale páry ty do vzduchu přejdou, dotýkají se hned vstřebavých plynů, z kterých vzduch smíchan jest. Tyto plynny jsou: kyslík, dusík, kyselinu uhličnatou a čpavik.

Z těchto plynů má čpavík a kyselina uhličnatá zvláštní přichylnost k vodě; pára neb plyn vodní se jich dotkne a vpije je v sebe, jako země neb houba vodu vsaje. Tímto pojmutím plynu musí pára vodní jiných vlastností nabýti, než původně měla; tak jako voda rozředivší cukr sladkou, nebo smíchaná s octem přichylnou se stává, tak spojená se jmenovanými plynů dílem jejích vlastností obsahovati musí. Voda tedy, která ze vzduchu se navrátila, má jiné vlastnosti, než voda do vzduchu přechobící. Obsahujeť mimio jiné — dva plynny, kterých rostliny náramně potřebují. Neb látka rostlin se vyvinuje nejvíce z těchto dvou plynů, pak z vody a poněkud ze soli. Když rostliny (tedy i dřevo) zhoří, ponechají uhlí; uhlí má původ svůj v kyselině uhličnaté, která

ze dvou prvků: z uhlíka (čisté uhlí bez popela, jakověž pálený cukr dává) a z kyslíka pozůstává. Čpavík arci v menším množství v rostlinách obsažen jest, za to jest ale mnohem vzácnější. Můžeme právem porovnání učiniti, že co železo, stříbro a zlato pro společenský život jest, to jest kyselina uhličitá, voda a čpavík pro rostliny. Čpavík jest hlavním základem semena. V druhých dílech rostlin jest arci také obsažen, ale poměrně méně. Trojice ta voda, uhličitá kyselina a čpavík skládají tak zvanou organickou rostlinu, totiž celou rostlinu až na popel. Organické látky pozůstávající z lučebného spojení oněch jmenovaných plynů, (ty obsahují následovní prvky: kyslík, vodík, uhlík a dusík) čini obvyčejně asi 95 dílů, a zemní látky či popel toliko ostatních pět dílů rostlin. — Voda, jak pravíme, že vzbudí v podobě rosy a deště na zemi přichází. Když dlouho neprší, a mnoho plynu totiž kyselinu uhličitou a čpaviku v povětří se nahromadilo, musí pak první dešť mnohem více těchto plynů obsahovati, než později padající. On splaví díl těchto plynů ze vzbudí, a poněmáhá oba pro věc obtížné jsou, proto hned po takovém dešti to citíme, mnohem příjemněji obdychujeme. Též rostliny po takovém dešti si poskočí, a toho příčina není jen pouze voda, ale i v ní obsažené plyny: čpavík a kyselina uhličitá. — Vůbec život zvířecí a rostlinný co do počtu poněkud protíná miluje. Zvířata vyhledují vyhledované látky (mimo to jeden díl těchto obdýchá mocem). Dešť obsahuje nejhlavněji páru, pak velkou částku kyselinu uhličitou a i něco čpavíka. Naproti tomu plíce při vdechování ze vzbudí jen kyslík zpotřebují. Rostlinám kyselina uhličitá a čpavík jsou nevyhnutelně potřebny, naproti tomu lupením kyslík vyhledují.

Pobloudivše s cestou musíme zase na dráhu se pobíhati, kterou voda dále koná. Padající dešť neb rosná země vpije do sebe, a co pojmuti nemůže, prepusťte do potoků a do řek. Jeden díl do země vpitý vody se vypařuje zase do vzbudí; druhý díl trati se hlouběji do vnitř, bere se, jak jsem již vyložil, i v nejmenější rozsedlinách skalní, a když kámen tvrdý jest,

i tímto se probírá; sbírá se v praménky, a prýští kde možno ze země. V zemi trati poznenáhla voda svoje ze vzbudí vzaté vlastnosti, a nabývá v té samé míře nových. Kořeny rostlin rozširují se v povrchu zemním; ty objímají dešťové neb rosné vodě poměrně více kyselinu uhličitou a čpavíka, než vody samé. Zvláště země vhlká čpavík zdržuje. Voda vniknuvši do skal nejtvrdší díl čpavíka a něco kyselinu uhličitou již pozbyla. Za to obsahuje ale země vsselijatě soli. Tyto soli voda v sebe pojímá. Nemusíme si ale představovati, žeby voda soli vssedly sebou spláchla. Zemi zdržuje soli v silné míře, a jen stromný díl vodě přepouští. V skalách voda nejvíce soli rozpouští; a tuto vlastnost má hlavně ob kyselinu uhličitou. Kameny a tedy i skály jsou nejvíce ze soli složeny, jen že tyto sole, jsouce na mnoze z polovice z kyselinu křemíkové složeny, ve vodě jsou nerozpustitelné. Voda vssal, obsahující kyselinu uhličitou, silnější nad kyselinu křemíkovou, vylučuje kyselinu křemíkovou, na jejížto místo kyselina uhličitá nastupuje. Sůl taká, obsahující kyselinu uhličitou v lučebném spojení rozpouští se obvyčejně velmi snadno ve vodě. Vssal kámen tím způsobem své souvislosti tratiť musí. Provedeme příklad o žule. Žula (granit) jest kámen sseby. V českomoravském pomezi proniká ledaštkde strže jiné skaliny. Žula jest mchánina tří nerostů: ze živce, sliby a křemene. Živec a sliha jsou soli, které křemíkovou kyselinu obsahují. Zvláště živec je kyselinu uhličitou přiznivý; přimutím této trati kyselinu křemíkovou; následkem toho se rozpadá. Živec rozpadá se v hlinu a soli obsahující kyselinu uhličitou. Vssal i žula pozbyvši živec souvislosti trati a rozpadá se. Na tento způsob nejvíce powstała přst zemní neb půda. Toto působení vody děje se arci jen velmi pomalu, ale ustavičně. Voda jerví tuto ten samý účinek; tak jak kapky padající se střechy na kámen, po mnohých letech v něm dítku vyhloubají. —

Voda jest na jiný způsob k proměně skal v přst pomáhá. Vime dobře, že voda zmraznuvši v kamenných neb hliněných nádobách, roztrhá je. Voda totiž, když zmrazá, zaujímá většího prostoru

než prve. Následkem toho tak velkou silou působí, že i pevná nádobu nesnadně ji odolati může. Ten samý účinek jeví se ve skalách. Jak jsem výše pravil, vtáhne se voda i do nejmenších otvorů kamena, a tudíž zmrazivší kámen tak jak nádobu některou roztrhává. Takový účinek jeví voda ve skalách. Tam ale i vlastnosti destové vody pozbývá. Rostlina více méně solemi vyniká ze země. Poněvadž rostat skály a kameny rozličného druhu jsou, musí i voda pocházející z těchto skal rozmanité vlastnosti mít. Tak voda proudící z vápenitých hor mnoho vápna, proudící ze žulovitých hor mnoho soli a salajky (potasse), proudící ze sádrovce mnoho sádry chováti musí, proudící ze jílůvých hor voda slaná jest. Již v obyčejném životě známe podle chuti tento rozdíl vod. Voda ze větších měst málo kde dobrá bývá. V krajinách, kde jsou vápencové hory, voda mnoho vápna v nádobách, zvláště při vaření nasazuje. Z pískovce prýští obyčejně pro chut nejpříjemnější voda. — I v léčebném ohledu známe rozdíly ve vodě. Lékařský ten účinek má původ svůj ve výše jmenovaném průchodu vody rozličnými skalami.

Když voda ze země vynikla, nacházíme ji v pramenech, studních, potocích a v řekách na cestě do moře. Uvstát i taby neukazuje stejných vlastností vsudy. Vyštopivší ze země chová mimo rozpustěné soli ještě silnou částku kyselin uhlíkaté. Tato ji dobývá chuti a čerstvosti. Víme, že když vodu v sklenici delší čas stát necháme, po stěnách utvoří se bublinky (perličky), které i na povrch vystupují. Tyto bublinky jsou kyselina uhlíkatá. Pozbyvší voda tuto kyselinu stává se k pití nepřijemnou, zdá se nečerstvou, i když studená byla. Tak též ukazuje se nám v ní i voda. Tato potratila větší díl kyselin uhlíkaté, proto je k pití nepřijemná. Za to stává se měkčí. Voda v řekách nejen soli s sebou vede, ale i jiné částky. Pole, města i vesnice vyplachuje, a vede pomýjety s sebou. Nejen mrtvou, která (lehčeji

než voda) v ni plave, ale i pevné zeminy ba kameny většího a menšího druhu s sebou unáší.

Čím větší spád řečiště má, tím i rychleji voda teče, tím větší sílu jeví. Rychlost řečiště podle toho jest rozličná. Za sekundu ubíhá v níž voda třetinu stěmice až sedm stěmiců. Když řeka rychlosti sedmístěmicovou plyne, unáší kameny až 20 liber těžké. Velký díl těchto těles, které řeči s sebou vedou až do moře přichází. Pevné částky na mořském dnu se usazují, hlavně u vstupu řeči do moře. Soli zůstávají v mořské vodě rozpustěné. Poněvadž ale moře jen čisté vodní páry vypačuje, soli ale v moři zůstávají, musí síla jejich poznenáhla se množiti. Mořská voda v prvopočátku slaná býti nemohla, jen měkem slanosti nabyla, a posud nabývá, ač celé století při velkém množství mořské vody značného rozdílu v slanosti neproměňuje.

Z toho je viděti, že voda zevnější podobu světa v běhu času proměňuje.

Od stvoření světa až do nynější země několikrát se proměnila, a i teď v proměně se nachází. V prvopočátku neměla země tak vysokých hor, a tak velikých hlubin mořských, jako nyní. Nejvyšší hory jsou míli vysoké, moře, a největší hlubiny mořské mají pět čtvrtí míle obnáseti. Když země více plochá byla, musela voda na celém povrchu s malými vlnkami se nacházeti. Tak dokázáno jest, že Moravská a Česká země celá pod vodou byla až na Čestomoravské pohoří, (v Čechách i druhé hory). Během věků krajiny některé vystupovaly, hory se zdvihaly; tím musely i větší hlubiny povstati. Moře se do nich pomalu vztahovalo, a tím mnohé země staly se suchými.

Podnes ještě jest voda v proměně zevnější podobu zemní velmi důležitým činitelem. Na jeduom místě unáší, na jiném náplav zanechává. To vidíme při každém potůčku, a při každé řece. Ve větší míře působí v moři. Spl.

O prosodii *).

Od Fr. Sušila.

České verše jsou trojí: a) přízvukné, b) pro zpěv určité, c) časoměrné. — Přízvukné verše se řídí podle přízvuku; časoměrné spravují se délkou a krátkostí slabiky; tolikéž i verše pro zpěv časoměry následovati mají.

a) Verše přízvukné.

Přízvuk, akcent čili tón jest přirozené důraznější vyslovení slabiky té, na kteréž spočívá. V řeči české spočívá přízvuk vždy na první slabice; k. p. jelen, sedlák, sotůrek, pronásledování. V příkladech těchto mají slabiky je, se, so, pro přízvuk, to jest pronášejí se větším důrazem.

Tuto však pozorovati sluší, že v naší české řeči statné nebo přídavné jméno takoruka v jedno slovo splývá s předložkou čili s předlovcem, a tudíž přízvuk s první slabiky statného nebo přídavného jména přechází na předložku; k. p. za jelenem, u sedláka, se sotůrkem, od pronásledování. V těchto příkladech přízvuk již nespočívá na slabikách je, se, so, pro — nébrž na předložkách za, u, so, od, které se svými jmény jakoby v jedno slovo splývají. — Podobně se děje u přídavných jmen; k. p. za naším, u dobrého, se šťastným, od protivného. Lpí totiž přízvuk již na předložkách za, u, se, od.

Přízvuku toho musí se přísně šetřiti ve verších oněch, kteréž pro zpěv určeny nejsou, a hlavně toliko ku čtení a k deklamování se napsaly. —

*) Jsou to jenom výměskové a zlomkové prstonárodní o prosodii; zevrubného pojednání sotva kdo v kalendáři hledati bude, aniž pak jsme my k takovému dospěli. Napsány ty řádky na mnohé doléhání mladších přátel.

b) Verše pro zpěv určené.

Ve verších ustanovených pro zpěv nerozhoduje přízvuk, nébrž nápěv. Kde nápěv, k němuž se verše dělají, má notu dlouhou, musí podobně i slabika přirozeně dlouhá se vzti; a kde naopak má nápěv notu krátkou, dlužno i slabiku přirozeně krátkou vzti.

Kdo píše básně pro zpěv určené, myslí sobě jistý nápěv, a podle něho upravuj báseň svou, tak aby na notu dlouhou padala slabika přirozeně dlouhá, a krátké notě slabika přirozeně krátká aby odpovídala.

Strany délky a krátkosti not pozorovati sluší, že délka i krátkost se poměrně běže. K. p. nota černá nevázaná v poměru k notě bílé platí za krátkou; a tatáž nota černá nevázaná stojíc vedlé černé vázané za dlouhou se považuje. Nota černá jednou vázaná v porovnání s notou černou dvakrát vázanou odbývá za dlouhou a t. d. — Podobně několik krátkých not spolu spojených činí trvání dlouhé, a tudíž přirozeně dlouhou slabiku k nim bráti dlužno.

Ačkoliv všady pravidla toho šetřiti potřeba, při posvátných toliko písňích těch, jejichž chod velice vážný a zdlouhavý jest, tak že každá sla-

bika jakoby stějně se prozvukuje, od | může. Tak n. p. píseň před schůzkou
tohoto pravidla poněkud odstoupiti se | jednoty katolické na Moravě.

Slavně.

To-ho mi-ne zemský puch, o- ví- vá ho nebes vzduch.

Kdo rád do spolku chodí,
Kde duch Páně vévodí:
Toho mine zemský puch,
Ovívá ho nebes vzduch.

Blaženým ten člověk jest,
Nemámí ho světa chřest,
Boží zář mu zasvítá,
V duši ráj mu rozkvítá.

Aj ty slasti kynou nám,
Sešli-t jsme se jako v chrám;
Ó již v svatém plápolu
Zaplésejme pospolu!

Jen Ty Pane s výsosti
Uděl nám Svě milosti,
Ať se pod Tvou ochranou
Nám ke spáse dostanou.

Také někdy přízvuk místo délky zastoupati může.

Musíme ještě příklady objasniti, co jest slabika přirozeně dlouhá a krátká; a tímto přistupujeme k *veršům časoměrným*.

c) Verše časoměrné.

Pravili jsme na hoře, že verše časoměrné spravují se přirozenou délkou a krátkostí slabiky.

Přirozeně dlouhá slabika jest ta, která se zdlouha vyslovuje; v slabice takové buď jest samohláska čárkovaná, jako ve slovích: vá-žim, něsti, únos; buď ů kolečkovaně, jako ve slovích: domů, hrobů, původ; buď dvojhláska, jako ve slově: rouhavý. V těchto slovích jsou slabiky: vá, žim, né, ú, mů, bū. pů, rou, vý přirozeně dlouhé, a proto bývaly druhdy od našich předků dvěma literama psány: vaažim, neesti, auuös, a t. d.

Naopak přirozeně krátká slabika jest ona, kteráž ani čárkované

samohlásky, ani kolečkované ů, ani dvojhlásky nemá. K. p. je-ze-ro, pa-nen-ka, chla-pe-ček. V těchto slovích jsou všechny slabiky přirozeně krátké.

Mimo délku přirozenou, která spočívá na samohlásce, jest ještě jiná délka, kteráž polohou zvůček povstává. Když totiž samohláska přirozeně krátká přede dvěma neb více souhláskami stojí, potřebí jest k vyslovení slabiky takové jakoby více času, a tudíž samohláska přirozeně krátká stává se polohou dlouhá. K. p. nesmělý, Martin, pilka, prostřed, nudný, rybník. Slabiky ne, Mar, pil, pro, nu, ry mají sice samohlásku přirozeně krátkou, avšak, poněvadž po ní sbíhá se více souhlásek, tedy slabiky samohláskami těmi utvořené stávají se slabikami dlouhými polohou.

Dlouhost polohy netoliko v témže slově platí, jako ve slově kamna: nébrž jest také *poloha přechodná*, když ve slově poslední slabika přirozeně krátká souhláskou se končí, a následující slova opět souhláskou začíná. K. p. dar náš; slabika dar jest sice přirozeně krátká; že pak vychází na souhlásku r, a slovo následující opět souhláskou n počíná, počítá se slabika dar za dlouhou.

Souhlásky r a l platí často za samohlásky, odkudž jich někteří polohláskami zovou. Slabiky jimi tvořené jsou krátké, nenásleduje-li za nimi více než jedna souhláska.

K. p. *trvám, hrtán, vrtán, vlha, blbý*. Slabiky *tr, hr, vr, vl, bl* jsou krátké, poněvadž za nimi jen jednu souhlásku jde. — Jinak jest, když více souhlásek po takové polohlásce následuje; tudy ovšem *poloha* práva svého se dovolává. K. p. ve slovích: *srdce, smrtelný, vlhký, umlknul*; slabiky *srd, smrt, vlh, ml* jsou polohou dlouhé, že mají polohlásky *r a l* dvě souhlásky za sebou.

Podobně polohou dlouhá jest slabika přirozeně krátká, následuje-li v slabice druhé změkčené *e*, t. j. *ě*, které s předešlou souhláskou nesplývá; jako ve slovích *člověče, tobě, stavěná*; slabiky *člo, to, sta* jsou polohou dlouhé, jelikož v slabikách *vě, bě, vě* nalézají se *ě* nesplývající se souhláskami *v, b, v*; slova ta znějíť zajisté jako: *človječe, tobje, stavjená*.

Jinak jest, když *ě* s předcházející souhláskou v jedno splývá, jako ve slovích: *hrdě, ve světě, na snadě*. Slabiky *hr, svě, sna* nejsou polohou dlouhé, jelikož v následných slabikách *ě* s předešlými souhláskami *d, t, d* v jedno splývá, tak že zvuku *j* slyšeti není.

V řídkých pádech dovolovali sobě také výteční spisovatelé i tenkrát polohy přechodné užití, když poslední slabika slova nějakého krátkou samohláskou se končila, a slovo následující dvěma neb více souhláskami počínalo; to zvláště v místě cesury čili přerývky. K. p. *hne* stranou. Slabika *hne* přirozeně krátká sice jest, ale v tomto položení za dlouhou odbývati může, poněvadž po ní tři souhlásky *s t r* jdou. V řídké míře té svobody užití vclno, ač jiným se to zdá býti vadou. Když ale přízvuk spolu na té přirozeně krátké slabice spočívá, tak že slabika ta s následujícím slovem jako v jedno splývá, tu nastoupá plnou měrou platnost polohy přechodné. K. p. *na* struně, *po* stranách. Slabiky *na a po* netoliko stojí před třemi souhláskami následujícího slova, né-

brž také co předložky přízvuk mají a se slovem následujícím jakoby v jedno slovo splývají, tudy právem za slabiky polohou (zádržkou) dlouhé se kladou a klásti musejí.

Stopy měroslovné.

Dříve než o rozměrech promluvíme, potřebí o stopách maličko podotknouti.

Měroslovná či metrická stopa jest jistý počet slabik ustálených.

Nejobyčejnější stopy měroslovné jsou:

a) *Daktyl* sestává z první dlouhé (—) a z následujících dvou krátkých (◡) slabik, a naznačuje se takto: — ◡ ◡. K. p. *stá-va-la, pod-po-ra, krá-lo-va, bře-č-la-nu, prů-lom-u, je-ský-ně, blí-že-ji, pře-sta-nu, zpí-va-ří*.

b) *Spondej* jest stopa měroslovná, mající dvě dlouhých slabik, (— —). K. p. *váž-ný, šťast-ný, hód-ný, chřá-dnou, pálí, Kar-lík*.

c) *Trochej* jest stopa měroslovná, jejíž první slabika jest dlouhá, druhá pak krátká. (— ◡) K. p. *stá-la, věd-la, tá-mto, zlí-ra, skr-ý-še, krá-sa, ská-la*.

d) *Jamb* jest stopa měroslovná, kteráž má první krátkou a druhou dlouhou slabiku. (◡ —) K. příkl. *chodí, dolů, starý, měsí-c, pašou, vidím, není, nyní, pořá-d, trhá, strká, holá*.

e) *Pyrrhichuj* má dvě krátké slabiky, (◡ ◡) K. p. *ne-bě, ne-še, vó-da, hód-y, dě-va, slů-ka, že-na, du-še, no-ha, slo-pa, mo-ře, téd-y, ptá-la*.

f) *Amfibrach* má první krátkou, druhou dlouhou a třetí krátkou. (◡ — ◡) K. p. *chodí-mě, ně-va-lně, vojí-ně, ho-ší-ku, sta-ře-nka, pa-něn-ka, ů-pa-dla, o-tev-ře*.

g) *Anapest* má dvě krátké a třetí dlouhou slabiku. (— — —)

K. p. milěná, spanilý, miluji, natchá, poletí, trkavý, duše má, voňavý, na horách, vývolá, studený.

h) *Molossus* má tři dlouhé slabiky. (— — —) K. p. prodlévá, strážníkův, nemluvný, přeslady; prostírá, poslouchá, přízvuchý, odporný, ústupný.

ch) *Kretik* čili *amfimer* jest opačný amfibrach; má první a třetí dlouhou a druhou mezi nima uprostřed krátkou slabiku. (— — —) K. p. strašlivá, bázlivý, chrámově, žízňivý, sedměřý, bývalý, střelný, kvítnatý, v pastvinách, údolí, obrazí.

i) *Palimbacchius* čili *antibacchius* má dvě dlouhé, třetí krátkou slabiku. (— — —) K. p. spodními, smrtící, hrošitě, přítulně, nechradně, třetice, posloupně, pustíme.

k) *Tribrachis* záleží ze tří krátkých slabik. (— — —) chodila, strakatě, volala, semeno, dědina, podoba, stavivo, buditi, mohyla, ožije, zahyne, nabude.

l) *Choriamb* sestává ze čtyř slabik, dvou totiž krátkých mezi dvěma dlouhými. (— — —) K. p. rozmilená, brečtanový, rozmanitý, kvapněletý, rychlonohý, pohroběný, uklo-něný, v modřeninách, vráskočelý.

Rozměrové nejobyčejší.

Ve verších přízvuchých jsou dvojí rozměrové (metra): *jambický* a *trochaický*, kteří ovšem, nerůdce se přirozenou délkou a krátkostí slabik, raději chody jambickými a trochaickými nazvali by se dali.

a) Chod trochaický jest ten, když verš přízvukem počátek bere.

b) Chod jambický jest onen, když verš slovem jednoslabičným počátek bere.

a) *Chod trochaický.*

Verš trochaický jest onen, v němžto po slabice přízvuché následuje slabika bezpřízvuchá; nebo jinak řečeno: v němžto po zdvihu či arsi přichodí klad čili thesis. — Zdvih totižto jest přízvuk zjevně vyražený, a klad jest nedostatek přízvuku. K. p. vada, spousta, chrání, bledý, po tmách. Ve vyslovení slov těch vždy první slabiky: va, spou, chrá, ble, po mají přízvuk čili jsou ve zdvihu, jako pozdviženým výdechem proneseny bývajíce. Slabiky: da, sta, ní, dý, tmách bez přízvuku se vyjadřují čili v kladu jsou, jakoby se přízvuk ukládal, unížil, umenšil.

b) *Chod jambický.*

Verš jambický jest chodem svým trochaickému právě opačný, nejsa nic jiného než verš trochaický s předrážkou. V jambickém verši tedy předchází klad a následuje zdvih. K. p. dí prorok, a chodí, tam zpívá, o Bože, teď kvílí, nám bratra, znáš pána, přijď domů, v něm bývá. Slabiky či slova: dí, a, tam, o, teď, mám, znáš, přijď, v něm jsou bezpřízvuchá čili jsou v kladu, a činí jako předrážku, k následujícímu zdvihu čili k následující přízvuché slabice.

Poznamenání. Nedej se však nikdo mýlití předložkou jedno slabičnou, pokládaje ji za předrážku, anaf přízvuk na se bere a s následujícím slovem v jedno splývá.

V obojím chodu (jambickém i trochaickém) mohou býti verše buď delší buď kratší. — Při delších verších potřeba ohled bráti na přestávku, t. j. jak samo jméno praví, na to, aby po jistém počtu slabik slovo, a pokud možno, také smysl se končil.

Přestávka taková při verších chodu trochaického *šestistopých* jest po šesté slabice, t. j. na konci třetí stopy; k. p.:

„Po horách a dolech | snížek poletuje,
Do chaloupky chudé | chladný vítr duje.“

V těchto dvou trochaických verších *šestistopých* jest přestávka po slovích: dolech (v 1. verši) a chudé (v 2. verši), totiž na konci třetí stopy čili po šesté slabice.

Chod tento našemu národu velice oblíbený jest, jelikož veliká část národních písní tímto chodem se nese.

Při verších *pětistopých* přestávka klade se na konci druhé neb na konci třetí stopy, t. j. po čtvrté neb po šesté slabice; k. p.:

„Zableskla to záře | s nebes výše,
V záři sstoupil | anjel Páně tíše.“

V prvním verši přestávka položena jest po třetí stopě čili po šesté slabice, totiž po slově záře. — V druhém pak verši přestávku nalézáme po stopě druhé, čili po slabice čtvrté, totiž po slově sstoupil. —

Ve *čtyřstopých* trochaických verších sice přísně přestávky žádati netřeba, avšak mnoho krásy a libozvuku přičiňuje tomuto rodu veršův přestávka po čtvrté-slabice, t. j. na konci druhé stopy; k. p.:

„Rozmáhá se | bolest moje,
Pomoz Bože | skonat boje.“

Zde přestávka jest po slovích: se (v 1. verši) a Bože (v 2. verši).

Při *trojstopých* a *dvojstopých* verších trochaických přestávky potřebí není, jelikož se těmito krátkými verši ani mysl ani jazyk neunavuje.

O *jambických* verších déle se rozšiřovati za zbytečné pokládáme, jelikož, jak praveno, verše jambické nejsou než opačné verše trochaické. Ve verších jambických *šestiměrných* přestávka přichodí tudýž také uprostřed verše, totiž po stopě třetí, čili po slabice šesté; k. p.

„Teď rychle z tábora | se řítí plukové,
A kudy jíti lze | jdou statní rekové.“

Tito veršové mají přestávku po stopě třetí, po slabice šesté, totiž po slovech: tábora (v 1. verši) a lze (v 2. verši).

Po téže třetí stopě přestávka i tenkrát bývá, když jambický *šestistopý* verš jest nadměrný (*hyperkatalektický*) t. j. když má jednu slabiku více; k. p.

„Již čelem odporným | se měří vojska
obě,
Již nastal k bitvě čas | i vyjdou proti
sobě. (Jgm.)

Avšak někdy se klade ve verších jambických *šestistopých* přestávka také buď po páté buď po sedmé slabice; k. p.

„Buď netečnost buď nouze | přivedla
tě z dálí,
Proč ústa tvá jen vezdy | vaši zemi
chválí?
Tu nic ti nejde k chuti | jak tam za
horami,
Jdi, zůstaň, kde se líbí | my zde dobře
sami.“ (Chm.)

Zde přestávka jest po stopě třetí, totiž po slovích: nouze, vezdy, k chuti, líbí.

„Ach mívej aspoň | milé stádo v paměti,
A nedávej jim | v suchu velkém úpětí.“
(Jgm.)

V těchto verších jest přestávka po slabice páté, po slovích: aspoň a jim.

Podobně přestávka může se klásti buď po páté, po šesté neb po sedmé slabice v jambických *šestistopých* verších *nedoměrných*, (*katalektických*) t. j. v takových, jižto o slabiku méně mají. Tito veršové jambičtí *šestistopí* nedoměrní úplně odpovídají veršům jambickým *pětistopým* nadměrným.

Při verších jambických *pětistopých* bývá přestávka obyčejně po páté slabice; může však také po čtvrté, ano i po sedmé slabice býti; tudýž patrné, že se zde libovolnosti mnoho ponechává.

„Tys velký, Bože | Tobě sláva zvlášť,
Ty světlem odíváš se | místo pláště;
Tvůj mračna vůz, | a vichry koně vozné,

Tvým poslem bouře, | sluhou hromy
hrozná.“ (Puchm).

V 1. a 4. verši přestávka
jest po slabice páté, v 2. verši po
slabice sedmé, v 3. pak po čtvrté.

Veršové tyto jsou jambičtí pě-
tistopí nadměrní, aneb, chceme-
li, šestistopí nedoměrní.

Avšak také ve verších pětisto-
pých pravidelných kladení přestáv-
ky ponechává se zcela libovůli básní-
kově. Tolikéž platí o verších čtve-
rostopých. Ve verších trojsto-
pých přestávky potřebí není.

Časomíra.

Mnohem větší množství rozměrů
jest v časomíře. Netoliko dva
dotčení rozměrové (jambický
a trochaický) v ní panují, nébrž
převeliká hojnost jiných rozměrů na
poli tom se rozhostila.

Počínáme s trocheji a jamby.

Ač jsme již o nich byli mluvili,
přece opět o nich nám mluviti přijde,
poněvadž povaha jambů a tro-
chejů časoměrných se různí od
jambů a trochejů přízvukných.
Nespravují se přízvukem, nébrž při-
rozenou délkou a krátkostí sla-
bik a polohou. K. p.

Aj s mračén nebés padá milá růsíčka,
Omładá suchá takou vlahou trávička.

Ů přeblahě ōně dobý!

Skvělá ná myslí oblōhā,

Ā nītrō nēznājíc zlōbý

Mēdēm kojīnō ōd Bōhā.

První dva veršové jsou troche-
jové časoměrní, ostatní čtyry verše
jsou jambové časoměrní. — Z pří-
kladův těchto dá se poněkud souditi,
jaký rozdíl mezi přízvuknými a
časoměrnými jamby a trocheji za-
vládá. Ve verších těchto totiž neběře
se ohled na přízvuk, nébrž na ča-
somíru, to jest na přirozenou
krátkost, délku a polohu.

Pozorovati dlužno, že poslední
slabika každého časoměrného

verše může býti buď dlouhá buď
krátká.

O přestávkách při těchto verších
časoměrných platí, co výše při
verších přízvukných povědíno.

Nejkrásnější jsou veršové,
když chod trochaický (— — — —
— —) nebo jambický (— — — —
— —) přísně a čistě proveden jest,
jako v předešlých příkladech. Avšak
dovoluje se užívati také spondejů
a sice při jambických verších v
1., 3. a 5. stopě; při verších pak
trochaických ve stopě 2. a 4.
K. p.

Verše jambické.

Zāvlād | nī mōu | dušī | znōvā

Dřevnī | nēvin | nōst v ěi | stōtē.

Tuto stopa 1. (v 1. verši) **zavlá**,
a stopy 1. a 3. (v 2. verši) **dřevni**,
nost, v ěi jsou spondejové.

Verše trochaické.

Zēd nēlītōstnā nēdāvā nām vījīti,

Āch v mūkách hrōzných pořād jēst nām
tū dlīti.

V těchto verších jest druhá a
čtvrtá stopa spondej.

Nejdokonalější ale ovšem
nejtěžší verše jsou, ve kterých ča-
somíra s přízvukem splývá. K. p.

Verše trochaické.

Vládce můj a vůdce pečlivý,

Ptáš se, proč tu pláči tesklivý?

Slávy mám a úcty vezdy dost,

Jen že duch je míru, slasti prost.

Verše jambické.

Tu hudby ples, tu písně sladce jdou,
Tu slasti židla nikdy nezhytnou.

Šestiměr (hexameter).

Co šestiměr jest, již samo jméno
praví; má totiž šest stop sponde-
jických neb daktilických,
vyjma stopu pátou a šestou. Pátá
zajisté vždy bývá daktyl, šestá
pak buď spondej buď trochej
býti může. Vzorci tuto následují:

- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -
- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -
- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -
- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -

Nevyhnutelně ku krásu a dokonalosti šestiměru patří *přerývka*, t. j. slovo z jedné stopy do druhé přecházející. S touto přerývkou má být spojena také *přestávka*.

Nejobyčejnější přerývka jest ze stopy druhé na třetí. Nesnese toho zajisté ucho útlocité, aby se skončenou stopou vždy též slovo se končilo bez přerývky. — Lahodnost verše také vymáhá, aby nekončil se šestiměr slovem více než trojslabičným, avšak ani dvěma slovy a jednoslabičným. K. p.

Ó muži výborný! jemů odvěcě vážně
duchovník;

Dost snášels strastí od hrózně pústotý
lidské;

Však když na smutné pohledneš na dný
tý zpátký,

Sám milerád vyznáš, že také dobý měl
jsi radostí. (Jgm.)

Poukazujeme na přerývku spojenou s přestávkou ve všech těchto verších ve zdvihu třetí stopy, totiž ve slovích: výborný (1. verš), strastí (2. verš), smutné (3. verš) a vyznáš (4. verš).

Vyjímkou pořádkou, když na posledních slovích šestiměru zláštní váha spočívá, může stopa pátá býti spondejem; avšak tu čtvrtá stopa musí daktylem býti. K. p.

Všecko mění se válem, jenom ōstane
Pán Bůh věčný.

Pětiměr (pentameter).

Pětiměr značí se jménem svým, že sestává z pěti stop, z nichžto však jedna (buď spondej nebo trochej) tak jest rozdělena, že jedna slabika (vezdy dlouhá) lo sobě po

dvou prvních celých stopách, druhá (buď dlouhá buď krátká) po dvou posledních celých stopách se klade. Poslední dvě celé stopy musejí býti vždycky daktyly, první dvě celé stopy mohou býti buď daktyly buď spondeje, nebo i jeden daktyl a druhý spondej. — Žádoucnó jest, aby se pětiměr vždycky slovem dvojslabičným končil. Vzorec pětiměru jest:

- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -
- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -
- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -
- - -	- - -	- - -	- - -	- - -	- - -

Ōdžeňtež z lidských veškery pēče domů.

Kamkoli nás pōvedeš, pñjdemē vezdý s
těbou.

Pětiměr však nikdy nebývá o sobě, nébrž se šestiměrem vždy spojen. Spojení lito veršové jmenují se distichon. K. p.

„Nač Boha nám milovat kážeš? Jest
dosti zajisté,
Když člověk láskou k vlasti a cnosti
hoří.“

Takto hlupec soudí: „Nechť vyschnou
žídla na kopcích,
Když bude jen v městské troubě mi
téci voda.“

Sloha safická

sestává ze čtvera veršů, totiž ze tří čistě safických veršů a ze čtvrtého adonického, dle vzorce toho:

- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -
- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -
- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -
- - - - -	- - - - -	- - - - -	- - - - -

Pozorovati, že na zdvihu třetí stopy přestávku klásti třeba. K. p.
Když mī vezdejší pōchodeň zahāsne,
Christe! tož světlem blaženým mī vzejdi
Záře pōvěčných ōbytův a svit mī
V dráhū novōtnou.

Staří i noví znalcové jedním ústem

vychvalují hudbu a lahodu rozměru tohoto.

Sloha alkaická

sestává ze dvou alkaických veršů jedenáctislabičných, z třetího verše devateroslabičného a z posledního desítislabičného v tento způsob rozslavených:

```

- - - - - | - - - - -
- - - - - | - - - - -
- - - - - | - - - - -
- - - - - | - - - - -

```

Ó slunko skvoucí Tvůrce svatý Duchu!

Rozbleskni vůkol světlo na národě!

Rozžehni v nich plápol nebeský,

Ať zahoří plamenem dobžným.

Přestávka jest v prvních dvou verších po slabice páté, v třetím a ve čtvrtém po vůli.

Rozměr asklepiadický

tak vypadá:

```

- - - - - | - - - - -
- - - - - | - - - - -
- - - - - | - - - - -
- - - - - | - - - - -

```

Ó český muě milý národě, chválo má!
Větší z vás po polích díl v kraji obcuje,
Pílnou práce rukou chléb vydělávaje.
(Stach).

Sloha asklepiadická první

sestavající ze tří veršů asklepiadických, po kterých následuje verš glykonický.

```

- - - - - | - - - - -
- - - - - | - - - - -
- - - - - | - - - - -

```

Či pak jméno sláví v rozložitém poli,

Kdež bystrý se Dunaj, Pád s Vltavou pění?

Proč dvakrát paterý národový jazyk

Zpívá hymny nové k nebi? (Jungm.)

Sloha asklepiadická druhá

sestavající ze dvou veršů asklepiadi-

ckých, po kterých následuje verš ferekatický a glykonický.

```

- - - - - | - - - - -
- - - - - | - - - - -
- - - - - | - - - - -
- - - - - | - - - - -

```

Viz lodníka plavat na pláňinách moře!

V paprýskách náčových plachtý čilě

Pozvolný se kólbá [vlají,

Ná skrótých na vlnách koráb.

Připojujeme tři rozměry indické, jichžto v novějším času v naší řeči užito. Verše těchto rozměrů spravují se délkou slabik bez ohledu na počet jejich. Dvě krátké přitom, jak obyčejně, platí za jednu dlouhou. Rozměrové tyto také se rýmují.

První z těchto indických rozměrů sluje

Vajtalija.

Vzorec rozměru toho jest tento:

```

- - - - - | - - - - -
- - - - - | - - - - -
- - - - - | - - - - -
- - - - - | - - - - -

```

Áj ta jeseň! krásy mizně ráj,

Útajen zápach louky ambrové,

Zasmucujet plésavý se hāj,

Á lěsem chřeslí pršky listové. (Jgm).

Druhý z těchto rozměrů indických nazývá se

Matra samaka,

jehož vzorec následuje:

```

- - - - - | - - - - - || - - - - - | - - - - -
- - - - - | - - - - - || - - - - - | - - - - -
- - - - - | - - - - - || - - - - - | - - - - -
- - - - - | - - - - - || - - - - - | - - - - -

```

V tomto rozměru stála jest toliko stopa třetí; stopa čtvrtá může býti buď — — nebo — — ; první dvě stopy mohou dle vzorce libovolně se bráti,

Matra samaka, v rozměru
nejvolnější, také má vzorec tento:

-	-	-	-
~	-	~	-
-	~	-	~
~	~	~	~

Člověče, ůhašuj lakomou žízeň,
Nesytá žádost pouhá trýzeň,
V své duši každou duši poznávej,
Sobě nijak sám předku nedávej,
(Jungmann).

Třetí z rozměrů indických
slove

Aksara chanda,
a sestává ze čtyř veršův takových:

- - - - -

Máti milovná! Tady-li tě žel můj
V tom bytu chladném probudili doufá?
Pláč teče hojný na mohlýly bōlně,
Srdce její však neožije více. (Marek).

Znělka.

Znělka čili sonet má zvláštní
ústroj. Záleží totiž ze 14 veršův
buď jambických buď trochaic-
kých na čtvero sloh sřaděných.
První dvě slohy mají toliko dva
rýmy tak položené, aby 1. 4. 5. a
8. verš se rýmovaly, a opět 2. 3. 6.
a 7. jeden rým měly. Ostatní dvě
slohy mohou buď dvojí buď trojí
rým jakkoli spořádaný míti. K. p.

Mluvo milá, hudbo velesladká,
Krásy ducha sličný výdechu,
Jižto z mládí v lsbém úsměchu
Vlšbala mně milovaná matka!
Tvojich kroků chůze milopadká
Tuto vane slastnou potěchu,
Tuto opět v ručím pospěchu
Bouří z prudka chodů tvojich zvrátka.
Ducha hloub tvá, ucho hudba jímá,
V lsbém proudu harmonie tvojí
Zefyr šepá, bouře divá hřímá.

Zvuk tvůj milý s pradědy nás pojí;
Zrcadlem jsi myslí dávných otců,
Nejdražším jsi jménem domorodců.

Kancona

jest básně lyrická, která skládá
se z neurčitého počtu sloh, v nichžto
však býti musí též rozměr a způsob
veršování, jakož i stejný počet rýmův.
Poslední sloha bývá obyčejně
kratší ostatních a nazývá se loučení,
poněvadž básník obrací se ve sloze
této k písni své, jí poselství svěřuje
a s ní se loučí.

Znáš-li, druhu, tam tu zahradu,
V nížto hvězdy, Boží dítky,
Prokvétají jako kvítky
V obnoveném pořád odmladu?
Procházku tam mysl zbožná koná
Když dne trudem již se unaví,
Potápí se v ona kvítka vonná,
Při každém se zvláště zastaví,
Až se krásou jejich otaví.
A hvězd těchto — písmen Božích — krása
O kom duchu vnímavému hlása?

Na němé-lis patřil na tvory?
Zdali jejich tvárnost nemá
Znamenavé mluvy nemá?
Ó slyš jen jich tajné hovory.
Utkvěla v nich bolest přetajemná;
Tajnostem těm jedin rozumí,
V němž dlí toucha věčné pravdy jemná,
V jehož myslí vášeň nešumí
Jak proud divý přes skal přes rumy.
Takému se jasně rozednívá,
Němost ta-mu v hlasný souzvuk splývá.

Jaký tajný výrok znamená
Všehomíra pohýbání?
Proč věc ta se k zemi sklání,
Ta jest celá k nebi vzchopená!
Pramen s hory spěchá do údolí,
Vůně k nebi v sloupu vysokém,
Svrhlá kotva padá v mořské zmoly,
Kolem slunka tajným výrokem
Tihne hvězda stálým otokem.
Nehledá-liž vesmír v tužbě vřelé
Veškerenstva prvohýbatele?

Což to větrem dumným rozechvělá
Vělewnatá šeptá svída?
Co chce plačích zpěvů střída,
Co chce oheň vzniklý z popela?
Národové sobě přeodporní,
Různí místem, mluvou, povahou,
V čem si rukou podávají svorní?
O čem dává s blažnou výstrahou
Historie uku předrahou?

Všecko jsou to o tom Pánu řeči,
O němž vnítró hlasitě nám svědčí.

K Tobě, Pane, Slunko věčité,

K Tobě všecko tihne s tužbou,

Oddává se Tobě službou,

Sloníc v Tvé se záři světité!

Jemu, písni moje, hudej stále,

K neustálé až tě pozve k chvále.

Sestina

jest báseň lyrická, která se přes veliké nesnadnosti v básních italských a španělských zhusta nalézá. Sestává ze šesti sloh šestirádkových. Slova na konci slohy první nerýmují se, ale přichodí v jiném pořádku na konci veršů všech ostatních sloh podle tohoto pravidla. První verš 2. slohy tím slovem se končí, jímž poslední verš 1. slohy se uzavírá. — Druhý verš 2. slohy končí se posledním slovem 1. verše 1. slohy. — Třetí verš 2. slohy končí se jako 5., čtvrtý jako 2., pátý jako 4., a šestý jako 3. verš první slohy. — V témž pořádku následují koncovní slova třetí slohy a všech ostatních. — Celá sestina pak končí se třemi verši, ve kterých se opakuje všech šest koncovních slov, a sice tři uprostřed a tři na konci veršův těch. — Příklad objasní pravidlo snad méně jasné.

Člověk.

Člověk meze dvojího jest světa,
S pověčným i s minoucím se stýká,
Na té mezi se co hora vznáší,
Pata v zemi, hlava vniká v nebe;
Za sebou zřít minulosti kraje,
Z předu vzchází věčnosti mu záře.
Hvězdám bludným živodárná záře
Slunkem leje s vyššího se světa.
Člověk světlo v nižší nese kraje
S nimižto se na své pouli stýká;
Nezná zvíře co to Bůh, co nebe,
K člověku jen se co k slunko vznáší.
K výši člověk se jak plamen vznáší,
Hledá zdrojův věkožizné záře;
Toť ho jenom činí hodným nebe
Že se střeže nízkých vášní světa;
Nohou lehkou jen se prachu týká,
An duch plí v neskonale kraje.

Ale v ducha nejtajnější kraje
Často vrah se z říše hrůzy vznáší,
Tehdy mužně s vrahem se duch stýká,
Svitá k bitvě milosti mu záře;
Její silou zmáhá kníže světa,
V odměnu mu korunu šle nebe.

Člověk poulník; vlastí je mu nebe,
Cizinou jsou jemu zemské kraje,
Žebřem jenom jest mu sláva světa,
Po něm k Bohu radostně se vznáší.
Nestihnul by tam však bez té záře,
Jenž jdouc s hůry v duchusním se stýká,
Člověče! svět dvůj se v tobě stýká,
Zemský jeden, druhý pošlý s nebe!
Dej se vodit svitem božské záře;
Netěž dolů v tělesenstva kraje!
Němé tvorstvo prosbu k Tobě vznáší,
Bys jich jménem chválil Pána světa.
Nedbej světa jenž se s hříchem stýká,
Tvůj nechť vznáší duch se v Boží nebe,
Tam v ty kraje, tam, kde věčná záře.

Ghasela

jest lyrická báseň, oblíbená Arabům, Peršanům a Turkům. Báseň ta nikdy nemá více osmnácti veršův, jichžto vlastnost vymáhá, aby jediný toliko rým celou báseň prostoupal. — Sbírka tolika ghasel co písmen v abecedě nazývají národové ti divanem. K. p.

Ku Christu Pánu.

Christe Jesu, věčné světa světlo!
Tebou lidstvo s životem se střetlo.
Jará Vesno pozamřelé duše!
Bez Tebe by peklo duši hnětlo.
Bez Tebe bych neznal pravé lásky;
Za smrt by se žití lidstva četlo;
Hoře doma, vně by neklid vládnul.
Tebou srdce k branám spásy vzlétlo,
Jemuž bylo tápat ve tmách hříchu.
Tvoje žití lidstvu věnec spletlo,
Jehož vůně věčně světy hojí.
Tebou v nebi teprv nebe zkvětlo;
Kdež ty nejsi, tam ráj jestit pouští.
Ó, by vání Ducha Tvého smetlo
S hrudi mojí veškeren prach světa!
O by v duši nikdy nezašpetlo
Nepobožných vášní buzikání!
Rač to dáti, Christe, světa světlo!

Madrigal

jest krátká báseň sestávající ze čtyř

až do jedenácti veršů v rýmovaných. Novější básníci mívají ode čtyř až do šestnácti veršů v madrigalu. — Jsou to veršové jedenáctislabiční, kratšími verši volně rýmovanými propletení.

Obsah madrigalu jest něžný cit nebo vtipná myšlenka snadno mluvou vyslovená. — Madrigal jest více básnickou hrou. K. p.

Na své verše.

Milé dárky přírody,
Prázdné chvíle výplody,
Slasti z vás se raději
Nežli slávy naději.
Jděte, moje drahé dítky,
Jděte prosté, polní kvítky!
Přivítá-li vás kdo mše,
Pak jste došly svého cíle.
Řekněte mu zrovna krátce:
„Výtvor hry jsme a ne práce!“

Kolo (rondeau).

Kolo jest rovněž báseň lyrická, dle obsahu a povahy podobná madrigalu. Liší se od jiných her básnických svým zvláštním ústrojím. — Má dvě, nejvíce čtyři slohy. V každé sloze opakuje se první verš po verši třetím; po šestém pak verši opakuje se první i druhý verš. Každá sloha má toliko dva rýmy. K. p.

Co má člověk na světě?
Jenom tužby bez pokoje,
Divé boje v proletě —
Co má člověk na světě?
Libuje si v rozkvěť,
V klamech jen a v zmatcích stoje.
Co má člověk na světě?
Jenom tužby bez pokoje!

Kdysi bude v lepší zří,
Pláč mu uschne v trudné tváři,
Navždy zhyne každá strast.
Kdysi bude v lepší zří!
Nebeská mu kyne slast
Pro bol každý nesouc mast.
Kdysi bude v lepší zří,
Pláč mu uschne v trudné tváři.

Triplet,

báseň starých francouzských bá-

snků, která od roku 1649 opět v obyčej vešla. Jsa takofka zkráceným kolem má triolet osm, někdy devět veršů jambických nebo trochaických. První, čtvrtý a sedmý verš jest tentýž, tak že se třikrát opakuje, odkud jméno této básně. Hodí se pro myšlenky žertovné. K. p.

Proč se marně v světě soužit?
Lépe doufat v budoucnost;
Po statku proč, po cti toužit?
Proč se marně v světě soužit?
Proč pak nebyť smutku prost?
Zpěv nám budiž věčný host!
Proč se marně v světě soužit?
Lépe doufat v budoucnost! Chmel.

O rýmech.

Rým jest úplný stejnozvuk jedné nebo více slabik na konci verše. Když se jedna slabika rýmuje, jest rým mužský, lichý, jednopádný čili jednoslabičný; n. p. hluk — pluk; chrám — trám. — Když se dvě slabiky rýmují, jest rým ženský, sudý, dvoupádný čili dvouslabičný; n. p. tráva — sláva; rodí — vodí. — Ploditel — roditel, jest rým trojpádný čili tréslabičný.

V české naší řeči, vyjma slova jednoslabičná, vždy dvě slabiky se rýmují; a tudíž byl by špatný rým: srdce — prudce; těší — duší.

Při tom pozorovati dlužno, aby první slabika obou rýmovaných slov stejného byla trvání, t. j. aby krátká na krátkou, a dlouhá na dlouhou se rýmovala; K. p. stává — dává, jest rým dokonalý, jelikož obě první slabiky rýmovaných těchto slov, totiž: stá a dá jsou dlouhé. — Bodá — hlodá jest rovněž rým dokonalý, an první slabiky rýmované, totiž: bo a hlo jsou obě krátké.

Špatný jest rým sudý čili ženský; když první dvě rýmované slabiky nestejného jsou trvání, t. j. když krátká na dlouhou, nebo naopak se rýmuje; k. p. hlava — tráva; tůně — struně; dfvá —

sivá. Tyto rýmy sudé jsou zlo-
hlasné čili špatné, jelikož sla-
bika *hla* jest krátká, a *trá* dlouhá;
tů jest dlouhá, a *stru* jest krátká;
di jest dlouhá a *si* jest krátká.

Poslední slabika v rýmech
sudých čili ženských může býti
nestejného trvání; k. p. *hlodá* —
škoda; *dává* — *tráva*; *holý* —
boly.

Při rýmech mužských, li-
chých čili jednoslabičných ostá-
vá pravidlem, aby rýmové vždy
stejného trvání byli; aby totiž
dlouhé jednoslabičné slovo na dlouhé,
a krátké na krátké připadalo. K. p.
chrám — *nám*, *hluk* — *suk*;
hrad — *sad*; *syn* — *plyn*; *stín*
— *klín*. Rýmové ti jsou hlasní,
čistí čili dokonalí. Naopak ale
rýmové: *vám* — *tam*; *stín* — *syn*;
hrad — *rád*; *sín* — *plyň*, jsou
nehlasní, nečistí, špatní.

Jakož všady i při rýmech
rozmanitost jest milá, a tudíž:

1) Tých rým nevracuj se často,
a v menší básni zhoľa nikdy.

2) Strídejte se rýmové sudí,
ženští čili dvojslabiční s lichými.
Kde však povaha básně zlátní po-
řádek rýmů vymáhá, tam ovšem pravid-
lem stanoveným řídit se dlužno, jako
ve znělce, v kolu a t. d.

3) Avšak kratší básně mo-
hou také mlti naskrz buď ženské
buď mužské rýmy, jak toho po-
vaha básně požaduje.

4) Rýmů s polohláskami r
a l neradno často užívati pro nelib-
ozvučnost. Takové rýmy jsou:
chrta — *vrtá*; *hrdlo* — *trdlo*;
navlka — *umklá* a t. d., lečby
se nějaká tvrdost a přikrost vy-
značiti měla.

5) V básních přízvučných
(jinak jest ve verších časoměrných)
pro čtení a deklamování, ni-
koliv pak pro zpěv psaných, nesmí
se rýmovati slovo dvojslabičné s
tréslabičným, jako: *voda* —
náhoda, což vysvítá z toho, co již
na hoře o přízvuku praveno bylo.
— Jinak ovšem jest, když slovo

dvojslabičné s předložkou (zlá-
stní slabiku tvořící) spojeno jest, a
s ní jakoby v trojslabičné slovo
splývá, tak že přízvuk na předložku
přechází; k. p. *na vodu* — *náhodu*.

6) Potřebí též podotknouti o roz-
dílů rýmu štěpných a planých.
— *Rým štěpný* čili *kořenový* jest, jak
samo slovo hlásá, jenž v kořeně,
t. j. ve slově samém leží; k. p.
matka — *sladká*; *boří* — *boří*;
sedí — *hledí*; *duje* — *pluje*;
hyne — *plyne*. — *Rým planý*
jest ten, jenž toliko na koncovkách
spoléhá; k. p. *dobrého* — *štědrého*;
miluje — *běduje*; *nositi* — *hla-
diti*; *milovati* — *zanecati*;
velikosti — *maličkosti*; *hanění*
— *chodění*. Těchto planých rýmů
řídčeji užívati sluší.

7) Rýmův s úzkými samohlá-
skami *e*, *i*, zvláště mají-li dvě *i* v
sobě, v básních vůbec pro nelib-
ozvučnost, zvláště pak v písních pro
nezpěvnost velmi pořádku upotřebiti
se má; k. p. *choditi* — *ploditi*
— *voditi* — *rodití* — *shoditi*.

8) Šetřiti sluší rozdíl mezi *rým-
mem* a *souzněním* čili *názvučím* (asso-
nancí). — *Souznění* žádá toliko
stejnost samohlásek rým však
vymáhá stejnost i souhlásek. K. p.
boří — *Boží*; *bory* — *moly*; *mladí*
— *tratí*; *hledí* — *třetí*; *zarodiče*
— *po nejvíce*; *zvířecí* — *člo-
věčí*. V těchto slovích není rýmu,
nébrž jest toliko názvučí čili sou-
znění. Rýmové byli by: *množí* —
Boží; *bory* — *hory*; *mladí* —
chladí; *letí* — *třetí*.

9) Totéž slovo dvakrát opa-
kované není rýmem; k. p. *chodí*
— *nepochodí*; lečby totéž slovo
v každém verši v jiném smyslu se
bralo; k. p. *na vodu* — *vojvodu*;
náhoda — *pohoda* — *nehoda*.

10) Netřeba snad připomínati tuto,
že měkké souhlásky s měkký-
mi, a tvrdé s tvrdými toliko rýmy
činí; k. p. *nyní* — *viní*; ne však:
nyní — *syny*. Pozorovati toho jest
ve slovích takových, v nichžto ucho
naše rozdíl mezi měkko a tvr-

dou souhláskou rozeznává; tam ale kde sluch náš toho rozdílu již více nečiní, netřeba šetřiti jeho, ačkoliv předkové naši podlé jemnějšího sluchu svého dobře to byli rozdělovali; k. p. mravy — staví; choroby — hanobí; chlupy — šumí. V těchto rýmech přichází ve slovích: mravy, choroby a chlupy tvrdá souhláska v, b, m, ve slovích však: staví, hanobí a šumí přicházejí tytéž litery co měkké; leč rozdílu toho již ucho naše nešetří, a tudíž rýmové oni za dobré platí. —

Podobně se má s dvojím l, totiž s tvrdým l a s měkkým l. Nebo ačkoliv polovice Moravy a celé Slovensko a Slezko toho rozdílu dobře vědomo jest, přece v jazyku spisovném již dávno rozdílu toho se nešetří, a tudíž volno rýmovati tvrdé l s měkkým l; k. p. králi — stáři; voři — v poli; měři — pěli.

11) Ještě na jiný rozdíl rýmův poukázati dlužno. Jsou totižto rýmové jiní sdružení, jiní střídaví, jiní okročené, jiní postupní. Rýmy bezprostředné čili sdružené jsou ty,

jenž hned po sobě ve dvou verších následují. K. p.

Kdo rád přivolí
Chodit do školy. Kld.

Rýmy střídavé jsou, když se verš první s třetím, a druhý se čtvrtým rýmuje. K. p.

Bože, slavné díky Tobě
Zpívá zdravých dítek hlas;
Mnohý musí v bolné mdlobě
Na svém lůžku trávit čas. K.

Rýmy okročené, když mezi dvěma rýmama dva jiné stojí. K. p.

Jaká nám se milost stává
Každým školním učením!
Svatým Božím zjevením
Pravá moudrost nám se dává. K.

Rýmy postupné, když se na první, druhý a třetí verš rýmuje čtvrtý, pátý a šestý. K. p.

Spasiteli, Christe Pane!
Velká tvoje dobrota
K lidem všem se stejně kloní!
Nechť i mně se milost stane
Po všecken čas života,
Až mně kosa smrti sroní.

Vrah ze žárlivosti.

(Frant. Veber).

„A! Morawo, tisse walis wlny swe do dalekého, bezedného moře! — Což nepozbwišneš i ty hlasu svého, byš wolala: „Běda! běda ti wrahu!“ Wždyť jsi byla swědkem činu, jenž trwawýni písnem zapřán jest w srdci mém. — Ty mlčíš? A přebce wssedchno wolá běsně: „Běda! běda ti wrahu!“ — O jak strasslivé je místo toto! Nic, nic tu není, než upomínky na ohromný hřích, kterýž wolá do nebe o pomstu — o strassnou pomstu! — Slyš! slyš! každy kámen hromowým wolá hlasem: „Pomstu! pomstu na wraha! Krew, která z barwila wodu čisté Morawy, at wstane k soubu, byš swědčila proti o hawné zlobě wraha!“ — Tato slowa brala se mermomoci ústy jinoha, jehožto bledá, ba žlutá twář a oči s bě-

swým ohněm swědčily o nesmírné bolesti bušewní, an' právě králowna dne weleb-nou hlavu svou nad horami zbwihající mocným konzlem pudila mračotné stíny do užlabin a rozseblin na blízku se rozpro-strajících. „Já! blouho,“ pokračowal, maje zrak upřené na hladinu řeky, „já! blouho bude trwati muka má? Proč nehledám mořké lože we wlnách, které přijaly wčera anjela? Hu! jen skot — a srdce bouřící se utiší, umlkne černo sžirající! — Již byl na toni, wrhnouti se w náručí Ru-sálek*) a pohřbiti bolest svou w studeném jíh objeti; tu wšak zamzněla z protějšího břehu píseň: „Anjele Boží, strážce můj, rač wždyť by bít o chránci můj!“

*) Rusalka u pohanských Slovianů bohyně wob, jmenowitě řek a potokůw.

Nelze popsat, jaký dojem působila důstojná tato píseň, již z husta slýchati na nivách Morawských zplňvat zbožnými ústy našich divel. Mořa, jižž napřažená k osudnému sloku, táhla se z nenáhla zpátem; postawa, celá postawa se zpřemila, že bys domníval se, viděti uměle vytesanou sochu, kdyby proud slzi, rinoucích se po blebách llicích nejewil, že postawa ta je síblem ducha nesmrtelného. Tak stál jinoh, až neznámý hlas zapěl: „Tělo, svět, dábla přemáhám, na twá wnuť nuti pozor dám.“ Jakmile tato slowa uslyšel, trhl sebou, jakoby nový život byl wjel do ršech oudů jeho, a s bolestným vykřiknutím, jalž jen duše až do nehlubších hlubin raněná s to jest ze sebe wyprawiti, pábil pryč, tam, obkub zasmušilým okem starý hrad B.... na své hny a dcery pohlíží. Wšsat nespěchá k B... owu, nýbrž odchýlim se od cesty, spěchá k wšolým horám, jen tenkrát, možno-li ještě wice běžeti, běží, když se před nim objeví tvor podobný jemu. Konečně pojímá jej husté stromowí pod stínů swé. Kdo jest to? Jaká bolest rozrývá srdce jeho? či jej snad wina tlačí, již pužen utíká pryč?

Od toho času, co na temeně vysoké hory wztýčil B.... hrdé své čelo, až do nynější, mnoho šťastných a weselých udalostí uběhlo okolo něho, ale i těžké bolestné rány mohutnou silou dobývaly se na něj a obymatele jeho. Zehnající anjel počaje musel často ustoupiti wzetklici, házející pochodni wálky mezi nepohnuté ždi, až tato, nasycena jsouc ukrutenstwim, zase opustila běžště hrůzné. — Po trapných létách Husitůch wálek, jichžto děsný hlas wymolal dyrabrost do pole, rozhořčil se dáwno toužebně očekávaný pokoj po klidné Morawě, wálečná zbroj, krwi bratrů spítá obdechowała si w tmawé zbrojnici, bywši jen tenkrát wšburcowána, když měla nésti smrt zwěři, tělající po rozsáhlých horách. Low, který wždy hojně kořisti posytlowal, sloužil udatným rytířům i za kratochwilné wyraženi, i k utužení síl. —

Dětkich, prworozenec nynějšího pána B.... stého, byl ozwóláštím milowníkem honby. Ačkolim teprw dwacetkráté pozdrawil wesnu w mladistwé její krásě,

střed se přebce již w plnosti mužné síly: rozložitě plece roztomile swědčily k štíhlosti w půtělí. Dlo wyrazné, twár, w níž zmužilost pojila se s jemností, perwný krok, slowem: celá podstata byla by mocně dojmulá každého, byt i nebyl wěděl, že již we swém osmnáctém roce bezbranný stal se wítězem w zápasu s wlkem, začez se mu dostalo čestného jména Herkulésa Morawského. Storo ráno, než mrawkoth postoupily práwo mocnějšímu dnu, bylo jej widat blouditi po horách, a než wzejšlo slunce nad wrcholy stromů, s kořisti značnou wždydy se wracel. —

Bylo to za krásného čerwoného rána. Dětkich usebnul si, aby se bawil pozorowáním, jak mocně se derou paprskové sluneční wětwezi stromů. Co blel tak pohřžen w diwadle krásném, zagněl z blízka líbezny hlas. Byla to diwka, anaž se slawikem ozámow pěla ranni píseň: „Anjelé Boží, strážce můj!“ Gotwa došáhnuł prwui zwuk písně sluchu jinohowu, zapomněl na slunce a na celou přirobu, wzhopil se, by uhlednuł pěwkyňi. A w skutku za neblouho pobařilo se mu, užití dčwu, jakou by si byl mohl wšbrati za wzor nejwšbornější malíř. Dlouho stál jako žkamenělý, wnlmaje w útroby swé líbezne zwuhy nábožné pěwkyňe; konečně přebce odwážil se, přitřočiti blížeji k ni: — „Pozdraw tě Wúh!“ byla prwá slowa jeho, při nichž dčwa hlavu wztýčiwši jala se uleknutá utílati. Bylo wšsat pozdě. Dětkich chopil se jemně ruky něžné a prawil: „Neboj se, kdy jsi a co zde hledáš?“ — „Jsem dcera Čestmíra, jehožto chaloupka tam mezi stromowim w údolí se utrýwá; odwětíla ještě poněkud zaražená dčwa. „Wššla jsem, bych nasbírala jahob otcí swému. Ach! on jest tak dobrý ke mně!“ boložila odhoblaně. — „Tak ti říkají? táže se Dětkich dále, ani nepouštěje oči s leporostlé dčwy. — „Bohumila.“ — „Bohumila? toť krásné jméno.“ — „Krásné, ale také wšzuamné. Mám se ho učiniti hodnou, říkává otec, mám býti wždy Bohu milou. Ale kdo by nechtěl státi se Bohu milým? Dnt jest k nám nejwšs dobrý. Ačkolim se stará o to, aby slunečko na nebi a hwězdičky nišdy nezhasly, nezapomíná přebce i na nás. Jen se podíwejte, jak přes

noc, když oči mé zavřené spočínaly na loži, obšypal sladkými jahodami pláň tuto! O ty budou milému otci chutnati! Všdy budu milovati toho dobrého Pána Boha, který mi tak dobrého otce popřítí ráčil.“ — „Mně se zdá, že jsi dnes poněkud zapomněla pro otce na Pána Boha.“ — „Jnu, kdo miluje Boha, toho pradá ranní myšlénka vznáší se k Němu, aby pobětoval Jemu za ochranu minulé noci, a poprosil Její o milost pro nastalý den spíše, než se dá do jiné práce. Tebe slyšel jsem právě nyní zpívati k anjelu strážci, důkaz, že jsi toho opomenula doma.“ — „Chyba lávky! Já se vždycky modlím k Bohu a k anjelu strážci. Jak bych to mohla jinak činiti? Všdyt mne Bůh vssudby vidí, Jemu známý jsou nejtajnější myšlénky srdce mého, a anjel strážný vždycky storo ráno mšílá čistou hvězdičku, která se bítvá, když kličim přeb Ukřizovaným; pak když se domobliu, utíká k nebi, aby zvěstovala, co se modlíla Bohumila.“ — „Proč jsi tedy zpívala nyní: „Anjelé Boží strážce můj?“ — tágal se nad zbožností divčinou ubívený Děťich. — „A což? nesmi-li se dwafráte prosiť o ochranu anjela?“ di prostosrdčně děma, říkával otec často: Bohumilo! Pamatuj vždy na Boha. Když budeš blouditi po horách, nezapomeň nikdy na Něho, a zanot si často: „Anjelé Boží strážce můj!“ W hórách jsou hadomé jedovatí; ti by tě mohli uštíknouti, a to by tě tuze bolelo; dej wšak na sebe i tentráte pozor, kdyby ses měla setkati s lidmi; i mezi lidmi jsou hadomé, a ti by tě ranili mnohem bolestněji. Wdych tedy nebyla hadem uštíknuta, zpívala jsem, a hle! anjel mne zachránil. Či byste wy byl taký libský had, od něhož bych mohla utrpěti sstodu? Pravda že ne? Modlil jste se též dnes? Neptala bych se na to, kdybyste i wy se nebyl podobně tágal.“ — Slova tato bobnula w srdce jinochowo, nábožnost divčina kárawě mu přebestřela opomienuti ranní modlitby. W skutku se dnes jen ledabýlo modlil. Ponejprw se začerwenal, stybě se, že diwskou byl zahánben. — „Modli se se mnou, zvolal nadšeně, „wýborná diwko, zapěj ještě jednou onu píseň k anjelu strážci, já budu zpívati s tebou.“ —

Domluwil, panna začala a w krátkosti oznamovala ozvěna dalekým stalinám libezný dwojzpěw, plynoucí z čistých dusí. Po zpěwě rozpřádal se howor, w němžto se jinodý zhlízel w čistém zrcadle neporušené newinnosti děwy, anaz horouci plamen ctivosti chowala w hlubinách swých. Tak může mluwiti newinnost jen we spolku s nábožností. Dobře di tedy apostol Páně: „Bena newdaná a panna myslí na to, co jest Páně, aby byla swatá těle m i duchem (1. Kor. 1, 7.)“

Děťichy naslouchal jako u wytržení zwukům, unásejícím jej do wlasti nebeské, ani nepozoruje, že slunce již na polowici denní své cesty se octnulo. Ani diwka toho nepozorowala; až hlawa její ozářena byla paprsky jeho, tu teprw wzchopila se řkouc: „Ach! jak jsem se opozdila! Otec bude na mne čekat. S Bohem!“ a odběhla. — Již dávno znižela w housťi a Děťich ještě blwal se w tu stranu, kudy se ztratila očím jeho. Konečně probraw se ze snění, bral se po nejprw prázdnu cestou k domowu.

Ob posledního lomu zdál se Děťich cele změněný býti. Neminul ani den, co by nebyl wysšel do hor. Kdoby jej byl wiběl, jaká horlivosť rudi jej na low, bylby se musel domýšleti, že wesskeré zwěři w sstrosstých lesinách posledni obhila hodina. Tím diwnejší to tedy bylo wšem, že každobenně přichází s prázdnu, ano rozumějši sseptali mezi sebou, že jakési zlé kouzlo jinochowi překáží. Bylo to ale w skutku diwné. Zwěť, jakoby na posměch, přebíhala stezkou, již se bráwal, on si jí ani newšimnul; bez uštání spěchal k místu nám již známému, jen tentráte mirně kroky své, když housťi mu překázelo w cestě. A wšak dorazim k cíli přejwědčil se vždy, že diwky támo není: „Proč jsem nejde wice?“ wzdyháwal obyčejně, „proč nelze mi nšlyseti wice libozwuků hlásku jejího? O Bože! každý den mne klame — bez uštání spěchám sem, a žádost, wřelá žádost, spatřiti ji, nikdy se mi nechce wyplniti. — Či to byl anjel, jenž wyplūčim si na chvíli podobu její, oblažiti mne chtěl přítomností swou? Ale vždyt prawila, že jest dcera Cestmira, jehož chaloupka tam stojí. — Anebo mi wyhýbá?

Mohl bych ji přetvářiti v domě otcom-
flem — ale ne," doložil smutně, „zde
užtel jsem ji ponejprv, zde chci mluvit
s ní. — Jak pak ale, nepřijde-li? Ještě
jednou namořtím místo toto a bude-li
šťastná naděje má. — Nebomluvil, nýbrž
k domovu nháněl, aby na zještě naposled
touže cestou krácel. Dostal slovu. Pozorně
bere se houstim, každého varuje se sstotu,
až stane u křovi děláho jej od mista,
kde předlouho marně postával. Poobstraním
větve, jižž po málu vidí — je to při-
zrak, či skutečnost? — děvu sedící, hlavu
podepřenou o ruku alabastrovou. — „Bo-
humilo!“ zvolal, jakoby chtěl slowem tímto
vylíti duši svou. Dívka sebou trhla, po-
znawši ale mládence upokoila se. „Bohu-
nilo, již dlouho chodím sem!“ pravil se-
daje vedle ní, „hle! příroda sestará kloni
se ku hrobu. Proč jsi mne nechala tak
dlouho bez útěchy, bez úlevy? O rci dítě,
co tě zdržovalo?“ — „Máčež důvěrné
dívka: „Otec mi pravil, že nebylo dobře,
co jsem učinila tenkrát, když jsme se po-
nejprv viděli, že příliš dlouho jsem se
zdržela s tebou; lidé prý jsou zlí; i tebe
(zaseptala smutně) se mám varovati.
Dlouho jsem se přemáhala; dnes ale ne-
mohla jsem odolati neukojitelné tužbě po
místě tomto, myslila jsem, (končila dusse-
ným hlasem) že již nepřijdeš. A ty jsi zde.
O rci, že nejsi z počtu lidských hadů!
Rci, že jsi dobrý, sice by musela lháti
tvářnost Tová, nesměl by ses modliti k
Bohu, poněmáhá Pán Bůh zlych nerád
slyší.“ — „Neboj se mne, Bohumilo,
nejsem zlý. Ale řekla-li jsi otcomi, že jsi
mluvila se mnou?“ — „A jakbych mu
to neřekla? Což bych mu mohla zamlčeti?
Ei snad myslíš, že bych mohla selhati?
Kdybys mne k tomu měl, nebyl bys dobrý.
Jež je veliký hřích před Bohem; On vidí
všedno, On ví, mluvíme-li pravdu nebo
lež; a kdo jen jednou selže, od toho od-
chází smutně anjel strážný. O Bože! co
bych si počala, kdybys mne opustil?“ pra-
vila slyš v očích majic; kde bych ho na-
lezla? s ním bavímám se ve snách, on
dlí u lože mého. Bud hodná, šeptává
mi do ucha, chválná mne, hladivá čelo
moje, prosi, abych zůstala cnostnou, že se
budeme kdyh radovati spolu; pak otvírají
se ústa má, s radostí slibuji mu: Ano,

ano anjeličku! budu hodnou, jen ty mne
neopouštěj nikdy. A takových radostí mohla
bych se zbavit jedinou lži! O nikdy, nikdy
nezelhu, pravda líbí se Bohu, pravdu,
očelává anjel můj ode mne; před ním a
před Bohem vždy mluvit budu pravdu.“

— „Dobrá, anjelská duše!“ dí k sobě
Dětkich, „na tobě neostřela ještě zloba
zhoubný zub svůj. Srdce tvé neporoušené
stvi se v nebeské cnosti, olo tvé nezná
šťalby. Dívko!“ — zvolal na hlas, další
však slova uvážla, an před ním stál muž
vysoké postavy a přísného vzezření, jehož
vlasy sem tam stříbrnými průhy protkané
ukazovaly cestu z mužného věku k slabému
stáří. Uvěřovši jej Bohumila, vrhla
se mu se slowy: „Otcě můj!“ do náruči.

— „Bohumilo! je to ten mladík, o kterém
jsi mi tak často mluwivala?“ ozval se
otcovský hlas. — „Je otcě milý! Ale
proč vráští se čelo tvé? On je dobrý,
poslouchá rád, když mluvim o Pánu Bohu.
Jak rychle minula nám chvíle! Nemluví
jsem nic, začej by se musela stýdět dcera
před otcem. Kdybys jen byl poslouchal
milý otcě!“ — „Slyšel jsem všedno! Tyš
dobrá, dcero má; ale tento? — Kdo jsi
mladiku? Co tě vede k tichému přibytí
mému?“ obrátil se Cestmír k Dětki-
chovi. „Máš-li v úmyslu učiniti něco
zlého, otrhati listy s růže v prívém roz-
květu a poslapati je, učiniti nešťastnou
dívku nezkušenou: pak, o pak ozbroji se
nebe se mnou proti tobě; zlořečení a kletba
bude podílem tvým. — „Ustaň!“ zvolal
rozhorlený mladík, „ustaň! milerád ozná-
ním ti, kdo jsem. Wiz tam vypinati se
nad vrcholy lesů onu šebou věž, toť je
B. tam stála kolébka má; tam bráhá
mater pěstovala milené dítě své; tam
učila mne outlých rukou pozdvihovati k
Bohu tvému a k Bohu mému; tam učila
mne milovaná rodička modliti se k anjelu
mému, jako vzývá anjela svého Bohu-
mila. Tam štěpovala v něžné srdce
lásku ke cnosti a bohabojnosti. „Boj se Boha,
řikávala často, „a přilázaní Jeho zach-
ovávej; i nad tebou panuje Vševědonci;
Jeho hrom, který plobi hrůzu v nízkých
chatřích, otrásá i základy hradů do oblaků
sáhajících. Ten, který souditi bude opow-
zeného zločince, powstane k soudu i proti
bohatému, wznesenému neschetníku. Kdybys

tě lákati chtěl hřích, končila obvyčejně u okna, „pohledni tam do toho údolí. To jest ono místo, jež zvládávali apostolové nassi, hrdinové wiry Christovy, potem vycebeným pro předky nasse i pro nás. Rásta jejich obejmula i tebe, světlo wiry, jež rozžehnuhli po daleké vlasti Welkomo-ravské, osvitilo i tebe. Když tě bude lákati hřích, věz, že tě widí Bůh, stojí u tebe anjel Jeho, bojovníka Christova že pozoruje sm. Chrill a Method. Běda ti, budeš-li ceniti člověka ble bohatstwi. To je bohatstwi? Cetka, již hraje si nerozumné bědo, posud roztrštěná nezraní blouba, jenž si na ni zaklábá. Waž si člověka cnostného, byt se i w nuzné halil hadry. Paž si newinnosti, posladu toho, jenž jednou ztracen nebá se křivami wydobyti slz. Stráž se pých, ona předchází pád, uštěj hněwu, Ježíš jest to, který bi: „Slunce nezapadej nad hněwem wassim;“ nebávej mista prchlosti; prchlímcowé jsou jako zhlíni duchy posebli, z prchlímcowé powstávají hádky, z hádek tupeni, z tupeni rvačky, ze rvaček rány, ano i samy vraždy.“ Tak mluwíwala ke mně matka má, nyní již společnice swatých. we wěčné radosti; a ty mluš, žebych mohl zapomenouti na slowa ta? — Blé že předchováám w srdci swém? — Boupě rozwiřejici se že bych mohl potřiti nehou, která kloni se před hrozným mstitelem zlých? Wiž oblohu; jakož ona čistá jest w tomto okamžení, tak čisté jest posud srdce mé, tak čisté jsou úmysly mé. — O wzácný otče bítých, již nenaleznuh jsem rovné, oblažiti-li chceš mne, dej mi dceru swou.“ — Nadšeně poslouchal Cestmír wyznání Děťřichow; konec wšak nikterak neočekáwal, proto zůstal státi jako ohromený. Po chwilce se wzpamatowaw, bi: „Ne tak, pane; za čas něho života událo se mi dosti často pozorowati libstwo. Znáám mnoho takowých, jižto ze wzneseného rodu jsouce nás za otroky powažují. Z nassich bíteť rábi by učinili hračky swých náruživosti, aby je, až se jim zmrzí, mohli zase pohoditi do kouta zapomenutosti, nřslic, že jsou sstastny, dopřeje-li se jim homěti wášnim bohatých hřissniků. Domýšlíte-li se toho do mne, mřlíte se, na smrtelné posteli slibowal jsem matce panny této, že docho-pám ji cnostnému mladíku, a bohda splním

slib swůj.“ — „Dosti, dosti člověče! Slo-wa twá wníkaji hluboce jako meč w srdce mé; prawil jsem, že miluji cnost; ačkolim u mnohých mi podobných pozbyla své ceny; obwoláwám se k Bohu, jenž mne widi, že šalba daleká jest mne. Ei mne chceš zřisiti? Podwolím se, čemukolim chceš; jen mne nezawrhuj. Děťřich W..stý nemí klamati.“ — Horlivosť, jakož pronešena byla tato slowa, pomátla poněkud otce, pročez obrátiv se k dceři, bi: „A co ty k tomu prawíš Bohumilo?“ — „Ach! on je tak dobrý!“ wyprawila ze sebe děwa na prsou otcowstých spočí-wající. — „Proč jsi mi to ubělala, dítě mé?“ wykřiknul bolestně otec. „Rásta má sprowázela tebe wžbych, ona běla u tebe, když libě odpocíwalaš na loži swém. Bůh ti pomoz! Chmury rozklábaji se nad hlavou mou i twou; jakýsi tajný hlas prawí mi, že nřstěsti, strasně nřstěsti mne jestě očekává na tomto swětě. Otče! je-li možné, at obejde kalich tento ode mne! — Ne ale má; nřbrž Twá wůle staň se! K tobě wšak, mladíku, dowol at upřimně mluwim, k tobě se obrácím jestě jednou: Wywol si brňžku stawu swého, zapomeň na Bohumilu! — obejdi w posoji! — Utěcha twá budiž — w zapomenuti!“ — „Zapomenouti? já zapomenouti?“ odpowidá Děťřich táhlým hlasem. „Nřdy! nřdy! Dokud srdce mé tlouci bude w prsou mých, dokud jistra života doutnati bude we mně: dotud každá myšlénka má, duch můj bliti bude u té, jejíž cnota jala srdce mé. Otče, wytrhni srdce, a pak kaž zapomenouti.“ — „Snab je w tom wůle Twá, Wšemohouci,“ jal se zase mluwiti Cestmír. „Nuže tedy! Bůh widi, jinodu, útroby twé; před soud Jeho dostawim se já, státi tam budeš i ty. Zle-li smřšlš, zwolám před obličejem Božim: Běda ti wrahu! a celé nebe odpowědětí mi musí: Běda! wěčně běda! — Zde,“ wolał silným hlasem, „zde ti ji zasnuhuj,“ a podal ruku děwě ruce Děťřichowě, „před Bohem ti ji zasnuhuj, bez přičiny-li ji zřimíš jen jebiný wlas na hlavě, pak každé ssustot listů, který w libě spánek konejssi pokojné swědomí, bude jej puditi pryč ob oči twých; každé šsepot tichého wánku bude se obrážeti co strasně běda u offi twé! Nyní ji wšak jestě nemáš

mlti. Žádal jsi zkoušku! Podstup ji. Po celý rok nesmíš viděti svou zasnoubenou, noha tvá nesmí kročiti w čase tento na tato místa. Neboj se o ni. Ujel strážný opatroval ji až posud, on ji neopustí ani nyní; ty ale volej tím horlivěji k Bohu, aby tě osvitil a dal ti poznati, cobý prospělo k spasení tvému; po roce přijdi zase, a pakli svolí i otec tvůj, požehnání mé sprowobi dceru mou na bráhu, již wám pak bude společně kráčet, byste růstli a owoce nesli w cnosti a bohabojnosti. — Děťřichu, slyšel-li jsi wůli mou? — Bohumilo! dej s Bohem zasnoubenci svému! — „S Bohem!“ zasseptala dívka. — „S Bohem! na sstašnou shledanou“, odvětil Děťřich, a již se brali, každý cestou svou, k domu. — Donna Děťřich svěčil se otcí, a on brzo svolil.

Dlouhý rok zkoušky blížil se ku konci. Pamětliv slova, jimž se zavázal Cestmírowi, nepřišel nikdy tam Děťřich, tam mocně táhlo jej srdce; za to se wšak tím více těšil, že w brzce bude moci svou nazýwati dívkou, kterou nemyšlowně milowal. Duzkostlivě čítal hodiny, pomálu zdálo se mu ubíhati. Než čas přebce ubíhá a aby si jej kratším učinil, celé dny w horách ztrávil. Ještě čtrnáct dní, prawi, maje obrácené zraký k obydlí Bohumily w podvečer krásného dne, „a dostane se mi klenotu, jakým zřídka krásliwaši se koruný králowšlé! O jak krásný to bude život! Nábožnost její rozhárá i srdce moje, cnost její bude mi ustawičným pobuětem ku cnosti. Jak mile žíti bude na náš Bůh s wysokého nebe, až mohlwati se budeme spolu k němu.“ — W těchto a podobných řečech se myšlenkách nemile dojat jest byl, když sluhá sotwa dedu popadaje k němu přiběhl. — „Co je ti žene?“ tážal se zvědavě. — „O Pane!“ zněla odpověď, „wyslibil jsem laň, jakowou byste tuffim těžko w lesích našich hlebal.“ — „Co to? mluw žetelněji.“ — „Uj panna zde! — O toť krása! Vše zdwihající se nad křtem zdálo se mi býti dvě rúži wykwetajících z prostředu běloušného sněhu, oči její! — wizte tu oblohu — tato tať čistým modrem se nehonosi! Jen škoda!“ — „Co škoda?“ zřiknul Děťřich, domysliv se, že to nemůže býti, než Bohu-

mila. „Co škoda? mluw!“ — „Ach Pane!“ odvěti nesměle Jan, „jaký to plamen řesí z očí našich? Wždyť jsem chtěl oznamiti wšse. Škoda, chtěl jsem říci, že dívka ta, hodná krásliiti hrady rytířské, bawila se s mlábencem, který dle mého mínění ne nepatrné místočko zaujmul w srdci jejím!“ — „Ha! co to? — Co prawiš lháři? Nectný jazg! wytrhnu ti vlastní rukou, pak-li nejmenšší lež shledána bude w řeči tvé. Běda ti, není-li prawda, co jsi mluwil!“ soptil Děťřich, zapomenutw pojednou na napomenutí mateřské, aby nedáwal w srdci svém místa prchliwosti. — Slysse sluhá neobyčejný wybuch hněwu pána svého, divil se řka: „Jaký to hněw, Pane? Čím jsem ho zaflozil? Bůh wi, že každé mé slowo je čistá, swatá prawda; pojďte a přesvědčíte se sám!“ — Rozumi se, že k tomu ihned svoleno. Tisse kradli se oba k místu nazačenému sluzebníkem, bylot to ono místo, kde Bohumila byla zasnoubena Děťřichowi, a tento na vlastní oči widěl, co twrdil Jan. Žárliwost, ona přiserná saň, zarazila bráhy své do srdce mladikowa; jako splasenuý hnál se domů a brzo octnul se w hrabě otcowském. Několik zamřel se hned do komnaty své, předstiraje churawost, probděl přece celou noc we wělkém trápení duselowním. Wlastnímu zrakú svému se nedůwěřuje wysílal každoběnně sluhu na wyzvědy; tento ale vždy s tou samou nowinou se wracel; neminul ani jedinký den, cobý se nebyla objevila Bohumila w průvodu neznámého mlábence; ano den před ustanowenou Cestmírem lhůtou oznamowal Jan, že widěl, jak běwa wronci políbeni tiskla na čelo jinowowo. To bylo přesprčilš pro Děťřicha, žárliwost dosáhla nejwyššího stupně, nechal nejrychlejšího koně osedlati a s wětrem o zámož do hor uháněl. Před západem slunce stanul na blizku (jak se domníwal) ztraceného ráje svého. Umázaw w pozdálí koně obral si stanowistě, odkud nepozorowán pozorowati mohl, co se bude diti. Po chvílce počíná blednouti, wesserá krew tlačila se k srdci, oudy se křečovitě pohybowały — Bohumila přichází s jinowem a sedá s ním tak, že pozorowateli nemůže ani jedinké slowo, a žádné hnutí ujiti. — Zapominá na Boha, na anjela strážce,

na sv. Cyrilla a Methodia a pokušitel vnuká i vinucuje mu myšlénku dábelstvou, aby děvku vroucně milovanou usmrtil.

„Blaze mi!“ počíná tato mluvit nelustic nic zlého, „blaze mi, že tě mám zase Jaroslave! D jak teskno bylo otci a mně ob té doby, co ses odebral od nás. Bohu díky! že mi tebe zase vrátil. Co bylo po vši mé radosti bez tebe? Ale nyní snad nás již neopustíš?“ doložila s upřenými naň zrakoma. Zítra dopadá lhůta otcem ustanovená; až Dětrich přijde; budu jej tak dlouho prositi, až otce a tebe vezme na hrab. Wiš, že půjdeš se mnou?“ — „Bohumilo!“ di oslowený, „ačkoliv nerád, podrobuji se tomu, čeho mi změniti nelze; Dětrich má slovo otcevo a dostojí mu jistě otec, nemohu tedy učiniti nic lepšího, než když s tebou půjdu, abych w čas potřeby stál při tobě. U tebe budu a byt bych měl býti i nejmenšími ze služebníků jeho. Bohumilo! zde máš ruku na to, že neopustím tebe!“ — „Běda mi,“ vzdychal Dětrich při každém slovu, které mu bylo slyšeti, „běda i tobě newěruce;“ a pekelná myšlénka žrála w satanské předsevzeti. — „D jak krásně je zde! promluvíla po chvílce zase Bohumila, dnes sedíme naposled spolu nebalelo kolébky nassi; nebudu již snad nikdy obtud moci widěti slunéčko strýmající se tam za tu horu. Co to?“ vykřikla ulekaná: „Jaroslave! wiz, jak krutě zachází to slunéčko?“ a třásla se na wšech oudech. „Proč se třeseš Bohumilo?“ di Jaroslav, pojal dívku za ruku; „nebudeš pak bláhová, upokoj se! — či ti neni dobře? Pojd, půjdeme domů!“ — „Ne! ne! ještě ne, nech mne zde, o jak je mi ouzko! Jaroslave, zaběhni pro otce, zatím se snad upokojím! D to hrůzné divadlo!“ pravila polohlasitě an Jaroslav pro otce odcházela. — Sotwa odešel, přistoupil Dětrich. Bohumila, uhlédnuvši jej, zvolala radostně: „Dětrichu můj!“ — „Račej on: „Wítej mi newěsto má! holubinko čistá, wěnuj i mně dywílenku! pojd, mám s tebou co wyjednávati a pojam ruku její násilně za sebou ji táhl. Doraziv k místu, kde stál kůň, wymrštil se i s ni na něj a úprkem pryč uháněl. — Bohumila nemohla si wyložit

toto jednání, proč se tážala: „Rám mne odvádíš? wždyt ještě nemyšlěla lhůta?“ — „D již myšlěla,“ obseknul zuřivě Dětrich, „wždyt musím již dnes odměniti wěrnost svou!“ — „Ale Bože! jak wyvádáš? Rám mne vezješ?“ — „A ty se ještě ptáš, hádže? Jak krásně jsi uměla pod záclonou nábožnosti strýwati záměry pekelné! ha! ha! ha! Já mám býti ochrancem jejího záletníka! Fi! hanba na tě offemetnice!“ — „Jaká to řeč? Bože na wysostech! w čem jsem se prohřešila? Co jsem zawinila? Řekni mi Dětrichu můj, co máš proti mně a já odpowím tobě.“ — „Ničeho nechci slyšeti více; jazyk, který umí wěrnost lháti, umí i lživé wmluvy užiti! Dosti dlouho jsem byl bláznem nectného twora; to jsou poslední slova má. Než nastane zase ráno, mrtvolu svou poneše Morawa balekym krajínám. — Připraw se k smrti.“ — „K smrti? — Proč? Twou rukou mám zahynouti? Pozbyl jsi rozumu?“ — „D ne! to nemyslíš opravdu,“ lichotila děvka, „zřusiti mne chceš, brachy Dětrichu! ale tof nemalá zlouffka!“ počala wytýkati jemně a hladila palčiwou twář jinochowu. Tento wšak obmrštil násilně ruku její. — Nyni teprw bylo se děvce uleknouti. Sklopila oči k zemi, slzy počaly se prouditi a ze stísněných prsou pěla: „Anjele Boží strážce můj!“ — „Ten zpíwej,“ myslil si Dětrich, „potřebuješ pomoci, aby černá duše twá nalezla na Bohu spravedliwého soudce,“ a stocil u břehu Morawy s koně, stáhnuto i Bohumilu. —

Tu onde wyploula hvězdička na obzoru, wšetečně pohledajíc, co se zde bude diti? Soumrak rozproštila temný závoj nad zemí a pojal konečně wšedko w průzračnou temnotu; an děvka, widouc že Dětrich opravdu o její bezžiwoti stojí, ještě jednou prosila na kolenou, aby uhal příčinu, proč ji chce usmrtiti? — „Dělej brzo!“ byla jediná slova, která měla sloužiti za odpowěd, „wšak to sama, proč tě musím usmrtiti.“ — Slzy polihly zbledlou twář newinnosti, ruce se sepíaly, ze rtů zmohralých zaznělo: „Anjele Boží strážce můj!“ Byla to poslední její píseň. Když ústa počaly: „Čelo, svět, bábla přemáhám,“ wrhnu se sšilený nešťastník na ni, proboduul a wrhl ji do Morawy.

Woba se zbarvila kvi. Mračkové s hrůzou utíkají nad spáchanou vraždou, jakoby nedáli býti svědky hříchu do nebe volajícího; kvapí pryč s jinodem, jenž na koni až do krve zbobaněm t. B. wu uhání. — Zatím suáší se čistý anjel t. wlnám, běže newinnou duší s těla se potápějícího, a s wítěznou twáří t. hwězdám se wznáší. —

Je noc. Zdaleka slyšeti hučení větrů. Ze všech stran doráží zuřivě na hrady, hwizdání jejich vráží w uši obyvatelů B. stých jako zoufalivé úpění přisřerného welikána, jenž zahálím se w smolnou temnotu webe wálku proti světu. Widyr wrhává své pazoury do balwanů, z nichž stáwen hrad, tyto se ležají, w divém nečádu padají, utíkají s wrcholu hory, aby se stáhly w hlubinách propastných. — W komnatě temně osvětlené leží jinod, divý zrak upíraje w černou tmu. Je to Děťich. Ktíh donešl jej bez smyslu na nádvoří, obřad sluhové na rukou přinesli jej do komnaty. Dlouho ležel nepohnutý. — Konečně jme se wolati: „Ha! ty hrozný! přicházíš, by ses mne tázal, proč jsem se wmichal do twého soubu? Hu! nebe se spolčuje proti mně! — D kž bych mohl rozbrtiti těmito zuby swými soustavu světa! Kž bych mohl přirodu celou rozmáčlati, aby wypadala jako boleštná! — Či bych nesměl otupiti zuřivost svou na úpění twora, jakými t. hanbě Twůrcowě přeplněna jest země? — Pryč! pryč! Jak dlouho budeš se bržeti ještě nad wobami háde? — Tobě bylo přáno, prohlédnouti hlubiny duše mé! — Silená wášeň má hledala u ni nebe, a našla pello! — Ticho! ticho, srdce zrazené! — D jak se třese! Jak ráda newinnou by se zdála! — Z černé duše zasílá modlitbu t. nebi! — Sprawebliwý! nežádej ji ode mne! — Strassné to zasnoubení! — Ha! již tone! Ještě pohlíži na mne ztrhaným zrakem! — Ha! ha! ha! — Pozdě! již je pozdě! — Kdo se opowazuje o ni naríkati? — Ticho! — Ne? — ještě ne? — Či pláče-li nebe, že ztratilo jednu duši? — Co slyšim? Říší stromu wolá: Běda! We skulinách žbí ozývá se: Běda! — Wiz! satanský obličej žirá sem otný! — Pryč! odejdi satane! — D nelze ho zapubiti!“ —

zwolal konečně a hlava klesla bez wláby na podušku; oči se zavřely, spánek užil práwa swého. Nebyl to wšak silic spánek; křečovitě trhání, překroucené rty, nesouwislé wýkřiky poukazowaly na hrůzný boj, jež bylo mu bojowati. S ránu ztíčila se poněkud mysl. Otwěrew oči hleděl wškol sebe; udušlosti minulého wečera mihaly se co strassný sen před duší jeho; již byl na tom, umístiti skutečnost w říši snů: tu oznamowal panosť cizince, který moci chce mluwiti s mladým pánem. — „Přiwěz ho sem!“ zněl krátký příkaz. — Dwěře se oewřely, Cestmír kráčí t. posteli nemocného, jenž sebou trhati počal, jakoby se bylo strassidlo před ním objewilo. „Děťichu!“ počal dutým hlasem, „nessťastnou měst přináším. Newěsta twá zmizela wečera wečer; není-li zde, wrahowé prepadli ji a odwedli, a já newím, kam. Pohleď na mne! Celou noc běhal jsem po horách a dolinách. Zoufalý nářek ohlušowal widyr s newidanon wzteklosti bouřící. Bohumilo! ach Bohumilo!“ zajíkal se nessťastný otec, „na darmo hledal jsem tebe! Bože! rei, kde je anjel, kterého seslala mi dobrota Twá? Kde je Bohumila? Spasiteli světa! Ty jsi přikázal bouřícímu moři a hučícímu větrům, a stalo se utišení weliké; o utiš, nejlaskawější Ježíši, i bouři srdce mého! — Pastýři dobrý! Ty jsi nejednu owěčku unesl na ramenou swých, aby nezabloubila na poušti; o sešli anjela swého, jemuž se wždydy pod ochranu oewzdávala! Anjele mé Bohumily, uweď ji na cestu, po níž kráčí, aby ji našel — Jaroslaw! — „Ha! ha! ha! Tak teby je ztracena?“ propuknul Děťich. „A kde jest ten, který by ji měl naleznouti a do náručí twého, starče, přiwésti?“ — „Kdo je?“ opakowal otec. „Je to Jaroslaw, syn můj, bratr Bohumilin. D příliš krátce bylo shledání wasse, mé děti! — Nenalezneš-li ji, Jaroslawe, o pak klesněte sbediny do hrobu, zawřete se, staré oči mé, t. wěčnímu spánku; srdce! přestaň tlouci, radosti twé, útěchy twé není wice!“ — „Co to prawíš?“ wzkřiknul nemocný wztyčím se. „Kdo že byl jinod, s kterým se bawíwala Bohumila na blízku chaloupky twé?“ „Ubohý synu!“ bi místo odpowědi. Cestmír. „Kdoby st to byl pomyslil, řvž

před 3 tñhobny zavítal jsi w domě otcow-
ském, že Bohumila musí odejti! D jak
brzy roztrhla se páska lásky, která nás
hned w životě mateřském spoutala! Jak
jste se těšili, že nás nic wolce od sebe
neobloučí! Rozkoš, již jste očelávali, pro-
měnila se w nejhroščí hořkost. Běda tomu,
který se opomázil tolikeron strast swolati
na nás. Než co zde stojím? Wžhnu Dě-
třichu! Džbroj své pacholky! Do hor
na hon! Snad ještě čas! Cena namáhání
tvého je Bohumila.“ — „Swrchovaný
Bože! žkřiknul Dětřich hlasem srdce roz-
rývajícím. Běda ti vrahu! To byl bratr
Bohumilin.“ Pak se wzhopil, z očí
sršel oheň. Odmrštiv sluhu, který jej
chtěl zadržeti, wrhnu se w státi a wztel-
e z hradu utikal; utikal pryč! Morawě.
Zde zůstal státi; zde steský své rhyse
ubíhajícími wlnami žalowal, zde chtěl i
hrob swůj nalézt, až zpěw dinů z břehu
protějšního pryč obtud jej zapubil. Byl to
teby Dětřich, jehož jsme již spíše u
Morawy pozorowali, a který pryč utikal.
Kam? — Po chvilu widíme jej státi na
místě, kde utěšený ráj se wssemi pñwaby
se mu před nedávnem otvíral. „Zde,
kál w nevwšlowné bolesti, sedávala anjel-
ská postawa její, zde modlivala se k Bohu
čistá dusse její! Zde popadla ji lotrowská
ruka má, aby ji usmrtila. Zde o Bože!“
wžkřiknul, a pábil dále. —

Minulo 30 let. D strastné udalosti
nebylo ani zmíněno wice. Křtřič Dětřich
dle mínění jedněch ušončil we wlnách Mo-
rawy život w zoufalosti nad ztrátou ni-
leny, jiní prawili, že w Jerusalemě
u hrobu Ježíše Christa wyhustil ducha,
jiní mluwili jinak, až konečně wsseliké do-
mnění utichlo. Druhorozený bratr jeho
stal se pánem na B. a Jaroslav u-
sílil se w domě otcowském, před niniž
na blízku pozdwihowaly se dwa hroby.
Na jednom bylo u prostřed jednobudého
křtře napísáno: Cestmír, na druhém Bo-
humila. — Za mlhavého listopadového
wečera objevil se u hrobů těchto pou-
stewník. Uzew hroby, zastenal bolestně a
klesnul před křtřem s nápisem: Bohu-
mila. W blouhém, místy již dosti zebra-
ném rousse zdál se býti pozůstatkem oněch
hrbinů křestanských, kteří pohrbnuwše wse-

lými rozkosseni, jež slytá swět, z pu-
statin odcházely do sadů nebeských. Zbledlá
twář, oči wpablé, žwráskomatělé čelo, celá
postawa swěbčila o tuhém životu, jemuž
se oddal. Dlouho se modlil; dusšené po-
wzdychy odnášeli wětrowé nad wrcholy
stromů, pohřžen w modlitbě ani nepozo-
rowal, že Jaroslav za ním stojí. Ko-
nečně jej síla opustila, omblelý klesl na
chladný row. — Přissed k sobě, ušel se
na mělkém loži w čistotné jizbičce, woble
něho stál Jaroslav. — „Kde jsem?
co se se mnou stalo?“ tázal se hlasem
slabým. — „Nábožný otče, odpowída Ja-
row, jste u člověka, jehož naučil krutý
osud býti útrpným k trpícím. Omdlelého
odnest jsem nás s místa, kam z chaloupky
této obstěhowalo se celé štěstí.“ — „Kdo
jsi?“ synu můj?“ táže se poustewník z novu
pozdwihnuw se na loži. — „Iměno mé
jest Jaroslav, pobíl můj na tomto swětě
jsou slzy, žalost dědictwí zanedhané mi ob-
mých drahých! Wžbyt jste widěl hroby
jejich! Bůh wám zaplat, že jste se modlil
za ně! Odpočiwá tam otec můj woble
mé sestry.“ — „D Bože můj!“ zvolal
poustewník kostnaté ruce pozdwihuje k nebi.
— „Slyšte příběh,“ pokračowal Jar-
ow, který se zde před 30 lety přihobil,
a jal se wyprawowati o udalosti nám již
známé. Když se zmínil o lásce k sestře
své, zastenal poustewník: „Bože! buď mi-
lostiw mně hřisnému!“ Byw ale tážán
po příčině, odmícel se a Jaroslav po-
kračowal. — „Proběhaw celé hory, octnul
jsem se ráno u břehu Morawy, an
právě wytahowaly rybáři mrtwolu, která
zůstala wězeti mezi houštím k wodě se
klonícím. Přitročim blíže, o Bože! ještě
cítím tu ránu. Přede mnou ležela mrtwola
milované sestry, již jakýsi lotr zawraždil
a wrhnu do Morawy. Strastná rána
sslebila se na mne z panenských prsou.
Nawěda, co činiw, udytím ji a příběhnur
domu wolám: „Zde máš otče dceru!“
Otec bez wžkřiknutí klesnul na mrtwolu,
když jsem ho wssak pozdwihnouti chtěl,
seznal jsem, že dusse jeho uletěla za bra-
hou Bohumilou.“ — Mezi wyprawowa-
ním wzbýchal hlasitě poustewník, když
wssak Jaroslav dokončil, pabl nazpátek,
krew počala se mu liti ústy, prsa chropi-
wě obdýchowala, dlouho ležel bez sebe.

„Ale ještě nedopadla hodinka jeho; zase se poněkud zotavil, tak že mohl zasseptati: „Jaroslawe! nebudu již dlouho! zajdi mi pro kněze.“ — Jaroslav odesel a k desáté hodině se i s knězem vrátil. — Dlouho trvala svatá zpověď; poustevník s přísladnou skrousseností přijal Tělo Páně, a po posledním pomazání okřál tou měrou, že docela zřetelně opatoval za knězem: „Nyní propouštíš služebníka svého Pane v pokoji; neboť viděl jsem oči mé spasení Tvé, které jsi připravil přeb obličejem všech lidí, světlo k zjelení národům a slávu lidu Tvého Izraelského.“ — Po zaopatření postoupil kněz Jaroslawovi. Tento přistoupil blíže a poustevník dí: „Jaroslawe! mohl-li bys odpustiti vražedníkovi otce svého a sestry své?“ — „Bůh ho bude souditi,“ odpovídá tázaný. On káže milovati nepřitele. Těžká jest rána, již mi zasabil; ale větší jest milosrdenství Boží. Ježíš odpustil lotru na kříži, odpustil-li vrahu otce svého a sestry mé — i já mu odpustím. Činil-li pokání, bude mu odpustěno. — „Dělal,“ odpovídal do řeči kněz, „30 let plákal přeb Hospodinem, mezi hladem a žizní trávil své dny. Zhřešil sice těžce, ale činil dle síly své i pokání; nejdražší krev Ježíše Christa sbláží ostatní vinu.“ — „Dělal,“ by mi dopřál Bůh té milosti,“ zvolal horlivě Jaroslav, „abych se mohl seřkati s vrahem tím, velebný pane! msta má byla by, padnouti mu okolo krku.“ — „Jaroslawe! ozval se slabnoucí hlas nemocného. Ta milost se ti podává. — Vrah ten — leži před tebou! — Já jsem Děťich, vrah sestry tvé a otce tvého!“ — Jako když blest uhodí z čista jasna, zůstal státi Jaroslav; krev počala se v něm prouditi, paměťlivý vstal slibu svého, padl okolo krku poustevníka a obejmul — mrtvolu jeho. —

„Bůh ti buď milostiv,“ počal se modliti pozoruje to kněz. „Odpust nám uasfevinu, jakož i my odpouštíme našim vinníkům,“ a Jaroslav přibál: Amen.

Na druhý den bylo viděti nově vykopaný hrob. Zesnulý vyžádal si, aby zde vedle Bohumily mohl obpočívati.

Kněz požehnal mrtvolu i hrob, mrtvola se spustila dolů a když pahrbček nad hrobem byl uromán, sám kněz postavil kříž s nápisem: Děťich. Po kruté zimě jaro rozbírající dary své milobitné zemi rozešlo kvítka tak, že se pnuh z hrobu Bohumily na hrob Děťichův a Jaroslav neopomázil se jich od sebe děliti, maje za to, že Bůh nevinnost s kajcností spojil v nebi k radosti věčné.

(Již již strachoval se letošní Moravan, že ostane bez žádané pomoci obratného péra Wastnostina. Meračte ho nikdy v podobném strachu ponechávati. Wroucné bity! B. M. Kulda.)

Štědrý večer. *)

(Jan Soukop.)

Zavítal posvátný křesťanům večer přeb narozením Páně. Slučné hemžení, lidstva po městě dávno již utichlo, na tisíce oken nádherně osvicených městilo blízký příchod Krále králův. Modiči a bítky shromáždili se okolo teplých lamen, vánoční stromčky sotva že unesly všech těch milostných dárků malíčtým uchystaných; veselou září plápolají zvěstující bítkám štědrost božského dětátka Betlemského. Po ulicích rozložilo se hluboké ticho, chvílkami toliko přerušené jasotem blažených dítek. Anjelé nebesští newiděni tajně kráčeji městem, zpívajíce slavné „Gloria“ všemu lidu dobré vůle. V ta nebeská bání svátečním rouchem se stíví, miliony hvězdiček wesele pohlížeji na blaženou zemi, jakoby ohnivá očka newinátel. Rázem vstal se zasmušilý ty hvězdičky milé a zdá se, jakoby slza byla jarosla oči jejich. Proč to? což jich as tak zarmoutilo z nenadání? —

Ole, tamto po ulici loubá se pacholátko polonahé, samo jako prst, pokřikuje jaksi žalostivě do třepticích se oken. Twáříčky vychudlé zmobilila krutá zima, labečemi projiždi mrazový witr, nižádná čepička nechrání je. Čas ob času mne si ruce a twář, nemilosrdbná zima tuze ho bolí. Wetché státky útrpné přiléhají k tělčtu slabounkému, jakoby ho dýrániti chtěly

*) Dle pravdivé ubálosti, která se ve Wratislawi na štědrý večer l. P. 1846 zvěřila.

v studené noci prosincové. Pacholátko těká po ulicích města newědouc kudy kam; nemá již lastavého otce, kterýžby mu byl vánoční stromček ustrojil, ani matinky dobré, aby mu nějaký dáreček od Ježíška byla doručila. Jest to ubohý sirotek, jenž ob rána do večera po domech přislужuje za stývečku suchého chleba.

Dnes na středeční večer, kdežto jiné dítky tolik rozkoši požívají, je strému pacholeti dvojnásobně těžko u srdce a smutno, že tak opuštěné po blaženém městě toulati se má. I zarosilo se očko pacholátka slzou, jakou květinu ronivají po západu slunce.

Hle, nyní se octlo u nádherného zámku. O jaká tu rozkoš musí panovati v konnatách, jichžto okna již tak wesele do noci pohlížejí. Truchlivě pokukuje pachole zhlíru, staví se na prsty, kdyby se mu podařilo aspoň wršičku vánočního stromku dohlédnouti. Tu wšak přichází jakýs surowec a stouchnul ubožátkem na zem, že se opomázilo do oken nahlédati. Pozwedbouc bolestně zraků swých k nebi dalo se ubožátko do pláce, až mu srdce ušedalo.

Než slyš, tamto dále z bohaté osmíceného domu ozývá se radostný hlahol. Pachole wzchopivši se poslouchá, co to? Byly to přestastné dítky, jichžto rodičové bohaté byli obdařili. Malíčti hluchým jasotem chápají se dárkůw, líbajice středrou ruku otce a matinky; tito pak o závod dítka jedno po druhém celují a k srdci winou. Sirotek ubohý jak rád by se byl přidružil tomuto rodnému plesu, ale nikdo ho nezawolal. I potácel se dále zemblen zimou a hladem až ku chrámu Páně, kam jej nebožka maticka často byla wodívala. Až nyní po její smrti dávno již newiděl toho milého kostelíčka; libé, u kterých mešťáwal, nebali mu tam jíti, řkouce že modlení a kostel nic newynáší. —

Příslibšši pacholátko ku wratím chrámovým zpomělo si na Pána Ježíše w nejsvětější Swátosti oltářní tamto přebýwajícího, rozmažowalo, že nic — pra nic wíce dobrého na tomto světě nemá a pokleklo na studený prah chrámový, jakoby u jeslíček Betlemských bylo klečelo a klanělo se božskému Jesulátku. „Ach milý Ježíšku, wolalo s rukama

sepjatýma, pomoz, ač pomozíš mi ze žalostné této sroby, a wez mi mne k sobě, kde i moje matinka se raduje s Tebou. Wždyť pak jsi již na tisíce malých dítek k Sobě powolal, zawolej, ač zawolej i mne.“ —

An takto wzdyhalo, szeptal mu anjel strážce utěšený wšrot Spasitelůw kta: „Nechte malíčků k Mně a nebraňte jim, neboť jejich jest králowství nebeské.“ Na radostné toto pozvání chtělo pachole ihned do nebe putowati k milému Jesulátku. Ale kudy tam? Až nebylo tu živé dušinky, ježto by mu byla tam cestu ukázala. I zasmutila se na nomo ustýblá twář strého pacholátka, stálo chvilu jako přimražené; brzo wšak pozwedbnuvši uplakaných očet k nebi wzchopilo se a pábilo rovnou cestou za bránu města, kde jeho nebožka maticka obpočívá w studené zemi. S welikým namáháním probralo se různými kři, ježto dokola zahradu boží oměncují. Ostré trní nemilosrdně bodá nožičky bosou, na to wšak pachole nic nebbá pro radost, že se k matčinu hrobu blíží. Mládňš pomnil, ani jaký křížel nezdobí chladné bybło dralé nebožky; dítka zatím dobře se pamatuje, ano srdce mu to powídá, kde pohrobili matku jeho.

I wrhá se na zurzlou zemi, jakoby do wroucío náruči živé matinky a pronikavě wolá do hlubiny hrobové: „Matko, dobrá matko! hle, již jdu za tebou do nebe, powěz, ač powěz mi, kudy tam cesta?“ — Daleko se rozléhá srdcelomný nářek ten, ale nikdo neobpowídá, hrob mlčí jako wěčnost a neotwírá se.

„Maticko dobrá!“ wzdyhá pachole z nowa, „silituj se přec nabe mnou; wždyť dobře wiš, že tu nikoho na světě nemám; přimluw ty se u Boha, aby mne do nebe wzíti ráčil. I ty swatá Maria, oroduj u božského dětátka, aby mne do nebe powolalo.“ —

Misto odpowědi píšťl parní wůz na poblížém nádraží tak pronikavě, že se leknutím zachwělo dítě jako osika. I namířilo ze hřbitowa přímo k nádraží. Hle, již se dotkla k ošentu, kde se cestowní

odpočinku jest zapotřebí; ale mně jest na srdci nesmírně těžko. Milostivé léto již se končí, a já jsem se ještě nevyzpovídal. Již pobruhé přišel jsem v tomto milostivém čase sem do kostela s tím úmyslem, abych svědomí své svatou zpovědi uspořádal; ale kdykoli jsem chtěl se zpovědníci přistoupiti, úmysl můj se podvrátil, a já jsem s nepořizitou odesel. I dnes tak se mi stalo, ačkoli jsem si pevně umínil, že budu každému pokuseni statně odporovati. Bylo mi, jakoby moc neviditelná dobrý úmysl z mého srdce vyhýmala. Modlil jsem se k Bohu o potřebnou sílu a odhodlanost; ale do zpovědnice jsem přece zase nepřišel a již jsem chtěl s těžkým srdcem domů odejiti; avšak jda vedle zahrady Wassi zmužil a osmělil jsem se, že Vás poprosím, byste ráčil těžké břemeno se mně sejmuti, ať mi v tom bránila myšlénka, že již ráčíte odpočinku potřebovati. Ale Bohu díky, již jsem se přemohl a nejtěžší křof jsem učinil.“ — S lastavou pobílnosti a soutrpnosti vedl jej kněz pohntý ihned do kostela, aby vyslyšel jeho životní čili generální zpověď. Na cestě do kostela vypravoval neznámý knězovi něco ze života svého a mluvil: „Jednoho dne seděl jsem s několika známými a přáteli svými v hospodě. Rodina hospodského byla velmi nábožná a vážná. Moji přátelé byli veselí, a jenom já sám byl jsem smutný, a proto jsem se od nich oddálil do kouta. V koutě tou přišlo mi wšelicos z minulého života na mysl. Přemýšlel jsem o svém mladém věku, a porovnával jsem svou nyníjší nespokojenost a zasmušilost s tentrátní spokojeností a blažeností. Tu se mně přistoupila přívětivá hospodská a pravila: „Příteli! Vás musí jakási ozvláštní starost tížiti, vidím Vám to na čele. Kdybyste měl důvěru v mocnou přímluvu Mocičky Boží, a kdybyste se k ní častěji utíkal: pat bych se Vámi zaručila, žeby se starost Wasse ztratila aneb aspoň umenšila. Maria jestli dobrá a lastavá matka naše. Ale tak je to u Vás lehčích lidí; ačkoli jste katalici, přece nerádi se modlite a jste nevěřícími; proto přichodí na Vás zčásti takové trápení.“ Já jsem ostal jako němý. Hospodská vytáhla medaili s w a t é h o a n e p o s t w r ě n é h o s r d-

c e p a n n y M a r i e, a podávala mi ji s těmi slovy: „Přijměte ode mne tuto svěcenou medaili, a noste ji u sebe; a kdykoli se na ni podíváte, odporněte se aspoň pouzbychem a prosbou do ochrany Mocičky Boží, kteráž jest útočiště hříšníků a potěšení zarmoucených.“

— Dobromyslná pobílnost a přívětivá dotěrnost nábožné ženy pohнула mnou, abych dar ten přijal. Ačkoli jsem z počátku málo na medaili dbal, přece mi častokrát přišla její slova na paměť. Já jsem počal znenáhla opět se modliti chowaje se podle rady přívětivé hospodské. A skutečně — ob té doby stala se ve mně změna veliká. Děti se mi pomálu otvíraly, a já jsem pořád jasněji poznával propast, na jejížto kraj mně přivedla chladnost a nerozumnost v náboženských věcech, a hříšný život. Necítil jsem sice ještě v sobě potřebnou sílu k pravému polepsení, ač jsem již bidný stav svůj poznával, ale přece jsem již učinil sobě, že se polepším, a úmysl ten nikdy více nevytratil se z duše mé. A tak nyní stojím před Vámi, welebný pane, abyste s milostí Boží spasil nesmrtelnou duši mou.“ — W řeči té přišli do kostela, neznámý wykonat životní zpověď, a nawrátil se s pokojným svědomím, s důvěrou v milosrdenství Boží a s pevným úmyslem domů, že wšechy ostatní dny života svého opravdově Bohu věnowati a Jemu věčně děkowi bude za milost prokázanou. Potěšený člověk odcházel s důtkivěním od kněze, kterýž mu s radostí požehnal, aby v umyslu svém setrval až do posledního dechnutí.

„Pomni, abys den sváteční světil.“

Kterak za našich časů přikázání Páně se obrací a hanobí, jest w pravdě hrozná věc. Někteří, ano mnozí lidé myslí, že mohou s přikázáními Božími právě obráceně zacházeti, jak u státních zákonů to často bývá. U státních zákonů musí p o b d a n ý se před wrdností a před zákony wšemmu podrobiti, ne z á k o n o b á r c e p o b d a n é m u. U Božích přikázání myslí lidé, že Bůh se musí dle wýkladu čiditi, který oni si wymýšlejí. Co tropí lidé s tou milou svatou nedělí! Na každý možný způsob hledí se oswo- boditi od svěcení neděle. Přikázání Božské ale nemá žádný wostový nos, kterýžto se dá točiti a obracetí právnitá libo-

volnými nápady. Přikázání jest dáno, a jak je dáno, tak se musí zachovávat. „Pomni, abyš den sváteční světil“, přikázal Pán. Zde ale věbí moudří lidé vsseliferé wšmukly. Tu má jeden nějakou newyhuntelnou cestu konati, zde zase jinému potřebná práce toho nedovoluje; tu má zase ten ještě před polednem nějakou práci dohotowiti, zde zase onen má stříhati na wssední dny; jiní ale zase myslí, že jest dosti, když ráno mši swatou nawstiwí, potom domníwá se, že již se může pracowati.

Ach! musíme zwolati, Bože dej rozumu a nábožnosti, kde ani rozumu ani nábožnosti není. A potom chtějí mítí libé požeňnání, chtějí mítí smilowání Božské. Krade se, co patří Bohu, a za to chtějí pežeňnání. O wš zpozbili lidé! Jak dlouho má ještě milosrdný Bůh showiwati, jak dlouho zůstaneťe při swém hloupém mudrowání? Ci myslíte, že showiwamost Božská jest bezedná? Jistě jste zapoměli na starou prawdu: „Kdo se Boha spouští, toho Bůh opouští“. Z toho se také wšwětluje, obzřub ty zlé časy, obzřub tolik hladu a nouze, obzřub tolik lidí, coby si brzy zonsati chtěli! Z těch tisíců a tisíců pádů, w kterýchž se ukazuje Božská spravedlnost, jen o jednom chce se zmíniti:

Důstý lobník na Řhně naložil na svou loď wssedno, čehož bylo mu třeba, a byl hotow w sobotu se wsseni věcmi, které se před objezdem připrawiti měly. „Strejčku, kdy pojedete“, ptal se ho jakýs měšťan, jmenem Martin.

„Zeitra časně ráno“, prawil lobník. — Zeitra? ptal se ho Martin s pobíwením, wždyť je zeitra neděle?! — To já sice wím, ale my se nesnime dle neděle říditi, než dle wětru. Witr je pohodlný; a my můžeme zeitra hezký kus ujeti. — „Milý strejčku, prawil Martin, to od wás nerád slyším. Tak by wáš děda jistě nebyl mluwil; ten když w sobotu jel, k wečeru zalotwil loď a nejel dále, až byla neděle za horama; co zatím loď obpočiwala někde u břehu, on šel do blízkého chrámu Páně a konal svou pobožnost swáteční.“ — „A co! prawil lobník, to byl ještě muž ze starého swěta, milý Martine, jindy to šlo wssedno jinak. Za nynějších časů musíme hledět, bychom něco wyběrali. Každý chce dále přijíti.“ —

„A přece, prawil Martin, nepomůže žádný spěch bez božského požeňnání k ničemu, než právě na tomto wssedě záleží. Zůstaňte, milý strejčku, swěte den swáteční, slyšte mši swatou, a pozejtři jeďte s Pánem Bohem.“ — „To nejde, prawil mladý lobník, zejtra musím a chci jeti. Mši swatou a kázání mohu po druhé slyšeti, když budu muset zůstat.“ — „Milý mladý muži! já to s wámi minimu dobře“, prawil Martin, protož mi to nemějte za zlé, když wám ještě něco řeknu. Bůh dej, abych nemluwil hluchým ušim, abyšte uhlídl bezednou propať tu, před kterou se již již nacházíte. Lečdy jel jsem s nebožtíkem dědem na Řhně. Jakmile počala loď wlny zelelawé mocnými wesly rozdělowati, zwolal: Ti ch o! O jak libezně toto prosté „ti ch o!“ Nic nebylo slyšeti, jen witr pohráwající plachtami loď nassi a šum wln, wssedno jako hlasowé Nejwvyššího, pobizející k moblitě, kterou se moblil on, i my wssični k nebi s rukama sepnutýma s ním. Wzdálené zwuky zwonů wětrek k nám zanášéné zdály se welebně wznášeti se k nebesům a moblitby nasse spojené přebnášeli před trůn Nejwvyššího, kterýž poroučí mětrům i wlnám mořským! Byla to okamžení, která w nás tajný pocit nejčistší radosti powzbuzowala, a nasse ob slunce spálené twáře zářily se záři nebeskou. Byli jsme wssični weseli, a děd mne často ujistowal, že měl již nesnáze na cestách, ale nikdy ještě nestěsti, a muž tento byl přece dwa a dwadesát let stár, a dosti dlouho žil, aby nabył žustenosti, jak jde nejlépe. Nábožnému nestěsti do domu někdy sice koná, ale wjiti nesmí. Jel jsem jedentráte i s wámi, ale pohřšsil jsem krásný a welebný obyčej tento, a to se mi hned znelíbilo; musím se wám přiznati, já si wzpomínám na nasseho děda s hlubokou úctou.“ — „Ach, odvětil mladý lobník, wy jste tuze bojácný; čas se změnil, zkrátka, já wám prawim: Pojedu, a s Bohem!“ — Těmito slowy podal Martinowi ruku a odesel. Tento ale kroužil hlavou a s politowáním za lobníkem hleděl. — Z rána druhého dne díwal se Martin na Řhnu, ale loď mladého toho lehkomyslníka byla ta tam. — Se wssedí stran sezwánělo se, aby se shromáždili ti, kteří mši swatou a slowo Boží slyšeti chtějí. Bylo tomuto dobrému

muži dobře, — jenom vzpomínky na lo-
bni, který službu Boží zanedbal, míchaly
mu do kalicha slabého kaptý hořkého pe-
lyňka. — „Ty pojedeš, myslíš si, poblé
mnohého chrámu Páně; o! křžby zvuky
zvonů povzbudily v tobě tichou nábožnost
ve starostech o věci tohoto světa!“ —
S takovými myšlenkami odebíral se do
chrámu Páně. — Po skončených službách
Božích nemálo se Martin divil, naleznuv
jednoho sluhy z lodi nerozumného mla-
dika doma. — „Muže! Co pak se přihodilo?“
tázal se s tesklivou neobčekaností.
— „Ach! pravil sluha, přijeli jsme dvě
míle obtud na měščinu, a velmi špatně
to s lodi stojí. Žádá Vás strýc, byste je-
ště s jinými lodníky přišel na pomoc.“ —
Martin dělal přípravu. Jeli tam s lodi-
mi, přeložili zboží, a teprve po čtyřech
dnech mohla loď zase dále jeti. — Mar-
tin nechtěl lodníkovi žádných výčitek, ne-
boť četl při prvním kročejí svém na loď
stud a lítost v jeho očích. — Mladý lo-
dník vzal si toto neštěstí, ježto mu velkou
škodou učinilo, za výstrahu, a světil ob té
době vždy den sváteční. — S téžby cizím
neštěstím poučení lidé se varovali zneucti-
vání dne Božího, aby se nemuseli vlast-
ním neštěstím přesvědčiti, že Bůh sprave-
dlivý začasté ihned trestává! — Tento
lodník se polepšil. Ale ach! kolik je lo-
dníků v životě nejbezpečnějším, kterýchž loď pře-
často zůstala na měščinách neštěstí a ztro-
stotána byla na skalách zlázy, aniž myslí
na polepšení! Ne na sebe, než na nebe
žalují; ne sobě dávají vinu, ale jiným!
Když se stanou takoví moudřejšími, a co
je polepšení? Ještě o jedné věci chci se zmí-
niti. Chyběl-li lodník toliko? Nikoliv, než
i jeho podřízení. Kdyby byl poslouchal v
den Páně více Boha než svého zemského
pána, jakby bylo dobře! Ale oni mysleli
jako mnozí jiní: Napřed svému pánu,
pak Bohu! Pamatujte si to, byste nepřetá-
želi službám a služkám, když mají v neděli
a ve svátek mši svatou a kázání slyšeti.

Bedřich Weber,

žák. 4. gymn. tř. v Olomouci.

Zderadův pomník u Brna.

P o v ě s t.

Když Otto z Olomouce roku 1086
umřel, zanechal dva syny: Swatopluka

a Ottíka, jižto po umrtí jeho v otcov-
ské dědictví se usabili, při čemž vsíkal opo-
menuli, povinnované k tomu dovolení a
potvrzení od Bratislava, knížete Česté-
ho si vyžádali. Kníže, pro takový přestup-
ek roznícen, vyprávěl a zahnal mladá
knížata Swatopluka a Ottíka ze ze-
mě, a když jejich strýc, Konrad z Mo-
rawy, po nějakém čase opět dědictví ot-
covské jim vydobyl, táhl Bratislav bran-
nou moci proti němu, oblehl ho (1091)
v Brně a nemálo sevěřel.

Mezi vysokými důstojnými vojenskými
knížaty Čestého Bratislava, nacházel
se i jeho syn Břetislav, ohnivý to,
obdoblaný, zmužilý a po hrdinských činech
bojící mladík, avšak jako ostatní hraběti
mladici i neprozkřtěný, přetvořně jedna-
jící a příliš nerozvážlivý, jakož tuto z
jednoho svých dobrodružství, ježto velmi
nemile se bylo ukončilo, lze poznati.

Jednoho času a sice neblouho pteb-
tim, o čemž tuto mluvíti chceme, jednal
velmi neprozkřtěně, an ve válce se Sa-
siky nedaleko nepřátelského stánu nemilým
denním parnem lákán opovážil se samo-
tinsky v jistém potoku se koupati, aniž mu
napadlo, jakých zljých výsledků koupel tato
nésti může, ačkoliv velmi lehce soubiti
mohl, žeby přítomnost nepřítelova pro
něho nepřijemných následků mítí mohla.
Z nenadání přepadli ho Sasikové kra-
jinu tu obléhající, chopili se witané kořisti
swé, a odvedli hrdinného mladíka do za-
jeti, v kterémžto po nějaký čas jest byl
držán, bolestně toho žele, že pro tak ma-
lichernou nepozornost obloučen byl od bráhy
swé vojenské, na niž palmu vítězství si
vydobyti toužil; tuť pak místo oslawy do-
stalo se mu hany, ježto nemile swírala
útroby jeho. Dostalo se sice později Bře-
tislawowi předešlé a žádané swobody,
avšak po drahný čas poskytovala tato
nemilá nehoda uštěpačným jazykům wita-
nou hru; nebo jakož nyní obyčej panuje,
bylo již tehdy a bude došud svět svě-
tem bude.

Když pak Bratislav u vojenském
tažení proti Konradovi k Brnu dora-
zil a vůdcům swé branné moci místa vy-
kazoval, kdeby vojenské státny rozložiti měli,
upozornil Zderad že Swabenic, nej-
výtečnější vrchní vojenský velitel, Česté-

ho knížete Vratislava, jehož obzvláštní důvěru požíval, u přítomnosti mladického prince Vratislava, jehož Zderad pro hrdopysné a počinání blouho již nenáviděl, hlasem dosti zvučným, poukazuje při tom pravici svou na hebounlé winouci se volny řeky Switawy: „Jak se mi zdá jest knížecí milost a nástupce trůnu veliký přítel koupeli, jak jsme se nedávno byli přesvědčili, a za jisté jest to ochladění výborný prostředek; hle! tu právě jest překrásné a pohodlné místo k ukojení tužeb jeho a co vůdcovi lahodí, tím se snad i celé ostatní vojsko uspokojiti může! Dowol můj kníže a Pane! tomuto mladickovi, budoucímu nástupci trůnu Twého, aby se tuto nebařelo řeky se svým vojem rozhostiti mohl, by nepotřeboval odvykati zamilovanému se koupání“.

Rozjitiřen takovou urážlivou řečí a nemalou hanou, při kteréž mnohého vojevůdce důstojníka urážlivě ústa se spouštěla, chtěl Vratislav vzbouřenému nitru svému průchod učiniti a drzého hance přísně pokárati; avšak přítomnost otcova nutila ho, aby Widerspruch a bouři, ježto burácely v útrokách jeho, meze kladl; protož u velikém smutku boji přemáhaje se nedal na sobě znáti, kterať vzbouřená krev probíhá žilami jeho, a jakoby se ho to hrubě netklo, odebíral se na vyhlázané místo, nic však méně jako jelen jižní po studnici vod, prahnul i on po křavě pomstě. S touhou nevyšlounou čekal na příhodnou příležitost, aby se urážlivému důstojníkovi pomstil; — ach! příležitost k zlému nasthnuje se bohužel — velmi často přebřž a neočekávané! — Zdá se, jakoby zlý duch také hrůsné přání otemřeným ušima pozorně poslouchal, radostně přijal a o vyplnění všemožně usiloval! Když se setmělo, shromáždil Vratislav své přátely a známé, jichž velké množství ve vojsku čítal, a zasedl s nimi v radu, v kteréž se o návrhu rořovalo, jakby nejlépe utrpené pohanění pomstiti mohl. Po mnohých původních a neméně rozmanitých jakož i pobídnutých nápadech mladíkům bylo konečně ustanoveno, aby se Zderad za první ranní jítken,

k domluvě o jistém důležitém předmětu pozval. Domluva ta měla býti poslední v jeho pozemském životě, neboť „kravá“ zvolal mladý kníže „kravá byla hana jim mi učiněná, protož kravě musí pomstěna býti“.

Jeden ze spojenců byl vyvolen, aby Zderada k domluvě pozval a hodinu určil, kterážto pozvání bez dalších úvah bylo přijato s připojeným příslibem jistého v určité době se dostavení. Pln vysokomyslné důvěry v svou důstojnost a protož v průvodu jen jediného vojína dostavil se Zderad ze Švábenic v určitou hodinu na místo naznačené; ani ve snách nenapadlo mu, že život jeho v nebezpečství se nachází, a že rovnou cestou v ústřety kráčí osblím, z nichž nikdy více vyváznouti neměl. Snad byl i velmi hrdý, než aby bázni nějakého v srdci svém místa a smutnému jej střetnutí hlasu sluchu popřál. Ano, vypravuje se, že o půlnocní hodině viděním byl napominán a varován, neboť viděl sebe sřeslého v řece plné krve; avšak zmužilá odhodlanost opovrhuje vším varováním a v hrdopysné důvěře krácel svému konci vstříc. „Mne ochraňuje“, tak myslil u sebe, „mne ochraňuje zbraň mého knížete — a protož se mohu mblé zuřivosti svých nepřátel smáti“.

Když Vratislav přichozího poznal, krácel na kus cesty za nim, a když ho dohonil, stoji po boku jeho, zahřměl hromovým hlasem: „Drž bojovníku! Tvůj Pán chce s Tebou zasedati k soudu. Koupel, pro kterou Ty jsi mne tupil, uštkibaje se mi, a opět koupel, která Tobě ve volnách mého hněvu nastává — koupele ty, dim, jsou dvojího druhu, nic však méně pobiwně přátelené. Duhž Ti tedy koupel mé hany koupeli křavou, at vymyje skvrnu tu, jakovou Ty jsi pokárel syna svého knížete českého, a nástupce trůnu země české. Staniž se Tobě, jak jsi sám chtěl a tak at hanebně umrou vsickni, jižto rouhají se místopřítelům Božím!“

Po slovid těchto tak nerázne prastil rukavici svou rytíři do tváře, že hneble smyslně zbaven byl, a tot bylo soudruhům Vratislawovým znamením k přepadnutí. Jako rozjitiření své chopili se Zderada

se všech stran, napíchli ho na swá topi, vyhazovali do výšty, a opět dolů padlou mrtvolu přeukrutně a nelidsky zhanobili svou zbrani, pobíhvami konštymi ji dnpajíce. Přívodčí zhanobeného Zberaba uprchl ještě v čas, a měl co dělati, aby ušel stejnému osudu. Chvátal co jen mohl k městu a oznamoval hrůzoběsný děj ten ve hlavním stánu.

Břetislav, jenž se hněvu svého otce obával, přilákal na to veliké množství hrdinných vojinův dílem prosbami, dílem slibami na svou stranu a oddělil se s nimi od řádového vojska svého knížečeho otce, jenž s newyslovnou opovržeností wyslyšel návěsti tak hrůzné a srdce otcowské nemálo zarmucující. Nepronášal sice syna svého; aby vsať přece nechvalný a zločinský skutek jeho pokáral, wyloučil ho z nástupnictví trůnu svého.

Na památku vsať padlého ač dychujícího hrdiny Zberaba ze Swabenic dal Bratislav na tomž samém místě, kdež pod mečem vražedníkův ducha svého wypustil, pomník postaviti, jež až na dnešní den lze viděti a sice tam, kde řeka Swita-wa sílnice k Olomouci vedoucí se dotýká a pod nákladným mostem na druhou stranu vytéká. Powídá se, že na tom též místě, kde až podnes dotýká se ruka spravedlnosti veřejně k smrti odsouzených zločynův, ob času k času duch zvěčnělého Zberaba častěji widin a jeho úpění slyšáno bylo. Bratislav při také vstánowil, aby u pomníka tohoto tak zvané věčné světlo hořelo, k jehožto udržení zvláštním úpisem wyládal některé příjmy ze statku či zámku w Deblině, což skutečně dlouhou řadou rokůw se zachová-walo.

Původ a význam pomníka toho (wůbec Zberabůw pomník) během času di-wně a wšelíjše se wyládal, awšak prvo-tní jeho účel, jak tuto powědino jest, zdá se nám nejméně býti pochyblivý, a protož u rozličném o významu jeho wyprawo-wání pravdě nejbližší, ač i tu zaručiti nemůžeme, z které příčiny jsme dějepisnými a neméně zábavnými řádky tímto předložili nápis: „p o w ě š t“.

Karel Drel.

Není všecko strašidlem, co se jím
byli zdá.

(František Archlebovský).

Byl jsem úplný třináct roků stár, a asi o několik roků dříve začal mne pan učitel cwičiti ve zpěwu a w hudbě. An se w rodném místě mém žádná hudba kostelní neprowozowala, myslél otec můj, že ze mne žádný hudebník nebude, pakli w místě zůstanu, a tudý wždy jen přemýšlel, kam by mne do cwiťu dáti mohl, abych se kostelní hudbě náležitě wycwičil. Místní weleb. pán lokální, který se byl teprw k nám dostal, poradil mému otcí, že w L..., kdež on někdy kaplanem býwal, jest statný učitel, který w hudbě kostelní dokonale sbe-hlý jest, a již mnoho mládků náležitě wycwičil. On že s nim dobře znám jest, a tedý že mu příležitostně psáti bude, zdali by mne do učení přijal.

Bylo to roku 182*, právě před neděli poslední po sw. Duchu, když člověk z L..., příbuzný weleb. pána k němu na náwštěwu přišel, a w neděli domů jíti se strojil. Co dříve umluweno, nyní wykonáno. Weleb. pán napsal psaní, a já s jeho příbuzným ráno w neděli na cestu se wybal. Bylo dosti chladno, a pobíhvni mlhavé počasí nebalo nám wáhawým krotemi kráčet, neboť witr pronikawý nutil k rychléjšímu chodu. Cesta byla pro mne docela neznámá a dosti wzdálená; teprw se soumrakem dorazili jsme do L..., a tedý moje představení u p. učitele teprw na přísti den muselo obloženo býti. Když jsme přišli do přibýtku mého příwodčího, měli již rozswitěno na komínku*). Žena jej uwaitala a ohřiwala wečeři, an on zatím donešl džbáně jabčáta — wina z jablek tlačeného, které mně wšborně chutnalo, ač jsem ho teprw po prvé ve swém životě byl okusil. Sotwa jsem si několikráte byl notně přihnul, počaly mi oči zapádati, a já ku všemu hlavou přitýkowal, co se bylo mluwilo. Mořý a ostatní tělo cestou celobenní utrmácené toužilo též po obpo-

*) Komínek jest schwálně ponechaný wšleket we zdi weblé lamen, z kterého jde sopouch do hlavního komína, a ve wšleketu tomto se páli louč, a tak se světnice oswětluje i zahřívá.

činku. Protož uštlali mi, a já vyřlonam večerní modlitbu a uloživ se, spal jsem libě, newěda ani kde jsem, až když mne ráno hubili, abych wstával, že se již do kostela zvoní, a že musíme hned po misii swaté k p. učitelowi jiti.

W kostele jsem předešším vyřlonal svou ranní modlitbu, an u mého hostitele k tomu času nebylo, proto že jsem zaspal. Pak jsem se poohledl po kostele, ale ten se mi nijak libiti nedětl; neboť byl velmi malý, tak sice, že, ač to we wšední den bylo, lid wentu před kostelem státi musil. Wyslil jsem: zde nemůže hluchá hubba kostelní provozována býti! — Wšak prawilo se mi, že to jest jen kapla, w které se we wšední dny a w neděli ranní služby Boží obřývají; farní kostel, w němž každou neděli a každý swátek velké služby Boží konány bývají, že jest krásný a velký.

We štrole to wyhlíželo velmi pustě. Štolní swětnice byla sice veliká, ale tmavá, wlhá a umouněná. W přibytku p. učitele newypadalo to o mnoho lépe, an pro sebe a pro svoji četnou robinu jen jednu swětnici za obydlí měl. Můj průwodce wyřidiv p. učiteli pozdravení od wel. pána, podal mu psaní, w němž přičinu mého příchodu nalezl; wšak bez dlouhého se rozmyšlení, obloživ psaní pramil, že z toho nic nebude; proto že preceptora žádného nemá, a sám již starý jest, aby se s učenými zabýwal; ostatně homověl něco s mým průwodcem w němčině, čemuž já jsem nerozuměl. Wšak to wšak woda na můj mlýn; neboť se mi tam docela nic libiti nedětlo. Když jsme šli zpátky ku přibytku mého hostitele, mohl jsem položeni wesnice lépe prohlédnouti než předešlého dne o swém příchodu. Štola, fara a kapla býwaly někdy již posledními domy hořejšího konce wesnice, an za nimi wystupoval pahrbek stromowim a křowim porostlý, a na hoře rozprostíral se les. Zihomýchodně stály selské domy we dvou pořadích, tworíce ulici dosti širokou, a prostředkem winul se hadowitě úzký potůček celým náwším. Sewerovýchodně nad selskými domy wystupowaly na skalnaté wýštině domy nejwice nové, a některé dosti úhledné, čínice takorča nowou weš; a zde, až na nejzadnější konci bydlel můj průwoditel. Hned ráno počala mlha padati,

a později se w drobný deště proměnila w dolinách, an na horách a kopcích jněh bělati se začinal. Mezi tím, než jsem se ob swého wyjednatwatele na zpáteční cestu wšprawil, a on mi prawý wýsledek mé ponti zřetelně oznámil, bych ho doma swým robičům a swému dobrodinci sděliti mohl: počalo sněžiti tak silně, že když jsem po dewáté hodině před polednem cestu nastoupil, sněhu již po kotníky napadeného bylo.

Po částem po polích bloudění, dorazil jsem teprw ku 3ti hodině do S . . . kdež jsem se domníwal, něčoho známého nálezi, an prawě toho dne w tomto městku byl wýroční trh. Wšak na neštěstí nebylo zde z okolí mého ani člowička. Také jsem měl nařizeno ob hospodyně wel. pána, na zpáteční cestě u její sestry, které předešlého dne můj průwoditel psaní byl obewzbal, pro odpověď se zastawiti. Dostal jsem tam dobrou swačinu, a bylo mi tou paní nabizeno, abych u ni přenocoval; wšak domníwaje se, že snad přec něčoho známého z trhu idoucího na cestě dohledím, nebal jsem se přemluwiti, a o čtvrté hodině wybal jsem se na cestu, kterou by owšem čerstwý chodec při pohodlné powětrnosti za čtyry hodiny wykonati mohl; ale já nebyl na chůzi zvyklý a již unavený. K tomu sněh s deštěm promícháný se chwilemi s oblaků jen sypal, a na blatině půbě se rozpouštěje, činil cestu tím neobbytější.

Wyjda za městečko, chwátal jsem silnici za každým, toho jsem w čumelici dohlednouti mohl.

Počalo se smrkat, a lidé se pořád se silnice tratili, uchylujice se k wesnicím w prawo a w lewo ležícím, tak že příjda za první na silnici ležici wes již nikoho jsem pod širým nebem newiděl, a nyní asi dvě hodiny dlouhý les přede mnou se rozprostíral. Jasné zwuty blížlého zwontu oznamowaly dobu večerní, wyžývající wěfici k modlitbě: „Anjel Páně“ — a úplná noc rozprostírala temné roudy své přes celý powrch zemský, jakoby ji chtěla pod ochranu wzíti; wšak bělost sněhu padajícího stawěla se na odpor černé tmě noční, a činila ji tím mamiwější a klamawější, an černossebý mral, z něhož se sněh neustále sypal, zabraňowal luně a hwězdám, temným swětleš cestowatele na

noční pouti dopromobiti. Pomobliv se kletání, hleděl jsem na nejbližší wespnici a na les rozprostírající se přede mnou, rozmýšleje dychti, mám-li se obrátiti a něčeho o nocleh požádati, aneb dalši, ještě dosti dalekou cestu nastoupiti? — Iša příliš ostýchawý, nemohl jsem se obhoblati, abych w místě docela neznámém o nocleh žádal; a co třináctiletému hochu zdálo se mi býti nelsuffné, w hospodě přenocowati. Oporučim se do wůle Boží a pod ochranu blahoslawené panny Marie, zanotil jsem si: „Anjele Boží strážce můj“ — a krácel dále silnici mezi lesem. Chůze byla sspatná; s wrchu padal sněh welmi wobnatý, pod nohama to ssplouchalo, nohy byly mdlé, a celé tělo již unawené, ale mysl — neohrožená! Šastně beze wssí nehody, wšak dosti bidně přetlopejtal jsem přes les, a blíže se k první wespnici rozweselil jsem se, jakoby již u domowa byl; ale jako se na obloze nebestě mral černý protřowati počinal, a zde onde z modré oblohy hwězdička temným swětlem swým na mne pokutowati počinala, a jakoby již ještě milostného swětla jejího hoden nebyl, hned zas za hustý mral černossedý se utřila: tak též zahalila dymura powstalou radost w srdci mém, an .w blížící se wespnici roh ponocného hlasem chroptiwým, a o ti cho uoční se obrážející desátou hodinu oznamowal. Odtud do mého rodiště se jen tři čtortě hodiny cesty počítá; ale já nebyl s to, cestu tu ani za hodinu wykonati. K tomu musil jsem jiti přes hranice, na kterých asi před 40 roky nelsstastný samowražedník pohroben byl, o kterém se mluwilo, že we dwanáctou hodinu i za prawého pole dne po hranicích těchto chodiwá, a lib tam znepokojuje. Tato hrozná zpominka zaplaskla procitlou radostí ze srdce mého, a bázeň počinala přemáhati mysl neohroženou. Již již chtěl jsem troky zaměřiti k chaloupce, w níž swětlo olénkem probleskowalo, abych o nocleh požádal; ale tu nastal boj mezi ostýchawostí a bázní. Šak, kdyby tě obbhli, a nocleha ti dáti nechťeli? — A kdyby tě i do přibytí pustili: budou se wyptáwati po příčinách twého pozdního příchodu, a nač ty jim máš celé své dobrodružství wyprawowati? — Půjdeš dále; — ale zas strach mi uwáhdel na paměť wssedných ty powěsti o

nelsstastníku onom — a hranicem wyhnouti možno nebylo, přes ně jiti jsem musel. An jsem se takowými trapnými myšlénkami soužil, počala se obloha wyjasňowati, a spanilý půlměsíc wystupowal na báni nebestě, což mysl mou rozweselilo. Zpominka na wssudypřítomnost božskou a na Jeho dobrotu zwiťžila, a pomysleni, že bez Boží wůle ani vlas s hlavou nezmiži — a že wssedných ty powěsti pouhé bádkorky býti mohou, dodalo mi zmužilosti, že jsem se obhoblal dále jiti k rodišti swému. Opustim perwonou silnici, nastoupil jsem polní cestu rozbrědlou a brjnatou, po které jsem ještě bidněji krácel než dříwe. Zastolím jsem neohroženou myslí a silnou důwěrou w ochranu Boží k rodišti swému krácel: přec wsselijať děsné myšlénky hlavou mi projizběly. Úzlostně jsem se wůkol sebe ohlízel, a na wssedno zraků swých opíral, abych každý předmět došouale wyptáral. Již jsem se blížil k hranicím, ale, o hrůza! — tu se mi na jednou objemí něco bílého w podobě postawy lidské, zahalené w bílé plátno, a jakoby se to pohybowało. Zastawim troky, a napnu tím wice zraků swých, hledím, pátrám a přemýšlim, coby to asi býti mohlo? — Pozoruji i místo, kde se mi zakuklenec objemil, a widěl jsem, že — stál práwě na hranicích. — Dech se we mně zatajowal, pot studený na čelo se wyražel, wlasť se jeziti počinaly a nohy se pobe mnou dyměly. W tntěz dymíli zakřkl černý mral co hustý záwoj měsíc na mne se usmíwající. Co počiti? — Ruddy projiti, bych hranice přetročiti nemusil? — An rodiště mé již blížši mi bylo, než která jiná wespnice, tedy — poručeno Bohu, děj se se mnou co děj, dále jiti musím. Popojda několik troků zpozoruji, že postawa bílá poble samé cesty se pohybuje neustále brzy wice, brzy méně. Štrachuplná odwážliwost wnutila ze mne, že jsem zwolal: Šdo je st! — Wšak odpověď žádná, ale stále pohybowání. Tatočka zousalimou obhoblaností udeřim zuřiwě holi, která mi za podporu na pouti mé sloužila, na postawu, a ach — nastojte! — záwoj bílý spadne, a přede mnou stojí wysoký planý stp, který pod tíží sněhu nawěšeného se ohýbaje se klátil. Šám sobě jsem se musel smáti, že baremně

taťomého strachu jsem zakusiti musil. Zmu-
žile a veselě trácel jsem nyní dále pln
radosti, že jsem zaš nového přesvědčení
nabyl, co na pověstech o strážnících noč-
ních pravdivého býti může. Je si člověk
ve strachu lomára za veseloudu představ-
uje, poznal jsem nyní, an se mi sněhem
obšpaný, leč šipových ohromně vysohou
postavou lidskou, zaobalenou v bílý zá-
voj býti zdál. A kdybych byl již tenkrát
slyšel pověst o „bílé pani,“ byl bych
snad skutečně myslil, že se mi zjevila.
Pln radosti z vlastní neohroženosti a smě-
losti pobízel jsem nohy, seč jen byly, k
rychlejšímu kroku, a když jsem domů při-
šel, byla již dvanáctá blízko. Rodiči se
zhrozili nad mým pozdním příchodem, a
sotva uvěřiti chtěli, že bych byl tak ba-
lehou cestu noční dobou samotou vyko-
nal; já však tonžil po obpočinku.
Když jsem později své dobrodružství u
přítomnosti svého starého učitele vypra-
voval, jal se on mluvit takto: „Ne-
věř snadno na strážidla noční, aniž se
strachuj někam jíti, když toho povinnost
káže, byť by místo sebe nebezpečnější bylo;
ostatně žertů sobě z věci podobných ne-
třeba tropiti, nebo noc má přec své prá-
vo, a kdo se zlomyslně aneb zertovně u
nebezpečnosti vyhádá, může k úrazu
přijíti. Něco jiného jest, když člověk musí;
nebo tentráte si ani tolik strachu nepří-
pouští, a když se mu i něco strážníhoho
přihodí, ať se jen vynasnaží, o věci pře-
svědčení nabýti. Když jsem byl ve svých
létech, přihodilo se mi též něco podobného.
Otec můj byl učitelem v S..., a spolu
i kostelníkem: musil tedy také duchovního
k nemocným doprovázeti, což jsem často
za něj obdržoval. Jednou přišlo k nemoc-
nému jíti právě při půlnoci. Otec byl
churavý, a já nebdaje na noční dobu, s
ochotností překročil jsem k vykonání povin-
nosti otce mého. Když jsem přišel do fary,
dal mi ulebný pán klíče od kostela, abych
zatím šel světlo rozsvítit a všedno při-
pravit. Otevřev kostel a posvátnici (sa-
kristii), hledal jsem truhlík s trondem, kře-
menkem a ocellon, abych rozkřesal; nebo
lampy věcného světla dosáhnouti jsem ne-
mohl, an vyšlo nad zemí se vznášela.
An jsem již chtěl křemenem na ocellu ude-
řiti, v tom počne něco v kostele rachotit.

Naslouchám, rachotění poněkud utichlo.
Chťel jsem křesati znovu, rachocení se
opétuje. Naslouchám dále, a — v tom
počne taťomý lomož a hřmot po kostele,
jakoby celé klenuti dolů se sypalo, a bla-
hol se po všedech koutech kostela prostra-
ného chvilí rozléhal. Já bouchl dvéřmi
u posvátnice, což také nemalý hřmot učí-
nilo, a úzkosti jsem se trásl jako osikový
list. V kostele bylo ticho, jen chvilí se
ještě slabý šramot ozýval. Tu slyším
kroky přímo ku dvéřím posvátnice se blí-
žící. Smatání po klíče a zavolání známého
hlasu dobalo mi smělosti, že jsem dvéře
otvřel. Tázajícimu se pánu farář po
příčině, proč ještě světla rozžatého ne-
mám, vypravoval jsem, co se bylo při-
hobilo, a jak mne to polekalo. Tento starý,
ctihodný pán se mi usmál; a když jsem
světlo rozžal, šli jsme po kostele skoumat,
jakéby to strážidlo bylo? Najednou se
zablesknou dvě chmívé oči pob stolici
kostelní, a pan farář mi ukázal to stra-
šidlo — totiž z fary locoura, kterýž maje
low na myšši tolik šramotu natropil,
zvláště když v koutě stojící žerď, na kterou
si kostelníci — ba někdy i já, pometlo
neb smeták namazovali, aby pavučiny a
jinou nečistotu odstraniti mohli, při pro-
následování mrzutých myšši neopatrnosti
svou byl swalil, která padnouc na stolic,
hrozitánějš lomož způsobila.“ —

(Děkuji za milý příspěvek tento z
péra Wasseho, pane, a žádám i budoucně
o podobné práce pro Morawana. B.
M. Kulba.)

Strýček Pravdomil.

Franti. Dědek.

Strýčka Pravdomila známe již
z Morawana loňského. Tam vy-
kládal nám veselíjaké veselé povídky; letos
ale zabral se do věci vážných a důležitých.
A není divu; neboť se všedch stran po
nich byl tážán. Měl z toho velikou radost,
an poznal, že mnohý soused přec o něco
více dbá, nežli o jidlo a pití. První,
který se mu namanul, byl arci ještě jeden
z tak zvaných mokrých bratrů! — Pře-
svědčení, žeby naši krajané též rádi něco
z řeči strýčka Pravdomila se do-
zvěděli, pobádáme tuto zase jeho rozmlu-
vu, jež měl se s mymi sousedy.

Právě byla neděle, a sice již doba po obpoledních službách Božích, když jej navštívil soused Bumbálek. „Pochválen buď Ježíš Kristus! milý pane strýčku! Jase už sebite u těch knih? Myslíš jsem, abyste se se mnou pobíval do hospody na žeblicích.“ — „Vitám Vás, pane Bumbálku, těšši mne; wíte-li wšak, že tatové schůzky nemilují?“ — „Wim, wim, pane Strýčku, ale nemohu pochopiti, pročby člověk jednou za týden si neudělal dobrý den?“ — „Inu, o to se nejedná, milý pane Bumbálku: dobrý den může mít člověk wždycky, když jen chce.“ — „Nu, tobých neměděl. Bohatí páni arci wždycky mají dobrý den. My muzáci ale padáme se celý Boží týden, a jen w neděli trochu okřejem, a si oddechnem.“ — „Jest mi líto, pane Bumbálku, že Vám musím odporowati. Jste docela na omylu, o čem Vás hned přesvědčím. Znal-li jste nasseho milost pána, který nedáwno tak smutně stonal? Wšickni lidé mysleli, kdo wi jať že jest šťastný, a záwiděli mu toho; každy se dívil, když wstoupil do jeho pokojů: „To prý jest nádhera, to jest krása — jako w nebi!“ Milost pán ale musil tak nemyslet, neboť málo kdy zdržel se doma, nepokojně tál po světě, až pať sám žiwobyti swému kultu udělal konec. Bůh mu buď tam na wěčnosti milostiw! A widíte, milý příteli, to není jen jebný příklad; čtete za nassich časů w nowinách o mnohých wraždách, jaké nestastni lidé sami na sobě páchaji, a wětši část z nich patří do třib wšších a zámožnějších. Co o tom myslíte?“ — „Nu myslím, že i spokojenosti wzdejšši krom peněz a statku přebce ještě něčeho jiného zapotřebi jest.“ — „Užobl jste, pane Bumbálku, ale co jest to, bez čeho člověk tu na světě nemůže býti spokojeným a šťastným?... Znáte-li nasseho hrobaře?“ — „Znám, jest to člověk poctiwý, a jať říkáme, dobrá dusse.“ — „Máte prawdu, nejen poctiwý, ale i šťastný. Rozprávěl jsem s nim několikrát; řekl mi častěji, že si nepřeje wic než ná, a žebý nezměnil stav swůj za žádný jiný stav.... a přebce nemá nic na zbyť, a zaměstnává se jen zahrabowáním umrlců. A jsem přesvědčen, že jest mnoho chudých, kteří by nezměnili

stav swůj s mnohým boháčem, ačkoliv častěji lehkomyslně se mluwi: „Kdybych byl tím a tím;... kdybych měl to a to!“ — „Není diwu; neboť mnohý, cobý získal na statku a na jmění: potratil-by na dusi a na swědomi.“ — „Nu widíte, drahý sousede! Na tom nejwice záleží. „Jako u náhradu wzme člověk za dusi swou — a kdyby i celý swět získal?“ A nyní snadno pochopíte, proč jsem powídal, že si může člověk udělat wždy dobrý den, když jen sám chce. A neděle právě jest k tomu dobou nejprůhodnější; tu o wzdělání dusse své nejlépe můžeme pracowati, a ja to právě nyní činim, an tuto w knize pro wzdělání a potěšení dusse své krásné věci čtu, které pať dílkám swým i ostatním, jenž mne chtějí poslouchati, wylábam. Kdyby o pořádných a wzdelawajících věcech w hospodách nassich řeč se webíla, nezdráhal bych je i ja se tam olázati; je ale tlachá je tam wšelicos hloupého, ne-li nemrawného a bezbožného: proto tam nejdu, a i Vám radim, milý sousede, abyste raději do brým čtením tworil sobě radostné dny, a hřištným mařením času po hospodách a barewných nawstěwách dusi swou neklazil. Nemějte mi za zlé, milý pane Bumbálku, že Vám tuto jako nějaký kazatel mluwim do swědomi; wim, že nemáte zlé srdce, a že slowo upřímné najde u wás swého místa.“ — „Wšak ja také na ty spolky mnoho nebržim; je ale člověk právě nemá co jiného dělati, tedý tam jde pro utrácení chwile, ačkoliv uznávám, že Wy si tuto lépe a užitečněji čas trátíte, nežli my tam. Nu zapůjčte mi některou z těch wassich knih; ja se do ní pobíwám, a bude-li se mi to líbiti, budu si jič budoucně též wice wssimati. Zatím s Pánem Bohem!“ — „Pán Bůh požehnej!“

Jindy nawštíwil strýčka Prawdomila pan Pochybil, a počal s nim následující rozprávku: „Wim, milý p. Strýčku, že na wšem, co se týká nassí wlasti Morawské, wellého pobílu bčete; myslím tedý, že u Wás nejlépe se dozwim, co na těch spolcích jest, které nyní po wlasti nassí se zamádeji, t. p. Jednoty katolické, Dědictwí, Bratrstwa sw. Cyrilla a Methodia, a jať se jmenuji.“ — „Milý pane Pochybile,

arčí, že o těch spolcích mám, ano sám v některých jsem; ale ptáte se mne mnoho na jednu, a potom ani nevím, kam tím míříte. Powězte mi napřed, proč se na věci ty ptáte?" — "Nu, musím se vám přiznati, p. Strýčku, že ty spolky mám jaksi v podezření. Vidíte, naši slawni předkové — Pán Bůh jim dej nebe! — byli hodni a pořádní lidé — a předce spolky těch neměli." — "Ano, máte pravdu, pane Pochybile, naši předci byli slawni, a neznali spolky těchto; to ale není žádným důkazem, žeby spolky tyto nebyly dobré, ba potřebné za našich časů. Jako bylo mnoho věci špatných u našich předků: tak jest i nyní mnoho věci dobrých, kterých oni neznali a na kterých předce mnoho záleží. Milý brachu! nejsou časy vždycky stejné, a každá doba má svou potřebu, která dle rozličných okolností vždy se mění; a proto již naši staří říkali: „Každá věc má svůj čas;“ „Wšechny věci čas mění;“ „Jedno zachází, druhé vychází;“ „Časem se srovnávej,“ a jinak." — „Dobře tak, jsem též toho mínění, ale nenahližím, pročby právě za našich dnů těch spolků bylo zapotřebí, a proč, jsou-li tak dobré, jak se o nich praví, nebylo na ně již spíše?" — "Ale, ale pane Pochybile, což pak předsubet proti spolkům tímto tak Wás zaslepit? — Znáte-li nasseho Wýřkala, a víte-li, že zdědil po svému strýci tak zwanou akci na sewerní dráhu?" — "Slyšel jsem něco o tom powídati, nevím ale co na tom." — "Nu poslyšte; víte-li pak která byla první železnice u naší milé Moravě?" — "Myslím že ta, co jde od Widně k Brnu." — "Dobře, ta se také jmenuje sewerní dráha; víte-li také, kdo ji dal stavěti?" — "Snad Císař pán!" — "Ne, milý sousede, Císař Pán dal stavěti železnici od Brna ku Praze, a proto také jmenuje se státní dráha. Tu první dal stavěti spolek jistých lidí, kteří k tomu konci složili potřebné peníze, a dle složených peněz také nyní berou z ní své užítí. Ten papír, na kterém jest zaznamenáno, mnoho-li ta neb ona osoba k účelu tomuto složila, jmenuje se akcie, a kdo má více akcií, ten také bře větší užitek. Ty akcie jsou jako kapitál, ten užitek jako úrok. Proto

naš Wýřkal bude vždy bráti úrok na tu akci, a kdyby ji prodal, dostane za ni snad i více, nežli za ni dal strýc jeho." — "Tomu nyní již rozumím, pane Strýčku, ale jak pak to patří k naší řeči?" — "Velmi dobře, wtipný pane Pochybile! Snad nahližíte, žeby sewerní dráha nebyla wystawěna, kdyby onen spolek kapitalistů potřebné peníze k tomu nebyl složil?" — "Možná, ale... kam tím míříte?" — "Právě na Wáši hlavu, pane Pochybile, abyste totiž pochopil z příkladu toho, jak důležité jsou spolky. Spolkami se docílí, co jednotlivcům nemožno. — Wždyť jste byl wolou také w Mikulově, když společnost hospodářská se tam scházela; — hle, takové hospodářské spolky máme i w Brně, w Rowení Městě, w Tisnově a jinde, a víte-li proč?" — "Abych potřebných pro hospodářství věcí se tu rabil, a jeden ob druhého se naučil, čeho mu zapotřebí." — "Arčí, milý pane Pochybile! — Chápete-li již, že spolky takové jsou dobré, ačkoliw praotcové naši jich neměli?" — "Chápu a rozumím nyní, že spolkem víc se docílí, nežli jednotlivci možno, a že w každém spolku mnohým dobrým věcem můžeme se naučiti." — "Nu, nu, milý pane Pochybile, napřed newěděl jste, kam mířím, a nyní připouštíte mi více, nežli ob wás požaduji. Pravíte, že w každém spolku mnohým dobrým věcem můžeme se naučiti; jsou ale též spolky karbaničské, pijáčské, klewetnické — ano bývají i spolky zlobějšké." — "Ach na takové jsem ani nepomyslel, já wrimil jen spolky dobré." — "Wěřím Wám, rád wěřím... ale i tyto spolky zlé ztwrzuji wýrost náš, že jednotlivec spolkem mnoho ziská, sicby zlí lidé tím méně se spolčovali, an jeden zářby druhého se musí obáwati. Teby přijde na to, jaký spolek jest; je-li dobrý: ziská se jím mnoho dobrého; je-li zlý, mnoho zlého. — Wychom ale zase na svou první řeč přišli, řekněte mi, milý pane Pochybile, za jaký spolek pak máte k. p. Jednotu katoličskou, neb Dědictví sw. Cyrilla a Methodia... zdali za dobrý neb za zlý?" — "Ale, ale, pane Strýčku, jak vy znáte člověka nabírat, ... kdyby spolky ty měl

za zlé, možbyť již sama jména jejich svědčí o tom, že jsou dobré, a ani Církvi ani stát by jich netrpěl, kdyby tomu nebylo tak. Nemohu ale posud pochopiti, co vlastně člověk jimi žísta?" — "Nu, to vám hned vysvětlím. Znáte-li nasseho souseda Nawrátila?" — "Ano, a divím se, jaká změna se s ním stala; napřed byl takový ochlasta a dareba, že si žena nevěděla s ním poradit... a nyní je docela jiný člověk, nikam nejde, hospodářství si hleď, a žena si jej nemůže dost wynachváliti." — "Divíte-li se té změně? Nu, povím Vám, kdo div tento na něm způsobil. Hleďte, volní tak jen jako náhodou přišel do Brna, a tam ho jeho známi přitáhli do sjezdu Sednot katolických. Viděl tu mnoho pánů, úředníků, profesorů, spisovatelů, nejvíce ale byl tu lid venkovský, který velmi důstojně poslouchal rozličné zprávy, řeči, poměru a zpěvy, které se tu mluvily a konaly... vše to v řeči moravské. Náš Nawrátil napřed se pobívil tomu krásnému místu, tomu množství lidu, moravské řeči, a poslouchal napřed ze zvědavosti, potom s pozorností, neboť mu nade vším tím, co tu slyšel a viděl, počalo jaksi srdce tlouci, a posud netušené myšlénky hemžily se mu v hlavě. Počínaje vystoupil jeden velebný pán, a počal mluvit o ložalce. Říčil člověka, židovské této oddaného, mluvil o jeho zlé duševní, o jeho nad ním truchlících příbuzných, o jeho v nouzi postavené ženě, o jeho hladových dítkách, na které on v zhoršavším stavu svého zapomíná; náš milý Nawrátil zpozorněl si na svou rodinu doma — a již tekly mu z očí. "To jsi ty" ozývá se v něm jakýsi hlas "ten nestěstník, ten opovrhlý mezi lidem jsi ty!"... A když pak pan řečník k mírnosti a zvrženosti od tohoto záhubného nápoje poměru, tu i v něm pevně předsevzeti uzešlo, že se dosavadního života odřekne. A když pak jiný pán vystoupil, a mluvil o krásném čtení, o knihách, jaké vydává Dědictví sv. Cyrilla a Methodia v Brně, a v kterých-by mohli nábožní křesťané v neděli a ve svátek čísti místo daremného tlačená a hříšných návodů... tu i hned náš Nawrátil do Dědictví

tohoto se dal zapřísti. Neměl sice rozsechny peníze pohromadě, dal ale co měl, aby při učinil začátek, a jako skutkem předsevzeti své potvrdil. Nyní kdykoliv s ním mluvím, blahoslavi tu dobu, v které jako náhodou přišel v Brně ke sjezdu, a nemůže se těch nábožných spolků a knih dosti wynachváliti. — Nu, chápete-li již, k čemu nadzminěné spolky jsou, pane Pochybný?" — "Ach ano, kdyžby z takového příkladu nepoznal jich užitečnost a potřebnost? Dát se jistě souditi, že náš Nawrátil nebyl jediným, na kterém svou povinnou moc ukázaly." — "Máte pravdu; mohl bych Vám i o jiných to samé vykládati; a proto, jestliže spolky hospodářskými podporuje se blahobyť tělesný čili vezdejší: známa se nadzminěnými spolky blahobyť duševný čili věčný; a jen ten, který ani netuší, co spolky těmito ohmýšti se dá, aneb čeho čas náš potřebuje: jen ten může rozšiřování spolků těchto na odpor se stavěti." —

Opět jiný navštívil nasseho strýčka pana Zvědavého, a počal s ním řeč o lásce k vlasti. — "Vidíte, praví, dostala se mi tento týden kniha do ruky, v nížto mnoho stojí o lásce k vlasti a ke králi; také vím se upamatovati, že mi synek, když přijde domů ze studií, mnoho o lásce ke své mateřské řeči a k svému národu mluvívá; — rád bych předce věděl, co na tom všem jest?" — "Ale, ale pane Zvědavý, co pak tomu porozuměti jest tak těžko? Vysklím, že každý pořádný křesťan musí milovati svou vlast, svého krále, svůj národ a svou řeč." — "Dobře, milý pane Strýčku, ale já nechápu, proč a nač? Já myslím, že jest to jen tak nějaká libůstka mladých lidí, kteří nemají co jiného dělat a nač jiného myslit; já nikterak nenahližím, žeby to byla nějaká křesťanská povinnost; vždyť v katechismu nic o tom nestojí!" — "Ba stojí, stojí, milý pane Zvědavý; a to na dvou místech... ale arcí ne dle litery, nýbrž dle ducha, a víte-li, že litera zabíjí, duch pak oživuje? Jen si zpomeňte napřed na druhé hlavní přikázání: "Milovati budeš bližního svého jako sebe samého," a pak na čtvrté přikázání Boží: "Čti otce svého i matku svou, abyš

dlouho žil na zemi, kterouž tobě dal Pán Bůh tvůj." Oboje toto přilázaní hlásá lásku k bližnímu vůbec, obzvláštní ale lásku k těm, jenžto nám jsou nejbližší, jako t. p. rodiči, příbuzní, představení, aneb lidé, s nimižto nějakým buď duchovním buď tělesným svazkem spoutáni jsme." — "Začly pak ale svazkem jsme spojeni s lidmi nassí vlastní a nassého národu?" — "Nenabližíte-li jakým? Všdyž jste mi jedinou sám vyhládal ubalost, která Vám velkou radost způsobila. Pamatujete-li se ještě, jak jste šel za synkem svým do Widně? Wěděl jste sice po morawsku jmenowat předměstí, ulici a dům jeho bytu, neboť vám to byl psal; to Vám ale málo spomohlo. Chvilil jste celý den sem tam, ptal jste se wšeljakých lidí, aby Vám ukázali cestu k němu; ale každý pokrčil rameny, proto že Vám nerozuměl. Tu najednou někdo wedlé Vás promluvil po morawsku: „Koho hledáte, milý krajanec!" a Wami to trhlo, jakoby jste byl wyhrál z loterie. Což nezbal se Wami ten člověk, který stejnou řeč s Wami mluvil, bližším byti nad wšedky ostatní, jenž Wami nerozuměli?" — „Ano, ano, rád si ua to zpominám. Co jsem se tenkrát napadl a naběhl, a kdo wi jak dlouho by to bylo ještě trwale, kdyby onen pán k tomu se byl nenahobil, a mi z nouze byl nepomohl, jako archanjel Rafael mladému Tobiaši." — „Nu widíte, milý příteli, tak mají lidé stejné wlasti a stejného národu mnohé swazky, kterými jako w jednotu jsou spojeni; mají t. p. stejného panowníka, stejné zákony, stejnou řeč, stejné obyčeje a zvyky, stejné písně, pohádky, plesy, tance, — ano často i stejný kroj a šat. A ten cit příbuzného krajanství, ježto w ně božská prozřetelnost wložila, dříve w nich tak dlouho, až nějakou značnější ubalostí se probudí, t. p. když wlast jest w nebezpečnstwi, když se jedná o čest národní, o wyswobození wlasti z nějakého neštěstí, aneb i když w cizínstwi krajan s krajanem se shledá, jak jste toho sám na sobě zkusil." — „Pochopuji nyní, že cit tento má dobrý základ w srdci člověka, ale slyšel jsem též proti tomu namítati, že prý člověk wlastenectwím se obmezuje, že

činnost svou jen na jistý okres swěta, totiž na wlast svou poutá, slowem že člověk wlastenectwím přestává býti člověkem, a stane se jen Slowanem, Němcem, Francouzem a t. d." — „Ale, ale, pane Zwědawý, nemyslil jsem, že si tak lehko báte oči zaslepiti; což pak Němci, Francouzi a t. d. nejsou lidé?" — „Jsou; kdo pak by o tom pochyboval?" — „Nu widíte, a tedy ani my nepřestaneme býti lidmi, když budeme Slowané, aneb lépe Morawští Slowané. Newím, proč právě vždy, když mluvíme o své wlasti, wytká se nám to, a když Němec wyhmá své Německo, a Francouz své Francouzko: má se to za věc docela přirozenou, ano sleetnou. Cožby nám nebylo dovoleno činiti co druhým? Cožby u nás bylo hříchem, co jinde jest cností? — Widíte, milý příteli, Wasse Běta byla we Widni we službě, a když přišla domů, newěděla, jak se má strojit; — po morawsku promluvil, to již dokonce nechtěla, a wypuštěla-li přede nějaké morawské slowo z úst, newěděl člověk, je-li morawské nebo německé; takowá to byla hatlanina. Wini se dobře upamatowat, jak jste tenkrát na ni si stěžowal; pravil jste, že se Wami wasse dcera zpuštěla a odcizila, jakoby to ani ona nebyla. Nyní již arci zase do toho nassého wendlowského žiwota se wprawila. — Aneb zpomeňte si na mlynářowa Wita, z kterého si chasa dělává šassky; on když se, jak říkáme, w hospodě rozkuráží, mluví pořád německy, ačkoliw mu, jak se říká, Sed z huby kouká. Což myslíte, že má tenkrát více rozumu, když má w hlavě? Aneb že Wasse Běta byla sleetnější, když se twačila jako fislina?" — „Ale, pane Strýčku, znáte wy jednou jít na řízi! Všdyž wíte, jak jsem se tenkrát nad tím mrzel!" — „Nu widíte, pane Zwědawý, žádný člověk nemá práwo, krajanství své se sebe swleknouti, pouewadž tento šat již Bohem samým od narození jest mu dán; a newělá-li to, musí místo sleetného šatu obléknouti šat jiný, w kterém pak wyvádá jako nějaká maffara. A protož kdo jest rodem svým Morawan, zůstati Morawanem, kdo Němec, zůstati

Němcem... aby ale všichni lidé dohromady přede byli jedno, aneb, jak jste prvé namítnul, aby člowěčenstwo se nedrobilo, buď jak Moravan tak Němec dobrým křesťanem. Jako do moře vyplouvají se všechny řeky, tak to křesťanstvu spojují se všechny národy to jednu rodinu Boží." (Málem by se bylo stalo, žeby milý pán kněz Praxomil byl již pozdě přišel; to by ovšem naše čtenáře bylo mrzelo; tudíž jej uctivě žádám, aby si raději vždy pospíšil. B. M. Kulda).

„Nuže, vrať se na Moravu drahou, Neostavuj dílo posvatné, Vyučuj lid dále stejnou snahou Pravdě Boží věčně nezvratné“.

„Já pak tamo v nadehvězděné báni Přimluvěm ti budu u Boha, Aby žehnal tvému namáhání, Až nás spojí nebes obloha“.

Domluvil již věrný sluha Páně, Rájský mír mu v tváři rozkvetá, Oko zbožně od pozemské pláně K svatým horám již již zaletá. Method zatím v žalu přehlubokém Tiskne ruku bratra svatého, Přisáhá se vrátit rychlým krokem K posvěcení lidu milého.

Na to ruku zvedá Cyrill blahý, Aby žehnal žákům, bratrovi, Jeden ještě hlahol šepce drahý: „Moravany získej Christovi!“

2. Sv. Ludmila.

(Dle obrazu Hellichova vydaného Dědictvím sv. Cyrilla a Methodia).

Hradův velikán tu k nebi čumí, Po rozkošném kraji vevodí, Lípa šedověká zbožně šumí, Na ní křížek srdci lahodí. Muži, ženy, starci, dítky hladné U hradu si stánek rozbily, Pozvaly jich zvenku zvuky ladné Na hostinu svatě Ludmily. Viz, jak zrakův k bráně upírají, Jakby spásu odtud čekali, Ajhle, již se vrata otvírají, Pláč a nárek rázem přestaly. Kněžna svatá přívětivě vítá Hladem umořenou chudinu,

Básně

od Jana Soukopa.

1. Smrt sv. Cyrilla v Římě.

(Dle obrazu Hellichova vydaného Dědictvím sv. Cyrilla a Methodia).

Přístup Moravě, přístup blíže, Viz, jak apostol tvůj umírá; Cyrill, jenž ti kázal blaho kříže, Na věčnost se tiše ubírá. Poslušen jsa hlasu papežova K Římu radostivě putoval, Skvělý důkaz dala jeho slova, Ryzost víry vždy že zachoval. S bratrem Methodiem milým spolu K Petrově se skále dostavil, Tam však k Moravanů věrných bolu Jeho duch se k hvězdám odplavil. Ajhle lože, na němž tělo klesá Na Moravské roli zhubené! Cyrill nenařká, ale plesá; Blížíť se mu slastitoužené. — Zdrůmna jedné doby spatřil Christa, An mu kyne tvář milostnou; Poznal, že mu není tuto místa, Že již skoná dráhu žalostnou. Proto svolal vůkol lože svého Bratra, učensky milené; „S Bohem“ dává z nitra upřímného, Dřív než zajde v kraje vzdálené. Vzácný klenot na srdci mu leží, Těžce jen se od něj odloučí — Víš-li, Moravičko, oč mu běží? Slyš, co bratru vřele poroučí: „Methoději, soudruhu můj statný! Dva jsme byli posud spřežení, Úkol týž jsme měli blahodatný: Moravanů milých spasení.“ „Hospodin mne nyní k Sobě volá, Tělem zemden padám na líše; Bez nás lid ten bludu neodolá, Nepozná mír Pána Ježíše“.

Pacholček po boku jí zkvítá,
Spěchá krmit nuznou rodinu.
Roucho královské mu mile sluší.
Více pak jej šlechtí prostota,
Jakou vtiskla útlounké již duši
Zbožné báby známá dobrota.
„Ajhle vnuku, vece, těchto hostů
Christus Ježíš poslal s nebe nám,
Kdo jich přijme, tomu rajských skvostů
Otevře On věkovitý chrám“.
Proto pacholček krmy nese,
Kněžice jich chudým podává,
Slza v oku každinkém se třese,
Hod již svatý všechněmu nastává. —
Než i duše nuzná hody slavi,
Zbožný kněz ji svatě častuje;
Pacholátka pobožně se baví,
An jim slovo Boží zvěstuje.
Jako druhdy Spasitele Christa,
Obklopily dítky nevinné
Sluhu Páně, an jich mysl čistá
Zrcadlí se v tváři dětině.
Viz, jak bystře naslouchají uši,
Zraky jak se v knize koupají,
Hltavě jak s nezkaženou duší
Obrázky a slova lapají. —
A tak dvoje krmy denně skýtá
Ludmilina ruka chudině,
Anjel Boží všechny dary čítá,
Na zlaté jich přše listině.
„Zaplať Pán Bůh! rtové šepotají,
„Zaplať Pán Bůh!“ želá ozvěna,
„Zaplať Pán Bůh!“ větéřkové hrají;
Stalo se — Bůh jest jí odměna.

3. Návštěva.

Ajhle, luna bledne, žezlo své již skládá,
Královna že denní na blankytu vládá.
Ptáčekové již vstali, Bohu písně ludou,
Vědouce, že opět nasycení budou.
Ba i kvítka něžná očka otvírají,
Po smutné zas noci mile rozkvétají.
Řadostné aj zvuky tekou s nebes báně,
Celý svět se modlí slavně „Anjel
Páně“. —
Brzo po klekání za nedrahnou chvíli
V ranním plesu tvorstva temný zvoněk
kvílí;
Volá, smutně volá, žalné slesky dýše,
Jakby nářek vedl z tajné duchův říše.
Marně nesvolával. Zástupeček malý
V čele maje kněze k chrámečku se valí;

Mlče všickni jdou, a pouhý krok již hlásá,
Že se mysl jejich k vážné době pásá. —
Vůkol kostelíčka zahrádečka zkvítá,
Záhoneček jeden nad jiné jich vítá;
Červené a bílé růže se tu smějí,
Smutkové však vrby bolestně se chvějí.
Kněz i průvod jeho před zahrádkou
smeká,
U záhonku toho na kolena kleká,
Znamenají křížem posvátnou tu zemi,
Oko slzu roní, jazyk vážne němý;
Rtové jenom věstí, co jich duše cítí,
Rosa slzí vlaščí smutečné to kvítí. —
„Ach jak nám tu hořko, přece však i
sladko,
Mluv, ach mluv jen slovo, drahá milá
matko!“
Vzdychají tu dítky, želí kněz vnuk
vděčný,
Neb jich lásky svazek poutá věkověčný.
Mladistvého kněze u srdce to svírá,
Touhou po stařence div že neumírá.
Vždyť ho pěstovala od dětských roků,
Střežila co matka láskou jeho kroků,
Základ všeho blaha útlé duši dala,
Stromek bázně Boží záhy štěpovala.
I když domu vzdálen ve chrám vědy
vcházel,
Stařenčin duch strážný vždy jej dopro-
vázel.
Jakou slastí zplály ctihodné jí tváře,
Po prvé když zřetla vnuka u oltáře!
Simeon jak druhdy, Boha velebila,
Takovou že milost jemu vymodlila. —
Spí, ach spí již v hrobě srdce ono vroucí,
Nevypadla láska nikdy nehynoucí,
Láska ona věčná na základu kříže,
Za hrobem co duše ještě s námi víže.
Protož dítky, vnuci hřbitov navštívili,
Věncem nezabudky hrobku ozdobili.
Než i duši milé vzácný dar se chystá,
Občerstvena bude tělem, krví Christa.
Hle, již svatý hlahol po chrámečku vane:
„Odpočinek věčný zesnulým dej Pane!“
Na oltáři Božím tká se páska zlatá,
Živých, mrtvých pojí obět svatosvatá.
Serafové s nebe rychlým letem spějí,
Útěchu již do všech srdcí donášejí;
Slza žalu prchá, oko zbožně září,
Svatý mír již kvete na každinké tváři —
Berouce se z chrámu Bohem posílení
Ještě jedno nesou k rovu pozdravení.
Kvítky zasmušilé vyjasnily oči,

Jako po dešti když slunko povyskočí,
 Líbý vánek věje, vonné lípy šumí,
 Srdce léto řeči snadno porozumí;
 Dívky to jsou něžné, ježto duše milá
 Za návštěvu dítkám, vnukům odesílá.
 Po růži jim dává zahrádečka její,
 Jižto na památku domů odnášejí.
 Posléze co srdce roztoužené dýše,
 Anjel na kříž hrobní zlatem takto píše:

„Umráje Ježíš Matku milou
 Janu pod ochranu dává čilou,
 My pak dítky, vnuci Christu Pánu
 Tebe, drahá, kladem pod ochranu;
 Dřimej sladce v stínu kříže Jeho,
 Až Jej uzříš Spasitele svého;
 Tam nás nový život opět spojí,
 Smrt již nikdy — nikdy nerozdvojí!“

Čtení rozmanité.

1. Hluboké orání.

Jeden z nejdůležitějších potrochů v nassém hospodářství pozůstává v rozsáhlém rozšíření pluhů železných. V Čechách pluh zvaný ručadla i v ony krajiny proniká, kde posud pluh s dřevěnými destkami panovaly; jmenovitě v Čestoměřské pahorečce. Na Moravě zase Zugmeirův pluh s železnou destkou velice se rozšířil; bohužel, že v desíti letech pluh s dřevěnými destkami toliko v upomínce lidu tisků budou; — Vedasťto bude mui usudek za přepiatý považovati, když se vyslovím, že dřevěné pluh rozvíjetu hospodářství po bývalé robotě jednou z nejdůležitějších záhod jsou; po bližším uvážení přestědci se o pravdivosti tohoto výroku. Má-li se osení podařiti, musí mu hospodář dobrou úpravu dáti. Ta pozůstává v dobrém hnojení, a v dokonalém vzdělání roli. Dřevěný pluhem toho ale nelze nikterak dosáhnouti. Dřevěný pluh mimo železnou radlici vsedky druhé částky dřevěné má, podesswu i destku. Při dřevě je ale tření, které v zemi při orání povstává, dva- i třikrát větší, jako při železe; při orání dřevěným pluhem totiž dva potahy sily vynaložiti musejí k tomu, co železným pluhem jeden potah dokáže. Proto jsou dřevěné pluh tak malé, téměř jako dětská hračka, a přebce dobytci jimi mnoho trpí.

Hluboko do prsti nesmí s nimi zajeti! Jsouť užlé a berou teby i užlou brádu. Pole po nich vyhlíží ne jak zorané, ale více jako rozvrtané: a to jen na třipalcovou hloubku. Jak mohou po takové

úpravě rostliny růsti? Ranní mají kořinky své vypoušteti? Kdyby pole na plnou hloubku zorané bylo, zasáhnu i kořeny hlouběji; při mělkém orání ale, jak mile utlí kořen o tuhou zemi zavadí, nemůže hlouběji proniknouti, musí přestati růsti, a rostlina slabá a nemohatná zůstává. Přijde sucho, prst třipalcová vyščne, a rostlina chřadnouti musí; kdyby bylo hlouběji oráno, rostlina aspoň spodním vláhem by se byla udržela.

Příklad toho mám právě na očích. Až sto kroků před mými okny nachází se žito jeté. Pole to má prst jen na osm palců hloubkou a ta jest písečná; spodní vrstva pozůstává ze sítě, který se, jak jest, na cestě a silnici zaváží. Z jara (r. 1853) vsud obilí velkým suchem trpělo; žito ale nemůže pětnejší býti, klasy má vesměs na pět palců dlouhé, a těším se, že po níře pole 10 měřic žita obdržíme. A jaká příčina? Jest to arcit Božím požehnáním, zároveň vsat také přičiněním hospodářským. „Přičiň se člověče, a Pán Bůh ti požehná“. Ono pole dostalo dobrou úpravu jak hnojem tak i orbou.

Milí krajané! Sledte jen pilně na rozšíření železných pluhů ve svém okolí, a tím prokážete nejvěstší dobrodiní spoluobčanům svým a vesměre vlasti. Rent mnoho oprav, o jichžto zavedení nám jde, a ty jsou: železné pluh, rozmnožené pěstování píce, a dobré zacházení s hnojem. V těchto třech článkách jest vsedken prospěch v hospodářství obsažen.

W h h o b a ž e l e z n ý c h p l u h ů. 1. Že-

ležné pluhů nepožadují tolik síly, jako dřevěné; když dřevěným pluhem až čtyř palců hluboko se orá, může se železným pluhem s tím jasným potahem 5—6 palců orati. 2. Železnými pluhů se obdělá denně více než dřevěnými; podestva bývá o celou třetinu širší než na dřevěných. Dobré pluhů berou na střevíc i více šířkou brázdu.

Tedy přicházím k druhému oddělení napsu článku tohoto, a to jedná o hlubokém orání. Snad z předu jsem ukázal jednu výhodu, proč hluboké orání tak prospěšné jest. Prst hluboce vzdělaná podává rostlinám více místa k rozšíření kořenů, a tak i rostliny více prospívati musí. Rostlinám s hlubšími kořeny jest se mimo to méně sucha báti; nevymrznou tak snadno, jako slabé s mělkým kořením. Kořeny svými přijímají rostliny potravu ze země; čím více kořenů, tím lépe růsti musejí. Z toho všeho se přesvědčujeme, že hluboké orání velice prospívati musí. — To ale třeba každému věděti, kdy a kde hluboké neb mělké orání na místě jest; v které půdě, ku kterým rostlinám a v který čas. Může snadno je státi, že hlubokou orbou hospodář poškoditi může, když ji na nepatřičném místě uvádí. — Kde prst dobrá je hluboká, tedy bez rozpaků do hloubky podlé líbosti zajeti se může. Když ale půda z neúrodné země pozůstává, tedy velmi obezřetně zacházeti se musí. Čertť nesmí se nikdy na vrch půdy přinést. Podobně židla kdy v žlutém, hubeném, železovitém jílů jistě se nachází. Když ale spodní prst méně dobrá jak vrchní předce takové vlastnosti má, že úpravou a časem se polepší, tedy opatrný hospodář poznamená ji vrchní dobré prsti přimichává, a dobrým hnojením zlepšuje. Tak u př. posud některý hospodář jen na 4 palce nejhlouběji orá, a rád by hloubku orby až na osm palců přivedl. Vrstva hlubší čtyř palců nemůže tak černá a úrodná býti, jako vrstva horní již dráhná léta přepracovaná. Když rolník pojednou na 8 palců hluboko orá, ublížil by poli na tolik let. V tomto pádu vždy po několika letech hloub oré, a to vždy o palec neb o dva palce, až na žádanou hloubku přijde. Toho žádá opatrnost. Jestliže prospěšnější jednati se musí, když se zloušťky dělají.

U př. takto. Máme pole 20 měřic, které zemáky neb kypou posázeti máme. Brambory požadují hluboké orání. Já se ale obávám, zdali hluboké orání poli neuškodí? Na míře pole při tom nezáleží; štedra nemůže býti tak velká; zorané tedy míru pole na celých osm palců; dvě míry pole na sedm, čtyř míry na šest, šest mír na pět palců a zbytek na obyčejnou hloubku. Při sklizení bramborů budu vidět, jak budoucně jednati mám. Nesmí se ale hned ponejprv sklizení očekávati, to přichází poznamená, jen když není nápadně slabší.

Mimo podstatu spodní vrstvy záleží též na tom, jak mnoho hnoje v zásobě jest. Čím více hnojit se může, tím jistěji též do hloubky jíti se může.

Kdy se má hluboko orati? — Hluboké orání má se na podzim diti, a dílem i v úhoru. Vímek dobře, jak zima na pole působí; zorané pole na podzim plné hrub jest na jaře syké. Hrubý totiž natáhne vodu, voda v nich zmrzne, a ten led roztrhá je, tak jak zmrzlá voda nejšlunější nádobu roztrhá. Senzl.

2. Kukuřice, (turkyně) výborná píce.

„Píce, dobytek, a husí dělá seblata bohatěm“.

Každý dobrý hospodář musí co možná hledět, aby pici rozmnožil. Jen kdo mnoho píce má, může hodně dobytka chovati, a ho s užitekem krmiti; kdo hodně dobytka má, uadělá mnoho hnoje; kdo mnoho hnoje má, má hojně pojevuání na poli. — Pro zelenou pici jest jetel výborná rostlina. Více než čtvrtý díl rolnosti nemá se však nikdy jetelem poseti, poněvadž zkušenost máme, že jetel často na jednom poli setý se nebařívá. U předce jest při každém hospodářství zapotřebi, aby při výborné půdě ujměně polovice, při slabší půdě až dvě třetiny majetku pici (to jest louky k tomu počítaje, kypou a. brambory, když se jimi krmi) zasety byly.

Mimo jetel podává se zelené žito dobytku, pak se seje vika (wikow) a miska. Všedla tato píce potřebuje mnoho semena a tedy i mnoho peněz; miska se seje 3 1/2—4 míry na jtro, a výnos není přiměřený. Míra misky stojí v nynějších časech jistě 3 zl. st., tedy oseti

jednoho jitra 10 až 12 žl. Po jitra míšanky w nejpříznivějším pádu 35 centů se klíbí, obyčejně jen 20—25 centů. Řbž ani práci nečítáme, již míšanka sama hžž brachá jest. Kdo ale poněkud dobře hospodařiti chce, musí chťe nechťe míšanku přece seti. — W tom odpomůžte seti kufurice. Zelená kufurice jest nejlepší píce pro krávy, zdravá a hojnost mléka vydávající. Kufurice na suché seno počítaná, dá 50—60 centů w prostřední půbě. Semena potřebuje se $1\frac{1}{4}$ — $1\frac{3}{4}$ míry na jitra. Seje se ku konci dubna, pať w květnu; jať brzy ji klíbíti cheme. Ponsťého roku jsme seti kufurici tolem 1. května, a seti jsme ji ku konci čerwence a na začátku srpna. Wýnos byl překrásný. — Nemohu seti kufurice dosti wynachváliti. Nejen na nynějšim místě, již w Uhřích jsem widěl její užitek. I w horách, kde kufurice neobzraje, dá se na zelenou píci seti. Jen musíme býti pozorní, aby ji mrazy neustřobily. Půba musí býti wšat silná; spíš lehčí než těžká. Pať k nůssance, tať i ke kufurici rádně jest silně hnojiti.

Henzl.

3. Nejlepší pluh.

Čeměť každá krajina má pluh svůj zvláštní; mohlo by se říci, kolik krajů, tolik pluhů. — Nemůžte jinak býti, než že mezi tolika pluhů přemnoho špatných a velmi málo dobrých jest. O pluhu s dřevěnou destkou ani mluwiti nechci, toho by již nikde nemělo býti. —

Mezi pluhů, které dobrého jména a velkého rozšíření mají, náležejí anglické pluhů, které nasťž ze železa zhotoweny jsou, hřibeli slupnice jsou železné. Největší část z nich nemá žádných koleček, koně se na hřibeli zapřáhají. — Pať tať zwmů Brabantstů, w Němcích Hohemheimstů pluh dobrého jména má. I ten koleček či plužnat nemá; hřibel spočívá na nožce dřevěné. W Rakousích, na Morawě a w jedné části Uher jest Zugmeierůw pluh rozšířen. W Čechách, a w části Morawy pať i mimo hranice rozšřřuje se ručadlo w nowějších časech velmi rychle. Wšech tyto pluhů, dobře-li zhotoweny jsou, dobrými pluhů sluji. Mezi domácími pluhů w Rakousích

jest ručadlo wšbornějši než Zugmeierůw pluh.

W nejnowějších dobách zhotowil wšat býwalý ředitel statku arciknížete Albrechta, nynějši c. k. ministerni rada rytíř von Kheyle na základě počtářstwi pluh, který wšechy vlastnosti má, aby Zugmeierůw pluh z užíwání wytlačil, ba i s ručadlem o záwod šel a jej překonat. Roku 1852 byly od c. k. hospodářské společnosti we Wídni zloušty anglickými, německými a rakouskými pluhů činěny, při kterých Kheylůw pluh wšechy ostatní překonat čistotou práce a lehkostí, s kterou jej koně táhli. Od těch časů začíná se Kheylůw pluh wice rozšřřowati, a každý, kdo ho jednou w rukou měl, za žádnou cenu k jinému pluhu nešáhne. Kheylůw pluh dělají již wšechy wshlášené fabřiky pro hospodářské nářadí w Praze a we Wídni.

U nás na Morawě přewzal pan Eduard Prilisaue, až do jara 1855 ředitel arciknížeci dílny na Židlochowském panstwi, nyní majitel své vlastní dílny w Blučině blíž Rajhradu, Kheylůw pluh k velkému prospěchu nasseho rolnictwi hotowiti, a nžepsaný neostýchá se jej každému dbalému hospodáři odporučiti.

Henzl.

4. Co jest lépe držeti, koně či voly — aneb krávy?

Přicházejí časem za mladosti své do hromady, nejednou jsem slyšel rozepři o nadeřsané otázky. Ti, co drželi koně, wchwalowali si nadeřsedo wšhody jejich přeb woly. Kůň jest čerstvějši než vůl; nemůžte býti špatnějši práce jať wláčení s woly; wozň na trh s tíží jináče než s koňmi baji se obhřiwati; we zních zameže se obili do stodoly koňmi dwatřáte toli jaťo woly. Co se toho týče, že kůň draze žere, to se velmi dobře zaplatí tím, že si wice wybělá. Pať potřeba jen na to ohled wzíti, že čeledín, který za našich časů velmi drachý jest, u koňů málo kdy wice stojí, než u wolů; ba čeledíni za woly se hanbí, a čiperný pacholeť raději s malým platem u koni než s většim mzdou u wolů jest. — Ti sousedé, kteří pro woly se wšflowili, mluwili takto: Hospodář musí na

to hleděti, aby také něco utržil, a poslední krejcar newybal. „Kterému sebláťowí lůň stáče, nezřídla mu při tom lapsa pláče“. Oweš je za nassich časů brachy, dci-li miti pořádného koně, který dožalou práci wykonati má, musím mu pořádně před hubu i pod nohy nastlati; počítejte, že měrice owša za nynějšich časů pod 4 zl. W. č. zřídka přijde; takowých čtyřlatských potřebuje 52 do roka; počítejte, že kůti koně ročně wás stojí 5 zl. stř., že sebláťowí do roka za opravu a nové věci zase jiných 5 zl. stř. dáti musíte. U dvou koni wás to stojí dvojnásobně, což dělá do roka wíce než 180 zl. stř. Sena žere lůň toli co wůl, jen slámy wůl wíce potřebuje. Za 180 zl. stř. museli bychom notnou hromadu slámy sřmíti. Koně, když se mu něco přihodí, hned ras wezme; wola předce sřeněžim. Na wolu mi každým rokem přibývá, na koňowí každým rokem ubývá. — Mnoho takowých a podobných důlazů pro koně a pro woly se mluvilo; a předce jáduj druhého nepřesvědčil, loňat stál na swém, že mu lůň wětší wyháni dobře nahradí, a wolať zase, že práce s woly laciná jest. Já jsem často o tom přemýšlel, jednou se mi zdálo, že hospodář lépe učiní, když woly drží; pak se mi zase podobalo, že musí prospěšnější býti, když se koňmi pracuje. Myslím, že mnohým hospodářům posud stejně se webe. Na štěstí mohu ale teď jim z nesnáze pomoci. Obě ty dvě strany, jak ta, co koně, tak i ona, co woly zastávala, měly pravdu; já toliko dokládám: Kdo s koňmi celý rok ustatwěně pracowati může, drž koně; jinak jest prospěšnější woly držeti. To je takowá prambda pro hospodáře, že když ble ní jednati bude, nikdy na zlou newhodi. Z toho wyswítá, že příliš malé hospodářství beže sřkody koně držeti nemůže. Zkusenou věcí jest, že průřizem na 20 jiter (60 mětic) polnosti k zaprawení práce jest jednoho koně zapotřebí; kde mnoho řepy, brambor, řepky a podobných okopanin se pěstuje, jest na méně jiter, kde se méně okopanin seje, na wíce než dwacet jiter jednoho koně potřebl. Jen ten s wyhobou koně držeti bude, kdo na dwa koně polnosti má. U jednoho koně je zapotřebí čeledína jako u dvou, a čeledín mnoho stojí;

potřebuje se na čeledína se strawou obyčejně wíce než 100 zl. stř. do roka. Tím se zdrazí jeden lůň welice; i třebas by hospodář sám pacholčil; ten musí práci swou ještě wýšše ceniti než čeledínowu. W tom pádu, kde hospodářství jen pro jednoho koně wystačuje, učiní hospodář nejlepší, když tráwy zapřáhne. Wšak později o tom promluwíme. Kdo tedy 40 jiter neb 120 mětic wysewky má, může dwa koně s prospěchem držeti, když po celý rok je zaměstnává. To ale není wždycky. W zimě zwláště musí hospodář po práci se ohlížeti. W krajínách, kde jsou tomárny čili fabriky, najde se nejjednodušší zaměstnání pro koně. W jiných krajích musí hospodář opatrně pro zimu práci uschowáwati. Dřewo jest snadno nawezeno. Wíc než 12 sáhů s tíží kdo potřebuje. Snij již wíce stojí práce; w zimě ale jen ten hnuj wywážeti bude, kdo při swém hospodářství hodně brambor, řepy, neb podobných rostlin sází. Kdo se nachází nedaleko wětších měst, bude pilně hledět mnoho hnojima z města wywésti; al to jest hnuj, blato, popel, rum ze stavení, neb odpadky od řemeslníků, jak koželuhů, mydlářů, řezníků a t. d. Také se nachází často pro pilné hospodáře jiné práce. Z rybníků wywáží náplaw na pole, na luka, též na hnojistě, aby hnuj jim přitřívati mohl. Na polích neb lukách má dolinky a hlubiny, kde se úrodná prst na kolik střewiců hluboko nachází, neb kde slin umístěn jest, ten rozwáží po hubených rolnostech. Kde prospěšno jest wápniti, přiwáží se kámen w zimě na to pole, které se wápniti má, aby se tam z jara wypálil. Dobrý hospodář nebude též leninů i na wíce mil pro sábru (gyps) si zajeti. — Bedlivý hospodář nalezne pro koně práci w zimě, i kdyby ji měl sřpenblířowou hlawou ze země wyhrabáwati, a bude se teprwa pak po wyběřku ohlížeti, když již pra nic doma dělati nemá.

Budeme tedy tentráte koně držeti, když dostatečně rolnosti a práce pro ně máme. Kdo ale z hloupé chlouby koně drží, aby se o něm řeklo, že koně má, koně bez užitku státi nechá, a k tomu se wšemu s opowržením na souseda pohlíží, který woly neb jen tráwy na potah má; ten nejen že wělkou sřkodu na swém jmění trpí, ale i náramně zpozdlý jest.

Neb koně sami nedělají čest hospodářovi, ale každý dobytek dobře chovaný, zvláště krávy. — Při držení volů hospodář zvláště dobře pochopí, když je na podzim vykrmí a probá, a z jara zas čerstvé voly koupí. Voly, které v zimě jen v stáji jsou, též dosti vysoko přijdou; přece ale jejich práce lacinější jest, než loňská, nejsou-li koně v zimě zaměstnáni.

Pro malého hospodáře zůstane ale vždy nejprospěšnější pro potah krávy držeti. Když s nimi pozorně pracuje, a v čas práce jim přilepší, netratí mléka, ba mnohým krávám třechu práce k užtku slouží. — Z jara a na podzim svoje volnosti snadno krávami obdělá, v čas dělání seno a v čas žni seno a obilí svezje, a po ostatní čas, větší část v roce, zůstane krávy státi.

Při takovém hospodaření s krávami musí býti ale rolník opatrný, aby je nepřehnal. Více než půl dne by neměl s nimi pracovati. To se snadno může státi při mnohých hospodářstích. Tak u př. při některém drží se pár volů a pár kráv. Teď ale rolník bude 4 krávy a žádné voly držeti; ty 4 krávy vsedky přiučí, ráno zapřáhne jeden pár, obpoledne druhý, a tak jich střídá. Proto s lidými studem jen prýč, nehanběte se hospodáři, za krávami chodit; pokládejte si to za čest, k nejlepšímu svému pokladu se přiznávat.

Počítejte, oč se každý stane zamožnější při páru krav. Kráva dá tele, které když se odprodá; 6 zl. st. přinese. Pak když dá kráva dobře chovaná jen 2 másky mléka za den, dělá do roku 720 másků mléka, a ty jen po třech krýčcích počítáno, dělají 36 zl. st. dechomady s teletem 42 zl. st., a u dvou krav 84 zl. st. Doma-li se mléko zpotřebuje, usetříte na jiné potravě ty peníze; hospodyně-li něco odprodá, nepůjde na vás, abyste ji na myšlo, na hrnce, na šaty pro sebe a pro děti dali, ona to sama koupí; tak vám zas z kapsy neubude. —

U jednomu městečku v českobudvarských horách začínají též krávy k potahu chovati; každý rolník si to nemůže dosti vynachváliti, a diví se, jak tak zpozblí spíše mohli býti, že myšlenka ta jim spíše nenapadla. U okolí mém drží velká

silá menších hospodářů krávy k potahu; a velice si to chválí. **Senzl.**

5. Řepkový olej (Rübsöl) místo másla.

V Lipsku s novým rokem 1855. zřídila se dílna (fabrika) na maštnotu olejovou, v nížto se syrový, čerstvý olej řepkový v maštnotu čistou a úplně chutnou bez čichu odporného připravuje. Zkoušky s touto novou maštnotou předsevzaté osvědčily, že jest pro zdraví zcela neškodná, což také vysvědčení lékařské dowozuje. Kuchařky a pekaři, jakož i hospodyně u vaření a pečení zběhlé přesvědčily se, že se maštnota ta ku strojení jidel a k nejrozmanitějšímu pečivu výborně hodí, a že máslo dokonale nahraditi může, ba že pečivo s touto novou maštnotou jest mnohem kypřejší a pěknejší nežli s máslem. Prospěšnost tohoto vynálezu vysvitá z toho, že olejové maštnoty této potřebuje se jen dobrá třetina proti obvyklému máslu. Fabrika ta robí denně 10 centů maštnoty olejové, a bude moci i více za den vyráběti, jak mile větší poptávka nastane. Jelikož vsat jedna fabrika nestačí, tudíž ona společnost tajemství své za plat vyjemi každému, kdožby podobnou fabriku v jiných zemích zaříditi chtěl. Fabrika Lipská zaplácá přímo nejméně 25 liber každému na zkoušku.

6. Stroj na šiti.

Hlavní agent F. Wittenberg ve Vídni převzal r. 1855 v čas války proti Rusku zaopatřiti 40,000 kusů kalhot pro vládu anglickou, které v šesti nedělích zhotoviti se musely. Aby se úloha ta mohla vykonati, bylo by zapotřebi takového množství dělníků, žeby se ani nebyli sehnali; ale Mooresův stroj na šiti vykonal to snadným způsobem. V domě ku práci té ustanoveném (Wollzeile číslo 780, 2. patro) pracovalo 29 takových strojů na šiti a 70 lidí. Takto i s obřízáním přistřihováním zhotovilo se denně — 1000 kusů kalhot, čím se dokázalo, že stroje na šiti v nutných pádech a ve velkých potřebách šatstva nepochybně potřebné jsou. Naším krejčímu ku pomoci a k rozjímání!!!

7. Ceny obilní v Brně od r. 1836 - 1854 ve stříbře.

Průměry celoroční.

	pševnice		žito		ječmen		ovos		hrách		čička		řazolky		tur. pševnice		proso		jáhle čili proso		sěno		sláma	
	zl.	fr.	zl.	fr.	zl.	fr.	zl.	fr.	zl.	fr.	zl.	fr.	zl.	fr.	zl.	fr.	zl.	fr.	zl.	fr.	1 cent	1 kop.	zl.	fr.
1836	2 18	1 18	1 5	—	47	2 37	3 10	4 36	1 38	1 28	2 35	1 9	2 55											
1837	1 50	1 4	—	55	—	43	2 —	2 18	2 28	1 26	1 26	2 34	—	43	2 34									
1838	2 12	1 42	1 34	—	58	1 50	1 48	2 5	1 40	1 50	3 8	—	48	2 25										
1839	2 49	2 20	1 38	1 6	2 3	2 5	2 2	2 5	2 10	3 25	1 —	2 27												
1840	2 54	2 10	1 34	1 10	2 5	2 20	2 12	1 50	2 5	3 17	1 8	3 26												
1841	2 12	1 40	1 21	1 1	1 46	2 11	1 49	1 43	1 52	3 4	1 8	3 55												
1842	3 6	1 51	1 34	1 8	2 51	3 37	3 6	2 55	2 24	3 55	1 34	4 38												
1843	2 51	2 1	1 33	1 8	2 33	2 52	3 31	1 47	2 39	4 17	1 15	3 51												
1844	2 35	1 46	1 12	—	52	1 55	2 18	2 4	1 36	2 21	3 28	—	51	2 45										
1845	3 32	2 38	1 44	1 —	2 29	2 59	2 26	2 10	2 33	4 3	1 1	3 14												
1846	4 4	3 26	2 16	1 26	3 26	4 8	3 12	2 38	3 5	4 39	1 9	4 28												
1847	5 33	4 26	3 18	1 42	4 57	5 41	6 1	3 30	4 30	6 28	1 42	4 50												
1848	3 37	2 22	1 36	1 5	2 44	2 55	3 11	2 5	2 21	3 48	1 17	4 8												
1849	3 39	2 12	1 40	1 20	2 20	2 43	2 28	2 30	2 3	3 13	1 26	4 55												
1850	3 22	2 4	1 46	1 19	2 20	2 47	2 25	2 34	2 4	3 10	1 36	5 12												
1851	3 56	2 56	2 27	1 46	3 15	3 23	3 6	2 55	3 8	4 51	1 44	5 31												
1852	4 37	4 16	2 54	1 40	4 42	4 48	4 28	3 20	3 48	5 48	2 —	7 32												
1853	4 48	3 48	2 45	1 53	3 59	5 12	4 29	3 18	3 27	5 8	1 56	8 30												
1854	7 43	6 17	4 15	2 38	6 6	7 23	6 48	5 6	5 53	8 40	1 33	6 43												
Průměr desetiletý ob roků 1845— 1854	4 30	3 26	2 28	1 35	3 38	4 12	3 51	3 —	3 17	5 —	1 32	5 30												

Tyto obilní ceny sestaveny požádám milým krajanům, a doufám, že jich dobře upotřebí. Při cenění statků a přibý, jako, když nějaký účet pozemků činiti chceme, nemůžeme se obejít bez průměrných cen obilních a pševných. Všechy takové účty musíme se provést na základě ceny průměrné posledního desetiletí.

Senzl.

Díky a prosba poradatele. — Již vloni těšil se Moravan, že bude obohacen články předáležitými — do polního hospodářství výhodně sahajícími. Shledal se sklamaná. Letos pak, hyv počten zásilkou Vašnostinou, tím více pyká, že již vloni znamenité zkušenosti Vaše v oboru tomto členství svému nepřinesl, an se přesvědčil o jádrnosti článkův těch. Raďte upřímné a srdečné díky moje laskavé přijmouti, a spolu také prosbu mou oslyšenou nenechati, která již nyní Moravě na rok 1857, a dá-li Pán Bůh i na budoucí roky na paměti má. — Nejděší, velmi důležitý článek o lučnictví, letos již jsem přijmouti nemohl; přijmu ho však s radostí na rok i s výkresy potřebnými, jež teprv musím dáti zhotoviti. V okamžení tomto mi ještě nebyly zaslány od Vás. Prosím o ně a opětuji předešlou žádost svou.

8. Poukázky hospodářské.

Whnoš slámy stojí vždy w jistém poměru k zrní:

Na 1 míru pšenice whp.	160—180 lib. slámy.
" " " žita "	190—210 " "
" " " ječmena "	100—115 " "
" " " owsa "	58—95 " "
" " " hrachu "	160—200 " "
" " " spalby "	60—65 " "
(samopse)	

Whnoš celoroční louk nejlepších, které se mohou zaplatují, a často hnojí, bývá 62—75 centů sena. Obvyčné dvousetné louky nejsou mezi 30—40 centů sena; špatné jednočetné louky 10—15 centů.

Na prostřední trávní, která živá 8 centů váží, počítá se w krmení dvě třetiny koně, tedy dva koně na tři trávy; —

1½ hřiběte jedno- až tříročka, tedy tři mladé koně na dvě trávy. —

¾ tažného wola, tedy tři woly na čtyry trávy. —

2 kusy mladého hovězího dobytka od 1—2 roků.

10 prostředních owec.

Cenění hnoje bez vážení

býje se následujícím způsobem:

Slámu, seno neb senní cenu píce s dvoj-
tou multiplikujem.

Jisté hospodářství klidí 100 mand. žita
30 " ječmena
50 " owsa

pať stromi dobytčím 300 centů řepy.

Mimo to sklizi z luk sena 80 centů
jetelů 100 centů.

Ze 100 mandelů žita 180 centů slámy
tu sklani dílem . . . 180 Ct. (steliwo
neuwbá se w senní cenu.)

3 30 mand. ječmena 50 Ct.
slámy, w senní ceně . . . 25 Ct.)

3 50 mand. owsa 150 Ct.
slámy w senní ceně . . . 75 Ct.)
300 Ct. řepy w senní ceně 100 Ct.) sena
180 Ct. sena z louk a jete-
liska w senní ceně . . . 180 Ct.)

560 Ct. suché
píce a 560 Ct. dvojťou multiplifikováno
bývá 1120 Ct. hnoje nebo po 15 Ct.
fůra, 74 fůr hnoje.

Tolik nadělá hnoje to hospodářství.

Žal mnoho dobytka bude držeti to hospodářství? Stráwa, která 650 liber živé tíže má, potřebuje celoročně 70—75 Ct. píce w senní ceně, pať 20 centů slámy tu sklani; bude tedy na zářobu 560 centů suché píce ssest až sedm kousků hovězího dobytka moci držeti.

9. Kdo tráví?

Přemnozí lidé myslí, že žalubek tráví. To jest omyl. Žalubek jen připravuje potravu k trávení; on koná něco podobnou službu jak huba. Teprw ve střevách potrava přechází do zvířecího ústroje. Délka střev u našich domácích zvířat jest následující:

56—88 palců u koně
115—136 " u hovězího dobytka
77 " u owce
45—76 " u kozy
44—60 " u prasat.

Čím delší cesta jest, kterou potrava ve střevách konati může, tím lépe potrava se wšřsaje. Proto koně, že krátké střeva mají, slámou neuživíme, kdežto hovězí dobytek ač bídně předece při slámě živo býti může.

Nejlepší způsob poznati, jestli semeno klíčilo bude.

Wzme se buď dva neb i jeden kousek sušna, nejlepší černé aneb aspoň tmavé barwy. Ty kousky se spíše do vody namočí, pať na místu položí; několik semen na sušno se položí, a pať ještě mokřým sušnem se přitryjí. Místa se postaví na teplé místo nebaleto kamen, nesmí wšřať býti horké. Přihlídati se musí, aby sušno nemohlo, ale též aby ve wodě neplo- walo. K tomu cíli může se místa nakto- niti, coby dolní kraje sušna ve wodě le- žely, sušno pať wodu táhne a wšřlost brží. W nejkratším čase zrna zdramé klíči. To jest nejlepší prostředek k wšřetření dobroty jetelového, trawného, mrkwového a jiného semena a touto jednoduchou zkouškou často velké škodě předejiti se může, když jsme staré neb zkažené semeno koupili.

Senzl.

10. Každá hospodyně si může sama cukr dělati.

Hospodyně! máte-li řepu a trochu trpělivosti dbalé, dělejte si cukr samy podle těchto pravidel.

1. Řezte hospodářům, aby vám kus pohnojene půdy posázeli řepou cukrovou. Těho si řepa žádá a jak s ní nakládati, hospodářům dobře známo jest. — 2. Vyberte zdravé řepy, obvažte 1 centnů (nebo podle centů budeme zde měřiti) oloupejte je a operte, vložte do měděného kotle, nalezte čisté vody a dřevěným vítem přikryjte. Pod kotlem složte oheň, a nechte řepu tisse vařit; nemíchejte, ucobracejte, až poznáte třeba vidličkou, zdali již naměklo jsou uvařeny. Za tři hodiny bývají měkké. Aťšak každá hospodyně umí řepu uvařit. — 3. Měkko uvařené řepy celé dají se hned za horka do čistého měchu (pytle) a takto do tlaku čili do lisu (do presu). Sned obtíká pěkně čistá, jasná šťáva. — 4. Tato čistá šťáva proleje se strže lněnou šatku (lněné plátno) do kotle zase čisté vyhnutého. Něco šťávy nedzte si na straně ku přilevání. Učiňte pod kotlem zase prudký oheň, šťáva počne se vařit — a včil počněte míchat, míchejte bez ustání, pravím, míchejte dobře! na tom míchání nejvíce záleží, aby šťáva měla vsudby stejný mírný stupeň horka, i aby voda z ní rychle párou odcházel; každé místo musí nachábeni býti dotýkáno. Toto míchadlo (kopist) budíž z měkkého dřeva, dole širší, novým lněným plátnem vypařeným owinuté. Míchejte a napomáhejte rychlému vycházení páry. — Tato šťáva ráda přetřpuje, proto mějte při ruce té čisté šťávy ku přilíti, abyste kypění předešly. Aťšak při bedlivém míchání sotwa nastane více než mírné vaření. — Šťávy v kotli vždy méně bude, a jak se více směšnává, tak oheň vždy umenšujte, a stěny kotle smazujte šťávou, aby nemohla se nikteral připáliti. Když šťáva zhuští a vyhlíží již jako syrop, tedy ještě oheň zmírněte, aby se šťáva nepěníla. — Šťáva z celých řep vytlačena jest tak jasná, že nebhývá třeba pénu oddírati; ale nestodí sebrati ji, když se okáže; jestli pak znamením prudkého ohně, ten musí tedy zmírněn

býti, neboť nejedná se zde o var, nýbrž jen o výparu; voda se musí vyfouřiti — — míchejte, míchejte! jeden a druhý zkoumej, zdali již doba krystalisace (srostání, sřazení se, tvrdnutí) nastala. Vezměte nyní, omočte špici v ten syrop, vytáhněte a nechte splývat, učiní-li se při odkapu háček, jenž k noži se zase táhne, tož se doba krystalisace blíží. Když při odkapu tenounká nitka sotwa viditelná obskočí, tehdy důležitá doba krystalisace nastala. K úplnému přesvědčení učiňte takto: Omočte nyní, dejte odkapnouti jak hrách wellou kapku na lžici, a tu držte až něco déle než jednu minutu na studené vodě; učiní-li se zde sřabánek čili ložička viditelná, na niž můžeme sáhnouti prstem aniž by lípla: tedy dobře již — honem vezměte kotel od ohně, aneb honem oheň pod ním uhasněte.

5. Šťáva, zdali nic zanedbáno nebýlo, jest jasná, sotwa něco nahněblá. Tuto šťávu čili syrop vybělejte z kotla a do suché nádoby dejte. Kamenné jsou nejlepší. Když šťáva až na 40 stupni se ochladila (t. j. až v ní prst vydrží, aby se nespálil) tut na každou libru přimíchejte dobře nastrouhaného cukru $\frac{1}{2}$ lotu. Druhého dne jest ze šťávy hmota hustá trupičnatá.

6. Aby tím jistěji nestala se žábuá chybá prudkosti ohně, může se takto učiniti: Když šťáva zhuští již co syrop, může dáti se do menší nádoby, a ta do větší se postaví, v nížto se voda vaří; to jmenují pární koupel; tu ostane horkost vždy rovná.

7. Tu trupičnatou hmotu, která jest příjemně sladká, nechme v té nádobě nedaleko kamen státi. Krystalisace čili tvoření cukru vždy pokračovati bude; učiní se tenký sřabánek pěnný na povrchu. Vždy za 8 dní zamíchejte tím. Za 14 dní neb za měsíc bude vše ukončeno.

8. Jestli pozůstává odloučiti cukr od syropu. Vezměte měch z pevného hustého plátna, a dobře zavažte. Dejte do tlaku počátečně levného, potom tlak potužte, ale zponenáhla; vždyť víte, jak tvoroh se dělá. Polovice jest dobrého syropu a polovice cukru; kdyby se zdálo, že syropu jest mnohem více, tedy hleďte,

abych udanou cestou syrop ještě znova došel ku krystalisaci.

Ku rychlému přehlednutí klademe ještě znova ten pořádek: 1. Vezměte 1 cent řep oloupaných; očištěných. — 2. Vloďte do měděného kotle. — 3. R. p. o 7 hodinách ráno dejte řepu vařit. — 4. O 10. jsou uvařené. — 5. Vytlačte z nich šťávu třeba na dvakrát. — 6. Šťáva váží asi 66 liber. — 7. Ostatky váží 22 liber. — 8. Vodou vypařilo se 21 liber. — 9. O 12. hodinách počne výpara. — 10. As o 7. hodinách nastane doba krystalisace. — 11. Když se šťáva vzbírá, mívá 60 stupňů tepla. Za 2 hodiny má 40°. 12. Šťáva váží nyní 16 liber. — 13. 8 liber jest syropu a 8 liber cukru. —

Tuto máte vřeschnut. Nyní spočítejte užitek. Za cent řepy platí se 32 krejcarů stříbra; pak dejme tomu, že se za 30 krejcarů spálí dříví; tož máte 8 liber cukru za 1 zl. stříbra a 8 liber syropu zadarmo. Hospodárně vevšesté, které řepu a dříví nepočítají, mají to vřescko za svou velikost.

11. (Turkyňový škrob).

Přerovštímu škrobáři panu Fiedlerovi po mnohých křičebných potujích pobařilo se, z turecké pšenice čili z turkyňě škrob robiti, kterýž bělostí a dobrotou svou škrob pšeničný převyšuje a o čtvrtinu lacinější jest. Čistoty a škrobených sušen milomnice mohou se z vynálezu tohoto upřímně zaradovati, neboť jejich manželové a tatičkové nebudou již tak tuze hubovati na škrobené sušce, když bude škrob o tolik lacinější. Jen coby to zase ti páni škrobáři nejal nespátlali, aby škrob turkyňový snad přece nebyl tak dráhý, jako škrob pšeničný. — Posud nebylo možno, leskle žlutou špinu ze zrnek turkyňových při robení škrobu dokonale odstraniti; proto měl turkyňový škrob posavádm žlutou barvu a k ničemu se nehodil. Nebo mladá žena a dospělá panna by to nevěděly a ve svátek ani za dukat nezvala bílou sukni nebo rukávce zžloutlé na sebe; onot jich již to dosti nuzí, že polo- nebo cele-bavlněné plátno, které snad za čistou přízi koupily, jim časem svým

zžlutá. Je pravda, špatným pradením i samopřízné plátno žlutne, místo coby mělo po každém prádle bělejší býti. — Ale ještě něco o tom novém turkyňovém škrobu. Turkyňový škrob, panem Fiedlerem v Přerově na Moravě vynalezený a zhotovený poslán byl odboru, kterýž věci do Pařížské výstavy chystané skoumal, a tento odbor uznal Fiedlerův turkyňový škrob za tak dobrý, že přimolil, aby se do výstavy poslal. To ovšem není co nového; neboť již mnohá nová, vřeborná věc vymyslíla se hlavou Moravskou, a Angličané, Francouzi i Němci se ji ani dosti vynabívali nemohli. Jen řehbýchom na naši Moravě měli samé takové rozumné hlavy, coby se z toho radovali, že jsou hlavy Moravské; ale někteří vzbárají se hlavy Moravské za Frankfurtské, a tu bývají strassně směšné, i řehy sebe více vlasti své škrobili! — Nový vynález tento může státi se důležitým. Turkyňe, jižto se zláště v jižné Moravě mnoho sází, posud toliko na krmení dobytka, a teprv v posledních rocích také k vyrábění lihu (spiritusu) se upotřebila. Málo kdy se mlela na mouku a na krupici; nebo mouka a krupice turkyňová Moravským jazyčským jaksi nechce chutnati. Škrob, jehož se mnoho potřebuje, zhotovil se posud toliko z brambor a z pšenice, čím veliká síla této dobré potraviny lidské na sušcích a na rukávcích se roznese, což v brachách časích jako nyní, zajisté cenu potraviných věcí zvyšuje. Vynálezem páne Fiedlerovým nejen množství brambor a pšenice pro stravu lidskou se ochráni, než ostatky po zhotoveném škrobu turkyňovém při náležitém nakládání dávají také vřeborný lih. Také syrob páne Fiedlerův z turkyňe robený jest o zvláště dobrý.

12. (Nový způsob brambory strojiti.)

V novínách roku 1855 roznášel se nový způsob, brambory chutně strojiti. Syrové brambory se oloupají, a dají se bez vody do hrnce nepolévané. (Pro hrnce takové památné jest město Ivančice na Moravě, jakož o tom povědino v onstém Moravanu 1855. na straně 76.) Hrnec s bramborami se

přikryje plechovou křidlicí (může se i hliněná k tomu vzíti) a hrnec se převrátí tak, aby křidlice plochá dole byla; a tak se nechá poblé horka hrnec s bramborami déle neb kratěji státi. Vobnatost se z brambor vypaří a brambory stanou se moučnatými a výborně chutnými. Tento způsob strojení brambor odstraňuje vodu, na kterou se nyní všeobecně žaluje — totiž vobnatost a mazavost čili lepkavost. — Avšak způsob tento brambory strojiti bez vody není nám na Moravě nic nového až na to, že se mají oloupati čili ošťrabati; neboť wime a sami jsme v letech mladosti své toho zkusili, že dělníci a ženci, jsouce po celý den na poli, a nemajíce na blízku vody, brambory dávají do hrnce nepolévaného, přikrývají ho křidlicí nebo polkličkou, a obráceně ho postaví do ohně, který kolem hrnce ješ upraven brambory chutně i jidlu přístroji, tak že welice moučnaté jsou. Dle způsobu nového avšak možno i v troubach takto je sucha chutně přístrojiti brambory. Za zloušťu nebude nic platit. —

13. Nedo zralé brambory dají se k rychlému dozrání a k brzkému požívání přivésti.

Brambory se musejí včasné sázeti v záhonkách, kteréž pokrývkami od mrazů chrániti dlužno. Potom se co možno nejdříve kopčejí (ohrnují), v kteréžto práci se pořad prozřetelně pokračuje, aby vysoké kopčičky powstaly. Jakmile brambory jen poněkud wyrostou, prostoumají se kopečky obyčejnou motýčkou a brambory k jidlu potřebné se wyberou; ale kořínky s malými bramborami se pečlivě zase zemi zahrnou, aby dále rostly. Wybrané ještě nezralé brambory dají se do bedny pískem suchým naplněné, tak aby se nebotýkaly, a nejvornější jich vrstva pokrýje se pískem na pět hlubokým. Bedny tyto musejí tak se postawiti, aby jich ode wsšad slunce mohlo osvěcovati. V počasi deštivém se bedny musejí přikryti. Po šesti nebo sedmi dnech dosáhnou brambory své úplné zralosti, tak že se výborně hodí k jidlu. Kdožby chtěl denně čerstvé brambory míti, pokud jich na poli ještě nebývá, může sedm beden sobě zjednati, po pořádku

zralé brambory z nich vybíráti a zase nově naplňowati.

14. Nejlacinější topivo a světlo.

V Londýně wynalezl jakýsi pan Puls, rodem Slezák, nejmírně laciné topivo a spolu také i hned světlo. On topí a osvětluje celý dům rozlučenou vodou po celých 24 hodin jenom za $\frac{3}{4}$ krejcarů stříbra. Podivno jest při tom, že vodu vodou rozlučuje. Jeho baterie, 1000 párů plíšťů počítající, ale nově sestavená, naplňuje se toliko obyčejnou vodou bez kyselin, a rozlučuje vodu tak rychle a trwale, že plyn wodíkový s upotřebením kyslíku (oxygen) postačuje, celé domy oswititi, topiti, a co libo, péci i vařiti. Wynález tento owšem poskýtne nám tédy hojnost laciného palíwa a topíwa.

15. Upotřebení obyčejných planých kaštanů k moření a vydělávání kůží.

Kožesnící, jak známo, potřebují k vydělávání kůží ječnou tluč čili ječný šrot. V nyníjší drahotě tohoto obilí jest velmi důležitý wynález kožesniděho mistra, p. Thorera w Gorlici, kože šrotowanými planými kaštany mořiti a wydělawati, zláště proto, že kože netoliko laciněji ale také lépe a rychleji se wydělávají tímto prostředkem. Jakmile kaštany uzrály, rozkrojí se každý na 8 kusů, dají se v pecárně sůsiti, avšak nikoli w hučbo, aby tluč (šrot) pěkně bílá ostala, a pak se šrotují we mlýně. Při šrotování samém musí k tomu se přihlížeti, aby slupky (šupiny) co nejmožněji se odstranily. Je-li tluč hotowa, potřebuje a uchowává se jako každý jiný druh mouky. Cena kaštanové tluče stojí k ceně k tluči ječné w poměru jako 3:8. Jiná výhoda při tom jest, že kože kaštany wydělané nemusejí se moli býti.

16. Vysokokmenné šípové růže.

(František Kučera, učitel.)

Růže, která sluje Frálownou twětín a jest obrazem newinnosti paneuště, býwá okrasou každé květnice ano i každého

pofoje. Aby si tuto ušlechtilou květinu každý dle libosti rozmnožiti mohl, sdělujeme tuto velmi jednoduchý prostředek těm, kteří se květinářství neucíli, ale přec květinu rádi pěstují.

V měsíci říjnu a listopadu naopojme bivoňky — pletky sítě, jaké na mezech a sem tam po pustaninách v hojnosti rostou, a zasadíme je do květinů co nejmenších, tak jen, by se kořen do nich směstnati mohl, a obšypme lehkou, vřať dobrou úrodnou hlínou, a pokud mrazů nepřicházejí, nechme jich státi v sínu na místě veřejném, kde se častěji ovládomati musejí. Jakmile mrazů nastanou, vezmou se pod střechu, ale nikoliv ještě do místa teplého; zde zůstanou státi až do začátku neb nejdéle do polovice ledna, jestliže v místě tom nemrzne. Na to se vezmou do místa teplého, kde se opět častěji ovládomati musejí, aby v stále vlhkosti udrženy byly. Po třech týdnech počnou obvykle již vyhrájeti, a toť jest nepřiměřenější čas k sstěpování. Nejlépe se dáti sstěpování za kůru, aneb i do rozstěpu. Krouhující do rozstěpu, nejlíp učiníme, když kůru jen po jedné straně nastřípeme. Také se mohou kopylovati čili spojovati a očkovati; a s jistotou se může očekávati, že každý roub se ujme; zvláště čájovky a tak zvané měsíčné růže v lednu sstěpované, mohou na jaře s korunami již květučimi do země dle libosti přesaděny býti. S očkováním musíme ovšem počtati až do jarního času, a jest také jisto, že každé oko se ujme, jakmile kůra oblopnouti se dá.

Učkoliv prostředek tento praktickému květináři a zahrabníkovi znám jest, přec přesvědčen jsem, že mnozí obdivují se vysokošlenným růžím, které po celý rok v květinicích se chovají, aneb sem tam jednotlivě rozsaděny jsouce zahrady ohráslují. Také se již mnozí vynasnažili plané sítěy vnutu do země zasaditi, ale nepovedla se jim jejich práce; nebo kmeny planého sítěy vnutu do země zasaděné rády zmrznou a uhynou; a když se i některé ujmou, tedž o půl roku později k ušlechtilení se hodi.

17. Jak se dají nahnilé brambory upotřebiti?

K zachování brambor, které nahnilé ze země se vybirají, a ve sklepech by docela se zhlazily, odporoučí se následující prostředek. Nahnilé brambory ze země vybirané musejí se hned ususiti. K tomu konci se brambory ty napřed mnohou vodou umývají a pak v páře vaří, k čemuž toliko kotle a nádoby potřebi jest. — Nádobu nebo kadeřku (kád) postaví se na kotli jako pollopec čili víko; dno nádoby má asi 20 dir od 9 linií až na 1 palec velikých, a v ní jsou brambory nakážené. Těmi děrami vtrá se pára vroucí vody z kotle, a voda, která z pary té v nádobě povstává, opět do kotle stíká. Jednoduché dřevěné víko položí se na hořejší část bedny a obtíží se kameny, aby pára nemohla vyhrájeti, než aby v nádobě mírný tlak povstal. Vydom zvěděl, jak již vaření brambor dospělo, vstrčí se dlouhá dřevěná hůl dírami do nádoby, které se napřed v rozličné výšce provertaly, a jež dřevěnými klinky ucpati blůžno. Vytahující klinky to, slušno pozor dáti, aby nás pára vytahující neoparila. Po skončeném vaření vyberou se brambory a roztláčí se lopatou. Těsto to se dokonale promísí, aby na všech stranách svých vzbudchu přístupným se stalo. Potom se ususí, k čemu zvláštní obezřetnosti třeba jest. Kdyby se těsto to rychle neusušilo, počaloby kysati. Napřed se dá těsto na slunce a pak do vytopené pece, jak ji zapotřebi jest k sušení ovoce. Vyrobek ten musí se v bedně uschováti, anáž na suchém místě postavena bude. Z výrobku toho lze všech potrmů ustrojiti, k nimžto jiných brambor rozmačkaných a přetíraných se užívá. Přednost tohoto způsobu záleží v tom, že se jím dá zláze brambor předejiti a že se nakážených brambor část zdravá upotřebiti může.

18. Hrách aby nezmuškovatěl.

Jistý hospodář učinil následující zlouffku s dobrým prospěchem. Do sítěy dosti širokého nasypal čtvrt míry hrachu, na oklo sítě čistého, vestrz vřať muškovitého, a mlsil naň hrnec vařící vody; hned ho

ale přecelil přes říční a hobil ho do města, aby ve velké vodě i kři neutrpělo. Wenkované, kteří se právě u onoho hospodáře na snídání zastavili, smáli se jeho počínání, dokládajíce, že hrách ten vzrůstá, jako se lučata zlihnou z vajec uvařených. — Byli rošťák lidými proroky. Neboť ten vyšel hrách bujně vzrostl, a čistou, výbornou, bezmuskovitou stravu poskytl. Takovým spáření musky se podušily, kři rošťák včasným přecelěním nic neutrpělo. —

19. Zdravas Maria.

Před sto léty žili v jednom malém městečku na Moravě dva bratři; mladší, František, dobročinnosti svých příbuzných v Uherstě studoval, a v té krajině katolickým knězem se stal; starší, Ondřej, zůstal při otcovském hospodářství v rodném městečku na Moravě. Když se mladší bratr, kněz František, stal farářem, starší bratr ho časem navštěvoval. Jednou když byl u něho na návštěvě a když v bratrské rozmluvě dleli, vstoupil do světnice asi osmdesátiletý stařec. Námotvor vzhledu stáří dle zevnějška jeho lajby, kdo ho viděl, uvažoval, že úplného zbratví poživá. Pan farář ochotně mu podal stoličku k sednutí a po příčině návštěvy se ho tágal. Stařec odpověděl, že mu zemřelo maličké, a že přišel spravit pohřeb. Pan farář jal se mluvit: „Jnu, Adamu, já jsem se nadál, že jste mi něco jiného přinesl.“ — Adam honem do řeči mu skočil, řka: „Pro Boha Vás ptám, pane očičku, už mňa len veru něhajte; čo jsem měl, vsedco jsem Vám dal, ale mňa už něhajte s pokojem.“ — Wida pan farář, že se Adam rozhořčil, obrátil řeč na jiné věci, a když se Adam obejiti chystal, pravil mu: „Adamu, já Vás budu o něco ptát, abyste mně zrobil.“ — Adam: „Jnu, cožbych Vám, pane očičku, nezrobil, budu-li jen moci.“ — Duchovní: „Nic já po Vás nemožného žábat nebudu. Vy chodíváte tuto podle chrámu Páně přes hřbitov na pole, a tento chrám Páně jest ke cti Bůžku Boží zasvěcen; když tedy podle toho chrámu Páně na pole půjete, smetněte širák a rcete: „Zdravas Maria!“ — Adam: „A což bych to, pane očičku, nezrobil, vsať mně to veru nišť neurobi.“ Na zna-

meni, že to splní, pobal pravici duchovnímu otcu a odesel.

Když odesel, pravil pan farář svému bratrowi: „Tussim, že jsi z naší řeči porozuměl, že Adam jest helwitem. Když jsem se na tu faru dostal, tehdy v této farnosti bylo mnoho helwitů; avšak s milostí Boží již jich mnoho k církvi katolické se nawrátilo, mezi nimi i vsedco robina Adamowa, proto pomídal: „Co jsem měl, vsedco jsem Vám dal, ale mňa již něhajte s pokojem.“ Ale jim samým nijak pohnouti nelze, pořád ve svém bludě wěží. — Oba bratři ještě dle o věci té rozmlouvali; ale poněwadž bratr z Morawy k odchodu se chystal, obrátili řeč na jiné věci, a pak se rozloučili, a bratr odesel.

Na druhý rok, když Ondřej svého melebného bratra nawštívil, wyprawoval mu tento dalsší příběh o Adamovi řka: „Minulého roku byl jsi svědkem Adamowa slibu, proto ti musím powědět, jak on slib svůj splnil. Nedlouho po učiněném slibu já jsem sloužil mši swatou a rektor při warhanách právě zpíwal písničku: „Dáško, dáško, kam mne woláš — Dáško má mui Ježíši!“ Když jsem se obrátil k Dominus vobiscum zahlednul jsem Adama, an jde podle kostelních dwéři, nesa ryl na rameně. On ale, wida že jsem se obrátil, myslil, že se na něho dívám, abych jej na daný slib upomenul, proto spěšně smetnul širák a poklonil se. Já pak jsem při té nejsvětější oběti Adama do mocné přimlavy Bůžku Boží poroučel.“ — Za několik dní potom přišel ke mně Adam celý přejinačený, smutný. Jeho lice, jindy červené a zdravé, byly tentokrátě najednou blebé; patrně bylo na něm widět, že jej cosi hrozně hněte. Upřímně jsem ho přiwital a wlibně jsem se ho tágal po příčině tělesné změny a zdali snad nebyl nemocný? Adam odpověděl: „Pane očičku, Vy jste mňa pitali, abych, když podle Wasého chrámu půjdu, širák smetl a řekl „Zdravas Maria“; já jsem to zrobil, vsať jste widěli. Ale newím, jasná-li strela se zrobila ve mne, ob té doby newstále.“ „Zdravas Maria“ w ussich mně huči. Jáť jsem ponejprw „Zdravas Maria“ wšlowl, šel jsem na pole, ale pořád mně „Zdravas Maria“ w ussich znělo. Nemoža tam ničeho dělat, šel jsem

domu, a od té doby pro „Drama Maria“ ani jíst, ani spát nemohu. Věda přeběda, pane očičku, nevím, co se to se mnou bude robit, pořád na těle chřabnu.“ — Já jsem ho těšil: „O Abámku, děkujte Pánu Bohu za to; tot jest hlas Jeho milosti. Vidíte, za malou službičku, kterou jste Matce milosrdenství prokázal, obměnila se Vám štědré mocnou přimlouvou svou u svého Syna Ježíše Christa. Nezamítejte hlasu toho, nečiňte ho hlasem volajícího na poustí; neboť sám Duch svatý ústy proroka korunovaného nás napomíná: „Dnes uslyšíte-li hlasu Jeho, nezatvrzujte srdci svým.“ Hlas ten, co Vám, jak povídáte, bez ustání u uších zní, jest ohlasem této milosti Boží. Zanechte marného smutku, uposlechněte hlasu toho a přivíňte se k matce svaté, Církvi katolické; v ní najdete útěchu časnou a po smrti radost věčnou. — Po těch slovech zůstal Adam v rozmyšlenkách, a patrně bylo na něm vidět, že v něm jest boj dvou sobě odporých duchů. Konečně zvítězil duch dobrý, jeho svatý anjel strážce, a Adam mne žádal, abych jej ve víře křesťansko-katolické vychvilil. S velikou radostí a ochotností práci tu jsem započal, a když byl Adam dostatečně vyučen, učinil veřejně ve chrámu Páně vyznání víry. — Jestě toho dne došla mne zpráva, že se Adam roznemohl. Na druhý den šel jsem jej navštívit. Spatřil jsem ho těžce nemocného a proto jsem ho připravil k přijetí posledního pomazání, kteréž Adam nábožně přijal. Takto jsem jej šťastně pro život věčný zaopatřil a odeslal. Setrva jsem však přišel domů, Adam se s tímto světem spokojeně rozlůnal a šťastně na věčnost odebral. — Blahoslavená rodička Boží Maria Panna, právem nazývá se v Církvi svaté matkou milosrdenství, útočištěm hříšníků a nashí nadějí v tomto slzavém údolí.

20. Potrestaná potupa, učiněná blahoslavené Panně Marii.

Na svatvečer před slavností neporuffeného početi blahoslavené Panny Marie roku 1853. byla v jednom domě známého města v jižním

Německu společnost pohromadě, v kteréž také mladý muž se nacházel, jenž co rouhač a tupič svatého náboženství v městě tom známý byl. On se osmělil i v této společnosti potupné řeči mluvit o Panně Marii. — Po dvou dnech, dne 9. prosince, v sobotu, vyjel si na procházku na koni z města. Znenadání se mu kůň splasil a mrazil jím tak násilně o sochu uoblé cesty, že měl hlavu i prsa strašně rozdrčené. Ta socha byla kamenná a měla na hoře ve výklenku obraz Panny Marie. Lékařové svolaní jednohlasně vyslovili, že nestátní ten nejděle několik hodin ještě žiti může. On však přece v hrozných bolestech žil tolik dní, že teprv na druhou sobotu pochován býti mohl. Ubožák po celý ten čas ani na olámení nebyl při sobě, a tudíž jenom svátost posledního pomazání dosáhnouti mohl. — Ubalost ta zajisté jest mocnou výstrahou pro posetice lechtavé, kteří v krátkozrakosti své osměluji se potupně a rouhavě tlačit o svatém náboženství a o svatých věcech. Dnen bídál mluvil nečestně o Panně Marii, a diwno — přediwno! za dva dni potrestán byl vražením do sochy Panny Marie, a to právě na den Marianský, totiž v sobotu; a proti sjednoceným náhledům několika lékařů neumřel hned, než teprv po několika dnech, aby zase v sobotu pochován býti mohl. — Jsouť zajisté pobívní a nevhodné soudové Boží; zjevné případy podobné však mohou a mají ostatním lidem k poučení sloužiti. —

(W. Kirchenz. 1855. č. 4.)

21. Řád čestné legie.

3 Pražských Novin, číslo 2. 1855. Fr. S. Richenburský.

Řád čestné legie, jediný nyní záslužný řád francouzský, byl po zrušení pěti rytířských řádů ve Francii pro slávanost, avšak republikánským zřízením vyzdvižených, dne 2. července 1802 od Napoleona Bonaparte založen, a měl původně 16 kohort čili zástupů, každý pak 200,000 franků ročních důchodů. Každý zástup měl 7 velmistrů, 20 velitelů, 30 důstojníků a 350 legionářů s 350 až 5000 franků ročních příjmů. Znač řádu

byla pětipaprstová bělošmaltová hvězda, na první straně uprostřed podobiznou prvního konsula Bonaparte, na druhé straně pak slovy: „Honneur et patrie“ (Čest a vlast) s obpisem „Republique française“ (republika francouzská) ozdobena. Při nastoupení Napoleona I. na trůn císařský byl řád třídou tak nazvaných „Grand-Aigles“, t. j. velkoorlům rozmnouzen a znač ošolo podobizny nápisem „Napoleon, Empereur des Français“ (Napoleon, císař francouzský) a na straně druhé francouzským orlem, což uvedeným heslem řádu obepsaným ozdoben. Synové a dcery zemřelých bez zanecháního jmění legionářův byli na útraty státní vychováváni. Bourbonové se odmázili, řád ten zrušili, změnili jej i osazili v řád rytířský, vsadili podobiznu Františka IV. a bourbonské lilie do znaku, i jmenovali velitele komandérů, legionáře rytířmi. Přijímají řádů menších se později čím dál více, až pak konečně při nových volbách žádně se nepomohou. Cermencová revoluce podržela i řád, avšak zadní, korunu královskou ozdobená strana hvězdy dostala místo lilie dvě trojbarevné korouhve na zlaté půdě. Následkem únorové revoluce přišel dne 10. září 1848 opět Napoleonův obraz s obpisem „Bonaparte, premier consul, 19. mai 1802“ na první, a nápis „Republique française“ s nezměněným heslem řádu na druhou stranu znaku. Dne 31. ledna 1852 byl konečně znač zase dle své prvnější formy z doby prvního císařství zřízen a v celku tedy pětikrátě přetvořen. Císař jest velmistrem řádu, jehož velkanclér palác řádu v Paříži obývá. Zasluzného řádu čestné legie mohou členové pozbyti pro přestupky, na kteréž odevmuti právo občanských co trest následuje. Cizinci mohou i řádem podobováni býti, nestábadají však rytířskou přísahu. Členové z roku 1814 mají též právo k doživotní penzi 250 franků ročně. Řád má mimo jiné též svůj výchovaci ústav pro ženské příbuzenstva členův, a stojí ročně 7 milionů franků.

12. Ohlažená rodina otrokův.

Otroctví! strašné to slovo pro ucho křesťanské! Člověk, mající nesmrtelnou

dusí povazuje se za zboží mrtvé, za hmotu nerozumnou, a prodává se za peníze, aby nemaje práva žádného sloužil spolučlověku svému i v práci obhčejně dobýtku obkázané. Kristus Pán prohlásil otroctví a obchod s lidmi za hanebnost a nepravost smrtelní učení svým, že každý člověk jest synem Božím, že každý člověk, maje dusí rozumnou a nesmrtelnou, jsa obrazem Božím, stejných má práv na svobodu ve stavu Bohem jemu ustanovení. O jak máme denně velebiti milosrdenství Boží, že nás v našem bílu světa v Evropě, přivedl na světlo pravdy a lásky věčné, kdežto není a nesmí býti otroctví! — Jinak jest v jiných dílech světa, kdežto buď ještě víra Kristova se nerozšířila, buď dostatečné vlády nedostála! V zemích takových posud na hanbu důstojnosti lidské lidé se chytají a prodávají za otroky. Na jihovýchodní straně pevniny Asijské jest ostrov Java, osada Holandská, jižto hlavním městem jest Batavia. Na ostrově tomto posud lidé za otroky se kupují a prodávají pod záštitou zemských zákonův. Veliké anglické noviny „Times“ r. 1855 uveřejnily následující pohybní události: „Rodina otroká, sestávající z otce, matky a 8 dětí ve stáří od 3 až do 14 roků, byla před tím majetností jisté wdorův na ostrově Java, která s otroky svými velmi volně a lidstvě nakládala; nyní však měla celá ta otroká rodina veřejně za pobanou vyšší cenu prodána býti. Důležitost a strach těchto ubožáků, že snad již se neobstanou do moci tak lidského pána, jevila se u nich ustavičným vzdycháním a plácem. Úředník cenu prodávající velkým hlasem ohlašoval, že celá rodina ta se cení za 6000 holandských rýnských;*) ale ku přetvození všech přítomných nikdo na ně nicého nepobíral. Po hezký dlouhém mlčení prodávac cenu zmírnil a prodal 4000 holandských zlatých. Avšak ani teď se žádný kupec nehlásil. Tu vystoupil otec rodiny otroké před zástup mlčky stojících kupců a diváků, a posad sám na sebe a na svou nešťastnou rodinu 5 zlatých; nebo zemský zákon na

*) Co Holandských zlatých platí, viz z přebud ve zlatém přehledu peněz.

Jáwě pojissuje otrokům veřejně probávaným práwo, že mohou také sebe koupiti, čili wyplatiti se. Ustrassený otec otrok teby použiv tohoto práwa swého podal za sebe a svou robinu 5 zlatých, a při tom začkal bolestným, uplakaným zrakem wšedš přítomné, aby wice nepodávali a jemu samokup neobtěžili neb dokonce nemožným nečinili. Přítomní tímto wstoupením jeho byli tak bojati a pohnuti, že ničdo z nich tuto nesmírně malou cenu nezahýšil. Zákonná lhůta pěti minut uplynula, žádný nic wice nepodával, a kup této robiny otrodě zákonitě přičtnul se otcowi samému. Rdož wšpomi radost a jásání otce přestastného a celé jeho robiny, když jim takto úradním kladiwem za pět zlatých úplná swoboda se oznámila. Radost ta wšak potud možno zwyżšila se jestě tim, že mnozí z přítomných jich bohatě obdarowali, aby měli z čeho žiwu býti, potud by sobě přitobné wživowy nemohlebali!

23. Souboj.

Souboj jest u nás, chwála Bohu, zákonem zapovězen. Souboj záleží w tom, že když něčdo někomu uškodí nebo ho potupí, tento ubližitele nebo potupitele wyzwe, aby na jistém místě před svědky s obou stran zwolenými buď mečem nebo bambitkami pře jejich se rozhodla. Obhcejně stává se jeden z nich oběti pobiwinského náhlebu o cti a domnělého zachowání nebo nawrácení cti uražen. Takowi lidickowé rozumu málého a srdce nekřesťanského, když již chtí jiti na souboj, měli by se alespoň naučiti souboji, který se mezi černošy w Sewerní Americe nalézá. Břwalý obchodník s otroky, jehož památky nedáwno w Sewerní Americe tiskem wšly, nám tento způsob souboje wyprawuje. Oba protivníci, nepřátelé čili sokowé we společnosti swých svědků wychodí na ustanowené bojiště, a každý má notný karabáč. Sfouce na místě wšwlelou se a rozhodne se losem, který z nich první rány dostati má. Ten, na kterého los padl, nastawi svoje nahé záda, a mlčky přijme ob druhého ustanowený počet ran karabáčem. Potom zase ten druhý nastawi záda swá,

a ten první mu jich také karabáčem tolik nafadí. A tak to chodí pořád, až konečně jeden z nich soka swého za wítěze uzná, anebo až svědkowé jednoho z nich za sta-tečnějšího w držení wyprasku prohlásěji. Potom jsou spořádáni. —

Náš Morawan by wšak měl jestě kratší porabu, aby se posetili soubojnici bitím soka swého neunawili. Břlo by totiž nejkratším soudem, aby ten, kterýž pro uraženou čest svou něčoho na souboj wyzývá, i ten, kterýž wyzwání takowé přijme, byli položeni na lamici, a silný desátník aby jich býkowcem tak dlouho hlabil, ažby jim nekřesťanské wrtodchy z poplassených hlav třeba žabkem wyprášil. —

24. Klekání.

Po wšem katolickém světě zwoni se ráno, w poledne a večer, při kterém zwonění wěrní katolici Matku Boží, neposkwrněnou Pannu Marii obzwláště ctějí pozdravením anjelským, kterýž se po trojm nejwětším tajemství třikrát říká. Při zwonění tom modlice se máme sobě ozwláště wděčně a pobožně připomínati wtělení Syna Božího, Pána a Spasitele nasseho, Ježíše Christa. Zwonění to má w naší morawskoslawanské řeči zlástni jméno, kteréž každému Morawanu známé jest; jmenuje se totiž klekání, proto že katolík modlitbu tuto kleče wykonává, wjma w oktáwu welikonočnim (po osmdni od neděle welikonoční), kdy se katolík modlitbu tu stoje modlí, a to blé svědecktwí sw. Augustina w 119. epistole ke cti radostného wzkřisení Christa, Pána nasseho. — Na Morawě tu onde i každou neděli modlitba ta stoja se wykonává z téže příčiny; neboť neděle ob swatých apostoů za den Bohu zasvěcený ustanowena jest na památku slawného wzkřisení Ježíše Christa. — Nedobře teby čini katolík, kterýžby modlitbu od nejstarších wětů w Cirkwi swaté na kolénách wykonáwanou, a proto w národu nassem nábožněm klekáním nazwanou — snab k vůli nowé modě stoja obdřwati chtěl.

25. Voda Jordanská.

Baron Prokesch von Osten zachowal na památku zbytek woby Jord-

dánstvé w Nazaretě svěcené, kterou Jeho Veličenstvo císař František Josef w měsíci srpnu 1830. křestěn byl. Nyní (1855) dal wodu tu Frankobrodským městským farářem, Paterem Bedou Weberem do slusné nádoby přelíti, a světil ji pánu Alexandru rytíři von Bethmannowi, aby ji do Wídně donesl a císařské Wýchosti paní arciwéwobkyni Žofii (matce našeho císaře pána) obewzdal. — Také poutníci Widenští, jenž se w měsíci květnu 1855 nawrátili z poutě w zaslíbené zemi, donesli wodu z řeky Jordánské w několika láhwich, která se uschowá na mnoho léta k swatému křestu při ozvláštních příležitostech. —

26. Vzácná věrnost nevěsty.

Na počátku roku 1855 byla w Paříži přepamatná tichá swatba. Mladý bojovník sboru cuawů, kdž se minulého roku na wýchob do wálky proti Rusům ubíval, w domowu swém zanechal hezkou mladou nevěstu, kteráž mu nejslawněji wěrnost přislíbila, pak-li se z wýchoby opět nawrátí. Toho postu se sice nawrátíl, ale jaký? Obě ruce mu w bitwě ustřelili, a nohy mu na cestě do nemocnice odmrzly, takže mu až po kolena nřiznouti se musely. Shledání bylo arci smutné. Ale mladá nevěsta, aby slib učiněný splnila, perwně na tom stála, aby mezi nimi swazeť manželství se uzamřel, a to tím wíce, an ženich její w důstojenství poručníka do Pařížské opatrowny invalidů přijat, a řádem čestné legie ozdoben byl. Sám císař Francouzský, Napoleon III. dal se při snatku tom swým pobočníkem zastoupiti, a císařowna mladá a wěrná nevěstě bohaté dary posílala.

27. Zaplat Pán Bůh.

Wentowan přinesl swatému Antoninowi, arcibiskupowi Florencskému, kofíček pěkného ovoce, a očekawal, že za dar swůj dukát dostane. Antonius, který pro mnohé dáwání almužen časem sám bez peněz byl, přijal dar ten s přiwětíwou twáří, a prawil srděčně: „Zaplat Pán Bůh!“ — Seblátowi bylo toho ovoce líto, i šel smutný obtud, a stěžowal si, že za swůj

wzácný dar ničeho nedostal. — Kdž se o tom byl arcibiskup dowěděl, dal muže toho ihned nazpět zawolat, a poručil, aby se papír, inkoust a péro a wážky donesly. Nikdo newěděl, k čemu toho potřebuje. On pak napsal jenom ta slova: „Zaplat Pán Bůh!“ na maloučkou cebulíčku, položil wšedco ovoce na jednu místu wážel, a tu cebulku na druhou místu; a hle, místa s tím ovocem se wšsi sílou wstoupila, a místa s tou cebulkou tak hluboko stlesla, jako by kus železa na ní bylo. Swatý arcibiskup pak prawil k mužowi žasnoucimu: „Newiň mne z newěčnosti, synu můj, ale poznej, že Božská dobrodini, jimiž se tobě zplacuje, mnohem těžší jsou nad dobrodini twá!“

28. Papež Pius VII. a krejčí.

Dne 7. čerwence r. 1809 byl papež Pius VII. w době půlnoční we Watikanu generalem Rablem jat, poněwadž dne 10. a 11. čerwna dwěma listy klatbu wřknul na mocného císaře Francouzům. W lehčém oděwu obwezli ctihodného starce z jeho hlawního města — z Říma, z jeho země, přes moře a přes necestrné Alpy do skalnatého města Savony. *) Zde musil tři roky w samotě, jenom četnými stráženy, přežiti. Jeho žiwobytí bylo z cela jednoduché, ba chudobné. Knížecí obcowání, které se mu pobáwalo, nepřijal, a dwou milionů franků, ročních příjmů jemu wylázaných se naprosto odřekl. Starce ctihodný reťowsky snášel těžký osud, a trpěl s nábožnou odewzdaností každý nedostatek. —

Weliká noc r. 1810 se blížila; nábožný starce chtěł slawnost tu slawiti s wěřicím lidem swým, kterýž ho byl o to prosil; ale oděw jeho byl obnossený a chatrný. Dal si zawolati krejčího, kterýžby ho pomohprawil. Krejčí přišel, wstřhl wůli ctihodného starce, a slíbil, že učiní, co bude možného. Kdž se byl krejčí domů nawrátíl, bylo srdce jeho přeplněno po-

*) Savona město 12,000 obywatelů počítající, nyní we wéwobství Janowském w králowství Sardinském. Město to náleželo druhdy k republice Janowské, která r. 1805 Napoleonowi se pobbala, pak r. 1815 k Sardinskému králowství připojena byla.

hnutím nad nábožným, těžce namoštěným starcem a nad jeho chudobou; i bédoval přeb svých přátel z příčin té! S bo-
lestí ukázal jim chudobný oděv swa-
těho otce. Všichni ho s nim litovali,
naříkali nad těžkým osudem ctižobného
vězně, a druh druhu vyprawoval o něm.
Brzy o tom věděl všechen lid, kterýž
putoval do příbýtku krejčího jako na pou-
tní místo. Každý chtěl ten chudobný oděv
vidět. Kdo přišel, chtěl kousek z oděvu
sv. otce mít, a přinesl bohatou oběť, aby
se mu nový slavnostní šat zjednat mohl.
Netrvalo to dlouho, a celý oděv papežův
byl rozstříhán, tak že z něho ani kouska
nezůstalo. Za to vsat byl stůl krejčího
plný zlata a stříbra. Krejčí rychle zho-
wil nový oděv, sebral dobrovolné dary
věřících, a přinesl svatému otci do vězení
nový šat a plný pytlík peněz. Papež se
ho tážal: „Synu můj, což pak je to?“
— Krejčí odpověděl: „To posílá Baffi
Svatosti lásku věřící s útrpností srdečnou!“
Pak vyprawoval papeži, co se bylo v
jeho domě stalo. Nábožný starec přijal s
polnutím nový oděv, ale pytlík s penězi
dal krejčímu nazpět a pravil s tváří ja-
snou! „Synu můj, Všemohoucí bdi nad
věrnými svými, a používá nábožnosti
jednoho člověka k tomu, aby utrpení dru-
hého umírní. Všech zasypává požehná-
ním svým. Oděv, který jste mi donesl,
snad bude tak dlouho trvati, pokud já
budu na světě ve zkouškách svých; ale
první potřebou srdce mého a stavu mého
ještě, abych přispěl nužným a chudým. Já
jsm toliko vězeň; vy jste na svobodě,
a prozřetelnost Boží, kteráž mi vašimi
přičiněním tyto peníze posílá, chtěla mi
ulážati věrnou ruku, již za hodnou uznává,
aby její dobrodiní rozdávala. Vidíte a u-
čiňte konec utrpením obywatelův Savon-
ských, kteříž chudobou nejvíce stlačeni jsou.“
— Od té doby dostával dobrý krejčí ve
jménu svatého otce rozličné dary, a roz-
bédoval jich v jeho jménu, aby jimi slzy
zastavoval a starosti mírní. Tak se stalo
městskému spravedlivého v Savoně prame-
nem milosrdenství a dobročinnosti.

29. Poměrové zdravotní v Londýně.

O poměrách zdravotních v Londýně
činí se důkladné zápisky úřední, z nichžto

noviny začasťe výtahy přinášejí. Dle těchto
v prvním týdni měsíce března 1855 v
tomto obrovském městě umřelo 1377 osob,
ať tolik, co jich v Brně za celý rok u-
mírá. Mezi těmi bylo 266 osob ob 60
do 80 let starých; v dílnách a v jiných
věřejných ústavách bylo v počtu tom 288
umřelých. — Londýn má 20,257 krejčích
a 26,639 ševců ve stáří ob 20 roků.
— V týdni jmenovanému narodilo se
1920 dětí, a sice 971 chlapců a 949
dívčat. — Angličané nemají rábi zelené
v á n o c e, neboť mají přísloví: „W á n o c e
zelené: hřbitov m a s t t ě n ě;“ jakoby
řekl: „Zelené w á n o c e: z m n o ž e n ě
n e m o c e.“ — Londýn, jakož povědomo,
je hlavní a sídelní město celé říše an-
glické, a sídlo obchodu celého světa,
největší město v Evropě a v celém světě,
které se ustavičně náravně zmáhá, a v
nejnovějších časech již do dvou milio-
nů obywatelů počítá, an Morava
celá roku 1842 toliko 1,753,420 obyva-
telů měla. V Londýně tedy jest o 200,000
obywatelů více nežli na celé Moravě v
89 městech, 180 městysích a 3025 vesnicích.

30. Opát Paramell.

V měsíci únoru 1855 dožloutl život
svůj ve Francouzích pověstný duchovník
opát Paramell. Sláva muže tohoto
byla nejen po Francouzsku, ale po celém
světě u skoumatelův přičiny rozšířena za
příčinou jeho přirozeného daru, kterýmž
na blaho své vlasti působil. Byl totiž
obdařen zvláštním tajným citem, jímžto i
po nejsušší výchově krácejše, na vlas udal
místo, kde, a hlubokost, v které je prame-
ní vody dokopati možno. Pověst jeho
rozněsla se rychle, a nyní se nalézají ve
Francouzsku více než 2000 obcí, kterýmž
divoplýný cit jeho buď zdravé prameny
vody k pití, buď vydatnější studnice k po-
třebám hospodářským a průmyslovým ote-
vřel. Protož téměř neustále byl na cestách,
aby obcem nebo jednotlivcům o to žáda-
jícím posloužil, a místo ke kopání studnic
udal. Na otázky učenců mužů, jakžby
vlastně byl ten cit, který se v něm na-
místecký ukrutého žřibla vody bubí? odpo-
vídal: že to ani sám opsati nemůže, jen
že tajná jakási síla projde tělo jeho v tom
ořamžení, když nad pramenem ukrutě vody

stoji. — Rozliční zajiště a zárační jsou barvy Boží! —

31. Příčina červenosti na moři červeném.

Arabská zátoka čili moře červené, kteréž Afriku od Asie dělí, má vodu barvy načerwenalé, ačkoli ve sklené nádobě čistá jest. Pilným zkoušením francouzského cestovatele Montagne dovědčeno jest, že ona barva pochází od drobounkých, jen ozbrojenému oku viditelných, po celém spodu moře rozšířených bylinel barvy načerwenalé, kterým v přirodopisu dáno učené latinské jméno „Trichodesmium erythreum“. — Podobná příčina snab jest také u černého moře u Sebastopolu, že má načernalou, a u moře u Rh-taje, že má žlutou barvu. —

32. Potřebné máslo pro Londýn.

Hlavní město v Anglii, Londýn, které více než 2 miliony obyvatelů má, zpotřebuje tolik másla, že Anglii samo ani nestačí, a také Německo a Hollandsko musí korábem máslem naplněné tam posílati. Zpotřebuje se ho do roku 58.000 tun, aneb 1,016,000 našich centů. Nejlepší kráva dá do roka 168 liber másla, tedy jest 690,416 krav potřebi, aby Londýn máslem zaopatřil. Kdyby tyto krávy stály v jedné stáji ve dvou řadách, tak aby na každou krávu dlouhost jedné sáhy připadla: musela by stáje ta 64 zeničpínských mil obnáseti.

33. Překvapení.

We Smyrně, v obchodním městě Tureckém v Malé Asii, v měsíci květnu 1855. stala se tato památná příhoda. Německý hudebník, který se v městě tom již po mnoho let svým uměním bídě žil, byl od své manželky dvojčat překvapen. Smutně díval se chudý muž na toto přílišné rozmnožení své rodiny, která již z několika malých hudebníků mužského i ženského pohlaví sestávala. Úzkost, že musí opět dvě děti více živiti, doléhala na něj takovou mocí, že si umínil, novorozenátky svými tamnější francouzský klášter nadělit. Matka jej zařikala a prosila, aby toho ne-

činil, aby se v pomoc Boží důvěřoval, a ji ty ubohé čermičky nechal. On však ji dokazoval, že se jejich děti v klášterech mnohem lépe mítí budou, ostal ve svém předsmyšletí, a myšal se ještě v téže noci s novorozenátkem na cestu. Příjda ke klášteru, přivázal uzlík s dítětem na dvéře klášterní, vyžmíchl klepadlo, aby dal klášterníkům znamení, a pak šel co nejrychleji utéci. Sotva však klepadlo se dotekl: otevřely se dvéře klášterní, vrátily vyskočil, popadl ho za ruku a křičel: „Selmo, již zase tu jsi? Ty nepochybně jako z řemesla děti pohovuješ.“ — Drže polekaného hudebníka za límec volal coši do kláštera. Ihned mu přinesli zavazutě dítě, kteréž vrátily hudebníkovi do náručí dal, řka: „Tu máš, vezmi si i to první dítě zase nazpět s sebou, které jsi před půl hodinou přinesl!“ Po těch slovy se dvéře zavřely, a ubohý hudebník stál jako u vytržení s třemi kojenci v náruči. Bylo mu, jakoby snil — a tak přišel až domů. Matka pro radost, že má děti své, zapoměla na nové břemeno, a přijala i neočekávaného malého hosta. Položila nalezence k sobě na postel, a počala dle zvyku ženského, jeho práblo prohlížeti. Práblo bylo neobyčejně vzácné. Potom rozvinula robátlo a našla ke svému velikému překvapení v plénkách bankovní padělatilberni, a výkaz na hlavního peněžníka ve Smyrně vystavený, jenž měl vypláceti značný měsíční plat, kterým se dala celá rodina hudebníka dobře živiti; také tam bylo psaní a v něm prosba, aby se robátlo to tak dlouho pečlivě chovalo, až po čase někdo se o ně přihlásí.

34. Kořalka a chudoba.

We svobodném státu Maine'ském (v Americe) zapověděl se zcela r. 1853 podrobný obchod v kořalkách a v lihovinách vůbec. Jaké to mělo následky? Časopisové svědčí o následcích nejlepších, jakož patrně z tohoto jiného a nyní. Roku 1852., rok před zánikem tím, vězení a domy pro chudé již ani nestačovaly, a tudíž se učinil návrh, aby se zvětšily a rozšířily. Nyní, ani úplně dvě léta po zániku tom vězení a domy pro chudé v Portlandu, hlavním městě státu

Ma in e' stého, w časopisech veřejně na prodej se oblašťují, jelikož žádných tuláků a chudých více není, a stavení iatubých prázdná stojí. Proto vybalo také jiných 11 států amerických tentýž zákon, a w nejnovější době (1855) přistoupil i stát Viskonsin k tomu, tak že nyní w 13 státech podrobný obchod w kořalce a w lihewinách zapovězen jest. — (Oesterr. Volksfreund. Číslo 43, 1855).

35. Znameníť řeč nadhrobní.

W Luneyille *) byl pohřeb w měsíci dubnu 1855, při kterém general nadhrobní řeč činil. Milosrdná sestra Klara w tannější nemocnici vojenské nemocným vojínům věrně sloužila a nakažlivé zimnici sama podléhla a umřela. Za její rakvi šlo oddělení dragonů, kopinů a dělostřelců, jakož i komandující general se svým celým štábem. Nežli mrtwola do hrobu se spustila, činil general tuto řeč, kterou téměř vsedky francouzské nowiny právem otiskly: „Není velikán zemský, je muž tuto poslední pectu konánie, jest to cnostná nábožná pani, jedna z našich milosrdných sester, jižto poslední s Bohem báváme. Kdož může lépe nad nás wojáky cenu milosrdných sester umážit? Zdalíž nemají cnosti, jež jim a nám společny býti musejí: zapírání sebe, opowrhování nebezpečenstwim, obětování života w konání powinnosti! Swatě, sledetně a řdnatě sestry, kteréž rozsudy naléztí lze, kde jest bolest mřiti, proti smrtné nakažlivé nemoci bojowati! Dnyť jsou s námi nejen w nemocnicích w nitru země, nébrž také w Algiru, w našich nejwzdálenějších zahraničných osadách, ba i pod Ruskými děly u Sebastopolu. Na bolestných lůžkách zastawují ubíhající krew z našich ran, an lastawá slowa jejích nás k obewzdání se do našeho osudn powzbuzejí. Rejime-li w posledním tažení, wyna- hrazují nám nepřítomné robdny, obsluhují nás we smrti a zatlačují nám nábožně naše oči. Ale ach! příliš často zastihá smrt milosrdné sestry u wykonávání an- jelského powolání. Nakažlivá nemoc, w jejížto křihu jejích obhcejně obydli býwá,

uchwacuje jich ještě více nežli nás. Srdnaté pani, nemocnice jest skutečně našim polem cti! Sestra Klara, nad kterou se nyní hrob zawirá, konala vsedky cnosti sw. Vincencia z Pauly, tohoto národního zakladatele milosrdných společnosti. Jako mnohé sestry její, nalezla w mladém věku swém smrt u lůžka nemocného; aby jej zachránila, obětowala život svůj zehnjíc jemu. S Bohem, sestro Kláro! Jako celá sesterká společnost twá náleželas i ty i naši wojeuské robdně! Milosrdnost, tento welebný wýtok křesťanstwa, učinila tebe naši milowanou sestrou! An jsi nás obětowanou pečlivostí obsluhowala, powolal tě Bůh k Sobě. Nyni jsou anjelem nebeským, nepochybne budeš orobowati za své bratry — wojáky. S Bohem, sestro Kláro! Ty budeš žiti w naši paměti!“ — Tot jest řeč francouzského generala! Jak sledetně a dojmawě liší se toto wděčné uznání neocenitelných zásluh milosrdných sester ob nehodného a hanebného žwástání mnohých hlupců, jehož sobě w nezhřessenosti, w newědomosti a w poblé newděčnosti bowolují tu onde proti řádu milosrdných sester a jiných náboženských ústa- wů!! —

36. Divná shoda čísel.

Čisť Ruský Alexander I. narobil se 1777, nastoupil trůn 1801, a umřel 1825. Spočítáme číslice ty, (1+7+7+7+1+8+1+1+8+2+5) máme sumu 48, a právě tolik let byl stár, když umřel. — Čisť Mikuláš narobil se 1796, nastoupil wládu 1825, a umřel 1855; součet vsedky číslic těch jest 58, právě počet roků, jež čisť ten dosáhl. — Čisť nynější, Alexander II., narobil se 1818, nastoupil wládu 1855. Číslice ty spočítané čini 37; a čisť právě jest 37 let starý. — Čisťowna Kateřina II. byla 34 let stará, když nastoupila trůn, a panowala 34 roků. — Alexander I. byl 24 roků stár, když panowati počal, a panowal také 24 let. — Mikuláš byl 29 let starý při nastoupení wlády, a panowal jen o několik měsíců déle než 29 let.

37. Lidé neobyčejné paměti.

Mezi drahocennými dary, jiniž Twůrce a Dárce vsého dobra lidi obdaril, není

*) Luneville, město w císařství francouzském.

poslední „paměť“. Nelze upřít, že z této duchovní síly jak pro člověka samého, tak i pro lidskou společnost, v nížto žije, mnohonásobný užitek plyne. Minulost jest mu totiž co přítomnost. Šťastný a třikrát blažený ten, kdož tento drahocenný Dvůrcův dar na vysoký stupeň dokonalosti vzdělal!

Ti, jimžto příroda v ohledu tom přála, mábi všedy ostatních pozornost na sebe, a lidé, kteří nějakou věc a cokoliv jiného, co buď slyšeli buď četli, beze všeho dalšího rozjímání, bez proměny zase vypravovatí mohou, považují se za neobyčejné výjemy v člověčenstvu. Taková síla paměti jest a zůstane vždy přejádoucí, velikým darem Božím, avšak přece daleko zůstává za ohromnou mohutností pamětní, jakovouž obdařeni byli Chrus, král Persiánův, císař Hadrian aneb africký Scipio, kteří všedy i o jaký ohromný své arinady jmenem vlastním jmenovati uměli, aniž by chybili. Praví se, že pro podobný Dvůrcův dar vynešl se císař Otto až k výšosti císařské. Papež Klement VI. nikdy nezapomenul, co jedentráte četl čili slyšel, a tuto takofa záračnou sílu paměti měl co dělovati ráně, jakou na zadní části hlavy utrpěl; ološnost to jistě pobírou hodná! Julius Caesar diktovával patero i šestero psaní či dopisů, a při tom psal ještě sám.

Tyto výjemy zdály by se přemrštěné, aniž by tomu kdo uvěřil, kdyby i nejvyšší věk u věci té naprosto záračné libi byl nesplobil a obrovské paměti neviděl.

Jistý vzdělanec, jmenem Marcel (starší), který tu konci 17. století v Paříži žil, diktovával najedentráte desíti osobám v šestero i sedmero rozličných řečích o rozličných — důmyslných látkách. Jedentráte si dal jména všech vojáků celé setniny, jižto u vojenském cvičení se zkoušeli, předřikávati, a jmenoval na to jebného každého dle pořádku přijímá, aniž se při tom zmýlil. Jeho paměť byla tak výtečná, že kdykoliv nějakou počítářskou úlohu rozkládal, byl i 36 cifer měla, bez chyby a beze vši jiné pomoci vše dobře toliko jen z paměti vypočítal.

V Turině žil před nedávným ča-

sem učenec, jmenem Sachieri, jemuž dáno bylo, že každé ráno, jakmile ho vyzval, beze všeho zadržnutí či zajištění v tomž samém pořádku opakovati mohl. Onť mohl se třemi rozličnými osobami v jedné době sady hráti, aniž se na jednu či druhou hru díval. Nepotřeboval ničehož více, leč aby mu zástupce jeho řekl, jaký tah spoluhráč učinil, aby pak napovídati mohl, jaký tah se strany jeho by se činiti měl. Mezi tím se bavil s přítomnou společností, a věděl přece všechny tahy, nejen své ale i ostatních třech spoluhráčův, ježto dle pořádku na vlas vypočítal.

Ve Vídni žil jistý hospodský, jmenoval se Mol, který všedy ráno, ježto slyšel, netoliko dle obsahu, ale úplně, jak se přebnášelo, v tomž samém slohu a se všemi citaty napsal. Jeho paměť byla tak věrná a silná, že i při psaní ničehož nepozapomenul, když po vyslyšeném ráno pro domovní zaměstnání hned tu psaní se neměl, ale teprve po několika dnech psaní započal.

V tuž dobu, když Voltaire přibyl do Vídně, byl král Pruskýho, se zdržoval, přišel do Berlína jistý Angličan, jenž se tak neobyčejnou — záračnou pamětí vyznačoval, že všedy to, co se mu předčítalo aneb předpovídalo, byl to i sebe delší bylo, tak věrně opakovat, že ani jedinké slovo mu neupadlo, aniž jiného ač podobného výrazu užíval. Král dal nuzě toho k sobě volati, zkoušel ho a nemálo se pobívil nad hřívuou mu svěcenou. Neblouho na to vzhlázel Voltaire královi, že si přeje cti té dojiti, aby mu svou právě bohotomenou báseň čísti mohl. Král svolil a spolu ihned u sebe ustanovil, že si s ním udělá žert. Nechal Angličana postaviti se za záclonu a nařídil mu, aby na každé slovo dával pozor, co Voltaire předčítati bude. Voltaire přibyl, četl novou báseň svou a všechny pravidel deklamace sstříl, jen aby tím krále zaujal, přízeň jeho si upravit, a větší ještě ceny u něho nabyl. Král však při čtení až ke konci setrval chladným, a když Voltaire čtení ukončil a krále o usudek básně té prosl, pravil tento: „Pozoroval jsem, že ob nějakého času jiných práci používáte a za vlastní již nepovažujete. Takové drzosti bych byl

we Wás nehlebal, a protož nejsm nikterak spoložen." — Voltaire ulekl se předhůžky té a zapřisáhal se při všem, což swatého jest, že ji nezasluhuje a že mu král čini křivdu. „Uj!" bí král „hnedle Wás přesvědčím, že mluvím pravdu; rýmž, ježto jste mi nyní předčítal, jsou slabobou jistého Angličana." Voltaire tím důrazněji se proti tomu ohražoval a opět se zapřisáhal, že práce ta, již tuto utazuje, vlastním jeho plobem jest. „Představte se tedy," zvolal král na Angličana za záclonou ukrytého, „a deklamuje tuto pánu Voltairovi své rýmy, o nichžto bí, že původně jich vypracoval". Chlabinou, tatořka zasnuffilou twáří, zmužilou odhoblaností jewici, wystoupil Angličan, a opakoval celou báseň Voltairovu ani jediného slova newynedaje. — „Nuže!" bí král k Voltairovi, „zdaž ne mluvím pravdu?" — „O nebese!" zvolal Voltaire, „nemáte-li již nijábného blestu, by jím tento zlosyn rozdrčen byl, který si moje rýmy přivlastňuje?! Tut panuje čarodějnickwi, ježto mne k zoufání přivede!" — Král div smíchem nepuřal nad tímto wýjewem, a bohatě obměnil Angličana pro wřcažení, jež mu byl připrawil.

38. Lidé obzvláštní tíže, výšky a tloušťky.

W Maltonu, w prowincii Essexé žil jistý Eduard Bright, obchodník. Nebýt ještě úplně dva roky stár a již wážil 144 liber. W 20tém roku stáří swého wážil 336 liber a před svou smrtí 616. Byl 5 střewiců, 9½ palce wysoký. Pod pažemi čítal 5 střewiců 6 palců w objemu a objem jeho břicha obnášel 6 střewiců a 11 palců. Břchui část ruky byla 2 střewice a 2 palce; stehno pař 2 střew. a 8 palců tlusté. Po jeho smrti bylo 12 silných mužů zapotřebí, by mrtwolu jeho na wůz pozwihli a do hrobu spustili, k čemu museloť jistého nástroje se použiti. Do jeho oděwu mohlo se 7 libi zaobaliti, jakž o tom swědčí támnější kostelní knihy a úřední listiny, do nichžto památnost tato přijata jest byla. Pobírný tento muž umřel 12. března 1750. w třicátém roku stáří swého. Mě tloušťka

jeho byla přehrozná, přece se welmi lehce pohybowati mohl.

Linné jisti, že widěl w Amstrdamu jisté dítě takové tloušťky, že nikterak nemohlo rovně státi; wážilo 500 holandských liber. An ho matka sama kojiti a kojnu mu držeti nemohla, obchovála ho slabým pivem.

Roku 1565 umřel w Durlachu támnější městský duchobní, jehožto tělo wážilo 6 centnůřů.

Ohromné těleso libstého těla měl Nikolini, zpěwák u diwabla w Drážďanech za časůw Augusta III. Délka jeho obnášela jen 3 lokty, tloušťka wšak 4½ loktu a ½ palce; jeho ruka měla 1 loket a ¾ tloušťky; noha pař a sice stehno 1½ loktu a tolikž palců. Wážil w čas nejwětší tloušťky 5 centnůřů a 60 liber, a potřeboval na kabát 14 loktů nejstříššího sukna. Dmětíni nemohl wejiti, jestliže se obě křídla neotemkely a od mnohých dwěři nemoha projiti musel se wrátiti. Nejraději chodíwal do nowowystawených domů, wchýřbal se wšak pozorně starých a přede wšim dřewěných schodů. Měl-li řby w domě takovém co wyjednawati, prořil, aby ten, s nimž mluwiti chtěl, bolů na dwůr přišel. Umřel w 54. roku swého státi. Kákw, do něj nřtwola se položila, byla ohromné welikosti, a musela na řádném wozu na hřbitow wežena býti.

W Greifswaldu žil začátkem 18. stol. jistý profesor, jménem Schaaf (Žák?) jenž tak tlustý byl, že 4 centnůře wážil. Pro tloušťku tu welmi lůdně se pohybowal. Cár Petr Welký přál si ho při oblehání Štrasundu widěti a nechtěl nikterak uwěřiti, žeby to byla tloušťka přirozená. — Jistý Angličan, který roku 1724 w Linkolnu w 29tém roku stáří swého umřel, byl 6 střewiců a 4 palce dlouhý, 10 střewiců w objemu a 5 centnůřů 80 liber těžký. Webl obchod w dobyřku a potřeboval každodenně 18 liber howěžiho masa. — 6. Řijna 1754 umřel w Londýně řezník, Jakob Peuvet, který we swém 39. roce 4 centnůře a 80 lib. wážil.

We Wídni žil jistý muž, jmenem Darfus, jehož neobychejná tloušťka u každém zaměřnání mu přelážela. Umřel roku 1770. w 25tém roce swého stáří a wážil 5 centnůřů.

W Einsiblu, 8 mlt ob Londý-
na vzdáleném, narobil se roku 1780
chlapec, který již ve 14. měsíci svého ži-
vota čítal 3 střevíce a 3 palce výšky;
okolo prsou byl 2 střevíce a 3 palce ší-
roký, okolo beder 3 střevíce a 1 palec.
Stehno jeho mělo 1 stř. a 10 palců, ru-
ka pak 11 $\frac{1}{2}$ coulů v objemu.

39. Lidé podivuhodné tělesné síly.

Mezi twory lidskými vynášeli se
ohledem neobvyčejné — podivu hodné tě-
lesné síly přede všim Milo, Poly-
damaš, Louis de Boufflers, Bar-
sabas, Bedřich August, král Pol-
ský, Vliřow a jeho dcera, a Joachim
ze Capelowů. O těchto několika slovy
se zmíníme opominuvše jiných, o kterých
řeč tratiti nedáme.

Milo byl šestkrát vítězem v olym-
piádách a též tolikrát v pythiádách
hrách, kdež značné důkazy ohromné své tě-
lesné síly na jeno dal. O tomto muži se
měru k více nepodobné věci vypravují.
Ač staří spisovatelé nepochybně přemrštují,
když o něm vypravují, že živého wola
jedným dechem značný kus nesl, pěsti ho
zabil a celého najedenkrát snědl, přece
pravdě podobnější zdá se nám, co se o
něm jak následuje, vypravuje. Bylť usta-
noweno na památku a ke cti jeho vítěz-
ství v soubojích, mrámorem sochu v
háji olympiádém mu postaviti. Když již ho-
torá byla, chtěl obr tento útraty za při-
voz sochy na určité místo bárcům uspo-
řiti, a protož chopiv se sochy obnesl ji na
ramenou do toho háje. Na welkém, olejem
natřeném talíři stál tak pevně, že jim ni-
kdo hnouti nemohl. Jablo, aniž ho roz-
brtil, držel v ruce tak pevně, že nikdo s
to nebyl, mu ho wyrwati. Smrt jeho byla
tragická. Již stár, chtěl ohromný dub, jenž
klíný byl pootměřen, rukami roztrhnouti,
klíný vyvádly a an síly potřebné se mu
nedostávalo, sevřel dub ruky jeho tak pe-
vně, že jich více vytáhnouti nemohl, a an
mu nikdo ku pomoci nepřišel, bylť za živa
ob vlků sežrán. — Polydamaš dal
mnohých důkazů ohromné své síly tělesné.
Tak n. p. vypravuje se o něm, že beže
všmi zbraně, toliko jen pěsti svou zabil
ukrutného lva. Jedentráte šel mezi stádo
wolů, chytil největšího a nejrozbouřeně-

šího za zadní nohu, a necht bouřil jasto-
liv, nepustil spíše, až wíl sebou o zem
vrhl a noha v ruce Polydamaš zůstala.
Při nejčerstvějším jeti zarazil wůz; neboť
jakmile se ho v zadu chopil, nemohli ko-
ně z místa. Se třemi nejsilnějšími hrdi-
nami, které Darius proti němu posta-
wil, byl hned poraziv jich k zemi, hotow.
Přilíš spolehaje na svou sílu wzal smut-
ný konec. Wtročil totiž se soubrohy swý-
mi do jisté jestyně, aby paprskům sluneč-
ným usšel, stála se počala hroutiti, soubrozi
uprchli a Polydamaš chtěje státi ru-
kami zadržeti, pohřben jest byl pod sutí-
nami. —

Louis de Bouffler, jenž roku
1534. žil, byl tak silný, že podobu hned
rozlomil a býla kamkoliv chtěl za očas
táhnouti mohl. Když obě nohy srazil do-
hromady pevně stál, nemohl jim nikdo
pohnouti. Pozdwihl dosti silného koně do
výšky a na ramenou hezky kus cestý ho
nesl. Uplně ozbrojen wyhoupl na svého
koně, aniž se ho dotknul aneb nohu do
třemena dal.

Jistý Barsabas, jenž počátkem
minulého století žil a co důstojník ve fran-
couzské službě stál, měl takowou sílu, že
když jedentráte do jisté kovárně (kúžny)
přišel a silné železo kovářowi odewzdal,
aby z něho jakousi věc proň uťowal, tento
pak poněkud se odwrátiv železo na kowa-
dle hned wzdělati chtěl, nemálo se udivil,
když w okamžení tom kowadlo zmizelo, a-
wšak pobízení jeho wzrostlo tím více,
když poznal, že důstojník jertif s ním pro-
wodiv kowadlo pod svůj plášť byl uscho-
wal a pohodlně na zem opět byl položil.
Jedentráte wzal za stolem svého generala
stříbrný šálek do ruky, w němž wíno
se nacházelo a mačtat ho v ruce, že wi-
no nad hlavu spláchalo, dal mu podobu
koslíka. Jistý wojin wyzwál ho w jedné
společnosti na souboj, an se jím urážena
cítíl. „J půjdu welmi rád,“ odpowěděl
Barsabas, a jako na důkaz, že skutečně
přijde podáváje mu pravici svou řekl
dále: „Awšak můžete hned tuto pocítiti“;
při tom mu tak silně stiskl ruku, že w
okamžiku kosti prasktely a on k souboji ne-
schopným učiněn byl.

Král Polský Bedřich August
měl takowou sílu, že podobu roztrhl, hře-

bíty sebe tlustší rozlomil, wolowi jednou ránou hlavu utal, silné stříbrné talíře jako papír stočil a koflík sebe tvrdší tak zmáčkl, že vino až ke stropu vyšpláchovalo.

Počátkem minulého století žil w Me-
klenburku wšetečný kawalir pán z El-
zowa, jenž mnohými důkazy neobyčejnou
sвою sílu osvědčil tak, že mezi jiným to-
larý do dosti vzdáleného dubu mrštil, aniž
do w stavu byl, holými prsty ze stromu
jich wydobýti. O jeho dceři, která sice w
těle mohutná nebyla, awšak šířokých ra-
men a wysoká, wypravuje jeden slezský
důstojník, jenž s ní w jedné společnosti w
Sleswitu se byl sešel, (tehdy byla 20 roků
stará), že si s ním udělala žert říkouc: „Kde-
koliv Wás pane setnifu chopim, neujdete
mi tak lehce“. — „Na to chopila se“ po-
tračuje důstojník „mého kabátu u prsou
upjatého, pozdwišla mne a tak dlouho držela,
až jsem ji poprosil, aby mne spustila, na-
čej jsem ji poklonu učinil slovy: „že si
sice přeji opět do společnosti její přijiti,
nikoliv wšak do její ač od pohledu něž-
ných rukou“. —

Braniborsko bylo bohaté velmi
za nedávných časů na libech welkých a sil-
ných. K těmto přináležel Jachim ze Sa-
pelowů, jenž za časů wojwody Jana
Viktora w polowici 16. století žil. Musel
na poručení wojwodowo s jistým, podobně
welikánským a silným mužem, w Berlině
se zdržujícím, bojowati. Sapelow hned
jim na zemi mrštil, chopil se ho pak opět,
perwně ho držel a dýtel otnem wyhobiti
ho; to wšak nebylo mu pomoleno. —
Wojwoda mu jebenkráté domolil, aby si
ze sklepa jeho tolik wina wzal, mnoho-li
by na jebenkráté wynésti mohl. Sapelow
wzal plnou bečici pod pravou a druhou
pod levou paži, pak se chopil čtyřmy prsty
w otvoru lažby ruky opět dwou bečic a
w nejwětší rychlosti křibil se wítězně domů.
Wojwoda wolal za ním: „Sapelowe!
Sapelowe! pro tentokráte ano; ale bude
to hezky dlouho trwat, až tě opět do na-
šeho sklepa pustíme! Toho se tak brzo
nebočtáš!“ —

40. Lidé řídkého stáří.

Z mnohých příkladů řídkého lidského
stáří uwábíme toliko tři, ačby nám nebylo

nemožno wícero jich wypočítati. Prwní,
jehož tuto za příklad uwábíme, jest To-
máš Parr, jenž se roku 1483. w Vin-
ningtonu narobil. Životopisný nástin to-
hoto poctivého rolníka jest tento: Roku
1543 tehdy w 60. roce stáří swého wyplab
mu po prwníkráté nájem, (neboť neměl
wlastni hospodářství, byl toliko nájemník)
kterýžto opět na 20 roků s majitelem,
Lewim Portereim obnowil. Roku 1563.
w stáří 80ti letém poprwé se oženil, po-
jaws za manželku Johanu, dceru Johna
Tailora, osobu swobodnou, s kterouž splo-
dil syna a dceru, jižto wšak w mládí
umřeli. Ještě dwakráté a sice w rocích
1564. a 1585. obnowil swůj 20ti-letý
nájem se synem a wnukem prwního maji-
tele, a pozůstal od posledni doby beze wše-
ho dalššího obnoweni ještě 50 roků až do
swé smrti w nepřetrženém požívání swého
nájmů. Ku konci swého života přál si i
wůli swé druhé manželce wšlší nájem na
nějaký čas ještě obnowiti, a au prosbu
jeho tehdejší majitel z té příčiny odmí-
sttil, že již docela oslepl, sešlábl a dlouho
již žití nebude, chopil se následující lsti:
„Když jednoho času na swém sebadle u
kamen seděl a manželka jeho mu pravila,
že widí otnem syna majitelowa, mladého
Eduarda Portera přicházeti, nařídil
ji stařec, aby honem sspenblit i prawé jeho
noze na zem položila. Syn majitelůw
wšročil a po obapolném pozdrowení a po-
bání si rukou, pravil po nějaké chwílece
stařec: „Bezo, neleží tuto u mé nohy
sspenblit?“ „I arcit že,“ odpowídá žena,
a pozdwišla sspenblit i nemalému podi-
wení pána Partera, jenž obtud s pře-
swědčením obessel, že starý muž není ještě
tak slepý a slabý, jak se o něm roztrusso-
walo. Čítaje 110 roků stal se wdomcem
a žůstal tak po 10 let; pak pojal w swém
122. roce mladou a weselou wdowu An-
tonii Abdu, dceru Johna Kloyda
za manželku, s kterou ještě po 30 roků w
sslastném a blaženém manželstwě žil.

Nedlouho před svou smrtí byl na
dwůr Londýnský co obzwláštní a velmi
řidká starozitnost přivezen. Tam byl do-
mácím hostem hraběte z Arundel, jenž
mu wšsemožné pohoblí připravil, awšak
w brzké u přenesmírné míře milosti, wše-
lijakými wžácnými jidly, na něj stařec

umřelý nebyl, přitýkající se smrt jeho. Umřel 5. listopadu roku 1635. ve 152. roce stáří svého. Tehdejší král anglický dal mrtvolu zvěčnělého od svého tělesného lékaře, věhlasného *Wilima Harweyho* otevřít, a ukázalo se, že vnitřnosti starcovy byly docela neporušené, dle čehož přítomní lékařové soudili, že by stařec jistě ještě několik roků byl žil, kdyby byl doma zůstal a přejinacemim vzduchu jakož i stravy přirozenosti své násilí byl neučinil. O *Tomášovi Parr* mluví až podnes Angličan s jakousi hrdostí národní, a právě jako za oněch časů v Řecku stáří *Nestorovo* a ve Španělsku stáří krále *Argantonia* jeden druhému přál, tak platilo v Anglii po mnohá léta přání: „the years of old Parr“ (roky starého *Parra*) u kolébky novorozeněte a o novém roku za nejupřímnější a nejvyšší, jehož zde na zemi lze dosáhnouti. Ano, národ Anglický držel se zavázána muži tak řídkého stáří vyplázati hrobtu podoblé králi a královen anglických.

Druhý, jehož co příklad řídkého stáří uvádíme, jest *Jindřich Zentls* z *Elertonu*, který v roku 169. stáří svého umřel. Tento ubohý stařec musel u vysokém stáří svém vyžitiu ob dvěři se dvěřím hlebat. Ptal-li se ho kdo, jak asi star jest, odpovídal po nějaké přestávce: „Jak dalece se až upamatovati mohu, tak se mi zdá, že okolo 162 roků.“ Na otázku: „Na které krále a na jaké veřejné události se ještě pamatuje?“ odpovídal: „že pamatuje *Jindřicha VIII.*, tehdy že se nacházel ve *Francouzsku*, on sám pak že čítal 10 či 12 roků stáří svého.“ Stařec tento neuměl ani psát ani čísti, byl v mládí slepítem u *lorda Conyversa* a věděl se velmi dobře upamatovati na opata ve *Fontaine*, podobně na bitvu ve *Globenfeldu*, jenž 9. listopadu roku 1513. se švedla, nebo tehdy byl 12 roků star, narodil se 1501. Když dosáhl 100 lét, živil se rybářstvem. Nepřetrženě požíval hrubé a špatné potraviny, a v posledních letech živil se, jak již podočknuto bylo, almužnou. Ve veřejných a ukádných listinách byl zagnamenán, že již před 140 roky skládal v jisté zaležitosti přísahu. Do *Dorku* chobil přísty. Mnozí lidé viděli ho v řekách plouti,

když již mnoho přes 100 roků stáří svého počítal. Umřel v prosinci roku 1670. v *Elertonu*, tedy v místě, kde se narodil. Čítal 169 roků stáří svého, a byl o 17 roků starší, než starý *Parr*. V *Boltonu*, městě anglickém, postavena jest mu byla socha s krásným nápisem.

Co třetí příklad vysokého lidského stáří uvádíme muže, jenž se jmenoval *Hupazoli*. Muž tento patřil k počtlivým lidem, jižto troje století viděl, neboť narodil se 15. března 1587. v *Rasale* a umřel 27. ledna 1702. Byl duchovním, obebral se pak na ostrov *Scio* a obtud ve svém 80ti-letém stáří co benátský Konsul do *Smirny*. Své vysoké stáří měl přede vším co děkovati střidmosti v jídle a pití, pořádnému pohybování tělesnému a zvláště nezměnitelnému, řádnému pořádku ve svém celém životu. Nepil nic jiného než čerstvou vodu, nekouřil, požíval velmi málo, avšak chutně připravená jídla, přede vším zvěřinu a ovoce. Časem pil šťávu jistého černého kořene pro vyčištění krve. Nebyl nikdy při žádném kvaše (hobování), pravidelně sídával z rána a po večer, načež po půl hodině šel spát velmi časné vstáváje. Každý týden stoužil mši svatou, pak se trochu procházel a na to konal své práce. Zanechal 22 svazků, v nichžto poznamenal všecko, cočím byl pracoval a vykonal. Neměl nijakých nápad zhmúchni, nikdy nenechal si žil otevřít a nepotřeboval nikdy žádného lékaře — leč svou střidmost. Jeho paměť byla tak věrná, že o věcech stoletých tak mluvil, jakoby se byly před nebávnem přiblížily. Když měl již 100 let, zčernaly mu opět vlasy, ježto neblouho před tím byly zplešnivěly, a později ještě urazil pěšky denně 4 míle. Čítaje 109 roků, potratil své zuby, tak, že jen polévkami a měkkými věcmi se živil, po čtyřech rocích vyrostly mu dva nové velké zuby, načež pak opět masa požívat mohl. Ku konci života zarazil se jakýsi obtok krve, jež již po 30 roků měl, a který se každý měsíc pravidelně dostavil; na to dostal kámen, k němuž se přibružila neustupná rýma, a onť se musel konečně všeobecnému zákonu smrti podrobiti.

41. Bukovina.

Roku 1496. táhlo branné vojsko *Polas*

tůw asi 80,000 mužů silné do Moldaw, a oblehli Sučawu, sídlo tehdejšího knížete Štěpána V., jenž pro ubatnost svou přijmáno Belky. Sobě byl zůstal. Na zpáteční cestě bylo vojsko Polské obhrbluim Štěpánových přepadeno a tak poraženo, že veliké množství hned na místě zůstalo a přes 20,000 mužů, mezi nimi mnoho urozců, do zajetí ptišlo. Kníže Štěpán nechtěl jich pod žádnými podmínkami z vazby propustiti, dal jich do pluhu zapřáhnouti, celou planinu, na které

se rozhobná bitwa swěla, gorati a bukowým semenem poseti. Z toho wyrostl ohromný bukový les, jež Moldawané pro Polskou krew, kterou místo to zwlaženo a zúrodněno bylo, lesem červeným nazýwali. Tent jest onen les Bukowina, pro který w nowějších časech Moldawští Řehoř Šhila žlwot svůj nasadil. Od roku 1777 připadla země tato fu království Galicšému, s nimžto až podnes spojena jest.

Karel Drel.

Drobnůstky.

Rozmílý Morawane!

1. Žádáš ode mne, abych Ti zase něco zajímavého do tobolky přibal, an se opět chystáš na pouť po wlašti. Právem a to boléhavými jsa tatokta zasypán a from toho domníwaje se, že Twůj poutnický wať bude již hojnou zásobou vdiťnub zaslanou opatřen, (wždyť každým rokem Tě patrně přibývá, chwála Pánu Bohu) — w těchto okoluostech myslél jsem, že bez mé trochy snadno se obejdeš. Poněwadž ale myšlénka, že bych Tě letos na cestách Twých nesprowobil, mně jaksi bolestně sáhá do swědomí: tož aspoň těmto řádky Ti dávám wědět, že na Tebe myslím, a že w našem kraji wšechno na Twůj příchod srdečně se těší. — Podiwíš se zajisté, powím-li Ti, že jsem w posledním masopustu (owšemže až po skončení pobožnosti jubilejní!) byl na báse. „Oho!“ slyším Tě wlati — „to jest něco z brusů nowého!“ Znu, člověk nikdy nemi, jak mu osud zahube, mně pak tentokráte zahudal ne w hospodě, ale w domě soukromém. Mnohému přichází si bálomá jako hwězdnaté nebe, kdežto hwězdy wšeho druhu: stálce, komety a planety, slunce a měsíkové, bíl okolo své wlastní osy samostatně se otáčeji, bíl bledá zátona ptiťalstwowosti a obráziwosti bezpráwíbelně se honí. Tu se badawý hwězdbát ponořuje w obdtiwování tělesné i duchové krásy, tam opět blubíce, hwězdy stornaté a hwězdy pabající uratou jeho ná-

hleby, jinbe mlhowny naplňují jeho mysl i srdce touhou, úžasem a úzkostí. „Příteli!“ wlatáš opět, „začínáš dnes hrozně učeně!“ — No! nelekej se, wšafat již jsem s ní, totiž s tou učeností, u konce. Wdělí pak, co mně, když jsem těch hwězdnatých a hwězblíčel bálomých pozorowal, w té době napadlo? Napadlo mně, jak podobně staří mudrcové sobě wyswětlowali w tbdění, kterať totiž se to stává, že člověk wibí. Učenící Platonowi se domýšlél, že prý, když hlibáme, což wychází z oka wen a dotknutím se wěci, o kterou upíráme zrak, wibění způsobuje; staroušlet Pythagoras ale práwě. naopak stál urputně na tom, že prý ob wěci, na niž patkíme, neušále malé částčky se odlupují a w oči hlibáčowy wcházejí. Ze-li tomu tak, tož není nejmenší pochybnosti, že na básech, kde lidé nejwíce za tou přičinou se scházejí, aby wiběli a wibíni byli, powstala průpowěb: „Díw že své milenky nepohltí očíma“ — neboť, má-li ji hobjně rád, tož na ni neustále hlibá, hlibá-li wšafat na ni neustále, tož newyhnutelně musí od ní bez přestání odlupowati malé částčky; potracuje-li ale w tom zaměštunání po hezku chwíli, pak ubohé dítě konečně pohltí, anž při tom huby otevřel. Tohle učení postytuje nešťastným milencům potěchu, která co do podstaty bez odporu nade wšechny ostatní potěchy wysoko wyniká; nešťastný mileneč totiž smí ob své drahé ukrutnice aspoň malé částčky ob-

lupovat a pohlcovat, aniž ona tomu slabému polykání může přelaziti. Počestný mudrc řeký nám svým učením podobává také klič ku konečnému rozřešení často přetřásané záhady: proč asi nasse spanilé krasavice bývají na mnoze tak nestálé, wrtkavé a neměrné? Zčímto vabami ony tak málo jsou winny, jako nerozozené děti. Neboť, mohou-li za to, že každý na ně zewluje, o ně své zraky upírá a následovně každý svou částku ob nich vezme? Nemožnutelný toho konec musí býti, že následkem ustawicného lelkování se jako rozhlídají a na mnohé podobly čili bimbendy se rozpadávají. Nyní také Ti bude zřejmo, drahý příteli Morawane, čím se děje, že mnohy utěmný, na duchu a na těle zbankrotělý ofusta u nassich spanilosti wětšího neztřeba boházi štěstí, nežli muž pořádný, nábožný a zachowalý, jenž wůbec málo zewluje, a leky chytati nemívá tby. Tim nasse bámy opět nebývají winny, nebo wěta: „ony mu bawají přebnůst“, dle náhledu hore dotčeného nemá platnosti, nýbrž ony náležejí tomu, kdo na ně nejčastěji a nejbéle hlídá; nemůže-li muž pořádný, mravný a zachowalý boři často své oči z kněh a z povolnosti svých pozwědati a na ně, na bámy totiž, upírat, pak neč sám sobě winu připiše, pakli člowičel ocurný, to jest talowý, jenž jlného powolání a zaměstnání nemá, leba courati se za newěškami, jemu děwče před očima vezme a pohltí.

P. Metheb Gazdik, Slowák, jenž byl dlouhý čas w turecké zemi, wykládá o tamnějších děwčatech a paníčkách, že wycházejíce na veřejná místa, což ostatně zřídka tby se stává, velmi sluffně se obiwají a velmi pečliwě do hustých záwojůw se zahalsí. Pokládá-li jim to za cnost, myslíš se. Celá ta obálka jest pouhá nutná obrana. Zsouce prý nad obvyčej krásné zastírají se tak štetně jenom proto, aby turečtí zewlounowé tak snadno jich nerozhlídkali. Jaké to licoměrnice, ty turecké bámy! Tohoto úřtoku, je-muž za starobáwna také nasse bámy howělý, totiž: sluffně se obiwati a zahalowati, u nás wíce není, leba žeby snad někdo poslední jeho stopy, co zbýtky ne-

hobného starého pokrytství, chtěl hlebat w lícidle, jehož ještě sem tam některá w upřímnosti ne posud dosti pokročila díwčina nebo panička používá pouze proto, aby růže na twářích kwetoucí, co krásy nad miru wratlé, ustawicným na ně hlídáním příliš náhle se nerozprchly. Budou-li nasse dcery Ewiny w upřímnosti tak walné pokroky i bále činiti, pak se dočkáme co newidět rájstých časůw; a že nasse čáta w tom ohledu na dobrém spočiná základě, za to nám ručí četná dostawenicečka, která prozatím, nežli ony rájsté časy dojdou, zastawají přebchůdci neboli prostředníci úkol mezi nassi a rájstou dobou, bývající ob nassich měststých a nyní už i ob wesnických krasavic twrbosijným hlídačům powolowána w nebbálkách a to sice proto, aby zrawové jejich nacházeli hojnější příležitosti odlupowati z nich částčky u wětší míře.

Gle! počestný mudrce Pythagorow! Jak úrodné, pružné a na wyhlady bohaté jest učení twé! Pochopuješ-li nyní, drahý Morawane, proč svět chudobného newidí? Neběje se to z hrdoosti, nýbrž proto, že na něm není co odloupnouti. Naopak zase snadno se bohabád, proč boháč jest muž wšfube náwtběný, proč s nim každý opatrně a prozkřetelně zachází, proč wšfube, kdekoli se dá wtiběti, patřící ohled na něho se bere. Jnu, každý by rád nějakou částku z něho wyhlídal. Dalšího wymoowání mrawofarných průpovědek z náhledu počestného mudrce řekého wzdam se; jenom ještě Tobě, rozmilý Morawane, žádám od srdce, aby Twá poutnická toboška i letos byla hobně bohatá na wtipné články, pak Tě zase budou wšfube po wlasti náwtběti a pilně do tobošky Twé nahlébati a to sice tak dlouho, až Tě ze slabu kněhsrpecého do jedného wstísku wyhlédají, jako se wloni stalo, čehož Tobě i letos z celého srdce na Bánu Bohu žádá Twůj starý přítel.

2. Jistý pán wrchui dal si mnoho práce, aby školní děti obwrátil od záhubného a hřisného wybírání práků. Proto začasté přichobil do škol, a děti horliwě o tom poučowal. Jedného dne jda polem wtiběl chlapce pod stromem státi a na hnízdo se dliwati. Dowtipil se, že chla-

pec ten mladé ptáky vybrati chce. Zhned ho lastawě poučil a přísně mu napornčil, aby odesšel a ptáky nechal w hnízde. Chlapec odesšel. Druhého dne opět se šel podívat na hnízdo, ale přijda tam, ptáčkůw již nenafšel. Stojе takto soubil: „O těch ptáčích žádný newěděl než já a pan wrchní; ptáci jsou pryč; teby jich musel p. wrchní vybrati“. — Wrátil se domů, ale myšlénka ta nišby wice newyšla mu z hlavy. — Uběhlo mnoho roků; tu se přišel ženich na kancelář hlástiti o powolení k ženění. Pan wrchní se ho tágal: „Koho si budeš bráti?“ — Ženich se zarazil a obmšl. — P. wrchní opět se ptá: „Zať pak se jmenuje twá newěsta?“ — Ženich odpowěděl: „Wzácny pane wrchní, to Wám nepowim.“ — Dobrosrdečný pan wrchní se tomu diwll, a pončowal ho řka: „Milý synu, newěstu swou mš musíš jmenowati, sice bych ti nemohl powolení napsati.“ — Ženich prawi: „Ano, rád byste wěděl jakou newěstu mám; ale já Wám ji ani za celš swět newygrabim; potom byste mš ji také mohl tak wžiti, jako jste přeb mnohým léty ty ptáky mi wybral“.

3. Školní dozorce přišel na zkoušku. Mezi zkouškou diwal se že zástoli swěho po bitkách, a spatřil, že jeden chlapec zasmušle dolů hřlábá. Powídá si: „Ten klouček nemá dobrého swědomí!“ — Potom hlástitě na něj zawolal: „Grantištu! kufni na mne!“ — Chlapec se na pana děkana podíwal, ale hned zase oči šlopil; P. děkan wšal a přiwětliwě přimlowal chlapcowi: „Grantištu, nic se neboj a jenom na mne kufni!“ — Chlapec powštal též w lawici, dobál si zmužilosť, a diwaje se na pana děkana co hřbla měl zafřkl: „Kufnu!“ — Wšichni se bál do smichu, a p. děkan prawi k p. katechetowi: „Ten chlapec musí bláznit!“ — P. katecheta pak obwětil: „Nikoliw, důstojný pane! To je neborozumění; chlapec rozuměl, že má zafřkat, nebo to jest: „kufni na mne!“ račtež mu řici: „kufni na mne!“ potom jistě se podiwá.“

4. Mladý manžel přišel na faru prosit o křest swatý pro swé rozenátko; po křestu swatém tágal se ho p. farář při zápisu: „Zať se jmenuje Wasse žena?“ — Manžel se zarazil a odpowěděl: „Weleb-

ný pane, prosim, račte odpustit, to já newim! — Ubiwený farář ptal se ho znowa: „Ale, člowěče, to přec budete wědět; jak pát ji woláte?“ — Manžel: „Já ji wolám: „stará!“ — P. farář: „A jak jste ji wolal, dokud jste ještě nebyli swojl?“ — Manžel: „Tentráť jsem ji řikal: bčwče!“

5. W jednom mšstě bawaly se nowé zwony na wěž. Množstwí lidu bylo přítomno, řbyž se jim mšlo po prvé zwoniti. Byl tam také zwonář sám, stojе weblé šatekty jakési. Zať se počalo zwoniti, pro- nšla šatekta usudeť swůj řkouc: „Ten welšý zwon se mš nelibi!“ — Zwonář hned se ři tágal: „Proč pak se wám nelibi?“ — Šatekta: „Málo bručí!“ — Zwonář: „Milá šatekto! to je proto, že ten zwon je posub tuze mladý; až bude tať starý, jako Wš, potom bude wice bručeti!“ —

6. Jednomu školákowi umřela babička. Pan učitel, muž nábožný, a proto welice wážený, napominal jej, aby přijda domů poslekl a za babičku se pomoblll 5 otčenášů. — Chlapec chwilkú stál a pak se bál do pláče usebamého. P. učitel se ho ptal: „Mo, Wojtišku, proč pak tať tuze pláčed?“ — Chlapec odpowěděl: „Mám se mobliti za babičku 5 otčenášů, a já umim jenom jeden“.

7. Milostpán wysšel ze swěho zámku a potkal žibá. Oštal státi a ptal se ho: „Žib, kam jbed?“ — Žib: „Milostpane, já newim!“ — Milostpán se rozhněwal, zawolal brába, a tágal žibá zawřiti. — Žib smekl čepici a prawi: „Wibite, Milostpane, že jsem měl prambu, řbyž jsem řekl, že newim, kam jdu? To jsem wěru newěděl, že jdu do žaláče.“ — Milostpán se tomu zasmál a žibá propustil.

8. Přeb mnohým léty léčil lékař rowáče na zimnici, a nemohl mu nikterak pomoci. Jednoho dne přišel k němu a nalezl jej zcela zbrawého; ři ptal se ho, po čem by jej byla zimnice ošlawila? Rowáč prawi: „Wčera jsem dostal chuf na řyselč zeli a na kneblity, žena mš je uwařila a zimnice je ta tam“. — Lékař wytáhl ři z kapsy knížku a zagnamenal ři tam swgu nowou zkuffenost: „Proti zimnici wařeně řyselč zeli a kneblity“. — Po nětořka dnech byl wolán se řrejčimu, kte-

ryž také na zimnici stonal. Bez rozpatu našel jeho ženě, aby mu uvařila zeli s knedlíky. Žena uvařila, krejčí se najedl a do rána byl — w Pánu. — Druhého dne přišel lékat a viděl, co se stalo. Zase vyňal tobolku svou a připsal do ní: „Zeli s knedlíky proti zimnici jen pro továže, krejčí na to umrou!“ —

9. Jistý Angličan, major Bobbith, jenž měl ve jménu své vlády s pohlawarem Assantického národu w jižní Africe vyjednáwati, chtěl se tamějším černochům zavděčiti, následowal moudrost sw. Methobla, jenž si naklonil krále swanastobulharického obrazem. Angličan wyprobobnil totiž několik dvořentůských paní věrně a krásně. Pohlawarowi zachtělo se také napotom wyobrazení býti. Malil se bal s ochotností a s zvláštní pilností do bíla. Bobbithua rošťal, ač uměle wytvořená, pohlawara nespokojila. Umělec ptal se tudýž welmožného moučenina, co proti swému wyprobobnění namítati má? Černoch odvětil, že si přál býti wymalován také — na bílo!

10. Papež Pius VII. wyobcowal hraběho Napoleona z církve. Zvěděv o tom Bonaparte, odvětil opowrživě: „Proto mým wojinům zbraň z rukou nepřepadá.“ — A hle! w Rusku puštěly wy-pabaly skutečně Napoleonovým bojovníkům zimou z rukou. Ba téměř celá wyprawa francouzská wzala na půbě newydobitného Ruska za své. — Ob té doby hwězda sláwy Napoleonowy bledla, co začal Cířew za nástroj swých ctižádostiwých choutek nadužíwati, a náměstkowi Christowu se zprotiwil.

11. Jistý wojenský důstojník, jenž svou jchopností a roblnou wynešeností mohl wysoko postoupiti we slávě světské, zaměnil meč za kříž wstoupiv do řehole milosrdných bratří. W noci obmawowával rány mežákůw a opatrowával w podstatě nedožlwcůw samého Christa Pána. W dne chobil s krabci po Widni od domu k domu žebat pro nemocné. Lidumilenski wynymštlivé uwobilo jej i do hospod a kawáren. Jednou wejba do kawárny sšlebal čtyry pány we hře zabrané. Chřestem w plecháci dáwal jim na frozuměnou, oč mu běží. Než karbanici, jakoby milosrdného ani nepozorowali, hráli dále.

Řeholník chwilkú četl, a tudyž se páni neměli k ulčemu, zahrnul opět krabci. To dožrlo jednoho z hráčůw tak, že se wychopil a mnlchowl notný políček wlepl. Ten hrubian jště právě prohrál. Takové nadělení byloby obyčejného člověka popudilo k nejodwážnějšímu skutku; než náš klášterník odvětil chladně a nabuřeně: „To byl báreš pro mou nepatrnost; měl pánové rače také obmysliti našich chorobcůw.“ — A tu po třetí začínal plechácem, do něhož již hned se hojně almužny sypaly z rukou zahábených svěťákůw.

12. W hřísích zastaralý manžel nechtěl se žiwou mocí přičastiti sw. mšši, ač ho k tomu prosbami mnohými měla zbožná manželka. „Jdi mi k šlatu s těmi pletkami,“ býwala jeho odpowěď. Wtébouc ubohá žena, že se rozráží její snahy na twrdosťjnost nepohnuté, prawila tu nečtěně odhoblaně a zoufale: „Já jsem ti oddána nerozlučně. Bez tebe ani do nebe nepůjdu. Chceš-li do pekla, i tam tě následowat chci.“ — Tu již obkládala modlitebni knížky a swlékala se ze swátečního oděwu, jakoby již nemínila účastniti se dále na sw. mšši. To hnulo manželem. Wychopil se, šel a wyzpowědal se po prvé za 28 let, co se byl oženil!

13. Jakož vědomo jest, wyzowává w čas mšši večerní dobou hlas zvonů osadníky k modlitbě za hřisníky. Když pak w jisté sarnosti hlasol zvonů poslední kráte k přimlouwám za nešťastníky hřisné powzbuzowal, bi matka žalostným hlasem k swému synowi, jenž si byl až doposud ze sw. mšsie újměšty rouhawé tropil: „Dnes zvoní již jenom za tebe!“ Slova pohnuté mluwená doslala zatwřelce. Přeb obchodem tužší mšslo-uákůw následujícího dne časné ráno přistupowal onen mladý tupitel Boží co ztroussený tajník k stolu Páně po wykouané zpowědi.

14. Kůž dal jednomu rozpustilému žalow ob spolustoláka wyleptat na kalhoty. Obrořlá sestra potrestaného roz-wery dotloukla za to newlinného wykonawatele rozkazu katechetowa. Swanda se dostala k soudu. Obžalovaná odwoláwala se, že žalovník žádných svědkůw nemá. A kdo při tom tehdy byl? tágal se soudce.

„Jenom on a já,“ odvětila prostoduse nesmyslná holka. A potom prý uení chytrá mysluwa nad peníze! —

15. Když w čas zpouvy Římské r. 1849. buřič Sterbini wyžhwal rybáře na řece Tibeře, aby šel zahobit a raději se chopit obranu republiky mečů: otázel se ho jeden z nich: „A proč Wy nebojujete s ostatními gardisty?“ — Sterbini odpowěděl: „Já bojuji pérem!“ — „Tak?“ obšel různý rybář, „a my máme ze svého bítka dělat kalamaře, do kterých by Francouzové namáčeli péra swá? Víte-li co? Wy bojujete swým pérem hezky doma, a my sobě swých kalamařůw také zachowáme, a zůstaneme při nemodech (šitích).“

16. (Wěčnost). Jedny světské nowiny donesly zpráwu, že Pařížští zwětlucc (w němžto se zvířata z rozličných dílů swěta chowají, jako w Schönbrunnu we Wídni) w těchto dnech utrpěl dvě bolestné a w pravém smyslu slova těžké ztráty; napřed prý uosorožec (Rhinoceros) umřel, a za krátký čas potom prý i slon, bar Mehemeda Aliho, a ob 30 roků okrasa zwětlunce toho, za nosorožcem se odebral na věčnost. — Nowiny církevní slova zpráwy této pro obwefelení swých katolických čtenářů opatowaly a boložili: „Duchaplný dopisowatel, kteržj podal zpráwu o odchodu nosorožce a slona na věčnost, má alespoň naběh, že jich oba na věčnosti zase nalezne, z čeho se zvláště nosorožec welice radowati bude.“ — (Poznamenati dlužno, že w německé řeči slovo Rhinoceros-nosorožec běře se také w smyslu hanlivém jako u nás wůl, buvol nebo hňup).

17. (Papír u Turků). Papír jest u Turků (Muhamedanů) we velké vážnosti, proto že jméno Allah (t. j. Bůh) naň psát se může. Turek, najbe-li kus papíru, opatrně ho zdwihne a položí do nějaké schránky. Proto bývají we zdích často díry dělané papírem wycpány. Z podobné příčiny posub koraan (kniha Muhamedowa, za písmo swaté považovaná) nedávají do tisku, nechťce aby jméno Boží listem (Presse) se tlačilo.

18. (Chytrost.) Přislí ctkáni do wesnice blíž města wentowského. Byla mezi

ními také žena těhotná, která tam šlehla. To bylo w sobotu; w neděli měl býti křest rozeňárka. — Žena starostliwě prawi: „Mily muži, kam půjbeš pro kmotry? Tu nás žádný nezná.“ — Muž odpowěděl: „Nedělej si starosti zbytečných. Mám tu známého w městě, ten nám jistě poslouží.“ — Šel do města, hned do prvního čísla domovního a prošil hospodáře, aby šel bítet za kmotra. Ten mu milerád slíbil, že půjde. Cílán wšak šel dům wedle domu w celé blouhé ulici, wšechy prošil, a wšichni mu slíbili. — Druhého dne se druhé mši swaté scházeli se wyproseni kmotrowé, newědouce druh o druhu. Až pak se domluwili, že každého z nich cílán požádal za kmotra. W tom pak přišel i cílán, otec dítěte, jež bylo již o ranní mši swaté pokřtěno, a kmotři byli z poblížké wesnice. Ten hned mluwil k měšťanům u kostela shromážděným řka: „Dj, pozdraw Wás Wůh wšemohouci, milí kmotrowé; wy přicházíte zastoupiti místa kmotrů! Moje dítě již je pokřtěné, a nepotřebuje nic jiného, nežli něco řádného do wintu!“ — Kmotrowé se tomu pobíwili, a hned šáhli do kapes, a dávali s usměwem chytrému cílánowi pro dítě do wintu. — Cílán bary přijal a pln potory odesel.

Jan Doležal.

19. W jednoni wychowacím ustawu, w němž bylo nejméně 60 chowanců po nejwice dwacetiletých a starších — kteří tudýž měli již wšech pět pohromadě — stala se změna w představených. Přišel totiž představený přímý, dobrého srdce a pronikavého rozumu. Tento jednoho dne wstoupil mezi několik chowanců shromážděných, kteříž jemu welikých poklon dělali. Představený se usmál a prawil: „Báno- mé! bobře wy se znáte twažit po choutkách a slabnách představených swých. Shle- dáte-li, že jeden z nich jde na česť; děláte mu poklony až k zemi, a dáváte mu lichotiwé tituly; wbdíte-li, že druhého těší, když se w četných tlupách kolem něho sestupujete: doprovodiwáte jej až ke dwětim; poznáte-li, že třetí rád šáhá do tabatěrky: bez ušání mu zamdáváte tabáku. Zsem žádostiw, s jakou mne budete hlebet na lep dostat.“ — Přímý a rozumný předsta- vený, tento měl také svého fonička — on totiž rád radíwal w nemocích a churawo-

stech, ač létatem nebyl. — Po neblouhu jeden z chowanců přišel k němu, a žábal jej uctivě, aby mu lastavě usři prohlídl, že w nich má ještě trháni. — Představený tak učinil a pak pravil vážně: „Mily panáčku, w usřích nemáte nic, ale za usřima máte!“

20. (Omyl.) Dne 8. prosince 1854, jakož každému katolíkovi povědomo jest, prohlásil náměstek Christůw, swatý Otec papež Pius IX. pradávné a wšestobecné nábožné mínění a učení Cirkve — o neporuffeném a nepostwřeném početi blažoslawené Panny Marie, Rodičky Boží — za článek wíry. Každý věrný a vědomý katolík očekával bobu tu s napnutou dychtivostí. — W městě Stonyhurst-Lancashire w Anglii dostal ředitel velké Jesuitské koleje zprávu, že swatý Otec w Římě učení jmenované za článek wíry prohlásil, a dal hned všem zvonů zvonit a všem studentům škol koleje své, velkým i malým, učinit po celých den prázdniny. Mladí mužové, (velcí studenti) a menší žáci dali se do hlasitého jásání, tak že jejich radostné volání daleko široko se rozléhalo. Anglický pastor nejbližšího otrepu předsvědčen jsa, že neobyčejné jásání může býti jen výsledkem tromobychných příznivých zpráv z wýchodu, snab dobýti Ruské perwosti Sebastopolu strže Angličany, newáhal, a dal rovněž všem swým zvonů slawit, a uetpěl: wě čekal toho okamžení, ažby ústně dostal jistoty o věci té. Za jeho příkladem dali i sousední pastorové zvonit, tak že celé okolí w radostném pohnutí se nacházelo. Když byl první pastor, půwodce toho zmatku, blouho a nadarmo čekal bližších zpráv, poslal k řediteli Jesuitské koleje s prosbou, aby mu co nejrychleji obsah rychloposilné (telegrafické) zprávy lastavě sdělil, kteráž šťastné dobýti Sebastopolu oznamuje. — Chladná odpowěb ředitele Jesuity zněla: „Přátelské pozdravení a wřázání, že zvonění a radostné jásání jeho mládeže bylo následkem witané zprávy, že papež w Římě po přetčení sw. ewangelia při slawné mši sw. učení w nepostwřeném početi Panny Marie za článek wíry prohlásil.“ — Omylem tedy důležitá a slawná zpráva tato

i ob protestantů se oslawowala. Jestli páni pastoři s tím byli právě docela spokojeni, když se o swém omylu předsvědčili, není nám powědomo. Ale owšem to za pravdu neklamnou máme, že (ač na wálku uyněžší welkou klademe wáhu) prohlášení onoho čláku jest pro swět a pro člowěčenstwo mnohem důležitější, nežli dobýti nebo nedobýti Sebastopolu. Mobleme se, aby na přímluwu nepostwřeně Panny Marie wálka ta šťastně se ukončila.

21. Ruská bworlost. W wálce mezi Ruskem a Turekem = Francouzskem = Anglickem dostal se balík listů anglických w lednu 1855 Rusům do rukou, jenž jak obyčejně, břiwe se přetčetly, nežli zajatým anglickým důstojníkům do Sebastopolu se odeslaly. Mezi nimi bylo psaní ob mladá Angličanky jezdnomu důstojníkovi poslané, w kterém žertem bylo wyloweno přání, aby onen anglický důstojník ji poslal knoflík s kabátu Wencikowa (admirála Ruského), jak mile by ho zajal. List ten se četl knížeti Wencikowi, kterýž lhueb knoflík se swého wojenského kabátu odřízl a do anglického tábora poslal s tou žádostí, aby ho odeslali jmenované paníčce w Anglii s tím podočknutím, že mu ani na mysl nepřipadá, tak brzy báti se chytnouti; aby wšak naději té mladá paníčky nestlamal, že mu jest potěšením, ji žábatou památku již nyní obowzdati.

22. Ruská zmužlost a sprawedlnost. Uprostřed smutných hrůz wálečných posytnuje žlwot w táborech u Sebastopolu také uďalosti weselé a zajímavé. Hejno dropů *) letělo právě před francouzské náspy. Francouzové hneb začali hon na tyto witané hosti, a Rusi podobně. Stwero těchto ptáků pabło právě mezi Ruskými tarasy a francouzskými průkopy. Žádný neosmělil se pro křiků tu jiti. Rusky setník wšak se sebral, wytáhl swůj bílý šátek z kapsy, točil jím w powětří, zmužil se šel tu předu, wzal dwa

*) Drop (Otis tarda, Trappe), pták, 3' dlouhý, má zobák trojhranný, na nohou tři prsty; žije w hejnách na suchých polích w Evropě prostřední a jižní; hnízdi w obilí. Majo zmládat jest chutné. Zere wobul žiwocichy a rostliny.

z těch zastřelených ptáků, zaneš jich až k samým průkopům francouzským, odevzal jich tam, potom hledal ostatní dva zastřelené ptáky, pozdravil Francouze a navrátil se s kořisti svou pokojně do Ruských hradeb, an mu Francouzové živě a spolojeně přivolávali a přitleskovali.

23. Císař Mikuláš co stravník. Germann vypravuje ve svých „Dabazích z Petrohradu:“ Caršá kuchyň jest dobrá, velmi vzácná, ale nesmírně hubená. Jidla jsou tuze lehká, lehká zážitná, a tubyž nízký masná. Jebl jsem v Petrově se stolu císařského, a často u úřadníka, kterýž jidla swá z bruhé stace dostával. Pochoutky, pojibanky čili bostytky byly vezdy výborné, ale co se jidel samých týká, musím wyznati, že mi kuchyň v hostinci Petrohrabském, „u sw. Jitky“ zvaném mnohem lépe chutnala. — S těmi stacemi to jest takto: Císařowna se jednoho dne ptala na výlohy domácího hospodářství a sblebala, že jsou tuze veliké. Z bala sobě přebložití denní počty, v nichžto každé wybání zejména zaznamenáno bylo. Jak mše po těch denních počtech sáhla, našla tam psanou láhev rumu pro následníka t. j. pro korunního prince, nynějšího císaře Ruského Alexandra II. — To ji přetvapilo a napnulo její zvědavost, tak že bále obracela listy. Kterak se pobívala, když po mnoho roků nazpět den co den wděla v počtech psanou láhev rumu pro následníka. Pomyslila sobě: „Můj mladištrý syn takový pljan!“ Obracela listy pořáb nazpět, a našla tu láhev rumu pro následníka až ke dni jeho narození, ba i před jeho narozením. To nemohla pochopiti! Pátrala bále, a sblebala, že ta láhev rumu každobenně na jméno následníka psána byla až do roku 1795. V tomto roce byla první láhev rumu pro následníka zaznamenána, a při tom ubáno: „Pro silné bolení zubů na rozkaz c. k. dworního lékaře Lžičku rumu s cukrem pro následníka.“ — Nyní se císařowně otevřely oči. Poněvadž někdejší císař Alexander co následník roku 1795, pro bolení

zubů Lžičku rumu užiti musil, který se wydal z císařských sklepů: musil wstáti jeho nástupcové jakožto následníci beně láhev rumu (alespoň v počtech) wyprázdniti. Nyní se pátralo v podobu tomto i v jiných stránkách, a wyjewilo se, že počty na wlas souhlasily, a že antlopejt nebyl zaznamenán, aby se nebyl skutečně wydal. Ale kdo to bral? — To bylo císařowně příliš veliké; ona to pověděla císařovi Mikulášovi, který četl a četl, počítal a počítal — a konečně zwolal: „To jest silnější nežli já; bude-li to tak pořáb, musím zemi svou do zástawy dáti, a bych stál zaplatil. Tomu učiním konec; já se dám do stravy!“ — Jak řekl, tak učinil. Druhého dne potom již nebylo císařské kuchyně. Císař dal sebe a celý dwůr svůj do nájmu; byl to jakýsi nájem žaludkův. Nájemník přewzal wšedko od stolu císařského až ke stolu služebníkům, a rozděil jich na stace. V každé staci bylo mu wylážno, mnoho-li dostane za stravu jedné osoby. Císař a císařowna byli první stace; welkofnížata a welkofněžny druhá; dworní paničky a páni třetí; obřadníci čtvrtá; nižší úředníci pátá, služové šestá a pacholci sedmá stace. Tu hned nastala veliká změna; císař říkával, že dříve nikdy tak dobře nepojebl; páni, paničky a úředníci dostávali červenější a plnější twáže, a nejlíp se wdělo samém hospodářství domácímu, jehož výlohy byly o polowici menší. Zkrátka wšichni byli spokojeni až na sklepníka a kucháka a to wšedko bylo výsledkem jebné láhwe rumu, z nížto Car Alexander I. co následník když Lžičku s cukrem užival, aby si na rozkaz lékařův zubní bolest zapudil.

24. V městčku B. sedělo několik weselých občanů u stence wina, kdež ob denní práce sobě poodechnuwoffe rozmarně se bavili. Přišel tam také jistý človíček, o kterém se wdělo, že mnoho eltu nemá, a že za groš položí se na stolici a nechá si lřkownou jednu wytnouti; prodával totiž ránu jednu za groš a čím více jich kdo chtěl obkoupiti, tím mliejší mu bylo. Když tak právě na stolici ležel a jednemu žábného nezarmucujícímu sousedovi,

terý listovkou poběloval, po groši rány probávaje trpěl, vskočil do světnice plátenkář, muž mladý a silný posilavý, jenž probávil plátno mlynářům na moučné, a nástroj mlynářskému potřebné pytlily. Viděl, která probávající nepohnutě rány čítá a kupec řádně listovkou máchá, pravil plátenkář: „Kde weru, kdybych já mu přišel na jeho dupku, já vím žeby ucítil.“ — Na slova ta mrkl jeden čtverák na hospodského, jenž spolu byl řečníkem, a oba poodešli ven. „Ty,“ pravil k hospodskému, „máš jakou krev?“ — „Mám a co s ní?“ — „No počkej, to bude švanda!“ — Hospodský: Právě dnes jsem porázel, jest ale již sražená. Čtverák: „Tím lépe — sem s ní.“ — Hospodský přinesl krev, a šprýmař, který mezi tím si hadr zavpátkil, naplnil ho krví a povolal člověka, který za groš rány snášel a pravil mu: „Dobře ti zaplatím, jenom dělej všedě tak, jak já ti povím.“ Tento hadr naplněný krví přiložil si pod kšhoty na zábel, a tento kus kůže strčil do huby; polož se pak na stolicí a já řeknu plátenkářovi, aby ti jich pár vytal. Jak krev vyšpláchne, dám ti znamení, načež ty vyplivneš krev z huby, sval se ze stolice a dělej, jako bys byl mrtvý, na tak dlouho, až ti řeknu.“ — Rde se jednalo o pitku neb nějaký výbělec, nepoložil hrbina, který tak mnoho sněhl, nikdy žádný žert; dá se tedy soudit, že i tentokrát s celou ochotností svolil. Protož stalo se, jak byl veselý soused, dobrá to kopa, naporučil. Hrbina si lehl, a soused bí k plátenkářovi: „No, vy jste řekl, žeby ucítil, kdybyste na jeho dupku přišel — zkuste toho!“ — Plátenkář chopil se listovky (mezi tím byli již ostatní o všem poučeni) rozpřáhá se a řádně škl po první .. hrbina na ležel, jako by nic .. po druhé .. hrbina jako by si toho newštinul .. po třetí, ale ta byla marná .. krev vyšpláchla — erčela dolů — dobrá kopa dal znamení hrbinovi — a v tomž okamžiku vyhrkla krev z huby a hrbina spadla ze stolice — — — byl mrtvý. Tak strhl se rámeček přehrožný, všichni prohlíželi hrbinu, každý ho uvažoval za mrtvého, a škl a hluk byl náramný. Plátenkář trnul úžlostí na celém těle a jako osla se třesa, nechal ranec svůj ležet a chtěl se porabiti s Maškem — avšak u dvéří stála stráž. Hrbina ležel skutečně jako

mrtvý a plátenkářovi se se všech stran, již bez toho dosti pitomému, hučelo do uší: „Smrt za smrt, hlava za hlavu, smažte ho a zkrátka časné ráno povedeme ho na kancelář.“ — Tak vyšel vážnou tváří, poslynuv ostatním, by utichli, předsedl před ustrašeného plátenkáře čtverák a původce žertu tohoto, pro Mašara arcik neptijemného, a pravil vážným slovem: „Člověče, co jste to učinil? Vidím, že jste ztracen! Je však mně váš líto, a protož bych Vás z neštěstí tohoto rád vytrhnul.“ — To jak uslyšel plátenkář, jakoby centy s něho spadly, vymalil oči a otevřel hubu řka: „A jak?“ No jestli si to necháte něco stát, pomůžu Vám tak, že ještě nyní budete moci z městečka našeho odejít a nikdo o tom nezví. Jste tak již na cestě obtud a protož jděte do blízké vsi, Vám povědomé na noc, a časné ráno se obtamtud kličte bále.“ — „Já dám od srdce všedě co na penězích mám,“ pravil plátenkář. „Všedě sice nechci, ale dejte nám na čtvrtnici (10 mási) vína, kteréž všichni společně vyplijeme.“ — Plátenkář vysazoval peníze a mezi tím přiblížil se promozovatel trochu hrubých žertů k hrbinovi na zemi co mrtvý ležícímu, a jakoby o jeho umrtí skutečném. Je ještě přesvědčiti chtěl, šeptal mu do ucha, aby poznenáhla, (až bude mít peníze v kapsce) na jeho dával, že žije. A skutečně, když peníze se sřabovaly, započal doměš mrtvý poznenáhla se hýbat, přetrženě mluvit a opět nastalo živé roztváření: „On žije — on žije! — přišel k sobě, — honem pro doktora, aby mu pomohl.“ Plátenkář měl radost z toho a ranec máje již na zádech a hůl v ruce usiloval nejvíce, aby se pro doktora poslalo. Šprýmař vyšel přitročil k němu a pravil: „Bohu díky! přitell! že ještě trochu je v něm život! nyní můžete býti ve svém svědomí jisti, že nejste vražedník; my si dáme práci, aby byl vyhojen, avšak vaše peníze místo vína putnou na doktora, pročej Vám radím, abyste se spíše než doktor přijde oblébil, byste neměl odpovídání a tu soubu potahování.“ — Plátenkář, jehožto vzbouřené city poněkud se utišily, přijal dobrou radu a s upokojeným svědomím, že vražedníkem není, vzal nohy na rasy

mena, klibl se obtub a wice ho žábný w nasseni měšteků nespattil. Že pať se po obchodu jeho wesele pšlo, a že z mrtwých powstalš si notně na počet plátenářůw hutnul, to snab Morawan nepotřebuje ani pobothkati! —

25. Jinby sedělo opět několiť do-
brodružných měšťákůw okolo stola a bali
sobě šfáwu winné réwy dobře chutnat.
Byl mezi nimi jeden, který hloub než
tby jinby do šlenice nahlížeje jako druhý
Doe se podnapil, s tím wšsat rozdílem,
že Doe šlu réwy neznal, měšťak wšsat
ji znae nemírně a jako namzdor tím wice
si připíjel. Rbyž tak napolo smyslu již
zbowen byl, ustanowili někteří soubruzí
jeho žertif s ním si provést. Byli-li to
ti sami a táž hospoda jako s wrchu, to
Morawan newi; awšsat že w tom samém
měšteků to bylo, wi Morawan jistotně.
„Co bychom s ním měli dnes wywést?“
roťowali po straně tři neb čtyry kamarádi
z mokrě čtvrtě, an ostatní s ním u stolu
seděti zůstali. „Wíte co,“ powídá jeden,
„teď mně něco napadá. Už půjde domů
muši, jak wíte, jítí úzkou uličkou okolo
radního domu. N. tam u dwora swého
má na zimn ušhromážděné pařezy a rožbi.
Dwa neboli tři je tam wytrátíme a roze-
stáwíme pařezy a rožbi to po cestě, a pro-
tože dnešní noc dosti tmawá ješ, půj-
deme, až se domů ubíratí bude, za ním
a uwlbíme, jak si uličkou bude wyšla-
powati.“ — Uminěno — učiněno. Po
nějaké chwíli nawrátíl se po práci ukončené
soubruzí opět ke stolu, anž podnapilš
spolubratr nepřítomnost jejich byl pozoro-
wal. Bilo se bále. Že pať žábný zna-
mení k obchodu nedáwal, nhbrž wšickni
čekali až se ten pohne, na něhož nalíčeno
bylo, samo sebou se rozumí. Konečně
dočkali se rozhodného okamženi, na kteréž
wšickni toužebně čekali. Podnapilš mě-
šťak konečně se pozbiwl, zaplatil a pra-
wil: „Bratři, již je čas, abychom šli
domů!“ Ostatní následowali příkladu
jeho, awšsat poněkud w hospodě se zabr-
žewšše, nechali mráworajících spolukama-
rába tráčetí napřed. Sotwa že několiť
kroků zassel, tráceli po tichu za ním, až
k osudné uličce a pozorowali uchem na-
pnutým, co se bude bítí. Šolí přeb sebou
šmatraje trácel šluha Bachusůw

(Bachus byl Bůh pijátůw u pohanských
Řimanůw) s jedné strany na druhou se
klátě dosti bídě, a zamabli o pařež. „I
týho čerta! co ješ to?“ mať rukou a
mumlaje bi: „To je pařež.“ — Sotwa
že krok bále udělal, zarazil o pařež jiný.
Opět maťal a zwolal: „Co pať to má
znamienat, opět pařež.“ Kročil bále, bác!
a ležel. . šmatral rukou a poznaw zase
pařež mumlal: „Ale pane Bože, co pať
to, samý pařež, já jsem w lese.“ —
Powštal, a sotwa že dwa kroky bále udě-
lal, brkl zase o dřewo, maťal a zwolal:
„Ale Pane můj, co pať je to, já jsem
štutečně w lese!“ — Ještě dwa či tři
kroky bále tráčeje, bu m s! a wšema
čtyrma se natáhl a poznaw, že opět o
pařež zawabil, zwolal úzkostlivě: „Ale
pro žiwého Boha a wšech Swatě! jak
pať jsem já do toho lesa přišel? já snab
tady musím zůstat ležeti a ráno teprw
z tohoto lesa jítí.“ — Sotwa že tuto
samomluwu ukončil, štutečně již chrúpál.
Soubruzí w nejwětší tichosti, co se bילו,
poslouchali a rty swé takofka rozťousali,
aby w hlasitých smích newypuflí. Rbyž
pozorowali, že kamarád w lese hluboce
usnul, obšlibili a na přeběšle místo pa-
řezy a rožbi potichmo uložili; pať se
obebrali k domku obecného pastýře a jeden
z nich pobáwaje mu 5 grossů (ostatní
čekali wentu) nařídil mu kta: „Za těch
5 grossů poženeš zhytra o něco spíše než
obyčejně, a až přijdeš k uličce u radního
domu, bouhneš po třikráte hobně kaza-
bácem, a to proto, aby se ta swlůka, která
tam leží, probudila a domů šla.“ — Na
to se kamarádi z mokrě čtvrti rozešli. —
Pastýř bržel slowo; swlůka tam štutečně
ještě chrúpala, pročez třikráte hrochl a
ona probudilš se jako pitomá hlíbala
okolo sebe a oči si wytírajíc mumlala:
„Rýho bafa! wčera jsem byl w lese, a
přebce mám rozum a wim, že jsem si
w lese lehl, a dnes jsem w uličce u rad-
ního domu!“ — Wrtě hlavou a coš
mumlaje, čemuž pastýř wzbalující se již
wice nerozuměl, trácel dobrodruž k swému
bytu; ješ-li že milené poslowci swé se
swětil čili nic, nemůže Morawan ubati
ale myslí že snab „ano.“ —

26. Jeden z kamarádů měl hezťou
zahrábku a w ní několiť stromů, na kte-

rýchly mnoho ovoce wšelo, proto že tehdejší roční Pán Bůh stromům žehnal. Dokud stromy zralého ovoce newybávaly, jakož w zimě, na jaře, nechával se kamarád w hospodě častěji widět; jak mše se wšal podzimel přiblížoval a ovoce užívalo, nepřicházel kamarád tak často, proto že musel ovoce strážiti, neboť na jiného hlídače se nemohl uspolehnouti. Wystavěl si tedy boubu pod welkou hrustkou, která právě toho roku byla nejpočetnější mezi wšemi stromy a každobenně za soumraku šel do své spárny, proto že ani domácími lidem newěčil — a měl také dobře. — —

„Co pak bychom měli ale W... w za žert udělati?“ prohodil jednoho večera opět w hospodě veselý muž (Morararowwi se zdá, že to byl ten, co nazíval na soudruha svého les w předestlém kousku), a proto že u wšech takových byl wynysplný, netrvalo to dlouho; neboť poněkud se rozmýšleje hneble něco wynalezl. Wyhledal si w hospodě welký měch, w jakém obyčejně len nebo wlna se wží; tento měch swinul, dal pod paži a se dvěma soudruhy wybal se na cestu, přislíbiv ostatním, že nejbéle za půl hodiny s hrustkami se nawrátí. Čtyřlístek tato trojice či lépe trojlístek rovnou cestou kráčeli k zahradě W... w příslušející. Tam potichmo přešli plot a sotwa dýchající přiblížili se k boudě, před jejížto otvorem dwa z nich otevřený měch drželi a třetí, wšedce jejích, na hrustku wylezl a wšil silou stromem trásl. Hrustky padaly, diw slamenou stěchu louby neprorazily. Že se hlídač hneble probudil, není pochybnosti. „Fromel kdo to! počtejte zločecí kluci, wšal já wám dám!“ Tak hulátaje lezl z boudy wen a zrownal do měcha. Jak tam wšlouzl, zawázal se měch promázem, a trojlístek chutě sbíral hrustky. Když se wšedny kapsy naplnily, wzal se měch s wěznem, obnesl se k plotu, a když trojlístek plot přešel, nahnul se jeden z nich přes plot, rozmázal pytel a wysypal z něho uměněného W... Potom nastoupili wšichni tři úprkem pochod k hospodě, jen W... wolaje za nimi: „Wy barebáci!“ zůstal w zahradě. Doraziwše do hospody, kdež ostatní napnutě čekali, stáli w tázivosti a smíchu nebylo konce. Hneble

se přinesla mša, hrustky z kapsy se klably na ni, a komu se líbilo, dal si chutnati. W tom se otevřely dveře a W... wstoupil. „No W...! nechceteli si také nějakou hrustku wžiti?“ pobízeli ho někteří mšu s hrustkami před nim držíce. Wšal já Wám dám, wy čtyřáci! podívejme se, oni mne cti mojimi vlastními hrustkami! Ačkoliw jste ani jediné slovo hlasitě nepromluwili, abych wás nepoznal, přece jsem dobře wěděl, že to wy jste! Protož také jsem šel rovnou cestou za Wámi sem, abych Wám oznámil, že jste žert ten wyborně provedli. Inu žert za žert; pochutnejme si tedy dobře — na mých hrustkách.

27. Muž se ženou šli se kostelní wěži, a potkali se s dobrým známým. J táže se jich kam jdou? Muž: Na wěž se hlášenému, rád bych si bětlně wyraženi udělal.“ Příklad: A jaké? Muž pološepem k němu wice nasklonený, an mezi tím jeho roztomilá ženusha byla pooběšla: „Chci zase jednou widět brata wystupowati. —

28. Profesor hospodářstwi utazowal w jedné hodině swým welkým žákům siloměr t. j. nástroj, kterým se dá síla měřiti. Již několi z nich pokoušelo se o to, aby táhnutím péra w nástroji tom swou sílu oswedčili. Konečně wšichni wolali jednoho spolužáka, kterýž pro sílu swou známý byl. Tento přistoupil, chopil se péra a táhl. Profesor ubiwený hleděl na nástroj, a pak obrátiv se k táhnuwšimu pravil: „Gratuluj, pane, to jest kouštlá síla!“ —

29. Swobodný pan von Knigge, spisatel knihy: „Der Umgang mit Menschen,“ natropil w mládí swém nezřídka veselých, začasté i špatných kousků. Jednouráte přišel na cestách swých k mřchowišti, kde se právě kůň obíral. Swobodný pan v. Knigge koupil ob rasy kouštlé kopito za groš a uložil si ho do swého waku. Když byl u wšedce hospody, kde přenocowati chtěl, s koně swého šel, stawěl se, jakoby welice chřimel, žádal swětnici pro sebe, twářil se we wšem tajemně a poručil, aby se mu zejtra o 6. hodině láwa na mšu s uhlím přinesla, ale břeke aby se nikdo u něho newkázal. Když byla bruhého

bne děvka s lávou přišla, stavel se, jakoby silně spal, vystřelil vřaf kouské kopto, které k tomu konci do postele vzal. Děvče widouc koptu utíhalo s křikem k hospodskému dolu, a vypravovalo, že tam na hoře oprawdiwý čert w posteli leží. Swobodný pan Knigge vypl polojué svou lávu, a rozpálil zatím rýnsťák na uhlí. Potom křičel z okna, aby se mu kůň přehledl, a rozpálený rýnsťák máje w ruce w rukawici z tlusté bywolové kůže, chrůmal po schodech dolů a ptal se hospodského, co je bluzen? Hospodský mu odpověděl, aby jenom we jménu Páně bále cestowal. Knigge se smál, vystočil na koně, wtisknul pacholkowi wřelý rýnsťák do ruky, a ujížděl, jakoby ho čas nesp. Pacholek se tak zhrozil, že horký rýnsťák bálelo ob sebe obhobil. — Dwisem domniwala se celá bédina, že sám bábel žiwouci w hospodě nocowal.

30. (Schlubné plíce). Ať si kdo říká co říká, šťěstí jest hlavní věcí na honě. Nědy může člověk 14 dní běhat, a neuwidi ani chlupa, a druhého dne, má-li dvě rány u sebe, běhají mu zajici přes boty, a ptactwo mu fráží klobouk s hlavy. Tak se mi na podzim stalo. — Wyffel jsem na hon, běhal jsem celý den, a neuwidel jsem ani matného stínu zajicow. A večeru jsem ještě prohlédával houští — a hle, tu mi powstal jelen šestitročet před samou hubou; wypálil jsem naň z obou hlavní své dvojité brokovnice, jelen ještě asl 100 troků umetal a pak se swallil. — Tu ujednou slyším zajice lítostně wřesťeti. „Z prach a broky“ pomyslí si, „toho jistotně lřka blachni, a ty nemáš nic w brokownici a nic w mošně; ale,“ pravím, „w em ho nespť, mám jelena.“ — Wřesťot wřaf nepřestává, a jak jsem přišel k jelenowi, widěl jsem, že jest zajíc pod jelenem; jelen klesaje k zemi pabl na pelech zající a přerazil nebohému usťákowi nožu. — To wida pravil jsem sám k sobě: „Pane Bože na nebesích! je-li možná?“ — a w úžasu tom sprašl jsem rukama nad hlavou. A co se stalo? Tím sprašnutím zabíl jsem welitou lesní sluku, která mi právě nad hlavou letěla!

31. Zlá žena, jedowatá bylina. Jakýs doktor mediciny, jenž se na bylínáštwi dobře rozuměl, měl welní

glou ženu, a protož si častěji u svého dobrého přítele ztěžowal; ten pak dal mu za odpověď: „Mlš pane doktore! Já se nediwím waffl ženě, že jest zlá, nébrž dwím se jenom wám, že jste jako doktor mediciny tak jedowaté byliny neznal.“

32. Jedna žena wabíla se každého dne od rána až do večera s mužem svým, ale on se jí nechtěl pobrobít. Konečně w nejwětší zlosti zwolala: „Dělej co dělej, přebce musí wřesťo po mé hlavě jít!“ — Muž právě jedl poliwku a měl džbán woby na stole. Wzal do jedné ruky misu s poléwkou, do druhé pak džbán s wobou, hobil jí to na hlavu a pravil: „Nechat teby wřesťo po Twé hlavě jde!“ Od té chvíle již nechtěla žena, aby wřesťo po její hlavě chobílo.

33. Dwa kupci hábali se na cestě, kdoby z nich byl chyťejší? Prvý řekl: „Ty chlape, já bych tě spíše stokrát probal, nežli ty mne jedenkrát!“ — Druhý odpověděl: „To ti rád wřím; nebo za Tebe mi žádný ani haliře nebá!“

34. Muž jednoho dne zase bawil se bitím své ženy. Žena křičela co hrdla měla: „Ale proč pak mne bješ, wždyť já nic nedělám?“ — Muž se nebal mýliti a odpověděl: „Právě proto tě bji, že za celý den nic neuděláš!“

35. Žena pijáčka nahybala si w krčmě tak beblivě, že již nemohla hlavy své rowno udržet; potom se ptala: „Pane hospodský, co jsem bluzna?“ — Hospodský odpověděl: „Osm holeb plwa!“ — Žena powídala: „To nemůže býti, neboť wim, že se mi jenom sedm holeb do břicha wejbe; o tom jsem se již často přeswědčila!“ — Hospodský jí poučl: „To je možná věc, že se wám do břicha jen sedm holeb wejbe, ta ojmá holba dostala se wám do hlavy!“ —

36. (Přetwapení.) Na počátku roku 1855 cestowal jistý Frankfurtš peněžník (bankýř) do Wibu. We wozu první třídy nassel cestowatele, který se mu brzy tak zalíbil, že mu slbowal odporučiti jej své dceři we Wibu prombané a w okolnostech welní dobrých žijící, aby mohl do její společnosti přicházeti. — Spolucestující se usmál, děkowal mu a pravil: „Já mám také dceru we Wibu prombanou, která též w okolnostech welní

dobrých žije." — Zvědavý peněžník se spolucestovníka táže: „Koho pak má, pane, dcera Wasse?" — Neznámý cestující odpovídal: „Číska Matoušského!" — Spolucestovník neznámý byl totiž wěwoba Maximilian Baworský, otec našeho císařovny Elisběty.

37. (Nesfeka stný osud.) Šewcomský mistr měl dva učenníky, kteří obyčejně zaspali, když měli do práce wstáwati. Mistr musel denně na půdu lézt, aby je na nohy dostal. Učenníci spali v jedné posteli, starší w zabu, kam potěh neboť sáhl, ale mladší na kraji, a tudíž den co den přisnost a ukrutnost mistrův pozicoval. Jednoho večera ubožák ten prosil společníka svého kta: „Slyš, Honziku, já již dlouho dostávám tezu; lehni si dnes ty na kraj, abych se mohl jednou bez strachu přeb potěhowým snídáním do lůžka uložit." — Honzík mu to udělal. Ale mistr se také w sedci svém obměřil, když druhého dne na půdu lezl, a pomyslí si: „Toho chubasa na kraji jsem již dosti dlouho mastil; dnes musím toho druhého darebáka w zabu potěhem svým pozdravit!" S tímto dobrým úmyslem začal co sily měl hlábiti nebožkého učenníka, kterých ponejprw w zabu ležel; ten vyskočil a zvolal: „Děda, přeběda! nyní již wtím, že nikdo nemůže osudu svému ujíti!"

38. Muž již šel ze své děbiny do děbiny sousední a potkal dvě ženy na pole jdouce. Pozdraviv je tágal se k nim: „Zenníky, kde pak je tu u Dobrých?" — Ženy přemýšlely chvíli, a konečně jedna z nich odpověděla: „Příteli, u nás není žádný dobrý!" — Muž i hned zvolal: „Tak? U vás tedy není žádný dobrý? Z tu já raději se vrátím a nepůjdu k vám!" —

39. Na úvobkách w jedné děbině přinesla se wepřowá pečení na stůl. Kmotr ptal se veselého hostitele svého: „Kmocháčku, sešal-li pak iše to, aby se to mohlo dobře roztrájet?" — „Ano, dobrý kmotře, když to ještě běhalo po dvoře, dost jsem to sešal!" —

40. Obecni posel donesl úřadní přips panu starostowi. Tento, že byl německý, nemoha ho číst, poslal posla s ním k panu učitelowi, obecnímu písaři, aby přips přečetl a po poslowi jemu žágal,

co w něm stojí? Posel přijba k panu učitelowi, doručil mu přips a vyřídil žalost starostowu. Pan učitel mu zkrátka řekl: „Pan starosta má platit letošní plat na zákonníky." — Posel sprásknul ruce své a zvolal: „Pro pána Janal je to snad ještě nějaký starý plat na ty zákonníky a fariseje, co Christa Pána ukřižowali?" —

41. Již pan farář na Morawě dostal darem papouška, ptáka cizozemského, kterých wpučen byw, svým žvátáním lidem mnoho radosti působil. Na počátku, když se papoušek w okně farštem objevil a na školáky mlurojhoucí woláwal, tito slyšice jej slova pronášeti, nikby nechodili wedle něho, aby přeb ním nebyli čepici smekli. — Jednou w neděli žágal pan farář pacholkowi, aby nessel k tanci. Pacholek bylby přeb rád šel, a proto vyčkal, až pan farář do svého pokoje zafel, a potom se po tichu z fary vytrabl, chtě do hospody jíti. Papoušek se w okně a wida ho zvolal, jak byl naučen: „Šelmo, kam jdeš? — Pacholek se zarazil a hned se hnul na zpátek domů. W čeledníku potom wyprawowal: „Ta mřcha papoušek hned mne wyzbral!" — Papoušek ten, když mnoho křičival, slychal začasté pána svého na sebe wolati: „Drž hubu, hloupý chlape!" — Jednou přišel k panu farářowi člowěl pobnaplil a tlachal a pletl kofe až strach. Papoušek chwíl se na něj díwal, a pak zvolal: „Drž hubu, hloupý chlape!" — Muž pobnaplil se ulekl a wymalil oči ublivením, že pták mluví a jej zkrřuje.

42. W posstowním woze z Zwančle do Brna wedou se rozlčné rozmluwy jako w každém jiném posstowním woze. Jednoho dne jeli dva mladi měšťáci, kteří newědouce o lepších věcech howožiti bawili se rozmluwami a žerty welmi nebezpečnými a wážnými sluch urážejícími. Měll také psita, s kterými si na klně hráli. Psit začal žiwati, a jeden z těch pánu prawil: „Co pak to má být, že náš pes žiwá?" — Jeden spolucestovník, který sobě posud jich měllých žertů málo wšimá, promluwil: „Pánové, váš pes musí rozumět našim řečím — a proto žiwá!" — Oba hned umlklí a hodnou chwíl

břímali. Potom se opět probudili, a pokračovali hned zase v přeběhlých řečích svých. V tom pak začala mladá žena vstina ve voze vrhnouti. Onen společník opět promluvil: „Ale prosím Vás pánové, podívejte se, co jste způsobili horečkou svým; nepřestanete-li, budou jistě i ostatní tři paničky vrhnouti!“ Společnost se smála, a necudně řeči umlčly až do Brna. —

43. Muž pro svůj vtip známý navštívil Zwančice a šel s přítelem svým na věž. Když přišli dolů, pravil host: „Zwančiče věže může se uhlíbat až do Brna!“ — Jeho přítel, který již na strážnici na věži byl a do všech stran pozorně se díval, překvapeně odpověděl: „Já tof jste se musil zmýliti!“ — Host: „Nemýlil jsem se; s věže Wasi může se uhlí bít až do Brna; vždyť ho tam věžník má!“ —

44. Rukotvorný na svátých desítkách chlapce, jež byl na rukou držel, k obědu. Po obědě se ho ptal: „No, Josefku, jak pak ti u nás chutnalo?“ — Josefek dal za odpověď: „No, tak, tak; někdy nemáme doma také nic lepšího; ale více toho požádám bývá.“ —

45. Učeník: „Pani mistrůvá!“ — Mistrůvá: „Co pak zas chceš čtvrtáku?“ — Učeník: „Vy jste přece jen hodná pani mistrůvá.“ — Mistrůvá: „Proč pak?“ — Učeník: „Gleďte, vy se o mne tak tuze staráte — vyf mi másto na chléb tak dobře můžete, že mohu chléb všudy do ruky vzít, a nikde se nezamastím.“ —

46. Němci nemůže lékař více poháněn býti, jako když někde na spěch volán bývá, a když příjda vídi, že nemocnému buď nic, buď nemnoho schází. Takovýť v apnů páb přihodil se jednemu vtipnému lékařovi. Vzácný pán, který se z nepozornosti řízl do prsta, dal jej honem a honem k sobě povolati. Lékař vída nepatrnou ránu pánovu, kázal sluhovi, aby honem a honem běžel do lékárnky pro masť. Pán zbledl a ptal se: „Pro Boha, pane doktorče, snab není rána má nebezpečná?“ — Doktor odpověděl: „Ba že je, nebo jestli ten chlap nebude čerstvě běžet, rána se Vám zahojí, než přijde s masťou.“

47. Císař Leopold II. dostal ježbnoho večera, právě an chtěl spát jíti, zprávu, že člověk neprávem uvězněný za nemluvného uznán jest. Císař rozkázal, aby byl hned zejtra na svobodu propuštěn, a šel do ložnice své. Ale myšlénka, že nevinný ještě celou noc v nejistotě o svém osudu ostati má, nedala císaři pokoje. O půlnoci vstal a vyhotovil rozkaz, aby vězeň ihned propuštěn byl.

48. „Celý národ uí parlament (sněm) za dva krejcare!“ tak volal probírač spisků po ulicích Frankfurtských roku 1848, a pobádal všem mimojourním sešitěk pob tím názvem. Vtipkať jda mimo pravil: „Příteli, kdo pak by ho koupil? tyf sice povolá wáď, zač stojí, ale nepovídáď, co stojí?“ —

49. Chiněš císař Čin=Čin=Čtu projížděl brzy po svém nastoupení vlády všesky země. Navštívoval všesky veřejné ústavy a vězení. Na památku navštívy a na znamení milosti své dal rozkaz, aby se všem boživotně odsouzeným jeden rok žalárního trestu daroval.

50. Panu Kaloustowi, kterýž vynáhl z těžké nemoci, všichni přátelé ptáli štěstí, a jeden z nich mu řekl: „Bratře, jeden z lékařů Tvých mi povídal, že to pravým zázrakem, že jsi na živobytí ostal.“ — Pan Kalousek odpověděl: „Měl pravdu, že tak pravil; neboť jsem měl deset lékařů, a přece mne nemohli života zbaviti!“

51. Pověstný lékař Goleček, malý, hrbatý mužiček, bylť jest povolán na venek k nemocnému šlechticovi, kterýž pro něj poslal kočár se čtyřmi koňmi. Malý lékař přečetl psaní, vzal klobouk a vstoupil rychle do kočáru, kterýž před domem jeho stál. Sedě v kočáře díval se, proč kočí nejede, a volal svým tentým hlasem: „Kdo pak jest winen, že se nejede?“ — Kočí mrzutě bručel: „No, kdo by byl winen! — ten pán, pro kteréhož jsem přijel!“ — Lékař pravil: „Co pak tlaďáď, vždyť já již hodnou chvíli sedím v kočáře!“ — Kočí se na něj pobíval a řekl: „Z tisíc šípůw do toho! Vyf jste tedy ten pán, kterého dověztí mám? Kdybych to byl věděl, nemusel jsem čtvero

wranitů zapřahat, — Wás bych byl na rameně donesl!" —

52. Dlužník potkal na nově rož svě-
ho věřitele a pravil: „Příteličku! já dnes
přijdu Wám gratulovat (štěstí přát) a
také Wám hned zaplatím." — Věřitel od-
pověděl: „Přijďte a zaplatte mi — gra-
tulovat si budu potom sám!" —

53. (Rozumný doktor). Roku
1854 přijela pověstná tanečnice Pepita
do severního Německa, mladí obyvatelé je
tam zbláznili, a uspořádali ji přívod sto-
ro hluchnější, než kdyby sám papež nebo cí-
sař byl přijel. W Königsbergu u
železnice se shromáždilo lidu na tisíce, tak
že policie musila jednu stranu drážně
zavřít, aby šotáci nevtlačili. W Bre-
men u došonce některým vyfintěným pa-
uáfům napadlo, kočár s touto tanečnicí
táhnouti. Německá učnost, moudrost a dů-
kladnost se rozličným způsobem jemu-
vá. Bohu se klaněti tacito mudrcové nechti;
Bohem stanoveným knížatům slušnou a
povinnou čest i poslušnost také prokazo-
wati nechti; ale k vůli tanečnici uva-
žati se w práci, kterouž Pán Bůh uložil
koňům, volům a oslům: to se do-
nale srownává s flosofii nejuče-
nějšího národu. Brzy potom, když ti
mladí wétroplassi šutkem s koňmi, woly a
osly sami si bratříčkowali, přišel jeden z
nich k doktorovi R. vrhna krev. — Dok-
tor: „Z čeho pak jste dostal vrhnutí krve?"
— Wzbělaný Němec: „Z tahání!"
— Doktor: „Z jakého tahání?" —
Wzbělaný Němec: „Wzbýl pak wite,
že jsme Pepitu táhli!" — Doktor: „Tak!
pak jest mi líto, že Wám musím říci, že jste
se zmýlil přicházejete ke mně; já nejsem bo-
hytčí m lékařem, Wy pak takového po-
třebujete, jelikož wozy taháte!" —

54. K čemu jest telegraf také při-
hodný? Dnehy přišel krajan z požeňnané
Hané do Brna maje přes ruku přehozené
nové boty. Tu ho potká soused a táže se ho:
„Kam pak?" — Jnu, prawi krajan, pjal
mi ten můj synek, co chobí w Praze do
školy, že má boty roztrhané, abych mu
poslal nové, dci mu jich tam tedy zane-
sti." — „Z to by šel po všech všude!"
domlouvá mu soused, — „bej botička na te-
legraf, a budou tam spíš než ty, wšak
to uwidiš." — Krajanovi se to zalíbilo a

hned boty směl s ruky, a hobil je na
brát telegrafom, a šli se spolu ohrát
na dobré pivo. — Zatím přišel k telegrafu
člověk hajšalát, a wida na brátě pěkně no-
vé boty zvolal: „Na mou věru: ty boty
tudý čekají snab na mé nohy!" Hned je
bez oškolky s brátu shobil a uazul, své pak
rozmaširované na brát zavěsil. — Kra-
jané se ohřáli a šli se přesvědčit jak to
wypadlo. Najednou zřekl otec radostně:
„Z ten hajšalát! již w těch nových bo-
tech hajšakuje po Praze, podívej se, již
jsou taby také i ty staré. Chudinka, jak
bude wyřatowat, že se zbyl těchto ca-
partů!" —

55. Selka donesla wejce na trh do
města, že ale od mladých šepiček některé
bylo malé; panička z města nad tím roz-
horlená dowáběla na selku: „O wy šel-
my nesvědomitě, již i ty wejce menší
děláte." —

56. Pán Wýwratka, že mu ne-
chtěli doma pečení ptáci do huby sami lí-
tat, a w potokách že jen čistá woděnka
tekává, a Mojše mu již ani čtvrtky té
brumlawé nalis nechtěl, dohub grosse w
hrsti newiděl: rozmrzel se na svou do-
mowinu, a šel do bohatých Uher štěstí
hledat. Ale i tu se brzo přesvědčil o tom,
že lenochowi pán Bůh je čechmana bluz-
žen. Netrvalo to teda dlouho, a byl zase
doma. Zda tam šel w botách, ale —
neměl žádných sousů. Braceje se domů
přišel sice bosý, — měl wšak balousy,
jako ocas tureckého passete. Jako človíček
zdivotilý první poklonu složil panu fa-
rátwi, jež i před tím již častěji nawště-
wowal. — A to pána faráře owšem ne-
málo těšilo, a protož ho hnedty wital wel-
mi přívětivě: „Pěkně witám! Pěkně wi-
tám! Již jste z Uher doma? Jak pak,
donesl jste si obtud mnoho peněz?" —
O welebný Pane! peníze žádné." — „Co
teda?" „ty sousy?" — „Ano, wel. Pane."
— „O wy bláhomý člověče! peníze jste si
měl z Uher donést; sousy bylyby wám ta-
dy na Morawě taky narostly." — Co pak
by si donesli wyřehowalci ze swobodné a
ještě bohatší Ameriky? Kdyby směl — ane-
bo mohli zpátky domů? —

57. Chlapík wenkowský chytal na po-
toku štokany, a známý žid jda mimo něho
dostal také chuť na tu pečení. „Zijičku!

prodej mi ty štolany. — J ano, přisvědčíš chlapit, počkejte jen, až jich budu mít půl topy." — "Zíjčku! co chceš za ně? táže se Zázal. — "Půl rýnského," odpovídal Zíjka. — "E di loupé lap! newiš jať jso peníze drahé;" namítá žid, "bám ti pět krejcar; nic neběláš, jen si při tom ráš, a chceš toli peněz, a woba není twůj, máš teby štolankes darmo." — Zíjka nechal se w práci hawit, a kbyž obdržel zabečky, obrátil se k Zázalovi a řekl mu: "Abyste neřekl, že wás chci sebtiti jako ty štolany, které jsem za darmo nachytil, teba se s Wámi spravedlivě rozdělím; wy si wezmíte za darmo wšecy ty přebky, a zabečky si pobřím já; wšak wy žibácl bez toho zabyt jist neswíte." — Zíjka rozhněvaný zřekl: "Zíjka je šelma, šibal," a táhl po swých bále.

58. Chlapeček vyběhna z domu hořce plakal. Táta, který právě trhl štechu, uleknutý se táže: "Co pláčeš Grantistku?" — "O tatínku!" ušebawě odpovídá dítě, "šateček nám štonává." — "O ty hloupý fluku!" plísni ho táta, "já jsem se ulekl, že nám lanáret wyletěl." — ! —

59. Smotřenka byla pozwána, wyprovodit do kostela šfestinebtku. Je ale právě šagela chléb do pece, prošla muže: "Mužičku, až ten chléb bude bubnowat, buď tak dobrý, wysaď ho." — Muž to ochotně přislíbil a bedlivě naslouchal, brzo-li chléb w peci zabubnuje. Zatím se manželka ze snidání od smotřenky wrátila a tákala se manžel: "Zbaž jsi chléb již wysadil?" — "Ještě ne!" odpověděl starostlivý manžel. — "J pro pána Jana, od sedmi hodin do půl dwanácté necháš chléb w peci, wždyť musí již být na uhel spálený!" A skutečně tak bylo. — Muž mrzutě nad tím krouť hlavou, zabručel: "Totě šlakowitá wěc, co jsem se naposlouchal, brzo-li zabubnuje, a posud ani netufl, a již je jako osouš." —

60. Otec s matkou welice naškall při pohřbu swého Zenička. Přibuzní a šmocháček jich těšili, že mají z Zenička anjelička. — "Až co mám z anjelička, obřekl jim otec; Zenička jsme chřel mít k wolkům!" — ! —

61. Po čem pak se šhánite, pane sousede?" tágal se we městě pán Weselý swého souseda. — "Hledám něčoho, coby

mně zahrabu porýl, odpovídá pan soused, a nemohu něčoho dostat. — J tot jsou starosti, šbete jen domů a hned wám něčoho bomebu, co wám ji dobře porýje." — Pan soused z toho powděčný odesšel domů přichystat dělníkowi snidání. Šneb také za ním přišel pán Weselý s přislíbeným dělníkem — se swým batonem, jenž co všel za ním chodit si nawykl. "Zento" prawi on, "wám ji dobře porýje, a to třeba zbarma."

62. Žena prodávala šrup, a nabízejíc ke koupě zwolala u jedných dwéř: "Kupte šrobu! kupte šrobu!" Šospodář čtverák otwora dwéře ji odpravil kta: "Na koho šlaka bych si — robu kupowal, mám jich w chalupě bez toho až na žbyt." —

63. Wentowan dowezl do Brna na trh širu obilí. Škafně probal a peníze nečitaje šhrábl do tabákového míška. Přijda na roh jedné ulice, napabla mu teprw, dostal-li pak jsem ty peníze dobře? A hned na nárcžníku bankowky přepočítawaje, šhledal, že o pět rýnských štíbra má méně. To jím šhublo tak, že peníze na šamenu wyčítané nechal wšecy ležet, a hnul se zpátky za kupcem do trhu. Kupce wšak wice nenassel. — Celý šormoucený wracel se tu šamenu, kde peníze wyčítané zanechal. Bankowky ale jať jich tam pěkně jednu weble druhé wypočítal, byly také wšecy — ty tam. Perwne ale přece ještě w ruce držel, aspoň — swůj míšel tabakowý!

Pijavice.

64. Kočka sni šwičku, a jebi potom třeba po tmě. —

65. Matěj deset rýnských, co měl na boty při rozhodné o šateřinském šarmku prohejšil; a wčil před ššarebou štebou chodě boty našká: že ho zebe.

66. Wyžrálel sebi na přitice až wlasý wštawaly co lál na bělouše, že nemohou wytáhnout ani ššesterku páleného. Rozhněwal se, a probal oba bělouše Ochotnému, a koupil si jenom jednu — šedou (tak přezdiwají nemnoze šolalce); nebo rozumowal takto: "kbyž jich nebude tolik, že lepší pojede." — Ale naslojte! se šedou to ani s práždnou nejbe ani s místa.

A Vyžrále? — chobi měl hosty, chtěl říci pěšky, a laje zase Ochotnému, že prý ho okradl a ožebračil. Pán Báleník ale je posavad jeho věrným přítelem, a neopustí prý ho, posud mu trejcar w kapsě cloufat bude. —

67. Janek že dělal hlouposti, a častoťrat celý máz chtěl wpravit do kelišky, tať žiantowatěl, že jednou přijde domů, bylo to právě po zabijačce, jako poseblý ostrým nožem za ženou se hnul; jakoby ona ubohá za to mohla, že welký máz z malého kelišky přetétá. Ale nastojte! Janek mázem přetonaný přes prah zapactowal — blouhý muž projel mu ledwintami, a Janek — wice ani netýchl. — Žena plačíc prawila: „že ho pán Bůh potrestal.“ Kamarádi z motré čtvrtě ho litující powibali si, že chudasa potkalo nestěšťí. — Ženy pak swým žiznivým mužům připominají, že měl wroubku již nažezaných, a že mu břewo to tentoťrat bábel wšobil pod nohy.

68. Nedáwno ještě swarný Žertu sázel na bámu třebaš i panenku; (rýstowou bankowku) ale karta se obrátila,

a měl ani chlapec na celého Žertu nebať mizerné wuhdy.

69. Gabiš jda do lesa, ačtoliw doma teplého posnídal, w sousední wesulci pro naprawení žalubla zastawil se na dobrou strowici. Máje kapsu plnou, hlavu ale ještě prážbnou, s hrdošti wytýtal přítomným sousedům, že bo té jejíťch pančawy aby lezl člowěk půl hodiny, a to ještě po řebřitu. „Když wám to tať těžko jbe, může se wám po druhé pomoci;“ prohodil jeden dobrá kopa. — Wisto kácení dubů dal se Gabiš do wywracowání láhewic, až se konečně s přítomnými pustil i do filkowání. Když se mu dobrou strowici hlawa přeplnila, zšum ale karba nem kapsa wypráždnila, sotwa že mu wyfloglo z úst prawdiwé slowičto „wy zlobějí“, již se ho chopilo aš deset waluhých blap, a břiw než se zpamatowal, již ležel přes tu obtížnou cestu aš 15 troků pod hospodou w jártu. Když se poněkud zwraworal, pohlédnal k hospodě zábručel: „Toť toť je sařapordá komebia, ani jšew nezpomyslil, a již tu ležím, — a jat baleto!“ — Zsou-li pomahači, tu to owšem jbe lehčeji, a s prážbnou kapsou jako po lopatě.

Zpráva o Dědictví sv. Cyrilla a Methodia.

Již v minulých ročnících Moravana bylo nám možno, radostné zprávy o rozkvětu milého Dědictví Moravského podávati p. p. spoluoudům a čtenářům kalendáře tohoto. Letos, chvála Bohu! zpráva naše jest ještě radostnější. Ještě ani úplných 5 roků (od srpna 1850) není Dědictví naše v životě, a již takové množství spoluoudův získalo sobě, že se jim mohou knihami a obrazy značné úroky z jistiny položené každoročně podávati, jakož ze zprávy A vidno. — Spoluoudův nabylo v posledním roce takový počet, že jsme usoudili v letošním Moravanu toliko jména těch vytisknouti, kteří buď doplatek svůj v roce tomto složili, nebo nově přistoupili; jinakby úplný seznam všech spoluoudův mnoho místa v ka-

lendáři odejmul, které se výhodněji užitečnému čtení věnovali může. Ovšem však v některém z budoucích Moravanů opět úplný seznam všech spoluoudů umístíme. —

Letošní zpráva naše o Dědictví sv. Cyrilla a Methodia nabývá ozvláštní zajímavosti a důležitosti oběžným listem nejdůstojnější arcibiskupské konsistoře Olomucké od 16. Května b. r. číslo 3687 a 3959, jímžto ráčil Jeho knížecí milost arcibiskup Olomucký velebné duchovenstvo Svě arcidiocese k šíření Dědictví Moravského v Olomoucku vyhládnouti, aby se tak kniham špatným, odporujícím zdravému rozumu a dobrým mravům, ježto by se v našem nábožném, zachovalém lidu katolickém na Moravě roztrušovali

mohly, hráz položila knihami dobrými Dědictvím sv. Cyrilla a Methodia vydávanými. — S vroucnou vděčností k nejdůstojnějšímu pánu arcibiskupovi Olomouckému, a s mocnou nadějí v ochotu čelného velebného duchovenstva v arcidiocesi naší Moravské, kteréž vezdy svou zbožnost a obětivou pečlivost o lid na jevo dává, sdělujeme celý onen vele-vítaný a ve výsledcích svých bohdá důležitý oběžný list doslovně:

Bedřich,

Božím smilováním a sv. stolice apostolské milostí arcibiskup Olomoucký a t. d. a t. d.

Společnost Dědictví svatého Cyrilla a Methodia s prosbou se k Nám obrátila, zdaliž bychom ji ochrany Svě uděliti a k jejímu rozšíření po arcidiocesi Nám svěřené přispěli ráčili. Ježto jsme z předložených Nám dotčené společnosti stanov seznali, že ona slovan-ský lid Moravský všemožně a zvláště nábožensky a mravně vzdělati se přičiňuje, a že spolu její snahy nejen pravým přesvědčením katolickým jsou vedené, nébrž že i dotčený účel prostředky co nejschopnějšími, totiž vydanými náboženskými i prospěšnými knihami a obrazy uskutečňuje: nemáme nižádné pochybnosti, Rozmilé Duchovenstvo arcidiocésanské ku poskytování dle svých síl pomoci této náboženské společnosti vybízeti, tím obzvláště pohnuti jsouce úmyslem, aby se tím proti knihám, zdravému učení a dobrým mravům na odpor jsoucím, ježtoby mezi lid roztrušovali se mohly, hráz položila.

Při kteréžto příležitosti konsistoři Naší rozhodnutí od Nás dne 27. dubna r. b. čisl. Ord. 340 dané, o schválení Duchovenstvu listů pod názvem: „Hlas jednoty katolické“, dotčené společnosti sloužících, na pamět poznov uvozujeme, a toto též rozhodnutí Naše témuž Duchovenstvu prostředkem kurrendy konsistoriální v známost uvéstí ustanovujeme.

K zachování tohoto převznešeného nařízení ctihodné Duchovenstvo arcidiocésanské nejen vybízíme, aby dle možnosti Společnosti Dědictví Cyrillo-Methodějské přálo a napomáhalo, nébrž také výše chvalně zmíněné listy v Brně od veleb. kněze Františka Poimona vydávané, přízni jeho (Ctíh. Duchovenstva) co nejlépe doporučujeme.

Dáno v radě Arcibiskupské Olomoucké dne 16. Maje 1855.

Rudolf Svob. Pán z Thysebaert-u,
biskup Tiberiadecký a Vicář Generální.

Arthur Svob. pan z Königsbrunn-u,
M. arcib. Olom. Kanovník a Kancelář.

A. Knihy, obrazy a zeměvědy čili mapy dílem již vydané, dílem chy-stané P. T. spoluoudám.

1. *Moravan*, kalendář na rok 1852.
2. *Moravan*, kalendář na rok 1853.
3. *Moravan*, kalendář na rok 1854.
4. *Moravan*, Kalendář na rok 1855.
5. *Obraz sv. Ludmily*, od Hellicha, akademického malíře v Praze.
6. *Obraz sv. Cyrilla a Methodia* od Hellicha.
7. *Putování Christa Pána* od v. p. Tomáše Procházky, kněze v Ivančicích, s mapou země Palestinské za 1 zl. 30 kr. stř.; bez mapy za 1 zl. stř. posud k dostání.
8. *Missie Tichomořské* od v. p. Dra. Františka Škorpíka, duchovního zpravce v Bohdalicích; posud k dostání za 1 zl. stř.

Každý spoluoud, kterýž až do posledního prosince 1855 přistoupí a skladek svůj složí, dostane pro tento rok 1855 mimo obraz sv. Cyrilla a Methodia (Číslo 6.) následující tiskem vydané věci:

9. *Moravan*, kalendář na rok 1856.
10. *Život sv. Cyrilla a Methodia*, apostolův a patronův Moravských i Českých od důst. p. profesora a notáře arcibiskupského v Praze, Václava Štulce.
11. *Život sv. Alžběty* dle Montalemberta od v. p. Jakoba Procházky, kněze v Pavlovicích.

Pro rok 1856 chystá se spoluou-
dům posud:

12. *Josefa Flavie „Válka židovská“*,
starý překlad opravený dle ře-
ckého od důst. p. profesora a sta-
rosty Dědictví našeho, Františka
Sušila. (Již jest téměř doti-
štěna.)

13. *Diplom* překrásný konečně jest
vytištěn, a během roku 1856 s na-
psaným jménem každému spoluoudu
do rukou se dostane. Příležitostně
upozorňujeme spoluoudy, aby, až se
jim zašle diplom tento, ihned si naň
dali zhotoviti rámec se sklem, aby
takto dílo to umělecké bez poskvrny
a bez pomačkání zachovali sobě a
svým potomkům na milou památku.
Pečujž každý o to, aby rám a sklo
byli tak veliké, by se z papíru diplomu
toho nic nemusilo uříznouti, čímby se
krásný obraz ten pokazil.

B. Účty až do konce roku 1854.

učiněné vel. p. Eduardem Karlíkem,
pokladníkem Dědictví sv. Cyrilla a
Methodia.

	ve stříbře.
Roku 1854 přijalo se:	10521 zl. 15 kr.
„ „ vydalo se:	5350 „ 57 „
a sice:	
Tiskárně dědičův Roh- rerových . . .	2560 „ 57 „
Knihářům za vazbu kněh . . .	568 „ — „
Malíři, p. Hellichovi za obraz sv. Cyrilla a Methodia . . .	200 „ — „
Témuž p. malíři za malý obraz svatého Cyrilla a Methodia pro bratrstvo téhož jména . . .	25 „ — „
Kamenopisné tiskárně p. Rauha ve Vídni	574 „ — „
Malíři p. Mánesovi v Praze za vykre- slení diplomu . .	300 „ — „
Rytcovi panu Petrá- kovi ve Vídni na diplom prozatím .	150 „ — „

	ve stříbře.
Za pořádání kalendáře na rok 1855 . . .	100 zl. — kr.
Za sepsání tak zvaného červeného kalen- dáře na rok 1855 a 1856 . . .	40 „ — „
Za obrazy v Moravanu na rok 1855 . . .	108 „ 14 „
Za kolkování Moravana na rok 1855 . . .	200 „ — „
Za železnou pokladnici na úpisy a knihy Dě- dictví . . .	206 „ — „
Za novou pečeť na di- plomy . . .	33 „ 20 „
Na drobnější vydání .	83 „ 24 „
Činí dohromady vrchní summu vydání . .	5350 „ 57 „
Odpočítáme-li od příjmů téhož roku 1854 totiž	10521 „ 15 „
vydání . . .	5350 „ 57 „
ostává . . .	5170 „ 18 „
Hotové jmění od roku 1850, 1851, 1852 a 1853 . . .	16543 „ 21 „

Tudyž bylo na konci
roku 1854 čistého
na úroky uloženého
jmění . . . 21713 „ 39 „
Budiž jméno Páně zvelebeno!

C. Nově opravené a vys. c. k. mor. sl. Místodržitelstvím potvrzené „stanovy sv. Cyrilla a Methodia.“

§. 1.

Účel Dědictví sv. Cyrilla a Methodia.

Dědictví pečuje o zvedení lidu
Moravského, jakého náš čas poža-
duje; o zvedení všestranné, avšak
na základě vždy katolické s vy-
loučením všeliké politiky.

§. 2.

Prostředky k dosažení účele tohoto.

1. Spisování a vydávání kněh, a
sice netoliko výhradně náboženských,
nébrž vůbec vzdělávacích a k ducho-

vním potřebám věku našeho prohlédajících, zláště dějepis, zeměpis, poznání vlasti, přírody, řemesel a orby a t. d. I v zábavných spisech obsažena býti má buď obrana, buď utvrzování pravdy některé katolické, jížto se odpor časový dotýká.

Vydávati se budou Dědictvím knihy ve trojí řadě:

- a) Obštné životopisy Svatých.
- b) Spisy poučné.
- c) Spisy zábavné.

2. Časopisy a všelijaké listy běžné. — Organem Dědictví sv. Cyrilla a Methodia jest: „Hlas jednoty katolické.“

3. Předměty umělecké, k. p. obrazy, zeměvidy čili mapy a t. d.

§. 3.

Šetření zákonův tiskových.

Při vydávání časopisův, knéh, běžných listů, obrazů a t. d. budou se stávající zákony tiskové zevrubně zachovávat.

§. 4.

Zřízení Dědictví.

1. Spoluoudem Dědictví státi se může každý, kdož za sebe jedenkrát na vždy položí 10 zl. stř.

2. Kdo však témuž ústavu 100 zl. stř. věnuje, považován bude za spoluzakladatele, a obdrží 4 výtisky věcí Dědictvím vydaných zdarma.

3. Kdo jedncu na vždy dá 40 zl. stř., bude téhož ústavu spoluoudem I. třídy, a obdrží 3 výtisky. — Kdo 20 zl. stř. dá, stane se spoluoudem II. třídy, a obdrží 2 výtisky. — Kdo 10 zl. stř. položí, bude spoluoudem III. třídy, a obdrží 1 výtisk zdarma.

Kdyby bylo zapotřebí druhého neb třetího vydání některé již vydané knihy, spoluoudové ji dostávají nebudou, nébrž bude se prodávati ve prospěch pokladnice Dědictví, aby se nákladnější díla vydávati mohla.

4. Řehole, děkanství (vikariaty), osady, kněhárny, školy, rodiny, spolky, bratrstva a t. d. vstupují dvojnásobným příspěvkem do spoluzakladatelství a v nadřechené třídy.

Spojí-li pak se manžel s manželkou svou v jeden toliko základ 10 zl. stř., vydávají se jim knihy jen do úmrtí prvního z nich. —

Aby úmrtí spoluouda přišlo ústavu tomuto ve známost, žádají se velební p. p. duchovní pastýřové, aby úmrtí takové pokladníkovi Dědictví, třeba i přímo poštou oznámili ráčili.

Podobného oznámení písemného zapotřebí jest, kdykoliv spoluoud některý buď k vyšší důstojnosti vynikl, neb se jinam přestěhoval.

Poznamenání 1: Rodina se béře, pokud jméno se netratí. Dcery provdané, synů-li není, odbíratí budou knihy, pokud žijí; dítky pak jejich, jiné již jméno nesoucí, nemají práva tohoto.

Poznamenání 2. Pošle-li kdo první polovici vkladu do Dědictví, dostane hned listek a knihy v tom roce vydané. Kdyby však do roku druhé polovice složena nebyla, nebudou se knihy vydávati, leč až tato se složí, kdy se teprv diplom vyhotovený odešle. — Rodiny, řehole, děkanství, osady, kněhárny, školy, spolky, bratrstva a jednotliví spoluoudové, jenž celý základ svůj najednou učiní, dostanou zmíněný diplom hned s listkem a s knihami jim patřícími.

5. Každému volno, doplněním základu u vyšší třídu postoupiti. Zašle-li tudíž k. p. spoluoud III. třídy k prvním 10 zl. stř. opětne 10 zl. stř., stane se spoluoudem II. třídy, a t. d.

Avšak spoluoudství postoupiti jinému nedovoluje se.

6. Každý přistupující račíž jméno a místo přebývání svého, jakož i biskupství a děkanství (vikariat) a poslední poštu zevrubně udati.

7. Každý kněz, který jest oudem Dědictví sv. Cyrilla a Methodia, béře na sebe povinnost, buď ve slavnost, buď v některý den v oktávě svatých apostolů Cyrilla a Methodia každoročně sloužiti mši sva-

tou za všechny živé i mrtvé spoluoudy dotčeného Dědictví; a bude-li libo a možno, i jinou mši svatou za obrácení národův Slovanských od jednoty církevní odloučených, kteroužto pobožnost jistě každý spoluoud co věrný katolík spolu konati neopomine.

8. Zemřelé, za které někdo vkladek k Dědictví učinil, tak jako ti, jižto na smrtelné posteli nejméně 10 zl. stří. za sebe Dědictví odkázali, stávají se účastnými duchovních milostí v předešlém (7) čísle jmenovaných.

Každý, jenž byl vkladek učinil za mrtvého, pokud živ jest, knihy bez ohledu na velikost vkladu — ovšem nejméně 10 zl. stří. — po jednom výtisku dostávají má.

9. Správu Dědictví sv. Cyrilla a Methodia vede výbor sestávající z kněží, kteří buď v Brně, buď na blízku přebývají.

10. U jiných osob a u ouřadů zastoupá Dědictví sv. Cyrilla a Methodia starosta, a v jeho záležitostech jeden z jednatelů.

11. Výbor schází se čtvrtletně, a na vyzvání starostovo i častěji v Brně, aby, čeho zapotřebí, v poradu bral, a většinou hlasů přítomných výborníkův o nálezech pro celé dědictví platných rozhodoval. — Výbor má právo počet oudův svých odcházejících doplniti nebo i rozmnožiti, avšak nejinak než katolickými kněžími, a každoročně uveřejňuje zprávu o činnosti své.

12. Každý spoluoud Dědictví má právo, písemně návrhy své činiti, a přání svá projevovati dotčenému výboru, kterýžto při svých shromážděních zavázán jest, jich svědomitě v úvalu bráti, a dle nich, pokud potřebno, prospěšno a možno jest, se zachovávali.

13. Ve sporech z poměru spolkovního snad vzniklých odvolává se k starostovi, a v domněle nedostatečném vyhovění k příslušcím c. k. úřadům.

14. Kdo témuž Dědictví obětuje práce své literární neb umělecké, obdrží na výslovnou žádost honorar podle výbornosti, obšírnosti a důležitosti spisu svého, o čemž výbor usudek pronese.

§. 5.

Rozesílání kněh a výtvorův uměleckých.

O rozesílání kněh, spisů a jiných předmětů Dědictvím vydaných postará se výbor. Každý přistupující k Dědictví račiž ihned oznámiti, jakou cestou se mu knihy mají posílati, aneb v kterém poblízkém kněhkupectví je sobě bráti zamýšlí. —

Poznámání 1. Pravidlem u věci této ostane, co na listku tištěno jest, že na poukázání listku svého každý spoluoud v hlavní komissii u p. p. Nitsche a Grosse, kněhkupců v Brně, knihy sobě vybíráti má. — Kdyby však chtěl poštou knihy své dostávati, račiž se obrátiti frankovaným listem na jmenované kněhkupectví.

Poznámání 2. Všechné dopisy v záležitostech Dědictví sv. Cyrilla a Methodia buďtež posílány pod adressou na Františka Sušila, starostu Dědictví, profesora bohosloví; zásilky peněz pak buďtež činěny v listech frankovaných pod adressou na Eduarda Karlíka, kaplana u sv. Magdaleny, pokladníka Dědictví v Brně.

§. 6.

Poměr k vládnímu řízení.

1. Vládnímu řízení se ponechává nahlídati v jednání spolku, bděti nad zachováním nařízení u propůjčeném potvrzení daných, aneb všeobecnými předpisy stanovených, a uzná-li za potřebu, přidati spolku od příslušícího úřadu určeného císařského komissara.

2. Kdyby se spolek rozejíti měl, rozhodne výbor o jmění v duchu Dědictví sv. Cyrilla a Methodia, a podá o tom předběžnou zprávu vysokému c. k. místodržitelství, a svému P. T. nej důstojnějšímu pánu biskupovi.

František Sušil, professor Theologie v Brně, starosta.
Eduard Karlik, kaplan u sv. Magdaleny v Brně, pokladník.
Robert Šuderla, biskupský ceremoniář v Brně, jednatel.
Beneš Method Kulda, duchovní správce v mor.-slez. ochranitelně pro zanedbalou mládež v Brně, jednatel.
Dr. Jan Ev. Bílý, duchovní správce v Předklášteří Tišnovském.
Dr. Beda Dudík, gymnasiální professor v Brně.
Jan Fáborský, kaplan v Židlochovicích.
Bedřich Geissler, spiritual v bohosloveckém semináři biskupském v Brně.
Gunther Kalivoda, prałat a opat v Rajhradě.
František Maršovský, administrator fary Ořechovské.
Peregrin Obdržálek, kaplan v Topolanech.
František Poimon, redaktor „Hlasu jednoty katolické“, kaplan u sv. Tomáše v Brně.
Emanuel hrabě Pötting, kanovník arcibiskupské konsistoře v Olomúci, děkan a farář ve Švábenicích.
Matěj Procházka, gymnasiální professor v Brně.
Tomáš Procházka, kaplan v Ivančicích.
Jiří Slota, gymnasiální professor v Baňské Bystrici.
Jan Soukup, kaplan v Sloupě.
Eduard Stuchlý, duchovní správce v Mašůvkách.
Bedřich hrabě Sylva Tarouca, c. k. konservator pro Moravu, kněz církevní v Brně.
Tomáš Šimbera, duchovní správce v Komíně.
Dr. František Škorpík, duchovní správce v Bohdalicích.
Anton Šubert, farář v Lulči.
Josef Těšík, duchovní správce v Nosislavě.
Ludvík Tidl, konsistorní rada v Olomouci i v Brně, děkan a farář v Újezdě.
Josef Voráč, kaplan v Jedovnici.
Ignac Vurm, kaplan v Dědicích.
Karel Zelinka, farář v Krásné.

Č. 1247.

Předešlé stanovy potvrzují se od c. k. mor. místodržitelství.

V Brně, dne 18. února, 1854.

L. S.

Místodržitel :
Lažanský. v. r.

D. Seznam všech P. T. pánů spoluodův Dědictví sv. Cyrilla a Methodia,

kterí od konce září 1854. (udáno v Hlasu jednoty katolické 1854. číslo 35.) až do konce července 1855 buď nově přistoupili, buď vkladek svůj doplnili.

Poznámání. Kdyby někdo z P. T. pánů spoluodů v seznamu tomle omylem tiskovým buď vypuštěn, buď chybně vytištěn byl, uctivě se žádá, aby omyl laskavě na známost dal buď vel. p. pokladníkovi, buď pořadateli Moravana. V knihách samých chyby takové není.

Jednota katolická v Čechách u Prostějova pro školu Českou 20 zl. — Jednota katolická v Komíně 2. pol. 10 zl. — Bratrstvo růžencové v Batelově 29. růže 2. pol. 10 zl. — Bratrstvo živého růžence v Blažovicích 2. pol. 10 zl. — Bratrstvo růžencové u sv. Tomáše v Brně 20 zl. stří. — Bratrstvo živého růžence v Čechovicích 1. pol. 10 zl. — Bratrstvo sv. růžence v Dědicích 1. pol. 10 zl. — Bratrstvo růžencové z Doubravice 20 zl. — Bratrstvo růžencové farnosti Cholinské 20 zl. — Bratrstvo účinné lásky bližního v Ketkovicích 20 zl. — Bratrstvo sv. růžence v Kroměříži 20 zl. — Bratrstvo růžencové farnosti Litovelské 20 zl. — Bratrstvo živého růžence obce Němčanské 1. pol. 10 zl. — Bratrstvo růžencové v Ořechovém 2. pol. 10 zl. — Bratrstvo růžencové v Pavlovicích 10 zl. — Bratrstvo neposkvrněného srdce P. Marie z Pruských Račan 1. pol. 10 zl. — Bratrstvo sv. růžence ve farnosti Topolanské 1. pol. 10 zl. — Bratrstvo živého růžence v Hrubém Týnci 20 zl. — Bratrstvo růžencové v Zábrdovicích 1. pol. 10 zl. — Knihárna čekanců učitelství v Brně, darem sl. ředitelstva norm. hlavní školy 20 zl. — Knihárna Obce Budkovské 20 zl. — Knihárna školní Čejovská v Č. darem v. p. Petra Vrabce, kaplana Humpolského 20 zl. — Knihárna školní Dalešická 2. pol. 10 zl. — Knihárna školy Holešovské 20 zl. — Knihárna školní v obci Chlebské v Č. 20 zl. — Knihárna školní v Křenovicích 1. pol. 10 zl. — Knihárna školní v Německých Kynicích, darem p. Jana Frydrycha, pololánika, k svému a své manželce Barbory prospěchu 20 zl. — Knihárna školy Lulečské, darem vel. p. faráře Ant. Šuberta 2. pol. 10 zl. — Knihárna školní v Moutnicích 1. pol. 10 zl. — Knihárna obce Naděšovské 2. pol. 10 zl. — Knihárna ctihodných školních sester v Přerově 10 zl. — Knihárna školy Příbické, darem obecního úřadu a vel. p. administratora 2. pol. 10 zl. — Knihárna školní v Přisnoticích, darem obce Přisnotické 1. pol. 10 zl. — Knihárna farní školy v Pyšelicích v Č. 10 zl. — Knihárna školní Straškovská, darem M.

jed. katolické 2. pol. 10 zl. — Knihárna školní v Třeboni v Č. 20 zl. — Knihárna školní v Troubsku darem p. Tomáše a Mariany Vykoukalových a Frant. a Anny Doležalových 20 zl. — Knihárna školní Želivská v Č. darem vzorného p. učitele Antona Vaňka v Želivě 20 zl. —

P. Adamec Anton, $\frac{3}{4}$ ník z Hostic s manž. 1. pol. 5 zl. — **P. Adamec** Jan, rolník v Křížanově s manž. za sebe a rod Pavla Kroupy 20 zl. — **P. Adámek** Jos., $\frac{1}{4}$ ník v Lysicích za celý rod 1. pol. 10 zl. — **P. Adámek** Tomáš, $\frac{1}{2}$ láník z Drnovic za celý rod 1. pol. 10 zl. — **P. Adámek** Václav, familant z Kozalic s manž. za 2 + rodiče 1. pol. 5 zl. — **P. Adler** Anton, podsedník z Ruprechtova s manž. Johanou za celý rod 1. pol. 10 zl. — **P. Ambrož** Frant., $\frac{1}{2}$ láník v Martinicích s manž. 10 zl. — **P. Ambrosova** Josefa, výměnkářka ze Studnic za 2 + rodiče a sestry, 2. pol. 5 zl. — **P. Andrla** Matouš, čtvrtník v Němčanech s manž. Julianou 10 zl. — **P. Andrla** Kateřina, svobodná ze Žabovřesk 10 zl. — **P. Andris** Jan, $\frac{1}{2}$ láník z Bejstovic s manž. Annou za sebe, + syna a rodiče s obou stran 1. pol. 5 zl. —

P. Babiček Jan, domkař z Vacenovic za celý rod 20 zl. — **P. Babiček** Josef, $\frac{1}{4}$ ník z Milotic s manž. Kateř. 10 zl. — **P. Babička** Jan, čtvrtník z Duban s manž. Marií za sebe a + rodiče s obou stran a dítka 10 zl. — **P. Babičková** Rozina, výměnkářka z Vacenovic za sebe a + manž. Jakoba 10 zl. — **P. Baják** Tomáš, domkař v Následovicích za celý rod 1. pol. 10 zl. — **P. Bajero** Josefa, služebná v Opavě za sebe a rodiče 1. pol. 5 zl. — **P. Barák** Josef, domkař v Protivanově za celý rod živý i zemřelý 20 zl. — **P. Barákov** manželstvo z Cetkovic 10 zl. — **V. p. Barbořík** Frant., farář ve Vrahovicích za sebe a rodiče + 10 zl. — **P. Barolím** Martin, čtvrtník v Nenovicích za celý rod 1. pol. 10 zl. — **P. Bartl** Matěj, $\frac{1}{2}$ láník v Syrovicích s manž. Marií 1. pol. 5 zl. — **P. Bartoněk** Josef, $\frac{1}{2}$ láník v Troubsku s manž. Kateřinou k prospěchu rodičů 10 zl. — **P. Bartošek** Anton, měšťan v Prostějově

10 zl. — P. Bartošek Jiří, nájemník mlýna v Prostějově 10 zl. — Vel. p. Bartuněk Frant., šarář v Dobříši v Č. 10 zl. — P. Bartušková Rosalia, dcera Kašpara Bartušika, pastýře v Králicích za sebe a + matku 10 zl. — P. Barvika Františka a Anny, podsedníka z Drnovic rod 20 zl. — P. Bastl Jakob, čtvrtník z Dědic s manž. Evou za celý rod 20 zl. — P. Bauer Kašpar, pekař v Kobylí s dcerou Františkou 10 zl. — P. Bauer Frant., obchodník v Kobylí za sebe a + manž. Teresii 10 zl. — P. Bebarova Františka, sousedka z Drysic za sebe, + manžela a rodiče 10 zl. — P. Bečák Jos., kupec a sedlák z Hrub. Týnce za celý rod 1. pol. 10 zl. — P. Bednář Jan, Sedlák z Loučky s manž. Františkou za celý rod 20 zl. — P. Bednář Havel, tříčtvrtník v Rebešovicích s manž. Katořinou za celý rod 2 pol. 10 zl. — P. Beerova Maria, výměnkařka ze Lhánic s manž. Josefem za + přízeň a + rodiče 10 zl. — P. Beneš Blažej, 1/4ník z Opatovic s manž. Barborou 10 zl. — P. Benešova Alžběta, služebná z Lidovic v Č. za sebe, otce Jakoba a + matku Annu 10 zl. — V. p. Berger Ignác, kněz církevní z Velké Mezeříčce 10 zl. — P. T. Vysokorodá paní Ludmila hraběnka Berchtoldová, paní na Buchlově 10 zl. — P. Berkova Rosalia z Ivančic 1. pol. 5 zl. — P. Bezděková Františka, služebná v Rostání 10 zl. za sebe a 10 zl. za své + zemřelé rodiče. — V. p. Bičístě Jan, kaplan v Bělohradě v Č. 10 zl. — P. Bílek Tomáš, kovář z Pohorovic s manž. Marií za sebe, + manž. Marii, rodiče s obou stran a přízeň 10 zl. — Vel. p. Bilčík Josef, kaplan v Přerově 10 zl. — P. Bilková Mariana z Vrbice za sebe a rodiče 10 zl. — P. Bystřická Maria v Dačicích za sebe a rodiče 10 zl. — P. Bláhová Anna, sedlka z Račic za sebe, manžela Matěje a + otce Josefa 10 zl. — P. Blaták Ignác, výměnkař z Hrubého Týnce s manž. Antoní 10 zl. — Vel. p. Blatenský Evermod, kandidát dok. v bohosloví, kaplan v Humpolci 10 zl. — P. Blažek Štěpán, čtvrtník v Hovoranech s manželkou Anežkou za sebe a 2 + rodiče 10 zl. — P. Bolf Fabian, 1/4ník z Vacenovic s manž. Rosinou 10 zl. — P. Boreš Matěj, výměnkař v Radostickém mlýně s manž. Josefou 10 zl. — P. Bořucký Karel, sedlákův syn z Pruských Útěchovic za sebe a za rodiče 10 zl. — P. Borůvka Genovefa v Karlově 10 zl. — P. Brabec Josef, krejčovský mistr z Borovce s manželkou Eleonorou za sebe a děti 10 zl. — P. Brázda Frant., čtvrtník v Mohelně za + rodiče, Karla a jeho první manželku 10 zl. — P. Březovská Josefa, sedlka z Pruských Držkovic 1. pol. 5 zl. — P. Brnáková

Vincencia z Koryčan za své rodiče 1. pol. 5 zl. — P. Brož Frant., 1/2láníkův syn z Torovic za sebe a rodiče 10 zl. — P. Brumlova Maria, 1 1/2čtvrtnice v Sokolnicích za sebe a + rodinu a pro celý + rod Václava Burky 1. pol. 10 zl. — P. Budišovský Jan Alois, sládek v Dačicích s manž. Nepomucenou 10 zl. — P. Buchta Konstantin, 1/2láníkův syn v Jiřkovících k prospěchu živých i + rodičů 10 zl. — P. Buchtelo Anton, sedlák ze Křtěnic v Č. s manž. Marií za sebe a + rodiče 10 zl. — P. Bureš Karel, podsedník v Zahlenicích za + bratra Jana 10 zl. —

P. Cechmanova Vincencia, hospodyně na fátě v Miloticích 10 zl. — P. Celveková Barbora, vdova po + Matouši C. šaráři v Troubsku nyní ve Vostopovicích k prospěchu + manžela 10 zl. — P. Cetkovský Tomáš, výměnkař z Bejstrošic s manž. Františkou za sebe, + rodiče s obou stran a dceru Annu 1. pol. 5. zl. — V. p. Cigna Václav, kaplan v Brušperku 10 zl. — P. Cikánková Magdalena z Hrubého Týnce za svého syna Josefa 10 zl. — Vel. p. Císar Karel, kaplan na Vacové v Č. 10 zl. — P. Čagal Jiří, domkař z Hulice s manž. Annou 10 zl. — P. Čagalova Teresia, výměnkařka z Hulice za sebe a + manžela 10 zl. — P. Čamekova Kateřina, vdova v Litovli za sebe a rodiče 10 zl. — P. Čapek Vincenc, mistr koželužský v Olešnici s manž. Marií 10 zl. — P. Časlava Josef, celoláník v Podolí, s manž. Annou k prospěchu živých a + rodičů 10 zl. — Vel. p. Čech Josef, kaplan v Lipníku 10 zl. — P. Čecháková Juliana, 1/2láníkova dcera z Duban za sebe, + rodiče, živou a + přízeň 10 zl. — P. Čelechovský Frant., sedlák z Majetína s manž. Klarou 10 zl. — P. Čermák Jiří, soused z Hunkovic s manž. za sebe a + rodiče s obou stran, a za celý živý a + rod 20 zl. — P. Černá Magdalena z Milotic 1. pol. 5 zl. — P. Černý Bartoloměj, výměnkař v Žebětíně s manž. za celý rod 2. pol. 10 zl. — P. Černý Jákob, domkař z Pohorovic s manž. Teresí 2. pol. 5 zl. — P. Černý Jan, bednář z Bučovic s manž. Marií za celý rod 2. pol. 10 zl. — P. Červinka Václav, revírník na odpočinku v Kobilí s manž. Antoní 10 zl. — Vel. p. Čiháček Frant., kaplan v Moutnicích za sebe a 3 + osoby 10 zl. — P. Čoupek Jan, výměnkař z Bosonoh za sebe a celý rod 20 zl. — P. Čoupek Jan, výměnkař z Bosonoh k prospěchu syna Jana 10 zl. — P. Čoupek Frant., výměnkař v Bosonohách s manž. Viktorií 10 zl. —

P. Daněk Vincenc, mlynář v Zahlenicích s manž. Annou 10 zl. — P. Daňhel

Vavřinec, rolník v Budkově s manž. Apollonií 10 zl. — P. Dejmál Bartoloměj, hospodský v Těšanech 1. pol. 5 zl. — Vel. p. Dědek Frant., kaplan v Štěpanově za sebe a rodiče 10 zl. — P. Dědek Josef, mistr soukenický v Bystřici s manž. Františkou za sebe a $\dagger$ syna Františka 10 zl. — P. Dědkova Veronika z Bystřice za sebe, rodiče a bratra 10 zl. — P. Dómal Jan, $\frac{1}{3}$ láník v Blučíně s manž. Nepomucenou 10 zl. — P. Dížka Frant., $\frac{1}{2}$ láník v Pavlovicích s manž. za $\dagger$ rodiče 10 zl. — P. Dížkova Mariana, výměnkářka v Pavlovicích s dcerami Magdalenou a Františkou za $\dagger$ otce 10 zl. — P. Dluhý Šimon, domkař z Kelešovic s manž. 2. pol. 5 zl. — P. Dobeš Martin, $\frac{1}{4}$ ník z Milotic s manž. Annou 10 zl. — P. Dobrovítofský Frant., mistr krejčovský v Bohdalicích se sestrou Annou Kuklovou za $\dagger$ rodiče 10 zl. — P. Dočkal Frant., stolařský mistr z Ivančic s manž. Marií 1. pol. 5 zl. — V. p. Dočkálek Ludvík, kaplan v Staré-Bělé 10 zl. — P. Dočkalova Maria, služebná z Dluhonic za rodiče a přízeň 10 zl. — P. Dohnal Josef, sedlák z Lukova za rodiče a jejich děti 10 zl. — P. Dochoň Tomáš, výměnkář v Rebešovicích, k prospěchu 2 $\dagger$ manž. 10 zl. — P. Dolák Jakob, měšťan a koželuh v Sušici s manž. Johannou 10 zl. — P. Dolák Vincenc, $\frac{1}{2}$ láník z Hrdibořic s manž. Apollonií za sebe a děti 1. pol. 5 zl. — P. Dolečková Eližběta, ovdovělá učitelka z Vys. Mýta s $\dagger$ manželem, dcerou Eližbětou a rodiči 10 zl. — P. Doležal Josef, $\frac{1}{2}$ láník z Charvat s manž. Teresii, za sebe, $\dagger$ rodiče a přízeň s obou stran 1. pol. 5 zl. — P. Doležalova Veronika, služka ve Vel. Mezeříči za sebe a $\dagger$ rodiče 10 zl. — P. Domanská Kristina v Bystřici za sebe, rodiče a bratra 1. pol. 5 zl. — P. Dostal Jan, domkař z Dluhonic za rodiče a stařečky 10 zl. — P. Dostal Karel, výměnkář z Vinar s manž. Nepomucenou za živý a $\dagger$ rod. 10 zl. — P. Doupovcova Františka v Pavlovicích se svou sestrou za $\dagger$ rodiče 10 zl. — P. Doupovec Cyrill, $\frac{1}{2}$ láník v Pavlovicích 10 zl. — P. Drábek Petr, $\frac{1}{2}$ láník z Prstic s manž. Marií za celý rod 1. pol. 10 zl. — P. Drabonlek Vavřinec, domkař v Šitbořicích s manž. Teresii 1. pol. 5 zl. — P. Drdlová Růžena v Chlumu za rodiče, celou živou a $\dagger$ přízeň 10 zl. — P. Drápalova Františka, manž. E. Drápal, stolařského mistra v Tovačově 10 zl. — P. Drozd Josef, sladovnický v Opavě za sebe, sestru a rodiče 1. pol. 5 zl. — P. Dupalova Josefa, manž. Václava Dupala, mistra pekařského v Brně za sebe, manžela a rod. 1. pol. 10 zl. — P. Duroň Jan, $\frac{1}{4}$ ník ve Velkých Lovčicích s manž. Annou 10 zl. —

P. Dvořáček Tomáš, lokaj v Radešíně za své rodiče 10 zl. — P. Dvořák Frant., měšťan v Přerově 10 zl. — P. Dvořák Isidor, zahradník a jeho dcera Anna, poručili na smrtedlné posteli Dědictví 20 zl. — P. Dvořák Jan, rolník z Kozlova s manž. Anežkou 10 zl. — P. Dvořák Josef, $\frac{1}{4}$ ník v Jiřkovicích za 2 $\dagger$ rodiče 10 zl. — P. Dvořákovo manželstvo z Cetkovic a celý rod 2. pol. 10 zl. —

P. Entler Arnošt, měšťanův syn z Prostějova 10 zl.

P. Fadrus Frant., šafář v Miloticích s manž. Barborou 10 zl. — P. Fasora Frant., půlláník v Telnici s manž. Teresii 10 zl. — P. Fasorova Eva, lánice v Moutnicích za 3 živé osoby 10 zl. — P. Faulhabrova Karolina v Brně za své $\dagger$ rodiče a sestry 1. pol. 5 zl. — P. Fišnar Josef, obuvnický mistr v Rosenberku za 2 $\dagger$ rodiče a 3 dcery 10 zl. — P. Florian Pavel, domkař v Nosislavi s manž. Rosinou za živou i $\dagger$ přízeň 2. pol. 5 zl. — P. Florian Tomáš, chalupník v Nosislavi s manž. Marií za $\dagger$ přízeň 2. pol. 5 zl. — P. Florianova Anna, manž. Vavř. Floriana, výměnkářka v Újezdě 10 zl. — P. Fojt Jakob v Rajci s manž. Františkou 10 zl. — P. Foltinova Anna, služebná z Těsatic za sebe a $\dagger$ matku Johannu 10 zl. — P. Forman Frant., domkař z Maršovic s manž. Marií 2. pol. 5 zl. — P. Formánka Ondřeje $\frac{1}{4}$ níka ze Lhoty rod 20 zl. — P. Formánka Pavla v Hamiltonech rod 1. pol. 10 zl. — Franc Jan, chalupník v Králicích a jeho $\dagger$ manž. Anna 10 zl. — P. Franěk Josef, chalupník ze Šitbořic s manž. Annou 10 zl. — P. Fraňova Rosalia z Mělců za $\dagger$ Fr. Franě a jeho celý 1. rod pol. 10 zl. — P. Friedl Vincenc, měšťan z Uherského Hradiště za $\dagger$ otce Josefa 10 zl. — Vel. P. Friedrich Petr, kaplan v Plesné ve Slezku 10 zl. — P. Friedrich Frant., kostelník v Troubkách 10 zl. — V. p. Fryč Jan, administrator fary a 1. vikář při katedrálním kostele v Brně za celou Fryčovu rodinu 1. pol. 10 zl. — P. Fröhlich Jakob, $\frac{1}{4}$ ník v Bořeticích s manž. Barborou za sebe a manželčiny $\dagger$ rodiče 10 zl. —

P. Gardovský Frant., tkadlcovský mistr v Prostějově 10 zl. — P. Garlíkova Mariana, dcera měšťana v Přerově za sebe, svého bratra, matku a $\dagger$ otce 10 zl. — V. p. Gela Karel, duchovní správce v Želči 10 zl. — P. Gořalka Frant., $\frac{1}{2}$ láník ze Žerůvek s manž. Teresii za sebe, $\dagger$ rodiče a přízeň s obou stran 1. pol. 5 zl. — V. p. Gottvald Anton, kaplan v Mor. Budějovicích 10 zl. — P. Gottvald Josef, mlynář z Kojína s manž. Antonii 10 zl. —

Vel. p. Gottvald Klement, kněz církevní 10 zl. — P. Gottvalda Antona v Krásensku rod 20 zl. — P. Gregor Jan, obchodník v Kobylí s manž. Teresí 10 zl. — P. Grydil Ignác, školní učitel v Králčicích za sebe a 1 manž. Alžbětu 10 zl. — P. Grufík Matouš, podsedník z Vacenovic s manž. Barborou 10 zl. —

P. **H**abela Frant., výměnkář z Lejšek s manž. Martou 10 zl. — P. Hadravová Teresia, domkařka z Milotic za sebe a 1 manž. Karla 10 zl. — P. Hajder Ignác, domkař z Kateřinky za sebe a 1 rodiče 10 zl. — P. Hajkl Felix, soukenický tovaryš v Brně za 1 rodiče Josefa a Eleonoru a jejich rod 1. čtvrtinu 5 zl. — P. Hajkl Felix Michael, tovaryš soukenický v Brně za 1 rodiče a Jakoba Vltavu a jejich rod 2. pol. 10 zl. — P. Hájek Frant., 1/4ník v Rebečovicích s manž. Viktorií za celý rod 2. pol. 10 zl. — P. Hála Matěj, 3/4ník z Dražovic s manž. Cecilií 10 zl. — P. Hála Libor, 1/4ník z Dražovic s manž. Jenovitou 1. pol. 5 zl. — P. Hála Anton, učitel v Lysovicích s manž. 2. pol. 5 zl. — P. Hála Matouš, 1/4ník z Dražovic s manž. 1. pol. 5 zl. — P. Halamek Anton, 1/2láníkův syn v Dolních Raclavicích za své rodiče 10 zl. — P. Halfarova Juliana, domkařova dcera z Pruských Držkovic 10 zl. — P. Halm Frant., školní učitel v Nosislavi s manž. Annou 2. pol. 5 zl. — P. Haluzíková Anna, špitálnice v Pavlovicích, 10 zl. — P. Hamala Ondřeje a Kateřiny, pěstúnka v Mělnanech rod 20 zl. — P. Hamerský Beneš, mlynář v Braslavi 10 zl. — P. Hamerský Eduard, rolník v Malém Věstíně za sebe a rodiče 10 zl. — P. Hanáková Františka ve Vrahovicích, svobodná, za sebe a 1 matku Gertrudu 10 zl. — P. Hanáková Viktorie, 1/2láníce v Kuřimě za celý rod 2. pol. 10 zl. — P. Hanáková Monika, výměnkářka z Tištiny 10 zl. — Vel. P. Hanouska Jan, kaplan v Ebenfurtu arcid. Vídenské 10 zl. — P. Hason Ludvík ze Zahofovic za sebe, 1 Vavřince Hasona a jeho manž. Františku 10 zl. — P. Haška Josef, čtvrtník v Střichotíně s manž. Klárou 1. pol. 5 zl. — P. Haškova Maria, výměnkářka v Smolíně, k prospěchu 1 manželka Vavřince 10 zl. — V. p. Haušild Jan, kaplan z Donbravice 10 zl. — P. Häusler Frant., svobodný z Dědic 10 zl. — P. Havlica Frant., mistr hrnčířský z Koryčan s manž. Rosalií 1. pol. 5 zl. — P. Havlík Matěj, 1/4ník v Mutenicích s manž. Marianou 1. pol. 5 zl. — P. Heinc Frant., sedlák v Holici s manž. Barborou za sebe, rodiče, živou i 1 přízeň 10 zl. — P. Helova Mariana z Holic za živou a 1 přízeň 10

zl. — P. Herber Jan, mlynářský tovaryš z Kateřinky 1. pol. 5 zl. — P. Hladík Jan, učitel z Morav. Bránice za 1 rodiče 10 zl. — P. Hladká Eleonora, výměnkářka v Prásticích, za sebe a 2 1 manželky Františka a Filippa 10 zl. — P. Hladůvka Frant., chalupník ze Šitbořic s manž. Petronillou 1. pol. 5 zl. — P. Hlaváč Felix, kostelník a domkař v Koryčanech s manž. Annou za sebe a 2 1 osoby 10 zl. — P. Hlaváč Jan, 1/2láník z Herotic s manž. Hedvikou 2. pol. 5 zl. — P. Hlíněnský Jan, mistr obuvnický z Valtína s manž. Teresí 10 zl. — P. Hloubilova Florentina, domkařova dcera ze Skačtic za sebe, 1 rodiče a bratra 10 zl. — P. Hoják Matouš, 1/4ník v Archlebově s manž. Magdalenou 10 zl. — P. Hoch Frant., boboslovec v Brně 1. pol. 5 zl. — P. Holcmana Jiřího ze Skoronic rod 20 zl. — P. Holeček Josef, obuvnický mistr z Moutnic s manž. 1. pol. 5 zl. — P. Holešovského Františka a Kateřiny, mistra bednářského ve Vranově rod 1. pol. 10 zl. — P. Holomkova Františka, 1/2láníce v Hodějicích 10 zl. — P. Homola Frant., 3/4ník z Podbřezic 2. pol. 5 zl. — V. p. Hons Frant., kaplan v Studené za sebe, otce Františka a 1 matku 10 zl. — P. Horák Anton, čtvrtník v Mohelně za celý rod 20 zl. — P. Horák Jan, 1/2láníkův syn v Lukovanech za sebe a rodiče 10 zl. — P. Horák Václav, boboslovec v Hradci Králové 10 zl. — P. Horák Václav, domkař v Borkovanech s manž. Ludmilou za sebe a 1 rodiče s obou stran 10 zl. — 1 Horáka Jana, sedláka z Dluhonic a jeho manž. Antonie rod 2. pol. 10 zl. — P. Horáka Jana a Kateřiny, 1/2láníka v Zahlenicích rod 1. pol. 10 zl. — P. Horáková Lucia, svobodná v Zahlenicích za 1 sestru Barboru 10 zl. — P. Horáková Josefa, vdova z Dluhonic za 1 rodiče 10 zl. — P. Horáková Maria, podruhně v Troubsku k prospěchu sestry Alžběty a 1 rodiny 10 zl. — P. Horáková Františka, svobodná ze Lhoty 10 zl. — P. Horňák Michael, ze Starého Poddvorovska s manž. za celou živou a 1 rodinu 20 zl. — P. Horňáková Rosina ze Starého Poddvorovska za sebe, 1 manželka a děti 10 zl. — P. Hošek Josef, 1/4ník v Mohelně za sebe, rodiče s obou stran a děti 10 zl. — P. Hovorka Anton, podruh z Pohorovic s manž. Marií 2. pol. 5 zl. — P. Hrabě Václav, sedlák z Nové Vsi v Č. s manž. Veronikou 10 zl. — Důst. p. Hraběta Jan, direktor katol. gymnasia v Drážďanech 2. pol. 20 zl. — V. p. Hradkovský Petr, kaplan v Cholině 10 zl. — P. Hromádka Václav, kolář v Šaraticích, za sebe a dívky své druhé manželky 20 zl. — P. Hrubý Frant., vý-

ménkař z Olšan za sebe a t muž. Barboru 10 zl. — P. Hrubý Florian, $\frac{1}{2}$ láník v Uhřicích s manž. Františkou 10 zl. — P. Hrubý Jakob, domkař v Ořeckách s manž. Johannou 2. pol. 5 zl. — P. Hrudíčka Václav, mistr kominářský v Třebí 10 zl. — P. Hřezova Teresia z Kravská za sebe a rodiče 10 zl. — P. Hudeček Jan, podsedník z Vacenovic s manž. Kateřinou 10 zl. — P. Hudeček Simeon, familiant v Margelíkově s manž. Barborou za sebe, t rodiče a přízeň s obou stran 10 zl. — P. Hudečkova Barbora, vdova v Čejkovících za sebe a rodinu 10 zl. — P. Hudečkova Jenovefa, výměnkařka z Vacenovic 10 zl. — P. Huslař Tomáš, $\frac{1}{2}$ láníkův syn z Blatce za sebe, t rodiče, živou a t přízeň 10 zl. — P. Hustý Ignác, voškař v Dolních Kounicích s manž. za celý rod 2. pol. 10 zl. — V. p. Hübel Ignác, kaplan v Dubanech 10 zl. — P. Hüller Josef, c. k. finanční kommissar ve Viškově s manž. Annou 10 zl. —

P. **CH**ládek Jiří, čtvrtník z Podbřežic s manž. Marianou 10 zl. — P. Chmelík Petr z Přísnotic za sebe a rodiče Antona a Rosalii 1. pol. 5 zl. — P. Chmelík Pavel, čtvrtník z Přísnotic s manž. Barborou 10 zl. — P. Chmelíkova Rosina, vdova z Přísnotic, za svého t manžela Bartoloměje 10 zl. — P. Chrástek Frant., $\frac{1}{2}$ láník v Bořeticích s manž. Annou za celý rod 1. pol. 10 zl. — P. Christ Jiří, půlláník ze Skoronice s manž. Marianou 10 zl. — P. Chromý Jan, celoláník v Novém-Veselí s manž. Annou 10 zl. — P. Chudá Genovefa, svobodná z Trusovic za sestru a t rodiče 10 zl. — P. Chvostalova Františka, svobodná z Milotic 10 zl. —

P. **I**ndra Jakob, rolník ve Viškově s manž. Petronillou 10 zl. — P. Inger Vincenc, čtvrtník z Vacenovic s manž. Františkou 10 zl. — P. Istlova Rosalia z farnosti Lovčické za sebe, rodiče a přízeň 10 zl. — P. Izáková Mariana z Křelova za t Vincencia Mlčocha a t přízeň 10 zl. —

P. **J**ahoda Matěj, kostelník ve Křtinách za celý živý a t rod 1. pol. 10 zl. — P. Jakeš Frant., čtvrtník z Níškovic 1. pol. 5 zl. — P. Jakeš Matěj, výměnkař v Níškovicích s manž. Anežkou 10 zl. — P. Jangl Mikuláš z Čejkovic s manž. za sebe a t rodinu 10 zl. — P. Janíčková Kateřina, vdova po t celoláníku v Opatovicích k prospěchu t rodiny 10 zl. — P. Janík Jan, obchodník v Kounicích s manž. Františkou 10 zl. — P. Janíkova Anežka, výměnkařka z Pruských Sudol za sebe a t manžela 10 zl. — P. Janodova Josefa, svobodná z Nové Vsi za sebe a t rodiče 1. pol. 5 zl. —

P. Janošková Anna, vdova domkařka z Dobrotic za sebe a svého manžela 10 zl. — P. Janouškova Anna, vdova z Vikoše za sebe, t manžela Václava a za své rodiče 20 zl. — P. Jarolím Leopold, mlynář u sv. Kateřiny s manž. Františkou za celý rod 2. pol. 10 zl. — P. Jašek Frant., výměnkař z Lysic s manž. Františkou za celý rod 20 zl. — P. Jelínek Jan, tkadlcovský mistr v Brně za sebe a rodiče 10 zl. — P. Jelínek Vojtěch, výměnkař v Záboří s manž. Annou za sebe a t rodiče s obou stran 10 zl. — P. Ježek Frant., mládenec z Imaně 10 zl. — P. Jileček Vojtěch, zák 3. třídy ve Vodňanech 2. pol. 5 zl. — P. Jiřkova Mariana, sedlka z Tištiny 10 zl. — P. Jochmanova Kateřina, vdova v Holáskách k prospěchu 2 t osob 10 zl. — P. Julínek Anton, $\frac{1}{2}$ láník z Podbřežic s manž. Františkou 10 zl. — P. Julínek Josef, $\frac{3}{4}$ láník z Podbřežic s manž. Anežkou 10 zl. — Vel. p. Jurčík Anton, kaplan v Lipníku 10 zl. —

V. p. **K**ácz Jan, farář Tiszovský v Uhřích 10 zl. — P. Kadlec Jakob, láník v Uhřicích s manž. Alžbětou 10 zl. — P. Kalíková Josefa, vdova po t Mat. Kalíku, zámečníku v Přerově za sebe a t manžela 10 zl. — P. Kalvodova Eleonora, celoláníce v Pohořelicích 10 zl. — P. Kamrádek Frant., domkař z Vel. Hořic za celý rod 2. pol. 10 zl. — P. Káňa, Josef, $\frac{1}{2}$ láník v Šitbořicích s manž. Jenovefou 10 zl. — P. Kaňkova Marcina, vdova z Jedovnic s t manž. Matějem 10 zl. — P. Karasova Teresia, služebná z Dluhonic 10 zl. — P. Karoš Gabriel, musikant v Nitre 1. pol. 5 zl. — P. Karlický Josef, knihař v Slavkově s manž. Františkou 1. pol. 5 zl. — P. Kárná Teresia, vdova v Židenicích k prospěchu t manžela Matouše 10 zl. — P. Karpiš Jan, sedlák z Pruských Benkovic s manželkou za živé a t rodiče i přízeň s obou stran 10 zl. — P. Kasalý Frant., mistr kominářský v Dačicích s manž. Josefou za t rodiče 10 zl. — P. Kašpárek Jan, mlynář v Šerkovicích s manž. Marií za celý rod 2. pol. 10 zl. — V. p. Kaštyl Anton, kaplan v Pelešovicích za sebe a t otce 10 zl. — P. Kavková Teresia, hospodyně v Tovačově 10 zl. — P. Kylian Frant., $\frac{1}{4}$ láník z Bosonoh za celý rod 20 zl. — P. Kypř Frant., $\frac{1}{4}$ láník v Pavlovicích se svou manž. 1. pol. 5 zl. — P. Kyselá Barbora, výměnkařka z Kožušan za sebe, 2 t manžely a rodiče s obou stran 1. pol. 5 zl. — Vel. p. Klášterský Alois, snář v Řičanech v Č. 10 zl. — t Klatovský Václav a jeho manž. Anežka z Rajhradu 10 zl. — P. Klázerova Alžběta, $\frac{1}{4}$ láníkova dcera v Ždánicích k prospěchu živé i t rodiny 10 zl. — P. Klein Augustin, vyslou.

žilec v Židlochovicích s manž. Františkou 10 zl. — P. Klekner Jakob, domkař v Bořelovicích s manž. za sebe, † manž. a 2. rodiče 1. pol. 5 zl. — Vel. p. Kles Josef, farář v Žerčicích v Č. 10 zl. — P. Kliky Josefa a Barbory, rolníka v Chudonicích v Č. rod 20 zl. — P. Klima Cyrill, čtvrtník z Vacenovic s manž. 10 zl. — P. Klímeck Šimon, domkářův syn z Otice za sebe a svou babičku 10 zl. — K. Klimeš Ondřej, čtvrtník v Syrovicích s manž. Kateřinou 10 zl. — P. Klimeš Josef, starosta a čtvrtník z Vacenovic s manž. Teresí 10 zl. — P. Klimeše Martina a Marie, púllánka v Němčicích rod k prospěchu živých a † rodičů 20 zl. — P. Klímy Matouše a Marie, čtvrtníka v Rebešovicích rod k prospěchu živých a † rodičů 20 zl. — P. Klosák Václav, chalupník ve Vrahovicích s manž. Lucií 10 zl. — P. Knap Teofil, tesáříský mistr v Koryčanech s manž. Teklou 1. pol. 5 zl. — P. Knappa Jakoba a Anny, púllánka z Ivanovic rod 20 zl. — P. Kněžlíková Anežka v Lulči za sebe a † manž. 10 zl. — P. Kočárek Josef, čtvrtník v Borkovanech s manž. Kateřinou za sebe a † rodiče 10 zl. — P. Kočí Frant., měšťan v Bystřici s manž. Annou 10 zl. — P. Kocianova Anna, svobodná z Předměstí za rodiče a † stařečky 10 zl. — P. Kochtáček Martin, čtvrtníkův syn z Německých Kniníc 10 zl. — P. Kojecká Josefa, manželka p. Frant. Kojeckého, púllánka v Zahlenicích 1. pol. 5 zl. — P. Kojecký Frant., púlláník v Zahlenicích 1. pol. 5 zl. — V. p. Kokút Josef Cyrill Method, administrator fary v Kubíně v Uhřích 10 zl. — P. Kolačný Jakob, obecný kovář v Naloučanech s manž. Apollonií 10 zl. — V. p. Kolář Karel, lokální v Svatoslavě 10 zl. — P. Kolářik Matouš, občan z Vinohrádek 10 zl. — za † otce Františka a bratra Václava 10 zl. — P. Kolářik Matouš z Vinohrádek s manž. Teresí za † rodiče 10 zl. — P. Külbel Jan, pětičtvrtník v Syrovicích s manž. Teresí 1. pol. 5 zl. — P. Külbl Frant., kupec v Dol. Kounicích s manž. Aloisí za celý rod 2. pol. 10 zl. — P. Kolda Frant., pololáník v Pavlovicích 10 zl. — V. p. Komárek Jan, farář v Osově-Bytišce 10 zl. — Vel. p. Komňanský Kylián, kněz řádu sv. Františka a učitel bohosloví v Nitře 10 zl. — P. Konečného Matouše a Eleonory, třičtvrtníka v Kobelnicích rod 1. pol. 10 zl. — P. Konečný Frant., pololáník v Šitbovicích s manž. Kateřinou 10 zl. — P. Kopeček Václav, mistr stolařský v Nosislavi s manž. Marií za † přízen 2. pol. 5 zl. — P. Kopecká Františka, vdova z Olšan, za sebe, † manž. Jana, rodiče a přízeň s obou stran 10 zl. — P. Kopecká

Maria, vdova z Duban za sebe, † manž. Františka a rodiče s obou stran 10 zl. — Cih. p. Kopečný Vitua, bratr řehole sv. Františka v Nitře 10 zl. — P. Koplík Florian, výměnkař z Ratiškovíc s manž. Teresí a s dětmi 10 zl. — P. Kopřivova Teresia z Ivančic za sebe a † Antona manžela 10 zl. — P. Kopřivova Mariana, hospodyně v Ivančicích 10 zl. — P. Korýzlova Anna, dcera † Josefa K., školního učitele v Svojanově 10 zl. — P. Kosíková Teresia, domkařka z Vacenovic s † manž. a 2. dětmi 10 zl. — V. p. Kosínka Josef, farář v Oužicích 10 zl. — P. Košťelova Kateřina, domkařova dcera z Klouba v Č. za sebe, sestru Marii a rodiče 10 zl. — V. p. Kostrošic Petr, farář v Dalečíně k prospěchu 2 † rodiny 10 zl. — P. Kotáček Jan, dráb hospodářský v Rovinském dvoře s manž. Kateřinou k prospěchu 2 † rodičů 10 zl. — P. Kotásek Štěpán, učitel v Milonicích, za celý živý a † rod 2. pol. 10 zl. — P. Koudolka Frant., púlláník v Maršově s manž. Františkou za své rodiče Václava a Teresii a za celý rod 1. pol. 10 zl. — P. Koukal Josef, pololáník ze Žerůvek s manž. Marií, za sebe, † rodiče a přízeň s obou stran 10 zl. — P. Koutného Františka, podsedníka ve Lhotě živý i † rod 1. pol. 10 zl. — Vel. p. Koutník Frant., kaplan v Chotusicích v Č. 10 zl. — P. Koutný Frant., 3čtvrtník v Trebeticích s manželkou Františkou za sebe a 2. rodiče 10 zl. — P. Koutný Josef, s manž. Kateřinou z Holice za živou i † přízeň 10 zl. — P. Kovář Josef, chalupník ze Žerůvek s manž. Marií za sebe, † rodiče a dívky 1. pol. 5 zl. — P. Kovář Jan, pololáník ze Žerůvek s manž. Amálií za sebe, † rodiče a přízeň s obou stran 1. pol. 5 zl. — P. Kovář Frant., púlláník z Hrdibořic s manž. Annou za sebe, † rodiče a přízeň s obou stran 1. pol. 5 zl. — P. Kovářik Václav, púlláník v Kobylí s manž. 10 zl. — P. Kovářikova Maria, vdova v Křenovicích, k prospěchu † rodiny 10 zl. — P. Kračmar Jan, výměnkař z Huzovy s manž. Rosalií, za † rodiče a celý rod 20 zl. — P. Krais Anton, soused v Lulči s manž. Františkou 10 zl. — P. Král Jan, domkař z Dobřac s manž. Annou za své rodiče 1. pol. 5 zl. — P. Král Frant., mistr kolářský v Moutnicích s manž. Cecilí 10 zl. — P. Králek Frant., čtvrtník v Podolís s manž. Antoní 10 zl. — P. Králíček Frant., mistr zednický v Lulči s manž. za sebe, za celý rod 20 zl. — Důst. p. Kramerius Vojtěch, děkan a farář v Mnichovicích v Č. 10 zl. — P. Kratochvíl Václav, čtvrtník z Rostání s manž. Annou 10 zl. — Vel. p. Kraus Josef, farář ve Vlasaticích 10 zl. — P. Kraus Josef, púlláník v Režno-

vicích s manž. Františkou 10 zl. — P. Krejčí Jan, 3čtvrtník z Dražovic s manž. Františkou 10 zl. — P. Krejčí Josef, hospodský v Bořtově s manž. Josefou 10 zl. — P. Krejčí Frant., domkař v Ofchovičkách s manž. Kateřinou 2. pol. 5 zl. — P. Krejčího Františka a Františky, čtvrtníka v Slatině rod 1. pol. 10 zl. — P. Krejčíř Filip, 3čtvrtník z Dražovic za sebe a + rodiče 10 zl. — P. Krejčova Maria, sedlka z Chvaletic s manž. Matějem za sebe, dítko a rodiče s obojí strany 10 zl. — P. Kremlová Lucia, výměnkařka z Mílotic za svou dceru 10 zl. — P. Krepl Frant., domkař z Topolan 10 zl. — P. Kremplova Barbora, svobodná z Blatce za sebe, + rodiče a přízeň s obou stran 1. pol. 5 zl. — P. Kryštofa Františka a Marie, sládka v Bučovicích rod 1. pol. 10 zl. — P. Křížek Cyrill, soused v Nemojanech s manž. Kateřinou 10 zl. — P. Krkošek Jan, výměnkař z Lípjan s manž. Veronikou 10 zl. — P. Kršova Rozina, svob. za sebe a + rodiče 10 zl. — P. Kroupa Jan, půlčtvrtník v Bosonohách s manž. Barborou za sebe, + rodiče 10 zl. — P. Křivý Frant., čtvrtník v Lulči s manž. Nepomucenou za celý rod 2. pol. 10 zl. — P. Krupičkova Mariana ze Šitbořic za + rodiče 10 zl. — P. Křížek Ignác, výměnkař v Mutenicích za sebe a + manž. Kateřinu 10 zl. — P. Křížkova Mariana, manželka domkařova z Olšan 10 zl. — P. Kubát Václav, podsedník z Koryčan, s manželkou Kateřinou za 2 + osoby 1. pol. 5 zl. — P. Kubát Antonín z Jestřábic s manž. Klarou za + rodiče 10 zl. — + Kubíčková Johanna, sousedka v Polně za sebe a + manž. Tomáše 10 zl. — V. p. Kubíček Mat., farář v Česticích 1. pol. 5 zl. — Za + Jana Kubíčka z Moravských Bránic jeho manželka a dítě 10 zl. — P. Kubita Jan, mlynář ve Stražku s manž. Marií za celý rod 2. pol. 10 zl. — P. Kučera Anton, syn Antona K., hospodského v Špešově 10 zl. — P. Kučerova Kateřina, svobodná z Vodňan za sebe, + rodiče a sestru 10 zl. — P. Kulda Jan, kožešnický mistr v Ivančicích s manž. Johannou pro celý rod 1. pol. 10 zl. — P. Kummer Jan, výměnkař z Opatovic celý rod 3. čtvrtinu 5 zl. — P. Kupčík Frant., domkař z Kelešovic za sebe a manž. 10 zl. — P. Kupčík Ondřej, starosta ve Vážanech s manž. Anežkou 1. pol. 5 zl. — P. Kupková Paulína ve Viškově 10 zl. — P. Kvapil Frant., půllánk v Ivani 10 zl. — P. Kvapilova Kateřina, půllánice z Duban za sebe a + manž. 10 zl. —

V. p. **L**acina Michael, kaplan v Tišnově 10 zl. — P. Lamáček Jan, podsedník v Mutenicích s manž. Veronikou

10 zl. — P. Lamoš Petr, půllánk v Kurovicích s manž. Rosinou 10 zl. — P. Lampa Josef, bohoslovec v Litoměřicích 1. pol. 5 zl. — P. Lang Josef, řeznický mistr v Držovicích s manž. Nepomucenou za sebe a + rodiče 20 zl. — P. Lejska Pavel, čtvrtník v Šitbořicích za celý rod 1. pol. 10 zl. — V. p. Lemberger Frant., kaplan v Kydlinech v Č. za sebe a + rodiče 10 zl. — P. Levíček Matěj z Velatic s manž. Ludov. za sebe, rodiče a celý rod 1. pol. 10 zl. — P. Levíček Martin, třičtvrtník z Dražovic s manž. Annou 10 zl. — P. Ličmann Anton, učitel v Bystřici pod Hostýnem 10 zl. — P. Lindnerova Johana, svobodná dcera zahradníka z Kateřinky za sebe a přízeň 10 zl. — P. Liška Frant., tkadlec v Brně za celý rod 2. pol. 10 zl. — P. Liška Václav ze Šyábova s manž. Petronillou za celý rod 2. pol. 10 zl. — P. Lysá Antonia, vdova v Brně za sebe, a + manž. Jana 10 zl. — L. Lysický Josef, kovářský mistr v Hrubém Týnci za celý rod 20 zl. — Důst. p. Loberšiner Frant., Dr. bohosloví, professor církevního dějepisu a práva v Budějovicích 10 zl. — P. Loučova Maria s manž. Leopoldem, měšťanem ve Slavkově 10 zl. — P. Loupal Tomáš, mlynář ve hraničném mlýně u Krhova 10 zl. — P. Lukáč Ladislav, gymnasiální učitel v Trnavě 10 zl. — P. Lunáček Anton, šenkýř v Protivanově za celý živý i + rod 20 zl. — P. Lunga Jakob, půllánk ze Skronic s manž. Josefou 10 zl. — P. Lužná Marianna, vdova z Čechůvek za sebe, + manž. Florianu a 2 + rodiče 10 zl. — P. Lžicař Františka a Františky, lánka v Zachlumí rod 20 zl. —

Důst. p. **M**acan Frant., děkan a farář v Čelakovicích v Č. za + Františku Paulhabrovu, její rodiče, bratry a sestry 10 zl. — P. Mackova Františka v Komíně za + matku Viktorii a + sestru Marii 10 zl. — P. Mackova Kateřina, dcera gruntovníka v Bilnici za sebe a + rodiče 10 zl. — P. Mačkalova Antonia, 1/2láníce v Drnovicích 10 zl. — P. Magerlova Barbora, služebná v Opavě a její sestra Tekla za sebe, + rodiče a bratra 1. pol. 5 zl. — P. Mach Anton, úředník obce Rajhradské s manž. Johannou 10 zl. — P. Mach Jan, tkadlcovský mistr v Brně 10 zl. — P. Macháček Frant., 1/2láník v Březině s manž. Josefou 10 zl. — Důst. p. Machay Frant., prof. theologie v bisk. semináři Nitranském 10 zl. — P. Machala Vavřinec, 1/4láník syn z Nezděnic 10 zl. — P. Macháček Josefa, výměnkař v Křížanovicích rod 20 zl. — P. Majarkové Anežky, vdovy v Telnici rod k prospěchu + rodiny 2. pol. 10 zl. — P. Majer Frant., 1/2láník v Kloboučích s manž. Barborou za celý rod 2,

pol. 10 zl. — P. Malá Antonia, služebná v Letošově k prospěchu + rodičů 10 zl. — P. Malý Anton, 1/4ník v Hajanech s manž. Marií 10 zl. — P. Malý Frant. 1/2láník v Habrovanech s manž. Růženou 10 zl. — P. Malý Martin, chalupník z Vacova s manž. Marií za rodiče s obou stran 1 pol. 5 zl. — P. Malinova Hedviga, sedlka z Pruské Boleslavi s manželem za rodiče s obou stran 10 zl. — P. Makovský Václav, měšťan a mistr zámečnický ve Vel. Mezeříči za sebe a manž. 10 zl. — P. Maňas Josef, sedlák z Roketnice s manž. Josefou za sebe a děti 10 zl. — P. Mandelíkova Maria, hoferkyně z Těšan za sebe a + manž. 1 pol. 5 zl. — V. p. Marek Jan, kněz církevní diec. Králové-Hradecké za sebe, + rodiče a jejich celý rod 2. pol. 10 zl. — P. Martinec Jan, myslivec v Čakovském dvoře 10 zl. — P. Martinek Jakob, 1/4ník ve Žďáře s manž. Kateřinou 10 zl. — P. Masař Václav, pomocník při polním hospodářství v Mor. Slez. ochranitelně v Brně 10 zl. — P. Matoušova Anna v Čavíně, za sebe, manžela Jana a + rodiče s obou stran 10 zl. — P. Matušek Josef, mlynářský tovaryš z Ketkovic 10 zl. — P. Matušky Karla a Anny v Žďáře rod 20 zl. — P. Mazalova Terecia, vdova na Karlově za sebe a + manžela Josefa 10 zl. — P. Mejzlík Frant., domkař v Balinách za sebe a manž. 2 pol. 5 zl. — P. Měchura Petr, 1/4ník v Miloticích s manž. Marianou 10 zl. — P. Měchurova Rosalia, 1/4nice z Vacenovic s matkou Annou 10 zl. — P. Melichar Jan, učitel ve Valíně s manž. Rosalií 10 zl. — + Melichar Tomáš s + manž. Josefou z Ostrova za sebe a celý rod 40 zl. — P. Merovo manželstvo z Cetkovic 10 zl. — P. Milota Martin, domkař z Miřetic s manž. Rosalií 1 pol. 5 zl. — P. Ministerova Anna, sedlka z Roketnice za sebe, manžela a děti 10 zl. — P. Mýškář Bartoloměj, pekařský mistr v Koryčanech s manž. Annou 1 pol. 5 zl. — P. Myslivec Josef, sedlák z Pruských Benkovic s manž. za 2 + manželky, rodiče a přízeň s obou stran 10 zl. — V. p. Mlčoch Frant., kaplan v Dubňanech 10 zl. — P. Mlčoušek Frant., 1/2láník v Chvalkovicích s manželkou Rosalií 10 zl. — V. p. Müller Josef, farář v Střelcích 10 zl. — P. Modlitba Tomáš, soused v Lulči, s manž. Apollonií 10 zl. — P. Moosova Rosalia z Dačic za sebe a svého + otce 10 zl. — P. Motáňova Frant., 1/4nice z Majetína za + rodiče a manžela pro celý rod 20 zl. — P. Mrázek Maximilian, žák 2. třídy v Jemnici 10 zl. — P. Mrázková Alžběta, chalupnice z Bošovic s manž. + Jordanem 10 zl. — P. Mrázová Františka, služka v Moravanském mlýně 1. pol. 5 zl. — P. Mrkvica Kateřina, výměnkařka v Sokolnicích za + manž. 10 zl. — P. Mrňák Josef,

mistr ovčácký v Žabčicích s manž. Teresí za svého otce Jana 10 zl. — P. Musil Jakob, domkař v Rajci s manž. Marianou 10 zl. — P. Musil Joachim, 1/4ník z Lysovic za 2 + rodiče a děti 10 zl. — Veleďhst. p. Můk Josef, kanovník čestný, arcikněz, děkan a farář v Lipníku 10 zl. — P. Müller Frant., výměnkař v Nedvězí za sebe, + manželku Kateřinu a celý rod 20 zl.

P. Nahodil Jan, mistr stávkářský v Bystřici s manž. za sebe a 2 + přízeň 1. pol. 5 zl. — V. p. Nachbar Václav, kaplan na Staších za své + rodiče 1. pol. 5 zl. — P. Navrátil Frant., podučitel v Slavoníně za sebe a + bratra 2. pol. 5 zl. — P. Navrátil Ondřej, familiant v Šitbořicích s manž. Marianou 1. pol. 5 zl. — P. Navrátil Jan, 1/4ník z Rychtářova s manž. Antoníí za celý rod 2. pol. 10 zl. — P. Navrátil Jan, výměnkař v Týnci s manž. Annou za sebe a + přízeň 10 zl. — P. Navrátil Josef, celoláník v Ohnicích s manž. Marianou za celý rod 20 zl. — P. Navrátila Martina, 1/4níka z Nosálovic rod 20 zl. — P. Navrátilova Nepomucena a Terecia, svobodné dcery po + Pavlu N., sedláku v Hrubém Týnci 10 zl. — P. Nečesánek Frant., rolník v Leseňovicích za sebe, manž. Josefu a 2 + přízeň 1. pol. 5 zl. — P. Nedělník Bartoloměj, chalupník ve Vrahovicích s manž. Barborou za celý rod a 2 + rodiče s obou stran 2. pol. 10 zl. — P. Neduchal Frant., 1/4ník z Vacenovic s manž. Marianou 10 zl. — P. Neduchal Jan, výměnkař v Miloticích s manž. Františkou 10 zl. — P. Neduchal Jan, 1/4ník v Miloticích s manž. Magdalenou 10 zl. — P. Nekl Jan, výměnkař v Stárnově s manž. Veronikou 10 zl. — P. Němčák Václav, předměšťan v Prostějově s manž. Juditou 10 zl. — P. Nesvadbá Matouš, sedlák ze Vsiska s manž. Teklou a + rodičemi s obou stran 20 zl. — P. Netolička Karel, učitel v Bihařovicích s manž. Klárou za celý rod 1. pol. 10 zl. — P. Nevařil Štěpán, domkař v Nedakonících s manž. Veronikou 1. pol. 5 zl. — P. Nevídal Jan, domkař v Šitbořicích s manž. Marianou 1. pol. 5 zl. — P. Nevrlá Františka, svobodná z Hrdihořic 1. pol. 5 zl. — P. Nigrin Václav Hugo, bohoslovec v Litoměřicích 1. pol. 5 zl. — P. Nos Frant., chalupník v Slatině s manž. Marianou 10 zl. — P. Novák Anton, obuvnický mistr z Neslojovic s manž. Kateřinou 2. pol. 5 zl. — P. Novák Anton, úředník na statku v Prsticích 10 zl. — P. Novák Ignác, sedlák z Vrahovic s manž. Annou za + rodiče s obou stran a celý rod 20 zl. — P. Novák Jan, sedlák z Pivkovic v Č. s manž. Annou za sebe a + přízeň 10 zl. — P. Novák Jiří, 1/2láník v Tikovicích s manž. Marií

10 zl. — P. Novák Pavel, gymnasiální učitel v Trnavě 10 zl. — † Nováková Františka z Brtnice odporučila za sebe, † manžela a za Jana Vichtu s manž. Marianou 21 zl. — P. Nováková Genovefa, svobodná z Klenovic za † rodiče 10 zl. — P. Nováková Petronilla, $\frac{1}{4}$ níkova dcera z Ořechova za sebe a rodiče 1. pol. 5. zl. — P. Novoměstská Kateřina, výměnkařka v Ořechovičkách za sebe a 2 † manž. 10 zl. — P. Novotná Veronika, vdova v Karlově za sebe, † manžela Šimona a rodiče 10 zl. — P. Novotná Eleonora z Mělníka za sebe a † manž. Josefa 10 zl. — P. Novotného Martina a Marie, půllánka v Blučíně rod k prospěchu 2 † rodičů 2. pol. 10 zl. — P. Novotný Jan, bohoslovec v Olomouci 10 zl. — P. Novotný Jan v Bystřem s manž. Anežkou za celý rod 1. pol. 10 zl. — P. Novotný Josef, výměnkař v Nosislavi s manž. Johannou za † přízeň 2. pol. 5. zl. — P. Novotný Kašpar, soukenický mistr v Polné v Č. s manž. Marií za celý rod 2. 3. a 4. čtvrtinu 15 zl. — Vel. p. Novotný Libor, lokální v Paršovicích 10 zl. — P. Novotný Matěj, měšťan a mistr krejčířský ve Vel. Mezeříči za celý rod 1. pol. 10 zl. — P. Novotný Václav, podruh v Hajanech s manž. Františkou 10 zl.

P. **B**rtel Frant., domkař z Dluhonic s manž. Marianou za živou a † rodinu 10 zl. — P. Obručova Kateřina z Tjstina 10 zl. — P. Odrný Pavel, čtvrtník v Borkovanech s manž. Kateřinou za sebe a † rodiče 10 zl. — P. Olejníček Bartoloměj, $\frac{3}{4}$ ník ve Lhotě s manž. Josefou 10 zl. — P. Oliva Josef, domkař z Henčlova s manž. Annou 10 zl. — P. Ondrášek Ignác, čtvrtník v Silůvkách s manž. Kateřinou 10 zl. — P. Ondrný Anton, půllánk v Borkovanech s manž. Magdalenou za sebe † rodiče s obou stran 10 zl. — P. Opálková Kateřina, dcera Jana O. podruha v Rejci 10 zl. — P. Opálková Veronika, vdova v Kounicích za sebe, † manžela a 2 rodiče 10 zl. — P. Orel Frant., mistr soukenický ve Vel. Mezeříči za celou přízeň 10 zl. — P. Osecký Frant., mladší učitel v Dědicích 10 zl. — P. Otevřel Jan, půllánk z Dědic s manž. Marií 10 zl. —

P. **P**acák Josef, sedlár v Těšeticích 10 zl. — Pácal Anton, knihař v Dačicích se svou manž. 2. pol. 5 zl. — P. Padrta Jiří, soudní vykonavatel v Náměšti s manž. Josefou 10 zl. — P. Pacholík Josef, mistr stolářský v Hrubém Týnci s manž. Josefou za sebe a † přízeň 10 zl. — P. Palášek Jakob, starosta a $\frac{1}{2}$ lánk z Milotic s manž. Petronillou 10 zl. — P. Palášková Petronilla, čtvrtnice z Huzovy za

manž. a † rodiče 10 zl. — P. Palík Matěj, výměnkař z Margelichova s manž. Annou 10 zl. — P. Paráček Stanislav, čtvrtník z Nosálovic, s manž. Cecilíí 10 zl. — P. Paradažer Frant., ovčácký mistr v Mutenicích s manž. Klarou za 2 † rodiče 10 zl. V. p. Páral Anton, kaplan v Doubraňku 10 zl. — P. Párova Vincencia, domkařova dcera z Ořechoviček za sebe a rodiče 2. pol. 5 zl. — P. Patejřík Frant., domkař v Babicích s manž. Veronikou 10 zl. — P. Paták Vavřinec, čtvrtník v Mokré s manž. Vincencií 10 zl. — Důst. p. Pátek Jan, viceděkan a farář v Soběchlebských 10 zl. — P. Paulík a Jana a Marie, samilianta v Blažovicích rod k prospěchu rodičů a † manž. 1. pol. 10 zl. — P. Pavel Havel, podruh v Ořechovičkách s manž. Anežkou 10 zl. — P. Pavcuská Mariana, služebná z Dražovic za sebe a † rodiče 10 zl. — P. Pavlek Frant., půllánk v Tikovicích 10 zl. — P. Pavlíková Anna, dcera Frant. P. sedláka z Malešic za sebe a rodiče 10 zl. — P. Pazderky Bernarda z Čejkovic rod 1. pol. 10 zl. — P. Pecháček Vincencia, mlynářka v Mrlinkách 10 zl. — P. Pechtalova Anna z Houska za sebe, svého manž. Vavřince a † rodiče 10 zl. — P. Pekárek Frant., mlynář v Lukách za sebe a rodiče 10 zl. — P. Pelíšková Josefa, služebná v Boskovicích za sebe, † rodiče a přízeň 10 zl. — P. Pelošek Petr, čtvrtník v Mělníanech s manž. Kateřinou 10 zl. — P. Peřina Martin, půllánk v Kladruších s manž. Klarou za celý rod 20 zl. — V. p. Perš Frant., duchovní správce v Rudě 10 zl. — P. Peška Josef, výměnkař v Tikovicích za † manž. a dítky 2. pol. 5 zl. — P. Pešta Frant., mládenec z Radošova za otce, matku, celou živou a † přízeň 10 zl. — P. Peterka Vincenc, domkař v Šitbořicích za sebe, manž. Mechtildu a děti 1. pol. 5 zl. — P. Petráková Teresia, svobodná z Těšan za sebe a † rodiče 1. pol. 5 zl. — P. Petr Vincenc z Moravské-Husové s manž. Annou 10 zl. — P. Petráková Maria z Vodňan za sebe, † otce Šimona a matku Kateřinu 1. pol. 5 zl. — P. Pilát Jakob v Kloboucích 10 zl. — P. Pilát Kašpar, výměnkař v Něbovíděch s manž. Barborou 10 zl. — V. p. Pinkalský Augustin, kaplan v Kobilí 10 zl. — V. p. Písečný Titus, kněz řádu sv. Františka v Nitře 10 zl. — P. Píše Františka a Eleonory, mistra kolářského v Křenovicích rod 20 zl. — P. Pytela Jiří, $\frac{1}{2}$ lánk z Dědic s manž. Agnetou 10 zl. — P. Pytlíčková Juliana, domkařova dcera v Hrubém Týnci 10 zl. — P. Pytlík Josef, žák 3. gymn. třídy v Budějovicích 10 zl. — P. Pích Jan, čtvrtník v Újezdě 10 zl. — P. Plešova Anastasia, služebná v Opavě za sebe a † rodiče 1. pol.

5 zl. — P. Pluskal Josef, $\frac{1}{2}$ láník v Bystrošic s manž. Viktorií za sebe, † rodiče s obou stran a celý rod 1. pol. 10 zl. — P. Podmolík Ignacia, familiant z Čechovic, a manželky Mariany rod 20 zl. — P. Pohlodek Josef, čtvrtník z Opatovic, s manž. Marií 1. pol. 5 zl. — P. Pokory Františka a Josefky, $\frac{1}{2}$ láníka v Řečkovicích rod 20 zl. — P. Poková Františka, čtvrtníková dcera v Židenicích k prospěchu † sestry 10 zl. — P. Polášek Frant., výměnkař v Miloticích s manž. Marianou 10 zl. — P. Poláček Josef, čtvrtník v Mílošticích, s manž. Josefku 10 zl. — P. Polan Václav, obchodník z Torovic v Č. s manž. Barborou za sebe a † rodiče s obou stran 10 zl. — P. Poláček Jakob, půlláník v Archlobově s manž. Mechtildou 10 zl. — P. Polcar Frant., výměnkař z Čechůvek s manž. Marianou za sebe, 2 † rodiče a bratra 10 zl. — P. Pop Josef, sedlák v Slaviči s manž. Rosalií za celý rod 20 zl. — P. Popelova Růžena, výměnkařka z Pruských Benkovic za sebe, † manžela a přízeň s obou stran 10 zl. — P. Popovský Josef, čtvrtník v Bořeticích s manž. Kateřinou za sebe a 2 † rodiče 10 zl. — P. Porč Frant., mlynář v Bejkovicích s manž. 10 zl. — P. Pospěch Josef, výměnkař ze Zahnašovic za celý rod 20 zl. — P. Pospěchova Veronika, vdova domkařka z Kateřinky za † rodiče 10 zl. — P. Pospíšil Vincenc, sedlák ve Vrahovicích s manž. Marií za celý rod 20 zl. — P. Pospíšila Jiřího a Františky, čtvrtníka v Mutenicích rod 1. pol. 10 zl. — Vel. p. Potěbník Alois, kaplan v Malenovicích za sebe, † otce Jana a sestru Františku 10 zl. — P. T. Vysokorodý p. Emanuel hrabě Pütting, kanovník Olomucký, děkan a farář v Švábenicích 2. desitinu 10 zl. — P. Pouchlý Anton, zednický tovaryš v Drnovicích za sebe a † manž. 10 zl. — P. Povolný Jan, pekař v Hvězdlicích s manž. Antoní 10 zl. — P. Probošt Jak. z Mor. Bránic s manž. Karolinou za sebe a 2 syny 1. pol. 5 zl. — V. p. Procházka Jakob, kaplan v Pavlovicích 5. desitinu 10 zl. — V. p. Procházka Tomáš, kaplan v Ivančicích 6. desitinu 10 zl. — P. Procházka Františka z Kamenice za † Anežku Svobodovu, své rodiče, celou živou a † přízeň 10 zl. — P. Procházka Mariana z Dražovic za sebe, † dceru a rodiče 10 zl. — P. Prokop Adolf, žák na c. k. vyšším gymnasiu v Baňské Bystrici 10 zl. — P. Přecechtěl Josef, výměnkařův syn z Bejstrošic za sebe, svého otce, † matku a přízeň 1. pol. 5 zl. — Důst. p. Přehnil Frant., administrator dekanatu Dubského a farář v Tovačově 10 zl. — P. Přerovský Martin, familiant v Kavriánově

10 zl. — P. Příbylova Eva, služebná v Brně 10 zl. — P. Přidal Martin, familiant z Duban s manž. Emerencianou za sebe, † rodiče a přízeň s obou stran 1. pol. 5 zl. — P. Příhoda Jakob, kupec v Lukách s manž. za sebe a † rodiče 10 zl. — P. Příhoda Josef, měšťan v Dačicích 2. pol. 5 zl. — P. Příkazský Michael, výměnkař z Vacenovic s manž. Eléonorou a synem 10 zl. — P. Příkazský Jan, chalupník z Ratiškovic s manželkou Annou a s dětmi 10 zl. — P. Přikryl Jan, čtvrtník v Nedakonicích s manž. Teresii 10 zl. — P. Přikryl Frant., půlláník z Vitonic s manž. Františkou 10 zl. — P. Pruška Karel, mistr oděvníků v Bystrém s manž. Františkou 10 zl. — P. Ptáček Ondřej, půlláník v Mělněch s manž. Antoní 10 zl. — P. Pupík Josef, gruntovník v Bohosíně s manž. Teresii 10 zl. —

V. p. **R**avas z Patricius, kněz řádu sv. Františka a kaplan v Komňasicích 10 zl. — P. Raušer Martin, mistr bednářský v Židlochovicích s manž. Teresii za † rodiče s obou stran a celý živý i † rod 3 čtvrtiny 15 zl. — P. Repišova Maria, měšťanská dcera z Vodňan 2. pol. 5 zl. — P. Rež Vincenz z Hostic za celý rod 2. pol. 10 zl. — V. p. Ryba Frant., katecheta na hlavní škole ve Vodňanech za sebe a † rodiče 10 zl. — P. Rybyčka Anton, tajemník u c. k. nejvyššího soudu ve Vidni 10 zl. — P. Rychtářský Frant., domkař z Kateřinky za sebe a rodiče 2. pol. 5 zl. — P. Ryšánek Frant., půlláník z Dědic za celý rod 2. pol. 10 zl. — P. Ryšánková Rosalia z Pustoměře za sebe, † manžela a dceru 10 zl. — P. Roháčková Rosalia, dcera učitelova z Rybníka 10 zl. — P. Rolková Anna, výměnkařka z Dražovic, za sebe a † manž. 10 zl. — P. Rosman Anton, čtvrtník v Borkovanech s manž. Cecilí za celý živý i † rod 20 zl. — P. Routilova Antonia, svobodná z Hulice za sebe a † rodiče 10 zl. — P. Rusek Augustin, mistr soukenický ve Viškově s manž. Teresii 10 zl. — P. Růžicka Jakob, půlláník z Chvalovic s manž. 10 zl. — V. p. Růžicka Josef, kaplan v Kostelní Myslově za své rodiče 10 zl. —

Ctih. p. **Ř**íha Josef, bohoslovec v Litoměřicích 1. pol. 5 zl. — P. Římská Viktoria, výměnkařka z Huzovy za † rodiče a sestru 10 zl. —

V. p. **S**asík Ignác, kaplan v Hliníku v Uhřích 10 zl. — P. Sedlák Karel, čtvrtník v Šošůvce za sebe a manž. Kateřinu 10 zl. — P. Sedláček Frant., celoláník v Sichotíně s manž. Josefou 1. pol. 5 zl. — P. Sedláček Jakob, půlláník z Hrubčic

s manž. za celý rod 1. pol. 10 zl. — P. Sedláček Martin, půlláník z Duban s manž. Marií za sebe, † rodiče a přízeň s obou stran 10 zl. — P. Sejkora Ignác, školní učitel v Svojanově 10 zl. — Důst. p. Sekoušek Augustin, biskupský vikář, školní dozorce a farář v Humpolci 10 zl. — P. Schoř Jan z Mor. Bránic s manž. Veronikou 10 zl. — P. Sigmund Tomáš, sedlák z Eyvan s manž. Marianou 10 zl. — P. Sika Frant., (starší) stavitelský mistr v Dačicích s manž. Annou 10 zl. — P. Sýkora Abdon, výměnkař z Čechovic s manž. Teresí a dcerou Josefou 20 zl. — P. Sípková Kateřina, mlynářka z Kourima 10 zl. — P. Symonides Josef, učitel v Podklášteří v Třebíči s manž. 1. pol. 5 zl. — P. Skopalík Anton, podsedníkův syn v Zahlenicích 1. pol. 5 zl. — P. Skopalík Frant., čtvrtník v Zahlenicích s manž. Johannou 10 zl. — P. Skřeček Jan, maloměstán v Přerově s manž. 10 zl. — P. Slatinská Anna, svobodná z Bošovic za sebe a † bratra Josefa 10 zl. — P. Slouka Josef, podsedník v Housku za celý rod 20 zl. — P. Smejkal Václav, půlláník v Tiskovicích s manž. Teresí za celý rod 1. pol. 10 zl. — P. Smejkal Matěj, půlláník z Radostic s manž. Voršilou za † bratra Jaua a celý živý i † rod 2. pol. 10 zl. — P. Smejkal Josef, půlláník z Duban s manž. Roslí za sebe, † rodiče s obou stran a jejich bratry 10 zl. — P. Smrček Frant., chalupník z Hrubého Týnce, za † Antona Zatloukala a celý rod 1. pol. 10 zl. — P. Smutná Kateřina, výměnkařka ze Sivic za sebe, † manž. a celý rod 20 zl. — P. Smutný Frant., čtvrtník v Ledci s manž. Marií 10 zl. — P. Sobola Martin, půlláník v Troubsku s manž. Marií k prospěchu † rodičů 10 zl. — P. Sobotka Josef, půlláník ve Vícenicích za celý rod 2. pol. 10 zl. — P. Sohn Kristian, boboslovec v bisk. semináři v Brně 1. pol. 5 zl. — P. Sochor Tomáš, starosta z Hodiškova s manž. Annou 10 zl. — P. Sochor Jan starší, domkař z Hodiškova s manž. Annou 10 zl. — P. Sokolova Anna, hospodyně na faře v Ždánicích k prospěchu † rodičů 10 zl. — P. Solníčka Matěj, výměnkař z Nosislavy s manž. Annou za celý rod 2. pol. 10 zl. — P. Sontagova Karolína, služebná v Opavě a její sestra Toresia za sebe a † rodiče 10 zl. — P. Sotolář Anton, čtvrtník v Kloboučích s manž. Františkou za celý rod 20 zl. — P. Soukalova Kateřina, výměnkařka ze Žabčic za sebe a svého manžela Tomáše 10 zl. — P. Soukalova Eleonora, svobodná z Hunkovic, za svou † matku Marii Annu 10 zl. — Soukup Vavřinec, sedlák, synek z Ražic za sebe a rodiče 10 zl. — P. Spáčilova Mariana,

svobodná z Dražovic, za sebe, matku a † otce 1. pol. 5 zl. — P. Sporova Josefa v Bystřici za sebe a † rodiče 1. pol. 5 zl. — P. Spurný Silvester, stolař v Čekýně s manželkou Annou 10 zl. — P. Srbecký Jan, rolník z Mořic s manž. Kateřinou za celý rod 20 zl. — P. Srnec Josef, chalupník v Nosislavi za živou i † přízeň 10 zl. — P. Srnec Martin, čtvrtník v Nosislavi s manž. Eleonorou za † přízeň a celý rod 2. pol. 10 zl. — P. Srovnal Jan, domkař z Biskupova s manž. Marianou 10 zl. — P. Staněk Anton, čtvrtník v Komině 1. pol. 5 zl. — P. Staněk Jan, půlláník v Zahlenicích s manž. Teresí 10 zl. — P. Staněk Jan, sedlák z Dobře s manž. Kateřinou 1. pol. 5 zl. — P. Stoklasa Josef, půlláník v Racové s manž. Marií za celý rod 1. pol. 10 zl. — S. Stoličky Antona a Háty, myslivce v knížecím lese u Kroměříži rod 1. pol. 10 zl. — Vol. p. Stoniš Jan, kaplan v Soběchlebcích 10 zl. — P. Studnár Frant., polní zahradník z Březiny s manž. Kateřinou 10 zl. — Za † Straku Petra spolek ovčáckých pacholků v Mutenicích 20 zl. — P. Střelák Jan, výměnkař z Hrdibořic s manž. Annou za † přízeň a celý rod 20 zl. — P. Strublík Josef, tříčtvrtník z Dražovic s manž. Magdalenou 10 zl. — P. Suchá Emilie, vdova v Lukách za sebe † manžela a rodiče 10 zl. — P. Svátková Maria, sedlka v Čavíně za sebe, manžela Václava a † rodiče s obou stran 10 zl. — P. Svoboda Ferdinand, mlynář v Radostově za celou živou i † přízeň 10 zl. — P. Svoboda Frant., chalupník v Žarošicích s manž. Marií 10 zl. — Důst. p. Svoboda Jan, děkan a farář v Chlumu za sebe a celou † přízeň 10 zl. — P. Svoboda Josef, čtvrtník v Grumvíři s manž. Josefou 10 zl. — P. Svoboda Josef, domkař a mistr obuvnický z Bejstovic s manž. Marií za sebe a † rodiče s obou stran 10 zl. — P. Svoboda Josef, mlynář v Bystřici s manž. Josefou 1. pol. 5 zl. — P. Svoboda Ondřej, mlynář v Lišni s manž. Marií 10 zl. — P. Svoboda Tomáš, čtvrtník z Bošovic s manž. Marianou 10 zl. — P. Svoboda Viktoria, výměnkařova dcera v Nosislavi za živou a † zemřelou přízeň 10 zl. — P. Svozil Frant. v Loučanech s manž. Nepomucenou za rodiče s obou stran a přízeň 10 zl. — P. Svěrák Bartoloměj, chalupník v Švábově s manž. Marií 10 zl. —

P. Šalpačty Matěje a Alžběty, čtvrtníka v Měčanech rod 20 zl. — P. Šamalik Jan, podsedník v Rejci s manž. Annou 10 zl. — P. Šašekova Josefa, vdova v Bystřici za † rodiče a † manžela 1. pol. 5 zl. — P. Šerek Frant., hájní v knížecím

lese u Kroměříže s manž. Magdalenou 1. pol. 5 zl. — P. Ševčíka Josefa a Anny, mlynáře v Malinkách rod 20 zl. — P. Ševčíkova Rosina, výměnkařka ve Sloupu za sebe, † manžela a děti 10 zl. — P. Šídlo Jan, kostelník v Mohelně s manž. Marií za 2 † rodiče a přízeň 10 zl. — P. Šimánek Jan a Anna, školní učitel v Počátkách v Č. 10 zl. — P. Šimberova Kateřina, vdova v Mělnanech k prospěchu † manžela Tomáše 10 zl. — P. Šimeček Jan, půlláník ve Vrbici s manž. Evou 10 zl. — P. Šimon Josef Frant., bohosoavec v Litoměřicích 1. pol. 5 zl. — P. Šindler Jan, sedlák z Ilolice s manž. Teklou za sebe a † přízeň 10 zl. — P. Škarda Jindřich, lékař v Kloboucích s manž. Anežkou 2. pol. 5 zl. — P. Škorpík Frant., čtvrtník v Mělnanech s manž. Rosalií k prospěchu živé i † rodiny 1. pol. 10 zl. — P. Škorpík Karel, půlláník v Mělnanech s manž. Annou 10 zl. — P. Šlapal Jan, měšťan a mistr řeznický ve Vel. Mezeříči s manž. 10 zl. — P. Šlampa Martin, domkař v Brumovicích za sebe, živou a † přízeň 10 zl. — P. Šmidova Rosalia, výměnkařka z Milotic 1. pol. 5 zl. — P. Šmidova Eleonora, čtvrtnice z Majetína za † rodiče a manžela 10 zl. — P. Šmied Matěj, půlláník ze Skoronice s manž. Marianou 10 zl. — P. Šmid Ondřej, domkař v Miloticích s manž. Teresíí 10 zl. — Za † vel. p. Šmidingra Josefa, kněze círk. v Č. 20 zl. — P. Jiří Šneider, kovař v arcivévodském dvoře v Žabčicích 10 zl. — P. Šneider Pavel ze Skoronice s manž. Kateřinou za celý rod 20 zl. — P. Šorc Josef, výměnkař z Hrubé Bystřice odkázal na smrtelné posteli Dědictví 10 zl. — P. Šorm Ferdinand, rovník na panství Kunstatském v Hlubokém 10 zlat. — P. Šoupala Antonína, čtvrtníka v Dědicích rod 1. polovici 10 zl. — P. Špaka Frant., familiant v Komíně 5 zl. — P. Šperková Eližběta, občanka z Lisovic za sebe a † přízeň 10 zl. — P. Šrot Vincenc, kožešnický mistr z Holešova za celý rod 2. pol. 10 zl. — P. Šrotova Anastasia, sousedka z Ivančic 10 zl. — P. Štarka Václava, podsedníka v Opatovicích rod 1. pol. 10 zl. — V. p. Šťastný Vincenc, kaplan v Kounicích 10 zl. — P. Štěpánek Frant., domkař v Slatině s manž. Rosalií za celý rod 1. čtvrtinu 5 zl. — P. Štěpánek Josef, čtvrtník z Mutenic s manž. Brigittou 10 zl. — P. Štěrbá Michael, podsedník v Újezdě s manž. Františkou 10 zl. — P. Štěrbý Matouše a Marie, čtvrtníka v Chvalkovcích rod 20 zl. — P. Dr. Šturm Matěj Ednard v Brně 10 zl. — P. Švach Frant., čtvrtník z Dražovic s manž. Marií za sebe a rodiče 10 zl. — P. Švarce Antona a Antonie, čtvrtníka z Drnovic rod

20 zl. — P. Švédova Anna, manž. Flor. Švédy, obyvatele na Josefově v Brně 10 zl. — P. Šuster Jan, chalupník v Rejci s manž. Annou 10 zl. —

P. **T**alafant Frant., čtvrtník v Mělnanech s manž. Marií 10 zl. — P. Terkova Josefa, hoferova duera v Hrubém Týnci 10 zl. — P. Tesař Frant., čtvrtník v Šitbořicích s manž. Rosalií 1. pol. 5 zl. — P. Tesař Josef, kovářský mistr v Sudicích s manž. Annou 10 zl. — P. Tesař Šimon, čtvrtník v Šitbořicích s manž. Cecilíí 1. pol. 5 zl. — P. Tesařova Apollonia, vdova v Kostníku 10 zl. — P. Tkalcová Maria, čtvrtnice v Čučicích 10 zl. — za svého † manž. Martina Matouška 10 zl. — P. Tlach Frant., chalupník z Vrbátek s manž. Lucíí za sebe, † rodiče a přízeň s obou stran 1. pol. 5 zl. — P. Tlustý Josef, hrnčířský mistr z Mikulovic za sebe, rodiče, živé a † přátely 10 zl. — P. Tomsa Jan, mistr pokrývačský v Láhnech v Č. s manž. Marií 10 zl. — V. p. Toth Frant., spiritual v Nitranském biskupském semináři v Uhřích 10 zl. — P. Travenec Tomáš, soused v Lulči s manž. Petronillou 10 zl. — P. Trávníčka Jiřího, čtvrtníka z Opatovic živý a † rod 1. pol. 10 zl. — P. Trčka Jan, čtvrtník v Ořechovém s manž. Marií 2. pol. 5 zl. — P. Trnavského Ondřeje z Opatovic rod 20 zl. — P. Trnka Frant., měšťan v Humpolci s manž. Aloisíí za celý rod 20 zl. — P. Trojan Jan, chalupník z Přechína s manž. Annou za rodiče s obou stran 1. pol. 5 zl. — V. p. Trojan Frant., farář v Heřmanově 10 zl. — P. Trudtová Mariana, vdova z Pruské Boleslavi 2. pol. 10 zl. — P. Truhlář Frant., učitel v Štěpánově s manž. 10 zl. — Vysoce důst. p. Tvrdý Jiří, opat a kanovník hlavního chrámu Nitranského v Uhřích 10 zl. — Vya. důst. p. Tvrdý Štěpán, kanovník hlavního chrámu Nitranského 10 zl. — Vel. p. Türk Frant., kaplan v Bouzově 10 zl. —

P. **U**hlová Maria, vdova domkařka v Ořechovém za sebe a † manžela 2. pol. 5 zl. — V. p. Uličný Frant., kaplan v Švačenicích 10 zl. — P. Ulma Františka, domkař z Nosálovic živý i † rod 20 zl. — P. Ulovec Michael, mistr krejčovský v Janovicích 10 zl. — P. Urban Tobiáš, láník z Těšan s manž. 1. pol. 5 zl. — P. Urbánek Karel, chalupník v Bedřichovicích s manž. Apollonií 10 zl. — P. Urbánek Prokop, domkař v Šitbořicích s manž. Annou 10 zl. — P. Urbánková Mariana, svobodná v Šitbořicích 10 zl. — P. Urbánková Petronilla, půllánice v Šitbořicích s manž. Tomášem 10 zl. —

P. Václavka Jiřího v Drysicích rod 20 zl. — P. Vagner Augustin, půlláník z Kelešovic za sebe a + rodiče 10 zl. — P. Vaiser Ignác, mlynář v Bystřici 10 zl. P. Válek Josef, čtvrtník v Hruškách s manž. Veronikou 10 zl. — V. p. Valiě Ignác, špitální kaplan v Tědči 1. pol. 5 zl. — P. Valiěek Martin, půlláník v Šitbořicích s manž. Anežkou 10 zl. — P. Vaňkova Rosalia, čtvrtníková dcera z Ofechového za sebe a rodiče 10 zl. — P. Vaňura Anton, kolářský mistr z Neslojovic s manž. Rosalií 2. pol. 5 zl. — P. Varhova Josefa, výměnkařka z Kochova za sebe a + manžela a dceru Josefku 10 zl. — P. Vaserburgova Alžběta, výměnkařka v Kavrianově za sebe a + manž. Jakoba Tomandla 10 zl. — P. Vašiček Ignác, čtvrtník v Šošůvce za celý rod 20 zl. — P. Vašiček Ignác, domkař ze Skoronic s manželkou Barborou 10 zl. — P. Vašiček Václav, půlláník ze Skoronic s manž. Apolonií 10 zl. — P. Vávra Vojtěch, studující v Praze 10 zl. — P. Vávra Václav, krejčovský tovaryš z Vacova za rodiče a bratra Josefa 1. pol. 5 zl. — P. Vavřín Vojtěch, občan v Čechticích v Č. s manž. Marií za + rodiče a celý rod 20 zl. — P. Vavrouch Jan, půlláník z Hrdibořic s manž. Kateřinou za sebe a děti 1. pol. 5 zl. — P. Vavruškova Kateřina, svobodná z Vodňan za sebe, + rodiče a bratra 10 zl. — P. Vdolečková Barbora, výměnkařka z Dražovic za sebe, + manž. pro celý rod Jakoba Vlacha 1. pol. 10 zl. — P. Veber Frant., školní učitel v Žeravicích s manž. Karolínou za celý rod 2. pol. 10 zl. — P. Veger Josef, půlláník z Věteřova za živou i + rodinu 20 zl. — P. Velehova Františka, půllánice ve Lhánicích za celý rod 20 zl. — P. Veselá Teresia z Nesovic za sebe a + manž. 2. pol. 5 zl. — P. Veselá Barbora z Nesovic za sebe + rodiče a přízeň 10 zl. — P. P. Veselý Frant., mistr hrnčířský v Újezdě s manž. Johannou 10 zl. — P. Veselý Frant. ze Štěpanova s manž. Marií 1. pol. 5 zl. — P. Viedemann Anton, mladší učitel v Dědicích 10 zl. — P. Vikner Jan, studující na staroměstském gymnasiu v Praze 10 zl. — P. Vind Frant., kníže-arcibiskupský lesník v Raclavicích s manž. Karolínou 1. pol. 5 zl. — V. p. Vinter Michael, kaplan v Zábrdovicích 10 zl. — P. Vyhlídal Václav, svobodný z Dědic 10 zl. — P. Vyhlídal Jiří chalupník z Hluchova za 2 rodiče a přízeň 10 zl. — P. Vyhlídalova Anna, hospodyně na šarě v Dubanech za sebe a rodiče 10 zl. — P. Vyhlídalova Anna, půllánice z Bejstrošic za sebe, + manž. a přízeň 10 zl. — P. Vychočil Frant., výměnkař z Olšan, s manž.

Annou, za sebe, + rodiče a přízeň s obou stran 10 zl. — P. Vystavěl Jan, tříčtvrtník z Podbřežic za sebe a + manželku 10 zl. — P. Vytáskova Antonia, služebná ve Vrahovicích za sebe a + rodiče 10 zl. — P. Vlach Frant., tříčtvrtník z Dražovic s manž. Marianou 10 zl. — P. Vlasáková Kateřina z Blatnice za sebe a rodiče 10 zl. — P. Vlček Štěpán, starosta v Moravských Prusích s manž. 10 zl. — P. Vobrátil Josef, domkař z Chrlíc 10 zl. — P. Vodičkova Františka, sedlka z Tištiny 10 zl. — P. Vokal Augustin, čtvrtník v Šitbořicích za rodiče a přátely 10 zl. — P. Volfova Josefa, výměnkařka z Lysic za sebe a + manžela Josefa 10 zl. — P. Vondráček Josef, rolník v Humen v Č. 10 zl. — Vel. p. Voříšek Roman, kaplan v Žitkově v Č. za sebe a rodiče 10 zl. — P. Vořtová Anna ve Vidni 10 zl. — V. p. Votava Josef, kaplan na Dobříši 1. pol. 5 zl. — V. p. Votýpka Josef, farář v Hbitech v Č. 10 zl. — P. Vozdecká Františka, čtvrtnice v Šitbořicích za sebe a manž. 1. pol. 5 zl. — P. Vozíčková Veronika z Břesovic za sebe a + rod 10 zl. — V. p. Vrabec Josef, kaplan Velko-Bytečský 10 zl. — P. Vránova Brigitta, výměnkařka z Němčic za celý rod 20 zl. — P. Všianský Jakob v Bedřichově s manž. Mariannou 10 zl. —

P. Zápalovala Emerenciana, výměnkařka z Hrubého Týnce a její dcery Školastika a Anna za sebe a + otce Blažeje 10 zl. — P. Zahájka Karel, myslivec v Šaraticích s manž. Marií 10 zl. — P. Zahálková Gertruda, svobodná z Hulice za + rodiče 10 zl. — P. Zahradníčková Barbora, manž. Ant. Zahř., familianta v Julianově k prospěchu živých a + rodičů 10 zl. — P. Zácha Ondřej, sedlák z Roketnice s manž. Barborou za celý rod 20 zl. — P. Zachoval Cyrill, čtvrtník z Nosálovic s manž. Josefou za celý rod 2. pol. 10 zl. — P. Zanáška Jan, sedlák v Kostelci s manž. Františkou za celý rod 2. pol. 10 zl. — P. Zapletal Pavel, čtvrtník v Protivanově za sebe, + rodiče a celý rod 20 zl. — P. Zatloukal Josef, výměnkař z Bejstrošic s manž. Teresii, za sebe, + rodiče s obou stran a 2 + dívky 10 zl. — P. Zatloukal Jan, půlláník z Bejstrošic s manž. Marií, za sebe, + rodiče s obou stran a + sestrou 10 zl. — P. Zatloukal Matouš, výměnkař z Vrbátek s manž. Kateřin. za sebe, + rodiče, manž. a + syna Arnošta 10 zl. — P. Zatloukalova Rosalia, vdova z Blatce za sebe, + manž. Kašpara, rodiče a přízeň 1. pol. 5 zl. — P. Zavadil Jan, půlláník z Hrdibořic s manž. Veronikou za sebe a děti 1. pol. 5 zl. — P. Za-

vadil Jan, tříčtvrtník v Rybníčku za celý rod 2. pol. 10 zl. — P. Zavřel Frant., půlláník v Skalčicích s manž. Annou 10 zl. — P. Zbožínek Jan, chalupník v Bedihošti s manželkou Barborou 10 zl. — P. Zejda Frant., učitel v Červené Lhotě s manž. 10 zl. — V. p. Zeibert Frant., kněz diecese Brněnské, frintaneista ve Vidni 10 zl. — P. Zelníček Josef, čtvrtník ve Velké Voslavici s manž. 10 zl. — P. Zeman Engelbert, chalupník v Lišni s manž. Annou 10 zl. — P. Zemana Vavřince a Veroniky v Lulči rod 2. pol. 10 zl. — P. Zlocha Františka a Marié, mistra obuvnického v Bohuslavicích rod 20 zl. — P. Zoufalého Františka a Anežky, čtvrtníka v Mělněch k prospěchu rodičů živých a

† rod 20 zl. — P. Zoufalova Anna, vdova půllánice v Syrovicích za sebe a † manž. Jakoba 1. pol. 5 zl. — P. Zuka Jan, mlynář v Dřevnovicích 10 zl. — P. Zuka Anton, mlynář v panském mlýně u Kulšova s † otcem Florianem 10 zl. — P. Zurkova Maria, manž. p. Josefa Zurky, půllánika v Zahlenicích 10 zl. — P. P. Zvěřiny Josefa a Josefky, půllánika v Brusném rod 20 zl. —

P. **Z**ák Augustin, nožíř ze Strašic s manž. Alžbětou 10 zl. — P. Žiškova Anna v Brně za sebe a rodiče 10 zl. — P. Žiškova Josefa v Brně za sebe a † rodiče 10 zl. — V. p. Žlábek Tomáš, kaplan v Protivíně v Č. 2. pol. 5 zl. —

Výroční tržové na Moravě.

Dle nejvyššího nařízení neodbývají se tržové nikdy v neděli a ve svátek, nébrž v den předcházející nebo následující.

Archlebov (Archlebau), 1. v outery před sv. Fabianem a Šebest., den před tím na dobytek, 2. v out. před sv. Filipem a Jak., 3. před sv. Rochem, den před tím trh na dobytek, 4. před sv. Šimon. a Judou.

Bánov (Banau), 1. v out. po středoposti, 2. po Petru a Pavlu, 3. po pozdvižení sv. kříže, 4. po Lucii. Trh na dobytek před každým ročním trhem.

Batelov (Batelau), 1. v pond. po s. Janu Křt., 2. po nanebevz. P. Marie, 3. na sv. Barboru.

Beroun (Bäbrn), 1. na obrác. sv. Pavla, 2. v pond. po 4. ned. Velk., 3. po sv. Anně, 4. po sv. Leopoldu. Trhy na přizi ten den před výročními trhy.

Biskupice, 1. na sv. Matěje v únoru, 2. na sv. Petra a Pavla, 3. v out. po sv. Bartol., 4. v outery po sv. Havlu.

Biteš velká (Gross-Bitesch), 1. v outery po Hromnicích, 2. před Velikonocí, 3. po nanebevstoupení Páně, 4. v outery po sv. Frant. Seraf., 5. ve čtvrtek před Vánocí. Týhodní trh každý čtvrtek. Dobyččí trh před každým výročním trhem.

Bitlička Osová, trh dne 25. července.

Bitlička Veverská, 1. ve středu před sv. Fil. a Jakubem, 2. před sv. Jakubem, 3. před sv. Šimonem a Judou, 4. před sv. Apolen. Přední tržové před každým jarmarkem. Koňští a dob. trhy v sobotu před jarmarkem.

Bližkovice (Lispitz), 1. v pond. po Božím vstoupení, 2. druhé pond. po sv. Michalu, 3. na sv. Lucii, 4. na den sv. Vavřince. Týhodní trh každý čtvrtek.

Blansko, 1. v pond. po sv. Janu Křt., 2. před sv. Martinem. Trhy na vlnu: 1. po nanebevstoupení Páně, 2. v pond. po sv. Matouši.

Blučina (Laučic), 1. v outery svatodušní, 2. ve čtvrtek po sv. Václavu, 3. v outery po sv. Mikuláši.

Bobrová dolní (Bobrau), 1. v outery před sv. Jiřím, 2. před sv. Bartolomějem, 3. před všemi Svatými, 4. před sv. Tomášem. Dobyččí trh v pond. před každým ročním trhem.

Bobrová horní, 1. v out. po 3 Králích, 2. v pond. po sv. Vítu, 3. v pond. po sv. Martinu. Trhy na dobytek: 1. v pond. po 3 Králích, pak na ostatní roční trhy.

Bojkovice, 1. v pond. před masopustní nedělí, 2. po Božím Těle, 3. ve čtvrtek po sv. Vavřinci, 4. v pond. po sv. Diviši. Před každým jarmarkem trh na dobytek a na obylí. Velké týhodní trhy: 1. ve

čtvrtek před Vánocí, 2. ve čtvrtek před Velikonocí. Koňský trh každý čtvrtek v postě, týhodní trh každé pondělí.

Boskovice, 1. v pond. po neděli devítní, 2. po sv. Vítu, 3. před sv. Václavem, 4. po sv. Kateřině. Velké týhodní trhy ve čtvrtek před velkonočními, svatodušn. svátky a Vánocí. Koňský trh ve čtvrtek před každým jarmarkem. Týhodní trh každý čtvrtek.

Božovice, 1. v pond. před Božím vstoupením, 2. první pond. po sv. Martinu.

Brno (Brünn), 1. v pondělí před popeleční středou, 2. třetí pond. po sv. Duchu, 3. v pondělí před narozením P. Marie, 4. v pond. před počtem P. Marie. Každý trvá 14 dní, svátky a neděle nevyjímajíc. Obchodníkům jsou tři dni před začátkem prvního týdne každého trhu, totiž čtvrtek, pátek a sobota k vykládání a prodeji all' in grosso povoleny. Hlavní trh na vlnu: první outery v červenci, který trvá 8 dní. Trhy na vlnu: 1. v sobotu před sv. Trojicí, 2. ten den před počtem P. Marie. Koňské trhy: 1. první pond. v postě, 2. první pond. po naroz. P. Marie. Trhy na dobytek tři dni před každým ročním trhem před městem, totiž: ve čtvrtek, pátek a sobotu v týdnech, jenž roční trhy předcházejí. Týdní trhy každou středu a pátek.

Brno staré (Altbrünn), 1. ve středu po Velikonocí, 2. před sv. Maří Majd., 3. ve středu před sv. Šim. a Judou.

Brod Uherský (Ungarisch-Brod), 1. v outery po 3 Králích, 2. ve čtvrtek po smrtelné neděli, 3. v out. po 6. neděli Velikonocí, 4. po proměnění Krista Pána, 5. po sv. Šimonu a Judě. Trhy na dobytek před každ. ročním trhem. Týdní trh každý čtvrtek.

Broděk (Prüdlitz), 1. v out. před Hromn., 2. před naroz. P. Marie, 3. po sv. Alžbětě.

Brtnice (Pirnitz), 1. ten den po novém roce, 2. ten den po sv. Cyr. a Methodiovi, 3. na sv. Filipa a Jakuba, 4. ten den před navštívením P. Marie, 5. ten den po Anjelu Strážci, 6. ten den před všemi Svatými. Přední trh ten den před každ. jarmarkem.

Bramov, 1. druhé pond. po 3 Králích, 2. druhé pond. po Fil. a Jak., 3. v outery po sv. Janu Křt., 4. v pond. po sv. Václavu. Dobyččí trhy: 1. 2. a 4. v sobotu před každým trhem výročním a 3. v den po sv. Janu Křt. Týhodní trh každý outery.

Brunseif (Braunseifen) 1. v outery velkonoční, 2. ve středu před nanebevstoupením Páně, 3. v pond. po sv. Augustu, 4. v

- pond. po počtí P. Marie. Tržné koňští: 1. v outerý velikonoční, 2. v pond. po sv. August. Dobyťčí trh v pond. po Augustinu. Týhodní trh každou středu a sobotu.
- Brušperk** (Braunsberg), 1. v pátek před květnou nedělí, 2. v out. před nanebevzetím P. Marie, 3. v out. po sv. Katerině.
- Břeclav** (Lundenburg), 1. na sv. Jiří, 2. na sv. Bart. Trh na vlnu: 1. dne 5. června, 2. dne 23. září. Týhodní trh každý čtvrtek.
- Březová** (Brisau), 1. v pond. před obrác. sv. Pavla, 2. po nalezení sv. kříže, 3. po pozdv. sv. Kříže, 4. před sv. Lucí, 5. po sv. Markétě. Velcí tržné: 1. před květn. nedělí, 2. v sobotu před narozením Páně. Tržné na vlnu a na koně v outerý před každým výročním trhem.
- Bučovice**, 1. v pond. po nedělí masopustní, 2. před sv. Duchem, 3. před Bartol., 4. po sv. Šim. a Judě. Koňský a dobytčí trh ten den po ročním trhu. Trh každý čtvrtek.
- Budějovice moravské** (Mährisch-Budwitz), 1. v outerý po 3 Králích, 2. před Božím vstoup., 3. po sv. Jilji, 4. po sv. Havlu. Dobyťčí trh na den před každým výročním trhem. Týhodní trh každý čtvrtek, potom dva velcí tržné ve čtvrtek před Vánocí a na zelený čtvrtek.
- Budšov** (Bautsch), 1. na sv. Filipa a Jak. 2. v pond. po naroz. P. Marie, 3. na sv. Ondřeje. Velké trhy: 1. v sobotu před květnou nedělí, 2. na sv. Tomáše apoštol. Tržné na len a přízi každou sobotu. Trh na vlnu z jara a na podzim po ostříhání ovcí po 2 sob. Trh na koně a na jiný dobytek v sobotu před květnou nedělí. Týdní trh každou sobotu.
- Budšov** (Budischau), 1. na sv. Ondřeje. Velké týdní trhy: na den sv. Tomáše ap. a v pond. v pašiovém týdnu.
- Buchlovice**, 1. v outerý po obrácení sv. Pavla, 2. po sv. Cyr. a Method., 3. po Bož. Těle, 4. před sv. Šim. a Judou. Dobyťčí trh každý pond. před ročním trhem.
- Buzov** (Busau), 1. v pond. před Fab. a Šeb., 2. třetí pond. po Velikonoci, 3. v pond. před Maří Magd., 4. v pond. před Šim. a Judou. Trh na len a na přízi každou středu.
- Bystřice**, 1. v pond. po sv. Jiří, 2. po sv. Jakubu, 3. po sv. Ludmile, 4. ve středu po sv. Havlu, 5. v pond. po sv. Dorotě. Velké týhodní trhy: 1. v out. před Velikonocí, 2. v out. před všemi Svatými. Trh na len a přízi v pond. po sv. Havle. Trh na koně a jiný dobytek ten den před každ. jarmarkem. Týhodní trh každ. out. a pátek.
- Bystřice** (pod Hostýnem), 1. první čtvrtek v postě, 2. na sv. Fil. a Jak., 3. v out. před sv. Jiljí, 4. na sv. Václava. Koňské a dobytčí trhy: 1. v sobotu před prvním týhodním trhem, 2., 3. a 4. den před výročním trhem. Týhodní trh každý outerý.
- Bystřice hrubá** (Gross-Wistritz), [u Olomouce], 1. na sv. Matěje, 2. v pond. po sv. Fil. a Jak., 3. na sv. Bartoloměje, 4. na sv. Ondřeje.
- Bzenec** (Bisenz), 1. v pond. po oktáv. sv. 3 Králů, 2. v třetí pond. v postě, 3. v pond. po sv. Janu Křtit., 4. v pond. po sv. Václavu, též koňští a dobytčí tržné. Každý pond. a čtvrtek týdní trhy.
- Chropín**, 1. v pondělí po druhé nedělí Velkon., 2. na sv. Jiljího, 3. na sv. Havla.
- Černá Hora**, 1. na sv. Jeseфа, 2. v out. před sv. Fab. a Šeb., 3. na sv. Vavřince, 4. v out. před sv. Havlem. Týhodní trh každou středu.
- Červená voda** (Rothwasser), 1. v pond. před Fab. a Šeb., 2. po Fil. a Jak. 3. před rozeslání Apost., 4. před posvěc. chrámů. Dobyťčí trhy: 1. ve čtvrtek po středopostí, 2. ve středu před zel. čtvrtkem, 3. ve čtvrt. po posv. chrámů. Každou středu týh. trh.
- Čejkovice**, 1. v pond. před sv. Fab. a Šeb., 2. v pond. po sv. Marku, 3. v pond. po slavn. jména P. Marie, 4. v pond. před sv. Martinem. Koňské a dobytčí trhy na tyto dny čtyř výročních trhů. Týdní trh každou středu.
- Dačice**, 1. ve čtvrtek po druhé ned. postní, 2. v outerý po Vavřinci, 3. po sv. Frant. Ser., 4. po sv. Mikul., 5. před vstoupením Páně. Přední trhy ten den před každým výročn. trhem. Dobyťčí trhy: 1. 3. středu v postě, 2. druhý pond. po sv. Vavřinci, 3. druhý pond. po sv. Františku Ser., 4. po sv. Mikul. Pak 1. středu v každém měsíci. Každou sobotu týhodní trh.
- Dalečice** (Dalečice), 1. na památku sv. Pavla, 2. na sv. Leopolda. Každou středu týhodní trh.
- Dambořice**, 1. v pond. po Božím vstoup. 2. v pond. po sv. Martinu. Týhodní a dobytčí trhy každou středu od středy popeleční až do Velkonoci.
- Doubravice**, 1. v pond. po sv. Fab. a Šeb., 2. v outerý svatodušní, 3. v pond. po sv. Bartol., 4. na Šim. a Judu. Koňští a dobytčí trhy v sobotu před každým výročním trhem.
- Doubravník**, 1. na den sv. Fab. a Šeb. 2. na sv. Jana Křt., 3. v pond. po povýš. sv. Kříže, 4. na sv. Ondřeje. Koňští tržné: 1. v pond. po smrtelné nedělí, 2. v pond. před vstoupením Páně, 3. v pond. po Anjelu Strážci. Každou středu týh. trh.
- Deblín**, 1. na den navští. P. Marie, 2. v pond. po proměnění Krista P., 3. na sv. Havla, 4. na den Mladátek.
- Dědice**, trh každé pondělí.
- Dlouhá Loučka** (Unter-Langendorf), 1. ve středu před Velik., 2. v pond. po sv. Bart., 3. před sv. Mik., 4. po sv. Trojici.
- Dobroměřice**, 1. na sv. Jiří, 2. v pond.

- před Porciunkulí, 3. na sv. Ondřeje. Každý čtvrtek tých. trh.
- Domášov** (Domstadt), 1. první pond. v postě, 2. dne 29. října. Trh na vlnu 16 května. Trh každou sobotu.
- Drahotoúe**, 1. na sv. Valent., 2. dne 25. dubna, 3. v out. po sv. Vavřinci, 4. 21. pros. Trh týhodní každé outery.
- Dřeholec** (Dürnholz), 1. v pond. po 3 Králích, 2. po kýchavné neděli, 3. po třetí neděli Velik., 4. po sv. Bart., 5. před sv. Brigitou. Koňský trh v sobotu před 1. jarmarkem. Každou středu týhodní trh.
- Dřevohostice**, 1. druhý out. po Hromnicích, 2. v outery po sv. Fil. a Jakubu, 3. před narozením P. Marie, 4. druhý outery po všech Svatých. Trhy na vlnu: 1. v pond. po sv. Jiří, 2. v pond. po sv. Václavu. Koňský a dobytčí trh v pond. před každým výročním trhem. Týhodní trh ve čtvrtek.
- Dub**, 1. v pond. před obrácením sv. Pavla, 2. před sv. Josefem, 3. před sv. Janem Křt., 4. před sv. Martinem.
- Dunajovice horní** (Ober-Danowitz), 1. na sv. Marka evang., 2. na povýšení sv. Kříže.
- Dunajovice dolní** (Unter-Danowitz), 1. v pond. po sv. Jiljí, 2. v pond. po sv. Lucii.
- Dvorce** (Hof), 1. v pond. po sv. Trojici, 2. v pond. před všemi Svatými. Týdní trh každý pátek.
- Frenštát** (Frankstadt) 1. v outery po novém roce, 2. po provodní neděli, 3. po sv. Janu Křt., 4. po sv. Václavu. Koňští a dobytčí trhy: 1. v pond. po novém roce, 2. v pond. po provodní neděli, 3. v pond. po sv. Janu Křt., 4. v pondělí po sv. Václavu.
- Friedland**, okr. Rymařovský, 1. na sv. Josefa, 2. v out. svatodušní, 3. v pond. př. sv. Matoušem, 4. na sv. Tomáše. Týhodní trh každý pátek.
- Friedland**, okr. Mistecký, 1. na sv. Jiří, 2. v pond. po sv. Petru a Pavlu, 3. v pond. po sv. Matouši. Dobytčí trh před ročními trhy.
- Fulnek**, 1. v pond. před sv. Fab. a Šeb., 2. v out. před květnou nedělí, 3. v pond. po navštívení P. Marie, 4. v pond. po sv. Františku Ser., 5. v pond. po sv. Barboře. Trh na len a na přízi na každý výroční a týhodní trh. Koňští a dobytčí trhové: 1. v outery před květnou nedělí, 2. v pond. po sv. Frant. Ser. Trh na vlnu 2. června a 6. října. Týhodní trh každou sobotu.
- Guntramovice** neb **Gundrovice** (Guntersdorf). 1. v pondělí po kýchavné neděli, spolu trh na koně, 2. v pondělí po svatém Bartoloměji, spolu trh na sudy.
- Gnanilice** (Gnadlersdorf), trh každ. sobotu.
- Godonín** (Güding), 1. v první pond. v postě, 2. v pond. po křížové neděli, 3. v out. v týdnu sv. Vavřince, 4. v pond. před sv. Šimonem a Judou. Koňské a dobytčí trhy: 1. v první pondělí v postě, 2. v pond. po sv. Šim. a Judě. Trh na vlnu: 1. v out. po Božím Těle, 2. v out. před Vánocemi. Týhodní trh každou středu.
- Holešov** (Holleschau), 1. v středopostí, 2. v out. po Božím Těle, 3. v out. po sv. Anně, 4. druhý out. po sv. Václavu, 5. ve čtvrtek po sv. Lucii, a na těchto 8 dní týhodní trh. Trh na len, na přízi a vlnu o tých. trzích každou středu.
- Holomouc** (Olmütz), 1. v pondělí po neděli v oktavu sv. 3 Králů, 2. před sv. Jiřím, 3. třetí pondělí po sv. Janu Křt., 4. druhý pond. po sv. Michalu. Velké týdenní trhy ten den před každým ročním trhem. Trhy na len a na přízi před jarmarkem a o jarmarcích, také každou středu a sobotu o obyčejných trzích. Trhy na vlnu: 1. ve středu po sv. Duchu, 2. ten den před všemi Svat. Trh na koně a dobytek vždy 8 dní před každým jarmarkem. Obyčejné týdenní trhy ve čtvrtek a v sobotu.
- Horní Město** (Bergstadt), 1. na popelec, 2. v pond. po kříž. neděli, 3. po sv. Marii Magdaleně, 4. po obětování P. Marie. Koňský a dobytčí trh každý jarmark. Trh týdenní a na přízi každou středu.
- Hostěradice** (Hosterlitz), 1. v outery po neděli po devítiku, 2. po křížové neděli, 3. na sv. Marii Magdalenu, 4. na sv. Ludmilu, 5. na sv. Kateřinu. Padnou-li pak tyto tři výroční trhy na sobotu, neděli neb pondělí, drží se příští outery; týdenní trh každé pondělí.
- Hostim** (Hösting), 1. v pond. po sv. 3 Králích, 2. po smrtelné neděli, 3. po sv. Filipu a Jakubu, 4. po sv. Michalu. Trh na len, přízi, vlnu, koně a dobytek v sobotu před každým jarmarkem.
- Hrádek** (Erdberg), roční trh na sv. Jakuba většího.
- Hradistě** (Hradisch), 1. druhý out. před masopustní nedělí, 2. v out. po třetí ned. velikonoční, 3. po sv. Markétě, 4. po narození P. Marie, 5. po sv. Martinu. Přední trhy: 1. druhé pond. před masopustní nedělí, 2. v pond. po třetí neděli velikonoční, 3. v pond. po nanebevz. P. Marie; trh na len a přízi o předních trzích, též ve středu a sobotu skrze celý rok; trh na vlnu o předních trzích. Koňské trhy každé pond., trh na dobytek, pak týhodní trh ve středu a sobotu.
- Hranice** (Weisskirch), 1. dne 24. března, 2. v pond. po sv. Jakubu star., 3. v out. po sv. Michalu, 4. v out. po sv. Barboře; trh na vlnu: 1. první pond. po sv. Janu Nep., 2. první pond. po sv. Michalu. Přední trhy v sobotu před těmito 4 jarm., na

- naroz. P. Marie, v sob. před sv. Lucíí. Trh na len, přízi, vlnu, koně a dobytek na den předn. trhů.
- Hrozinkov**, 1. v out. po sv. Cyr. a Method., 2. po sv. Urbanu, 3. po nanebevz. P. Marie, 4. na sv. Martina; týdlní trh každý čtvrtek.
- Hrušovany**, (Grussbach), 1. 2. ledna, 2. na sv. Fil. a Jak., 3. na sv. Vavřince, 4. na sv. Martína; každý outerý týhodní trh.
- Hulín** (Hullein), 1. v out. před sv. Fab. a Šebest., 2. v pond. po sv. Trojici, 3. v pond. po sv. Bartol., 4. v outerý po sv. Havlu. Trhy dobytčí v čas trhů výročních. Trh týhodní na obyčl každý týden v outerý.
- Hustopeče** (Auspitz), 1. na sv. Prokopa, 2. na sv. Nikodéma, 3. na sv. Havla. Velké týhodní trhy: 1. ve čtvrtek před Hromn., 2. na zelený čtvrtek, 3. před Božím Tě., 4. před Vánocí. Přední trhy ten den před každým jarmarkem. Koňské a dobytčí trhy každý čtvrtek, potom dobytčí trhové v pondělí, v outerý a ve středu v každém týdni k přihánání a odehnání a k prodeji skopového a vepřového dobytka. Trhové na vlnu: 1. ve středu po Bož. Těle, 2. ten den před sv. Havlem.
- Hustopeč**, 1. v out. po Hromnicích, 2. po sv. Filipu a Jak., 3. po sv. Vavřinci, 4. po všech Svatých. Trh týhodní každý čtvrtek.
- Huzová německá** (Deutschhause), 1. v pondělí masopustní, 2. před Velikonocí, 3. před všemi Svatými, 4. před sv. Lucíí; týhodní trh každou sobotu.
- Hvězdlice**, 1. na první středu po sv. Duchu, 2. na sv. Martina.
- Ivančice** (Eibenschütz), 1. v pond. masopustní, 2. po sv. Urbanu, 3. dne 20. srpna, 4. ve čtvrtek po růženci, 5. v pond. po sv. Mikuláši. Trh koňský v out. před prvním jarmarkem. Týh. trh v út. a v pátek.
- Jantál** neb **Janov** (Johannisthal), 1. na sv. Jiří, 2. v pond. před naroz. Panny Marie, 3. na sv. Tomáše apostola. Velký týdlní trh v outerý svatodušní.
- Jaroměřice** (Jarmertitz), 1. na sv. Valentína, 2. první outerý po Angele Merici, (v pond. před tím dobytčí trh), 3. na sv. Markétu, 4. na sv. Matouše Ev., 5. na sv. Martina. Však vždy přístí outerý trhové na koně a jiný dobytek držejí se ten den před jarmarkem, totiž: 13. února, 12. července, 21. září a 10. listopadu. Trhové od 14. září až do 1. dubna každ. sobotu.
- Jaroslavice** (Joslovitz), 1. v pond. po Božím Těle, 2. po sv. Vavřinci; týh. trh každý outerý.
- Jedovnice**, 1. v pond. po Hromnicích, 2. po bílé neděli, 3. po sv. Trojici, 4. po sv. Václavu. Koňské a dobytčí trhy v pond. po každém jarmarku; týh. trh každé pondělí. Každý výroční trh skrz 8 dní se povoluje v prodeji a v koupi.
- Jemnice** (Jamnitz), 1. na sv. Apolonu, 2. v pond. po třetí neděli velikon., 3. v pond. po Božím Těle, 4. na sv. Jakuba, 5. na sv. Michala, 6. v pond. po sv. Ondřeji; trh na koně a dobytek ten den před každým jarmarkem, potom první outerý v každém měsíci; týhodní trh každý outerý a sobotu.
- Jevíčko** (Gewitsch), 1. v pond. po devít-níku, 2. po 4. neděli Velikon., 3. po sv. Bartol., 4. před sv. Kateřinou; trh na len a přízi každý outerý skrze celý rok. Trh na dobytek každý úterý.
- Jevíkovice** (Jaispitz). Roční a dobytčí trhy: 1. v outerý po sv. Matěji, 2. druhý pond. po sv. Jakubu, 3. v pond. po naroz. P. Marie, 4. v první pond. adventní.
- Jihlava** (Iglau), 1. ve čtvrtek po svatém Matěji, 2. před sv. Janem Křt., 3. po sv. Lidmíle, 4. po sv. Kateřině; trh na vlnu: 1. ve čtvrtek před Petronillou, 2. ve čtvrtek před sv. Vorskilou. Přední trh před všemi 4 jarmarky. Trh na len a přízi: 1. ten den před sv. Janem Křt., 2. před sv. Kateřinou. Koňský a dobytčí trh před každ. jarmark.; týh. trh každý čtvrtek.
- Jimramov** (Ingrowitz), 1. v pond. po nanebevst. Páně, 2. v pond. po povýšení sv. Kříže. Velcí trhové: 1. v pond. po smrti neděli, 2. v pond. před sv. Tomášem apost. Dobytčí trhy po nanebevst. Páně.
- Jičice** (Iritz), 1. v out. po smrti neděli, 2. dne 8. srpna, 3. dne 24. října.
- Jičín Nový** (Neutitschein), 1. ve středu před obrácením sv. Pavla, 2. před sv. Duchem, 3. po sv. Vavřinci, 4. před sv. Šim. a Judou. Obylní a dobytčí trh ve dni trhovní. Trh na len a přízi jako týhodní trh každou sobotu. Trhy na vlnu: první pond. v červnu a druhé pond. v listop.
- Jičín Starý** (Altitischein), 1. v pond. po družebné neděli, 2. po sv. Petru a Pavlu, 3. před sv. Václavem. Koňský a dobytčí trh v též dni.
- Jívová** neb **Jibava** (Giebau), 1. ve středu před Bož. Vstup. 2. ten den před sv. Bartol.; trh týh. každé pondělí.
- Kamenice**, 1. v outerý velikon., 2. na sv. Jakuba věš., 3. na sv. Václava, 4. na sv. Šimona a Judu, 5. na sv. Tomáše ap. Dobytčí trhové ten den před každ. jarm.
- Kartousy**, dobytčí trh v pond. po Cyr. a Method., 2. po sv. Trojici, 3. po sv. Václavu, 4. po sv. Lucíí.
- Kelč** (Kelča), 1. v out. před sv. Matějem, 2. v pond. po sv. Filipu a Jakubu, 3. v pond. po pozdviž. sv. Kříže, 4. po navšt. P. Marie, 5. v pond. po sv. Alžbětě; týh. trh ve čtvrtek v každém týdnu.
- Klobouky** v podkr. Hustopečsk. 1. v pond. po sv. Trojici, 2. po sv. Vavřinci, 3. v pond. v postě, 4. ve středu po sv. Václavu,

Mlobouky v podkr. Uh.-Brod., 1. v out. po obrác. sv. Pavla, 2. v out. po Velikon., 3. na sv. Jakuba, 4. na sv. Jiljí. Velký trh v pond. před Vánocemi, trh na dobytek ten den před každým jarmarkem a každý pond. v postě týdlní trh. Obyčejný trh každ. středu.

Mlnice (Knihnitz), 1. dne 15. července, 2. dne 7. října; hlavní trhy: 1. v pond. po sv. Markétě, 2. po sv. Františku Ser. Roční trh a dobytčí v pond. po sv. Mikul.

Kojetin (Kojetein), 1. v outery po neděli Jubilate, 2. po sv. Matouši, 3. po sv. Martinu, 4. po sv. Fabianu a Šebestianu; trh na dobytek v pond. před každým jarmarkem; týhodní trh každou středu.

Kokory, výroční a dobytčí trhy: 1. druhé pond. po sv. 3 Králích, 2. v pond. po druhé neděli Velikon., 3. po sv. Petru a Pavlu, 4. po sv. Františku Seraf.

Koldstýn (Goldstein), 1. v pond. po smrt. neděli, 2. na sv. Linhartu, 3. na den sv. Matouše; týh. trh každý pond. a pátek.

Konice, 1. v pond. po naroz. Panny Marie, 2. v outery po sv. Martinu. Hlavní týdlní tržné: 1. ve středu před Velikon., 2. ve středu před Vánocí. Dobytčí trh ve středu před Velikonocí a ve středu před Vánocí.

Koryčany, 1. ten den po novém roce, 2. v pond. po neděli Quasimod., 3. po sv. Trojici, 4. po sv. Vavřinci.

Kostelec, 1. v outery po druhé neděli velikonoční, 2. na sv. Vavřince, 3. v out. po nanebevst. Páně; trh na obilí každé outery skrz celý rok.

Kounice dolní, 1. na sv. Fabiana a Šebestiana, 2. na sv. Josefa, 3. na sv. Floriana, 4. na sv. Janu Křt. 5. v pond. po sv. Felixu Adauk., 6. v outery před sv. Kateřinou.

Kounice vrchní, 1. dne 10. dubna, 2. 14. července, 3. dne 3. října, 4. 9. listop.

Kralice, 1. v pond. po neděli Quasimod. 2. po sv. Jiljí.

Krásno, 1. na sv. Jirí, 2. na sv. Vavřince; týdlní trh každý pátek.

Kroměříž (Kremsier), 1. druhý pond. v postě, 2. v pond. po neděli Kantate. 3. v páté pondělí po sv. Duchu, 4. v out. před sv. Matoušem, 5. v outery po sv. Lucii, 6. v outery po sv. Dominiku; předcházející trhy: 1. čtvrtou sobotu po sv. Duchu, 2. ten den po sv. Matouši, 3. den před sv. Lucii; trh na len a přízi každý týh. trh. Trh na vlnu: ve středu po čtvrté neděli velikonoční; trh na koně a na dobytek: 1. osm dní před 1. jarmarkem, 2. ve středu po 4. neděli velikonoční, 3. ten den před Lucii; týhodní trh každou sobotu.

Krumlov, (Mährisch-Kromau) 1. dne 17. března, 2. na sv. Filipa a Jakuba, 3. na sv. Annu, 4. na sv. Martina. Velké týh.

trhy: 1. na zelený čtvrtek, 2. ten den po sv. Tomáši apost., Trh na len a na přízi: 1. v pond. před sv. Cyr. a Methodiem, 2. na sv. Annu, 3. na sv. Martina. Týhodní trh každý čtvrtek.

Křenová (Krönau), 1. v pondělí po Velikonoci, 2. 24. června, 3. v pond. po sv. Šimonu a Judě.

Křivá Hora (Krumberg), 1. v outery Velikonoční, 2. na sv. M. Magdalenu, 3. v pondělí před sv. Alžbětou. Koňský a dobytčí trh ten den před každým jarmarkem.

Křizanov, 1. v out. před sv. Fabianem a Šebestianem, 2. ten den před sv. Josefem, 3. v outery před P. Marií sněž., 4. v outery před sv. Kateřinou. Koňský a dobytčí trh před každým ročním trhem; trh na vlnu ten den po sv. Petru a Pavlu; týdlní trh každý pátek.

Kunovice, 1. v pondělí po Hromnicích, 2. v pond. po bílé neděli, 3. dne 4. června, 4. v outery před narozením P. Marie; týh. trh každé pondělí.

Kumstát, 1. dne 2. ledna, 2. v pond. před všemi Svatými; trh na vlnu: 1. na sv. Jana a Pavla, 2. na sv. Václava.

Kuřim (Gurein), 1. v pondělí po sv. Fab. a Šebestianu, 2. po sv. Jirí, 3. na sv. M. Magdalenu, 4. po všech Svatých spolu i trh na dobytek.

Kvasice, 1. v pond. před Hromnicemi, 2. na druhý pondělek po Velikonoci, 3. na sv. Vavřince, 4. v pondělí před nedělí adventní.

Kyjov (Gaya), 1. v outery před květnou nedělí, 2. v out. svatoj., 3. po sv. Anjelu Strážci, 4. první outery v adventě, 5. ve čtvrtek po Hromnicích. Trhy koňské: 1. ve čtvrtek před smrtelnou nedělí, 2. ve čtvrtek před sv. Duchem. Při tom také ten den před každým jarmarkem trh na koně a dobytek; týhodní trh každý outery a pátek.

Lednice (Eisgrub), 1. v outery po 3 Králích, 2. v pond. po 4. neděli Velikonoční, 3. po sv. Jiljí, 4. po první neděli adventní. Týh. trh každou středu.

Letovice, 1. v pond. po neděli kýchavné, 2. po sv. Petru a Pavlu, 3. po sv. Jiljí, 4. po sv. Martinu. Velcí týhodní tržné: 1. ve středu před Velikonocí, 2. před sv. Duchem, 3. před Vánocí. Trhy koňské: 1. v pond. po druhé neděli postní, 2. v pondělí před jarmarkem sv. Petra a Pavla, 3. v pond. před sv. Jiljí, 4. v pondělí po jarmarce sv. Martina. Přední trh den před každým jarmarkem. Trhy na vlnu: 1. v outery před nalezáním sv. Kříže, 2. v outery po povýšení sv. Kříže.

Lhotka hrozňá, 1. v 4. úterý v postě, 2. v 4. úterý po Velikonoci, 3. v 2. outery po naroz. P. Marie, 4. v 1. out. v adventě.

- naroz. P. Marie, v sob. před sv. Lucíí. Trh na len, přízi, vlnu, koně a dobytek na den předn. trhů.
- Hrozinkov**, 1. v out. po sv. Cyr. a Method., 2. po sv. Urbanu, 3. po nanebevz. P. Marie, 4. na sv. Martina; týdlní trh každý čtvrtek.
- Hrušovany**, (Grussbach), 1. 2. ledna, 2. na sv. Fil. a Jak., 3. na sv. Vavřince, 4. na sv. Martina; každý outerý týhodní trh.
- Hulín** (Hullein), 1. v out. před sv. Fab. a Šebest., 2. v pond. po sv. Trojici, 3. v pond. po sv. Bartol., 4. v outerý po sv. Havlu. Trhy dobytčí v čns trhů výročních. Trh týhodní na obyčl každý týden v outerý.
- Hustopeče** (Auspitz), 1. na sv. Prokopa, 2. na sv. Nikodéma, 3. na sv. Havla. Velké týhodní trhy: 1. ve čtvrtek před Hromn., 2. na zelený čtvrtek, 3. před Božím Tě., 4. před Vánocí. Přední trhy ten den před každým jarmarkem. Koňské a dobytčí trhy každý čtvrtek, potom dobytčí trhově v pondělí, v outerý a ve středu v každém týdlní k přihánání a odehnání a k prodeji skopového a vepřového dobytka. Trhově na vlnu: 1. ve středu po Bož. Těle, 2. ten den před sv. Havlem.
- Hustopeč**, 1. v out. po Hromnicích, 2. po sv. Filipu a Jak., 3. po sv. Vavřinci, 4. po všech Svatých. Trh týhodní každý čtvrtek.
- Huzová německá** (Deutschhause), 1. v pondělí masopustní, 2. před Velikonocí, 3. před všemi Svatými, 4. před sv. Lucíí; týhodní trh každou sobotu.
- Hvězdlice**, 1. na první středu po sv. Duchu, 2. na sv. Martina.
- Ivančice** (Eibenschütz), 1. v pond. masopustní, 2. po sv. Urbanu, 3. dne 20. srpna, 4. ve čtvrtek po růženci, 5. v pond. po sv. Mikuláši. Trh koňský v out. před prvním jarmarkem. Týh. trh v út. a v pátek.
- Jantal** neb **Janov** (Johannisthal), 1. na sv. Jiří, 2. v pond. před naroz. Panny Marie, 3. na sv. Tomáše apostola. Velký týdní, trh v outerý svalodušní.
- Jaroměřice** (Jarmcritz), 1. na sv. Valentína, 2. první outerý po Angele Merici, (v pond. před tím dobytčí trh), 3. na sv. Markétu, 4. na sv. Matouše Ev., 5. na sv. Martina. Však vždy přístí outerý trhově na koně a jiný dobytek držejí se ten den před jarmarkem, totiž: 13. února, 12. července, 21. září a 10. listopadu. Trhově od 14. září až do 1. dubna každ. sobotu.
- Jaroslavice** (Joslovitz), 1. v pond. po Božím Těle, 2. po sv. Vavřinci; týh. trh každý outerý.
- Jedovnice**, 1. v pond. po Hromnicích, 2. po bílé neděli, 3. po sv. Trojici, 4. po sv. Václavu. Koňské a dobytčí trhy v pond. po každém jarmarku; týh. trh každé pondělí. Každý výroční trh skrz 8 dní se povoluje v prodeji a v koupi.
- Jemnice** (Jamnitz), 1. na sv. Apolenu, 2. v pond. po třetí neděli velikon., 3. v pond. po Božím Těle, 4. na sv. Jakuba, 5. na sv. Michala, 6. v pond. po sv. Ondřeji; trh na koně a dobytek ten den před každým jarmarkem, potom první outerý v každém měsíci; týhodní trh každý outerý a sobotu.
- Jeviško** (Gewitsch), 1. v pond. po devítiníku, 2. po 4. neděli Velikon., 3. po sv. Bartol., 4. před sv. Kateřinou; trh na len a přízi každý outerý skrze celý rok. Trh na dobytek každý úterý.
- Jevišovice** (Jaispitz). Roční a dobytčí trhy: 1. v outerý po sv. Matěji, 2. druhý pond. po sv. Jakubu, 3. v pond. po naroz. P. Marie, 4. v první pond. adventní.
- Jihlava** (Jglau), 1. ve čtvrtek po svatém Matěji, 2. před sv. Janem Křt., 3. po sv. Lidmile, 4. po sv. Kateřině; trh na vlnu: 1. ve čtvrtek před Petronillou, 2. ve čtvrtek před sv. Voršilou. Přední trh před všemi 4 jarmarky. Trh na len a přízi: 1. ten den před sv. Janem Křt., 2. před sv. Kateřinou. Koňský a dobytčí trh před každ. jarmark.; týh. trh každý čtvrtek.
- Jimramov** (Ingrowitz), 1. v pond. po nanebevst. Páně, 2. v pond. po povýšení sv. Kříže. Velcí trhově: 1. v pond. po smrt. neděli, 2. v pond. před sv. Tomášem apost. Dobytčí trhy po nanebevst. Páně.
- Jirice** (Iritz), 1. v out. po smrt. neděli, 2. dne 8. srpna, 3. dne 24. října.
- Jičín Nový** (Nentitschein), 1. ve středu před obrácením sv. Pavla, 2. před sv. Duchem, 3. po sv. Vavřinci, 4. před sv. Šim. a Judou. Obylní a dobytčí trh ve dni trhovní. Trh na len a přízi jako týhodní trh každou sobotu. Trhy na vlnu: první pond. v červnu a druhé pond. v listop.
- Jičín Starý** (Altitischein), 1. v pond. po družebné neděli, 2. po sv. Petru a Pavlu, 3. před sv. Václavem. Koňský a dobytčí trh v též dni.
- Jívová** neb **Jihava** (Giebau), 1. ve středu před Bož. Vstup. 2. ten den před sv. Bartol.; trh týh. každé pondělí.
- Kamenice**, 1. v outerý velikon., 2. na sv. Jakuba větš., 3. na sv. Václava, 4. na sv. Šimona a Judu, 5. na sv. Tomáše ap. Dobytčí trhově ten den před každ. jarm.
- Kartousy**, dobytčí trh v pond. po Cyr. a Method., 2. po sv. Trojici, 3. po sv. Václavu, 4. po sv. Lucíí.
- Kelč** (Kelča), 1. v out. před sv. Matějem, 2. v pond. po sv. Filipu a Jakubu, 3. v pond. po pozdviž. sv. Kříže, 4. po navšt. P. Marie, 5. v pond. po sv. Alžbětě; týh. trh ve čtvrtek v každém týdnu.
- Klobouky** v podkr. Hustopečsk. 1. v pond. po sv. Trojici, 2. po sv. Vavřinci, 3. v pond. v postě, 4. ve středu po sv. Václavu,

- Mlobouky** v podkr. Uh.-Brod., 1. v out. po obrác. sv. Pavla, 2. v out. po Velikon., 3. na sv. Jakuba, 4. na sv. Jiljí. Velký trh v pond. před Vánocemi, trh na dobytek ten den před každým jarmarkem a každý pond. v postě týdň trh. Obyčejný trh každ. středu.
- Mlnice** (Knihnitz), 1. dne 15. července, 2. dne 7. října; hlavní trhy: 1. v pond. po sv. Markétě, 2. po sv. Františku Ser. Roční trh a dobytčí v pond. po sv. Mikul.
- Mojetin** (Kojetein), 1. v outery po neděli Jubilate, 2. po sv. Matouši, 3. po sv. Martinu, 4. po sv. Fabianu a Sebastianu; trh na dobytek v pond. před každým jarmarkem; týhodní trh každou středu.
- Mokory**, výroční a dobytčí trhy: 1. druhé pond. po sv. 3 Králích, 2. v pond. po druhé neděli Velikon., 3. po sv. Petru a Pavlu, 4. po sv. Františku Seraf.
- Moldátev** (Goldstein), 1. v pond. po smrt. neděli, 2. na sv. Linhartu, 3. na den sv. Matouše; týh. trh každý pond. a pátek.
- Movice**, 1. v pond. po narož. Panny Marie, 2. v outery po sv. Martinu. Hlavní týdň tržné: 1. ve středu před Velikon., 2. ve středu před Vánocí. Dobytčí trh ve středu před Velikonocí a ve středu před Vánocí.
- Moryčany**, 1. ten den po novém roce, 2. v pond. po neděli Quasimod., 3. po sv. Trojici, 4. po sv. Vavřinci.
- Mosteec**, 1. v outery po druhé neděli velikonoční, 2. na sv. Vavřince, 3. v out. po nanebevst. Páně; trh na obilí každé outery skrz celý rok.
- Mounice dolní**, 1. na sv. Fabiana a Sebastianu, 2. na sv. Josefa, 3. na sv. Florianu, 4. na sv. Jana Křt. 5. v pond. po sv. Felixu Adauk., 6. v outery před sv. Kateřinou.
- Mounice vrchní**, 1. dne 10. dubna, 2. 14. července, 3. dne 3. října, 4. 9. listop.
- Mraňce**, 1. v pond. po neděli Quasimod. 2. po sv. Jiljí.
- Mrásko**, 1. na sv. Jití, 2. na sv. Vavřince; týdň trh každý pátek.
- Kroměříž** (Kremsier), 1. druhý pond. v postě, 2. v pond. po neděli Kantate, 3. v páté ponděli po sv. Duchu, 4. v out. před sv. Matoušem, 5. v outery po sv. Lucii, 6. v outery po sv. Dominiku; předecházející trhy: 1. čtvrtou sobotu po sv. Duchu, 2. ten den po sv. Matouši, 3. den před sv. Lucii; trh na len a přízi každý týh. trh. Trh na vlnu: ve středu po čtvrté neděli velikonoční; trh na koně a na dobytek: 1. osm dní před 1. jarmarkem, 2. ve středu po 4. neděli velikonoční, 3. ten den před sv. Lucii; týhodní trh každou sobotu.
- Krumlov**, (Mährisch-Krumau) 1. dne 17. března, 2. na sv. Filipa a Jakuba, 3. na sv. Annu, 4. na sv. Martinu. Velké týh. trhy: 1. na zelený čtvrtek, 2. ten den po sv. Tomáši apost., Trh na len a na přízi: 1. v pond. před sv. Cyr. a Methodiem, 2. na sv. Annu, 3. na sv. Martinu. Týhodní trh každý čtvrtek.
- Křemová** (Kronau), 1. v ponděli po Velikonoci, 2. 24. června, 3. v pond. po sv. Šimonu a Judě.
- Křivá Hora** (Krumberg), 1. v outery Velikonoční, 2. na sv. M. Magdalenu, 3. v ponděli před sv. Alžbětou. Koňský a dobytčí trh ten den před každým jarmarkem.
- Křivanov**, 1. v out. před sv. Fabianem a Sebastianem, 2. ten den před sv. Josefem, 3. v outery před P. Marií sněž., 4. v outery před sv. Kateřinou. Koňský a dobytčí trh před každým ročním trhem; trh na vlnu ten den po sv. Petru a Pavlu; týdň trh každý pátek.
- Kunovice**, 1. v ponděli po Hromnicích, 2. v pond. po bílé neděli, 3. dne 4. června, 4. v outery před narožením P. Marie; týh. trh každé ponděli.
- Kunstat**, 1. dne 2. ledna, 2. v pond. před všemi Svatými; trh na vlnu: 1. na sv. Jana a Pavla, 2. na sv. Václava.
- Kurám** (Gurein), 1. v ponděli po sv. Fab. a Sebastianu, 2. po sv. Jití, 3. na sv. M. Magdalenu, 4. po všech Svatých spolu i trh na dobytek.
- Kvasice**, 1. v pond. před Hromnicemi, 2. na druhý pondělek po Velikonoci, 3. na sv. Vavřince, 4. v ponděli před neděli adventní.
- Kyjov** (Gaya), 1. v outery před květnou neděli, 2. v out. svatoj., 3. po sv. Anjelu Strážci, 4. první outery v adventě, 5. ve čtvrtek po Hromnicích. Trhy koňské: 1. ve čtvrtek před smrtelnou neděli, 2. ve čtvrtek před sv. Duchem. Při tom také ten den před každým jarmarkem trh na koně a dobytek; týhodní trh každý outery a pátek.
- Lednice** (Eisgrub), 1. v outery po 3 Králích, 2. v pond. po 4. neděli Velikonoční, 3. po sv. Jiljí, 4. po první neděli adventní. Týh. trh každou středu.
- Letovice**, 1. v pond. po neděli kýchavné, 2. po sv. Petru a Pavlu, 3. po sv. Jiljí, 4. po sv. Martinu. Velcí týhodní tržné: 1. ve středu před Velikonocí, 2. před sv. Duchem, 3. před Vánocí. Trhy koňské: 1. v pond. po druhé neděli postní, 2. v ponděli před jarmarkem sv. Petra a Pavla, 3. v pond. před sv. Jiljí, 4. v ponděli po jarmarce sv. Martina. Přední trh den před každým jarmarkem. Trhy na vlnu: 1. v outery před nalezením sv. Kříže, 2. v outery po povýšení sv. Kříže.
- Lhota hrozňá**, 1. v 4. úterý v postě, 2. v 4. úterý po Velikonoci, 3. v 2. outery po narož. P. Marie, 4. v 1. out. v adventě.

Libavá (Liebau), 1. v pond. po jmenu P. Ježíše, 2. před Rogate, 3. na sv. Jakuba větš., 4. na sv. Josefa, 5. na sv. Martina. Před každým ročním trhem trh na dobytek, vlnu, přízi a len.

Libiny německé (Deutsch-Liebau), 1. v pond. po sv. Valentinu, 2. po nanebevstoupení Páně, 3. po nanebevz. P. Marie, 4. před všemi Svatými. Trh na koně a dobytek: 1. v sobotu před prvním ročním trhem, 2. dne 2. listopadu, a padne-li na neděli, dne 31. října. Týdní trh každ. čtvrtek.

Lipník (Leipnik), 1. v outery po obrácení sv. Pavla, 2. ve čtvrtek po neděli družeb., 3. ve čtvrtek po Bož. Těle, 4. druhé out. po sv. Jakuba a Anně, 5. v outery před všemi Svatými. Přední trhy ten den před každým jarmarkem na len, přízi, vlnu a dobytek. Koňské trhy: 1. dva týdny totiž od středy odpoled. v 2. ned. v postě, až do pátku z druhé neděle, 2. druhý týden po druhé neděli postní po dva týdny, od středy až do druhého pátku. Týdní trh v pondělí.

Lipov, 1. v 2. pond. po Velikonoci, 2. v pond. po všech Svatých.

Liptál 1. v outery po novém roce, 2. na den sv. Jiří, 3. v outery po sv. Petru a Pavlu, 4. v outery po sv. Václavu a spolu i trhy na dobytek. Trh týhodní každé out.

Líšeň neb Lišna (Lösch), 1. v pond. po sv. Fabianu a Šebastianu, 2. po Božím vstoupení, 3. před sv. Jiljím, 4. po sv. Martinu. Týhodní trh každé pondělí.

Litenčice, 1. v. 4. pond. post., 2. v pond. po sv. Petru a Pavlu, 3. v pond. před sv. Mart., 4. v 2. pond. před sv. Lucí.

Litovel (Littau), 1. v outery po obrácení sv. Pavla, 2. po smrt. neděli, 3. v outery svatodušní, 4. na sv. Jakuba a Anny, 5. na sv. Mikuláše. Přední trhy v sobotu před těmi jarmarkami. Trh na len a přízi na obyčejné roční a týhodní trhy. Koňský a dobytčí trh 8 dní před jarmarkem. Týdní trhově každý pondělí a pátek.

Lomnice, 1. dne 7. ledna, 2. v pond. po družebné neděli, 3. po sv. Inocenci, 4. po sv. Havlu, též trh na dobytek. Týhodní trh ve středu.

Loštice, 1. v pond. po sv. 3 Králích, 2. v out. Velikon., 3. na navšt. P. Marie, 4. na sv. Matouše. Trh každý čtvrtek.

Louka 1. 6té pond. po Velik., 2. v pond. po jmenu P. Marie, 3. v pond. po sv. Martinu.

Lysce, 1. v outery po Hromnicích, 2. na sv. Jiří, 3. v outery po nanebevz. P. Marie, 4. po sv. Leopoldu. Před každým jarmarkem jest koňský a dobytčí trh a ten den po jarmarku trh na vlnu. Týhodní trh každou sobotu.

Malenovice, 1. v pond. po sv. Valentinu, 2. po čtvrté neděli velikon., 3. po sv. Maří Magd., 4. po sv. Václavu. Trh každý čtvr.

Medlov (Medlau), 1. v outery po sv. Janu Evang., 2. dne 2. července, 3. dne 21. září.

Měnin (Mönitz), 1. v outery po sv. Marku, 2. po sv. Frant. Seraf., 3. druhý outery po sv. Mikuláši. Týh. trh každou středu.

Měřín (Wolein), 1. na sv. Marka apost., 2. na sv. Sever. Dobytčí trhy v outery před Velikonocí, před sv. Duchem a po počtí P. Marie.

Meziříč Valašská (Walach.-Meseritsch), 1. v outery po sv. 3 Králích, 2. po sv. Trojici, 3. po sv. Bartoloměji, 4. po sv. Martinu, 5. před květnou nedělí; trh na vlnu: 1. v out. před sv. Janem Nep., 2. v outery po sv. Teresii. Dobytčí trh ten den před každým jarmarkem, týhodní trh každé pondělí.

Mezeříč velká (Gross-Meseritsch), 1. v outery po sv. Fab. a Šeb., 2. po bílé ned., 3. po svatém Prokopu, 4. po sv. Maximilianu, 5. po sv. Ondřeji. Velké trhy týhodní: 1. na velký pátek, 2. na sv. Tomáše ap. Přední trh před každým trhem; trh na přízi, koně a jiný dobytek ten den před každým jarmarkem; týdní trh každou středu a pátek.

Mikulov (Nikolsburg), 1. v outery po sv. Fabianu a Šeb., 2. po družebné neděli, 3. v out. svatodušní, 4. po sv. Markétě, 5. po nanebevzetí P. Marie, 6. po sv. Václ., 7. po sv. Martinu. Přední trhy: 1. čtyři dni před prvním jarmarkem, 2. osm dní před druhým, 3. 4 dni před sedmým; trh na koně a rozličný dobytek.

Mikulovice (Niklovitz), 1. na sv. Jak., 2. na sv. Martina, 3. v pond. po sv. 3 Králích; týhodní trh každý čtvrtek.

Míroslav (Mislitz), 1. na sv. Florianu, 2. na sv. Jilji, 3. v out. po památce dušič.

Mírov (Mírau), 1. v pondělí po bílé neděli, 2. po Porciunk., 3. po sv. Šim. a Judě.

Místek, 1. na tučný čtvrtek, 2. na zel. čtvrtek, 3. na čtvrtek po Božím Těle, 4. na sv. Jakuba většího. Koňský a dobytčí trh ve čtvrtek před sv. Tomášem. Dobytčí trh ve čtvrtek po všech Svatých; týhodní trh každý čtvrtek.

Modřice (Müdritz), 1. 2hý pond. po sv. 3 Králích, 2. 2hý pond. po sv. Florianu, 3. 2hý pond. po sv. Bartolom., 4. dne 3. října.

Mohelnice (Müglitz), 1. v pondělí po neděli po devításku, 2. po křížové neděli, 3. po narození P. Marie, 4. po sv. Martinu. Velké týhodní trhy v pondělí po nanebevzetí P. Marie. Týhodní trh každou sobotu. Dva koňské trhy: ve čtvrtek před křížovou nedělí a ve čtvrt. před sv. Martin.

Mohelno, 1. v outery svatodušní, 2. na sv. Matouše.

Morkovice, 1. v pond. před sv. Janem Křt., 2. po narození p. Marie. Velké trhy v pond. před velikonocí a ve středu před vánoci.

Mrákotín, 1. v outery masopustní, 2. v pátek po sv. Filipu a Jakubu, 3. na sv. Annu, 4. na sv. Václava. Dobytčí trh ten den co trh roční.

Myšlibořice, 1. v pond. po nalezení sv. kříže, 2. v outery po sv. Jiljí.

Náměšť, 1. v pond. po Invocavit, 2. ve čtvrtek před sv. Janem Křt., 3. ve středu po sv. Bartoloměji, 4. na sv. Martina. Týh. trh každou středu.

Náměšť (u Brna), 1. v outery po druhé ned. po velkon., 2. po 14. ned. po sv. Trojici, 3. po 1. ned. po sv. Martinu, 4. po novém roku. Koňský a dobytčí trh ten den před každým jarmarkem. Týhodní trh každou sobotu.

Napajedla, 1. v outery po hromnicích, 2. po sv. Janu Nep., 3. po sv. Bartoloměji, 4. po všech Svatých. Trh na len a přízi den před každým jarmarkem. Trh na dobytek ten den po každém jarmarku.

Nedvědice, 1. v outery po smrtelné neděli, 2. po sv. Markétě, 3. po sv. Jiljí, 4. ve čtvrtek po Brněnském jarmarku před počátkem Panny Marie. Týhodní trh každou sobotu.

Němčice (u Brna), 1. ten den po novém roce, 2. v outery po Božím Těle.

Němčice (u Holomouce), 1. v pondělí po květné neděli, 2. v out. po sv. Bart.

Německé, 1. dne 7. května, 2. dne 11. září, spolu dob. trh.

Nosslava (Nusslau) 1. v outery po sv. Janu Křt., 2. v out. po sv. Martinu.

Nová ves (Neudorf), 1. v out. po sv. Františku do Paula, 2. po naneb. P. Marie, 3. po sv. Mikuláši. Trh dobytčí před jarmarkem.

Nové město (Neustadt), 1. ve středu po Hromn., 2. po sv. Duchu, 3. před sv. Jakubem, 4. po sv. Františku, 5. ve čtvrtek po sv. Ondřeji, pak každý den před jarmarkem koňský a dobytčí trh.

Obrová horní viz Bobrová horní.

Olbramovice (Volframitz), 1. na obrác. sv. Pavla, 2. v out. po sv. Trojici, 5. na sv. Michala.

Olšovice (Olkovitz), 1. na den navštívení P. Marie, 2. červce, 2. v pond. po sv. Rochu.

Olšná, roční trh dne 22. června.

Olšnice (Oels), 1. v pond. po Božím vstoupení, 2. po sv. Václavu. Trhově na vlnu: 1. v outery před sv. Fabianem a Sebastianem, 2. v outery před sv. Martinem. Koňské trhy: 1. v pond. před sv. Fabianem a Šeb., 2. v pond. po vstoupení, 3. v pond. po sv. Václavu, 4. v pond. před sv. Martinem.

Opatov, 1. v pond. po sv. Janu Křt., 2. na sv. Ondřeje. Dobytčí a koňský trh na oba jarm.

Osoblaha (Hotzenplotz), 1. v pond. po

obrácení sv. Pavla, 2. po družebné neděli, 3. po sv. Janu Křt., 4. před nar. P. Marie, 5. po sv. Mikuláši. Trh na len a na přízi, týh. trh každý pátek, koňský a dobytčí trh s každým jarmarkem.

Oslovany, 1. v pond. po květné neděli, 2. po sv. Janu Křteli, 3. před svatým Havlem.

Ostrava mor. (Mähr. Ostrau), 1. ten den po novém roce, 2. na sv. Mat., 3. ve středu před vstoupením Páně, 4. v pond. po Porciunkuli, 5. na sv. Matouše, 6. v pond. před sv. Cecilíí. Dobytčí a koňský trh před každým jarmarkem. Trh na len, přízi a vlnu: 1. v sobotu po sv. Filipu a Jakubu, 2. v sobotu po sv. Michalu. Velké týh. trhy: 1. v outery před vánoci, 2. v outery před velikonocí. Týhodní trh každou sobotu, na černou zvěř každý outery a středu.

Ostrov (Ostroh), 1. na sv. Fab. a Šeb., 2. třetí pond. po velikonoci, 3. devátý pondělek po sv. Duchu, 4. v pond. po nar. P. Marie. Týhodní trh každý pátek a ten den před každým jarmarkem trh na koně a dobytek.

Ostrovačice (Schwarzkirch), výroč. trhy: 1. v pond. po sv. Mauru (15. ledna), 2. po Božím Těle, 3. po nar. p. Marie, 4. v první pond. adventní.

Osvětimany, 1. v out. před sv. Ant. Pad., 2. po sv. Matouši. Dobytčí-trh před výročním.

Otaslavice, 1. v outery před sv. Mat., 2. před sv. Lucii, 3. před sv. Mich. Na dobytek trh v pond. před každým jarm.

Ousov (Aussee), 1. na sv. Filipa a Jak., 2. na sv. Jiljí, 3. na Tomáše apošt. Týh. trh každou středu.

Paskov (Paskau), 1. na den sv. Jiří, 2. v outery před nar. P. Marie, 3. v pond. po sv. Lukáši. Trhy na len, přízi, vlnu, koně a dobytek vždy o jarmarku.

Pouzdrany (Pausram), 1. v pond. po Hromnicích, 2. po čtvrté neděli velkonoční, 3. před sv. Petrem a Pavlem, 4. před sv. Jiljím.

Plumlov (Plumenau), 1. v outery po poslední neděli masopustní, 2. po Božím těle, 3. v poslední outery v měsíci září.

Podivín, Kostel, 1. na obrácení sv. Pavla, 2. na sv. Fil. a Jak., 3. v outery před sv. Petrem a Pavlem, 4. na sv. Jak. většího, 5. v out. před sv. Michalem, 6. na sv. Kateřinu; jestliby ale 1., 2., 4. a 6. jarm. na sobotu neb neděli připadl. drží se přístí outery. Trh na koně: 1. na obrácení sv. Pavla, 2. na sv. Kateřinu. Týh. trh každé pondělí.

Pohořelice (Pohrlitz), 1. na sv. Matěje, 2. v outery po nal. sv. Kříže, 3. po sv. Jak. větš., 4. po sv. Frant. Ser., 5.

po svatém Ondřeji. Týhodní trh každý outerek.

Polehradice, 1. dne 26. června, 2. dne 13. listopadu.

Polešovice, 1. na obrácení sv. Pavla, 2. ten den po sv. Petru a Pavlu, 3. druhé pond. po sv. Václavu.

Potštát (Bodenstadt), 1. ve středu po neděli družebné, 2. v outery svatodušní, 3. na sv. Kateřinu, 4. ve čtvrtek po sv. Bartoloměji. Trh na len, přízi, koně a dobytek ten den před každým jarmarkem. Trh na vlnu: ve středu po povýšení sv. Kříže. Trh obyčejný každou sobotu.

Pozlovice, 1. v pond. po neděli družebné, 2. v pond. po sv. Kateřině.

Pozořice, 1. v pond. před sv. Fab. a Šeb., 2. v out. svatod., 3. v outery po posvícení, 4. v pond. po sv. Ondřeji.

Pravlov (Pralitz), 1. v pond. před sv. Duchem, 2. před sv. Vavřincem, 3. po sv. Martinu.

Prostějov (Prossnitz), 1. v outery po středopostí, 2. před vstoupením Páně, 3. po sv. Abdonu, 4. před sv. Šimonem a Judou. Přední trhy před každým jarm.; trhy na len a přízi: 1. v pond. po středopostí, 2. před s. Abdonem, 3. před sv. Šim. a Judou, 4. před poč. P. Marie. Dobytčí a koňské trhy: 1. v pond. před středopostí, 2. předposlední outery před nanebevstoupením Páně, 3. předposlední outery v srpnu, 4. předposl. out. před s. Šim. a Judou. Týh. trh každé pond. a čtvrtek.

Prostoměřice (Prosměřitz), 1. v pond. po květné neděli, 2. po sv. Jiljí, 3. na sv. Tomáše Ap.

Prerov (Prerau), 1. v out. po smrt. neděli, 2. po vstoup. Páně, 3. po sv. Vavřinci, 4. po všech Svatých. Trh před každým jarm. Týh. trh v out. a pátek.

Příbor (Freiberg), 1. v pond. před Hromn., 2. před sv. Filipem a Jak., 3. před sv. Jak. větším, 4. před sv. Hedvikou. Trh koňský a dobytčí: 1. v pond. po smrtelné neděli, 2. po svatém Vítu, 3. po nar. P. Marie, 4. po sv. Martinu; trh obyčejný každý pátek.

Račice, 1. v outery velk., 2. ten den po sv. Martinu.

Radostín, 1. dne 14. února, 2. dne 7. května, 3. dne 3. října, 4. dne 16. prosince; trh každou sobotu.

Rouchovany, 1. ve středu před velík., 2. po sv. Vítu, 3. po sv. Jiljí, 4. před Vánocí. Koňský trh před každým jarm.

Rousínov, (Rausnitz), 1. v pond. po sv. Josefu, 2. po sv. Trojici, 3. po svat. Bart., 4. po sv. Františku; týhodní trh každý outerek a pátek.

Rajhrad (Raigern), 1. na den sv. Benedikta, dne 21. března, 2. na den sv.

Vavřince, dne 10. srpna, 3. na den sv. Tomáše Ap. dne 21. prosince.

Říše nová, (Neu-Reusch), 1. druhý čtvrtek po velikonoci, 2. v outery po sv. Petru a Pavlu, 3. v outery po sv. Vorskile, 4. v outery po povýšení sv. kříže. Trh dobytčí před každým jarm. Týhodní trh každé pond.

Říše stará (Alt-Reusch), 1. na sv. Víta, 2. na sv. Havla.

Roketnice, 1. druhou středu po sv. 3. Král., 2. ve středu po neděli Miskordia, 3. po sv. Petru a Pavlu, 4. po Frant. Ser.

Rosice, 1. ve středu po novém roce, 2. po sv. Jiří, 3. po sv. Anně, 4. v pond. po sv. Havlu. Týh. trh každou středu.

Rožnov (Rožnau), 1. ve středu před Hrom. 2. před sv. Janem Křt., 3. před sv. Annou, 4. ten den před všemi Svatými. Dobytčí trhy ten den před každým jarmarkem, a týhodní trh každou sobotu.

Rudoltice (Rosvald), 1. v pond. po sv. Jakubu, 2. po sv. Šim. a Judě; trh na vlnu: 1. na sv. Josefa, 2. v pond. po čtvrté ned. velkon. Na len a přízi trh každý outerek.

Rymařov (Römerstadt), 1. v pond. před sv. Duchem, 2. na navštívení Panny Marie, 3. v pond. před sv. Michalem, 4. v pond. před sv. Martinem, 5. druhý pond. po novém roce. Týh. trh každou sobotu.

Slavičín, 1. v pond. před obrácením sv. Pavla, 2. po sv. Vojtěchu, 3. před sv. Petrem a Pavlem, 4. před sv. Václavem, 5. před sv. Martinem. Dva dobytčí trhy na druhý a čtvrtý jarm. Trhy na vlnu: 1. na sv. Vojtěcha, 2. na sv. Cecilii.

Slavkov, (Austerlitz), 1. v pond. po obrácení sv. Pavla, 2. po druhé neděli velk., 3. po svat. Jak. větš., 4. po sv. Matouši, 5. po sv. Alžbětě. Koňský a dob. trh na sv. Matouše; trhy týh. každý out. a pátek.

Slavonice (Zlabings), 1. v pond. po svat. 3 Králích, 2. po smrt. neděli, 3. po sv. Trojici, 4. na sv. Matouše, 5. na sv. Alžbětu. Velké týhodní trhy: 1. na zelený čtvrtek, 2. v pond. před sv. Duchem, 3. na sv. Tomáše Ap.; trhy dobytčí v sob. před každým jarm. a z počátku prvního postního týdne až na sv. Martina od 14 do 14. dní; týh. trh každé pond. Trhy na vlnu: 1. v pond. před sv. Petrem a Pavlem, 2. v pond. po sv. Václavu.

Slušovice, výroční a dobytčí trhy: 14. dubna, 25. srpna, 27. října, 24. listopadu.

Sovinec (Eulenbergl), 1. na sv. Matěje, 2. na sv. Vavřince, 3. na sv. Ondřeje.

Spálov (Sponau), 1. na sv. Jiří, 2. na sv. Šim. a Judu. Dob. trh každý roční trh.

Starč (Starz), 1. v outery po Hromnicích, 2. na sv. Kunigundu, 3. na sv. Jiří, 4. na sv. Jakuba většího.

Staré Brno viz Brno staré.

Staré město (Altstadt), 1. v pond. před masop. pond., 2. po sv. Jiří, 3. po sv. Anně, 4. na sv. Kateřinu. Týh. trh každý outery.

Stonařov (Stannern), 1. první pond. po Hromnicích, 2. ten den po sv. Petru a Pavlu, 3. první pondělí po sv. Václavu. Dobyčtí trh o jarm.; týh. trh každou sobotu.

Strachotice (Rausenbruck), 1. v outery velkonoční, 2. na sv. Bartoloměje.

Strážek, 1. ten den před zvěstováním P. Marie, 2. ten den před nanebevzetím P. Marie. Dobyčtí trh před každým jarm.

Strážnice 1. v outery po sv. Dorotě, 2. před sv. Duchem, 3. po navšt. Panny Marie, 4. v druhé outery po pozdvižení svat. Kříže, 5. po obětování P. Marie; týhodní trh každou středu; trh na dobytek v pond. před jarmarkem.

Střílky, 1. v out. před popel. středou, 2. v out. velkon., 3. po sv. Bartoloměji, 4. po sv. Havlu. Dobyčtí trh o každém jarm.

Studená (Studein), 1. na sv. Jana Nep., 2. na sv. Matouše. Vel. trhy: 1. v pond. př. kv. ned., 2. v pond. před ván. Dob. trh o každ. jarm.

Svitavka, 1. v pondělí po novém roce, 2. po sv. Jiří, 3. po sv. Vavřinci, 4. po sv. Havlu. Dobyčtí trh po každém jarm.

Svitavy (Zvittau), 1. v pond. po Hromnicích, 2. po navštívení P. Marie, 3. před sv. Jiljí, 4. před sv. Martinem. Větší týh. tržné: 1. v pond. po sv. Jiří, 2. po sv. Havlu. Trh na vlnu a přizí každé pondělí. Trh na vlnu ten čtvrtek po nalez. sv. Kříže, a dva násled. čtvrtky, 2. ve čtvrtek po sv. Jiljí, a na tři čtvrtky; na to koňské trhy každé pond. skrze celý pšt až do květné neděle; týhodní trh každý pondělek a pátek.

Šafa (Šafov), 1. v outery po sv. Cyr. a Methodiovi, 2. na sv. Víta, 3. na sv. Bartoloměje, 4. na sv. Havla. Dob. trh před každým jarm.; týh. trh každý pátek.

Šatava (Schalan), 1. na den sv. Fabiana a Šebastiana, případně-li ale ten svátek v sobotu nebo v pondělí, tedy se jarmark budoucí outery drží. 2. v out. svatodušní, 3. na sv. Matouše, 4. v outery po sv. Martinu. Trh týhodní každý pondělek.

Šimberg (Sildberg), 1. v pond. masopastní, 2. po sv. Prokopu, 3. po sv. Alžbětě. Velké trhy: 1. ve středu před vavřinci, 2. před velkonocí. Koňské a dobytčí trhy: 1. druhou sobotu v postě, 2. v pond. po 4tí neděli velkonoční, 3. na sv. Alžbětu.

Šlapanice, 1. 3tí pond. po velkonoci. 2. po nanebevzetí P. Marie.

Štěpánov (Štěpanau), 1. v outery po sv. 3 králích, 2. po Medardu, 3. po na-

nebevzetí P. Marie, 4. po všech Svatých; trh na dobytek v pond. před trhem výročním.

Šternberk, 1. v outery po Hromnicích, 2. po velkonoci. 3. po sv. Vavřinci, 4. po sv. Havlu. Dobyčtí a koňské trhy: 1. po obrácení sv. Pavla, 2. v pond. před sv. Vavřincem; týh. trh každý pond. a pátek.

Štítary (Schiltern), 1. druhé outery po sv. Jiří, 2. v out. po nanebevz. P. Marie, 3. po narození Krista Pána, 4. po sv. Alžbětě. Dobyčtí a koňské trhy před každým jarm.

Šramberk, 1. ve středu před na nanebevstoupením Páně, 2. po sv. Martinu.

Šumberg (Schönberg), 1. na obrácení sv. Pavla, 2. v pond. po květné ned., 3. v pátek po Božím Těle, 4. 4ho srpna, 5. na sv. Havla. Koňské a dobytčí trhy: 1. v pátek před prvním jarmarkem, 2. v pond. po květné neděli. Týhodní trh každou středu a sobotu.

Švábenice, 1. v pond. masopastní. 2. na 4tý pond. po sv. Duchu, 3. v pond. po sv. Michalu.

Telč, 1. v pond. po sv. Pavlu, 2. po družné ned., 3. v out. svatoduš., 4. po sv. Anjelu Str., 5. po sv. Martinu. Velký trh na zelený čtvrtek. Dobyčtí trh před každým jarm. Trh týhodní každé outery. Trh na vlnu: 1. v outery po sv. Filipu a Jakubu, 2. po sv. Havle. Trh na dobytek v outery začátkem každého roku a pak každých 14 dní.

Tišňov (Tischnovitz), 1. v pondělí před Hromnicemi, 2. po sv. Fil. a Jak., 3. po na nanebevz. P. Marie, 4. před sv. Klementem. Týhodní trh každé pondělí a 2 trhy na vlnu: 1. v pond. po sv. Medardu, 2. v pond. po svat. Teresii. Dobyčtí trhy v outery po každém jarm.

Tištín, 1. v outery po sv. Josefu pěst., 2. po sv. Janu křtit., 3. v druhý outery měsíce října.

Tlumačov, 1. v pond. po 3 Králích, 2. 3tí pond. po velikonoci, 3. na sv. Jiljí, 4. na sv. Havla.

Tovačov (Tobitschau), 1. první den po novém roce, 2. v outery velikonoční, 3. svatodušní, 4. po sv. Václavu. Týhodní trh v outery v každém týdnu.

Trachtín Strachotín (Tracht), 1. v pond. po sv. Trojici, 2. po sv. Bartoloměji, 3. před sv. Ondřejem.

Trnavka (Tirnav), 1. první pond. v postě, 2. na sv. Jiří, 3. na sv. Jakuba, 4. v den všední po nar. P. Marie, 5. na sv. Mikuláše.

Troskovice (Treskovitz), 1. v pond. po čtvrté neděli velkonoční, 2. po narození P. Marie.

Trávice, 1. v out. po jménu P. Ježíše, 2.

- ve středu po sv. Janu Nep., 3. po narození P. Marie, 4. po sv. Martinu.
- Třebíč**, 1. v středopostí, 2. na sv. Bartoloměje. Velký trh na sv. Annu. Koňský a dobytčí trh ten den před každým jarmarkem, pak v outery před sv. Aloisem a v outery po všech Svatých. Týžhodní trh každý pondělek.
- Třebová moravská** (Mährisch-Trübau), 1. v pondělí po druhé neděli postní, 2. po svat. Trojici, 3. po svat. Rochu, 4. po svat. Frant. Ser., 5. po sv. Lucii. Na koně a dobytek trh ve čtvrtek před prvním a čtvrtým jarmarkem; týž. trh každou sobotu.
- Třešť** (Triesch), 1. třetí pondělí v postě, 2. v pond. po svat. Prokopu, 3. po sv. Frant. Ser.; dobytčí trh na tržné dni. Týžhodní trh každý pátek.
- Tvrdonice** (Türnitz), 1. v pond. po druhé ned., 2. na sv. Matouše.
- Uherčice** (Auerschitz), 1. v pondělí před 3 Králi, 2. po sv. Trojici, 3. po svatém Františku. Týžhodní trh každý outerek a pátek.
- Unčov** (Hunčov, Mährisch-Neustadt), 1. v outery po jménu P. Ježíše, 2. druhý outery v květnu, 3. v druhý out. po sv. Petru a Pavlu, 4. první outery v září, 5. v outery před sv. Martinem, 6. druhé out. v březnu. Velké týžhodní trhy: 1. ve čtvrt. před vánoci, 2. na zel. čtvrt.; týžhodní trhy v out. a pátek.
- Uzová německá** (Deutschhause, viz Huzová.
- Veymyslice**, 1. ve čtvrt. před květ. nedělí, 2. v outery po nanebevz. P. Marie, 3. ten den před sv. Tomášem.
- Veyvanovice**, (Ivanovice), 1. v třetí out. po Hromnicích, 2. v svatodušní outery, 3. den po sv. Vavřinci, 4. v outery před sv. Mikulášem. Týž. trh každou středu.
- Velká**, 1. v outery po Hromnicích, 2. ve středu po velikonoci, 3. v out. po sv. Marii Majdaleně, 4. v outery po Šimonu a Judě; trh koňský a dobytčí každé pond.
- Veselí nové**, 1. v out. po sv. Markétě, 2. na sv. Václava. Hlavní týdenní trh v outery před květnou nedělí; 3. v outery po sv. Leopoldu. Trh na dobytek zároveň s ročním trhem.
- Veselí staré**, 1. v out. po květné ned., 2. ve středu po sv. Trojici, 3. v outery před sv. Anjelem str., 4. v druhé out. v adventě. Trh na dobytek zároveň s ročním trhem.
- Vistonic dolní** (Unter-Wisternitz), 1. v out. po sv. 3 Králích, 2. po sv. Cyr. a Methodiu, 3. na sv. Filipa a Jakuba, 4. na sv. Jakuba, 5. na sv. Matouše, 6. v pond. po sv. Ondřeji.
- Vladislav**, 1. ve čtvrtek před květ. nedělí, 2. před křížovou nedělí, 3. před sv. Matoušem, 4. před sv. Tomášem. Dobytčí trhy o těch 4 jarmaroch.
- Vlachovice**, 1. v outery po Hromnicích, 2. dno 1. května, 3. v outery po nanebevzetí p. Marie, 4. dne 16. října, 5. v den před tím trh na dobytek.
- Vlasatice** (Wostitz), 1. v pond. po Božím Těle, 2. třetí pond. po sv. Matouši, 3. v pond. před všemi Svatými.
- Vracov** 1. ve stř. po velikonoci, 2. na sv. Prok., 3. v outery po všech Svatých.
- Vranov** (Frain), 1. na popeleční středu, 2. na sv. Floriana, 3. na sv. Annu, 4. v pond. po obrácení sv. Pavla, 5. na dušičky. Koňský trh v sob. před obrácením sv. Pavla. Dobytčí trhy: 1. v sobotu po sv. Anně, 2. v sobotu po sv. Michalu, 3. ten den před všemi Svatými.
- Vratěnín** (Fratting), 1. na den svatého Fabiana a Šebastiana, 2. v outery po květ. ned., 3. po sv. Markétě, 4. po sv. Jiljí, 5. po svat. Kateř.; trh koňský a dobytčí před každým jarm.
- Vsetín**, 1. v outery po Hromnicích, 2. po sv. Filipu a Jak., 3. ten den po proměnění Krista Pána, 4. na sv. Lukáše. Velké týžhodní trhy: 1. na zelený čtvrtek, 2. v pond. před sv. Václavem, 3. na svat. Tom. apošt. Trh dobytčí před každým jarm. Trh na obilí každou sobotu.
- Vsetín dolní**, 1. v out. po sv. Matěji, 2. ve stř. před svatoduš. svátky, 3. v out. po nar. P. Marie. Trh na dobytek před každým ročním trhem. Týž. a dobytčí trhy ve středu ode středy popeleční až do velkonoc.
- Vyčkov** (Wischau), 1. v pond. po sv. 3 Králích, 2. ve stř. po sv. Cyr. a Methodiu, 3. v pond. po sv. Filipu a Jakubu, 4. v pond. po sv. Markétě, 5. v pond. po vyvýšení sv. Kříže, 6. v pond. po všech Svatých. Trhy na koně a na dobytek 8 dní před každým jarmarkem. Týžhodní trhy každou středu a sobotu.
- Vyzovice**, 1. na druhý out. po sv. třech Králích, 2. druhý outery po velikonoci, 3. druhý outery po sv. Petru a Pavlu, 4. ve středu a ve čtvrtek před posvícením, 5. v out. po všech Svatých. Dobytčí trhy v pondělí před každým jarm. Velké týžhodní trhy: 1. v outery po sv. Duchu, 2. v out. po s. Vavř. Týž. trh každý out. V postě jest každý out. trh na dobyt.
- Zábřeh** (Hohenstadt), 1. druhého ledna, 2. v pond. po Božím těle, 3. ten den po sv. Bartoloměji, 4. na sv. Voršilu. Trh na koně a dobytek, 1. v pond. po neděli postní, 2. v pond. po Božím Těle, 3. v pond. po sv. Bartoloměji, 4. v pond. po sv. Voršile.

Zdounky (Zdounek), 1. v pond. po Božím vstoupení, 2. v pond. po sv. Martinu.

Zlín, 1. na svat. Matěje, 2. v pond. po provodní ned., 3. ve středu po sv. Duchu, 4. v out. po škapul., 5. v pond. po nar. P. Marie, 6. na sv. Barboru. Velké týhodní trhy v pond. svatodušní.

Znojmo (Znaim), 1. na svat. Dorotu, 2. v out. po kýchavé neděli, 3. na sv. Jiří, 4. na sv. Jana Křtít., 5. ve čtvrtek po nar. P. Marie, 6. na Šimona a Judu, 7. ve čtvrtek před počtím P. Marie. Kdyby sv. Doroty, Jiřího, Jana Křtít. neb Šimona a Judy připadlo na pátek, drží se výroční trh v outery na to. Obvyčejný trh vždy před výročním trhem. Trh na len a přízi: 1. na svat. Šim. a Judu, 2. v sobotu před druhou ned. adventní a někdy i o předním trhu. Trhy na vlnu: 1. ten den před sv. Janem Křtít., 2. před sv. Šimonem a Judou, někdy též o předním trhu. Trh na koně a dobytek ten den před výr. trhem. Trh týdlní každou sob.

Ždanice (Steinitz), 1. v pond. před Božím vstoupením, 2. v pond. po sv. Bartoloměji.

Žďár (Saar), 1. v out. po novém roce, 2. před středopostím, 3. po svat. Trojici, 4. po svat. Bartoloměji, 5. před sv. Martinem. Dobyčtí trhy v pondělí před každým jarmarkem.

Želetava (Scheletau), 1. na sv. Matěje, 2. v pond. po sv. Trojici, 3. ve čtvrtek po sv. Václavu, 4. na sv. Tomáše apošt. Dobyčtí trh ten den před každým jarm. Trh obyčejný každou středu.

Žiravice, 1. v pond. masopustní, 2. v křížových dnech, 3. po sv. Anně, 4. ten den po sv. Kateřině, spolu kouš. a dob. trh.

Židlochovice (Seelovitz), 1. v out. po obrácení sv. Pavla, 2. po sv. Vítě, 3. na sv. Šimona a Judu. Když ale ten svátek v neděli připadne, drží se jarmark v pondělí, 4. v out. velikonoční, 5. v out. po sv. Vavřinci.

Výroční trhové v Slezsku.

Albrechtice (Olbersdorf), 1. v druhý outery velkonoční, 2. v pond. po třetí neděli v říjnu, 3. v pond. po nanobezvěti P. Marie, 4. na sv. Šim. a Judu. Týh. trh každou středu. Dobyčtí trhy: 1. ve stř. před květnou nedělí, 2. ve středu před sv. Jakubem, 3. ve stř. před cis. posvícením.

Anjelshá hora (Engelsberg), 1. v pond. před obrác. sv. Pavla, 2. na sv. Annu, 3. v pond. před všemi Svát.

Benešov (Bensch), 1. v první pond. v postě, 2. v outery po sv. Petru a Pavlu, 3. v pond. před sv. Jiljím, 4. na sv. Kateřinu. Trh každou středu.

Bílá voda (Weisswasser), 1. v pond. po smrt. neděli, 2. čtvrtý pond. po Velik., 3. v pond. po sv. Matouši, 4. v pond. po všech Svátých. Týh. trh každý čtvrtek.

Bílovec (Wagstadt), 1. druhý čtvrtek v postě, 2. na sv. Jiljí, 3. na sv. Mikul., Mimo to dva dobytčí trhy: 1. ten čtvrtek po Božím vstoupení, 2. ten čtvrtek po Božím Těle. Také velký týh. trh na zelený čtvrtek, a každý čtvrtek trh týhodní a obylní.

Bílsko (Bielitz), 1. v pond. po druhé neděli postní, 2. v pond. po sv. Janu Křtít., 3. dne 15. září, 4. na sv. Mikuláše. Trhy na vlnu: 1. dne 22. května, 2. dne 10. října. Také drženy bývají 4 roční do-

bytčí trhy: 1. v pond. po sv. Trojici, 2. na sv. Jana Křtít., 3. v pond. po sv. Jakubu, 4. dne 15. září.

Bohumín (Oderberg), 1. na sv. Adelgundu, 2. v pond. po druhé ned. velk., 3. na navšt. P. Marie, 4. na sv. Michala. Pak 3 hlavní trhy: ve středu před velk., před sv. Duchem a před vánocí Koňský a dobytčí trh před každým jarmarkem.

Bruntál (Freudenthal), 1. v pond. po novém roce, 2. po druhé ned. postní, 3. po sv. Jiří, 4. po sv. Markétě, 5. po sv. Martinu. Dva trhy dobytčí: 1. v outery po trhu na sv. Jiří, 2. v outery po trhu na sv. Martina.

Cukmantl (Zuckmantel), 1. na sv. Matěje apost., 2. v pond. po šesté ned. vel., 3. na sv. Matouše, 4. na sv. Ondřeje ap., Týh. trh každou středu a sobotu.

Freivald (Freiwalddau), 1. ten den po novém roce, 2. na sv. Jana Křtít., 3. na sv. Bart., 4. na den sv. Michala. Týh. trh na každou středu.

Fridberg, 1. v pond. masopustní, 2. v out. velkon., 3. na navštíven P. Marie, 4. v pond. po sv. Hedvice.

Frydek, 1. v pond. po 3 Králích, 2. před sv. Josefem, 3. po sv. Filipu a Jakubu, 4. před sv. Janem Křtít., 5. po svatém Michalu, 6. před sv. Kateřinou. Před každým jarmarkem dva dni trh na koně,

- vlnu a všeliký dobytek, Týh. trh, každý pond. a pátek.
- Freystadt** (Freistadt), 1. na obrác. sv. Pav., 2. v pond. po šesté ned. velkon., 3. na sv. Bart., 4. na sv. Šim. a Judu. Trhy na vlnu: 1. ten den před 6. ned. velikon., 2. ten den před sv. Šim. a Judou. Týh. trh každý outery.
- Hrabín**, 1. na zasn. P. Marie, 2. dne 19. března, 3. 16. května, 4. dne 2. června, 5. v pond. po nar. P. Marie, 6. na sv. Šim. a Judu.
- Hradec** (Graz), jarmark a dobytčí trh: 1. na sv. Jakubě, 2. po sv. Michalu, 3. na den mláďátek.
- Jablunkov** (Jablunkau), 1. v pond. po obrácení sv. Pavla, 2. po sv. Jakubu ap., 3. po sv. Šimonu a Judě, 4. po sv. Fil. a Jak., 5. v pond. po provodní neděli. Trh každou sobotu.
- Javorník**, 1. v pondělí a v outery po obrácení sv. Pavla, 2. na sv. Filipa a Jakuba. Na ty samé dni trh koňský a dobytčí. Týh. trh každý outery.
- Klínkovice** (Königsberg), 1. v pond. po družobné neděli, 1. ten den po svatě Trojici, 3. na sv. Vavřince, 4. na sv. Kateřinu, 5. v pond. před sv. Valentínem. Trh dobytčí a na vlnu: 1. na sv. Filipa a Jakuba, 2. na sv. Václava. Týhodní trh v pondělí.
- Krňov** (Jägerndorf), 1. v pond. po kýchavé ned., 2. po šesté ned. velkonocní, 3. po navštívení P. Marie, 4. po nar. P. Mar., 5. po obětování p. Marie. Trh koňský a dobytčí: 1. v pond. po květné ned., 2. po sv. Markétě, 3. po sv. Bart., 4. před sv. Mikul.
- Odry** (Odrau), 1. v pond. před sv. 3 Králi, 2. po provodní ned., 3. před sv. Janem, 4. po pozdv. sv. kříže. Dobytčí trhy: 1. v pond. po prov. neděli, 2. v pond. po pozdv. sv. Kříže. Trh týhodní každé pond.
- Opava** (Troppau), 1. dne 1. února, trvá 14 dní, 2. dne 1. srpna, trvá 8 dní, 3. dne 1. listopadu, trvá čtrnáct dní. Velké dobytčí trhy: 1. 8 dní po svatě Trojici, 2. 8 dní po sv. Janu Křtit., 3. 8 dní po sv. Jak., 4. 8 dní po nar. P. Marie. Trh na vlnu: 1. dne 6. května, 2. dne 29. září, každý trvá 8 dní. Týh. trh ve středu a v sobotu.
- Opavice** (Tropplovitz), 1. v pond. po Božím Těle, 2. po sv. Michalu, 3. po devětníku.
- Skočov** (Skotau), 1. ve čtvrtek před nedělí po devětníku, 2. ten den po vstoupení Páně, 3. na sv. Martina. Padne-li ale sv. Martina na sobotu neb neděli, drží se roční trh v outery na to, 4. na svat. Bartoloměje. Velké týhodní trhy: 1. ve čtvrtek před vánoci, 2. ve čtvrtek před velikonocí, 3. ve čtvrtek po Božím Těle, 4. ve čtvrtek po sv. Michalu. Trh na dobytek ten den před každým ročním a velkým týdním trhem.
- Struměn** (Schwarzwasser), 1. na sv. Jiří, 2. na sv. Michala, 3. v pond. po sv. Jakubu, 4. v outery po novém roce. Dobytčí trh ten den před každým jarn. Týh. trhy každý pátek.
- Střebovice**, výroční trhy: 1. čtvrté out. po novém roce, 2. v outery po velikonoci, 3. v out. před sv. Janem Křtit., 4. v outery před sv. Hedvikou.
- Těšín** (Teschen), 1. ten den po Hromnicích, 2. v outery svatodušní, 3. v pond. před sv. Matí Majd., 4. na narození P. Marie, 5. na sv. Ondřeje. Trhy na vlnu: 1. dne 28. května, 2. dne 2. října. Trh na dobytek každý pátek, a padne-li ten den svátek, v sobotu. Trh obyčejný každou středu a sobotu.
- Vidňa** (Weidenau), 1. v pondělí po novém roce, 2. po křížové neděli, 3. na den sv. Vavřince, 4. v pond. po sv. Františku Serafin. Trh každé pondělí.
- Vitkov** (Wegstadt), 1. na sv. Víta, 2. ve středu před sv. Havlem. Týhodní trh: 1. ve čtvrtek před Hromnicemi, 2. v pond. po 3. ned. velkon., 3. na slavnost rozesl. apost., 4. po nanebevz. P. Marie, 5. po sv. Lucii. Každý tento trh se také trh na dobytek drží.
- Vrbno** (Würbenhal), 1. v pond. před Hromnicemi, 2. po sv. Janu Křtit., 3. po sv. Michalu, 4. druhé pondělí před Velikon. Týh. trh každý pondělek.

Výroční trhové v Čechách.

NB. Výroční trhy na svátky padající odbyvají se následujícího, místně také předcházejícího všedního dne.

Abertany (Abertham), v pondělí po čtvrté neděli svatodušní.

Andělská hora (Engelhaus), výroční a dobytčí trhy ty pondělky: 1. po Lätare, 2. po sv. Trojici, 3. po sv. Anjelu Strážci, 4. v první v Adventu.

Arnoltice (Arnsdorf), ty pondělky: 1. po bílé ned., 2. po navštív. P. Marie, 3. po sv. Václavu.

Asa (Asch), výroční a dobytčí trhy ty pondělky: 1. po ned. Lätare, 2. po sv. Trojici, 3. před sv. Jiljím, 4. před sv. Ondřejem; každou sobotu týhodní trh.

Audlice, Aunošt, Aupice, Ausoby, Austí, Aužti, Auterý viz Ou.

Bakov nad Jizerou (Backofen), 1. pond. po druhé ned. adventní, 2. v pond. po sv. Fabianu a Šebastianu, 3. v pond. po smrtelné ned., 4. druhé pond. po Velikonoci, 5. tu středu před Božím Tělem, 6. v pond. po sv. Markétě, 7. v pond. po sv. Bartoloměji, 8. tu středu po sv. Františku Seraf.

Bousov dolní (Bautzen), 1. po svat. Vavřinci, 2. v první neděli v postě, 3. ve čtvrtek po svatém Duchu, 4. ve čtvrt. po narození P. Marie. Týhodní trhy každý čtvrtek skrz celý rok.

Bárluk (Bürringen) první pond. v září neb po sv. Anjelu str.

Bavorov (Barau), 1. na sv. Matěje, 2. sv. Jiří, 3. na sv. Jilji, 4. na obětování P. Marie.

Bečov (Petschau), ty pondělky: 1. před Velikonocí, 2. po sv. Havlu, 3. před Vánocemi.

Bechyně (Bechyn), 1. v pond. po jménu Ježíše, 2. ten den po sv. Petru a Pavlu, 3. na Dušičky. Trhy na dobytek a vše-liké zboží v outerý skrz celý rok čtyřkrát, totiž: druhý out. v postě, v outerý velikonoční, v out. po nanebevz. P. Marie, v outerý po sv. Urbanu (kdyby měl poslední na svatodušní out. padnouti, tedy přišti outerý). Všem cizím obchodníkům a řemeslníkům dovoleno jest své zboží veřejně prodávati. Outerý po sv. Fil. a Jakubu, pak po sv. Václavu jsou pouze pro domácí ustanoveny.

Bělá (Weisswasser), ty pondělky: 1. první v postě, 2. před nanebevstoup. Páně, 3. druhý po sv. Markétě, 4. po povýšení sv. Kříže, 5. ve středu před sv. Kateřinou, 6. na sv. Tomáše apostola; každou středu týdenní trh.

Bělčice, výroční a trhy na dobytek: 1. na sv. Josefa, 2. den po narození P. Marie, 3. v pond. po sv. Petru a Pavlu, 4. na sv. Martina.

Bělohrad, 1. ve čtvrtek po sv. Petru a Pavlu, 2. ve čtvrtek po narození Panny Marie, 3. v out. po sv. Havlu; týdenní trhy každý outerek.

Benátky (Neubenatek), výroční a trhy na dobytek ty pondělky: 1. po neděli Okuli, 2. po Božím Těle, 3. po sv. Marii Majdaleně, 4. před narozením P. Marie, 5. po sv. Martinu.

Benešov (Beneschau), 1. na den obrác. sv. Pavla, 2. na sv. Josefa pěstouna, 3. na sv. Filipa a Jakuba, 4. na sv. Antonína Pad., 5. na sv. Annu, 6. na sv. Matouše, 7. na sv. Rafaela Arch., 8. na sv. Ondřeje apost. První a třetí trvá 8 dní. Pripadne-li některý z nich na sobotu, drží se v následující pondělí.

Benešov (Bensen), ty pondělky: 1. před květnou nedělí, 2. před nanebevstoupením Páně, 3. po narození P. Marie.

Benešov u Kaplice, 1. v outerý velikonoční, 2. na svat. Jak., 3. na svatou Teresii.

Beroun, 1. v pond. po jménu P. Ježíše, 2. třetí pondělí v postě, 3. v pond. po neděli Jubilate, 4. ve čtvrtek po sv. Prokopu, 5. v pondělí po stětí sv. Jana Křt., 6. v pond. po sv. Martinu; v outerý a ve čtvrtek týh. trhy.

Bernardice, 1. ve čtvrtek po sv. Matěji, 2. ve čtvrtek před Kantate, 3. na sv. Prokopa; týhodní trhy: ve čtvrtek před velikonocí, ve čtvrtek před Vánocemi.

Bezručice (Weseritz), 1. dne 4. kvěť., 2. dne 6. června, 3. v pond. po sv. Václavu.

Bělina (Bilin), 1. v pond. postní, 2. ve čtvrtek po Božím Těle, 3. ve stř. po sv. Bartoloměji, 4. na sv. Martina bisk. Každou sobotu týdenní trh.

Bílá, 1. dne 4. února, 2. v pond. před sv. Florianem, 3. v pond. před povýš. sv. Kříže, 4. v pond. po sv. Martinu.

Blatná, 1. na sv. Fabiana a Šebastiana, 2. druhý čtvrtek v postě, 3. ten den po zvěstování P. Marie, 4. na sv. Vítu, 5. ten den po nanebevzetí P. Marie, 6. v pond. po sv. Jarolímu, 7. ten čtvrtek před 1. nedělí adventní, 8. ve čtvrtek před sv. Matoušem a na sv. Tomáše koňský a dobytčí trh. Každý čtvrtek po celý rok trhy na obylí a dobytek.

- Blovice**, 1. ve středu před kv. nedělí, 2. na sv. Markétu, 3. ve středu po sv. Jilji, 4. ve středu před všemi Svatými.
- Blňany** (Flühau), výroční trh na koně a dobytek: 1. první pondělí v postě, 2. ve středu po sv. Trojici, 3. v pond. po sv. Jarolímu, 4. v pond. po počti P. Marie.
- Bohdaneč**, výroční a dobytčí trhy: 1. ve středu před vstoupením Páně, po 8 dní, 2. v den Rozesl. sv. Apoštolů, 3. ve středu po sv. Bartoloměji, 4. v pond. po sv. Havlu, po 8 dní, 5. ve středu před sv. Martinem, po 8 dní; na přizi v pond. 1. po 3 Králích, 2. po Hromnicích, 3. po sv. Josefu, 4. po sv. Vítu. Každou středu trh na obilí.
- Bochov** (Buchau), výroční a dobytčí trhy: 1. v pondělí po sv. Jiří, 2. v pond. po sv. Jakubu, 3. na sv. Michala, 4. v outery před Adamem a Evou.
- Boleslav mladá** (Jungbunzlau), ty outerky: 1. po 3 Králích, 2. před sv. Duchem, 3. před sv. Bartolom., 4. po sv. Havlu.
- Boleslav Stará** (Altbunzlau), 1. tu středu po smrtelné neděli, 2. poslední středu v srpnu, 3. ve středu před sv. Havlem, 4. na den sv. Jana Evang.
- Bor** (Haid), výroční, dobytčí a koňské trhy ty outerky: 1. po Okuli, 2. po sv. Duchu, 3. po sv. Michalu, 4. před sv. Mikulášem; obilní trhy každý outerek, na koně a hovězí dobytek každý outery od sv. Jiří až do sv. Havla.
- Borek, Jirkov** (Görkau), ty pondělky: 1. po neděli Lütare, 2. před sv. Janem Křtitelem, 3. před sv. Bartolomějem, 4. na sv. Šimona a Judu.
- Borohrádek**, 1. ve středu v středoposti, 2. na sv. Františka Seraf.; každý outery týhodní trh.
- Borotín**, 1. v pond. po neděli Rogate, 2. ve čtvrtek po Božím Těle, 3. na sv. Prokopa, 4. na sv. Annu, 5. na povýšení sv. Kříže, 6. ve čtvrtek před sv. Havlem, 7. ve čtvrtek po středoposti.
- Borová** (Borau), výroční trhy ty čtvrtky: 1. po sv. Fabianu a Šebestianu, 2. po neděli Quasimodog., 3. po Bož. Těle, 4. po narození P. Marie. Trhy na dobytek ty outerky: 1. po první neděli postní, 2. po Lütare, 3. po Judika, 4. na sv. Tomáše apost. Týhodní trh každý pátek.
- Borovany** (Forbes) 1. v pondělí po nanebevst. Páně, 2. na sv. Lukáše 18. října.
- Božejov**, 1. na sv. Annu, 2. na sv. Leopolda; každou středu týhodní trh.
- Boží Dar** (Gottesgab), v pond. po sv. Anně a před sv. Šimonem a Judou.
- Brandeis**, 1. v outery před Hromnicemi, 2. po Velikonoci, 3. po sv. Trojici, 4. po sv. Vavřinci, 5. po sv. Václavu, 6. po sv. Alžbětě.
- Brandeis nad Orlicí**, výroční trhy s předcházejícími trhy na koně a hovězí dobytek ve čtvrtky: 1. před popeleční stědou, 2. před sv. Markem, 3. před rozesláním sv. apoštolů, 4. před sv. Havlem, 5. před štedrým dnem. Týh. trh každý čtvrtek na len a potravu.
- Březnice** 1. v pondělí po první neděli postní, 2. v pond. po květné neděli, 3. v outery svatodušní, 4. v pond. před sv. Máří Magdalenou, 5. ve čtvrtek po sv. Bartol., 6. ten den po Dušičkách, 7. v pondělí po sv. Mikuláši.
- Březno** (Priesen) 1. v pondělí po sv. Řehoři, 2. po nanebevzetí P. Marie, 3. po sv. Michalu; týdenní trh každý outery.
- Brod Český** (Böhmisch-Brod), ty pondělky: 1. po neděli Judika, 2. po sv. Trojici, 3. před sv. Havlem. Dobytčí trhy: 1. v pondělí po první neděli postní, 2. po sv. Petru a Pavlu, 3. v pondělí po sv. Šimonu a Judě.
- Brod Německý** (Deutschbrod), ty outerky: 1. druhý v postě, 2. po nalezení sv. Kříže, 3. po povýšení sv. Kříže. Trhy na dobytek ty outerky: 1. po Hromnicích, 2. čtvrtý v postě, 3. před Velikonocí, 4. po sv. Trojici, 5. po sv. Prokupu, 6. po sv. Vavřinci, 7. po sv. Martinu, 8. před Vánocemi.
- Brod železný** (Eisenbrod), 1. předposlední masop. outerek, 2. před sv. Vitem, 3. po sv. Václavu, vesměs po 8 dní.
- Brodec**, 1. v masop. pondělí, 2. v svatodušní outery, 3. v pondělí po sv. Frant. Ser. 4. po Vánocích.
- Brunov** (Braunau), 1. v pond. po ned. Sexag., 2. v outery svatodušní, 3. v pond. před narozením P. Marie, 4. v pond. po neděli adv. Každý čtvrtek trh na přizi, každou sobotu trh na plátno.
- Brozany**, 1. v pond. po 3 Králích, 2. po sv. Gotthardu, 3. na sv. Víta, 2. v pond. po sv. Václavu.
- Buckov** (Butzkau), 1. dne 24. května, 2. dne 17. října.
- Budějovice** (Budweis), ty pondělky: 1. po 3 Králích, 2. po Božím Těle, 3. po narození P. Marie, 4. na sv. Martina, vesměs po 14 dní, totiž 8 dní před a 8 dní po jmenovaném dnu. Týhodní trh každý pátek, každý čtvrtek trh na koně, hovězí a jiný dobytek.
- Budňany** (Budnian) 4. dubna, 2. ve středu po narození P. Marie, 3. na sv. Vršilu.
- Budyně** (Budín), 1. v outery po Hromnicích, 2. v out. po sv. Antonínu Pad., 3. v pond. po Marii Sněžné, 4. v out. po sv. Václavu, 5. po sv. Křišpinu.
- Bukovsko**, 1. na sv. Vojtěcha, 2. na sv. Máří Majdalenu, 3. na sv. Havla.
- Buřkovice** (Puschwitz), výroční a dobytčí

- trhy: 1. v outerý před sv. Duchem, 2. v out. po jmenu P. Marie, 3. ve čtvrtek před sv. Kateřinou.
- Bydžov** (Neubidschow), výroční a dobytčí trhy: 1. v drahou středu postní, 2. v outerý po svatodušních svátcích, 3. na den sv. Jiří, 4. v outerý před sv. Havlem, 5. na sv. Tomáše bisk.; v outerý týhodní trhy na obylí.
- Bystrá** (Bistrau), výroční a dobytčí trhy 1. ve středu po Septuagesimě, 2. ve středu po Quasimodogeniti, 3. dne 4. srpna, 4. ve středu po sv. Matouši, 5. ve středu po sv. Ondřeji.
- Bystřice**, 1. dne 24. února, 2. dne 23. dubna, 3. dne 29. srpna, 4. dne 28. října, 5. dne 20. prosince.
- Bystřice Nová**, ty středy: 1. po Reminiscere, 2. po Lätare, 3. po Misericordia, 4. po sv. Duchu, 5. v pond. po sv. Petru a Pavlu, 6. v pond. po sv. Michalu, 7. na sv. Kateřinu s osmidenní lhátou na rozličné zboží a dobytek. Týdenní trh na obylí a dobytek každou středu.
- Cerekve Dolní**, ty pondělky: 1. po sv. Josefu, 2. po sv. Jakubu, 3. po sv. Havlu, 4. po sv. Lucii.
- Cerekve Horní**, 1. v postní středě, 2. na sv. Markétu, 3. na sv. Matěje dne 22. září, 4. na sv. Linhartu 6. listopadu.
- Cerekve Nová**, 1. první středu v postě, 2. na sv. Matěje.
- Cerhetice**, 1. na sv. Matěje, 2. na sv. Vojtěcha, 3. na sv. Víta, 4. na sv. Václava.
- Cerhovice**, ty čtvrtky: 1. druhý v postě, 2. čtvrtý po Velikonoci, 3. před sv. Petrem a Pavlem, 4. po sv. Václavu. Každý outerý týhodní trh.
- Čáslav**, ty pondělky: 1. v postě, 2. po ned. Jubilate, 3. po sv. Petru a Pavlu, 4. po nanebevzetí P. Marie, 5. ve čtvrtek po sv. Lidmle, 6. v pond. po sv. Havlu. Trhy na rozličný dobytek: 1. den po sv. Petru a Pavlu, 2. den po nanebevzetí P. Marie, pak každou středu a pátek po 3 Králích, po Reminisc. a Jubilate.
- Častalovice**, 1. ten den před 3 Králi, 2. na sv. Víta, oba s dobytčím trhem, 3. na sv. Marii Magdalenu, 4. den po narození P. Marie.
- Čechovice**, výroční a dobytčí trhy: 1. na obrácení sv. Pavla, 2. v pátek před svatodušní nedělí, 3. na sv. Volfanga, 4. třetí den po Šim. a Judy.
- Čelákovice**, výroční a dobytčí trhy ty outerky: 1. po sv. 3 Králích, 2. po ned. Kantate, 3. po sv. Anděli Strážci, 4. po sv. Havlu.
- Čermna** (Leukersdorf), ty pondělky: 1. po sv. Havlu, 2. po sv. Mikuláši, 3. poslední v měsíci květnu.
- Černošín**, 1. v pond. po Hromnicích, 2. na sv. Jiří, 3. na sv. Michala. Trhy na dobytek od sv. Jiří až do sv. Michala každé pondělí.
- Černovice**, 1. v pond. před nanebevstoup. Páně, 2. v pond. před Božím Tělem, 3. ve středu před povýšením sv. Kříže.
- Čestín**, 1. v pond. před nanebevstoupením Páně, 2. v pond. po sv. Petru a Pavlu, 3. dne 3. listop. Týh. trh každou středu.
- Čistá**, 1. v outerý před Velikonočí, 2. na sv. Víta, 3. na sv. Annu, 4. na sv. Kateřinu.
- Chabařovice** (Karbitz), výroční a dobytčí trhy ty pondělky: 1. druhý postní, 2. druhý po Velikonoci, 3. poslední po sv. Duchu, 4. první v srpnu, vždy po tři dni a tolikéž dni na dobytek. Ve středu po celý rok týhodní trh.
- Cheb** (Eger), ty pondělky: 1. druhý po neděli Reminiscere, 2. po Božím Těle, 3. po sv. Matouši. Týhodní trh každou středu a sobotu. Trhy na dobytek první středu každého měsíce.
- Chojnov**, 1. na obrácení sv. Pavla, 2. na sv. Filipa a Jakuba, 3. den po sv. Petru a Pavlu, 4. na sv. Martina. Týhodní trhy ty pondělky: 1. po 3 Králích, 2. první v postě, 3. v středopostí, 4. po květné ned., 5. druhý po Velikon., 6. po sv. Duchu, 7. po sv. Václavu, 8. v outerý po Vánoctech.
- Chlum Královský** čili Kitzberg (Königsberg), 1. v pond. po třetí ned. postní, 2. na sv. Víta, 3. v pond. před sv. Václavem, 4. druhé pond. v Adventě.
- Chlumec**, výroční a dobytčí trhy: 1. v pond. po obrácení sv. Pavla, 2. první out. v postě, 3. v outerý po Velikonoci, 4. den po sv. Petru a Pavlu, 5. ve středu po Kantate. Každý čtvrtek týhodní trh.
- Chocení**, 1. na obrácení sv. Pavla, 2. na velikonoční outerek, 3. na sv. Marii Magd., 4. den po sv. Václavu, všechny s osmidenní svobodou; druhý a třetí s mladým jarmarkem.
- Chotice**, 1. v pond. po 3 Králích, 2. v outerý po sv. Filipu a Jakubu, 3. ve středu po sv. Václavu.
- Chomutov** (Komotau), ty pondělky: 1. druhý po Hromnicích, 2. po sv. Filipu a Jakubu, 3. po navšt. Panny Marie, a sejde-li se ten den s pondělím po Petru a Pavlu, v pondělí na to, 4. po sv. Michalu, 5. po sv. Martinu biskupu.
- Chotěboř**, 1. v pond. druhý postní týden, 2. v pondělí čtvrtý postní týden, 3. v pondělí šestý postní týden, 4. v outerý po sv. Duchu, 5. v pondělí po sv. Jakubu, 6. na den sv. Felixe muč., 7. v pond. po sv. Lukáši, 8. v pondělí po sv. Martinu. Každou středu týh. trh.
- Chotoužice**, trhy na dobytek: 1. dne 13. června, dne 17. října.
- Chrast**, 1. ten den po sv. 3 Králích, 2.

- ve čtvrtek po květné neděli, trvá 8 dní, 3. ve čtvrtek před sv. Janem Nep., 4. ve čtvrtek po sv. Markétě, trvá 8 dní. 5. ve čtvrtek po sv. August., 6. před Havlem.
- Chrastava** (Kratzau), ty pondělky: 1. před masop. nedělí, 2. před sv. Janem Křt., 3. před sv. Vavřincem, 4. před sv. Havlem, 5. po druhé neděli adv. Týhodní trhy drzejí se každou středu.
- Chroustovice**, ty čtvrtky: 1. po očistování P. Marie, 2. před sv. Filipem a Jakubem, 3. před sv. Vavřincem, 4. na den sv. Kateřiny.
- Chřibská** (Kreibitz), 1. v pond. tři ned. před sv. Duchem, padne-li ale Děčinský trh na ten samý den, tedy o týden dříve. 2. v pond. po sv. Michalu, 3. první pondělí v adventě. Týdní trh každou středu.
- Chrudim**, 1. druhé pond. v postě, 2. ve středu po nalezení sv. Kříže, 3. den po nanebevz. P. Marie, 4. na sv. Barboru, 5. v pond. po sv. Frant. Seraf. Padne-li 3. neb 4. trh na sobotu, odbývá se příští pondělí. Trhy na koně: 1. v první postní pond., 2. třetí postní pond., 3. v pond. po smrtelné neděli, 4. v pond. před sv. Duchem, 5. na sv. Prokopa, 6. v pond. před nanebevzetím P. Marie, 7. v pondělí před sv. Frant. Seraf., 8. v pond. před sv. Barborou. Týhodní trh každou sobotu.
- Chudenice**, 1. druhou středu v postě, 2. na sv. Filipa a Jakuba, 3. na sv. Havla, 4. na sv. Kateřinu. Týhodní trhy na přizi: 1. druhý pátek v postě, 2. první pátek v adventě.
- Chvalšiny** (Kalsching), 1. na první post. sobotu, 2. na den vstoupení Páně, 3. v neděli po sv. Vavřinci, 4. na sv. Havla.
- Chýše** (Chiesch), výroční a dobytčí trhy: 1. na sv. Josefa, 2. ve čtvrtek po druhé neděli velikonoční, 3. v pond. po 16. červenci, 4. v pond. po narození P. Marie, 5. na sv. Martina. Každý outerý trh na obilí.
- Dačice**, 1. na den sv. Skolastiky, 2. v pond. po Kant., 3. na sv. Víta, 4. v outerý po sv. Jakubu, 5. den před sv. Michalem, 6. na sv. Lucii. Koňské trhy: 1. ve středu po sv. 3 Králích, 2. ve středu po Jubil., 3. ve středu před sv. Jakubem, 4. ve středu po povýšení sv. Kříže, 5. ve středu po sv. Martinu.
- Doubravice**, výroční a dobytčí trhy ty středy: 1. po Kantate, 2. po sv. Bartol., 3. po sv. Václavu, 4. po všech Svatých.
- Doupov** (Duppau), 1. ve čtvrtek po sv. Michalu, 2. v pond. po Okuli, 3. dne 17. května, 4. v pond. po sv. Alžbětě. Dva trhy na dobytek drží se druhého všedního dne po jarmarcích.
- Davle**, 1. dne 11. července, padne-li na sobotu, drží se příští pondělí, 2. ve středu po sv. Rafaeli.
- Děčín** (Tetschen), ty pondělky: 1. v první po novém roce, 2. po sv. Filipu a Jakubu, 3. po nanebevzetí P. Marie, 4. poslední v říjnu, vždy po dva dni. Týhodní trh na přizi, obilí a potravní věci každé pondělí a středu.
- Děženice**, 1. 5. dubna, 2. 16. srpna, 3. 2. prosince; každou středu trh na obilí a od sv. Josefa až do sv. Martina trhy na dobytek.
- Deštna**, 1. na sv. Vojtěcha, 2. na sv. Jana Křt., 3. na sv. Jakuba, 4. na sv. Bartol., 6. na sv. Šimona a Judu, 6. na sv. Barboru. Trhy: 1. v outerý před Vánocemi, 2. v outerý před Velikonocí. Týhodní trhy na dobytek od sv. Josefa až do konce října každou středu. Padne-li na středu nějaký svátek, nedrží se žádný trh.
- Diviřov**, výroční a dobytčí trhy ty čtvrtky: 1. na tučný, 2. na zelený, 3. před sv. Vítém, 4. před sv. Bartolomějem, 5. před sv. Martinem, 6. před Vánocemi.
- Dobřany**, výroční a dobytčí trhy ty pondělky: 1. po Reminiscere, 2. po Exaudi, 3. po narození P. Marie, 4. na sv. Mikuláše.
- Dobříš**, 1. ve čtvrtek po popeleční středě, 2. v pondělí po sv. Trojici, 3. na den sv. Michala, 4. na dušičky, 5. na sv. Tomáše.
- Dobruška**, 1. ten den po sv. Jiří skrz 8 dní, 2. den po sv. Duchu, 3. po sv. Jiljí skrz 8 dní, 4. den po sv. Václavu, 5. v outerý po sv. Matěji, zároveň trh na koně. 6. v outerý po Quasimodogeniti s koňským trhem. Trhy na dobytek: 1. den po sv. Trojici, 2. v outerý po sv. Havlu, 3. den po obrác. sv. Pavla. Každý outerý týhodní trh na len, přizi, obilí a jiné.
- Doksy** (Hirschberg), 1. ve středu po očistování Panny Marie, 2. na sv. Filipa a Jakuba, 3. v pond. po sv. Jiljí, 4. v pondělí po obětování P. Marie.
- Domášíň**, ty outerky: 1. před květnou nedělí, 2. na svatodušní, 3. po sv. Bartol., 4. v pond. před sv. Havlem; každý outerý trh na dobytek.
- Domázlíce** (Taus), 1. ve středu po sv. Dorotě, 2. na sv. Antonína, 3. v pondělí po sv. Anjelu Strážci, 4. druhý čtvrtek po sv. Martinu. Týhodní a dobytčí trh vždy ve čtvrtek po celý rok.
- Dub Český** (Böhm. Aicha), ty outerky: 1. před Velikonocí, 2. před sv. Duchem, 3. po sv. Bartoloměji, 4. před sv. Havlem, 5. v první pondělí po adventě.
- Dubá** (Douba), 1. na sv. Josefa, 2. v out. po sv. Petru a Pavlu, 3. v pond. po sv. Havlu, 4. druhé pond. v adventě.
- Duchcov** (Dux), 1. ve středu po 1. ned. postní, 2. na sv. Víta, 3. na sv. Bartoloměje, 4. v pond. před všemi Svatými.
- Dvořiště Dolní** (Unterhaid), 1. v outerý po sv. Duchu, 2. na den sv. Michala,

- Dvořákův Horní** (Oberhaid), 1. na sv. Josefa, 2. v svatod. outerý, 3. na sv. Michala, 4. na sv. Jana Ev. Týždní trhy každou středu od 1. května až do posledního září.
- Dvory Nové** (Neuhof), 1. na den obrác. sv. Pavla, 2. ve čtvrtek před Judika, 3. na sv. Annu, 4. na sv. Matěje, 5. na sv. Šimona a Judu. Týž. trh každý outerek na obilí a rozličný dobytek.
- Dvůr Králové** (Königinhof), výroční s předcházejícími trhy dobytčími: 1. v outerý před Hromnicemi, 2. před květnou nedělí, 3. před sv. Duchem, 4. před sv. Markétou, 5. před sv. Matoušem, 6. před všemi Svatými, 7. před sv. Tomášem; týž. trhy na obilí a přizi v out. a v sobotu.
- Ervénice** (Seestadt), výroční a trhy na dobytek: 1. v pond. po Reminisc., 2. na sv. Bartoloměje, 3. na sv. Barboru, každý čtvrtek týž. trh.
- Fridland** (též Mírov), 1. na ned. Rogate, 2. v pond. po sv. Bartol., 3. v pond. po sv. Šim. a Judě, vždy 8 dní spolu s trhem na dobytek; trh týždní každé pond., na obilí každý pátek.
- Georgswalde**, 1. v pond. po nalez. sv. Kříže, 2. v pond. po Andělu Strážci. Každý outerý týždní trhy na přizi.
- Habry** (Habern), dobytčí trhy: 1. ve středu po jmenu Ježíš, 2. ve čtvrtek v postě, 3. ve čtvrtek v středopostí, 4. ve středu před Velikonocí, 5. ve středu před sv. Duchem, 6. v outerý po sv. Janu Křtit., 7. po sv. Jakubu, 8. dne 15. srpna, 9. ve čtvrtek po povýšení sv. Kříže, 10. ve středu po sv. Lukáši, 11. ve čtvrtek po sv. Felixu, 12. ve čtvrtek před Vánocemi.
- Hainpach**, 1. v pondělí masopustní, 2. dne 2. května, 3. v pond. po navštívení P. Marie, 4. v pond. po sv. Šim. a Judu.
- Hartmanice**, 1. na den sv. Vitála, to jest dne 28. dubna, 2. na sv. Kateřinu; týždní trhy na dobytek a rozličné věci každý pátek.
- Haslova** (Hasslau), ty pondělky: 1. po sv. Jiří, 2. po 18. červenci, 3. po třetí neděli v říjnu.
- Hajda**, ty pondělky: 1. po sv. Vítu, 2. po nanebevzetí P. Marie, 3. po sv. Václavu.
- Heralec**, 1. na sv. Eleonoru 21. února, 2. na sv. Antonína Pad., 3. na sv. Teklu 15. září. Každý 1. čtvrtek v měsíci trh na dobytek, vlnu, přizi a len.
- Heřmanův Městec**, trhy výroční a na dobytek ty pondělky: 1. po jmenu Ježíš, 2. po první neděli po Velikonoci, 3. po sv. Medardu, 4. po sv. Bartol., 5. na ten den po všech Svatých.
- Hlinsko**, výroční trhy s předcházejícími trhy na dobytek ty středy: 1. první po sv. Apoleně, 2. první po sv. Vítu, 3. první po sv. Bartoloměji, 4. první po sv. Lukáši, 5. první po Velikonoci.
- Hodkovice** (Libenau), ty pondělky: 1. po neděli Látare, 2. po sv. Vavřinci, 3. po sv. Matouši.
- Holice**, ty pondělky: 1. po jmenu Ježíš, 2. druhé po Velikonoci, 3. po povýšení sv. Kříže, 4. po sv. Mikuláši.
- Hořepník**, 1. na sv. Blažeje, 2. na sv. Michala, 3. na sv. Martina biskupa.
- Hořice**, ty čtvrtky: 1. po sv. třech Králích, 2. před květnou nedělí, 3. před Rogate, 4. po sv. Prokopu, 5. před sv. Bartolomějem, 6. v outerý před sv. Martinem; den před tím se drží vždy trh na dobytek. Trhy na obilí každý čtvrtek.
- Hořice** (Höritz). Svobodný trh na Bartoloměje. Trhy na chleb: 1. den před nanebevstoupením Páně, 2. na sv. Martina, 3. na sv. Tomáše.
- Hořovice**, výroční a dobytčí trhy, 1. dne 11. února, 2. v out. před nanebevstoupením Páně, 3. na sv. Jakuba s osmidenní lhůtou, 4. na povýšení sv. Kříže, 5. dne 29. listopadu. Trhy na kramářské zboží: 1. v sobotu před kv. nedělí, 2. v sobotu před Vánocemi; týždní trh každou sobotu.
- Hora Březová** (Birkenberg), týždní trh každé pondělí.
- Hora Mosová**, (Amschelberg), 1. dne 9. února na den sv. Apolony, 2. v pon. svatoduš., 3. d. 12. září na d. sv. Fabiana, 4. 17. prosince.
- Hora Krásná** (Schönberg), 1. první pondělí v postě, 2. v outerý před velikonocí, 3. den po svat. Janu Nep., 4. v outerý před sv. Duchem, 5. den po nanebevzetí P. Marie, 6. na sv. Kateřinu, 7. v outerý před Vánocemi.
- Hora Kutná** (Kuttenberg), výr., koňské a dobytčí trhy: 1. první pondělí postní, 2. v pond. po Kantate, 3. den po Božím Těle, 4. v pondělí po sv. Matěji, 5. v pondělí po sv. Martinu.
- Hora sv. Kateřiny** (Katharinaberg), 1. dne 2. července, 2. v pond. před sv. Bartolomějem, 3. v pondělí před sv. Havlem.
- Horázdovice**, 1. v outerý před Septuagesima, 2. v outerý před květnou nedělí, 3. ve čtvrtek před sv. Petrem a Pavlem, 4. v den Porciunkuli, 5. v outerý před svatým Havlem, 6. na svatou Barboru. Každý outerek trhy na dobytek.
- Horky** (Bergstadt), 1. ve středopostí, 2. na sv. Jakuba; týždní trhy: 1. masopustní pond., 2. ve středu po velikonoci, 3. na sv. Víta, 4. na Šimona a Judu.
- Hory Kaňparské** (Bergreichenstein), 1. ve středu po středopostí, 2. v outerý po povýšení sv. Kříže, 3. ve čtvrtek po Božím Těle, 4. v pond. před sv. Mikulášem.
- Hory Matky Boží** (Bergstadt U. L. F.),

1. v první pondělí v postě, 2. dne 16. srpna.
- Hostouň** (Hostau), 1. ve středu před masopustem, 2. ve středu před velikonočí, 3. na sv. Jana Křtitele, 4. na sv. Jakuba, 5. na Šimona a Judu, 6. ve středu před výpraskem. Týždní trhy každou středu na obilí a polní plodiny, a na rozličný dobytek. Trh na koně od ned. Invokavit až do Božího Těla.
- Hostinné** (Arnau), trhy výroční a dobytčí ty pondělky: 1. po sv. Dorotě, 2. po sv. Trojici, 3. před jmenem Panny Marie, 4. po všech Svatých; každý úterek a sobotu týh. trh na hov. dobytek.
- Hostomice**, 1. v pondělí po 3 Králích, 2. na sv. Matěje, 3. na den sv. Jiří na vlnu, 4. v pondělí po sv. Prokopu, 5. ve středu před narozením P. Marie, 6. ve středu po sv. Václavu, každou středu týh. trh.
- Hořtka** (Gastdorf), ty úterky: 1. po Sexagesima, 2. po Kantale, 3. na syglodušpi, 4. po nanebevzeší P. Marie, 5. po jmenu P. Marie, 6. před sv. Kateřinou.
- Hořtice Střelecká** (Strahlhostitz), 1. první čtvrtek v měsíci březnu, 2. dne 12. května, 3. dne 26. září, 4. dne 12. pros.
- Hradec Jindřichův** (Neuhaus), 1. v první pondělí v postě, 2. v úterý po Exaudi, 3. v pondělí po nanebevzeší P. Marie, 4. v pondělí po sv. Havlu; trhy na dobytek: 1. ve středu v třetím týdnu v postě, 2. ve středu po Judika, 3. ve středu pátý týden po Velikonoci, 4. v pond. po sv. Trojici, 5. ve středu po sv. Václavu, 6. ve středu po sv. Kateřině; týždní trhy každou středu a sobotu.
- Hradec Králové** (Königgrätz), ty úterky: 1. po 3 Králích, 2. po neděli Reminiscere neb druhý v postě, 3. po sv. Trojici, 4. po narozením P. Marie, po každé 8 dní. Koňské a dobytčí trhy: 1. v pondělí po sv. Fabianu a Šeb. 2. out. po ned. Reminisc., 3. ve středu v pašijový týden, 4. ve středu po křížových dnech, 5. v pondělí po sv. Trojici, 6. den před narozením P. Marie.
- Hradec Nový** (Neuköniggrätz), 1. v pondělí po sv. Janu Křt., 2. v pond. po sv. Ondřeji. Každý úterek týždní trh.
- Hrádek** (Grottau), 1. po neděli Jubilate, 2. sedmý týden po svatodušních svátcích, 3. v pond. po sv. Bartolom., 4. v pondělí před sv. Martinem. Týh. trh každý pátek.
- Hrádek Nový** (Neuhradec), 1. ve středu po Velikonoci, 2. v pond. po nanebevzeší P. Marie, 3. na den Moudrosti; každé pondělí týh. trh.
- Hradiště** (Münchengrätz), výroční s předcházejícími trhy dobytčími ty čtvrtky: 1. tučný, 2. třetí po Velikonoci, 3. po Božím Těle, 4. po proměnění Páně, 5. po sv. Václavu, 6. před sv. Martinem, 7. před Vánoci. Každý čtvrtek trh na obilí.
- Hradiště** (Gratlitz), 1. v pond. po sv. Janu Křt., 2. druhé pond. po sv. Michalu arch. Týh. trh každou středu a sobotu.
- Hrady Nové** (Gratzen), 1. v pondělí po neděli Lütare, 2. na sv. Matouše, 3. v pondělí po první adventní neděli. Každé pond. trh na dobytek.
- Hrob** (Klostergrab), 1. v pond. po navštívení P. Marie, 2. na sv. Filipa a Jakuba, 3. osm dní po pozdvížení sv. Kříže, 4. na sv. Ondřeje apostola.
- Hronov**, ty úterky: 1. po třech Králích, 2. po sv. Josefu, 3. po sv. Bartoloměji, 4. před všemi Svatými.
- Hroznětín** (Lichtenstadi), 1. v pondělí po 1. květnu, 2. v pondělí po jmenu P. Marie.
- Humpolec**, ty středy: 1. po sv. Filipu a Jak., 2. po sv. Adolfu, 3. po pozdvížení sv. Kříže, 4. po sv. Klimentu. Týždní trh každou středu — na dobytek a potravu.
- Hůrky** (Adamsfreiheit), 1. v pondělí po rozeslání svatých Apostolů, 2. v pondělí po sv. Rafaelu.
- Husinec**, 1. na sv. Filipa a Jakuba, 2. na sv. Lukáše. Týždní trh každou sobotu na obilí a hovězí dobytek, mezi nimiž i 4 hlavní trhy na obchodnické zboží: 1. v masopustní sobotu, 2. na květnou neděli, 3. v sobotu po Božím Těle, 4. v sobotu před Vánoci.
- Hutě Stříbrné** (Silberberg), 1. třetí neděli po Velikonoci, 2. na sv. Michala arch.
- Jablonné** (Gabel), ty pondělky: 1. po Hronu, 2. čtyry neděle po Velikonoci, 3. po sv. Janu Křt., 4. po narození P. Marie, 5. po sv. Kateřině. Trhy na vlnu: 1. dne 8. května, 2. dne 4. října.
- Jablonec** (Gablitz), ty pondělky: 1. před Velikonoci, 2. před sv. Duchem, 3. před 7 bratry, 4. před sv. Bartolomějem, 5. první v říjnu, 6. před sv. Alžbětou. Týh. trh každý úterý a pátek na obilí, přízi, len a jiné věci.
- Jáchymtál**, Jáchymov (Joachimsthal), ty pondělky: 1. po Hronu, 2. třetí v dubnu, 3. po sv. Markétě, 4. čtvrté v měsíci září.
- Jankov**, 1. na sv. Řehoře, 2. den po sv. Janu Nep., 3. den po sv. Petru a Pavlu, 4. na sv. Bartolom., 5. na sv. Martina hřk.
- Janovice**, 1. dne 24. února, 2. dne 31. května, 3. dne 13. září, 4. dne 13. prosince.
- Janovice**, ty úterky: 1. po třetí neděli postní, 2. před sv. Janem Křt., 3. po jmenu P. Marie, 4. před sv. Martinem.
- Janovice**, 1. na sv. Josefa, 2. na sv. Jana Křt., 3. na sv. Šimona a Judu. Týždní trh každý pondělek.
- Janovice Uhlířská** (Kohljanowitz), 1. v pond. v středopostí, 2. v out. po Velikonoci, 3. na den sv. Víta, 4. v pondělí

- před sv. Maří Magd., 5. v pond. po Anjelu Strážci, 6. v pond. před sv. Havlem.
- Jaroměř**, 1. druhý den po sv. 3 Králích, 2. ve čtvrtek po sv. Duchu, 3. v úterý před sv. Bartolomějem, 4. den po sv. Havlu, padne-li který na neděli neb svátek, drží se o týden později. Týh. trh každý pátek.
- Jelení Horní**, 1. na sv. Josefa, 2. v úterý před sv. Duškem, 3. na sv. Jakuba, 4. na sv. Matouše, 5. v úterý před Martinem, 6. v pond. před Adamem a Evou. Týh. trh na obilí každý úterý.
- Jeníšov větrný** (Windisch-Jenikau), 1. den po sv. 3 Králích, 2. v pondělí po sv. Janu Nep., 3. na sv. Jakuba, 4. druhé pondělí po nanebevz. P. Marie, 5. třetí na sv. Martina; týdenní trh každý čtvrtek.
- Jeníšov** (Goltzsch-Jenikau), ty středy: 1. po očišťování P. Marie, 2. po zvěstování P. Marie, 3. před sv. Janem Nep., 4. před Božím Tělem, 5. po sv. Markétě, 6. po sv. Václavu. Týdenní trh každou středu.
- Jesenice** (Jerchnitz). Výroční a dobytčí trhy: 1. v pondělí před Velikonocí, 2. ve středu před sv. Duchem, 3. v pond. po sv. Šimonu a Judě, 4. v pond. před Vánocí.
- Jičín** (Gitschin), ty pondělky: 1. první po Hromnicích, 2. po Jubilate, 3. po sv. Jakubu, 4. před sv. Havlem. Trh na obilí každé pondělí.
- Jilemnice** (Starkenbach), ty pondělky: 1. po jmenu Ježíše, 2. před Velikonocí, 3. před sv. Duchem, 4. před sv. Jakubem, 5. před sv. Divišem; trvá 8 dní, 6. před Vánocemi. Týh. trh na obilí, potravu, přízi a plátno každou středu.
- Jilové** (Eulan), výroční a dobytčí trh: první pondělí v listop., případně-li na svátek, tedy následující všední den.
- Jiloví** (Eule), 1. v pond. po 3 Králích, 2. v pondělí po Božím Těle, 3. na sv. Václava, 4. na sv. Lukáše, 5. v pond. před sv. Kateřinou; týh. trhy: 1. ve středu před Velikonocí, 2. na sv. Tomáše.
- Jindřichovice** (Heinrichsgrün), 1. v pond. před sv. Janem Křt., 2. v pond. před sv. Havlem.
- Jirkov viz Borek.**
- Jičetín Hořejší** (Obergeorgenthal), ty pondělky: 1. na masop., 2. po sv. Jiří, 3. po narození P. Marie, 4. po všech Svatých. Týh. trh každý pátek.
- Jičetín Dolní** (Niedergeorgenthal), 1. na sv. Vojtěcha, 2. v pond. po Božím Těle, 3. v pond. před sv. Matoušem, 4. na sv. Mikuláše.
- Jistebnice**, ty pondělky: 1. po sv. 3 Králích, 2. na sv. Matěje, 3. po květné neděli, 4. po Velikonoci, 5. po svatoduš. svátcích, 6. na sv. Maří Magdaleně, 7. na sv. Bartol., koňské a dobytčí trhy po 8 dní; 8. v pond. po sv. Matěji, 9. v pond. po všech Svatých. Trhy na dobytek každé pond. od sv. 3 Králů až do nanebevst. Páně.
- Josefov čili Plesy** (Josefstadt), výroční a předcházejícími trhy na koně a hovězí dobytek ty úterky: 1. po zvěstování Panny Marie, 2. po sv. Markétě, 3. po sv. Václavu, 4. po počestí P. Marie; tyto trhy trvají vesměs po tři dni; týdenní trh každé pondělí a čtvrtek.
- Kačerov** (Gossengrün), 1. v pond. po sv. Petru a Pavlu, 2. po sv. Štěp. a Jádě.
- Kacov**, 1. na nalezání sv. Kříže, 2. na sv. Petra a Pavla, 3. na narození P. Marie, 4. na sv. Martina. Týdenní trhy: 1. den po Hromnicích, 2. v pátek před květnou nedělí, 3. den po sv. Michalu, 4. v pátek před čtvrtou nedělí adventní.
- Kadaň** (Kaaden), výroční, koňské a dobytčí trhy: 1. v pond. po Judiku, 2. po sv. Janu Křt., 3. po povýšení sv. Kříže, 4. po sv. Barboře, každý trvá tři dni.
- Kamberk**, 1. na sv. Jiří, 2. na nalezání sv. Kříže.
- Kamenice**, 1. první pátek v postě, 2. v velikonoční, 3. na sv. Maří Magdalenu, týden po ní, 4. ve čtvrtek po nanebevstoup. Páně, po tři dni, 5. den po sv. Václavu po 4 dni, 6. v pond. po všech Svatých, po 4 dni. Týdenní trhy každé pond. na koně, hovězí dobytek a rozličné jiné zboží.
- Kamenice česká** (Böhmisch-Kaminitz) ty pondělky: 1. před sv. Duchem, 2. po Porciunkuli, 3. před sv. Havlem. Týh. trh každé úterý.
- Kamenice trhová**, výroční a dobytčí trhy ty čtvrtky: 1. třetí postní, 2. pátý v postě, 3. na zelený, 4. po sv. Prokopě, 5. po narození P. Marie, 6. po všech Svatých, 7. po počestí P. Marie.
- Kamýk** (Kamaik), 1. na sv. Aloisia dne 21. června, 2. na sv. Jakuba 25. července, 3. na sv. Františka Seraf. dne 4. října.
- Kauč** (Gang), výroční trhy: 1. ve čtvrtek před květnou nedělí, 2. v úter. před sv. Duchem, 3. v úterý před sv. Bartolomějem, 4. ve čtvrtek po sv. Havle. Na dobytek: 1. ve čtvrtek po narození P. Marie, 2. ve čtvrtek před jmenem P. Ježíše, 3. před sv. Markem, 4. ve čtvrtek po sv. Kateřině.
- Kaplice**, 1. v pond. masopustní, 2. na sv. Prokopa, 3. na sv. Šimonu a Judu. Týdenní trh každou sobotu.
- Karlovy Vary** (Karlsbad), 1. třetí středu v dubnu, 2. první středu v měsíci říjnu. Trhy na koně a jiný dobytek poslední pondělí v červnu, každý čtvrtek týh. trh.
- Kasejovice**, výroční a trhy na koně a hovězí dobytek 1. den po sv. 3 Králích, 2. v úter. po provodní neděli, 3. na sv. Jakuba, 4. den po sv. Jilji, 5. na sv. Václavu. Týdenní trh na dobytek každý kva-

- tembrový pátek, ve středu před zeleným čtvrtkem, pak každý pátek až do všech Svatých.
- Matovice**, první čtvrtek po Hromnicích, na Filipa a Jakuba, ve čtvrtek po Vavřinci.
- Mouřim**, výroční koňské a dobytčí trhy ty pondělky: 1. po novém roce, 2. po květné neděli, 3. před sv. Duchem, 4. na sv. Maří Magd., 5. po narození P. Marie, 6. po sv. Kateřině.
- Mýně nově** (Neugedein), 1. v pond. po sv. 3 Králích, 2. pond. po Velikonoci, 3. na sv. Bartoloměje, 4. na sv. Ondřeje. Týdňní a dobytčí trhy od 2. postního týdnu až do sv. Martina každý pátek.
- Kladno**, ty pondělky: 1. po obrác. sv. Pavla, 2. po sv. Víta, 3. po sv. Václavu.
- Kladruby** (Kladrau), 1. ve středu před květnou nedělí, 2. v pondělí po Božím Těle, 3. na sv. Jakuba, 4. na sv. Matouše.
- Klásterce** (Klusterle), výroční a dobytčí trhy ty pondělky: 1. před Hromnicemi, 2. před sv. Johannou král., 3. před sv. Bartolomějem, 4. před sv. Martinem. Připadne-li na ten den svátek, odhývá se trh o osm dní dříve. Týdňní trh každou středu.
- Klatovy**, ty outerky: před obrác. sv. Pavla, 2. po neděli Kantate, 3. po sv. Kilianu, 4. po sv. Jiljí, 5. po sv. Kateřině.
- Klenčí** (Klentsch), 1. na sv. Matěje, 2. v outerý po sv. Trojici, 3. na sv. Lucii. Týdňní trhy po celý půst.
- Klomin** (Chlomin), ty pondělky: po Hromnicích, 2. v třetí měsíce května, 3. po P. Marii Sněžné, 4. před všemi Svatými, tých. trh každé pond.
- Kněžomostí** (Fürstenbruck), výroční a dobytčí trhy ty pondělky: 1. druhý po sv. Fabianu a Šebestianu, 2. druhý v postě, 3. po Velikonoci, 4. před navštívením P. Marie, 5. před nanebevzetím P. Marie, 6. po jmenu P. Marie.
- Knín nový** (Neuknin), 1. v poslední masopustní čtvrtek, 2. po květné neděli, 3. na sv. Víta, 4. ve čtvrtek po sv. Vavřinci, 5. na sv. Ludmilu, 6. na sv. Vendelína, 7. na sv. Barboru.
- Kolínec**, 1. na sv. Filipa a Jakuba, 2. na sv. Vavřince, 3. na sv. Ondřeje.
- Kolín nový** (Neukolín), výroční a předcházejícími dvoudenními trhy na dobytek: 1. v pond. po poslední masopustní neděli, 2. v pond. po svátostech, 3. na sv. Antonína Pad., 4. v pondělí po sv. Bartolom., 5. na sv. Františka Seraf., 6. v pond. po sv. Ondřeji. Týdňní trhy ve středu a v pátek.
- Koloveč** (Kolautschen), 1. v outerý Velikonocí, 2. na sv. Jana Křt., 3. v pond. před sv. Havlem; týdňní trhy: 1. druhé pond. po Velikonoci a po sv. Martinu.
- Kopidlno**, 1. ve středu po Velikonoci, 2. na sv. Prokopa, 3. ve středu před na-
- rozením P. Marie, 4. ve středu před počtem P. Marie.
- Kostelec**, 1. ve čtvrtek po jmenu P. Ježíše, 2. po sv. Matouši.
- Kostelec černý** (Schwarzkostelez), 1. v pond. po neděli Rogate, 2. na sv. Jana Křt., 3. na sv. Michala Arch., 4. na den počtem P. Marie.
- Kostelec nad Labem** (Elbekostelez), výroční, koňské a dobytčí trhy: 1. v pondělí po sv. Matěji, 2. ve čtvrtek před nanebevzetím sv. Kříže, 3. na sv. Víta, 4. na sv. Jakuba, 5. na povýšení sv. Kříže, 6. na Šimona a Judu. Každou sobotu týdňní trh.
- Kostelec nad Orlicí**, výroční s předcházejícími trhy na koně a hovězí dobytek: 1. na sv. Dorotu, 2. ve čtvrtek před květnou nedělí, 3. v pond. po nanebevstoup. Páně, 4. na sv. Bartoloměje, 5. na sv. Karla Bor. Trh tých. každý čtvrtek.
- Kožlany**, 1. ve čtvrtek po Velikonoci, 2. ve čtvrtek po sv. Duchu, 3. na sv. Vavřince dne 10. srpna, 4. na sv. Matouše.
- Králiky** (Grulich), 1. ve čtvrtek před Hromnicemi, 2. 2hý čtvrtek po Velikonoci, 3. dne 28. července, 4. po sv. Lukáši. Týdňní trh každý čtvrtek.
- Kralovice**, výroční, koňské a dobytčí trhy: 1. ve čtvrtek před zvěstováním P. Marie, 2. v pondělí před sv. Petrem a Pavlem, 3. v pondělí před nanebevz. P. Marie, 4. ten čtvrtek před sv. Havlem.
- Kralovice nad Labem** čili Dolno-Kralovice, 1. tu středu: před sv. Jiljím, 2. tu středu po všech Svatých.
- Kralupy**, 1. v out. po Velikonoci, 2. ve středu před narož. P. Marie. Týdňní trh ve středu na rozličné potraviny.
- Králov Městec** (Königsstadt), trhy výroční a na hovězí dobytek ty pondělky: 1. po sv. 3 Králích, 2. po Quasimodogenitě, 3. po Božím Těle, 4. na sv. Bartol. Týdňní trhy na obilí po celý rok v pátek.
- Kraslice** (Graslitz), 1. den po sv. Janu Křt., 2. 2hý pond. po sv. Michalu. Trhy na dobytek 3lí středu každého druhého měsíce.
- Krásné doly** (Schönthal), 1. ve čtvrtek před sv. Václavem. Týdňní trh každou sobotu.
- Křinec**, 1. na tučný čtvrtek a ty čtvrtky: 2. po sv. Duchu, 3. po sv. Bartoloměji, 4. po sv. Kateřině.
- Křivsoudov**, ty pondělky po sv. Jiljí a Jiljí. Týdňní trh každý pond.
- Krucemburek**, Krucburek (Kreuzberk), výroční a dobytčí trhy ty pondělky: 1. před Hromnicemi, 2. po nanebevstoupení Páně, 3. po sv. Václavu, 4. na sv. Kateřinu. Každý čtvrtek týdňní trh.
- Krumlov český** (Böhmisches-Krumau), 1. ve čtvrtek po středopostí, 2. ve čtvrtek

- po Božím Těle, 3. v pond. před sv. Havlem. Padne-li sv. Havla na pondělek, odbývá se trh o týden dříve; 4. na sv. Kateřinu. Trhy na dobytek od sv. Jiří až do sv. Havla každou středu; týhodní trhy každou středu a sobot.
- Krupka** (Graupen), ty pondělky: 1. před sv. Duchem, 2. před sv. Václavem.
- Krýry** (Kriegern), výroční a dobytčí trhy: 1. ve středu po ned. Lítare, 2. ve čtvrtek po neděli Kantate, 3. ve čtvrtek po pozdvižení sv. Kříže, 4. na sv. Bohumíra 8. listop.
- Kumžak** (Königseck), ty pondělky: 1. po Hromnicích, 2. po Miskrikordia, 3. po sv. Matouši, 4. na dušičky. Trhy týdlní a dobytčí každý čtvrtek.
- Kunžvart**, Kušvrdá, 1. o sv. Jiří, 2. o sv. Michalu arch., 3. 15. prosince.
- Kuřivody** (Hühnerwasser), výroční trhy na dobytek: 1. v pond. po Velikonoci, 2. v pond. po sv. Duchu, 3. na sv. Jana Křt., 4. v pondělí po nanebevz. P. Marie, 5. v pond. po sv. Havlu, 6. v out. před sv. Tomášem apost. Každou středu týh. trh na dobytek a rozličné krámské zboží.
- Kynžvart** (Königswart), výroční dobytčí a koňské trhy: 1. na sv. Josefa, 2. v pond. po sv. Markétě, 3. v pond. po všech Svatých. Trh na obilí každý čtvrtek.
- Landškroun** (Landskron), 1. v outerý po 3 Králích, 2. v out. po ned. Judika, 3. na svatodušní outerý, 4. na sv. Maří Magdalenu, 5. v outerý po sv. Matouši.
- Ledeč**, 1. v outerý po neděli Septuagesima, 2. den před nanebevstoup. Páně, 3. den před sv. Maří Magdalenou, 4. v outerý po sv. Jiljí, 5. ve čtvrtek před sv. Havlem.
- Leskov**, 1. dne 19. března, 2. dne 4. července, 3. dne 6. září, 4. v první pondělí v adventu.
- Levín**, na sv. Matouše Evang.
- Lhenice** (Elhenitz), 1. na sv. Fabiana a Šebastiana, 2. na sv. Jiljí, týh. trh každou středu. Trh na přizi na sv. Linhartu.
- Libáň**, v outerý po sv. Matěji, po sv. Trojici, po sv. Bartoloměji a po sv. Šimonu a Judě. Týdenní trh každý outerý.
- Liberec** (Reichenberg), ty pondělky: 1. po bílé neděli, 2. před sv. Vítem skrz 8 dní, 3. po narož. P. Marie skrz 8 dní, 4. pond. a v outerý po 3tí neděli v říjnu, 5. v pond. a v outerý před první nedělí adventní. Trhy na vlnu: 1. v outerý a ve středu po sv. Duchu, 2. v outerý a ve středu po sv. Michalu. Trhy na dobytek: v sobotu před bílou nedělí, v sobotu 8 dní před 1. nedělí adventní. Týdlní trhy každé pondělí a čtvrtek.
- Libice**, 1. v pondělí po jmenu Pána Ježíše, 2. na popeleční středu, 3. v pond. po sv. Janu Nep., 4. v pond. po sv. Prokopu, 5. v pond. po nanebevz. P. Marie, 6. na sv. Havla.
- Liblín**, ty pondělky: 1. po Lítare, 2. po sv. Filipu a Jakubu, 3. před Bož. Tělem, 4. po sv. Jiljí, 5. před sv. Martinem.
- Libochovice**, 1. v středopostí, 2. ten den před nanebevst. Páně, 3. na sv. Bartolom. 4. ve středu po sv. Václavu. tu středu po sv. Martinu. Každou středu týh. trh.
- Liebteln** (Liebenstein), 1. v pond. po navst. P. Marie, 2. v pondělí před první nedělí adventní.
- Lípa česká** (Böhmisch-Leipa), 1. ve čtvrtek po sv. Markétě, 2. ve čtvrtek po sv. Martinu, oba po 8 dní. Případně-li sv. Markéty neb sv. Martina na čtvrtek, začne trh téhož dne. Trhy na dobytek: 1. ty středy: po středopostí, 2. po Božím Těle, 3. po sv. Bartoloměji, 4. po sv. Martinu, každý trvá 2 dni.
- Lipnice**, výroční koňské a hovězí trhy: 1. v pond. po sv. 3 Králích, 2. po Judica, 3. po sv. Petru a Pavlu, 4. před sv. Havlem, 5. po sv. Martinu, 6. před Vánocemi. Trhy na vlnu: 1. na sv. Florianu, 2. v pond. po sv. Havlu. Trhy na dobytek: 1. každý pondělek od 8. ledna až do 9. listopadu. Týdlní trhy každý pátek skrz celý rok.
- Litov**, 1. na velkonoční outerý, 2. na sv. Bartoloměje, 3. na sv. Ondřeje. Týhodní trh ve čtvrtek.
- Litěň**, 1. na čtvrtý pondělek po novém roce, 2. ve středu před sv. Duchem, 3. na sv. Maří Magd., 4. ve středu před sv. Václavem, 5. na sv. Alžbětu, též vždy trh na dobytek.
- Litoměřice** (Leitmeritz), ty pond. 1. po Sexagesima, 2. po Kantate, 3. po naneb. P. Marie, 4. po sv. Kateřině. Týdlní trh v sobotu a v outerý.
- Litomyšle** (Leitomischl), 1. v outerý před sv. Františkem Sales., 2. ve středu před Pankrácem, 3. v outerý před sv. Petrem a Pavlem, 4. ve středu před sv. Jiljím, 5. v outerý před sv. Kateřinou. Trhy na koně a dobytek o den dříve. Týh. trhy každou sobotu.
- Literbachy** (Lauterbach) výroční a dobytčí trhy: 1. na sv. Jana Křt., 2. první pond. po růžencové slavnosti.
- Litvínov** (Oberlütensdorf), 1. ve středu po květné neděli, 2. na sv. Maří Magdalenu, 3. na sv. Michala, 4. v pond. po všech Svatých.
- Lochovice**, 1. na sv. Jiří, 2. na sv. Markétě, 3. na sv. Leopolda, 4. den před sv. Janem Křtitelem.
- Loket** (Elbogen), 1. na zelený čtvrtek, trh na chléb, 2. dne 1. května, 3. na sv. Martina bisk., 4. ve čtvrtek před Vánocemi, pouze na chléb.
- Lomnice**, 1. na sv. Jiří, 2. na sv. Jana Křt., 3. na sv. Michala.
- Lomnice**, 1. druhý čtvrtek postní, 2. ve

- čtvrtek před sv. M. Magdalenou, 3. před sv. Šimonem a Judou. Hlavní trhy na dobytek a jiné věci 1. 8 dní po vstoup. Páně, 2. ve čtvrtek po Bož. Těle. Týdlní trhy každý čtvrtek.
- Louny**, výroční a dobytčí trhy: 1. v pond. a následující dni před tučným čtvrtkem, 2. v pond. a v outery před nanebevstoup. Páně, 3. ve středu po narož. P. Marie po 8 dní, 4. ve středu a ve čtvrtek po sv. Šimonu a Judě.
- Lounovice**, ty čtrtky: 1. před sv. 3 Králi, 2. před sv. Řehořem, 3. před sv. Vojtěchem, 4. na sv. Vítu, 5. na sv. Mari Magdalenu, 6. ve čtvrtek před sv. Bartomějem, 7. před sv. Václavem, 8. na sv. Lukáše, 9. na sv. Barboru.
- Lovosice** (Lobositz), 1. den po Látare, 2. po sv. Trojici a dobytčí trhy: 1. v pondělí po neděli Látare, 2. den po sv. Trojici, 3. den po narož. P. Marie.
- Lubeneč** (Lubentz), výroční a dobytčí trhy: 1. 2hý pond. po Hromnicích, 2. ve středu před sv. Václavem.
- Lukavice** ve středu po sv. Jiří. Týh. trh každou středu.
- Luže**, 1. ve středu před povýšen. sv. Kříže, 2. ten den po sv. Petru a Pavlu, 3. ve středu před povýš. sv. Kříže, 4. dne 4. listopadu.
- Lysa**, 1. v pond. po sv. Filipu a Jakubu, 2. v pond. po stěti sv. Jana. Týhodní trhy každou sobotu.
- Malešov**, ty outerky: 1. před sv. Matějem, 2. před nanebevst. Páně, 3. před sv. Mari Magdalenou, 4. před narož. P. Marie, 5. před sv. Martinem biskupem.
- Manetín**, 1. v pondělí po neděli Sexagesima, 2. druhý pond. po Velikonoci, 3. na sv. Vita, 4. na sv. Matouše, 5. na sv. Barboru.
- Maršovice**, 1. dne 14. února, 2. dne 18. října.
- Mařov** (Maschau). 1. první neděli v postě, 2. na sv. Filipa a Jakuba, 3. na den narození P. Marie, 4. v neděli po všech Svatých, každý trvá 8 dní. Trhy na vlnu: 1. první pátek po sv. Jiří, 2. druhý pátek po sv. Jilji. Týhodní trhy každý pátek.
- Měděnec** (Kupferberg), 1. v pond. po sv. Vítu, 2. v pond. po sv. Matouši.
- Měděčín** (Miedschin), 1. den před nanebevzetím P. Marie, 2. na sv. Šimona a Judu, 3. osm dní před sv. Martinem.
- Mělník**, výroční, dobytčí a koňské trhy ty čtrtky: 1. po sv. 3 Králích, 2. po druhé poští neděli, 3. v pond. po sv. Filipu a Jakubu, trvá 8 dní, 4. v pondělí po sv. Petru a Pavlu, 5. ve čtvrtek po nanebevzetí P. Marie, 6. po sv. Havlu, 7. na sv. Ondřeje apost. po 8. dní. Týhodní trh každý outery.
- Merklin**, 1. v pond. po sv. Trojici, 2. na sv. Vavřince, 3. na sv. Martina.
- Městečko české** (Friedländer Neustadt), Ty pondělky: 1. po sv. 3. Králích, 2. po sv. Josefu, 3. 14 dní po sv. Duchu, 4. po jménu P. Marie, 5. po svatém Martinu.
- Město Nové nad Metují** (Neustadt), výroční a dobytčí trhy: 1. na sv. Anžku, 2. na sv. Jiří, 3. na sv. Janu a Pavlu, 4. na den povýšení sv. Kříže. Týdlní trh na přízi a obilí každou středu a sobotu.
- Měšov** (Einsiedl), ty pondělky: 1. druhé po Velikonoci, 2. po sv. Janu Křt., 3. před sv. Havlem.
- Meyto** (Mauth), 1. v pond. po první neděli po velikonoci, 2. v outery po sv. Trojici, 3. na sv. Matouše.
- Meyto vysoké** (Hohenmauth), 1. první čtvrtek v postě, 2. v outery po sv. Filipu a Jakubu, 3. v outery po sv. Petru a Pavlu, 4. v outery po nanebevzetí P. Marie, 5. v outery po sv. Františku Ser., 6. v outery před sv. Lazarem. Dobytčí trhy: 1. v pond. po květné neděli, 2. v pond. před sv. Filipem a Jakubem, 3. v pond. po sv. Petru a Pavlu, 4. v pond. po nanebevzetí P. Marie, 5. v pondělí před sv. Františkem Seraf., 6. v pond. před sv. Lazarem.
- Mezimostí**, 1. na sv. Dorotu, 2. na sv. Florianna, 3. na sv. Mikuláše.
- Mikulov** (Niklasberg), na sv. Jakuba, dne 23. července.
- Milčín**, 1. na sv. Stanislavu, 2. na den sv. Jana Křt., 3. 4. června, 4. na den sv. Jindřicha, 5. dne 15. července, 6. na den narození P. Marie, 7. na dušičky.
- Milešov** (Mileschau), výroční a dobytčí trhy: 1. den před arch. Gabrielem, 2. v pond. po sv. Antonínu Pad., 3. v pond. po pozdvížení sv. Kříže, 4. v pond. před narozením Páně.
- Miletín**, 1. tu středu po sv. Jiří, 2. tu středu po svatém Lukáši; každou středu týhodní obilní trh.
- Milín**, 1. v masopustní pondělí, 2. na sv. Ondřeje.
- Milevsko** (Mühlhausen), 1. na sv. Josefa, 2. v pondělí po sv. Trojici, 3. na svatou Markétu, 4. v pondělí po jménu P. Marie, 5. na sv. Voršilu; týdlní trhy na dobytek, obilí a potravu každý čtvrtek.
- Mimoň** (Niemes), 1. první pátek v postě, 2. v pondělí po sv. Trojici, 3. v pondělí po sv. Matěji, 4. v pondělí po sv. Šim. a Judě.
- Mírotice**, 1. v pondělí masopustní, 2. na sv. Filipa a Jakuba, 3. v pondělí před sv. Petrem a Pavlem, 4. v pondělí po sv. Jilji, 5. v pond. před sv. Martinem. Týdlní trhy na hovězí dobytek, obilí, dříví, len, atd.: 1. v outery před velikonoci, 2. v out. před vánoci, takto ale každou středu po celý rok.

Mírov viz Friedland.

Mírovce, 1. na den obrácení sv. Pavla, 2. v pondělí po Látare, 3. na sv. Vojtěcha 4. ve středu před Božím Tělem, 5. na sv. Prokopa, 6. na den Marie Sněžné, 7. den po narození Panny Marie, 8. v pondělí před sv. Havlem, 9. na den obětování Panny Marie.

Mlátkov (Wichstädt), 1. 23. dubna 2. dne 30. listopadu.

Mlázovice, 1. v pondělí po jménu Pána Ježíše, 2. v úterý po Velikonoci, 3. v úterý po sv. Víšu, 4. v úterý po sv. Kateřině.

Mnichovice, ty středy: po nanebevstoupení Páně, 2. před Božím Tělem, 3. před narozením P. Marie, 4. na sv. Martina biskupa. Hlavní trhy na dobytek, obilí a rozličné věci: 1. na tučný čtvrtek, 2. na zelený čtvrtek, 3. na sv. Jakuba Apo., 4. ve čtvrtek po sv. Václavu, 5. na sv. Františka Xav., 6. den před štědrým večerem; týhodní trh každý čtvrtek.

Mníšek, 1. na sv. Fabiana a Šeb., 2. na sv. Josefa, 3. na sv. Filipa a Jakuba, 4. dne 2. srpna, 5. dne 24. srpna, 6. dne 24. října.

Most (Brüx), výroční a trhy na dobytek: 1. v pondělí po Okuli, 2. v úterý svatodušní, 3. na sv. Jilji, 4. pond. po sv. Burkhardu,

Mlýec (Kornhaus), výroční a trhy na dobytek: 1. v pond. po neděli Okuli, 2. den před nanebevstoupením Páně, 3. dne 2. října.

Mlěno, ty středy: 1. před tučným čtvrtkem, 2. po sv. Filipu a Jakubu, 3. před povýšením svatého Kříže, 4. po sv. Martinu a v pondělí před vánocemi trh na koně a hovězí dobytek. Týhodní trh každé pondělí.

Munclay (Smečna), 1. den po sv. Vojtěchu, 2. den po sv. Michalu.

Mutějov, (Muttersdorf), dne 24. srpna; týhodní trh každý čtvrtek.

Načeradec, výroční a dobytčí trhy: 1. první úterý v masopustě, 2. v úterý po květné neděli, 3. v úterý po svatodušních svátcích, 4. ve středu po sv. Jakubu, 5. ve středu po jménu P. Marie, 6. na sv. Teresii, 7. v úterý před vánocemi.

Nadějkov (Nadějkan), výroční a dobytčí trhy: 1. v úterý po sv. Rudolfu, 2. na den sv. Štěpána (2. srpna), 3. v pond. před svat. Teresii, 4. v pondělí před sv. Kateřinou.

Náchod, 1. poslední čtvrtek před pos. em. 2. na sv. Víta, 3. na sv. Martina biskupa. Každý čtvrtek týhodní trh.

Nasevrky (Nassaberg), výroční a dobytčí trhy: 1. ve čtvrtek před první postní nedělí, 2. ve čtvrtek po sv. Norbertu, 3. v čtvrtek po sv. Havlu.

Nečtiny, výroční i trhy na koně a hovězí dobytek, 1. první pondělí v postě, 2. v po. před nanebevzetím Panny Marie, 3. na sv. Jakuba, 4. v pondělí po svatém Michalu, 5. v pondělí po všech Svatých.

Nejčásko, Nýrsko (Neuern), 1. pondělí po nanebevst. Páně, 2. v pondělí po narození Panny Marie.

Nehvizdy (Grossnehvizd), výroční a dobytčí trhy též na koně a vlnu, 1. ve čtvrtek po nalezení sv. Kříže, 2. druhý čtvrtek po povýš. sv. Kříže, každý trvá 8 dní.

Nechanice, 1. v pondělí před sv. Matějem, 2. v pondělí před svatým Duchem, 3. ve čtvrtek před nanebevzetím P. Marie, 4. v pondělí před sv. Václavem, 5. v pondělí před první nedělí adventní.

Nepomuk, 1. den po Hromnicích, 2. ve stř. po Jubilate, 3. ve středu po sv. Janu Křt., 4. ve středu po sv. Matouši, 5. ve středu po sv. Barboře; každou středu od Hromnic až do sv. Jana Křt. týhodní trh.

Nepomyšl (Pomeisl), 1. v pondělí před narozením P. Marie, 2. na sv. Mikuláše; trhy na dobytek 8. dní trvající: 1. na Remin., 2. na sv. Víta.

Netolice, výroční a trhy na koně a hovězí dobytek: 1. v pondělí po Hromnicích, 2. na sv. Jana Křt., 3. druhý pond. po nanebevzetí P. Marie, 4. na sv. Michala. Velké trhy na koně a hovězí dobytek: 1. v úterý velikonoční, 2. v úterý svatodušní; týhodní trh na obilí a hovězí dobytek každé pondělí po celý rok.

Netvořice, výroční a trhy na dobytek: 1. dne 4. března, 2. dne 17. května, 3. dne 27. srpna, 4. dne 16. října.

Neukirchen, 1. druhý pondělí po velikonoci, 2. v pondělí po pozdvížení svatého Kříže.

Neustupov, 1. den po sv. 3. Králích, 2. den po Hromnicích, 3. na sv. Marka evangelistu, 4. v pond. po Božím Těle. Týhodní trh každý čtvrtek po celý půst.

Neveklov, 1. dne 3. února, 2. v úterý svatodušní, 3. dne 3. srpna, 4. dne 29. září.

Nevděky (Neudeck), ty pondělky: 1. před květnou nedělí, 2. po sv. Michalu, 3. před všemi Svatými.

Nymburk, Věcmilov, ty středy: 1. ve středopostí, 2. po sv. Janu Křt., 3. po povýšení sv. Kříže.

Olešnice (Giesshübel), ty pondělky: 1. před Velikonocí, 2. před sv. Duchem, 3. po sv. Marii Majdaleně, 4. po sv. Bartoloměji, 5. po sv. Havlu; týhodní trh každý čtvrtek na přízi, plátno, obilí a všeliké krámské zboží.

Olaví (Bleistadt), 1. v pondělí po Rogate, 2. druhé pondělí před sv. Michalem.

Ondřejov, tu středu před sv. Blažejem, 2.

- tu středu před sv. Vojtěchem, 3. na den sv. Petronily, 4. na den sv. Markéty, 5. ve středu před povýšením sv. Kříže, 6. ve středu před sv. Šimonem a Judou. Kdyby 3. neb 4. výroční trh na sobotu, na neděli aneb na nějaký jiný svátek padl, drží se tu středu před tím.
- Opátov** (Abtsdorf), 1. na černý čtvrtek, 2. v pondělí před sv. Duchem, 3. ve čtvrtek po Marii Sněžné, 4. druhý čtvrtek po počátku P. Marie.
- Opočno**, 1. na sv. Marka dne 25. dubna, 2. na sv. Mikuláše dne 6. prosince. Trhy na koně a rozličný dobytek, jakož i jiné zboží: 1. na obrác. sv. Pavla dne 25. ledna, 2. na svatého Řehoře dne 12. března, 3. v pátek před sv. Jiřím. Trhy na vlnu: 1. na sv. Petra a Pavla dne 28. června, 2. na stětí sv. Jana dne 29. srpna. Trhy týhodní na obilí a kramářské zboží každý pátek.
- Osečno** (Oschitz), ty pondělky: 1. po čtvrté postní neděli, 2. po sv. Vitu, 3. po třetí neděli v říjnu, 4. před sv. Tomášem.
- Ostrov** (Schlackenwerth), 1. v pond. po Septuagesima, 2. v pondělí před sv. Havlem; trh týhodní každé pondělí.
- Oudlice** (Eidlitz), výroční a dobytčí trhy: 1. ve čtvrtek po smrtelné neděli, 2. v pondělí po narození Panny Marie, 3. v pondělí po sv. Kateřině; při každém výročním trhu jest spolu trh na dob., jakož každý čtvrtek týhodní trh na obilí, palivo a potravní zásoby.
- OUNOŠT** (Unhoscht), 1. den po novém roce, 2. na sv. Josefa, 3. den po sv. Petru a Pavlu, 4. ve středu po sv. Františku Seraf., 5. v pondělí po sv. Martinu.
- Oupice** (Eipel), 1. na Hromnice, 2. v outerý po sv. Jakubu V., 3. v outerý po svatém Jiří, 4. v outerý po sv. Martinu. Týdenní trhy, 1. v out. před velikonočí, 2. v out. před svatodušními svátky, 3. v out. před sv. Havlem, 4. v outerý před vánoce.
- Ousoby** (Pollerskirchen), 1. v pondělí po Hromnicích, 2. dne 22. července, 3. dne 28. října. Každý pondělek trh na dobytek a obilí.
- Oustí nad Labem** (Aussig), výroční i dobytčí trhy ty pondělky: 1. po sv. Fabianu a Šebestianu, 2. čtvrtý před Velikonocí, 3. po sv. Markétě, 4. po sv. Bartoloměji, 5. po sv. Martinu.
- Oustí nad Orlicí** (Wildenschwert), výroční trhy s předcházejícími dobytčími: 1. v out. po středopostí, 2. na sv. Víta, 3. na sv. Jakuba, 4. v out. po narození Panny Marie, 5. na sv. Martina. Každou sobotu trh na len, přízi, plátno a vlnu.
- Ouťtí** (Auscha), 1. pátou středu postní, 2. na sv. Jana Křtitele, 3. na sv. Bartoloměje, 4. na sv. Šimona a Judu.
- Outerý** (Neumarkt), 1. třetí pond. v postě, 2. pond. po květ. ned., 3. na sv. Jana Křt., 4. ve čtvrt. před sv. Havlem, 5. v sob. před Ad. a Evou.
- Pacov**, 1. v pondělí po neděli Kantato, 2. na sv. Annu, 3. v pondělí před sv. Havlem, 4. na sv. Barboru. Týhodní trhy od středopostí až do začátku adventu na koně, hovězí dobytek, obilí, vlnu atd.
- Paka Nová** (Neupaka), 1. v outerý po jmenu P. Ježíše, 2. v outerý po neděli Rogate, 3. v outerý po Božím Těle, 4. na sv. Vavřince, 5. v outerý po sv. Matouši. Trh týhodní každou sobotu.
- Pardubice**, 1. ve středu po Hromnicích, 2. v pond. v křížovém týdnu, 3. na sv. Viktorina, 4. v outerý po počátku P. Marie. Trhy na dobytek: 1. v pond. před Hromnicemi, 2. v pond. před křížovou nedělí, 3. v pond. před sv. Viktorinem, 4. v pond. před počátkem Panny Marie. Týhodní trh každý pátek.
- Pecka** (Petzkau), výroční, koňské a dobytčí trhy: 1. v pond. po sv. 3 Králích, 2. v pond. po sv. Duchu. Týhodní trh každou středu.
- Pečky** (Petschkau), 1. v pond. po jmenu P. Ježíše, 2. na sv. Jana Nep., 3. na sv. Vavřince, 4. v pond. před sv. Martinem.
- Pelhřímov** (Pilgram) ty outerky: 1. po novém roce, 2. po středopostí, 3. po Božím Těle, 4. po sv. Bartoloměji, 5. po sv. Šimonu a Judě. Trhy na dobytek každou středu postní, pak 1. sobotu po křížové neděli, 2. v sobotu po sv. Trojici, 3. v sobotu po sv. Prokopu, 4. v sobotu po povýšení sv. Kříže. Trhy na koně každé pond. před výročním trhem. Týhodní trh každou sobotu.
- Pernink** (Büdingen), první pond. měsíce září aneb po svátku Anděla Strážce.
- Petrovice** (Peterswalde), 1. v pond. 14 dní před sv. Duchem, 2. v pond. 14 dní před císařským posvícením.
- Pilníkov**, 1. v outerý velikonoční, 2. na sv. Víta, 3. na sv. Šimona a Judu.
- Písek**, 1. třetí čtvrtek v postě, 2. v outerý po sv. Trojici, 3. na sv. M. Magdalenu, 4. na den povýš. sv. Kříže, 5. na sv. Alžbětu.
- Píleň**, ty pondělky: 1. první v postě, 2. po nanebevz. Panny Marie, 3. po povýšení sv. Kříže, 4. po všech Svatých.
- Planá** (Plan), 1. na sv. Tomáše Akv., 2. ve středu před zeleným čtvrtkem, 3. v pond. po nanebevstoup. Páně. V pondělí na dobytek a v sobotu na obilí.
- Planá Horní**, 1. druhou nedělí po Hromnicích, 2. 2hou nedělí po velikonočí, 3. na sv. Markétu, 4. na sv. Michala; tých. trh každý outerý.
- Plaňany**, 1. na sv. Fabiana a Šebestiana,

2. na sv. Matěje, 3. v svatodušní pond., 4. na sv. Jakuba.
- Planice**, ty čtvrty: 1. po Quasim., po 8. dní, 2. porozeslání sv. Apošt., 3. po povýšení sv. Kříže po 3. dní, 4. po sv. Havlu, padne-li sv. Havla ve čtvrtek, ten samý den; týhodní trhy: 1. na velký pátek, 2. na sv. Tomáše, a od sv. Josefa až po sv. Havlu na rozličný dobytek každou sobotu.
- Platna** (Platten), ty pondělky: 1. před sv. Duchem, 2. po sv. Duchu, 3. po sv. Vavřinci.
- Plzenec**, výroční a dobytčí trhy: 1. v pondělí do Hronnicích, 2. ve středu po sv. Vojt., 3. v pondělí po nanebevzetí Panny Marie, 4. ve středu po sv. Havlu.
- Plzeň** (Pilsen), výroční, a dobytčí a koňské trhy ty pondělky: 1. po Reminiscere, 2. po sv. Petru a Pavlu, 3. po sv. Bartoloměji, 4. po sv. Martinu. Trh na vlnu drží se zároveň s trhem Petro-Pavelským a trvá plných 8 dní. Týhodní tržné ve středu a v sobotu.
- Počátky**, ty pondělky: 1. po jménu P. Ježíše, 2. po nanebevstoupení Páně, 3. po sv. Františku Ser.
- Poděbrady**, výroční a dobytčí trhy ty pondělky: 1. po sv. Josefu, 2. před sv. Markétou, 3. po povýšení sv. Kříže, 4. na sv. Havla; každou sobotu týhodní trh.
- Podhrady**, výroční a trhy na koně a hovězí dobytek: 1. druhý outerý před sv. Bartolomějem, 2. v outerý po sv. Šimonu a Judě.
- Podhořany** (Podersam), výroční a dobytčí trhy ty středu: 1. po Velikonoci, 2. před sv. Havlem, 3. před Vánocemi. Týdní trh každý pátek.
- Podmokly**, týdní trh v outerý a ve čtvrtek.
- Podoly Bile** (Weisspodol), 1. na Hronnice, 2. na sv. Filipa a Jakuba, 3. na sv. M. Magdalenu, 4. na sv. Václava.
- Police**, 1. v pond. po neděli Kantáte, 2. na sv. Prokopa, 3. na sv. Bernarda; padnou-li ale dva posled. trhy na sobotu, drží se v pond. s osmiden. svobodným prodejem kramářského zboží, koní a hověz. dobytka. Týhod. trh každou středu na plátno, přízi a obilí všeho druhu.
- Poličany**, 1. v pondělí po sv. 3. Králích, 2. třetí pátek v postě, 3. v pondělí po sv. Filipu a Jakubu, 4. na sv. Jana Křt., 5. na sv. Bartoloměje, 6. na sv. Šimona a Judu; týhodní trh každý čtvrtek.
- Polička**, 1. v pondělí po sv. 3. Králích, 2. třetí čtvrtek postní, 3. v outerý před svatým Jiřím, 4. ve čtvrtek před sv. Janem Křt., 5. ve čtvrtek před sv. Bartolomějem, 6. v out. před sv. Šim. a Judou.
- Poleň**, (Pollin), 1. na sv. Markétu, 2. na dušičky.
- Polna**, 1. ve středu po sv. Matěji, 2. po sv. Filipu a Jakubu, 3. po sv. Vítu, 4. po sv. Václavu.
- Poříčí Spálené**, (Brennporitschen), 1. na sv. Josefa, 2. ve čtvrtek po sv. Duchu, 3. v pondělí po sv. Bartoloměji, 4. v druhé pondělí po sv. Martinu.
- Postoloprty** (Postelberg), výroční trhy: 1. v pond. před Velikonoci, 2. v pond. po sv. Trojici, 3. den po nanebevzetí P. Marie, 4. na sv. Ondřeje Ap.; týhodní trh každou středu.
- Postupice**, 1. dne 30. května, 2. dne 5. září, 3. dne 16. října, 4. dne 20. listopadu.
- Praha**, 15. března na star. náměstí; 12. května na malostransk. náměstí a na Štěp. place; 11. června na mal. nám.; 24. září na starom. nám.; 2. prosince na starom. náměstí — vždy 14 dní.
- Prachatic**, 1. ve čtvrtek po sv. 3. Králích, 2. den po sv. Jakubu, 3. na sv. Matěje; týhodní trhy na dobytek a obilí každý čtvrtek, z nichžto hlavní jsou ve čtvrtek po sv. Matěji a po sv. Vojtěchu.
- Práche**, výroční a dobytčí trhy: 1. v masopustní pond., 2. v pond. po sv. Vítu, 3. po nanebevzetí Panny Marie, 4. na sv. Šimona a Judu.
- Proseč**, výroční a dobytčí trhy: 1. ve čtvrtek po sv. Jiří, 2. v pond. před sv. Matí Magdalenou, 3. v pond. před sv. Terezií, 4. v pondělí před svatou Kateřinou. Dobytčí trhy odhývají se před polednem.
- Protivín**, 1. na velkonoční pond., 2. na sv. Prokopa, 3. na sv. Havla.
- Přelouč**, 1. v outerý po neděli Judika, 2. ten den po navštívení P. Marie, 3. na proměnění Krista Pána, 4. na sv. Kateřinu; trh na dobytek vždy 6. června.
- Přestice**, 1. v pondělí po nanebevstoupení Páně, 2. po Božím Těle, 3. po sv. Vavřinci, 4. po sv. Křišpinu; týhodní trhy na potravní věci: 1. na zelený čtvrtek, 2. na sv. Tomáše; pak od začátku postu až k sv. Martinu každý čtvrtek.
- Přibislava**, 1. v postní sobotu, 2. třetí pondělí po Velikonoci, 3. v pondělí po sv. Petru a Pavlu, 4. po narození Panny Marie, 5. po sv. Ondřeji.
- Příbram**, 1. v pond. po Hronnicích, 2. po Velikonoci, 3. na sv. Jana Křtitele, 4. na sv. Jiří; 5. na sv. Linhartu aneb v pondělí na to.
- Příbuzy** (Frühbuss), v pond. po sv. Bartoloměji.
- Přidolí** (Priethal), 1. na den sv. Vavřince, 2. v neděli po sv. Jiří; každou středu týhodní a dobytčí trhy.
- Přísečnice** (Priesen), trhy výroční a na

- dobytek: 1. v pond. před nanebevst. Páně, 2. v pond. po sv. Bartoloměji. V témž dni před adventní nedělí je po 6 dní trh na len; týhodní trh každou sobotu.
- Rábl**, 1. v pátek po sv. Josefu, 2. na svatou Trojici po 8 dní, 3. na svatého Bartoloměje, 4. na svat. Martina po 8 dní; týhodní trh každou středu.
- Rabštejn** (Rabenstein), 1. druhou středu po sv. Jiří, 2. ve čtvrtek před sv. Václavem.
- Radouňov** (Graher), výroční trhy: 1. na sv. Valentina 14. února, 2. na sv. Víta 15. června, 3. na sv. Michala 29. září, 4. na dušičky 3. listopadu.
- Radnice**, 1. v pond. po Judika, 2. po nanebevstoupení Páně, 3. po Božím Těle, 4. po narození P. Marie, 5. po Lukáš. Zvláštní trhy: 1. na zelený čtvrtek, 2. na sv. Tomáše Apošt.; trh na dobytek a obilí každý čtvrtek.
- Radomyšl**, 1. na svatého Matouše.
- Radonice**, výroční a trhy na koně a hovězí dobytek: 1. v pondělí po neděli Látare, 2. na svatého Bartoloměje, 3. v pondělí po svaté Kateřině.
- Radyně** (Richenburg), výroční trhy na dobytek: 1. ve čtvrtek po Božím Těle, 2. dne 27. srpna, 3. dne 27. listopadu.
- Rakovník** (Rakonitz), 1. ve čtvrtek po Reminisc., 2. ve středu po Kantáte, 3. na rozslání sv. Apoštolů, 4. na sv. Ludmilu, 5. na den sv. Linhart; týhodní trh na den sv. Tomáše.
- Rataje**, 1. v suché dni před svatým Matějem, 2. v pondělí před Velikonocí, 3. ve středu po nanebevstoupení Páně, 4. v pondělí před Vánocemi.
- Ratibořice**, 1. v středopostí, 2. na sv. Jakuba; týdň trhy: 1. na masopustní outery, 2. ve středu po Velikonoci, 3. po sv. Vítu, 4. na sv. Šimona a Judu.
- Rondnice**, 1. první čtvrtek v postě, 2. prostřední čtvrtek v postě, 3. na zelený čtvrtek, 4. na den nalezání sv. Kříže, 5. ve čtvrtek po nanebevstoupení Páně, 6. v pondělí po Božím Těle, 7. na sv. Marii Magdalenu, 8. ve čtvrtek po sv. Jiljí, 9. ve čtvrtek po sv. Václavu, 10. ve čtvrtek po sv. Martinu, 11. na den sv. Tomáše; týhodní trhy každé outery a na obilí každý čtvrtek.
- Rechstejn Dolní** (Unterreichenstein), 1. na sv. Šebestiána, 2. na sv. Vojtěcha, 3. na sv. Jiljí, 4. na sv. Linhart.
- Ročov Horní** městyš v pond. po zvěst. P. Marie, v pond. po Janu Křt., v outery po Františku Seraf., v outery po počtu P. Marie.
- Rochlice**, ty pondělky: 1. po Velikonoci, 2. po sv. Prokopu, 3. po nanebevz. P. M., 4. po cis. posvěcení. Týdň trhy každý čtvrtek.
- Rokycany**, 1. v pondělí po sv. Faustinu, 2. po sv. Torpesu, 3. po sv. Štěpánu papeži, 4. po sv. Františku Seraf., 5. po první neděli adventní.
- Rokytnice**, 1. na sv. Matěje, 2. na sv. Markétu, 3. na dušičky. Pouli: 1. na svat. Josefa, 2. v oktávu Božího Těla; týhodní trh každé pondělí.
- Ronov**, 1. ve čtvrtek před Velikonocí, 2. před sv. Duchem, 3. před Vánocemi, a padne-li na ten den štědrý večer, drží se trh o týden dříve.
- Ronov** (Ronsperg), 1. na sv. Filipu a Jakuba, 2. v pond. po sv. Petru a Pavlu, 3. v pond. po narození P. Marie po 8 dní.
- Rovensko**, výroční a dobytčí trhy: 1. na sv. tři Krále, 2. na sv. Josefa, 3. na svat. Vojtěcha, 4. na sv. Víta, 5. na sv. Michala, 6. na sv. Martina.
- Rožďalovice**, výroční a trhy na koně a dobytek: 1. ve čtvrtek po třetí neděli po 3 Králích, 2. po Judika, 3. v outery před nanebevzetím Páně, 4. ve čtvrtek po sv. Markétě, 5. po svat. Vavřinci, 6. po sv. Havlu, 7. po svat. Martinu, 8. v suchém týdnu před Vánocemi. Týhodní trh každý čtvrtek.
- Rožmberk**, 1. na sv. Fallianna a Šebestiána, 2. na sv. Vojtěcha, 3. v pond. před sv. Václavem; trh na chleb na sv. Mikuláše; týhodní trhy každou sobotu.
- Rožmital** (Rosenthal), 1. na sv. Filipa a Jakuba, 2. na sv. Jakuba dne 25. června; týhodní trh každou středu.
- Rožmital**, 1. v pondělí po Judika, 2. na sv. Filipa a Jakuba, 3. v pond. po Božím Těle, 4. na svat. Vavřince, 5. v pondělí před svatým Václavem.
- Rumburk**, 1. v pond. po obrácení sv. Pavla, 2. po svatodušních svátcích, 3. před sv. Bartolomějem, 4. po sv. Havlu; týhodní trh každou středu.
- Rychnov** (Reichen), 1. na sv. Břetislava, 2. na sv. Michala.
- Rychnov** (Reichenau), výroční a trhy na dobytek: 1. ve středu po Jménu Ježíš, 2. na den nalezání sv. Kříže, 3. na sv. Prokopa, 4. na svat. Matouše, 5. na sv. Lucii.
- Rychnov Český**, 1. v pondělí po Božím Těle, 2. na svatého Ondřeje; každou středu týdň trh.
- Rychnov Nový** (Neureichenau), výroční a dobytčí trhy: 1. v pond. po Hromnicích, 2. po sv. Filipu a Jakubu, 3. před nanebevstoupením P. Marie, 4. po sv. Martinu; týhodní trh každé pond. na plátno, přízi a potravní věci.
- Řečice červená**, (Rothrjetschitz), 1. na sv. Jiří, 2. v outery po nanebevstoupení Páně, 3. na sv. Šimona a Judu, 4. na sv. Kateřinu.
- Řečice Kardašova** (Kardaschrjetschitz)

1. na sv. Josefa, 2. na sv. Vavřince, 3. na sv. Matouše, 4. na sv. Martina; trh na dobytek každý outery.
- Hvěrnice**, 1. v pond. po sv. Matěji, 2. ve středu před Božím Tělem, 3. před sv. Havlem.
- Hřčany**, 1. ve čtvrtek po svatém Matěji, 2. na sv. Zikmunda, 3. ve čtvrtek po sv. Prokopu, 4. ve čtvrtek po sv. Bartoloměji, 5. v pond. po sv. Václavu, 6. ve čtvrtek po sv. Martinu, 7. v pond. před štědrým večerem; týh. trh každou sobotu.
- Sadská**, 1. v pondělí po jmennu Pána Ježíše, 2. po svatém Janu Křtiteli, 3. po sv. Bartoloměji, 4. po svat. Havlu; týdní trh každé pondělí.
- Sandava** (Sandau), 1. v pond. po neděli Reminiscere, 2. po sv. Duchu, 3. po svat. Michalu Arch., 4. po druhé neděli adventní, týhodní trh na obilí každou sobotu.
- Sázava**, 1. dne 28. dubna, 2. dne 2. listop.
- Seč**, výroční a trhy na koně i hovězí dobytek s osmidenním frejunkem: 1. ve čtvrtek po sv. Vitu, 2. v pond. po sv. Jiljí, 3. na sv. Martina bisk. Na obilí vařivo, vlnu a přízi: 1. v outery v postě, 2. v outery před středopostím, 3. v outery po Judika.
- Sedlec**, 1. v pond. po jmennu P. Ježíše, 2. na sv. Jirí, 3. na Pia papeže, 4. na sv. Michala arch., 5. na sv. Alžbětu.
- Sedlice**, 1. ve středu po čtvrté postní neděli, 1. v pond. po nejsvětější Trojici, 3. ve středu po navštívení P. Marie, 4. na sv. Bartoloměje, 5. na sv. Michala, 6. na sv. Martina bisk.
- Sedlčany**, 1. ve středu před Velkou nocí, 2. ve středu před sv. Duchem, 3. den před sv. Petrem a Pavlem, 4. ve středu před sv. Havlem, 5. den po sv. Martinu, 6. ve středu před Vánocemi. Týhodní trh každou středu; tak nazvaná Kocanda, totiž trhy na len a plátno: 1. osm dní před sv. Petrem a Pavlem, 2. osm dní před sv. Martinem.
- Sedlo Staré** (Altsattel), 1. v out. po sv. Janu Nep., 2. v pond. po sv. Václavu, 3. ve středu před sv. Martinem.
- Semile**, 1. v pond. v středopostí, 2. po křížové neděli, 4. června, 3. před svat. Janem Křt., 4. po sv. Jiljí, 5. před sv. Havlem, 6. před sv. Ondřejem. Týhodní trh každý pátek.
- Senožaty**, 1. na sv. Hátu, 2. na sv. Vojtěcha, 3. na sv. Petronillu, 4. na sv. Matouše, 5. dne 27. pros.; každý pátek trh na dobytek.
- Sezemice**, 1. ve čtvrtek po jmennu P. Ježíše, 2. ve středu před květnou nedělí, 3. v pond. po sv. Trojici, 4. na sv. Bart., 5. na sv. Šimona a Judu; týhodní trh každý čtvrtek.
- Skalice**, 1. na sv. Matěje, 2. na sv. Jana Nep., 3. na sv. Vavřince, 4. v pond. před sv. Kateřinou.
- Skalice česká** neb **velká**, výroční a trhy na dobytek: 1. ve středu po sv. Filipu a Jakubu, 2. po sv. Vavřinci, 3. v out. rý po sv. Františku Ser., 4. po sv. Jiljí. Týh. trh na obilí, přízi a potravní věci každý outery.
- Skuč**, 1. první outery v postě, 2. v outery svatodušní, 3. na povýšení sv. Kříže, 4. na sv. Lucii. Trhy na koně a hovězí dobytek: 1. na den sv. Karla Vol., 2. na první outery postní, 3. v pátek před květnou nedělí, 4. na proměnění Krista Pána, 5. na sv. Martina bisk., 6. na sv. Lucii.
- Slaný** (Schlan), 1. na sv. Filipa a Jakuba, 2. na sv. Matouše po 8 dní, 3. na den obětování P. Marie. Trhy na dobytek: 1. v pond. po Látare, 2. na den proměnění Krista Pána.
- Slavětín**, 1. ve středu před květnou nedělí, 2. po sv. Ignáci, 3. před sv. Václavem, 4. ve středu po obětování P. Marie.
- Slavkov** (Schlaggenwald), 1. v pond. po neděli Septuagesima, 2. po jmennu P. Marie.
- Smladary**, 1. v outery po sv. Dorotě, 2. v pond. po sv. Stanislavu, 3. na sv. Jakuba většího, 4. ve čtvrtek po narození P. Marie, 5. na sv. Lukáše. Každou sobotu trh na obilí.
- Smlířice**, 1. ve středu po Hromnicích, 2. před sv. Jiřím, 3. před Juhilate, 4. před sv. Bartolomějem, 5. před sv. Matoušem. Každou středu týhodní trh.
- Smržovka** (Morchensstern), 1. ve středu po sv. Josefu, 2. po sv. Marku, 3. před všemi Svatými. Týhodní trh každou středu.
- Soběslav**, 1. v pond. po obrácení sv. Pavla aneb v pond. před Hromnicemi, 2. před svatodušními svátky, 3. po povýšení sv. Kříže, 4. před sv. Kateřinou. Trhy na koně o den dříve, trhy na hovězí dobytek od druhého pondělí v postě až do pondělka po svaté Trojici každé pondělí.
- Sobotka**, 1. ve čtvrtek po 3. Kr., 2. na velkonoční out., 3. na sv. Magd., 4. na sv. Bart., 5. na sv. Michala, 6. na sv. Kateřinu. Týhodní trh každou sobotu.
- Sokolov** (Falkenau), 1. v pond. před sv. Duchem, 2. po sv. Jakubu vět., 3. na sv. Michala; trhy na dobytek každé 3. pond. v každém měsíci.
- Solnice**, 1. na masopustní pond., 2. na sv. Jana Křtitele, 3. na sv. Jiljí, 4. na sv. Šim. a Judu; týhodní trh každé pondělí.
- Sovínka**, 1. ve čtvrtek před Hromnicemi, 2. v outery před sv. Václavem; týhodní trh na obilí a dobytek každý čtvrtek.

- Stankovy**, 1. v outerý po novém roce, 2. po sv. Františku Serafinském; týhodní trh každé pond.
- Stádkov** (Starkstadt), výroční a trhy na dobytek: 1. v pond. po jménu P. Ježíše, 2. před sv. Duchem, 3. po sv. Voršile. Případně-li sv. Voršila na pondělí, drží se trh toho samého dne, a druhý den na to dobytčí trh; týhodní trh na přízi a plátno každou sobotu.
- Stodý** (Stasb), 1. v out. po Hromnicích, 2. na sv. Jiří, 3. ve středu po sv. Michalu, 4. v outerý před sv. Martinem. Případně-li svatojirský trh na neděli neb svátek, odloží se na příští outerek.
- Strakonice**, 1. ve čtvrtek po středopostí, 2. v out. po nanebevstoupení Páně, 3. na sv. Annu, 4. na den sv. Šim. a Judu.
- Stránecký Nový**, město (Neustraschitz), 1. ve čtvrtek před květnou nedělí, 2. v outerý před nanebevstoupením Páně, 3. ve čtvrtek před navštívením Panny Marie.
- Stráž** (Neustadt), 1. v pond. před sv. Janem Křt., 2. na sv. Kateřinu; každý outerek trh na dobytek.
- Stráž** (Platz), 1. v pondělí po smrtelné neděli, 2. ve čtvrtek po Božím Těle, 3. na sv. Bartoloměje, 4. na sv. Lucii; trh na dobytek každý pondělek.
- Stráže** (Wartenberg), výroční a dobytčí trhy: 1. v druhé pond. po velikonoce, 2. po rozeslání sv. apoš., 3. před sv. Havlem, 4. po sv. Martinu; týhodní trh: 1. ve středu před velikonoce, 2. před vánocemi.
- Strážov** (Drosau), 1. ve čtvrtek po sv. Matěji, 2. po sv. Jiří, 3. po sv. Jakubu, 4. po sv. Martinu.
- Strmilov** (Tremles), 1. den po novém roce, 2. druhé pond. v postě, 3. čtvrté pond. po velikonoce, 4. v pond. po Božím Těle, 5. na sv. Jilji, 6. na sv. Havla, 7. den po sv. Ondřeji; trhy na dobytek každé pond. od 1. května až do 31. října. Trhy na obilí každé pondělí.
- Stříbro** (Mies), výroční a dobytčí trhy: 1. v pond. po sv. 3. Králích, 2. po velikonoce, 3. po sv. Vavřinci, 4. po sv. Havlu.
- Stropnice** (Strobnitz), na svatodušní outerý; každý outerek trh na dobytek.
- Strunkovce**, 1. v pond. po nejsvětější Trojici, 2. na sv. Vavřince, 3. na sv. Františka Ser.; týhodní trhy vždy v outerý.
- Sukdol**, v outerý před sv. Havlem, 2. v outerý před sv. Tomášem Apošt.
- Suniperk** (Sonnenberg), 1. dne 1. května, 2. na sv. Michala.
- Supí Hora** (Geiersberg), výroční a trhy na dobytek: 1. po svatém Duchu, 2. po svatém Markétě, 3. po sv. Matěji, 4. po obětování Panny Marie; trh týhodní na obilí každé pondělí.
- Sušice** (Schüttenhofen), 1. v pond. po 3. Králích, 2. v outerý svatodušní, 3. na sv. Rocha, 4. na sv. Františka Ser.; trhy na dobytek o květné neděli až do sv. Martina; každý pondělek a pátek po celý rok trhy na obilí.
- Světlá**, 1. v outerý po sv. 3. Králích, 2. na sv. Vojtěcha, 3. na sv. Bartoloměje, 4. na sv. Michala.
- Svíny** (Schveinitz), 1. den po sv. Trojici, 2. v neděli po nanebevzetí Panny Marie. Padne-li na ten den trh v Lišově, drží se o tři dni dříve, 3. na sv. Františka Serafinsk.
- Svojanov**, výroční a dobytčí trhy, kteréžto poslední drží se před polednem: 1. na masopustní outerek, 2. ve čtvrtek ve květnou neděli, 3. ve středu před nanebevstoupením Páně, 4. na sv. Maří Magdalenu, 5. ve čtvrtek před sv. Tomášem.
- Svrátka**, 1. v pond. po sv. Fab. a Šebe., 2. po velikonoce, 3. na sv. Prokopa, 4. ve středu po sv. Martinu.
- Šenbach**, 1. v pondělí po neděli Kantáte, 2. druhé pondělí po sv. Petru a Pavlu, 3. druhé pondělí po jménu P. Marie, 4. druhé pondělí po všech Svatých; trhy na dobytek každý první čtvrtek v měsíci.
- Šenbach**, 1. v pond. po první neděli velikonoční, 2. v outerý po sv. Janu Křt., 3. druhý pond. po jménu P. M., 4. druhé outerý po všech Svatých.
- Šenfeld**, 1. v pond. před sv. Bart., 2. v pond. po sv. Martinu bisk.
- Šenklův**, 1. druhé pondělí po sv. Janu Křt., 2. v pondělí před první adventní nedělí.
- Šenklův**, 1. v pondělí po 3. Králích, 2. druhé pondělí po velikonoce, 3. v pondělí před sv. M. Magdalenou.
- Širgiswalde**, 1. na velikonoční outerý, 2. v pondělí po sv. Markétě, 3. v pond. po sv. Františku Ser. Týhodní trh každý pátek.
- Škvorec**, výroční a dobytčí trhy: 1. v outerý před velikonoce, 2. před sv. Havl., 3. před vánocí.
- Šluknov** (Schlakenau), 1. v pond. po neděli Okuli, 2. po nanebevstoupení Páně, 3. po sv. Vavřinci, 4. po sv. Matouši; padne-li sv. Vavřinec neb Matouš v pond., drží se trh ten samý den; týhodní trhy každý čtvrtek, na zelený čtvrtek a ty čtvrtky v adventu přicházejí cizí kramáři a řemeslníci.
- Štěka** (Stecken), 1. v outerý po 1. neděli v postě, 2. v out. před sv. Jiljí, 3. na sv. Teklu.
- Štěpánov**, 1. na sv. Vojtěcha, 2. na sv. Bartoloměje, 3. v outerý před sv. Havlem; trhy na všeliký dobytek skrz celý půst každou středu.
- Štětí** (Wegstädtel), výroční trhy na dobytek: 1. druhý čtvrtek po Velikonoci, 2. ve

- čtvrtek před sv. Vavřincem, 3. před sv. Havlem, 4. po počtí P. Marie.
- Stoky** (Stecken), 1. na sv. Josefa, 2. na sv. Víta, 3. na sv. Vavřince, 4. na všechny Svaté.
- Švarcetal**, výroční a trhy na koně a dobytek: 1. v pond. po jmennu Ježíše, 2. po 8. květnu, případně-li svátek, tedy v outery, a padne-li 8. května v pondělí, o týden pozděj, 3. v pondělí po sv. Bartol., padne-li sv. Bart. na pondělí, tedy příští pondělí.
- Švihov**, 1. v pondělí po neděli Látare, 2. na sv. Víta, 3. v pondělí po sv. Václavu, 4. v pondělí po sv. Lucii, každou středu týhodní trh.
- Tábor**, 1. na sv. Řehoře, 2. na sv. Urbana, 3. na proměnění Krista P. 4. na sv. Havla, 5. na sv. Ondřeje; padne-li některý z těchto trhů na sobotu aneb jiný židovský svátek, drží se příští středu.
- Tachov aneb Dřevňov** (Tachau), 1. v pondělí po jmennu P. Ježíše, 2. na velký pátek, 3. v pondělí po Božím Těle; trhy týdň každou středu a pátek.
- Teplá** (Tepl), trhy na koně a jiný dobytek: 1. ve středu před Hromnicemi, 2. před Velkonocí, 3. po Jubilate, 4. po sv. Kilianu, 5. na sv. Jiljí, 6. ve středu před císařským posvícením, 7. ve středu před Vánoci; trh na obilí každou středu.
- Teplíce** (Teplitz), 1. v pond. po sv. 3. Král., 2. po sv. Janu Křt., 3. po sv. Jiljí, 4. po sv. Havlu; hlavní týhodní trhy v outery každého týhodně a týdní trhy každodenně. První hlavní týhodní trh v každém měsíci je spolu trh na dobytek.
- Teplíce** (Weckelsdorf), 1. v outery po jmennu P. Ježíše, 2. po nanebevstoupení Páně, 3. po nanebevzestí P. Marie, 4. po všech Svatých; týh. trhy každý outery na plátno, přízi a len.
- Terezín** (Theresienstadt), 1. v pond. po sv. 3. Králích, 2. první pond. po velikonoci, 3. ve čtvrtek po sv. Petru a Pavlu, 4. v pond. po sv. Václavu.
- Teyn Horšův** (Bischofsteinitz), 1. v outery před Hromnicemi, 2. před svatým Petrem a Pavlem, 3. po povýšení sv. Kříže; týhodní trh na obilí každou sobotu po celý rok.
- Teyn nad Vltavou**, (Moldanuteyn), 1. dne 8. května, 2. dne 25. července, 3. dne 21. září, 4. dne 25. listopadu, trhy pro poutníky dne 10. března a 15. června; týdní trhy na potravní věci každou středu skrz celý rok.
- Tejnice Hrochový** (Hrachovteinitz), 1. na den sv. Matěje, 2. ve čtvrtek čtvrtého týdnu po velikonoci, 3. na sv. Jana Křt., 4. den po sv. Michalu, 5. na sv. Tomáše; trhy na dobytek o druhém trhu ten samý den, o čtyřech ostatních den před tím.
- Teynice Labská** (Elbeteinitz), 1. v pond. po 3. Králích, 2. po květné neděli, 3. po sv. Janu Křteli, 4. po sv. Václavu.
- Teynice Panenská** (Jungferiteinitz), 1. v pond. před Hromnicemi, 2. po sv. Jiljí, 3. před narož. Panny Marie. Na sobotu připadlý trh drží se příští pondělí.
- Toužetín** (Theising), 1. na zelený čtvrtek, 2. dne 2. května, 3. druhé pondělí po sv. Duchu, 4. ve čtvrtek po narození P. Marie, 5. ve čtvrtek po sv. Martinu, 6. ve čtvrtek před Vánocemi; s druhým, třetím a čtvrtým trhem jsou trhy na dobytek spojeny; týhodní trh každý čtvrtek.
- Trmice** (Türnitz), 1. v outery po Velikonoci, 2. v pondělí po Rogate, 3. po svatém Michalu, 4. po počtí Panny Marie.
- Turnov**, 1. ve středu po středopostí, 2. před svatým Janem Křtitelem, 3. po sv. Jiljí, 4. po Božím Těle, 5. před proměněním Krista Pána, 6. před všemi Svatými.
- Třebechovice** (Hohenbruck), výroční a dobytčí trhy: 1. ve středu po obrácení sv. Pavla, padne-li ale středa na svátek, drží se trh v příští středu, 2. na proměnění Krista Pána, 3. na sv. Kateřinu, každý čtvrtek týhodní trh.
- Třebešice**, 1. v sobotu po středopostí, 2. v oktávu sv. Petra a Pavla, 3. na sv. Františka Ser.
- Třebenice**, výroční trhy na dobytek: 1. ten den po Hromnicích, 2. na sv. Jiljí, 3. na sv. Jakuba, 4. den po všech Svatých.
- Třeboň** (Wittingau), 1. na svatého Filipa a Jakuba, 2. na sv. Jiljí, 3. na sv. Tomáše.
- Třebova česká** (Böhml. Trubau), 1. na sv. Matěje, 2. v outery po vstoupení Páně, 3. na sv. Vavřince, 4. na sv. Matouše. Trh na obilí každý čtvrtek.
- Trutnov** (Trautenau), výroční a trhy na dobytek: 1. v pondělí po obrácení sv. Pavla, 3. po sv. Josefu, 3. ve čtvrtek před sv. Duchem, 4. v pond. po sv. Jakubu, 5. po sv. Michalu, 6. po sv. Alžbětě. Všecky trhy, s výminkou svatodušního trhu, drží se první pondělek, na který ta slavnost padá, jinak následující pondělek i s tím na sv. Josefa a sv. Alžbětu povoleným trhem na koně a hovězí dobytek; pakliby trh na koně o sv. Josefa a Chrudinským stojně padl, drží se v Trutnově ten pondělek před tím; mimo těch jest každé pondělí a čtvrtek týhodní trh na obilí, přízi a plátno.
- Tužkov**, výroční a trhy na dobytek: 1. druhý čtvrtek po Velkonoci, 2. první čtvrtek po Božím Těle, 3. první čtvrtek po sv. Františku Seraf., 4. v pondělí po počtí Panny Marie.

Týniště, výroční trhy na dobytek: 1. před nejsv. Trojicí, 2. na sv. Vavřince, 3. na sv. Tomáše, 4. velký týždní trh v pond. po květné neděli. Týždní trh každý pondělek.

Utvina (Uttwa), 1. v pondělí po sv. Vitu, 2. po sv. Michalu.

Valeč (Waltsch), výroční trhy a na dobytek: 1. v pondělí po sv. 3 Krátech, 2. se středu po sv. Michalu.

Vamberice, 1. pátý čtvrtek v postě, 2. na svatou Annu, 3. na svatou Barboru. Každé pondělí týždní trh na dobytek, vlnu a přízi.

Velešín, 1. na svatého Josefa, 2. v outery svatodušní, 3. v pond. po svatém Havlu.

Velhartice, 1. na zelený čtvrtek, 2. ve čtvrtek po nanebevstoupení Páně, 3. na sv. Marii Magdalenu, 4. den po dušičkách.

Velvary, 1. v pondělí po zjevení sv. Michala dne 8. května, 2. ve středu po svatém Petru a Pavlu, 3. ve středu po sv. Bartoloměji, 4. na sv. Šimona a Jedu, 5. na sv. Martina bisk.

Vervečice (Wernstadt), 1. na sv. Vojtěcha, 2. na sv. Vavřince, 3. na sv. Ondřeje, 4. v pondělí před sv. Havlem. Týždní trh každé outery.

Veselí nad Lužnicí, 1. ve středopostí, 2. ve středu po nanebevstoupení Páně, 3. na sv. Prokopa, 4. ve středu po sv. Františku Seraf., trhy na vlnu: 1. ve čtvrtek po sv. Filipu a Jakubu, 2. ve čtvrtek po sv. Jilji. Trh na dobytek od Velikonoc až do sv. Ducha každý čtvrtek.

Veselí nad Cidlinou (Hochwessely), 1. na sv. Matěje na všecko zboží a dobytek, 2. na sv. Vojtěcha na plátno a přízi, 3. na sv. Jana Křt. na všelijaké zboží a dobytek, 4. v outery po sv. Vavřinci na zboží a dobytek, 5. na sv. Michala, 6. na sv. Martina na přízi a plátno.

Vejprty, 1. v pond. po Božím Těle, 2. v pond. po narození P. Marie.

Vildštejn, 1. v pondělí po sv. Janu Křteli, 2. v pondělí po sv. Michalu. Od března až do října každé poslední pondělí v měsíci dob. trhy.

Vilimov, 1. první čtvrtek v postě, 2. po letnicích, 3. na sv. Vavřince, 4. ve čtvrtek po sv. Martinu.

Vilemice (Willomitz), 1. v pondělí po svatém Jilji, 2. před svatým Havlem.

Vimperk (Winterberg), 1. na svatého Prokopa, 2. na sv. Bartoloměje, 3. na sv. Martina.

Vlachovo Březí (Wöllischbirken), 1. na sv. Apolináře, 2. na sv. Ludmilu, 3. na sv. Mikuláše, po každé s osmidenním frejunkem.

Vlašim, 1. v pondělí před Velikonocí, 2.

v outery před nanebevstoupením Páně, 3. v pondělí před sv. Duchem, 4. v sobotu po sv. Jilji, 5. v mnsopustní půňdělí, 6. na dušičky, 7. v druhé pondělí před naroz. Krista Pána, Týždní trh každ. sobotu.

Vitavice dolní (Unter-Wulldau), 1. na obrácení sv. Pavla, 2. v neděli po sv. Janu Křt. Týždní trh každý outerek.

Vodňany, výroční a trhy na koně a hověz. dobytek: 1. třetí outery v postě, 2. v outery před svat. Janem Nepomuckým, 3. na den rozslání sv. Apoštolů, 4. ten den po narození Panny Marie, 5. na svatou Barboru. Každý outerek trh na obilí a potravní věci.

Volary (Willern), 1. ve čtvrtek před květnou nedělí, 2. na sv. Mikuláše.

Volně, 1. na den obrácení sv. Pavla, 2. v pond. po nanebevst. Páně, 3. v outery po nanebevz. Panny Marie, trvá 8 dní, 4. v pond. po všech Svátých 3 dní.

Vošice, 1. ve čtvrtek před květnou nedělí, 2. ve středu v křížovém týdnu, 3. ten den po navštivení Panny Marie, 4. na sv. Vavřince, 5. po naroz. P. Marie, 6. na sv. Františka Ser., 7. na sv. Petra z Alkantary (19. října), 8. před sv. Tomášem Apoštolem.

Vožice Mladá (Jungwoschitz), výroční trhy na dobytek a rozličné zboží: 1. v outery po sv. Petru a Pavlu, 2. po zvěstování Panny Marie, 3. po sv. Vojtěchu, 4. po nanebevstoupení Páně, 5. po Božím Těle, 6. po nanebevzetí Panny Marie, 7. po sv. Matouši, 8. po sv. Linhartu.

Vrana, 1. dne 21. března, 2. na sv. Jana Křtitele, 3. druhý den po sv. Matouši. Malé trhy: 1. ve čtvrtek po sv. Filipu a Jakubu, 2. den po sv. Bartoloměji, 3. ve čtvrtek před sv. Lukášem, 4. ve čtvrtek po sv. Barboře.

Vrautek (Rudig), trhy výroční a na dobytek: 1. ve středu před květnou nedělí, 2. ve čtvrtek po sv. Janu Křteli, 3. ve čtvrtek po sv. Bartoloměji, 4. ve čtvrtek před počátkem Panny Marie. Každý outerek trh na obilí.

Vráty (Freiheit), 1. v outery po přenesení sv. Václava, 2. po Božím Těle, 3. po narození Panny Marie, 4. první outerek v adventu.

Vrch sv. Šebestiana (Sebastiansberg), 1. v pondělí po sv. Trojici, 2. první pondělí po neděli po sv. Havlu.

Vrchlabí (Hohenelbe), 1. den po sv. Matěji, 2. na sv. Filipa a Jakubu, 3. den po Vavřinci, 4. na sv. Kateřinu. Týždní trhy vždy v outery v sobotu na rozličné obilí a vařivo.

Všeruby (Neumarkt), 1. ve čtvrtek po neděli Kantate, 2. ve čtvrtek po Božím Těle. Trh na obilí a dobytek každou středu.

Všeruby (Vscherau), 1. na sv. Blažeje, po 8 dní, 2. na sv. Markétu, 3. na sv. Filipa a Jakuba, 4. na sv. Michala, po 8 dní, 5. na sv. Mikuláše.

Vyšší Brod (Hohenfurth), 1. Svobodný trh na sv. Bartoloměje: trhy na chléb: 1. na sv. Matěje, 2. na sv. Josefa, 3. na zelený čtvrtek, 4. v pondělí po sv. Trojici, 5. na sv. M. Magdalenu, 6. na sv. Šimona a Judu, 7. na sv. Tomáše; týhodní trh každý pondělek s dobytčím trhem za letních měsíců.

Vysoké (Hochstadt), 1. v pondělí po Quasimodogeniti, 2. v pondělí po sv. Šimonu a Judě. Týhodní trh každou sobotu.

Záblatí, 1. na sv. Floriana, 2. na stětí sv. Jana, 3. na sv. Ondřeje.

Zacelář (Schatzler), 1. v outery po svatodušních svátcích, 2. na sv. Martina; trhy týhodní v outery a pátek.

Zahrádka, 1. ten čtvrtek po středopostí, 2. na sv. Víta, 3. ten pondělek před sv. Bartolomějem, 4. na sv. Havla, 5. na sv. Ondřeje; v outery každého týdnu trh na dobytek.

Záměstí (Friedberg), na sv. Annu; týh. trh na dobytek a na obilí každý outerek.

Zásmuky, 1. v pondělí po Hromnicích, 2. po sv. Filipu a Jakubu, 3. ve středu po sv. Prokopu, 4. v pondělí po nanebevzetí P. Marie, 5. ve středu po sv. Václavu, 6. ve středu po všech Svatých; trh týhodní každou středu.

Zbítov, 1. v outery velikonoční, 2. na sv. Bartoloměje, 3. na sv. Kateřinu.

Zbraslav (Königsaal), 1. dne 4. dubna, 2. v pondělí po sv. Janu Nepom., 3. po jménu Panny Marie, 4. po sv. arch. Ráfa.

Zbraslavice, 1. v outery před Hromnicemi, 2. po neděli Judika, po 8 dní, 3. po sv. Duchu, 4. po navštívení Panny Marie, 5. v pond. po sv. Vavřinci, 6. ve středu po sv. Václavu, 7. na sv. Kateřinu, trvá 8 dní, 8. na sv. Tomáše Apoštola.

Zdítavice, výroční trhy na rozličné kramářské zboží a spolu trhy na dobytek: 1. ve čtvrtek před Hromnicemi, 2. ve středopostí, 3. po nalezení sv. Kříže, 4. den před Božím Tělem, 5. ve čtvrtek po sv. Markétě, 6. po povýšení sv. Kříže, 7. den po sv. Barboře.

Zetvice (Zettving), 1. druhý pond. po Velikonoci, 2. v pondělí před sv. Martinem; trh na chléb každý outerek.

Zlonice, 1. první pond. v postě, 2. na sv. Vojtěcha, 3. na sv. Ondřeje, 4. na nanebevzetí Panny Marie. Druhý a třetí trvá 8 dní, trh každý pondělek.

Zruč, 1. na sv. Dorotu dne 6. února, 2. na proměnění Krista P.; trhy: v outery před zeleným čtvrtkem, v outery před Vánocemi.

Zvykov, výroční trhy v pond.: 1. po sv. Valentinu, 2. po Božím Těle, 3. po povýšení sv. Kříže, 4. po sv. Alžbětě; trhy týhodní na obilí, len, přízi a rozličné potraviny věci každou středu.

Zámborg (Senftenberg), 1. v outery po novém roce, 2. po letnicích, 3. po povýšení svatého Kříže; hlavní týhodní trhy na všecko zboží v pondělí před Velikonocí, před sv. Duchem a před Vánocemi každé pondělí a čtvrtek trhy na obilí.

Zandava (Sandau), 1. v pondělí po jménu P. Ježíše, 2. třetí v postě, 3. po sv. Antonínu, 4. před sv. Václavem; týhodní trh každé pondělí.

Zatec (Saaz), 1. v pond. před obrác. sv. Pavla, 2. ve čtvrtek po neděli Okuli, 3. v pond. před sv. Duchem, 4. v pond. před narozením P. Marie, 5. v pond. před sv. Kateřin.

Ždár (Saar), 1. v pond. po novém roce, 2. před středopostím, po nejsv. Trojici, 3. před sv. Bartolomějem, 4. před sv. Martinem.

Žebrák, 1. ve čtvrtek po jménu P. Ježíše, 2. na svatodušní outery, 3. na sv. Šimona a Judu.

Železnice (Eisenstadt), 1. ve středu po jménu Pána J., 2. v pondělí po sv. Janu Nep., 3. ve středu po narození P. Marie; trh na obilí každou středu.

Železná ruda (Eisenstein), trhy na obilí a dobytek: 1. ve velikonoční outery, 2. na sv. Vendelína, dne 20. října. Měl-li by poslední trhy na sobotu neb neděli padnouti, odbývá se v pondělí na to.

Žihle (Scheles), 1. v out. po sv. Jiří, 2. v outery po sv. Václavu.

Žirovnice, výroční a dobytčí trhy: 1. v pondělí po svatých 3 Králích, 2. po svat. Filipu a Jakubu, 3. po svatém Jiljí; trhy na dobytek každých čtrnáct dní od druhého outerka po sv. Matěji až do sv. Havla.

Žirec (Schurz), 1. v outery před sv. Filipem a Jakubem, 2. v outery po sv. Bartoloměji.

Žiželce, 1. ve středu před sv. Jiřím, 2. v pond. po všech Svatých, po každé 8 dní; 3. na sv. Víta, 4. v pond. po narození P. Marie, každou středu trh na obilí.

Žleby, 1. den po sv. 3. Králích, 2. den po navštívení P. Marie, 3. den po všech Svatých; týhodní trh den před všemi Svatými.

Žlutice (Luditz), 1. v outery Velikonoční, 2. v outery svatodušní, 3. v pond. před sv. Bart., 4. na sv. Šimona a Judu.

Žumberk, výroční a dobytčí trhy ve čtvrtky: 1. před Hrom., 2. před sv. Vítem, 3. před naneb. Panny M., 4. před všemi Svatými.

Výroční trhov^é na Slovensku.

- Arad**, na neděli Judika, 11. července, 19. srpna, 4. listopadu, 2 dni před tím velký trh na dobytek.
- Asod**, v pest. stol., na vstoupení Páně, 20. srpna, 11. listopadu a dva dni před tím trh na dobytek.
- Baja**, v bač. stol., 24. dub., 22. července, 21. září a 6. pros. a den před tím trh na dobytek.
- Bajmoe**, v nitran. stol., 6. ledna, 24. dub., na sv. Ducha, 24. srpna, 29. září a 11. listopadu.
- Bánovce**, v trenč. stol., první neděli po 3 Králích, na neděli Sexagesima, 24. dubna, na neděli sv. Trojice, na sv. Jana Křt., na nanebevzetí P. Marie, 29. srpna, na Šimona a Judu, na sv. Lucii.
- Bardějov**, v šariš. stol., 22. února, na ned. Sexages., 24. června, 1. září, 21. pros. a 5 dní před tím trh na dobytek.
- Bátovce**, v hont. stol., na ned. Sexagesima, na neděli květnou, na neděli Rogáte, na svatého Vavřince, 11. listopadu.
- Beckov**, v trenč. stol., na sv. Řehoře, na den nalezení sv. Kříže, 26. srpna, 25. listopadu.
- Béla**, v Spiši, 22. ledna, na neděli Rogáte, 15. července, 21. září, na sv. Tomáše, v pond. před advent. a 2 dni před tím trh na dobytek.
- Béluš**, v trenč. stol., 24. února, 1. května, 24. června, na proměnění Krista Pána, 3. září, na Šimona a Judu.
- Bíče**, v trenč. stol., v pondělí po obrácení sv. Pavla, po sv. Filipu a Jakubu, Svatoúnní, po povýšení sv. Kříže, po všech Svatých.
- Bobrovec veliký**, v lipt. stol., na ned. Invok., 16. května, 1. září, 19. listop.
- Bodhánovce**, v šariš. stol., 17. ledna, 5. února, 25. dubna, 25. července, 29. srpna, 21. října, 23. listopadu.
- Brezno**, na neděli Látare, tu středu před svat. Duchem, 16. srpna, 30. listopadu. Výkladní i na dobytek spolu se držívaj.
- Březová**, v nitr. stol., v pondělí po třech Králích, v pond. před popelcem, na zelený čtvrtek, v pondělí před sv. Duchem, v pondělí před sv. Janem Křt., v pondělí po sv. Štěpánu Králi, po sv. Matouši, po Emer. Výkladní i na dobytek spolu se držívaj.
- Budin**, 1. března, 27. června, 14. září, 30. listopadu.
- Bystřice báňská**, 25. ledna, 7. května, 30. listopadu.
- Bystřice považská**, 6. ledna, v pondělí po květné neděli, na svatou Trojici, 10. srpna, na sv. Matouše v září.
- Cachtice**, 24. února, na neděli Rogate, na sv. Ladislava, na stětí svat. Jana, na sv. Vojtěcha, na svatého Tomáše.
- Čhtelnice**, na sv. Fabiána a Šebestiána, na sv. Josefa, na neděli Miserik., na sv. Jana Křtitele, na sv. Bartoloměje, na sv. Havla.
- Čtvrtek**, ve Spiši, na sv. Ducha, 28. října.
- Darmoty**, 6. ledna, 2. února, na neděli Látare, 1. května, 24. června, 20. srpna, 29. září, 1. listopadu.
- Debrecin**, 17. ledna na sv. Antonína poust., 24. dubna, 15. srpna, na sv. Diviše, a dva dni před tím trh na dobytek.
- Děva**, v zvol. stol., 25. dubna, 24. června, 24. září, 24. listopadu a vždy den před tím trh na dobytek.
- Dobroniva**, na svat. Pavla poust., na sv. Ducha, v pondělí po sv. Trojici, na sv. Matouše, na sv. Barboru, vždy den před tím trh na dobytek.
- Dobšina**, 2. února, 12. května, 1. srpna, 8. prosince.
- Dubnice**, 24. února, na neděli Quasimod., na sv. Jakuba, na sv. Michala.
- Filckovo**, 6. února, 25. května, 24. srpna a 19. listopadu.
- Frajštak (Galgocz)**, 25. ledna, na neděli Látare, 1. května, na svat. Ducha, 29. června, 10. srpna, 22. září, 1. listopadu.
- Gajary viz Jagary.**
- Galanta**, na sv. Ducha, 20. srpna.
- Gemer (Sajó-Gömör)**, 14. února, v outery před Velikonocí, 3. července, 17. prosince a vždy předešlý den na dobytek.
- Hanúšovce**, šariš. stol., 6. ledna, 14. dubna, na seslání Ducha Sv., 27. září, 1. listopadu.
- Holíč**, na obrácení sv. Pavla, v out. po Quasimod., v out. po Miserik., na rozeslání sv. Apoštolů, v outery po 20. srpnu, 16. října, 11. listopadu.
- Hrabušice (Káposztafalva)**, 25. ledna, 1. května, 4. října.
- Humene**, 6. února, 25. března, na neděli Rogate, 29. červ., 14. září, 1. listopadu, v pondělí před narozen. Krista Pána.
- Hyby**, v pondělí po obrácení sv. Pavla, na zvěstov. P. Marie, na den Božího Těla, v pondělí po sv. Egidu, 1. listopadu.
- Ilava**, na sv. Dorotu, na zvěstování Panny Marie, na vstoupení P., na Boží Tělo, na svat. Marii Magdalenu, 1. listopadu.
- Jagary**, Gajary, v prešp. stol., na neděli Látare, na Boží Tělo, na počestí Panny Marie, na povýšení svat. Kříže, v pondělí po sv. Žofii, 1. listopadu.
- Jelšava**, na sv. Apollon., 27. dubna, na sv. Jana Křt., na sv. Egid., na sv. Alzb.
- Kapušany (Kapi)**, v šariš. stol., 12. března.
- Keckemét**, 12. března, 10. května, 10. srpna, 26. září, 25. listopadu a dva dni před tím velké trhy na dobytek.
- Kerestur**, při Bodrogu, 20. února, 21. března, na sv. Marketa, na prom. Krista

- Pána**, na sv. Bartoloměje, na povýšení sv. Kříže, 25. listopadu.
- Kežmark**, na neděli Invokavit, první neděle po sv. Trojici, 3. května, 14. září, 13. pros.
- Kláster**, v Turci, 9. ledna, v pondělí po sv. Duchu, v neděli po sv. Michalu, na sv. Mikuláše.
- Komárno**, při Dunaji, 1. května, 29. června, 4. října, 30. listopadu.
- Komjatice**, neb Komjaty, 15. červ., 26. srpna, 19. listopadu, třetí neděle adventní.
- Košice**, na sv. Fabiána a Šebastiána, 1. května, na den Božího Těla, 15. srpna, na sv. Kateř.
- Kostolany**, nitr. stol., na neděle květnou, na vstoupení Páně, na sv. Vavřince, na sv. Matěje.
- Kremnice**, 5. května, 2. srpna, ve čtvrtek po s. Mich.
- Krupina** (Karpfen), na sv. Dorotu, na květnou neděle, na neděle Exaudi, na sv. Petra a Pavla, na sv. Bartoloměje, na Šimona a Judu, tu neděle před Vánocí a vždy 3 dni před tím trh na dobytek.
- Kubín dolní**, v Oravě, na neděle Sexagesima, na neděle Palm., na sv. Jana Křtitele, na narození Panny Marie, na svat. Alžbětu, vždy násled. pondělí a každý úterek od sv. Kateřiny až do květné neděle trh na dobytek.
- Kysek** neb Gyns, na neděle Invokavit, na neděle Látare, první neděle po sv. Trojici, 1. září, 21. října.
- Leopoldát**, na neděle Okuli, na neděle Exaudi, na neděle před sv. Duchem, 13. července a 21. září.
- Leváry vel.** (Grossschützen), v prešp. stol., v pond. po 3 Králích, na sv. Řehoře, v pond. po neděle Rogate, před sv. Jakub., před sv. Matouš., po sv. Vavř., po sv. Martinu.
- Levice**, na 3 Krále, v pond. po Judika, na den Božího Těla, 25. července, 29. září.
- Levoče**, 1. ledna, na neděle Judika, 2. července, 16. října.
- Lubětová**, 2. února, 1. května, 22. července, 29. září.
- Libova** (Lublau), v Spiši, na neděle Sex., na neděle Palm., na neděle Exaudi, 2. července, na nebevzetí Panny Marie, na neděle po sv. Havlu, na sv. Mikuláše.
- Ličenec**, na sv. Valentína, na sv. Stanislava, 2. července, na povýšení sv. Kříže, na sv. Juditu.
- Makov**, na neděle Judika, 24. června, 19. srpna a 19. listopadu.
- Malé Topolčany**, 6. ledna, 22. března, 1. květ., 24. června, 24. srp. a 25. listop.
- Malý Varadin**, 17. března, na zelený čtvrtek, 15. června, 1. září, 5. listopadu, 25. prosince.
- Matějovce**, v Spiši, 6. února, 8. června, 6. srpna, 19. listop.
- Michalovce**, v zempl. stol., 2. února, na neděle Palm., 8. května, 13. června, 15. srpna, 15. října, 21. prosince.
- Mijava**, v nitr. stol., ve středu po obrácení sv. Pavla, po sv. Josefu, po sv. Duchu, po sv. Jakubu, po narození P. Marie, po Šim. a Judě, po sv. Mikuláši a vždy v předešlý úterý trh na dobytek.
- Miskovec**, 16. února, na vstoupení Páně, na sv. Samuele, 18. října, 16. prosince.
- Močonak**, 28. ledna, 29. března, na sv. Ladislava, na sv. Bartoloměje, na svat. Vršilu, na sv. Klimenta a 3 dni před tím trh na dobytek.
- Modrá**, 2. února, na neděle Miserik., 24. června, na neděle po sv. Bartoloměji, na sv. Matouše, 11. listopadu.
- Moravce**, v tákov. stol., v úterý před očišťováním Panny Marie, před květnou nedělí, před sv. Jiřím, před sv. Petrem a Pavlem, před sv. Jakubem, před sv. Michalem, před všemi Svatými, před sv. Tom.
- Moravce velk.**, 2. července.
- Mošon** (Wieselburg), 13. července, 5. října, na neděle po sv. Františku.
- Mošovce**, v Turci, na sv. Fabiána a Šebastiána, na sv. Stanislava, na sv. Trojici, na prom. Krista Pána, na sv. Matouše, 1. listopadu, vždy v pondělí trh na dobytek, ve středu výkladní jarmarky. Před celý pak půst v out. a ve středu trh na obil.
- Náměsto**, v Orav., v pond. po první neděle po 3 Králích, na sv. Řehoře, na sv. Lucii.
- Německá Lipce**, 25. ledna, 24. dubna, 24. června, 21. září, 21. prosince.
- Németi**, v hont. stol., na jmeno P. Ježíše, na neděle Látare, 23. dubna, na sv. Trojici, 6. srpna, 1. listopadu.
- Néredház**, 10. ledna, 26. května, 8. září, 13. prosince.
- Nitra**, 10. ledna, na neděle Okuli, na den Božího Těla, 2. července, 28. října, 21. prosince.
- Nová Bělá**, v Spiši, 2. února, v pondělí svatodušní, 19. listopadu.
- Nová Ves**, v Spiši, 26. února, na nebevzetí Panny Marie, 11. listopadu.
- Nové Město nad Kysucí**, v pond. před sv. Dorotou, ve středu po popeleční středě, v pondělí po sv. Jiří, před sv. Jakubem, před Kalist., 14. října.
- Nové Město na Váhu**, v pondělí po Septuagesima, po Reminiscere, po Velikonoci, na svatodušní pondělí, po sv. Trojici, po sv. Prokopu, po narození P. Marie, po sv. Michalu, po všech Svatých, před Vánocí.
- Nové Zámky**, 14. února, na květnou neděle, první neděle po sv. Trojici, na sv. Klimenta, na sv. Lucii.
- Osljany**, na květnou neděle, v neděle po sv. Filipu a Jakubu, po sv. Štěpánu, po sv. Mikuláši.
- Ostříhom**, 2. února, 12. března, 25. květ., 22. července.
- Ožďany**, gem. stol., 14. února, 7. května, 13. července, 10. srpna 30. listop.
- Papa**, 2. února, 25. března, na sv. Trojici, 2. července, 15. srpna, 8. září, 8. pros.

Parkan, 23. dubna, 24. srpna, 28. října, 15. prosince.

Pešť, na sv. Josefa, na sv. Medarda, na den stětí sv. Jana, na sv. Leopolda.

Pezyněk, 6. února, v outerý velkonoční, v outerý svatodušní, 22. července, na sv. Augusta, na sv. Frant., 5. listop.

Plešivec, v gem. stol., 22. února, 10. dub., 17. září.

Plešovce, v zvol. stol., 12. března, 12. července, 1. října, 29. prosince a vždy před tím trh na dobytek.

Podhradí, v Gemeru, 25. ledna, 10. srpna, 30. listopadu.

Podolinec, v Spíši, na obrác. sv. Pavla, na neděli Jubilate, v pondělí po sv. Trojici, v pond. před navštívením Panny Marie, v pond. před Šim. a Judou.

Poprad, v Spíši, v pátek po neděli Judika, 15. října a 6. prosince.

Potok, 8. března, na neděli Exaudi, 29. června, 10. srpna, 8. prosin.

Pouchov, v pond. po novém roce, po Velikonoci, po neděli Exaudi, po sv. Marku, po povýšení sv. Kříže, po všech Svatých a vždy ve čtvrtek před tím výkladní a trh na dobytek.

Právo německé, na neděli Reminiscere, na sv. Jakuba, na neděli po stětí sv. Jana, na sv. Emer., na sv. Tomáše a týden před tím trh na dobytek.

Právo slovenské, na neděli po sv. Rehoři, na neděli Rogate, 24. července, na neděli po sv. Havlu, vždy čtvrtý den před tím hodné trhy na dobytek.

Předmír, na neděli Quasimodog., v pond. po sv. Janu Křt., čtvrtou neděli adventní.

Prešov, 27. ledna, na sv. Trojici, 10. srpna 14. září 30. listop.

Prešporek, na sv. Fabiána a Šebest., na neděli Látare, na vstoupení Páně, 2. července, 10. srpna, na sv. Michala, na sv. Lucii a den před tím trh na dob.

Prívlde, v nitr. stol., 20. ledna, 19. března, 3. května, 10. srpna, na den povýšení sv. Kříže, na sv. Lukáše.

Pruské, 12. března, 24. dubna, 24. června, 11. srpna, 19. listop.

Puchov viz Pouchov.

Pukanec, v neděli Septuag., na neděli devítní, na sv. Jiří, na navštívení P. Marie, na sv. Egidia, na sv. Mikuláše.

Ráb, ve středu po květné neděli, ve středu před Božím Tělem, 22. července, 8. září 19. listop.

Radošovce, nitr. stol., 6. ledna, 3. května, na neděli Exaudi, 26. června, 2. července, 14. září.

Radvan, na sv. Stanislava, třetí neděli po sv. Trojici, na naroz. Panny Marie, 30. listop.

Rajec, v pond. po sv. Mat., po sv. Jiří, po sv. Zofii, po stětí sv. Jana, po sv. Voršile, po sv. Mikuláši.

Ratkova, na obrác. sv. Pavla, na nalezení sv. Kříže, na sv. Štěpána krále, na sv. Lucii,

Revúce Veliká, v gem. stol., na sv. Josefa, 13. června, na sv. Matouše, 16. prosince, a vždy den před tím trh na dobyt.

Rimavská Sobota, 6. ledna, na květnou neděli, 15. května, na sv. Markétu, na stětí sv. Jana, na sv. Voršilu.

Rožemberk, Liptov., 7. ledna, 19. března, na vstoup. Páně, 29. září, 1. prosince, nad to ještě od 3 Králů až do Velikonoci, každý čtvrtek trhy na dobytek.

Sabinov, 24. února, 24. dubna, 24. června, na pov. sv. Kříže, 7. pros.

Sarvaš, v Bákešské stol., na sv. Matěje, zvlášť na dobytek, na sv. Jana Křt., na sv. Lukáše, na sv. Tomáše.

Sebechleby, (Klíb), v hont. stol., na obrácení sv. Pavla, na sv. Filipa a Jak., na sv. Jana Křt., na sv. Magd., na povýšení sv. Kříže, na sv. Kateřinu.

Segedin, na sv. Jiří, 31. července, 10. října, 30. září, vždycky se počíná v pond.

Senc (Wartberg), v prešp. stol., 6. ledna, na neděli květnou, na sv. Urbana, 13. září, 18. října, den před tím trh na dobytek.

Senice, v pondělí po neděli Okuli, na neděli Miseric., na neděli po Božím Těle, v pond. před rozeslání sv. Apoštolů, na sv. Augustina, druhý pondělek po sv. Michalu, na sv. Alžbětu, na sv. Tom.

Serdahely (Středistě), v Situ aneb Čalokezy, na den sv. Prysky, na sv. Ladisl., 2. července, 11. listop.

Sereď, v nitr. stol., 2. února, 15. května, 24. června, 15. října.

Sjelnice, v lipč. stol., 3. února, na neděli Okuli, 1. května, 25. července, 2. listop. a od 1. ledna až do Velikonoci trh na dobytek.

Skalice, druhý den po Hromnicích, v outerý po neděli Reminiscere, v outerý po neděli Rogate, 2. července, na sv. Jakuba, na narození P. Marie, 1. listopadu, 13. prosince, a den před tím trh na dobytek.

Slovenská Lipce, 6. ledna, na neděli Septuagesim., na sv. Duchu, na sv. Jakuba, 4. října.

Sobota Spišská, 6. ledna, 24. dubna, na sv. Bartoloměje, 1. listop.

Sobotiště, v nitr. stol., na sv. Matěje, v pondělí velkonoční, na nanebevzetí P. Marie, na sv. Matouše, na sv. Lukáše, na počestí P. Marie.

Sahy, při Joli, 24. února, 24. března, 19. května, 4. srpna, 22. září, 3. listop. s trhy na dobytek.

Šahy, v žel. stol., 15. května, 15. srpna, 21. září, 5. listopadu.

Šandorf, v pondělí po neděli Palm., v outerý svatodušní, na sv. Bartol., na sv. Luk.

Šaryš, na neděli Látare, na rozeslání sv. Apoš., 15. srp., 11. listop., vždy ve středu.

Šarluchy, ve středu po jmenu P. Jozíše, na ned. Reminiscere, ve středu před Velikonocí, ve středu před sv. Duchem, 21. září, ve středu před Vánocí a 3 dní před tím trh na dobytek.

- Šaštín**, na obrácení sv. Pavla, na sv. Josefa, na sv. Stanislava, na prom. Krista Pána, na povýšení sv. Kříže, na sv. Havla, na sv. Ondřeje, vždy v následující středu a toho dne trh na dobytek.
- Šoproň**, v outerý po neděli Invok., 1. května, 7. srpna, 19. listop.
- Šťávnice**, každé suché dni, a vždy v pondělí před tím trh na dobytek.
- Stará Turá**, v outerý po 3 Králích, po neděli Judika, po vstoupení Páně, po sv. Janu Křt., po nanebevzetí P. Marie, po sv. Michalu, po sv. Kateřině, a vždy den před tím trh na dobytek i každou sobotu znamenitý trh na obilí.
- Stará ves**, v Spiši, na neděli Palm., 29. června, 4. října, 8. prosince.
- Staré**, v zeml. stol., 22. ledna, 24. června, 26. července, 28. září, 30. listop.
- Staré Hradky** (Uherské), 6. ledna, 5. května, 2. srpna, 21. září, 28. října, a vždy den před tím trh na dobytek.
- Středa**, při Váhu, 2. února, 15. května, 24. června, 15. srpna.
- Stupava**, v prešp. stol., na zelený čtvrtek, 1. května, 25. července, 20. srpna, 6. listop., 21. prosince.
- Sučany**, na 3 Krále, 24. dubna, na sv. Žofii, 25. července, 8. září, dva týdny po sv. Michalu.
- Šarany**, v nitr. stol., 25. ledna, 1. května, 10. srpna, 2. listop., s trhy na dobytek.
- Sv. Kříž**, při Hroně, ten týden po Hromnicích, po sv. Jiří, po sv. Janu Křteli, po nanebevzetí P. Marie, po sv. Michalu a po obětování Panny Marie; vždy v pondělí trh na dobytek a v outerý trh výklad.
- Sv. Martin**, v Turci, 24. února, na zelený čtvrtek; v pondělí před sv. Duchem, na sv. Vavřince, na sv. Bartoloměje, na sv. Martina. Nad to na vlnu 25. a 26. května a 25. i 26. září.
- Sv. Mikuláš**, v Liptově, na neděli Reminiscere, na ned. Exaudi, 24. srpna, na sv. Mikuláše.
- Tékov** (Bars), na neděli Invokavit, na vstoupení P., 8. září, 11. listopadu.
- Temešvár**, na neděli Reminiscere, na sv. Ducha, na neděli před sv. Michalem, 6. prosince podle starého kalendáře.
- Teplíce**, v trenč. stol., 19. března, 29. června, 2. září, 7. prosince a den před tím trh na dobytek.
- Terezyopel** (Subotica), v Banátě, na vstoupení P. podle starého kalendáře. 6. pros. s velkými trhy na dobytek.
- Tisovec**, 17. ledna, 19. května, na sv. Vavřince, na sv. Emer.
- Tokay**, 25. března, 24. června, 26. července, 22. září, 26. října, 21. pros.
- Trenčín**, 2. února, v pondělí po neděli Judika, na sv. Ducha, 2. července, na sv. Petra v okovech, na povýšení sv. Kříže, na svat. Lukáše, na sv. Ondřeje a přes celý půst v pondělí trh na dobytek.
- Trnava**, 11. a 16. ledna, 22. a 27. února, 19. a 21. dubna, 14. a 19. červn., 26. a 31. července, 30. srpna a 4. září, 18. a 23. října, 6. a 11. pros.
- Trnovec**, v Lip., na sv. Matěje, na sv. Ducha, na sv. Vavřince, Havla a Lucii.
- Trsteuna**, v Oravě, v pondělí po sv. Dorotě, v out. svatodušní, na sv. Jiří, 16. července, na den po nanebevzetí P. Marie, v pondělí po sv. Martinu.
- Turany**, v Turci, 5. ledna, na sv. Duchu, na sv. Emericha.
- Tvrdošín**, v Oravě, v pondělí po obrácení sv. Pavla, 1. května, na povýšení sv. Kříže, v pondělí po všech Svatých.
- Ungvár**, (Uhvár), 25. ledna, na ned. Palm., 7. května, 25. července, 29. září.
- Vacov**, ve středu před květ. ned., 2. červ., 16. října, ten týden před Vánoci, s velk. trhy na dob.
- Varyn**, v trenč. stol., v pondělí po sv. Fab. a Šeb., po Látare, po sv. Trojici, po sv. Markétě, po narození P. Marie, po první ned. adventní a vždy před tím ve středu trh na dob.
- Veľká**, v Spiši, 28. ledna, v out. po květ. neděli, 6. června, 1. října.
- Velké Topolčany**, na sv. Antonína, na sv. Řehoře, 6. května, v pondělí po sv. Trojici, na sv. Magdalenu, na sv. Bartol., na sv. Matouše, na sv. Leopolda.
- Veľký Varadín**, 6. ledna, na Boží Tělo, 2. července, 1. září, 4. října.
- Vesprym**, 6. ledna, na sv. Řehoře, na sv. Floriana, 10. srpna, na narození P. Marie, 6. prosince.
- Vrablany**, na ned. Sexag., Miserik., 1. srpna, 25. listopadu, 21. prosince.
- Vrbové**, v nitr. stol., ten den po novém roce a před ním trh na dob., v pondělí po Sexag., na neděli Palm., po Kantáte; předešlé pátky trh na dob., též 16. června, 22. července, 14. září, 11. listop. a vždy před tím trh na dobytek.
- Vrbovce**, v nitr. stol., v pondělí před těmito dny, totiž před obrác. sv. Pavla, před Judika, před Kantáte, před sv. Janem Křt., před narozením P. Marie, a v pondělí po všech Svatých.
- Zemplin**, 6. února.
- Zemplin**, 4. ledna, na sv. Matěje, 30. listopadu.
- Zvolen**, 12. ledna na dobytek, na sv. Matěje, na zelený čtvrtek, na Boží Tělo, 14. září, na sv. Alžbětu jen na dobytek, na sv. Tomáše.
- Žabokreky**, v nitr. stol., na zelený čtvrtek, ve středu před vstoupením Páně, v outerý před Boží Tělem, na povýšení sv. Kříže, v pondělí po sv. Žofii.
- Žernovce**, v pondělí po sv. Fabianu a Šebestianu, po sv. Trojici, po sv. Jakubu.
- Žilina**, v pondělí po sv. Dorotě, 10. dubna, na svat. Filipu a Jakubu, na Boží Tělo, na svatého Štěpána krále, na povýšení svatého Kříže, na svat. Havla, na svat. Lucii.

 Omylem v počtech východ a západ **měsíce** v prvním archu chybně se vytiskl, a tudíž následuje

Oprava.

Den měsíce	východ		západ		východ		západ		východ		západ		východ		západ		východ		západ	
	h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.	h.	m.
	Veren				Únor				Březen				Duben				Květen			
1	0	45			3	16			3	25			4	23			3	28		
2	1	55			4	31			4	28			4	47	večer		3	45	4	39
3	3	7			5	41			5	18			5	7	4	16		6	8	
4	4	23			6	39			5	55					5	44		7	36	
5	5	40			7	25	večer		6	23	večer				7	12		9	2	
6	6	55			8	0	4	58	6	45	5	21			8	40		10	23	
7	8	2	večer				6	30			6	50			10	8		11	33	
8	8	56	4	36			7	58			8	19			11	32				
9			6	3			9	23			9	46								
10			7	32			10	47			11	12			0	46		1	6	
11			8	58											1	16		1	33	
12			10	21			0	10			0	35			2	32		1	54	
13			11	42			1	32			1	51			3	5		2	10	
14							2	51			2	58			3	30		2	25	
15			1	2			4	3			3	52			3	49	večer	2	38	
16			2	23			5	4			4	32	večer		4	4	4	4	2	50
17			3	43			5	54			5	1	4	2	4	17	5	13		
18			4	59			6	30			5	23	5	9			6	25		
19			6	8	večer		6	56	večer		5	41	6	17			7	40		
20			7	7	4	58	7	16	5	5	5	56	7	27			8	54		
21	večer		7	52	6	7			6	11			8	39			10	4		
22	4	50	8	25	7	15			7	18			9	52			11	4		
23	6	1			8	22			8	27			11	5			11	52		
24	7	11			9	29			9	38										
25	8	19			10	37			10	50			0	13			0	28		
26	9	25			11	47							1	10			0	55		
27	10	32							0	2			1	53			1	16		
28	11	39			1	0			1	14			2	25			1	34		
29					2	14			2	19			2	50			1	51		
30	0	48							3	12			3	11			2	7	večer	
31	2	1							3	52							2	24	5	8

Měsíce

[illegible]

O B S A H.

V prvním archu od strany 1. až do 16. obsažen jest úvodní článek o slunci, obyčejný červený kalendář, východ a západ slunce, čtvrté měsíce a povětrnost, jakož i přehled kalendáře židovského.

Čtení kalendářské. I. Pohyblivé svátky roku 1856. — II. Ozvláštní pohyblivé svátky a slavnosti církevní na Moravě. — III. Dnové postní. (Strana 17.) — IV. Čtvero suchých dní. — V. Letopisné známky. — VI. Posvátný čas velikonoční. — VII. Noremní dnové. — VIII. Svatí Patronové zemští. (Str. 18.) — IX. Čtvero částek ročních. — X. Zalmění na slunci a na měsíci. (Str. 19.) — XI. Letopočet nové doby. — XII. Znamení kalendářská. (Str. 20.) — XIII. Tabulka úrokův. — XIV. Sazba kolková. (Str. 21.) — XV. Sazba poštovní. — XVI. Cizozemské pentze (Str. 22.) — XVII. Nejvyšší císařský rod. (Str. 23.) — XVIII. Zemští mocnářové. (Str. 24.) — XIX. Biskupové na Moravě a v Čechách. (Str. 25.) — XX. Statistický přehled farních okresů a duchovenstva v arcibiskupství Olomuckém, (Str. 26.) v biskupství Brněnském. (Str. 29.) —

Čtení úvodní. Popsání života poutivého pána, pana Kalendáře, od Fr. P. na straně 31—36.

Čtení děje- a zeměpisné. Josef Herman Agapit Galaš. Str. 36—40. — Klášter Kounický, od Dra. J. Bílého. Str. 40—54. — Kapla svatojakobská v Ivančicích, od Tom. Procházky. Str. 54—58. — Návštěva krále Pruského ve Vídni (s obrázkem) Str. 59. — Elišběta, císařovna Rakouská; (s obrazem) Str. 60. — Dva Papežové, od Ignácia Vurma. Str. 61. — Mikuláš I., řec všech Rusův, (s obrázkem) Str. 63—71. — Alexander II., car Ruský. Str. 71—73. Velkosultan (cisar) Turecký, (s obrazem) Str. 73. — Pohled na Cetihrad, (s obrazem) Str. 76. — Svatá místa Str. 77. — Jerusalemský (s obrazem). Str. 80—84. — Klášter na Svatobernhardské hoře (s dvěma obrázky) od Karla Orla. Str. 84 — 87. — Hotentoti a Damarové v jižní Africe. Str. 87 — 91. — Ostrov Martinique, od Tom. Šimbery. Str. 91 — 93.

Čtení z přírody. Krátký návod ku zdárnému pěstování včel, od Tom. Šimbery. Str. 93 — 100. — Lov na tygry, od Tom. Šimbery. Str. 100. — Nosorožec, (s 3 obrazy). Str. 102 — Pudlák. — Společenský tkalčík, (s 4 obrázky). Str. 104. — Lásky mateřská, od K. Orla. Str. 106. — Agami, od K. Orla. Str. 108. — O hedbávnictví. Život tělesný. O živlech, od Henzla. Str. 109 — 113. —

O prosodil. od Fr. Sušila. Str. 114 — 126.

Čtení zábavné a poučné. Vrah ze žárlivosti, od Fr. Vebera. Str. 126—135. — Štědrý večer, od Jana Soukopa. Str. 135 — 137. — Působení milosti Boží. Str. 137 — Pomní, aby's den sváteční světil, od Bed. Vebera. Str. 138. — Zderadův pomník u Brna, od K. Orla. Str. 140. — Nemí všecko strašidlem, co se jím býti zdá, od Frant. Archlebovského. Str. 142. — Strýček Pravdomil od F. Dědky. Str. 145—150.

Básně. I. Smrt sv. Cyrilla v Římě. — II. Sv. Ludmila. — III. Návštěva, od J. Soukopa.

Čtení rozmanité. Iluboké orání. Kukuřice, výborná píce. Nejlepší pluh. Co jest lépe držeti, koně či voly — aneb krávy? Od Henzla Str. 152—156. — Řepkový olej. Stroj na šití. Str. 156. — Ceny obilí v Brně od roku 1836—1854. Poukázky hospodářské. Kdo tráví? Nejlepší způsob poznání, jestli semeno klíčiti bude, od Henzla. Str. 157 — 158. — Každá hospodyně si může sama cukr dělati. Str. 159. — Turkeyňový škrob. Nový způsob brambory strojiti. Str. 160. — Nedo zralé brambory. Nejlepší topivo a světlo. Plané kašany. Vysokokmené šípové ráže, od F. Kučery. Str. 161. — Nahnilé brambory. Hrách aby nezmuškovatěl. Str. 162. — Zdráva's Maria. Str. 163. — Potrestaná potupa P. Marie. Rád čestné legie. Str. 164. — Oblažená rodina otrokův. Str. 165. — Souboj. Klekání. Voda Jordanská. Str. 166. — Vzácná věrnost nevěsty. Zaplat P. B. Papež Pius VII. a krejčí. Str. 167. — Poměrové zdravotní v Londýně. Opat Paramell. Str. 168. — Příčina červenosti na moři červeném. Potřebné máslo pro Londýn. Překvapení. Kořalka a chudoba. Str. 169. — Znamení řeč nadhrobní. Divná shoda čísel. Lidé obzvláštní tlže, výšky a tloušťky. Str. 171. — Lidé podivuhodné tělesné síly. Str. 173. — Lidé Hrdkého stáří. Str. 174. — Bukovina, od K. Orla. Str. 175.

Drobnůstky. Od Str. 176. až do 191.

Zpráva o Dědictví sv. Cyrilla a Methodia. Oběžný list P. T. pána arcib. Olomuc. Knihy, obrazy a mapy. Str. 192. — Účty až do konce roku 1854. — Nové potvrzené slavnosti. Str. 193. — Seznam všech spoluondův přistoupičích od konce srpna 1854. až do konce července 1855. Str. 197 — 210.

Výroční trhové. I. Na Moravě. Str. 211—221. — II. Ve Slezsku. Str. 221—222. — III. V Čechách. Str. 223—241. — IV. Na Slovensku. Str. 242—245.